

TESAURU
DE
MONUMENTE ISTORICE
PENTRU
ROMANIA

ATÂTU DIN VECHIU TIPARITE CÂTU SI MANUSCRIPTE

CEA MAI MARE PARTE STRAINE

ADUNATE PUBLICATE CU PREFATIUNI SI NOTE ILLUSTRATE

DE

A. PAPIU ILARIANU

TOMU II

BUCURESCI

TIPOGRAFIA NATIONALE A LUI STEFANU RASIDESCU

1863

TESAURU

DE

MONUMENTE ISTORICE

IOPEECOURT SI BARET

După mórtea lui Irimiă si Simeon Vodă (1608, 1611), grele turburări se escară in Moldavia, din cauza sucesiunii la tron, mai ântâiū între fiiū lui Simeon si ai lui Irimiă; apoi, între acesti din urmă, sustinuti de cumnatiū lorū din Polonia, si între Stefanū Tomsia, trāmisū de Sultanulū. Turburările si luptele acestea tīnură până la anulū 1617.

Ioppecourt, nobilū din Lotaringia, luă parte la aceste lupte pre lângă principii poloni, patronii familiei Movilesci. Intorcându-se după aceea, din Moldavia si Polonia, in Paris, făcū cunoscintiă cu Baret, avocatū in parlamentū, in casa unui amicū alū acestuia, si incepū să le nareze cele mai insemnate lucruri petrecute in aniū trecutū in Moldavia si in Constantinopoli. Toti cu plăcere ascultă interesanta natiune a lui Ioppecourt. In urmă fū intreatū, că-cī nu dă la lumină lucruri de atāta importantiă. Ioppecourt rēspunse cu tōtă modestia că nu s'ar simti capabilū de a face asēmine lucru, ca celū ce se ocupă mai multū cu armele decâtū cu literele, apoi limba franceza încă nu i-e prē-familiaze, si in fine, preste pučinū are să plece din Francia spre a insoi pre ducele d'Angoulême intru o ambasadă a sa, precumū intru adevērū 'lū si insoi. Atunci patronulū casei unde se află, i propuse să incredintieze memoriile sale lui Baret, spre a le redige in formă de istoriă. Ioppecourt se invoi, sub conditiune ca numele seū să figureze in fruntea cartiū. Baret acceptă, si apoi la anulū 1620 publică istoria ce compuse după memoriile lui Ioppecourt, dedicādu-o contelui de Chombert, guvernatoriulū si locū-tiitoriulū generalū alū regelui in Marca de susū si de giosū, si superintendintele finanielorū Franciei. Dice Baret in precuvēntarea sa că, numai stilulū si dispositiunea materiei 'lū privescū pre dēnsulū, ēră lipsele istoriei, pre autorulū memoriilorū care elū dealtmintrea le comunică cu o persōnă insemnată ce cunosceă bine acele turburări.

Astă istoriă e împărtitā in 77 capete; e tipăritā in 8°; are 374 pagine; afa-ră de acestea, la inceputū 12 foi, fără paginatiune, cuprindū titlulū, dedicatiunea, prefatiunea etc.; ēră la fine, sumariulū capetelorū in 9 foi.

Cartea acēsta rēmase necunoscută istoricilorū nostri până in momentul de fa-çiă. Celū de ântâiū despre care aflarāmū că o mentionēza, este Chr. Hendreich, in

Pandectele séu Biblioteca sa, tipărită la 1699¹⁾; după aceea, Zwittinger la 1711²⁾; o însemnează si Ioecher, si Zedler, în lexicónele lor; o descrie în versuri polóne Zaluski în Biblioteca sa³⁾; érá Haner, amăgită prin memoratele lexicóne, credea că Ioppecourt si Baret sunt dóne cărți deosebite⁴⁾; totu în acéastă eróre rămase si Engel⁵⁾.

Acéastă descriere pentru noi e de mare interesu, fiindu-că plinesce mari lacune în istoria Movilescilor. Poloni, Piaseci, Lubienski, Kobierzicki, sunt mai singurele fântane de care se folosiră întru descrierea acestor eveneminte, mai întâi însuși Miron, apoi Engel si Sincai. Baret descrie aceste eveneminte mai cu de amăruntul, si după memoriile unui martur care luă parte la toate turburările descrise. Mai are descrierea noastră si un alt interesu. Aceste eveneminte, preocupă scim⁶⁾, le atinge în scurtu si un altu contimpuranu, mitropolitul Mateiu. Érá în Moldavia pre acelu timpú dóne partide: partida boiarilor pământeni care tineă cu Movilescii, sustinuti de Poloni; si partida grecască care lingusiă patimele populare si tineă cu Tomsia, sustinută de Turci. Dacă Mateiu scrie în favórea aceste din urmă partide, apoi Ioppecourt represintă pre cea de întâi.

Din cartea lui Baret se află câte unu esemplariu, în biblioteca din Paris, din Petroburg, din Odesa, si în biblioteca gimnasiului augustanu din Brasiov; biblioteca din Iasi, audim că si-ar fi făcutu o copie manuscriptă după esemplariul din Odesa; biblioteca subscrisului încă posedă, de acum sunt trei ani, unu esemplariu prefrumos care, după o notiță scrisă cu mâna pre fóia titulară, pare a fi fostu alu unu profesor de pre atunci din Sorbona; în acestu esemplariu, erorile tipografice sunt îndreptate de unu condei contimpuranu, póte de chiaru condeiul autorulu.

Fiindu acéastă carte atât de rară, necunoscută si nefolosită încă de istoricii nostri, o publicăm întrégă. Partea istorică e tradusă de noi; érá ceea-lalta parte ce tratéază despre căderea în servitute a Alesandrinei, fiicei lui Irimiă Vodă, si a bărbatului ei, principelui Correcki, o traduse amicul nostru poetul G. Sion.

În Note, vom comunica si câteva documinte polóne, din acéastă epocă, copiate din originalele ce se păstrează în biblioteca Dzialynskiană.

A. P. I.

Bucuresci, 10 Septemvrie 1863.

¹⁾ *Hendreich Chr.*, Pandectae Brandeburgicae, continentes bibliothecam, seu magnam auctorum impressorum et manuscriptorum partem. Berolini 1699. in fol. *Idem*, Notitia bibliothecae. Berol. 1687. 4o.

²⁾ *Zwittinger*, Specimen Hungariae Literatae, la pagina 75 a bibliotecei scriitorilor unguresci, dice: *Baretti Historia motuum Moldavicornum (quae provincia olim Regum quoque Hungariae Majestatem comiter coluit) Parisiis*, 1620. 8. gallice.

³⁾ Baret Ian, francuz, wydal: Histoire sommaire
Z Karola de Ioppincourt pisem pozostalich,
Opisanie multanskiéj wojny z Polakami,
I księcia Koreckiego stamtad wybawienie.

Zaluski, *Biblioteca historikón* etc. pag. 85; lucrată la 1752, si editată de Muezkowski, în Cracovia la 1832, 4o. *Zaluski* muri la 1774; érá la 1795 biblioteca sa fú transportată dela Varsavia la Petroburg. Astă notiță despre *Zaluski* ni o comunică D. Hajdău.

⁴⁾ *Haner*, De scriptoribus rerum Hungaricarum et Transsilvanicarum saeculi XVII. Opus posthumum. Cibinii 1798. 8o. la pagina 54, despre Ioppecourt, érá la pagina 61 despre Baret. Despre Ioppecourt dice, după Ioecher, ca ar fi scrisu o relatiune despre lucrurile întâmplăte în Moldavia de la anulă 1602 până la 1617.

⁵⁾ *Engel*. pag. 79.

⁶⁾ *Tesauru de monumente*, tom. I. pag. 335—342.

HISTOIRE SOMMAIRE

DES CHOSES

PLUS MEMORABLES

ADVENUES AUX

DERNIERS TROUBLES DE MOLDAVIE.

OU SONT DESCRISES

PLUSIEURS BATAILLES

GAIGNEES TANT PAR

LES PRINCES POLONOIS, QUE PAR LES TURCS, ET TARTARES:

ENSEMBLE

L'EVASION ADMIRABLE DU PRINCE CORECKY DES TOURS
NOIRES DU GRAND TURC, PAR L'INVENTION
ET ASSISTANCE D'UN PARISIEN.

Composée

par M. J. B. A. en P.

SUR LES MEMOIRES DE

CHARLES DE IOPPECOURT

GENTILHOMME LORRAIN, QUI PORTAIT LES ARMES DURANT CES
TROUBLES A LA SUITE DES PRINCES POLONOIS.

ISTORIA PRE SCURTU

A CELORU MAI

MEMORABILE LUCRURI

INTEMPLETE IN

TURBURARILE DIN URMA ALE MOLDAVIEI.

UNDE SUNT DESCRISE

MAI MULTĂ BATALIE

CASTIGATE ATÂTU DE

PRINCIPII POLONI, CATU SI DE TURCI, SI TATARI:

PRECUMU SI

MINUNATA SCAPARE A PRINCEPULUI CORECKY DIN TUR-
NURILE NEGRE ALE SULTANULUI, PRIN NASCOCIREA
SI AJUTORIUL UNUI PARISIANU.

Compusa

de D. J. B. A. in P.

DUPA MEMORIELE LUI

CARLU DE IOPPECOURT

NOBILU DIN LOTARINGIA, CARE SE LUPTĂ IN CURSULU ACISTORU
TURBURARI PRE LANGA PRINCIPII POLONI.

A PARIS.

CHEZ TOUSSAINT DU BRAY,

rué S. Jacques, aux Epics-meurs: Et en sa boutique
au Palais en la gallerie des prisonniers.

M. DC. XX.

AVEC PRIVILEGE DU ROY.

PARIS.

LA TOUSSAINT DU BRAY,

strada S. Iacobi, la Spicele-mature: Si in libraria sa
la palatu in galeria captiviloru.

M. DC. XX.

CU PRIVILEGIULU REGELUI.

A Monseigneur

MONSEIGNEUR LE COMTE DE CHOMBERT, CHEVALIER DES ORDRES DU ROY, GOUVERNEUR ET
LIEUTENANT GENERAL POUR SA MAJESTÉ ES PAÏS DE LA HAUTE ET BASSE MARCHE, ET
SUPERINTENDANT DES FINANCES DE FRANCE

MONSEIGNEUR,

Nous lisons dans l'histoire naturelle de Plin, qu'Appelles pour acquerir la cognoissance et l'amitié de Protogenes, qui excelloit en son art par dessus tous les Peintres de son siecle, se contenta de luy faire voir vn seul traict de son pinceau; A l'imitation duquel desirant auoir l'honneur d'estre reconnu pour l'un de vos tres-humbles seruiteurs, j'ay entrepris de tracer ceste petite Histoire, et de la mettre en lumiere sous le sauf-conduit de vostre nom, et de vostre authorité. Ceste histoire, dy-ie, quoy que sommaire, contient des choses assez memorables; et entr'autres, trois ou quatre batailles rangees, dont le succedz a esté quelquesfois à l'auantage des infideles, et quelquesfois à leur confusion, selon qu'il a plu au vray Dieu des armées en disposer; Il s'y void aussi des duels signalez de personnages remarquables pour leur extraction et generosité. De plus, i'y represente la captiuité de trois Princes Polonois, et de deux Princesses, dont la constance a esté grandement differente en la perseuerance de leur foy. Et si vos serieuses et continuelles occupations vous peuent permettre d'en voir la catastrophe, vous y recognoistrez des effects merueilleux de la Prouidence diuine en la deliurance admirable d'un Prince autant genereux, qu'affectionné à l'estat present des affaires de la Crestienté; pour l'evasion duquel l'un de vos plus chers amis eust couru fortune de sa vie, si la bonté du Protecteur des fideles ne l'eust preserué, se voulant seruir de luy aux mysteres sacrez qui s'administrent iournellement en son S. Oratoire, ou il s'est depuis peu resigné. Comme donc le commencement de ceste petite Histoire traite des troubles, et de diuers euene-ments de la guerre, elle aboutit, et se termine par les effects de la Prouidence diuine, fauorissant vne pieuse et charitable intention; en l'un et l'autre desquels exercices, nostre Roy tres-iudicieux vous ayant recogneu autant expérimenté qu'aucun autre Seigneur de ce Royaume, vous a pendant les derniers mouuements donné la conduite de l'une de ses armées: en quoy vous l'avez si fidellement et heureusement seruy, que depuis la paix il a commis entre vos mains l'entiere direction de ses plus importants affaires. Ce qui me fait esperer, Monseigneur, que vous prendrez en bonne part l'adresse que ie vous fais de ces premices de mes labeurs, attendant que ie me rende plus capable de vous faire paroistre par quelque autre œuvre de plus longue haleine, combien l'honneur vos vertus, et desire demeurer le reste de ma vie,

Monseigneur,

Vostre tres-humble et tres-
obeissant seruiteur

L. BARET.

An Lecteur!

AMY Lecteur, Il y a quelques iours que m'estant rencontré en la maison d'un de mes amis, il y survint vn Gentil-homme Lorrain, lequel apres nous auoir fait part des nouuelles qu'il auoit recentemente receües d'Allemagne, nous entretint des choses plus memorables qu'il disoit estre aduenües partie en Moldaue, et partie à Constantinople, depuis l'an 1608, iusques en l'an 1619. A quoi nous prismes si grand plaisir, que nous y passasmes le reste de l'apresdinee, et luy fut demandé par nostre amy commun, s'il n'auoit point volonté de donner ceste Histoire au public, comme il luy sembloit qu'elle meritoit. A quoy le Gentilhomme respondit fort modestement, qu'il ne se sentoit capable de ce faire, attendu qu'il s'estoit beaucoup plus adonné aux exercices de Mars, que de Minerue, et d'ailleurs qu'il n'auoit pas la langue Françoisie bien familiere, pour le peu de demeure qu'il auoit faict en ce país, d'où il estoit prest de partir pour accompagner Monsieur le Duc d'Angoulesine en son Ambassade, comme de fait il s'y est depuis acheminé. Ce qui meut le maistre de la maison où nous estions, de luy dire de son propre mouuement, que s'il me vouloit mettre entre les mains ses memoires concernans les troubles de Moldaue, ie les redigerois en forme d'Histoire, s'asseurant que ie ne l'en voudrois pas refuser, s'il m'en requeroit. Le Gentilhomme en estant demeuré d'accord, à la charge que son nom y fust inseré en teste, ie m'en voulus excuser, tant sur mon insuffisance, que sur mes petites occupations: mais en vain, car ce mien amy ne cessa de m'en prier et coniurer, iusqu'à ce que ie m'y fusse engagé de promesse. Deslors ie leur dits, que ie preuyoies que nous pourrions donner sujet à quelque Iouial. de faire la mesme rencontre sur nous, qu'auoit fait autresfois vn Poëte ancien, ayant veu vn Aueugle qui portoit sur ses fortes espauls vn estropiat, et leur recitay l'Epigramme que ce Poëte en auoit faict, laquelle i'ay bien voulu tourner en nostre langue, comme elle auoit desia esté translatee de Grec en Latin par Ausone.

Un pauvre qui estoit dès sa tendre iuuesse
Par vn cas fortuit du corps estropié.
Ne se pouuant ayder de l'un ny l'autre pié.
D'un Aueugle bien fort tira ceste promesse:

Qu'il porteroit son tronc iusques à sa vieillesse
Sur son dos recourbé, soit de bas, soit de haut,
Et luy prendroit le soing de leur commune adresse,
Subuenant par ainsi chacun à son default.

Il n'y a remede, me repliqua l'amy, vous en serez estimé d'auantage de quelques-vns, n'ayant voulu attribuer à vous seul l'honneur qui procedera de vostre commun labeur, et si vous encourez quelque blasme, il se partagera aussi entre vous deux, et ce faisant sera plus facile à supporter. C'est (amy Lecteur) la priere que ie te veux faire auant que de passer plus auant, assauoir que tu demeure comme Arbitre entre nous deux, rejettant sur l'autheur des memoires, ce que tu remarqueras de manquement en l'Histoire, à vn personnage signalé, ayant eu cognoissance particuliere desdits troubles de Moldaue. Et pour ce qui est du style et de la disposition, tu m'en donne le blasme, si bon te semble, m'estant desia disposé à recevoir ta correction en bonne part, attendu que ie n'ay autre intention que de me preparer par ce premier essay à faire mieux vne autre fois, si l'occasion s'en presente. Au reste, ie te veux bien aduertir, que lors que tu seras paruenü à l'endroit ou ie fais mention des vertus et proprieté singulieres d'une certaine pierre, de laquelle la Princese Correcky se seruit à son grand besoin, tant à la conseruation et guarison des maladies de son cher fils, que pour faire deliurer vn soldat Polonois qui estoit captif avec elle, à fin qu'il moyennast sa deliurance; tu ne fasses pas comme font ordinairement les ignorans, lesquels entendans parler, voire mesme voyant quelques effects merueilleux de l'art, ou de Nature, surpassant leur capacité, les tiennent pour fables, ou pour illusions: car outre les exemples singuliers que i'ay rapportez au mesme endroit de plusieurs pierres que ie sçay auoir des vertus specifiques à guarir certaines maladies, voire des plus desesperees. tu y pourras encore adiouter pour

plus grande confirmation, ce que recite Heliodore en son Histoire Aetiopique, de la Pan-
 tarbe, qui a ceste propriété de preserver ceux qui la portent de combustion. Comme Heliodore l. 8. ch. 5.
 aussi ce que nous lisons dans la Republique de Platon, et dans Ciceron en ses offices Plato l. 2 de sa repub. Cic. l. 3. de ses off.
 de l'Aneau dont Giges se servoit autrefois pour se rendre invincible, et de la pierre Alec-
 tor, que Milon Crotoniate portoit tousiours avec soy, ayant experimenté qu'elle luy Plin. l. 37. ch. 10.
 augmentoit ses forces et son courage, en sorte qu'il ne peut iamais estre vaincu d'aucun
 de ceux qui eurent affaire à luy aux jeux Olympiques. Que si tu me demande le nom de ceste
 pierre tant souveraine, et tant estimee en ceste Histoire, ie ne te le puis dire à la verité,
 ne l'ayant trouué dans ces memoires qui m'ont esté baillez: Mais ayant egard à la diversité
 de ses effects et vertus, j'ay quelque opinion que ce seroit vne Panthaure pareille Marc. Fic. cin. l. 3 de vita coelitus.
 à celle du grand Apolonius Theaneus, que Marcile Ficin, auteur fort celebre, dict a-
 uoir la faculté de joindre à soy toutes les plus excellentes pierres qu'on approche d'elle,
 comme l'Aymant attire à soy le fer, et vn autre Philosophe assure qu'elle contient Merc. Corrighens en son traité qu'il adresse au Pape Iule.
 aussi en soy toutes les vertus et couleurs qui se remarquent en plusieurs autres pier-
 res tres-rares. Comme entre les herbes il y en a vne appelée des Latins Theobrotium,
 de laquelle les Roys de Perse se servoient contre toutes sortes de maladies, tant de l'esprit
 que du corps, selon le tesmoignage de Pline, liure vingtquatre, chapitre dixsept, de son His-
 toire naturelle; et le Dodecatheos ou Moly, dont Homere fait mention, faisoit les mesmes
 effects. C'est ce que j'auois encores à te declarer sur ce sujet, remettant le surplus à ton
 bon iugement: Adieu.

DE MOLDAUIA VARIJS TUMULTIBUS IACTATA, TYRANNOQUE OTTOMANO TANDEM MANCIPATA, A
 DOMINO BARETIO SUMMA CURIAE PATRONO EXCERPTA HISTORIA FIDE, ET EXSCRIPTA.

Qvis te felicem quis te Moldauia iactet,
 Quum videat durum colla subire iugum?
 Quis te quis miseram versa vice dicere possit,
 Virtutis cernens tot monumenta tuae?
 In duris virtus, at non in mollibus aequa

Spectatur, lauros sanguine et vsque rigat.
 Ne dubites tibi palma frequens, tibi laurea multa
 Surgit, et est laudis plurima parta seges.
 Qui pressam narrat multo molimine, demum
 Ex facili clatros rumpere posse monet. .

NANCELIVS.

AD EVNDEM.

Svnt in alveolis apicularum
 Grata nectarei fluenta mellis,
 Aurum quae rutilo expriment colore,
 Lotos quae cupido excitant sapore
 Flores quae rapio exciunt odore:
 Sed quae Baretij fluunt Labellis
 Et puri et nitidi fluenta mellis,

Sen Martis canat impios furores,
 Seu magnatum Asiae inscios timores,
 Sen castos referat piorum amores,
 Vincunt auriferum in fauis colorem,
 Et lotorum audum in cibis saporem,
 Et florum rapidum in satis odorem.

L. D'ORLEANS, haec ludebat. an. aet. 74.

VERSION DU PREMIER EPIGR.

Qui te peut dire hereuse, ô pauvre Moldauié !
 Voyant ton chef pressé sous le joug d'un Tiran ?
 Ou qui ne portera à ton bon-heur enuie

Lisant tes beaux exploits contre l'ost Ottoman ?
 La solide vertu esclatte davantage
 Dans les aduersitez, que parmy les plaisirs,

Aussi ses verds lauriers ont le sang en partage
 Et l'honneur immortel, non les sales desirs.
 Ne crains donc desormais que la palme bien deuë
 A ta rare vertu flestrisse dans ton camp,
 Car ta gloire à jamais sera lenü et relenü :

Comme aussi des Heros qui ont conduit ton camp.
 Pourtant velay qui t'a d'espeinte toute nuë,
 A cause des grands biens que l'ennemy t'a pris,
 De joyaux et lauriers ta subtil reuestue.
 Pour te faire gagner en ta perte le prix.

SONNET A L'AUTHEUR DE CESTE HISTOIRE.

Comme on void au Printemps la mesnagere Abeille
 Succotter sur les fleurs la douceur qui du Ciel
 Distille, et dans son flanc la conuertir en miel.
 Qui nous sert en apres de manne nou pareille :

Ainsi ton rare esprit dont le mien s'esmerveille.
 A souuent éuité le gracieux sommeil,
 Pour tracer maint sujet agreable à nostre oeil.
 Tout parsemé de fleurs, et remply de merueille.

Mais aucun ne m'a plu comme fait ceste Histoire,
 Descriuant les combats tres-dignes de memoire,
 Des Princes Polonois, et du Turc enragé.

Car i'y liti a la fois des fuites, des victoires.
 Plusieurs emprisonnez. et sauuez des Tours Noires,
 Des Amants trauserz, et l'Agent desgagé.

B. L. R.

STANCES A LUY-MESME.

BABET l'heur et l'honneur des filles de memoire.
 Qui de mille couleurs esmaillent ton Histoire.
 Tant de diuersitez donnent jour à nos yeux :
 Combats, amours, prisons. iolietz de la fortune.
 Font voir que le destin en sa course importune.
 N'espargne la grandeur, ny les enfans des Dieux.

Vn prince sans pareil. inuincible en ses armes.
 Vn soleil de l'Amour riche de mille charmes.
 Donnent lustre à tes chants, animent tes escrits :
 Mais sur tout la vertu d'une pierre incognüë.
 Tres-precieux joyau ombragé de la nue,
 Que. subtil. tu depeints, enchanteut nos esprits.

ANT. DE COVRGENAY.

ODE

SUR LE MESME SUJET.

Les sages de l'antiquité
 Voulans que la posterité
 Eust cognoissance de leur gloire.
 Firent cognoistre à leurs Nepueus
 Ceux qui ne pouuoient estre veus
 Que par le moyen de l'Histoire.

De combien de rares esprits
 Estoit enseuely le pris.
 S'ils ne nous eussent par leurs veilles
 Et par le labcur de leurs mains
 Faict veoir des Grecs et des Romains
 Les triomphes. et les merueilles ?

Que de grands Roys, et grands Guerriers
 Eussent veu mourir leurs lauriers.
 Par qui Minerue est animee :

He que leurs exploits seroient vains
 Si la plume des Escriptuains
 N'en eust gardé la renommee.

Les faicts de leurs rares vertus
 Par le temps seroient abbatus,
 Si ceste plume constumiere
 De reparer ce qu'il destruit
 Ne les eust ostez à la nuit
 Pour les donner à la lumiere.

Que seruiroit de triompher
 Par la vaillance, et par le fer.
 Qui des plus grands le droict seconde,
 Si les Muses, et leurs enfans
 Protecteurs des faicts triomphaus
 Ne les celebroident dans le monde ?

Sans leur fauorable secours
Les honneurs n'auroient point de cours.
Elles en conseruent les tiltres.
Afin que ta posterité
En puisse voir la verité
Dans leurs memorables registres.

BARET, ces Princes estrangers,
Qui dans les perilleux dangers
Contre le Turc portent leur vie,
Par ton labeur nous sont connus.
Et sous ta guide sont venus
En France. de la Moldauié.

Et bien te sont-ils obligez
Des lauriers dont ils sont chargez,
Par qui ton bel esprit s'allume:
Lesquels periroient avec eux.
Si leurs beaux actes courageux
N'estoient tracez avec ta plume.

Malgré le temps et le destin.
Leur nom n'aura jamais de fin.
Et la gloire estant leur partage,
Tant à la honte du Croissant,
Que pour l'honneur du Tout-puissant,
Ils revivront dans ton ouvrage.

DE NERVEZE.

EXTRAICT DU PRIUILEGE DU ROY.

Le Roy par ses lettres patentes dattées du septiesme iour d'Aoust 1620, scellees du grand sceau de cire jaune, et signees par le Roy en son Consell, Renoiard : A permis à Tovssainct du Bray, Machand Libraire Iuré à Paris, d'imprimer ou faire imprimer, vendre et distribuer par tout son Royaume, pays, terres, et seigneuries, vn Liure intitulé, *Histoire sommaire des choses plus memorables aduenües aux derniers troubles de Moldaüe, composee par M. I. Baret, Aduocat en Parlement: sur les memoires de Charles de Ioppecourt, Gentilhomme Lorrain, qui portoit les armes durant les troubles à la suite des Princes Polonois.* Et defences sont faites à tous autres Libraires et Imprimeurs de ce Royaume, de les imprimer, ou faire imprimer, sans le congé et consentement dudit du Bray, pendant le temps et terme de dix ans entiers et accomplis, à peine de confiscation des impressions qui en seront trouuees contrefaites, et de quinze cens liures tournois d'amende applicable moitié au Roy, et l'autre audit du Bray, avec tous ses despens, dommages et interets, ainsi que plus amplement est contenu et déclaré esdites lettres de Priuilege.

HISTOIRE SOMMAIRE ET VERITABLE

DES CHOSES PLUS MEMORABLES, ADUENUËS AUX DERNIERS TROUBLES DE MOLDAUIE.

CHAPITRE I.

Contenant la situation et confins de la Moldauië, et la façon que ce pays a esté gouverné, tant par le passé, que depuis qu'il a esté soumis à la domination du Turc, pour faciliter l'intelligence de l'histoire suivante.

LA Moldauië a pour ses confins du costé d'Orient le Pont-Euxin, autrement dit la mer Majeur ou Noire; du costé d'Occident elle est bornée de la Transsiluanie, et des monts Carpetens; au midy elle est separée de la Valachie par la riuere de Sirette: et du costé de Septentrion la Moldauië est distinguée de la Podolie par le fleuve de Niestre. Et se trouve que tout ce pays contient enuiron six vingt lieuës Françoises de longueur, et cent dix lieuës de largeur. Il y a une autre riuere appelée la Proute, qui diuise la Moldauië en deux parties presque esgales, dont le costé qui tend vers le Septentrion s'appelle la haute, et celui qui est plus Meridional, est dit la basse Moldauië, qui sont comme deux prouinces, auxquelles le Prince a de coustume de mettre deux Gouverneurs particuliers, appelez en langue du pays Vuornices. La principale ville de la Principauté en laquelle le Prince, ou Vayuode,

ISTORIA SCURTA SI ADEVERATA

A CELORU MAI MEMORABILE LUCRURI INTEMPLATE IN TURBURARILE DIN URMA ALE MOLDAVIEI.

CAPU I.

Cuprinde situatiunea si confiniile Moldaviei, si modulul in care s'a guvernatul acesta tierra, atatul in trecutul, catul si decandul s'a supusul domniei turcesci, spre a facilita intielégerca istoriei urmatorie.

MOLDAVIA se marginesce, la resaritu, cu Marea-Négré; la apusul, cu Transilvania si muntii Carpati; la médiä-dî se desparte de Tiëra-Românescă prin riulul Siretî; si la médiä-nópte, de Podolia, prin Nistru. Tótă tiëra acesta are la 120 lege francese in lungime, si 110 in largime. Are Moldavia unul altul riul ce se chiamă Prutul, care imparte tiëra in două părți egale: partea de médiä-nópte se chiamă Moldavia-de-susul; cea de médiä-dî, Moldavia-de-giosu. Aceste două părți sunt ca două provincie in fruntea cărora principele are datina de a asiediä doi guvernatori cari in limba tieiei se chiamă Vornici. Celul mai de frunte orasiul alul principatului, resiedintia ordinariä a curtei domnesci, se numesce Iasi, in distantia numai de o jumetate de legä dela riulul Prutul; nu are murul, precumul nu au nici celelalte orasie si sate ale tieiei; astfelu incatul, celu-ce se face domnul preste câmpia, usioru pôte sä

Yas ville capi- } tient ordinairement sa Cour, se nomme Yas, qui n'est distante de la riviere de
tale. } Prute que de demie lieuë, elle n'est enceinte d'aucunes murailles, non plus que les
autres citez, et villes du païs: de sorte que quiconque est maistre de la campagne, dispose
facilement de tout l'Estat à sa volonté. C'est en ceste ville d'Yas que le Metropolit Grec
Siege du Metro- } tient son siege, la religion et croyance duquel n'est beaucoup differente de la Ca-
polit Grec. } tholique et Romaine, sinon en quelques ceremonies, et aussi qu'il ne recognoist
pour superieur nostre saint Pere le Pape, ains le Patriarche de Constantinople, d'où vient
que ceux de la religion Grecque ne sont aucunement contraires et n'empeschent l'exercice
de la Religion Catholique en Moldaue, ven mesmes qu'en la Cité de Codnard
en Moldaue. } il y a vn Euesque, et des Religieux de l'ordre saint François, qui administrent
les Sacrements au defaut d'autres Pasteurs.

L'ertilité des cam- } Les campagnes de la Moldaue sont fort grasses, et en plusieurs endroits
pagnes en bleds. } arrouseees de belles fontaines et ruisseaux, qui les rendent tres-fertiles en bled,
froment, orges, auoynes, millets et foings, qui est cause que les habitans du plat pays nour-
rissent grande quantité de bestail de toutes especes, et mesmes des buffles, desquels ils se
seruent au lieu de boeufs ou chevaux, à la culture de la terre, ce qui est vray-semblable-
ment la cause pour laquelle il y a aux armes du pays vne teste de buffle couron-
nee, comme anciennement les Egyptiens s'approprièrent du boeuf, qu'ils appelloient A-
mes de Moldaue. } tis, et qu'ils reuerioient à cause de son vtilité. On void aussi en ce mesme pays quantité
de constaux fort agreables, et si abondans en vins, que non seulement la Moldaue en est
suffisamment fournie, mais encores on en transporte en Podolie, et autres pays circonuoisins,
Vin qui brusla. } et ne puis obmettre qu'il se recueille du vin pres de la ville de Vasseloye, qui
est située en la haute Moldaue, lequel s'enflame tout ainsi que de bonne eau de Vie; dont
la raison est, à mon advis, qu'il se rencontre en cest endroit quelques veinës de terres en-
souffrees, et neantmoins les habitans du pays en vsent aussi librement que d'autre, sans que
leur santé en soit aucunement alteree. Entre les Moldaves, il ne se remarque principale-
ment que trois sortes de professions, assauoir les Boers ou Boyars, qui sont les nobles, por-
tans les armes, et demenrent ordinairement en la campagne: les autres sont ou laboureurs,

dispuna de tota tierra dupa buna sa placere. Aici in Iasi este scaunulu Mitropolitului Gre-
cescu, a carui religione si credintia nu multu se deosebesce de cea Catolica-Romana, afară
de ôrecare cerimonie, si ca nu recunosce pre sântulu nostru Parinte dela Roma, ci pre Pa-
triarculu dela Constantinopoli: de aci vine ca, cei de religiunea grecescă nu sunt contrari
religiunei catolice, nici nu-i împedeca exercitiulu in Moldavia; ce e mai multă, in orasiulă
Cotnari este unu Episcopu, si Calugari de Ordinea S. Franciscu, cari administra sacramen-
tele in lipsa altoru preoti.

Câmpiele Moldaviei sunt forte manôse, si in multe locuri udate de fântân si riuri fru-
môse care facu de acestă pământu produce fôrte multă grău, secară, ordiu, ovêsu, meiu si
fênu, de unde apoi locnitoriî dela siesu cultivă mare câtime de vite de totă specia, precumă
si bivoli cu cari se servescu, in locu de boi si cai, la cultura pământului; si pôte, acêsta
să fiă cauza că in stema tieri se află unu capū de bivoli încoronată, precumă in vechine
Egipteniî si-apropriariă capulu de bou pre care-lu numiă Apis, si-lū veneră din cauza utili-
tătiî sale. Se mai vêdū in acêstă tierră coline prè-frumôse si atâtu de abundante in vinuri, încātu
nu numaî Moldavia se indestuléză, dar se trasportă si in Podolia si in alte tieri vecine; si
aci nu potu să lasu neatinsu ca aprôpe de orasiulă Vasluiū care e situatu in Moldavia-de-
susu, se face unu feliu de vinu care se aprinde intocmai ca vinarsulu celū bunū; si cauza,
dupa parerea mea, este ca in acêsta parte se gasescū ôrecare vine de pământu insulfurate;
si cu tôte acestea, locnitoriî 'lu beu cu totă libertatea, fără ca sănătatea lorū să suferia ce-
va prin acêsta. La Moldoveni se observă cu deosebire trei feliuri de profesioni: adecă, Bo-
iariî cari sunt nobiliî, ei pôrtă arme, si petrecū de ordinariū la tierră; ceialalti sunt seū cul-
tivatori de pământu seū negutatori. Incātu pentru preoti, sunt prè-puçini, si nici unū dere-
gătoriū de justitiă, pentru aceea procese nu sunt, că-ci ei aū acea datina dêmna de laudă

ou Marchands. Quant aux Ecclesiastiques, il y en a fort peu, et point du tout d'Officiers de Justice, aussi n'y a-t'il point de procez, car ils ont ceste loüable coustume de vui-der leurs differends par l'aduis de leurs amis, ou par le iugement du Vayuode, auquel ils obeyssent, comme à un Oracle. Ce qui rendoit ce peuple infiniment heureux, et tranquile auant leurs derniers troubles.

Pour ce qui concerne le gouuernement, auant que la Moldauië se fut sous-^{{Gouuernementan} mise à la domination du Turc, elle estoit paisiblement regie par vn Duc, ou Prin-^{cien de Moldauië} ce qui s'appelloit Hospodar, à present Vayuode, qui signifie Gouverneur, ou Bailif lequel es-^{{à qui appartenoit.} toit prins et choisi d'entre les Boers; Et au moyen de l'estroite alliance que les Moldaues auoient avec le Roy de Pologne, ils se maintenoient contre toutes sortes d'ennemis; Mais depuis que le Dragon insatiable, et ennemy iuré de la Chrestienté a estendu ses griffes et sa domination sur eux, il leur a donné tel Prince que bon luy a semblé, ou ^{{L'abus qui se com} plus-^{met à present} tost à ses auares Bachats, qui sont d'ordinaire pratiqués par les dons immenses ^{{pour obtenir la} de ceux qui aspirent à ceste principauté, d'où sont principalement procedez les ^{confirmation du} troubles derniers de la Moldauië, qui seront cy apres descrits. ^{grand Seigneur.}

CHAPITRE II.

Commencement de l'Histoire depuis le decedz du Prince Hieremie Mohyla, aduenü en l'an 1608. lequel esleut le P. Symeon son frere, pour garder la principauté de Moldauië à ses enfans qui estoient en bas-âge, et la mort dudit Symeon.

Nous commencerons donc ceste Histoire depuis le decés de Hieremie Mo-^{{Decés de Hiere-} hyla, lequel aduint en l'an 1608, au grand regret de tous les Moldaues, lesquels il auoit ^{mie Mohyla.} gouuernez fort paisiblement, et au contentement d'vn chacun par l'espace de 14. ans: Il laissa trois enfans masles, dont l'ainé s'appelloit Constantin, le puisné Alexandre, ^{{Ses enfans mas-}

de-si impacă tôte diferintiele prin intrevenirea amiciloră, aū prin judecata Voivodului căruia se supună ca unuŃ oraclu. De unde, poporulă acesta petreceă in mare fericire si linisce innainte de turburările din urmă.

Ce se tîne de guvernămētū : Moldavia, până a nu se supune TurculuŃ, se guverună in pace decătră un Duce seū Principe care se chiāmă Hospodarū, acumū Voivodū, care insemnēză Guvernatoriū; elū se alegeă dintre boiari; si prin midŃ-locirea unei strinse alian-tie in care se află cu regele Poloniei, MoldoveniŃ se sustinea inontra tuturorū inimicilorū. Ėră, de cāndū diavolulū celū nesăturatū, neimpăcatulū inimicū alū CrestinētateŃ, si-a intinsū ghiarele si domnia asupra lorū, elū le dete principe pre cine Ń-a plăcutū lui seū mai bine Pasilorū lui celorū avari pre cariŃ de ordinariū Ńi căstigă prin nemēsuratele lorū daruri cei-ce aspiră la domnia acestui principatū; de unde apoi mai cu sēmă aū urmatū turburările din urmă ale Moldaviei, care se vorū descrie mai la vale.

CAPU II.

Inceputulū IstorieŃ dela mōrtea principelū Irimiă Movilă, la anulū 1608, care lăsă pre fra-tele seū, principele Simeon, ca să guverne principatulū Moldaviei, in loculū fiilorū seŃ cariŃ eră încă micŃ; si despre mōrtea numitulū Simeon.

VOMU incepe astă istoriă dela mōrtea lui Irimiă Movilă, care se întēplă in anulū 1608, spre marea intristare a tuturorū Moldovenilorū pre cariŃ Ńi guvernase in multă linisce, si spre multiāmirea fiă-căruia, in cursū de 14 anŃ. Elū lăsă trei copŃi de parte bărbătescă : celū mai mare se chiāmă Constantinū; alū doilea, Alesandru; si celū mai micū, Bogdanū, totŃ trei încă

Ses filles et leurs maris. } et le plus jeune Bougdan, tous encores fort jeunes, car l'ainé n'auoit lors atteint que 18. ou neuf ans. Il auoit aussi trois filles, l'aisnee desquelles il maria auant que mourir au Seigneur Potosky, la puisnee au Prince Visinouisky, et la plus jeune qui s'appelle Alexandrine demeura en la garde et tutelle de la Princesse sa mere, qui l'a depuis donnee en mariage au Prince Corresky, tous trois Polonois, et genereux, comme leurs actes signalez feront cognoistre cy apres.

Simeon entre au } Or ce P. Hieremie estant atteint de la maladie dont il deceda, desesperant
gouvernement a- } de sa santé, pria le Prince Simeon son frere, de se charger du gouvernement de
pres le decés de } la Moldaue, attendant que Constantin son fils aîné eust aage competant pour gou-
son frere, et à } uerner luy mesme l'Estat et s'y maintenir. Ce que Simeon accepta volontiers, et le fait a-
quelle condition. } greer au grand Seigneur, qui estoit Achmet.

Decés de Simeon } De sorte qu'il gouuerna ladite principauté sans aucun empeschement, ius-
l'an 1611. } ques en l'an 1611. qu'il passa de ceste vie en l'eternelle.

CHAPITRE III.

Comme le Prince Constantin fils aîné de Mohyla, s'ingera d'entrer au gouuernement par le conseil de sa mere, sans le faire agreer au grand Seigneur, qui en pourueut vn nommé Stephane.

APRES le decedz du Prince Simeon, le jeune Prince Constantin son nepueu despourueu de bon conseil, se laissa facilement persuader par la Princesse sa mere, qu'il se pouuoit introduire en toute assurance au gouuernement de l'Estat de Moldaue, sans attendre la confirmation du grand Seigneur, se faisant accroire qu'elle n'estoit point necessaire, puis que le Prince Symeon n'en auoit iouy que comme tuteur de son nepueu, et que cela auoit esté

forte mică, pentru că celă mai mare dintr'insă de abiă implinise 8, 9 ani. Elă aveă si trei fete: pre cea mai mare o măritase, pân' a nu muri, după domnulă Potocki, pre a două după principele Visnoviecki, si cea mai ténără care se chiamă Alesandrina, rămase sub ingrigirea si tutela Principesei, maicei sale, care o mărită apoi după principele Corecki, totă trei Polonă, si barbată valorosi, precumu se va vedē mai giosă din faptele lor cele strălucite.

Deci, principele Irimia, lovită de bôlă, de care apoi si muri, ne mai avēdă sperantia de a scapă, rugă pre principele Simeon, fratele seă, ca sa se însărcineze cu guvernământulă Moldaviei, pâna ce Constantin, fiulu seu celă mai mare, ar ajunge in etatea de a putē singură guvernă. Simeon priimi însărcinarea cu bucuriă, si castigă invoirea Sultanului care pre atunci eră Achmetă.

Astfelu guvernă principatulă fără de nici o pédecă până la anulă 1611 cândă trecū din acēsta viētiă in cea eternă.

CAPU III.

Cumă principele Constantină, fiulă celă mai mare ală lui Movilă, luă frēnele guvernulă din consiliulă maicei sale, fără a cere invoirea Sultanulă, care investă cu Domniă tiercă pe ună anume Stefană.

DUPA mórtea principelă Simeon, nepotulă seă, ténărulă principe Constantină, lipsită de sfatură bune, se luă cu usiurintiă după consiliile principesei maicei sale, că elă ar putē intră cu tótă sigurantia in domniă Statulă Moldaviei, fără a mai asceptă întârirea sultanulă, făcēdu-se a crede că intarirea n'ar fi necesariă, fiindă-că principele Simeon n'a guvernată decătă numai ca tutoriu alu nepotulă seă, si că sultanulă ce domniă atunci a incuviintiată acēsta. Cu tôte

agréé par le Turc qui regnoit lors. Mais neantmoins si Constantin eust esté bien conseillé, il n'eust delaisé pour cela d'envoyer vers le grand Seigneur, pour obtenir de luy vne confirmation, et luy faire de sa part les submissions et re-
gnossances accoustumees. { n ne faut jamais
manquer à la re-
cognoissance de
son superieur.

Cependant vn nommé Estienne, ou Stephane, qui estoit lors à Constantinople, et qui de longue main auoit pratiqué la faueur d'un des Vizirs nommé Mehemet Georgien Eunuque, qui lors estoit Kaimakani, et de quelques Bachatz, tant par argent, que par autres artifices, se sçeut bien preualoir de ces manquemens dont il estoit deuëment aduerty, et supposant faussement qu'il estoit fils d'un defunct Prince Aaron, qui auoit esté Vayuode de Moldaue, auant le defunct Prince Hieremie, fait tant par ses menees, qu'il fut admis à la Principauté par le grand Seigneur: et sur ce qu'il luy fit entendre par le Vezir que Constantin auoit esté si temeraire que de s'installer de luy-mesme au gouuernement, et qu'il ne vouloit aucunement recognoistre le grand Seigneur pour son Souuerain, ny luy payer le tribut annuel, qui estoit de quarante mille squins. Il fit commander à Housseien, Aga, c'est à dire Gene-
ral d'armee, de se transporter promptement en Moldaue, avec de grandes forces pour installer Estienne, et le faire proclamer, Vayuode malgré tous ceux qui s'y voudroyent opposer. { Nos ennemis se
sçauent bien pre-
ualoir de nos def-
fauts.

Suyuant ce commandement, l'Aga et Estienne partirent de Constantinople, avec vne armee de vingt mille hommes Turcs, Vallacqs, et Tartares, et douze canons, sans aucunement publier leur dessein, pour ne donner le loisir à Constantin d'appeller du secours, et de se tenir sur ses gardes: Donc le Prince Constantin n'ayant eu la nouuelle de l'acheminement dudit Aga, et de son armee enuoyee pour le dechasser, iusques à
ce qu'ils furent à trois ou quatre iournees d'Yas; tout ce qu'il peut faire fut d'assembler enuiron dix mille hommes, tant de pied que de cheual, avec lesquels neantmoins il print resolution par le conseil du Seigneur Potosky de se deffendre. Il luy eust toutesfois beau-
coup mieux valu, si attrempant son courage de prudence, il se fust retiré en Po-
logne, iusques à ce que l'armee Turquesque s'en fust retournée. Car pour s'estre
precipité il luy succeda fort mal, comme il se cognoistra par l'euement. { Constantin arme
comme il peut.

{ La precipitation
est souvent cau-
se de mauvais
sucez.

acestea însă, decă Constantină eră mai bine sfătuită, elă n'ar fi întărdiată a trămite la sultanulă spre a căstiga dela elă întărireă, si spre a-lă asigura după datina depănă acună, despre supumerca sa.

Intr'aceea, ună anume Stefană care se află atuncă în Constantinopoli, si care prin bană si alte măestră si căstigase favorea unuia din veziră, a eunucului Mehemet Georgia-nulă, care atuncă eră Caimacamă, precumă si a cătoră-va Pași, -inștiutiată despre tôte, sciă a se folosi de greselile comise de Constantină, si pretindiendă că, elă ar fi fiuă ală răpău-satuluă Aron, care, înainte de Iereniă stetuse Domnu alu Moldaviei, isbuti prin intrigele sale, si fū numită de sultanulă Domnă ală țierei. Si după ce Stefană arătă Sultanuluă prin Vezirulă că cutediarea lui Constantină merse până acolo de se instală elu singură de sine în dom-niă țierei, si că pre sultanulă nu va nici de cumă să-lă recunoscă de suverană ală seă, nici să-ă răspundă tributulă anuală, care eră de 40 miă galbeni: sultanulă dete ordine lui Hu-seien Aga, ca numă de cătă să trecă în Moldavia, cu ôste mare, spre a instală pre Stefanu si a-lă proclamă de Voivodă contra tuturoră aceloră ce ară voă a i se opune. Conformu a-cestei ordine, Aga si Stefană plecară din Constantinopoli, cu o armată de 20 miă Turci, Ro-măni si Tătari, si 12 tunuri, fără a face în vreună chipă, cunoscută de mai înainte planulă loră, spre a nu dă timpă lui Constantină, de a chiamă ajutoriă, si de a se păzi. Decă, prin-cipele Constantină neavendă cunoscintiă despre plecarea lui Aga si a armatei lui ce aveă să-lă gonescă, până în momentulă ce se află în apropiare de trei patru dile de Iasi, totă ce pută face fū de a adună vreo diece miă ômeni, pedestri si călări, cu cari, din consiliulă lui Potocki, se decise a se apără. Cu tôte acestea, eră cu multă mai bine pentru elă, decă 'si stămpără curagiulă si se retrăgeă în Polonia, până ce armata turcescă s'ar fi întorsă în-dărătă. Că-ci asiă precumă s'a precipitată, i s'a întăplată forte rău, precumă se va vedē din cele ce urmară.

CHAPITRE IV.

L'enuoy que fit le grand Seigneur de Housseyen Aga, avec vne puissante armee pour installer Stephane en la principauté de Moldauië, et pour en chasser Constantin.

Ce jeune Prince trop desirieux de faire monstre de sa valeur, et pour tesmoigner à ses ennemis qu'il ne les redoutoit point, bien qu'ils fussent inegaux en forces, leur alla au deuant iusques à la riuere de Prute, et campa en certain endroit par ou il sçauoit qu'ils deuoient passer: il s'estoit muny de six pieces de canon moyennes, lesquelles il fit ranger sur vn petit tertre qui se rencontra assez à propos, pour endommager d'abord ses ennemis. Ce fait, il despescha vne troupe de cinq cens cheuaux legers, pour les aller recognoistre; Mais ayans esté descouverts, ils furent poursuiuis d'vn gros de mille Tartares qui cherchoient auanture, lesquels contraignirent les gens de Constantin de se retirer promptement, voyant que la partie n'estoit pas esgale. Le lendemain Housseyen Aga, enuoya vers le Prince Constantin, pour luy faire sçauoir la charge qu'il auoit de son maistre, et entre autres choses pour luy denoncer que s'il vouloit empescher qu'Estienne ne fut proclamé Vayuode de Moldauië, et ne luy quittoit la Cité d'Yas libre, il luy passerait sur le ventre dans 24 heures. A quoy Constantin fit response par l'aduis du Prince Potosky son beau-frere, que le grand Seigneur auoit esté surprins, pource que s'il eust entendu que son predecesseur auoit accordé au deffunct Prince Hyeremie son pere, et encores au Prince Simeon son oncle, qu'il succederait à sondit pere au gouuernement de ladite Principauté: Il n'estoit pas croyable qu'il l'eust voulu faire deposser de force sans l'ouyr, et pour faire installer en sa place vn incogneu, qui auoit faussement supposé qu'il estoit fils d'vn Prince de Moldauië; Que d'ailleurs, il ne se trouuerait point qu'il eust refusé de recognoistre le grand Seigneur pour son Prince Souuerain, ny de luy continuer le mesme tribut que ses deffuncts pere et oncle luy auoient payé, ce qu'il offroit encores de faire, et continuer à l'aduenir: Mais que si ledit Aga vouloit passer outre sans

CAPU IV.

Trămiterea lui Husein Aga cu o armată putinte, spre a instală pre Ștefanu în principatulă Moldaviei, si spre a scôte pre Constantinu.

ACESTU tînărî principe, plin de dorintă de a-sî arătă valôrea, si a dà probă inimiciloru seî că elu nu se teme de dînsu cu tôte că suntu mai multî la numărû, le eî innainte până la riulû Prutû, si se asediă la unû locû pre unde scieă că aveă să trecă; elu aveă siese tunuri de midî-locû care le puse pre o movilită pre-potrivitû spre a aduce stricătione inimiciloru. După acêea, espedi o trupă de cincî sute călăretî usiori, ca să mîrgă să recunoscă pre inimicu; eî însă fură persecutătî de unû corpû de o mie de Tătari ce eîseră la pradă, si constrînsî de a se retrace cu grăbire, vîdiendû că lupta nu eră să fiă egală. In dioa următóriă, Husein Aga, trămise la Constantinû ca să-i spună că elu, Aga, intre altele, are însărcinare dela Sultanulû, a-i face cunoscutû că, de va impededă proclamarea lui Ștefanu de Voivodû alû Moldaviei, si nu va părăsi lasiî, are să mîrgă să-lû supună in 24 ore. Constantinû 'î rîspunse, după sfatulû ce-i dete cumnatu-seû Potocki, că Sultanulû fû amăgitû, că-cî dacă află elu cumcă predecesorulû seû incuviintase principelû Irimiă, tatălû seû, precumû si principelû Simeon, unchiulû seû, ca după tatălû seû, elu, Constantinû, să urmeze in domniă tierei: nu se pôte crede că sultanulû ar mai fi voitû a-lû scôte cu puterea fără a-lû ascultă, si a instală in loculû seû pre unû necunoscutû care falsû pretinde că ar fi fiulû unû principe de Moldavia; că, de altă parte, nu e adevêratû că elu ar fi refusatû de a recunôsce pre sultanulû de suveranu alû seû, si de a-i continuă tributulû ce-i rîspundeă rîpăusatulû seû părinte si unchiû; că dînsulû încă e gata a face acêsta. Însă, dacă Aga va urmă innainte fără a luă in privire remonstrantiele si ofertele sale, elu speră că, Dum-

auoir esgard à ses remonstrances et offres, il esperoit que le vray Dieu des Armees, le maintiendrait en sa juste deffence, et qu'il ne permettroit iamais qu'un vsurpateur tel qu'Estienne, eust l'aduantage sur vn Prince legitime desia recogneu, et appellé de la plus part des Moldaues.

CHAPITRE V.

La disposition des deux armées et la deffaite de Constantin, sa prinse, sa mort, et la captivité du Prince Potosky.

Hovsseyen Aga, qui n'auoit point charge du grand Seigneur de capituler avec le Prince Constantin, et qui estoit preuenu des presens et promesses d'Estienne, n'eut aucun esgard à ces remonstrances, quoy qu'elles fussent fort considerables; ains dès le soir mesme il fist aduertir tous les chefs et Capitaines de son armée, qu'ils se tinssent prests pour partir le lendemain à la pointe du iour, affin de se disposer à la bataille, ce qui fut ainsi executé, et fut son armée rangée dans vne grande campagne, fort proche de la riuere de Prute, à la venü de celle de Constantin, et de si prés, que les vns et les autres se pouuoient offencer de leurs canons. Constantin remit toute la disposition de son armée au Seigneur Potosky, lequel diuisa toute sa caualerie en trois gros, et mit en teste celuy des Cosacqs, qui sont gens fort belliqueux et accoustumez à combattre contre les Turcs, et Tartares, car c'est leur principale profession. Vn peu plus derriere il plaça les Boers de Moldauié, qui estoient enuiron deux mille cinq cens: et le troisieme gros estoit de deux mille lanciers, tant Polonois qu'autres; quant à l'infanterie elle fut destinée pour la deffence du canon, et fut rengeée aux enuirs d'iceluy, dans vn petit retranchement qui auoit esté fait le iour precedent. La caualerie Turquesque estoit en plusieurs scadrons, et toute l'armée fut disposée en forme de Croissant, à la corne droite duquel furent mis lesdits Tartares, et à la gauche les Vallacqs,

Ceux qui sont preuenus par les presens, ferment l'oreille aux remonstrances quoy que tres-justes.

Potosky dispose l'armée de Constantin.

Disposition de l'armée Turquesque.

nedieulü armelorü 'lũ va sustinè intru apërarea sa, si că nu va permite nici odată ca, unü usurpatoriü ca Stefanü, să căstige asupra unü principe dejă recunoscutü si chiămatü la domnă de cea mai mare parte a Moldovenilorü.

CAPU V.

Dispositiunea ambelorü armate, si cumü fũ bătutü Constantinü, si prinsü, precumü si despre mórtea sa, si captivitatea principelü Potocki.

HUSEIN Aga, neavëndü dela sultanulü însärcinare de a capitulä cu principele Constantinü, de altä parte, prevenitü prin presentele si promisiunile lui Stefanü, nu luä in privire aceste remonstrantie, cu töte că erä förte considerabile; ci încă de cu séra făcü cunoscutü căpitanilorü armatei sale ca să stea gata de plecare pentru dioa urmätöriä desü-de-diminëtüä, ca să începä bătaia: acéea ce se si făcü. Armata sea fũ asediatä pre unü siesü intinsü, lângä Prutü, in fačia armatei lui Constantinü, si atâtü de apröpe, incätü se puteä atinge unil pre altil prin tunurile lorü. Costantinü incredintiä lui Potocki tötä dispositiunea armatei sale. Potocki impärti tötä cälärimea in trei corpurü: in frunte asiediä pre Căzacü cari sunt ömenü förte belicosi, si deprinsi a se luptä cu Turcili si Tătariil, pentrucä acésta e profesiunea lorü principalä. In öre-care distantiä puse pre boiariil de Moldavia cari erä in numărü ca de două mil cinci sute. Alü treilea corpü erä de două mil lănceril, Poloni si altil. Infanteria fũ însärcinată cu apërarea tunurilor, si fũ asediatä in giurulü acestora, intr'o micä fosată făcutä in dioa precedente. Cälärimea turcescä erä impärtită in mai multe sca-dröne, si tötä armata erä dispusä in formä de semilună: Tătariil furä asediatil la aripä dréptä,

et quelques Moldaues. Quant aux Turcs, ils se reseruerent l'arriere garde ou le centre du Croissant, comme ils ont accoustumé: et quant à l'infanterie, qui estoit de 9 ou dix mille hommes, elle fut aussi rangee à l'entour de l'artillerie. Apres que ces deux armées se furent saluées de quelques canonnades tirees de part et d'autre, Potosky recogneut que ses gens commençoient à s'estonner pour le grand effect de l'artillerie de l'ennemy, ce qui le meut de commander au gros des Cosacqs de charger les Tartares qui estoient à la pointe droite dudit Croissant, et s'estoient desja auancez, n'ayans accoustumé de combattre ^{Première charge des Cosacqs sur les Tartares.} d'ordre, ains à la debendade, aussi bien que les Cosacqs, qui ruerent sur eux d'une telle impetuosité et fureur, qu'en peu de temps il en tomba plus de sept ou huit cens par terre, et eussent esté lesdits Tartares bientost taillez en pieces, si le gros des Vallacqs ne les eussent promptement secourus; Ce que Potosky voyant, il commanda au gros de ses Moldaues, d'aller au rencontre de ce renfort, ce qu'ils feirent autant courageusement qu'il se peut dire: mais presque au mesme temps on fit debusquer de l'armée Turquesque un nouveau scadron de deux mille chevaux Turcs, et autres qui renuerserent par terre ce qui restoit des Moldaues, desja fatiguez du combat rendu contre les Vallacqs. Alors Potosky recognoissant bien qu'il luy estoit du tout impossible de resister à une si puissante armée, et qu'il ne pouuoit esperer qu'une tres-mauuaise issue de la bataille, pria instamment le Prince Constantin de se sauuer sans faire bruit, et de luy laisser parachuteuer le reste: mais tant s'en faut que ce ieune Prince se laissast emporter à telle persuasion, qu'au contraire cela l'anima dauantage à demeurer, et attendre constamment l'euement de la bataille; et au mesme temps ils partirent tous deux avec ce qui leur restoit de cavallerie, sur ce dernier renfort des ennemis qui combatoient encores, et en defrent une grande partie auant que d'autres les peussent secourir. Ce qu'estant arriué contre l'esperance de Houssine Aga, il enuoya Estienne, qui ne s'y fust pas volontiers offert, estant de son naturel fort poltron (comme sont ordinairement les ames cruelles, suyuant le dire de l'Empereur Philippes) parlant de Phocas.)

Ces Princes voyant Estienne approcher avec une troupe de plus de deux mille che-

Românii si câți-va Moldoveni la aripa stângă;   ră Turci , dup  datin , ocupar  centrul . Infanteria care er  de nou  s u diece mi   meni , f  asediat  in giurul  artileriei . Dup  ce aste dou  armate se salutar  prin c teva lovir  de tunur  trase si de o parte si de alta, Potocki observ  c   meni  se  incepur  a se uimi de efeptul  cel  mare al  artileriei  inimice, ac sta 'l  f c  să dea ordine C zacilor  ca să tragă asupra T tarilor  cari  se află de a drepta semilună, si dej  si innaintaser , nefind  ei deprinsi a se lupt  in ordine, ci in modu neregulată. Căzacii se repedir  asupra lor  cu at ta violenti  si furi , inc t  indat  c diur  la p m ntu preste siepte opt  sute de T tari . si er  să-i taie atunci pre toti , dacă corpul  Rom nilor  nu le veni  cur nd  intr'ajutoriu. Ac sta v di ndu Potocki, comand  corpul  Moldav , să m rg  intru intimpinarea acestui  ajutoriu al  inamicului : aceea ce Moldovenii si f cur  cu cel  mai mare curagi  ce se p te spune; ins , mai tot  intru acel  timp , veni  din armata turc sc  un  altu scadron  de două mi  c l reti , Turci si alti , cari  r sturnar  la p m ntu pre cei ce mai r naser  din Moldoveni, osteniti  prin lupta ce avur  contra Rom nilor . Atunci Potocki, incredint ndu-se că nu mai e prin putint  de a st  fa i  cu o armat  at tu de tare, si că nu se mai p te accept  de c t  un  pr -tristă rezultat, rug  cu st ruint  pre principele Costantin  de a se salv  f r  sgomotu, si pentru ceca ce mai r m ne a face, să-l  lase pre d nsul ; ins  acest  t ner  principe. departe de a urm  unu as mine consiliŭ, acesta din contra 'lu f c  si mai multă ca să stea pre loc , si să accepte cu constantă rezultatul  b t lier. Si tot  intru acel  timp  plecară am ndoi cu c l rimea ce le mai r n sese, asupra celui din urmă ajutori  al  inamicilor  ce se lupt  inc , si fr nser  o mare parte innainte de a-i put  alti  ajuta. Ne accept ndu-se Husein Aga la una ca ac sta, tr mise pre Stefan , care dealtmintrea de bun  vo  nu s'ar fi oferit , fiindu din natura sa f rte poltron , precum  sunt de ordinari  t te inimele cele crudele, dup  cum  dice imp ratul  Filip  vorbind  de Foca.

uaux, qui n'auoient point encores combattu, et qu'ils ne pouuoient plus esperer de secours de leurs gens, furent contrainsts de ceder à la force, et de se rendre à la mercy de leurs ennemis.

Le Prince Constantin demeura en partage aux Tartares, d'autant qu'il auoit esté prins prisonnier par aucuns d'entre eux, ou leur fut baillé par Houssine Aga, pour en tirer rançon et leur tenir lieu de solde. Mais ils n'en firent pas leur profit, car ^{Constantin emmené par les Tartares, se noye.} comme ils l'enmenoiént, et luy faisoient passer le Niestre, on dit qu'il se precipita dedans, pensant par aduenture se sauuer à la nage, ou ne voulant suruiure apres son desastre; et quant au Prince Potosky, il fut emmené à Constantinople, et constitué prisonnier dans les tours de la mer Noire, qui est la prison destinee pour les ^{Multos in summa pericula misit venturi timor ipse mali.} prisonniers de grande consequence, où il a esté detenu et gardé soigneusement iusques au mois de Iuillet de l'annee mil six cens seize, qu'il fut demandé au grand Seigneur, par Gaspar Grayraui Create, lors trafiqueur de rachapt d'Esclaves.

CHAPITRE VI.

L'instalation d'Estienne en la Principauté, et les cruantez par luy exercees sur les Nobles, et leur reuolte.

LE bruit de ceste bataille perduë par Constantin, et de sa capture, donna vn tel espouuentement aux Moldaues, et à tous ses amis. qu' aucun ne s'osa plus opposer à la puissance du Turc, si bien que Houssine Aga parachena d'executer sa charge, en faisant proclamer Estienne Vayuode et Prince de Moldaue dans la cité d'Yas, puis ^{Instalation d'Estienne en Moldaue.} congedia partie de son armee, mesmes lesdits Tartares, et s'en retourna à Constantinople, comme nous auons dit. Et le Vayuode Estienne ne se veid pas plustost installé, que preferant la cruauté à la clemence, et imitant cest autre tyran, qui disoit ouuerte- ^{C'estoit Neron qui disoit, oderint dum metnant.} ment qu'il ne se donnoit peine d'estre aymé de ses sujets, pourueu qu'ils le

Principiî, vëdiëndü pre Stefanu că se apropiă cu o trupă de mai bine de două mii călăreți cari încă nu luaseră parte la bătăia, si că ei nu potü speră dela ai lorü nici unü ajutoriü, fură constrinsi a se supune fortiei, si discretiunei inimicilorü lorü.

Principele Constantinü cadiü in mânile Tătarilorü, sëu pentrucă ei mai ântăiü pusëseră mâna pre dënsulü, sëu că Husein Agă 'lû dete lorü, cu scopu ca pretiulü rëscumpërarei lui să le servëscă dreptü lëfă. Dar nu se folosira, pentrucă, ducëndu-lu cu sine, se dice că pre cândü 'lû treceă Nistrulü, elü se aruncă in apă, crediëndü că va scăpă prin nuotü, aü pöte că nu voi să mai trăiëscă după unü asëmiue desastru. Incătü pentru principele Potocki, elü fû dusü la Constantinopoli. si asediatu in turnurile märei-negre, care e prinsöria destinata pentru captiviî cei mai de frunte; aici fû detinutü cu multă pază până in luna Iuliü 1616, cândü fû cerutü prin Casparü Gratianü Croatulü care pre atunci trafică cu rëscumpërarea sclaviloru.

CAPU VI.

Instalatiunea lui Stefanü in domnia tärei, crudimile lui făcute asupra boiarilorü, si reuolta acestora.

FAIMA ce se lăti despre acëstä bătăia nënorocită pentru ai nostri, si despre captivitatea lui Constantinu, de atăta spaimă cuprinse pre toti Moldoveniü, incătü nime nu cutediă a se mai opune puterei turcesci, asiă in cătü Husein Aga putü să aducă la indeplinire însărcinarea ce aveă, proclamändü pre Stefanü, in Iasi, de Voivodü si Domnü alü Moldaviei; apoi dimise o parte a armatei sale, chiarü si pre Tătari, si se inturnă la Constantinopoli, precumü amü disü. Eră Stefanü Vodă, de abiă se vëdiü asediatü in scaunulu tärei, si

Meschants d'asse- } redoutassent, il projecta d'extirper la plus part des Bogers, et les plus puissans
 ins d'Estienne qui } du pays, tant pource qu'ils auoient fauorisé les armes de Constantin contre luy,
 le rendront enfin } que pour la defiance perpetuelle qu'il auoit d'eux, estans les plus capables de
 miserable' } resister à ses tyranniques desseins, ioinct que c'est l'ordinaire de ceux qui vsurpent quel-
 ques Principautez par mauuais artifices, d'estre tousiours en crainte qu'on ne les despoüille,
 Le Seigneur Bo- } et qu'on ne les traite selon qu'ils meritent; Il comença donc par le Seigneur Bo-
 tochan decapité } tochan, frere de la Princesse, vefue de Ieremie, lequel il fit inhumainement em-
 par le comman- } paller, avec deux autres notables Boers, comme s'ils eussent esté quelques in-
 dement du ty- } signes voleurs, et non contant de ceste premiere saignee, il fit bien tost apres sai-
 ran. } sir tout d'un coup soixante et quinze autres Boers, auxquels il fit soudain tren-
 Item soixante } cher la teste, sans vouloir pardonner à vn seul, quelque instance qui luy en fust faite par
 et quinze Bo- } leurs parens, leur imposant qu'ils auoient conspiré contre luy, quoy qu'il n'en eust aucune
 ers. } preuue. Mais tant s'en faut que ces cruantez flechissent les coeurs du reste des Boers, com-
 Commencement } me Estienne s'estoit persuadé, qu'au contraire ils en furent dauantage animez,
 des reuoltes con- } et plusieurs d'entre eux prindrent ouuertement les armes contre luy au com-
 tre Estienne, en } mencement de l'an mil six cens quinze, et deslors ils se fussent emparez de
 1615. } luy, et eussent prins vengeance de ses cruantez, et mis le pays en liberté, qui n'eust point
 esté ruyné, comme il a esté depuis, s'il n'eust esté assisté par les citadins d'Yas, qu'il con-
 jura de le seconder en ceste occasion; leur promettant immunité de tous subsides, s'ils le
 faisoient: moyennant laquelle promesse, ces miserables preferant leur profit particulier au
 salut et bien public, se porterent du tout au seruice de ce tyran, et s'estans armez le suiui-
 rent
 Les Boers enar- } tant à pied, qu' à cheual, et combattirent vaillamment contre lesdits Boers, qui
 mes contre Es- } estoient uenus inuestir Estienne dans ladite cité d'Yas; lesquels Boers ayans re-
 tienne, et repous- } cogneu que leurs ennemis estoient mieux assistez qu'ils n'auoient peu preuoir:
 sez. } apres auoir rendu quelque leger combat, firent retraicte le mieux qu'ils purent,
 Mort de plusie- } et furent plusieurs d'entr'eux prins prisonniers, lesquels le tyran fit tuer de sang
 urs Boers prison- } froid, cu empaller pour donner terreur aux autres.

preferindă a fi mai bine crudelă decâtă ertătoriu, si imitându pre acelă tirană care o spuneă
 pre faăă că elă nu cĂăă a fi iubită ci temută de supusiă seă, 'să propuse a stirpi pre cea
 mai mare parte a boiariloră si fruntasiloră tieriă, atătă pentrucă tinură parte lui Constan-
 tină incontra sa, cătă si pentru neincrederea perpetuă ce aveă cĂăă dĂăsiă, fiindă ei cĂă mai
 capabili de a resista planuriloră sale celoră tiranice; adaoge că este o datină ordinariă a
 celoră ce usurpă domnia unei tieri prin măestră culpabile, de a se teme fără incetare, ca
 să nu-ă despăie Ăăsi si să-ă trateze după cumă merită. Elă, decă, incepă dela boiarăulă
 Botosianu, fratele DĂănei, vĂăduvei lui Irimiă; pre acesta, dempreună cu altă doi boiară
 de frunte, ă puse in Ăăpă, ca pre nisce hotă de cĂă mari. Nemultămită cu acĂăă vĂărsare de
 sĂănge, Stefană puăină după aceea puse mĂăna de o dată pre siepte dieă si cinci de boiară,
 cĂărora le tăiă capulă la totă fără să erte măcară pre unulă, pre lĂăngă tĂăte rugătiunile ce-ă fĂă-
 cură consĂăngeniă loră, acĂăsându-ă că conspiră incontra sa, cu tĂăte că nu aveă nici o probă.
 Ceialaltă boiară insă, de parte de a se fi inspăimĂăntată de aceste crudĂămi, precumă credeă
 Stefană; dincontră, ei se incurăgiară si mai multă, si multă dintr'insă apucară armele in-
 contra lui cu inceputulă anului 1615, si l'ară fi si prinsă atunci pre Stefană, si s'ară fi rĂăs-
 bunată de crudĂămile lui, si tiĂăra o-ară fi liberată, fără a se ruină precumă se intĂămplă după
 acĂăă, decă nu ă-ară fi stată intr'ajutoră cetătiăniă din Iasi, pre cariă Stefană ă conjură ca
 să nu-lă pĂărăsĂăcă in acĂăă ocaziune, pentrucă elă are să-ă scutĂăcă de tĂăte dĂările decă-ă
 voră rĂămĂănĂă credinciosi; prin aceste promisiuni, miserabiliă, pretiundă mai multă folosulă
 loră particulară decâtă salutea si binele publică, se puseră in seruitulă tiranului, si intr'ar-
 mĂăndu-se ă urmară atătă pedestri cătă si cĂălări, si se bĂătură vitejesce incontra boiariloră
 cariă veniseră să incungiure pre Stefană in Iasi. Boiarăi incredintăndu-se că inamiculă e mai tare
 decumă puteă ei să prevĂădiă, după o luptă usioră se retraseră cumă putură, multă din ei cĂădiură
 prinsă, pre cariă tiranulă ă omoră pre totă cu sĂănge rece, seă ă incepă, spre a bĂăgă grĂăza si in altă.

CHAPITRE VII.

La resolution du Prince Alexandre, et de ses beaux freres, de leuer vne armee pour courir sus au Vayuode Estienne.

LES Boers qui eschaperent de la susdite defaite, sçachans bien qu'ils ne deuoient esperer de misericorde de la part d'Estienne, qui estoit extremement vindicatif, ny par consequent de senreté en la Moldaue, pendant qu'il y gouuernerait, s'auiserent d'aller trouuer la Princesse veue de Hieremie, qui s'estoit sauuee en Pologne au mesme temps qu'elle receut la nouvelle de la prinse de son fils Constantin.

Les Boers ont
recours à la
Princesse en
Pologne.

Ceste Princesse ayant entendu par la bouche des Boers, le miserable gouuernement d'Estienne, et que la plus part des Moldaues estoient fort disposez à secoier le joug de sa tyrannie, et qu'en son lieu ils eussent bien désiré auoir le Prince Alexandre, se ressouuenans des bons traitemens du deffunct Prince Hieremie son pere, ces considerations (disje) ioinctes à l'appetit de commander soubz le nom de son fils, luy seruirent pour se persuader, puis audit Alexandre, quoy qu'il ne fust lors aagé que de quinze à seize ans, d'embrasser ceste occasion, et en communiquer ensemble au Prince Visnouiesky, gendre de la Princesse, et au Prince Correstky, lequel aspirait deslors à espouser sa plus ieune fille, lesquels n'aprouerent pas seulement le dessein, mais s'offrirent fort volontiers d'accompagner le Prince Alexandre en Moldaue, et de prendre tout le soin de la conduite de son armee.

La resolution n'en fut pas plustost prinse entre eux qu'ils se mirent tous en deuoir de leuer des gens de guerre de toutes parts où leur credit s'estendoit, de sorte qu'en moins de deux mois ils mirent sus pieds, et assemblerent dix ou douze mille hommes tant de pied, que de cheual, partie Polonnois, partie Cosacqs et Transsiluains. Dequoy le Vayuode Estienne ayant receu l'auis, il leua de son costé tout ce qu'il put de Moldaues, Tartares, et Valaques, dont il composa aussi vn corps d'armee de prés de vingt mille hommes, lesquels il fit tenir aux enuirs de la cité d'Yas, où il se resolut d'attendre de pied ferme les Princes Polonnois.

CAPU VII.

Resolutiunea principelui Alesandru si a cumnatiloru lui, de a ridică o armată si a merge asupra lui Stefanu Vodă.

BOIARI ce scăpară din această bătăie, sciindă pre-bine că ei n'au de a speră milă la Stefanu care era forte vindicativ, prin urmare, nici siguranță in Moldavia in cătă timp elu va domni, se socotiră să mērgă la Dōmna, vēduva lui Irimia, care, după ce priimi scirea despre căderea in captivitate a fiului seū Constantinū, se retrăsese in Polonia.

Astă Dōmnă, aflândū din gura boiarilorū, modulū celū miserabilū de guvernare a lui Stefanū, si că cea mai mare parte din boiari sunt pre-dispusi a scuturā jugulū tirăniei lui, si că, aducēndu-si ei aminte de purtarea cea bună a lui Irimia Voda, in loculū lu Stefanū arū dorī a pune domnū pre principele Alesandru; aceste consideratiuni, in unire cu pofta ce aveā de a domni ea sub numele fiului ei, o induplecara pre ea, apoi pre Alesandru, cu tōte că acesta nu aveā atunci mai multu de 15-16 ani, de a nu lasă sa trecă nefolosită a-sēmīne ocaziune. Acestū planū merseră impreună de-lū comunicāră principelui Visnioviecki, ginerele Dōmnei, si principelui Corecki care de atunci aspirā a se căsatori cu fiica ei cea mai tēneră. Principii Poloni, nu numai că aprobară planulu, ci se oferira de a insoçi pre Alesandru in Moldavia cu tōtă bucuria, si a purtā tōtă grigee conducerei armatei lui.

Indată ce luară acēsta decisiune, se si apucara cu totii a adunā omenī de ōste din tōte părțile pre unde aveā trecere, asiā incătū in mai pucină de dōne luni de dīle puseră in piciōre 10 până in 12 miī pedestri si calări, parte Poloni, parte Cazaci si Transilvani. Aflândū de acēsta Stefanu Voda, se apucă si elū de adunā totu ce putū, Moldoveni, Tătari si Romāni, din cari compuse unū corpū de armata aprōpe de dōne-dieci mi, si-lū asiediā impregiurulū lasilorū, unde se determinā a asceptā nemiscatū pre principii Poloni.

CHAPITRE VIII.

La reddition de la forteresse de Cochine par le Capitaine d'icelle qui se reuolta contre le Vayuode Estienne, à cause de ses cruantez.

L'ARMÉE du Prince Alexandre s'estant aduancee à deux lieuës près de la cité de Cambrin^{br.} {minithe en Podolie, se trouuoit fort enpesché à passer la riuere de Niestre, qui fait la separation d'entre la Moldaue et la Podolie, et redoutoit la forteresse de Cochine, en laquelle y auoit vne bonne garnison de Moldaues, avec du canon pour garder le passage de ladite riuere: mais il aduint heureusement pour le Prince Alexandre, que le Capitaine qui y commandoit se sentant grandement offencé des cruantez du Vayuode Estienne, de son propre mouuement se vint rendre au seruice d'Alexandre, avec ses soldats, et luy apporta les clefs de ladite forteresse, la remettant du tout en sa disposition, de sorte que facilement l'armee passa en Moldaue, et en signe de resiouyssance furent tirees plusieurs canonnades, ce qui augmenta d'autant plus la defiance qu'auoit Estienne, de l'affection des Moldaues en son endroit, et luy fit ressentir des syndereses dans sa conscience, qui n'abandonnent iamais les tyrans et vsurpateurs.

CHAPITRE IX.

La defaite de quinze cens Tartares du party d'Estienne, et la deputation de quelques Moldaues vers le Prince Alexandre, pour sçauoir son dessein.

Tous ces preparatifs et acheminemens, se firent depuis le mois de Iuin, iusques au sixiesme d'Octobre mil six cens seize, que le Prince Alexandre fit partir son armee de Cochine pour s'acheminer deuers la cité d'Yas, toutesfois pour ce premier iour elle ne s'aduança

CAPU VIII.

Supunerea fortăreții Hotinului din partea Căpitanului ei, care se revoltă în contra lui Ștefan Vodă din cauza crudimilor lui.

OSTEA principelui Alesandru innaintându până la două lege în apropierea Camenitei în Podolia, aci eră foarte impededată de a trece Nistrul, care desparte Moldavia de Podolia, temându-se de fortăreția Hotinului în care se află o bună garnisonă de Moldoveni, și tunuri pentru a pazi trecerea riuului; însă, din norocire pentru principele Alesandru, se întâmplă ca comandantele cetății simțindu-se foarte ofensată prin crudimile lui Ștefan Vodă, de buna voia sa se supuse lui Alesandru, împreună cu soldatii sei, și aducându-i cheile fortăreției, o puse la toată dispozițiunea lui, asiă încâtu armata trecu usioru în Moldavia, și în semn de bucuria se traseră mai multe tunuri. Prin această crescă și mai multă neîncrederea lui Ștefanu către Moldovenii ce se află împregiurul lui, și simți muștrările cugetului, care nici odată nu parasesc pre tirani și vsurpatori.

CAPU IX.

Bătăia ce aș suferită 15 sute Tătari de ai lui Ștefan, și deputățiunea unor Moldoveni către principele Alesandru, spre a afla planul lui.

Tore preparativele acestea se facură dela luna Iunie, până la 16 Optovre 1616, cându principele Alesandru plecă din Hotin cu armata sa, spre a merge la Iasi; dar în această di

que de quatre lieues seulement. Or comme ils furent arrivés à demie journée d'Yas, le Prince Alexandre envoya huit cents Cosaques choisis d'un plus grand nombre, pour aller reconnaître quelle contenance faisoit l'armée de l'ennemy: Mais ils ne furent pas loin, qu'ils firent rencontre de quinze cents Tartares, envoyez aussi de la part d'Estienne, pour reconnaître et donner quelque charge sur les Polonois. Et iacôit que ces Cosaques fussent en beaucoup moindre nombre; toutesfois voyans que lesdits Tartares estoient en des-
Desfaite de quinze cents Tartares par les Cosaques.
 ordre, ils ne feignirent point de se ruer brusquement sur eux, et avec telle véhémence qu'ils en firent une grande partie, et mirent le reste en deroute; puis ayans parachevé d'exécuter leur dessein, rapporterent au Prince Alexandre, que l'armée d'Estienne pouvoit estre d'environ quinze mil hommes: mais que c'estoient pour la plus grande part gens ramassez au païs, qui n'estoient dressez ny accoustumez comme eux au fait de la guerre, et qui s'y portoit plustost par contrainte, que de bonne volonté, au moyen de quoy il ne les falloit pas beaucoup redouter.

L'heureux succès de ceste rencontre, et le rapport fait par lesdits Cosaques encouragerent grandement les gens d'Alexandre, lesquels d'ailleurs estoient beaucoup animez contre Estienne, pour des lettres qu'il avoit écrites à leur Prince, pleines de menasses, comme si desia il les eust tenus en sa disposition, ce qui ne seroit que pour encourager d'avantage les Polonois, et à les faire résoudre de mourir tous en combattant, plustost que de tomber entre les mains cruelles de ce Tyran. Ce mesme iour il vint vers le Prince Alexandre quelques députez des Moldaves, au desceu toutesfois d'Estienne, pour sçavoir d'Alexandre quel estoit son dessein, et le supplier qu'il eust pitié du païs de Moldavie, qui estoit menacé d'estre bien-tost ruiné, si les troubles et guerres y continuoient d'avantage. A quoy le Prince fit response, Que son intention n'estoit pas d'opprimer la Moldavie, mais de la delivrer de la tyrannie d'Estienne, comme il y avoit esté couronné par un bon nombre de Boyers, qui l'estoient allé trouver ins-
Moldaves députez vers le Prince Alexandre, pour sçavoir à quelle intention il estoit venu en Moldavie.
 qu'en Pologne pour cet effect, et luy avoient donné assurance que c'estoit le commun desir des Moldaves: Que sur ceste confiance il s'estoit acheminé avec ce qu'il avoit peu réunir

innaintă numai patru lege. Deci, îndată ce se aflăra în apropiare de o jumătate de di de Iasi, principele Alesandru trimise o sută de Căzaci alesi, ca să meargă să afle care eră atitudineă ôstei inamicului. Dar nu mersera departe, si întelniră o miie cinci sute de Tatarî, pre cari de asămenea 'i trimisese Stefanu ca sa cerceteze de Poloni si sa dea câteva loviturî asupra lorî. Si cu tôte ca Căzaci eră cu multu mai puçin la numeru, vedîndu însă ca Tatarî sunt în disordine, se repediră pre neaseptate asupra loru si cu atăta veementiă, încâtă o mare parte dintr'insîi culcară la pămîntu, eră pre cialaltî 'i puseră în fuga. Apot, îndeplinindu-sî însărcinarea ce aveă, se întorseră si raportara principelui Alesandru. că armata lui Stefanu puteă să fiă de vr'o cinci spre diece miî de ômeni; dar că cea mai mare parte sunt ômeni adunati de prin tîeră, nedisciplinati si nedeprinsi ca dînsi în trebile resbelului, si că vini la luptă mai multă de silă decătă de bună voia, încâtă nu e de a purtă multă frică de dînsi.

Norocitulă sucesă ală acestor întimpinări, si raportulă ce făcură disîi Căzaci, încurăgiară fôrte multă ôstea lui Alesandru, care si de altminterea eră fôrte atîtiată asupra lui Stefanu, din cauza unor scrisori ce trimisese acesta lui Alesandru, pline de amenințări, ca si cum ar fi avută dejă în mînile sale pre ômenii acestuia, ceea ce nu servi decătă spre a încuragiă si mai multă pre Poloni, si a-i face a se decide ca mai bine sa môră totî în luptă decătă să cadă în mînile crudele ale Tiranului. Totu intru acestă di veniră la principele Alesandru câți-va deputati Moldoveni, însă fără de scirea lui Stefanu, ca să afle dela Alesandru ce planu are, si sa-lu rîge sa aiba milă de tîeră, care e amenințată de o totală ruină, de voru tinē multu turburările si resbelele. Le respunse principele, că cugetulă seî nu este de a apesă Moldavia, ci de a o scapă de tirania lui Stefanu; că elu vine chiamatū de unū însemnatū numerū de boiarî, cari venuseră la dînsul în Polonia spre acestu scopu, asigurându-lu că acestă e dorintia comuna a Moldovenilor; că întemeiatu în acestă încredere, plecă cu unu numeru de ômeni de resbelu ce putu sa adune, si că, decă va isbûti în planulă se,

de gens de guerre, et que s'il venoit au dessus de ses desseins, comme il se promettoit moyennant leur assistance, il ne les gouverneroit pas moins doucement qu'auoit fait le defunct Prince Hieremie, duquel il estoit fils et legitime successeur.

Les deputes s'en retournerent fort satisfaits de ceste responce, et l'ayant publice en diuers endroits, cela fut cause que plusieurs Moldaues se vindrent joindre à l'armee du Prince, et l'assisterent fidelement en ceste occasion.

Le neufiesme iour d'Octobre, le Prince Alexandre fit encores auancer son armee enuiron trois lieuës, et s'arresta dans vne fort belle campagne, où il y auoit de bonnes eaux. qui se trouuerent bien à point pour se rafraichir, pendant que le Prince Alexandre fit assembler son Conseil de guerre, pour deliberer de l'ordre qu'on tiendrait, et du iour qu'il seroit plus à propos d'attirer l'ennemy au combat.

CHAPITRE X.

Raport fait par les Cosacqs, de l'estat de l'armee d'Estienne.

EN mesme temps fut derechef enuoyé vne troupe de Cosacqs, pour aller recognoistre en quelle disposition se tenoit l'armee de l'ennemy, et fut rapporté que ladicte armee estoit rangee en bataille, et qu'ils auoient vingt canons tous prests à faire execution, ce qui n'estonna pas beaucoup le Prince Alexandre, d'autant que le General de l'Artillerie d'Estienne auoit quelques iours auparauant enuoyé vers luy, pour l'asseurer que s'il donnoit bataille, il n'offenceroit ses gens que le moins qu'il pourroit, ayant desir de seruir ledit Prince, et au contraire se vanger en telle occasion d'Estienne, lequel auoit fait trancher la teste à vn sien beau-frere, pour vn mauuais soupçon qu'il auoit conceu contre luy, quoy qu'il en fust innocent. Ce qui doit aduertir les Princes, que rien ne leur suscite tant d'ennemis secrets, que fait la cruauté, et que tost ou tard ceux mesmes

precunu speră cu ajutoriul loră, elu nu are să-i guverne cu mai puțină bună-voință de cumă 7 guvernase repăusatulu Irimiă Vodă, ală căruă fiu si legitimă sucursoră e dănsulă.

Deputatii se întorseră prè-multiamiti de acestă răspunsă, si publicându-lă in mai multe părți, multi Moldoveni alargară de se unirà cu óstea principelă, servindu-lă cu credință in acéstă ocaziune.

La 9 ale lui Optovre, principele Alesandru mai inuaintă încă cu óstea sa v'ro treilege, si se oprî într'o câmpă prè-frumósă, unde găsiră apă bună de care simtiă chiară multă nevoiă. Aci principele adună consiliulu seă de resbelă, spre a deliberă asupra ordinei ce ar avè să tină, si asupra dilei in care ar fi mai bine a trage pre inimicū la luptă.

CAPU X.

Raportulă Căzaciloră despre starea urmatei lui Stefană.

Totu intru acelă timpă se trănise din noă o trupă de Căzacă, să mērgă să afle dispositiunea óstei inimice; si raportară ca óstea inimică e pusă in ordine de bătaia, că are 20 tunuri, de asemine dispuse tóte pentru bătaia. Acéstă însă nu inspăimēntă multă pre Alesandru, fiindă-că generariulă artileriei inimice, cu câteva dile mai inainte, 7 lă insciintiasă, asigurându-lă că elă are să-i crutie ómenii câtă va putè mai multă, dorindă a servî pre principele Alesandru, si a-si rēsbună cu acéstă ocaziune de Stefanu, care taiase capulă unui cumnată ală lui, dintr'unu prepusu reū ce aveă asupră-ī, cu tóte ca eră inocinte. Servescă acéstă de invētiătură principiloră, că prin nimicū nu-si facū ei atāti inimici ca prin crudină, si că mai curēndu aū mai târdiū, chiară aceiasă cărora mai multă se incredū, se revóltă incontra

ausquels ils se confient d'auantage, se réuoltent contr'eux lors que moins ils y pensent. Le Vayuode Estienne voulant aussi faire recognoistre pour la seconde fois l'armée du Prince, y enuoya douze cents Tartares, et deux ou trois cents Moldaues, lesquels estans descouverts d'assez loing, à cause qu'ils estoient dans vne campagne raze, le Prince leur enuoya à la rencontre cinq cents Cosacqs, avec 400 lanciers Polonois: ce qu'ayant esté aperceu des Tartares, ils feignirent au commencement de se vouloir retirer, pour esloigner peu à peu les ennemis de leur camp; et comme ils en furent distans d'environ vne lieuë, ils firent ferme, n'estimant pas que les poursuiuans eussent la hardiesse de les ioindre: mais ils furent bien trompez, car lesdits Polonois et Cosacqs, qui sçauent mieux combattre que ruser, se ruerent si furieusement sur les Tartares, qu'ils en taillerent en pieces vne partie, et ne s'en sauua que cinq ou six cens, lesquels se retirant dans leur camp, y apporterent beaucoup d'espouuente. Et au contraire l'armée du Prince en fut d'autant plus encouragée, et s'augmentoit de iour en iour, car c'est chose ordinaire, mesmes aux guerres ciuiles, que ceux qui ont les premiers de l'auantage sur leurs ennemis, sont volontiers suivis des plus tardifs à prendre party, s'imaginant que la bonne fortune sera tousiours du mesme costé, quoy que les armes soient iournalieres.

Seconde desfaite
des Tartares
d'Estienne, par
les Cosacqs.

CHAPITRE XI.

Autre defaite de mille cheuaux du party d'Estienne, par vn braue stratageme.

LE dixiesme du mesme mois, le Prince voulant encores faire auancer son armee vers le camp de l'ennemy, son auantgarde fut arrestee par vn gros de mille cheuaux, qui s'estoient la nuict precedente emparez d'un passage assez estroit, entre vn estang et vn marais, par où ils sçauoient que l'armée des Polonois deuoit passer: mais cest obstacle fut bien tost leué, par l'auis que donnerent quelques Moldaues, d'enuoyer des gens de cheual par vn

lorū atuncî cândū mai puçinu si-aducū aminte de una ca acēsta. Stefanū Vodă, voindū de aseminea să se mai incredintieze odată despre starea armatei principelui, trāmise dōue-spre-diece sute de Tătari, si vreo dōue-trei sute de Moldoveni; fiindū însă că ei se află pre siesū, ai nostri 'i cunoscūră din depărtare, si principele trāmise intru intimpinarea lorū cincī sute de Căzaci, cu patru sute de lāncieri poloni; observādu acēsta Tătari, la inceputū se prefăcură ca si cumū arū vrē să se retragă, cu scopū de a mișcă pre ai nostri din pozitiunea lorū; si indată ce se aflară in distanțiā ca de o lega, se opiră, neinchipuindu-si ei că persecutoriī vorū avē curagiulu de a-i atacā; dar multū se amagiră, pentrucă numitiī Poloni si Căzaci, cariī mai bine se pricepū la bătaia decātū la insielătione, se repedira asupra Tătariiloru cu atāta furiā incātū tăiară in bucāti o parte dintr'insii, si de abiā scăpară cincī au siese sute, cariī, intorcēdu-se in castre, multă grōză băgară intr'ai lorū. Eră ōstea principelui cu atātū se incuragiā mai multū, si se immultiā din di in di, pentrucă asiā se intēplă de ordinariū, chiarū si in resbēlele civile, ca celorū ce mai āntăiū cāstigă asupra inimiculuī, să le urmeze apoi de bună voia si cei ce suntū mai tārdiī intru a luā parte, imaginādu-si că noroculū totdeauna are să fiā de partea acēsta, cu tōte că sōrtea armelorū este schimbătōriā.

CAPU XI

Alta perdere de o miie calareti de ai lui Stefanu, prin o brava stratagemu.

LA 10 ale aceleiasi luni, principele voindu a porni érăsi inainte armata asupra castrelorū inimiculuī, avangarda sa inimpinā unu corpu de cālăreți in numeru de o miie, cariī in nōptea precedinte ocupaseră o trecetōria fōrte strimtă, intre unu lacū si o mocirla,

petit sentier, qui estoit incognen aux ennemis, et que par ce moyen on les pourroit surprendre par le derriere, anant qu'ils sen peussent apercevoir, à cause d'une coline, du long de laquelle ceux qui seroient enuoyez se pourroient glisser à couuert, et arriuer au lieu mesme où les ennemis faisoient empeschement.

Dofaite d'un gros de mille cheuaux d'Estienne par les Cosacqs. On donna encores l'exécution de ce stratageme aux Cosacqs, lesquels s'y portèrent en toute diligence, avec quelques Moldaues pour les guider; et arriviez qu'ils furent à cinquante pas des ennemis sans estre apperceus, firent sonner certaines flutes, dont ils se seruent au lieu de trompettes, et en mesme temps chargerent sans recognoistre sur les ennemis, à quoy ils furent bien à propos secondez par leur avant-garde, qui estoit de l'autre costé tenuë en eschec, et fut ceste charge si rude, que desdits mille cheuaux, il ne s'en retourna pas plus de cinquante en leur camp, pour y porter les nouuelles de leur mauuaise auanture.

CHAPITRE XII.

Closture et rempart faict par les gens d'Alexandre, pour camper la nuict, et se tenir prests pour donner bataille le lendemain.

L'ARMÉE du Prince Alexandre ayant heureusement faucé cest obstacle, et approché de la volée du canon le camp d'Estienne, le Seigneur Visnouiesky fut d'avis que l'on fist comme une espece de rempart et closture, avec tous les chariots de bagage et autres, afin de loger avec plus de seureté durant la nuict, et qu'au besoin on s'en peut seruir comme d'un fort, n'ayant aucun lien de retraicte aux enuirs, ny à plus de dix lieues; ce qu'ayant esté recogneu de la part d'Estienne, il fit tirer sur le soir quelques volées de canon tout au travers dudict fort, dont il y eut quelques soldats tuez, et quelques autres estropiez: comme aussi on ne s'oublia pas de renvoyer en contr'eschange quelques canonnades du camp du

sciindu că pre aci aveà să trecă armata polonă; această pédecă însă curându fû ridicată, căci niscari Moldoveni 'i invetiară ca să trâmîtă ômenî călări pre o mică cărare care inimicii nu o cunoscea, si că cu modulă acesta arû putè să-î surprindă pre din dèrètû, innainte de a putè ei prinde de veste, din cauza unei coline pre la pôlele căreia ar putè innaintă neobservati până chiarû la locul unde le stă in cale inimicii.

Esecutiunea acestei stratageme încă fû incredintiată Căzacilorû, cari si plecară acolo cu totă diligintia, condusi de căti-va Moldoveni, si indată ce ajunseră la 50 de pasi de inimici fără a fi observati, incepură să sune din ôrecare flure, cu care se servescû ei in locû de trâmbitie; si totu odată, fără a mai recunósce pre inemicû, năvăliră asupra-î; intru această fură secundati de avangarda lorû ce se află de ceealaltă parte; si atâtû de aspră fû această lovire, încâtû din acea o mie de călăretî, de abiă se inturnară in castre vreo 50 inşi spre a duce scirea acestei nenorociri.

CAPU XII.

Ingradirea si parcalele făcute de ômenii lui Alesandru, pentru masă noptea, si spre a fi pregătiti de butaiă pentru dioa urmatôriă.

ARMATA principelui Alesandru invingându cu norocire această pédecă, si apropiându-se ca de o lovitură de tunû de castelele lui Stefanu, principele Visnuoviecki fû de părere ca sa faca unu feliu de ingradire cu toate carele de bagagi si altele, spre a putè stă preste nopte in mai multă sigurantiă, si spre a se putè servi de această ingradire ca de o întăritură. nefiindu impregiurû, până in distantiă de diece lege, nici unû locu de retragere; Stefanû însă, observându această, trase in de cu séră câteva lovituri de tunû asupra disei întărituri: căti-va soldati cădiură morti, altii fura vulnerati; atunci se trasera in schimbu câteva lovituri

Prince, sans toutesfois grand effect, à cause que la nuit suruint, ioinct aussi qu'il n'auoit que huict pieces assez simples, et de petit calibre.

Partie de la nuit suyante fut employee par Visnonesky, à encourager les gens de guerre, leur remonstrant entre autres choses, qu'il ne falloit point qu'ils s'estonnassent pour voir leurs ennemis en plus grand nombre qu'eux, parce que la plus part n'estoient que des brutaux et paysans mal instruits à la guerre, et qui ne s'estoient iamais trouuez en bataille rangee, comme ils auoient peu recognoistre en plusieurs rencontres qui s'estoient faites, ausquelles ils auoient esté tousiours vainqueurs des ennemis, ores qu'ils fussent inegaux en nombre: que c'estoient autant de tesmoignages et assurances que Dieu combattoit pour eux, et s'en vouloit seruir pour chastier les tyrannies d'Estienne, et ses cruauitez à l'endroit des Nobles de Moldaue; qu'il ne cesseroit iamais d'exercer iusques à ce qu'il en fust chassé. Au reste, s'ils estoient vainqueurs, comme ils n'en deuoient point douter en faisant leur deuoir, il n'y auroit vn seul d'entre eux, qui ne s'en retournast chargé de fort bonnes despotiïlles, et des recompenses que le Prince Alexandre leur feroit. Laquelle exhortation anima tellement les courages des gens de guerre, qu'ils protesterent tous d'une voix, de mourir plus-tost que de manquer à leur deuoir, et qu'ils attendroient avec impatience que la nuit fust passee, pour venir aux mains avec les ennemis.

Outre cela, les Princes firent scauoir en particulier aux Colonels et Capitaines, l'intelligence qu'ils auoient avec le General de l'artillerie d'Estienne, et avec plusieurs autres qui se declareroient en temps opportun, dont ils furent aussi beaucoup confortez.

CHAPITRE XIII.

La disposition de l'une et de l'autre armee, la bataille gaignee par Alexandre, et la fuite du Vainode Estienne.

Le lendemain vnziesme iour d'Octobre, le soleil ne parut pas plustost sur nostre horizon, qu'on commença de part et d'autre à se ranger et disposer à la bataille, et cependant

si din castrele principelui, dar fără multu efeptû, din caasă că innoptase, si afară de acésta nu aveà mai multu de optu tunurî simple, si acestea încă de unû micû calibru.

O parte din nôptea următóriă, Visnioviecki se ocupă incurăgiându pre soldatî, si arătându-le intre altele, ca să nu se témă vediëndû că inimizii sunt in numeru mai mare, ca-cu cea mai mare parte dintr'insii nu sunt decâtû nisce tierani prosti neinvetiati la resbelû, cariî nici o dată n'au fostû in vreo bătăliă regulată, asiă precumû s'au pututû incredintiă din mai multe lupte ce avură dejă, in care dënsii, cu tôte că eră mai puçini la numeru de câtû acesti inimizii, totdeauna invinseră: că tôte acestea sunt probe incredintiatiôrie că Dumnedieû se luptă pentru dënsii, si ca vrè a se servi 'de dënsii spre a pedepsi tirăfele lui Stefanû asupra boiarilorû Moldaviei, tirăni de care nu are să se lase pâna ce nu va fi alungatû din tiëra. Dealtmintrea, după invingere, si de acésta să nu se indoésca decă 'si va plini fiă-care datorîa sa, nu va rămânè nici macaru unulu dintr'insii care sa nu se întorcă încărcatû de prădi avute, si de recompensele ce au să priiméscă dela principele Alesandru. Astă cuvëntare innaltîă fôrte curagiulû ostasiloru, cariî toti cu o gură strigară că sunt mai gata a muri decâtû a lipsi dela datorîa lorû, si ca ascéptă cu nerăbdare să trecă nôptea si să atace pre inimizii.

Afară de acésta, principii incunoscentiară in particulariû pre Colonei si pre Capitani, despre întielegerea ce au cu generalulû de artilerîă alû lui Stefanû, precumû si cu altiî mai multî cariî au să se dechiare la timpû oportunu, de care lucru cu totii multû se întăriră in inima lorû.

CAPU XIII.

Dispositiunea ambelorû armate, bătălia câştigată de Alesandru, si fuga lui Stefanû Vodă.

În ziua următóriă, 11 Optovre, sôrele de abiă răsărise pe orizontu, cându si o parte si

se firent quelques escarmouches et duels, qui succedoient quasi tous à l'avantage du party d'Alexandre, de sorte qu'il sembloit que c'estoient autant de presages du bon-heur qui leur denoit ce mesme iour aduenir.

Voicy comme l'armee dudit Prince fut disposee par le Seigneur Visnouiesky, lequel faisoit la charge de General. Le Prince Alexandre s'en estant du tout remis à luy, comme en estant tres-capable, s'estant trouué à d'autres batailles, ausquelles il auoit rendu assez de preuue de sa suffisance et valeur. Ce general ayant donc obserué que la caualerie d'Estienne estoit partie en trois gros, ou scadrons, et que celuy des Tartares estoit le plus auancé, il destina les Cosacqs, pour les contrepointer et combattre; ce qui estoit fort iudicieusement fait, car les vns et les autres se portent librement à la charge, sans estre couuerts d'aucunes armes, ains seulement de quelques pelissons de peaux de moutons, d'ours, de loups, et d'autres bestes sauvages, dont ils se rendent les plus effroyables qu'ils peuuent, ne gardant aucun ordre en leur combat, auquel ils se iettent à corps perdu, vsant de cris espouuentables à ceux qui ne les ont accoustumez; et depuis qu'une fois leur escadron est rompu, rarement ils se r'alient pour retourner à la charge.

Les lanciers Polonois appelez en leur langue Houssarsky, faisoient le second gros du costé d'Alexandre, et estoient enuiron quinze cens bien armez, et conduits par le Prince Corresky, et furent placez à la main droite, vis à vis d'un gros de caualerie Tartares, Valacqs, et Moldaues, qui faisoient enuiron trois mille. L'infanterie Hongroise, qui se pouoit monter à trois mil hommes au plus, fut rangee au milieu de toute l'armee du Prince Alexandre avec le canon, qui fut esleué sur un petit tertre assez auantageusement, et à la main gauche estoit tout le surplus de la caualerie conduite par les Princes Alexandre, et Visnouisky son beaufrere; et quant au bagage, il estoit enuiron cent pas derriere l'infanterie, dans l'enclos où l'armee auoit campé la nuit precedente. Le tyran Estienne ^{Disposition de l'armee d'Estienne.} ayant pareillement disposé toute son armee en diuers scadrons, commença sur les neuf heures du matin à faire ioüer son canon sur l'armee d'Alexandre, qui recogneut bien tost que le General de l'artillerie luy tenoit promesse, car la plus part des balles pas-

si alta se gatea de bătaia, ba si urmara ôrecare incercări de luptă mai tôte în favôrea ômeniloră lui Alesandru, asiă încâtă acestea păreă a fi ca totă atâte presagie de norocirea ce aveăă le aducă acestă di.

Etă cumă Visnioviecki care aveă sarcina de generalu, dispuse armata principelui, că-cî principele Alesandru lăsase totulă la dispositiunea lui, fiindu-ca eră Visnioviecki fôrte capabilă, ca unulu ce fusese în mai multe alte batalii în care dăduse probă de capacitate și valôre. Acestu generală deci, observândă ca călarimea lui Stefanu eră împărțita în trei scadrone, și ca scadronulă Tătariloră eră asediatu în frunte, puse pre Cazaci ca să le stea în față, și acestă cu multă întieptiune se făcū, pentruca și unii și alții sunt fôrte sprintenî la năvală, fără a purtă altă armătură, afară numai de câteva hârsî de pei de ôie, de ursi, de lupi, și de alte fere selhatice, prin care se făcū cătu se pôte mai înfiorători; în bătaia nu observa nici o ordine, ci se repedu orbesce, dându strigăte infricosiate pentru cei ce nu sunt deprinși cu ei; ér din momentulu ce ceta loră e sparta, a rare ori se mai reunescū spre a dă o a doua năvală.

Lănciarîi polonî carî în limba loră se chiamă Hussarsky, eră ală doilea corpă de par-tea lui Alesandru, și eră cam o mie cinci sute inși, bine armați, și conduși de principele Corecki; acestia fură asediați la aripa dréptă, față în față cu unu corpă de călărime, compusu de Tătari, Românî și Moldavi, în numără ca de trei mi. Infanteria ungurască care puteă să fîa multu de trei mi, fū asediata în mij-loculu întregi armate a principelui Alesandru, cu artilleria care se asedia pre o mica colină într'unu modă fôrte potrivit; la aripa stân-gă eră totu restulu calarimei conduse de principiu Alesandru, și Visnioviecki cumnatulă se: în fine, bagagiulu eră ca la o sută pasi inderetulu infanteriei, în întăritura unde tăbarise armata în nôptea precedinte. Tiranulu Stefanu dispuindu-si deaseminea tötă armata în di-verse scadrone, pre la nôue ôre de diminetă începū a bate din tunurile sale asupra ôstei

soient par dessus ses gens sans les offencer, sur laquelle confiance fut commandé aux Cosacqs de donner la premiere charge sur le scadron des Tartares, qui s'estoit auancé, et fut bien tost taillé en pieces. Au mesme temps on fit debusquer vn gros de deux mille cheuaux legers, pour donner sur l'infanterie Hongroise, qui gardoit le canon, ce qu'ils executerent si courageusement, qu'en peu de temps partie de ladite infanterie fut renuersee par terre, et le reste mit les armes basses: de sorte que les gens d'Alexandre se rendirent facilement par ce moyen maistres du canon d'Estienne.

Pendant ce combat, ce tyran ayant recognu que son infanterie s'en alloit défaite, et par consequent que son canon estoit perdu, il fit auancer pour la secourir ce gros de caualerie que nous auons dit estre composé d'environ trois mille Vallacqs et Moldaues, lesquels eussent reprins sans doute ledit canon: mais le genereux Prince Corestky avec ses lanciers Polonois, leur coupa chemin, et les choqua si rudement qu'il en demeura plus de la moitié sur la place, et le surplus fut mis en desroute. A cest escadron vn autre succeda incontinent, lequel estant aperceu dudit P. Corestky, il fit prudemment retraite vers son camp, voyant bien que ses gens s'estoient tellement lassez et fatiguez à tuer les ennemis, qu'ils n'estoient plus capables de rentrer au combat, qu'au prealable ils ne se fussent reposez.

Ce fut lors que les Princes Alexandre, et Visnouiesky son fidele conducteur, s'acheminerent avec tout le reste de leur caualerie pour combattre ce dernier gros de l'ennemy, à quoy ils se porterent d'autant plus vilement, qu'on les auoit asseurez que le Vaiuode Estienne y estoit; ce qui se trouua faux: et toutesfois tel aduis ne leur fut inutile: car cela les encouragea encorens dauantage au combat qui dura plus d'un quart-d'heure, pendant lequel temps le Prince Corestky eut le loysir de reprendre halaine, et de r'allier tout ce qu'il peut de ceux de son party pour secourir ceux qui combattoient, lesquels n'en pouuoient quasi plus: mesme le Prince Alexandre qui se trouua grandement engagé: mais comme il veid approcher ledit secours inesperé, cela luy fit reprendre ses forces et à tous ses gens,

lui Alesandru, care observă îndată că generalul artileriei se ţinu de cuvânt, pentru că cea mai mare parte a bombelor trecea pre de asupra omenilor sei, fără să-i atingă; în această incredere, se dete ordine Căzailorū ca mai întâi să lovască scadronul Țătarilor care pășise înaintea, și îndată 'lă și tăiară în bucăți. Totu întru acelū timpū se comandă unui corpū de două mii călărimi usioră, ca să atace infanteria care păzia tunurile, și călărirea execută ordinea cu atât curagiu încât în scurtu timpū o parte din dișa infanteriă fū culcată la pământ, ceialaltă puseră armele giosū; astfeliū, omeniū lui Alesandru usiorū putură să apuce tunurile lui Ștefanū.

În această bătăiă, tiranulū vėdiendu-si infanteria nimicită, și prin urmare tunurile perdute, trămise în ajutoriu-i corpulū de călăreți, celū compusū, precumū arėtarămū, din vro trei mii Romāni și Moldoveni, cari fără indoelă eră să si iea înapoi tunurile; însă generosulū principe Corecky cu lăncierii sei Poloni le tăiă drumulū si-i lovī atât de aspru încât mai bine de jumătate rėmaseră pre locū, eră ceialaltă fură puși în fugă. Acestui scadronū urmă îndată unū altulū pre care observādu-lū Pr. Correcky, întieptiesce se retrase spre castelele sale, bine vėdiēdu că omeniū întru atât se osteniseră tăiādu la inimiți, încât nu mai eră în stare de a începe lupta de nouă fără a se odihni mai întâi.

Atunci principii Alesandru, și credinciosulū său conducătorii Visniowiecki, înaintară cu totu restulū călărimii spre a combate acestū din urmă corpū alū inamiculū; și cu atât mai bărbătesce se luptară în contra lorū, fiindū-că eră asigurați că Ștefanū Vodă încă ar luă parte la bătăiă; dar mai în urmă se află că nu eră adevăratū; cu tôte acestea, astă scire nu le fū nefolositoră, că-cī 'i incurăgiă încă si mai multū la luptă care tinu mai bine de unū cartū de oră; în care timpū principele Corecki avū îndemănare de a respiră și de a readună pre totī căți putū din ai sei, spre a ajutură pre cei ce se bătea și cari eră dejă aprópe de a nu mai putē ține bătăia: însuși principele Alesandru, încăieratū fôrte cu inamiculū,

et au contraire estonna de telle sorte ses ennemys, que tout ce qui restoit en vie se mit en fuite et desordre.

Quant à Estienne, ne voulant aller aux coups qu'il apprehendoit naturellement, il s'estoit retiré parmy le reste de son infanterie, qui n'auoit point encores rendu de combat, et faisoit mine de vouloir mourir là, plustost que de se sauuer; Mais voyant l'issuë de ce dernier combat, et sadite caualerie du tout en desroute, il print bien tost resolution de se sauuer luy mesme par la fuite, sans auoir donné vn seul coup d'espee en toute ceste bataille; ce que voyant ladite infanterie, qui pouuoit encores faire vn grand effort, attendu qu'elle restoit en nombre de prés de 4 mille hommes tous fraiz, se rendit sans faire aucune resistance à la discretion des vainqueurs, et tous d'une voix commencerent à crier, Viue Alexandre Vayuode de Moldaue. Les gens duquel Prince estoient tellement acharnez au combat, qu'on ne les pouuoit retenir de tuer ceux mesmes qui se rendoient, jusques à ce qu'ils entendirent qu'on sonna les trompettes pour rendre graces à Dieu tout sur le champ, de la victoire qu'il auoit donnée au Prince Alexandre, contre toute apparence humaine, les vaincus estans en beaucoup plus grand nombre que les vainqueurs.

CHAPITRE XIII.

L'entree solennelle du Prince Alexandre en la cité d'Yas, et comme il fut proclamé Vayuode.

Le mesme iour de la victoire, qui fut obtenuë sur les dix ou vnze heures du matin, le Prince Alexandre fit son entrée dans la cité d'Yas, ayant les Princes Visnouiesky et Corresky à ses costez, apres lesquels suiuoient immediatement soixante Caualiers François, armez de toutes pieces, dont le Capitaine s'appelloit Montespín, lesquels auoient rendu de grands tesmoignages de leur vertu et courage en ladite bataille. La caualerie Polonoise, et les Boers

de abiã mai puteã tinã luptã; dar indatã ce vãdiu apropiãdu-se acestũ ajutoriũ neasceptatũ, 'sĩ reculese de noũ puterile si elũ si ómenĩ seĩ; ẽrã inimiçi ast-feliũ se ingrozirã incãtũ toti cãtĩ mai ẽrã in vietiã apucarã fuga in disordine.

Incãtũ pentru Stefanũ, elũ, nevrẽndũ a merge in façiã loviturilorũ, fiindũ fricosũ dela naturã, se retrãsesẽ in midĩ-loculũ infanteriei ce-l mai rãmãsesẽ si care incã nu luase parte la bãtãiã, si se prefãceã cã ar fi mai gata a muri decãtũ a scãpã prin fugã. Vãdiẽndũ insã rezultatulũ acestei din urmã lupte, si tótã cãlãrimea desfãcutã, se decise indatã a-sĩ cãutã scãparea in fugã, fãrã a fi scosũ sabia de locũ in tótã acẽstã bãtãliã; atunci infanteria lui, care puteã sã facã incã o frumósã incercare, fiindũ-cã ẽrã in numẽru aprópe de 4 mĩl ómenĩ, toti neatinsĩ incã de focũ, se supuse fãrã nici o resistintiã la discretiunea invingãtorilorũ, si toti cu o vóce incepurã sã strige: Sã trãiescã Alesandru Domnulũ Moldaviei. Țrã ómenĩ principelui atãtũ ẽrã de inuiersiunati, incãtũ nu-l puteã retinẽ de a ucide chiarũ si pre aceia cari se supuneã, pãnã ce audirã sunãndũ trãmbitiele ca sã aducã indatã mulțiãmitã lui Dumnediẽ, pentru invingerea ce dete principelui Alesandru, inontra a tótã prevederea ominescã, fiindũ cei invinsĩ cu multũ mai numẽrosĩ decãtũ invingãtorĩ.

CAPU XIII.

Intrarea solennã a principelui Alesandru in Iasi, si cumã fũ prochiãmatũ Domnũ.

Totũ intru acea di a invingerei care se cãstigã pre la diece-unspredece óre de diminiã, principele Alesandru intrã in Iasi, mergẽndũ alãturea cu dẽnsulũ principĩ Visniowiecky si Corecky, immediatũ dupã acestia urmã cinci-dieci cavalerĩ francesĩ, in completã armãturã, alũ cãrorũ cãpitanũ se numiã Montespín, si cari dedeserã in acẽstã bãtãliã mari probe de

de Moldavie marchoient apres peslemesle, et les Cosacqs, moins cupides d'honneur que de butin entrèrent les derniers de tous les gens de cheual, ayans encores leurs pelissons hideux à voir, et quasi tous ensanglantez du sang des ennemis, dont ils faisoient gloire. En dernier lieu, l'infanterie suivoit avec le canon, et tout l'attirail, ce qui dura plus de trois heures à passer.

Comme le Prince approcha du Chateau, toutes les trompettes, flustes, et tambours commencerent à faire vne charmarre en signe de rejouissance par l'espace d'une demie heure. Cependant le Prince Alexandre suivi des plus grands Seigneurs de son armee entra dans vne grande salle bien parée, où il y avoit vne chaise assez haut esleeue et couverte de velours incarnadin, où il s'assit, et là fut salué et proclamé par tous les grands Seigneurs, puis par les Boyards ou Nobles, Prince et Vayoude de Moldavie, ce qu'il n'avoit jusques alors voulu accepter. Apres ceste proclamation, Alexandre conuia les principaux à souper, et se rejouir avec luy, à quoy ils passerent vne partie de la nuit, puis chacun se logea le mieux qu'il peut dans la cité, qui estoit abandonnee de tous ses Citadins.

CHAPITRE XV.

Comme le Prince Alexandre envoya querir les habitans de la cité d'Yas, et depescha des Ambassadeurs vers le grand Seigneur, qui furent pris et executez à mort par le commandement du Tyran.

Le lendemain le Prince Alexandre ayant sçeu que plusieurs des principaux habitans d'Yas s'en estoient enfuis dans les montagnes et forests du païs, en attendant l'issuë de ces troubles, envoya quelques Boers vers eux pour les conuier de retourner en toute assurance en leurs maisons, et afin de leur faire place, vne partie de l'armee sortit de la cité, à laquelle on fit tenir la campagne à deux ou trois lieues à l'entour, et fut enuoyé quinze cens

virtute si curagiū. Cavaleria polonă si boiariū moldoveni mergea în urma acestora, amestecatî; era Căzaci cîrora mai multu le era aminte de pradă decît de onore, intrară cei din urmă dintre totî călăreți, îmbrăcați în cojocale lorî urite la vedere si mai tôte pline încă de sângele inamicului, lucru cu care se lăudă. În urmă veniă infanteria, urmată de artilerie, si de tôte carele; si tînă acastă intrare mai bine de trei ore.

Îndată ce principele se apropiă de castelū, începură în semnū de bucuriă, a răsuna în timpū de o jumătate de oră tôte trâmbițele, flautele si tobele. Într'aceea, principele Alesandru, urmatū de cei mai de frunte ai ôstei sale, intră într'o sală mare bine gătită, unde se află unū tronū înaltū ridicatū si acoperitū cu catifea, în care se puse de siediū; aci fū salutatū si prochiămatū decătă totî cei mai mari, apoi decătă boiari, de Domnū si Voivodū alū Moldaviei, titlu ce până atunci nu voise a acceptă. După acastă prochiămare, Alesandru pofti la masă pre cei mai de frunte ca să ospeteze si să-si petrecă împreună cu dînsul; aci petrecură o parte din nôpte; după aceea se duse fiă-care să măiă unde a pututū mai bine în cetate, care era părăsită de totî cetătianî.

CAPU XV.

Cumū principele Alesandru trămise să chame acasă pre locuitorî din Iasi; si trămise ambasadori la sultanulū, cari fură prinsî si ucisî din ordinea Tiranulū.

În ziua următoria, principele Alesandru aflîndū că mai multî din locuitorî de frunte ai Iasilorū, se retraseră în muntî si pădurile tierei, asceptîndū rezultatulū turburărilorū, trămise cîti-va boiari la dînsi, ca să-i poftescă a se înturna în tôte sigurantia la casele lorū; si spre a le face locū, o parte din ôste esî din orasiū si se asiedia în castre în distantiă de două-trei lege impregiurū; apoi se espediră la Vasluiū, o mie cinci sute ômeni pedestri,

hommes de pied, et cinq cens cheuaux conduits par le Prince Correcky en la cité de Vaseloye, parce que c'estoit par là qu' Estienne s'en estoit enfuy, et qu'il pouuoit retourner en Moldaue. Quant à l'artillerie, partie fut menee en Pologne, et partie fut conduite en la forteresse de Cochine, qui est comme l'Arsenac de la Moldaue.

Au mesme temps, le Prince Alexandre sçachant bien qu'il n'y a pas moins de gloire à conseruer que d'acquérir, assembla tous les plus grands et plus expérimentés Seigneurs de sa Cour, pour aduiser ce qu'il luy conuenoit faire pour se maintenir en cét Estat, qu'il auoit fraîchement acquis à la pointe de l'espee. Il fut resolu entre autres choses, qu'il faloit promptement enuoyer des Ambassadeurs vers le grand Seigneur, pour luy faire entendre, que ce n'auoit iamais esté l'intention du Prince Alexandre de prendre les armes contre sa Majesté, ny de soustraire la Moldaue de son obeissance, mais qu'il auoit esté recherché et inuité a ce faire iusques en Pologne, par les Boyars de Moldaue, pour les cruantez inaudites du Vayuode Estienne, lequel auoit resolu d'extirper entierement la noblesse dudit país, en ayant fait inhumainement mourir vn grand nombre et des plus signalez, sans luy en auoir donné aucun iuste subject. C'estoit aussi pour remonstrer audit grand Seigneur, que lors que sa Majesté auoit pourueu et nommé ledit Estienne Vayuode de Moldaue, il auoit supposé faussement qu'il estoit fils d'un Prince de Moldaue, et qu'il n'auoit pas esté aduertuy par ses Bachatz et Conseillers, que son predecesseur auoit accordé et promis au defunct Pere dudit Prince Alexandre, et au Prince Simeon son oncle. Qu'apres son decés ses enfans masles luy succederoient audit Estat, moyennant qu'ils ne s'en rendissent point indignes, et qu'ils luy aquittassent tousiours le tribut annuel de quarante mille squins, la continuation duquel tribut depuis la mort de Hieremie auoit esté offert par le Prince Costantin son fils aîné, à Houssine Aga, lors qu'il fut enuoyé pour establir ledit Estienne, comme encores ledit Prince Alexandre promettoit de le payer à l'aduenir, et s'il estoit besoin, bailloir le Prince Bogdan, son frere, pour plege et caution de l'execution de ses promesses, pendant la premiere annee.

Ces instructions ayans esté mises entre les mains des Ambassadeurs esleus par ledit

si cinci sute călăreți conduși de principele Corecky, fiindu-că Ștefanu pre acolo fugise, si putea să se întorcă érași. Ce se tine de tunuri, acestea, parte se trâmiseră in Polonia, parte in fortăreția Hotinului care se pôte privi ca unu arsenalu altu Moldaviei.

Totu intru acelu timpă, principele Alesandru, bine sciindă că nu e mai mică gloriă a conservă decătă a câștigă, adună pre totu cei mai mari si mai experimentati ai curtei sale, spre a se consultă, ce este de făcutu spre a se puté sustině in tiéra ce acumu o câștigase cu ascutitulă sabiei sale. Intre altele se decise ca, numai decătă să se trâmită solu la sultanulu spre a-lu face să intielégă că nici odată principele Alesandru n'a avută cugetu sa ridice armă in contra maiestatei sale, nici să scotă Moldavia de sub ascultarea sa, ci că boiarii Moldaviei au venită la dănsulu până in Polonia, de l'au poftitu să vină, din cauza neauditeloră crudimi ce făcea Ștefanu Vodă, care-si propusese să stirpescă de totu pre totu boiarii tieiei, omorindă dintr'insii unu mare numără, din cei mai insemnati, fără ca să-i fiă dată vreo justă causă. Totu de odată să arete sultanulu, că atunci cândă maiestatea sa a numitu pre Ștefanu de Voivodu alu Moldaviei, a presupusu cu gresiélă că elu ar fi fiu de Domnă; si că Pasii si Consiliarii sei nu l'au făcutu luătoriu aminte că predecesoriulu seu a fostu acordatu si promisă repăusatulu Irimiă, părintele, precumu si repăusatulu Simeon, unchiulu principelu Alesandru, că, după mórtea lu Irimiă Vodă, fiu acestuia au să urmeze pre tronulu Moldaviei, numai sa nu se facă nedemnă de acésta, si să răspundă sultanulu totdeauna tributulu anualu de patrudieci mîi de galbină, care tribută, după mórtea lu Irimiă se si oferise decătră fiu-seu celu mai mare, principele Constantină, lu Husein Aga, care fusese trâmisu ca sa asiedie in scaună pre numitulă Ștefană; precumu si principele Alesandru încă promite a-lu raspunde de aci innainte; si decă s'ar cere, elu, dreptă sigurantiă a promisiuniloră sale, va trâmite ostaticu pentru anulă întâiu, pre fratele seu, principele Bogdană.

Dându-se aceste instructiuni in mâniloră aleși de principele Alesandru, ei si

Prince Alexandre, ils s'acheminèrent promptement vers Constantinople: mais au lieu de passer par la Trace qui estoit le chemin plus court, et plus droit, ils furent necessitez d'aller par la Transsiluanie, de crainte d'estre empeschez par les gens de guerre, qui lors troubloient toute la Trace. Estans arriuez à Bude, ils allerent faire la reuerence au Bacha, qui lors y commandoit, lequel estant amy particulier d'Estienne, retint du commencement lesdits Ambassadeurs prisonniers, en violant le droit des Gens, gardez par les plus barbares nations; et depuis les fit conduire à Braille, où ledit tyran s'estoit refugié. L'on dit qu'il donna quinze mille squins de recompense audit Bacha, et pour se vanger en quelque sorte du Prince Alexandre en la personne de ses Ambassadeurs, leur fit { Execucion des Ambassadeurs d'Alexandre, par le commandement d'Estienne.

La mort de ces Ambassadeurs fut de tres-grande importance au Prince Alexandre; car cela fut cause que le grand Seigneur ne fut pas aduerty au vray de ce qui s'estoit passé en la Moldaue, et de ce qu'il ne receût pas les compliments, offres et sous-missions, de la part d'Alexandre, dont il fut tellement irrité contre luy, qu'il iura sa ruyne, comme il sera monsté par cy apres.

CHAPITRE XVI.

Estienne reuiet en Moldaue avec nouuelles forces: la rebellion et deffaitte des habitans de Horreoua, par le Seigneur Visnouisky.

DEPUIS Estienne ayant ioint 4000 Vallaqs, que le Prince de Vallachie, appelé Migna, luy enuoya pour le secourir, et ramassé tout ce qu'il peut du reste de ceux qui l'auoient suiuy, il reprint le chemin de la Moldaue; dequoy le Prince Alexandre aduerty, il enuoya le Prince Correcky avec six mille cheuaux, partie Polonois, et partie Cosaqs à Ticouhc, qüi est vne ville frontiere assez bonne, pour l'attendre au passage. Et quant au Prince

plecară numai decâtă la Constantinopoli; dară in locă să trecă prin Tracia pre unde eră drumulă celă măi scurtă si măi dreptă, fură nevoiti a merge prin Transilvania, temându-se să nu fiă impedeatî in drumulă loră decâtă soldatî ce turbură atuncî totă Tracia. Ajungëndü la Buda, merseră să complimenteze pre Pasia, dar acesta fiindă amicü lui Stefanü, măi ântăiü 'î puse la inchisoriă, violändü dreptulă gintiloră care-lă observă si popörele cele măi barbare; eră după aceea 'î trämise la Brăila unde fugise tiranulă Stefanü. Se dice că acesta trämise numitulă Pasiă o recompensă de cinci-spre-diece miă galbinî; si spre a-si resbună intr'ună modă öre-care de principele Alesandru in persöna soliloră lui, intr'o séră după cină puse de le tăiă capulă, si le aruncă trupurile in Dunăre.

Mörtea acestoră solî avü grele urmări pentru principele Alesandru, pentrucă de aci urmă că sultanulă nu putü să afle adevêrulă asupra celoră ce se petrecură in Moldavia, si că nu putü priimi complimentele si inchinătüunile lui Alesandru, pentru care lucru asiă se întêrită in contra lui, încätă jură pierderea lui, precumă se va arêtă măi la vale.

CAPU XVI.

Stefanü se întörce in Moldavia cu nouă puteri: rebeliunea si supunerea locuitoriloră din Orhei, pe cari 'î invinge Visnioviecky.

După aceea Stefanü luändü lângă sine patru miă de Românî ce-l trämise intr'ajutoriü Michnea Domnulu Tieret-Romănesci, si adunändü totă ce-l măi rămăsese din östea de măi înainte, luă érási drumulă Moldaviei. Insciintiatü de acêta principele Alesandru, trämise pre principele Corecky cu siese miă călăretî, parte Poloni si parte Căzacî, ca să-lă ascepte la Tecuci, care este ună prè-bunü

Alexandre, il demeura à Yas avec Visnouiesky: et le reste de son armee pour la conseruation du pays, et empescher qu'il ne se fist quelques nouueaux remuemens en faueur d'Estienne, qui auoit encores des intelligences. Et de fait ledit Prince receut nouuelle peu de iours apres, que les habitans de Horreoua (qui est vne contree en Moldaue, laquelle contient enuiron quinze ou seize lieuës françoises de tour) s'estoient mis en armes, et ioinct avec vne grosse troupe de Tartares pour le venir attaquer, scachant bien que le Prince Correcky estoit empesché ailleurs, avec partie de l'armee polonoise. Alexandre n'attendit pas que ces reuoltés le vinssent inuestir dans ladite Cité d'Yas; ains enuoya au deuant Visnouiestky son beaufrere, avec ce qu'il peut ramasser de gens, tant de pied que de cheual. Ils se rencontrerent à deux lieuës seulement de ladite Cité, et d'abord se firent quelques escarmouches assés viues, puis ledit Visnouiestki, avec sa troupe de gens de cheual fort bien armez, alla fondre sur l'escadron des Tartares; avec vne telle vigueur, qu'il en demeura plus de la moitié estendus sur la place, et les autres s'enfuyrent, ou furent prins prisonniers, ensemble tous ces pauures habitans de Horreoua, lesquels furent amenez en la Cité d'Yas en forme de triomphe: les morts ayans esté contés, il s'en trouua bien huit cens, tant Tartares, qu'autres, et des Polonois, cinquante seulement, et quelque centaine de blessez.

Le Prince Alexandre ayant au mesme temps receu la nouuelle de ceste deffaite, en fut extrêmement ioyeux, et monsta à cheual avec sa compagnie Françoise, qu'il auoit seulement reseruee près de luy, et fut au deuant dudit Visnouiestky, qui n'estoit plus qu'à vn quart de lieuë de ladite Cité d'Yas, afin de le congratuler et toute sa suite, de l'heureuse victoire qu'ils auoient remportee sur les ennemis. Ce qu'ayant fait, avec mille compliments et embrassades de part et d'autre, il jetta l'oeil sur ces pauures habitans de Horreoua qu'on apenoit comme vne troupe de moutons, et en eut telle commisération, qu'au mesme temps il les renuoya apres leur auoir fait faire serment de fidelité, esperant que cela seruiroit pour ramener à son obeyssance ceux qui luy estoient encores contraires; qui est vne tres-bonne maxime, attendu qu'il n'y a rien qui oblige tant les coeurs des peuples à aimer leur Seigneur,

orasiu de margine. Incatu pentru principele Alesandru, elu remase la Iasi impreună cu Visnoviecky si cu restulu armatei, pentru a-si conserva tiara, si a impede ca sa nu se faca nescareva turburari in favorea lui Stefanu carele avea inca legaturi in tiara. Si intru adeveru, cate-va zile dupa aceea, principele priimi scire cumca locuitorii din Orhei (unu tinutu alu Moldaviei de vro 15—16 lege franceze) se inarmaseră, si unindu-se cu o trupă mare de Tătari venia sa atace pe principele, bine sciindu ca Corecky era ocupatu aiurea cu o parte a ostei polone. Alesandru nu ascepta ca rescularii sa vina sa-lu incungiure in Iasi, ci tramise innaintea loru pre cumnatu-seu Visnoviecky, cu cati omeni putu sa adune, pedestri si calari. Se intelnira la doue lege de disulu orasiu, si mai antaiu urmară orecare mici atacuri forte viie, dupa care Visnoviecky, cu corpulu calariloru sei forte bine inarmati, navali asupra Tatariloru, cu atata vigore, incatu mai bine de jumetate dintr'insii remaseră culcati la pamentu, ceialalti apucara fuga, seu cadiura prinsi, dempreună cu toti acei sermani locuitorii din Orhei, carii fură adusi la Iasi in formă de triumfu. Numărându-se cei mortii, se gasira optu sute Tătari si altii; era Poloni, numai cinci-dieci mortii, si vro sută vulnerati.

Principele Alesandru priimindu scirea acestei invingeri, se bucura forte multu, si incălecându pre calu impreună cu compania sa franceze care singura o tinuse pre lângă sine, esi intru intimpinarea lui Visnoviecky care nu mai era decatu in departare de unu cartu de legă dela Iasi, spre a-i gratula cu toti de fericita invingere ce castiga asupra inamiciloru. Făcându-se acesta cu o inie de complimente si imbrăcisiari de o parte si alta, principele si-arunca ochii asupra bietiloru locuitorii din Orhei, pre carii-i aducea ca o turmă de oi, si atata compatimire lu cuprinse, incatu puindu-i sa jure credintia, numai de catu i lasa sa mergă liberi la ale sale, sperându ca acesta va servi sa întorcă la supunere si ascultare si pre ceialalti ce-i mai era contrari; si acesta e o masina pre-bună, pentrucă nimicu nu castiga mai multu inimele poporeloru spre a iubi pre Domnitoriulu loru, ca clementia si

que la clemence et debonnaireté: mesmement apres qu'ils ont esproué les rigueurs et vexations d'un Prince cruel, et inhumain comme estoit Estienne.

CHAPITRE XVII.

Seconde deffaite d'Estienne par le Prince Correcky, et sa fuite.

APRES que le Prince Alexandre eut rendu graces à Dieu de ceste nouvelle et inopinée victoire, et fait tirer en signe de recognoissance tous les canons qu'il auoit retenus, il depescha vn Gentilhomme à Ticouhc vers le Prince Correcky, pour luy annoncer ces bonnes nouuelles, dont il fut extremement aise: il estoit au mesme temps empesché à disposer ses gens de guerre, pour aller au deuant d'Estienne qui retournoit en la Moldauié, avec les troupes que le Prince Michna lui auoit enuoyees, comme nous auons dit cy dessus; La rencontre se fit en vne campagne bornée d'un costé de la riuere de Sirette, qui separe la Moldauié de la Valachie. Ils commencerent à s'escarmoucher de part et d'autre, dès les dix heures du matin, et continuerent iusques sur le midy, avec pareil aduantage; mais le Prince Correcky ayant eu aduis qu'Estienne estoit au milieu d'un gros de caualerie, qui estoit distant d'environ deux cens pas de lui, ioint à sa troupe quatre cens Gerbeys fort bien armez et conduits par vn fort valeureux Capitaine, du nom duquel il ne me souuient pas, et avec eux s'auança au grand trot vers ledit gros, et le chargea d'une telle impetuosité, qu'il fut contrainct de reculer plus de cent pas en arriere, combattant neantmoins en sorte que l'euenement en estoit fort douteux; ce qu'estant recogneu par vn autre des Capitaines dudit Prince, qui conduisoit vne compagnie de cinq cens cheuaux legers, il courut au secours dudit Prince si à propos, qu'Estienne et ce qui luy restoit de gens de cheual, furent contraincts de tourner le dos, et furent poursuiuis plus d'une lieuë, taillant tousiours en pieces ceux qui demeuroient derriere. Cependant Estienne gagna le haut avec le gros qu'il auoit

Rencontre du Prince Correcky, et des gens d'Estienne.

Charge furieuse du Prince Correcky sur ses ennemis.

Fuite d'Estienne

bunătatea, mai alesă după asprimea și apăsarea unui principe crud și neomenosă precum e-ră Ștefanu.

CAPU XVII.

Ștefanu invinsu a doua oră de principele Corecky, și pusă în fugă.

DUPA ce principele Alesandru aduse mulțămintă lui Dumnedieș pentru această nouă și neasceptată învingere, și intru semn de recunoscință puse de traseră cu toate tunurile ce avea, apoi trimise un om de frunte la Tecuci la principele Corecky, pentru a să-i anunție aceste scrisuri bune, de care principele se bucură foarte. Totu intru acel timp Corecky era ocupat cu dispunerea ostasilor săi, spre a merge intru întimpinarea lui Ștefanu care se întorcea în Moldavia, cu ajutorul ce-i trimisese principele Michnea, precum arătarăm mai sus. Înteluirea urmă pe o câmpie ce se mărginește de o parte cu Siretul, care desparte Moldavia de Țiara-Românească. Scărmanările începură de o parte și alta, dela diece ore de dimineață, și continuară până către amiază, cu asemenea succes pentru ambele părți. Atunci principele Corecky, înștiințându-se că Ștefanu se află în mijlocul unui corp de cavalerie ce era în distanță de vreo două sute pași, luă pre lângă trupa sa, patru sute de Gerbey foarte bine armați și conduși de un căpitan pre-valoros de al cărui nume nu-mi aducă aminte, și înainte cu acestia în mare tropot spre acel corp al lui Ștefanu, și-l lovi cu atâta furie, încât fu silit a se retrage mai mult de o sută de pași îndărăt, luptându-se însă astfel încât rezultatul era la îndoială; acesta observându un alt căpitan al lui principelui, care conducea o cetă de cinci sute călari usiori, curse la timp într-ajutorul principelui, așa încât Ștefanu și călarii ce-i mai rămăseră, fură constrinși a întorce spatele, și persecutați mai bine de o legă, cădea tăiați în bucăți totți cât rămănea mai

retenu pour la conseruation de sa personne, plustost que pour combatre. Au retour de la chasse des ennemis, le Prince Correcky fit conter les morts de costé et d'autre, et se trouua que de la part d'Estienne il estoit demeuré sur le champ pres de trois mil quatre cens hommes, sans les blessez et prisonniers, et de son costé trois cens cinquante seulement.

CHAPITRE XVIII.

Comme le Prince Correcky mit hyuerner ses troupes en diuerses citez, et s'en retourna à Yas, où il fut parlé de le marier avec la Princesse Alexandrine.

LE mesme iour de la victoire obtenüe, qui estoit le douziesme Nouembre, le Prince Correcky retourna avec la plus-part de son armee à Ticouhc, où ils rendirent graces à Dieu, et fit rafraichir ses gens deux ou trois iours; et d'autant qu'il commençoit de faire fort froid, il mit hyuerner ses gens de guerre aux citez de Ticouhc, la Berlade, Romanatirgou, et Vasseloye, et s'en retourna avec cent cinquante cheuaux seulement à Yas, où il fut receu du Prince Alexandre, et de tous les Seigneurs de sa Cour, avec l'accueil et l'honneur qui estoit deu à son excellence, et à sa valeur.

La Princesse qui estoit encores en Pologne, estant aduertie de tous ces heureux succez, retourna en la cité d'Yas, et y amena avec elle le Prince Bougdan son plus ieune fils, et la Princesse Alexandrina sa fille, qui restoit encores à marier. On ne sçauroit imaginer combien de complimens et de bons accueils se firent de part et d'autre, à leur arriuee en ladite cité d'Yas; ce ne furent que festins et rejouyssances, tant en publicq qu'en particulier, l'on y commença a traiter du mariage d'entre le Prince Correcky, et la Princesse Alexandrina, et eut esté ledit mariage bien tost accomply, si Bellonne ne s'y fust opposee, en suscitant de nouuelles armees encores plus puissantes que les precedentes, pour exercer derechef les vertus et courages desdits Princes, et la patience de ces deux Amants qui

in urmă. Intr'acestea Stefanū ajunse pre o colină, cu trupa ce păstrase pre lângă sine nu atătū pentru a se luptă câtū pentru scăparea persónei sale. Intorcându-se dela góna inimicului, principele Corecky, puse să numere mortii de o, parte si de alta, si se află că din partea lui Stefanū rămăsese pre câmpulū de luptă aprópe trei mii patru sute, afară de cei vulnerati si de cei prinsii; érá din partea sa, numai trei sute cincí-diecí.

CAPU XVIII.

Cumū principele Corecky trámise trupele să ernese in mai multe cetăți; érá dñsulū se inturnă la Iasi, unde se făcū vorbă de a-lū căsători cu principesa Alesandrina.

IN dioa invingerei, care érá dioa de 12 Nouemvre, principele Corecky se întórse la Tecuci cu cea mai mare parte a óstei sale, unde multiámindū lui Dumnedieū, lăsă pre ostasi să odichnescă vro dóuē-trei dile; apoi, fiindū-că incepuse a fi fórte frigū, 7 trámise să ernese la Tecuci, Bérladū, Romanū si Vasluiū, si se întórse la Iasi numai cu o sută cincí-diecí călarí; ací fū primitū de principele Alesandru si de mai marii curtií sale, cu onórea ce se cuveniā unūi bărbatū atătū de escelentū si valorosū.

Principesa ce se află încă in Polonia, insciintiată despre tóte aceste fericite succese, se întórse la Iasi, si aduse cu sine pre principele Bogdanū, fiulū seū celū mai ténérū, si pre fiiā-sa principesa Alesandrina care aveā încă să o măríte. Nu-sí póte cineva imaginā priimiriile si complimente ce se făcură de o parte si alta, la sosirea lorū in Iasi: festinele si petrécerile, publice si private, nu mai aveā capetū. Atunci incepură a tratā si despre căsătoría intre principele Corecky si principesa Alesandrina; si acéstă căsătoría érá să se si facă, decă alta n'ar fi fostū voia Belonei, ridicándū nóue armate, mai putintí încă si de câtū cele de mai innainte, spre a pune din nou la probă virtutile si curagiulū disilorū principí, si

s'aymoient reciproquement l'un l'autre, dès leur plus tendre ieunesse, et ne desiroient rien plus que l'accomplissement de leurs chastes desirs, par l'estroict lien d'un saint Hymenee.

CHAPITRE XIX.

L'envoy que fit le grand Seigneur Hebrein Bacha, vers Michna Prince de Vallachie, et Estienne, pour leur porter des Caphtanes, et comme l'Ambassadeur d'Alexandrie fut retenu prisonnier par ledit Bacha, et enuoyé aux galeres.

Pour donc continuer la deduction des nouvelles affaires qui suruindrent et troublèrent le repos desdits Princes plus que iamais, il conuient sçauoir que sur la fin dudit mois de Novembre mil six cens seize, ils eurent aduis que Michna Prince de Vallachie, {
 avec un Bacha nommé Hebrein les venoit trouver avec une armee de quarante mille hommes, partie Turcs, partie Tartares et Vallacqs, pour secourir le Vayuode Estienne; et de plus, que Betleen Gabor Prince de Trassiluanie, auoit aussi charge du grand Seigneur d'armer contre eux, et leur courir sus, qui estoit en effect une fausse alarme; car ledit Bacha auoit bien esté enuoyé par le grand Seigneur, pour ap- l'^{fausse alarme}
 porter des Caphtanes (ce sont des robes de drap d'or que le grand Seigneur enuoye aux Princes qui sont sous sa domination, par grande faueur) tant audit Michna, qu'audit Estienne, qu'il estimoit estre paisible possesseur de la Moldauie: mais l'on pas avec une armee, ny en intention de faire la guerre contre lesdits Princes: car il ignoroit encores ce qui s'estoit passé contre Estienne. Et neantmoins lesdits Princes estimans que cet aduis fust vray, assemblerent le Conseil, où se trouuerent tous les plus grands seigneurs de la Cour, et y fut resolu, Qu'il seroit enuoyé un Ambassadeur en toute diligence vers le Prince Michna, tant pour sçauoir quel estoit son dessein, que pour recognoistre au vray s'il s'acheminoit vers la Moldauie, et avec quelles forces. La charge de ceste Ambassade fut donnee à un braue Gentilhomme Polonois nommé Boyarstky, lequel partit incontinent de la cité d'Yas, et ne fut

răbdarea acestorǔ doi amantǔ carǔ se iubiă imprumutatu din prima lorǔ junetiă. si ardeă de dorulǔ celǔ castǔ de a se vedě odata intruniti prin legatura cea sacră a casătoriei.

CAPU XIX.

Sultanulǔ trămite pre Ibraim Pasia la Michnea, Domnulu Terei-Romănesci, si la Stefanǔ, ca să le aducă caftane; si cumu acestǔ Pasiă prinse pre ambasatoriulǔ lǔi Alesandru si-lǔ trămise la galere.

SPRE a continuă espunerea intēplărilor ce urmara si turbuară repausulu principilorǔ mai multǔ decâtǔ vercândǔ, se cuvine a sci ca, pre la finele lui Nouemvre 1616, priimiră scire că Michnea Domnulu Terei-Romănesci, impreuna cu unu Pasia, anume Ibraim, aveă să vină asupra lorǔ si intrǔajutoriulǔ lǔi Stefanǔ Voda, cu o armată de patrudieci mi, parte Turci, parte Tătari si Romăni; si mai multu, că Betlen Gabor principele Transilvaniei, deasemenea eră însărcinatu din partea sultanului, ca sa se intrarneze si sa se ridice in- contra lorǔ. Acéstă scire însă eră falsa, pentrucă disulǔ Pasiă de si eră transmisu intru a- devêrǔ de sultanulǔ, însă cu scopǔ de a aduce caftane (acestea sunt vestiminte de pănură intraurită, care sultanulǔ le trămite principilorǔ ce stau sub puterea sa, in semnǔ de mare favôre) atâtǔ lǔi Michnea, câtǔ si lǔi Stefanǔ despre care credeă că domnesce in pace in Moldavia; dar nu eră trămisu cu ôste, nici cu scopu de a face resbelǔ disilorǔ principǔ, că- cǔ încă nu aflase de cele ce se petrecusera asupra lui Stefanǔ Vodă. Si cu tôte acestea disin prin- cipi, crediēdǔ cumcă acea scire ar fi adevêrată, convocară consiliulu in care se află totǔ ô- meniǔ celǔ mai marǔ al curtei, si se decise ca, numai decâtǔ să trămită unǔ solu la Michnea Vodă, atâtǔ spre a află care eră planulǔ lǔi, câtǔ si spre a sci decă intru adevêrǔ plăcă a- supra Moldaviei, si cu ce puterǔ. Cu acéstă solă fǔ însărcinatu unǔ bravu nobilu polonu,

pas beaucoup auant en la Valachie, qu'il sceut que le Prince Michna estoit lors en sa ville de Bouza, qui n'est distante des frontieres de Moldaue que de 20 lieuës Françoises au plus. Ledit Ambassadeur estant arriué à Bouza, et poursuiuant son audience deuant Michna, fut par luy renuoyé audit Bacha, lequell demanda d'abord à l'Ambassadeur, sans entendre le sujet de son Ambassade, Qui auoit fait son maistre Alexandre si hardy, que de prendre et

Retention de
l'Ambassadeur
d'Alexandre par
Ebrahim Bacha.

porter les armes sur les terres dudict grand Seigneur sans son pouuoir? dont il seroit chastié tost ou tard, et ceux qui luy prestoient ayde et confort: et à l'instant commanda qu'on lui mit les fers aux pieds et aux mains, comme s'il eut esté quelque voleur, ou quelque miserable captif. Les seruiteurs de l'Ambassadeur voyans qu'on traittoit de telle sorte leur maistre, s'éuaderent le mieux qu'ils peurent, de peur qu'on ne leur en fist autant, et s'en retournerent à Yas pour denoncer au Prince Alexandre ce qui estoit arriué à l'Ambassadeur, et asseurerent que Michna n'auoit point de corps d'armee, et ne pensoit pour lors d'aller en Moldaue. Le Bacha desdaignant de parler d'auantage audit Ambassadeur, donna charge à quelqu'un de ses officiers de l'interroger bien particulièrement de tout ce qui se passoit près d'Alexandre, et combien il auoit de gens de guerre: et peu de iours apres s'en retourna à Constantinople, et emmena avec luy ledit Ambassadeur. Arriuez qu'ils furent audit lieu, on enuoya l'Ambassadeur au Diuan, c'est à dire au Parlement, où ayant esté derechef interrogé par vn Veyzir, il fut en fin condamné par luy aux galeres perpetuelles. Voila comme ces barbares tiennent peu de compte de violer le droict des Gens, principalement à l'endroit des Chrestiens, presumant que tout le monde doit flechir sous eux, comme s'ils estoient Dieux en terre.

CHAPITRE XX.

Ambassadeur enuoyé par le Prince Alexandre vers Betleen Gabor Prince de Transsiluanie: et la responce qu'il luy fit.

ON auoit aussi despesché de la part du Prince Alexandre vn autre Ambassadeur vers

anume Boyarstky, care si plecâ din Iasi numaî decâtû, si de abiâ intrâ in pământulî Tieriei-Romanesci, si află că Michnea Vodă eră dejă la Buzeu, in depărtare multă de douădieci de lege dela marginile Moldauiel. Numitulû solu ajungëndû la Buzeu, stârui să capete audi-intiă la Michnea Voda, care 'lu trâmise la Pasia; érá acesta, fără să asculte scopulu soliei sale, innainte de tôte 'lu intrebâ: cine a făcutû pre domnu-seu Alesandru atâtû de cutediă-toriu ca să apuce arme si să pôrte resbelû pre pământulû marelui sultanû fără vreo poruncă din partea acestuia? pentru care cutediare 'si va luă pedépsa mai curëndû aû mai târ-dîu si elû si aceia cariî 'î déteră mână de ajutoriû. Si indată poronci ca să-î pună fere la mânî si la picior, ca la unû tēlhariu séu ca la unû vilû captivû. Vēdiēndû acēstă ômenîi solului, scăpă care cumû putû, de témă să nu patiēscă si ei totû asiă, si se întórseră la Iasi, spre a arētă principelul Alesandru ce a pătitû solulû; ei asigură că Michnea nu aveă ôste cu sine, nici aveă de gândû să vină asupra Moldauiel. Érá Pasia crediēndû mai pre giosû de sine a vorbi elû insusî cu solulu, însărcinâ pre unulû din ômenîi sei, ca să-lu intrebē cu deamēruntulû despre totu ce se petreceă impregiurulû lui Alesandru, si câtă ôste are; si preste puține dile se întórse la Constantinopoli, luândû cu sine si pre numitulû solû. In-dată ce ajunsera in Constantinopoli, trâmise pre solu in Divanû unde de noû fû supusû la cercetare prin Vezirû, si in fine fû condamnatu la galere pre viētiă. Étă cumû acestî barbarî aû intru nimicû a violă dreptulu gintilorû, mai alesû in privirea Crestinilorû, crediēndû că tóta lumea deve sa se inchine lorû ca si cumu ei arû fi Diei pre acestû pământû.

CAPU XX.

Principele Alesandru trâmite solî la Betlen Gabor principele Transilvaniei, si răspunsulû ce-î dete acesta.

DE asēminea se tramise unû solû din partea lui Alesandru câtră Betlen Gabor principele

Betleem Gabor Prince de Transsilvanie, lequel estoit lors en sa ville de Fureuar, appelée des Latins, *Alba Iulia* en laquelle ledit Prince tient ordinairement sa Court, il receut ledit Ambassadeur fort humainement, lequel luy remontra, que le sujet de son Ambassade estoit, Que le Prince Alexandre son maistre auoit esté aduertý qu'il faisoit quelque leuee de gens de guerre pour aller se joindre avec Michna Prince de Valachie, afin de luy faire la guerre, ce qu'il ne pouuoit facilement se persuader, attendu que de longue-main il auoit fait profession d'amitié avec son feu pere, de laquelle il n'estimoit pas lui auoir donné occasion de se departir, le priant et conjurant de ne s'entremettre point des affaires qu'il auoit à demesler avec Michna, et qu'en recompence, s'il se presentoit sujet de le seruir, il s'y employeroit de tout son pouuoir; et comme ledit Ambassadeur eut acheué sa harangue, il presenta audit Prince les lettres que son maistre luy escriuoit sur le mesme sujet. La responce dudit Betleem Gabor ne fut autre sinon, Qu'il n'auoit iamais projecté de leuer les armes, ny d'entreprendre aucune chose contre le Prince Alexandre, le pere duquel estoit de vray son amy, et ne tiendrait iamais en luy, que ceste amitié ne fust tousiours continuee entre eux, dont il luy rendroit preuue en toute occasion, mesme au sujet qui se presentoit. Ledit Ambassadeur fut fort ioyeux et satisfait de ceste responce, qui fut encores confirmée par lettres, dont il fut porteur. Et neantmoins il amena depuis des forces contre Alexandre: mais il ne se peut ioin- dre à l'armee de Michna, qui n'en eut aussi besoin.

CHAPITRE XXI.

Ambassade du Prince Michna vers le Prince Alexandre, pour excuser le mauuais traitement fait par le Bacha à son Ambassadeur.

POUR reprendre le fil de nostre histoire que nuos auons vn peu quité pour parler desdits Ambassades, incontinent apres que le Bacha Hebrein fut party de Ticouhc, pour s'en retourner à Constantinople, ainsi que nous auons dit, le Prince Michna depescha vn Ambassadeur

Transilvaniei, care atunci se află în Alba-Iulia, resiedintia sa ordinariă. Betlen priini solulă cu multă umanitate,   ră acesta    aret   c   scopulu soliei sale   r   c   principele Alesandru, domnul   se  , priinise scire c   el  , Betlen, ar fi ridic  nd     ste spre a se intruni cu Michnea Domnul   Tierei-Rom  nesc  , si a-   face resbel  , care lucru nu usior   p  te să-l   cuprind  , de or  -ce el  , Betlen, inc   de demult   tr  i   în amicitia cu r  p  usatul   se   p  rinte, si nu crede să-   fi dat   d  nsul   ocasiune de a rumpe acea amicitia, rug  ndu-l   si conjurându-lu să nu se am  stece în trebile sale cu Michnea vodă, si drept   recompensă, va cerca din tóte puterile să-   servesc  , presentându-i-se ocasiune. Termin  nd   solulu oratiunea sa, dete disulu   principe cartea ce-   scrie   domnul   se   asupra acestei cause. R  spunsul   numitului Betlen Gabor f  : c   el   nici o dată n'a cugetat   a ridică arme nici a intreprinde ceva in contra principelui Alesandru al   c  r   p  rinte    er   intru adev  r   amic  , si c   din parte-   nu va d   ocasiune nici odată pentru ca ac  st   amicitia să nu continue de a pururea, despre care    va d   probă cu t  t   ocasiunea, chiar   si în casul   de fa  i  . Solul   r  mase f  rte multi  mit   de acest   r  spuns   care f   repetit   si prin scris  ria ce priini pentru domnul   se  . Si cu t  te acestea, el  , în urmă, aduse   st   in contra lui Alesandru, dar nu se put   uni cu Michnea care nici nu av   nevoie   de d  nsulu.

CAPU XXI.

Solia lui Michnea Vodă c  tr   principele Alesandru, pentru a escusa p  rtarea cea rea a lui Pasia c  tr   solul   se  .

SA apuc  mu   ras   firul   istoriei n  stre, intrerupt   pentru un   moment  , vorbind   despre acele solii. Indat   ce Ibraim pasia plec   din Tecuci spre ase int  rce la Constantinopoli, asi   precum   ar  tar  m  , principele Michnea tr  mise sol   c  tr   principele Alesandru, cu scris  ri

au Prince Alexandre, avec lettres par lesquelles il s'excusoit du traitement qu'auoit fait ledit Bacha à son Ambassadeur, dont il protestoit estre bien fâché, et que ce n'estoit point de son consentement qu'il l'auoit emmené avec luy, et qu'il feroit tout ce qu'il luy seroit possible pour moyenner sa deliurance, qu'il sçauoit l'autorité et puissance qu'auoit sur luy le grand Seigneur, auquel il ne pouuoit pas resister, ny par consequent à ses Bachatz; qu'il n'auoit point d'armée sur pieds, comme on luy auoit fait entendre, et que son dessein n'estoit point de leuer les armes contre luy, pour soustenir le party du Vayuode Estienne, s'il n'y estoit forcé par le commandement du dit G. S. Et quant à ce qu'il l'auoit prié de luy mettre entre les mains ledit Estienne son ennemy, que c'estoit chose qu'il ne pouuoit et ne deuoit faire, attendu qu'il s'estoit retiré vers luy, comme son ancien amy; que ce seroit en effect violer tout droit d'hospitalité, de le liurer à son ennemy, au lieu de le conseruer, ioinct que s'il l'auoit fait, il encourroit sans doute l'indignation dudict grand Seigneur, et courroit fortune d'estre despoüillé luy mesme de son Estat, n'estant bastant pour se maintenir contre vne si grande puissance.

Le Prince Alexandre ayant ouy cet Ambassadeur enuoyé par Michna, et veu la response du Prince de Transsiluanie, qui luy fut apportée au mesme temps, il assembla son Conseil, pour auiser ce qu'il luy conuenoit faire sur ces occurrences, il y fut resolu, Qu'il falloit congédier toute l'infanterie et partie des Cosacqs, apres leur auoir faict quelques presens, et les auoir remerciez de leurs bons et agreables seruices, les priant de demeurer tousiours amis du Prince. et s'il auoit besoin d'eux, qu'il les en aduertiroit. Cela fait, chacun se retira en son pays, pour y couler le reste de l'hyuer, et ne resta pres du Prince que cinq à six mille hommes, qui passerent tout le mois de Decembre à Yas, faisant fort bonne chere. Car nonobstant les guerres et les degats faits par les armées, il y auoit des viures en grande abondance, et sur tout du bestial, lequel y estoit à si bon conte, qu'on auoit vn boeuf pour quinze sols. et vn bon mouton pour deux sols, vray est que cela prouenoit aussi des grands preparatifs que l'on auoit faits sur l'opinion qu'on auoit eüe, qu'il faudroit entretenir toute l'armée pendant l'hyuer, en ladite cité d'Yas.

prim care se apără de purtarea numitului pasiă către solulu seu, dicându că, această purtare 'lu supără forte, si că nici decumă n'a fostă cu inuoiria sa că l'a luată cu sine, si că elă va face totu ce-i va fi prin putintia spre a midă-loci scăparea lui; că elă, Alesandru, cunșce puterea ce are Sultanulă asupra sa, putere căreia dănsulă nu se pôte opune, prin urmare nici Pasiloră lui, că nu are ridicată nici o ôste, precumă reă a fostă insciintiată, si că planulă seă nu eră nici de cumu a ridică arme in contra lui, spre a ajută pre Stefană, decă nu eră fortiatu la această prin ordinea sultanulă. Incătă pentru cêrerea ce-i face de a-i dă in mână pre Stefană, inimiculă seă, această nu pôte, nici i se cade a o face, de ôră-ce Stefanu a venitu la dănsulă ca la unu vechiă ală seă amică, si ar însemnă a violă dreptulă ospitalităti, decă in locă de a-lă priimi l'ar dă in mânilă inimiculă seă; apoi decă făceă elă una ca această, eră in periclu, de a ridică asupra sa mânia sultanulă, si de a fi scosă chiară din domniă, nefiindă in stare a se mântine in contra unei puteri atătă de mari.

Principele Alesandru, după ce ascultă solulă trămisă de Michnea Vodă, vâdiându si răspunsulă principelui de Transilvania, care i se aduse totă intru acelu timpă, adună consiliulă seă, spre a vedă, ce e de făcută in asemini impregiurări, si se decise. ca să dimită tótă infanteria si o parte din Cazaci, după ce le va inpărți daruri, si le va multiămi pentru bunele servitice, rugându-i ca sa rămână amicī de a pururea ală principelui, si că avându nevoia de dănsi i va insciintiă. După această, se retrase fiă-care in tierra sa, ca să petrecă restulă ernei, éra pre lângă principele nu rămaseră decătă vro cinci-siese mii ômeni, cariă petrecura in Iasi tótă luna Decemvre traindă forte bine, că-cī pre lângă totă resbelulă si stricătuniile facute din partea ostiloru, viptualile eră in marc abondantiă, si mai cu sémă vite eră multe, care atătă eră de eftine incătă ună boă se puteă cumpără pre cinci-spre-diece soldă, si o ôie bună pre doi soldă; adevărată că această urmă si din pregătirile cele mari ce se facusera crediându că va fi nevoiă de a intretine in Iasi preste érnă tótă ôstea.

CHAPITRE XXII.

Empoisonnement du Prince Visnouiesky par un Prestre Grec, et comme il en fut seuerement puny.

En cest endroit ie ne puis passer soubz silence vne des plus maudites et detestables impietez, et sacrileges tout ensemble, qui furent oncques perpechez : C'est à sçauoir que le Prince Visnouiesky, qui estoit de la religion qu' observent les Chrestiens Grecs, s'estant preparé à la feste de Noel, pour se communier à leur façon, le Prestre dont il auoit accoustumé de se seruir en telle deuotion, ayant esté pratiqué et gagné à force d'ar- { Quid non mortalia pectora cogit auri sacra fames. gent par ses ennemis, empoisonna le pain sans leuain, dont ils vsent au lieu d'Hostie, et fut ainsi receu par ledict Prince, lequel peu apres se trouua extrêmement malade, et ses douleurs augmenterent en sorte, que le lendemain il deceda apres auoir enduré de fort grands tourments.

La promptitude et violence de ceste maladie suiuite de la mort, fit soupçonner qu'il falloit que ledit Prince eust esté empoisonné en la façon que nous auons dit, de sorte qu'on se saisit soudain dudit Prestre Grec, lequel aduoüa aussi tost qu'il en estoit coupable, et qu'il auoit esté prouqué à ce faire par les ennemis dudit deffunct.

Or comme ce crime estoit d'autant plus grand et horrible, qu'il auoit esté commis par un homme de ladite qualité Sacerdotale, qui s'estoit seruy d'un si Anguste Sacrement, pour empoisonner un Prince qui estoit aimé d'un chacun pour ses rares vertus, et singulierement du Prince Alexandre son beau frere, duquel il estoit le vray tuteur et conducteur; Aussi l'auteur fut-il bien tost apres puny d'un supplice fort seuer, et qui fut de longue duree, c'est à sçauoir : Qu'on fit faire expres vne grande chaise de fil darichal, dans laquelle on fit seoir ledit criminel, et estant bien lié de tous costez on fit un { Supplice extraordinaire duquel ledit Prestre fut puny. feu tout autour, de telle distance, que plus de douze heures apres il fut entendu criant effroyablement, et se desesperant pour les douleurs insupportables qu'il enduroit

CAPU XXII.

Inveninarea principelui Visnoviecky prin ună preotă grecă, si severitatea cu care fû pedepsită acelă preotă.

LA acestu locu nu potu lăsa in tacere una din cele mai afurisite si mai detestabile impietăți si fărâdelegi ce se comiseră vieodată. Principele Visnoviecky, care eră de religiunea crestină grecăscă, vrându după datina loră să se cuminece in dioa de Crăciun; preotulu cu care se serviă in asemine devotiune, fû cumpăratu cu bani decătră inimiții principelui, si invenină pânea cea dospită cu care se servescă cî in locu de hostiă, si principele o primiă asiă inveninată; dar îndată după acêsta se bolnăvi asiă de tare, încâtă a doua di 'si dete suflutulă intre cele mai mari dureri.

Iuțimea si violintia acesteî bôle urmate de mörte, desceptă prepusulă că a trebuită să fiă inveninată după cumă arêtarămă. Astfeliu, numai de cătă puseră mîna pre disulă preotu grecă, care si mărturisî îndată că elu e culpabilulă, si că inimiții repăusatulu l'au inuitatū să facă acêsta.

Deci, fiindu acêstă crimă cu atătă mai mare si mai infricosiată, că eră comisă de o fa- giă preotiească care 'se servise de ună sacramentū atătă de augustū, spre a invenină pre ună principe iubitū de totî pentru rarele sale virtuti, iubitū cu deosebire de principele Alesandru pentru care eră unu tutoriu adevăratū si conducătoriu: asiă autorulă crimei fû supusū unei pedepse forțe aspre si incetū esecutate, adecă: se gătî anume mū scaunū mare de sirma, in care se puse să siédiă criminalulă, si legându-lă bine de tôte părțile, se facū apoi focū giuru impregiură, in asiă distantia, încâtă după mai bine de două-spre-diece ore se audi strigându intr'unu modū inforătoriu, si vaietându-se in desperare, de durerile infricosiate ce

auant que de mourir. C'est ainsi que doiuent estre chastiez tous ceux qui portent leurs mains sanglantes et inhumaines, sur la personne sacree des Princes: mais principalement quand ils dressent leurs embusches dans les choses saintes et sacrees, dont personne ne se sçauroit garder.

CHAPITRE XXIII.

Surprise et defaite de la garnison de la Berlade par les gens d'Estienne, defaicts apres par les Cosacqs.

APRES que le Prince Alexandre et toute sa Cour, eut rendu les derniers honneurs audit deffunct, au mieux qu'il fut possible, on fit embaumer son corps, et iceluy porter en Pologne, où la Princesse sa femme estoit lors, laquelle pensa mourir de tristesse et d'ennuy en le recevant, et se fit razer les cheueux en signe que iamais elle ne se remariroit.

Comme toute la Cour du Prince Alexandre estoit encores en dueil et en larmes, pour ce funeste et inopiné accident, arriua vn espion qui auoit esté enuoyé en Valachie, pour prendre garde aux actions du Prince Michna, lequel espion rapporta qu'il estoit arriué audit lieu vn Bacha nommé Skinder, avec vne grande et puissante armee, pour reestabli Estienne, qui y estoit pareillement, et les sollicitoit sans cesse de s'acheminer en Moldauie; et pour commencer enuoya deuant quatre cens cheuaux pour surprendre la cité de la Berlade, où le Prince Corecky auoit laissé partie de ses gens en garnison pendant l'Hyuer; comme nous auons dit, lesquels faisans fort mauuaise garde, furent surpris et taillez en pieces, ou quoy que soit, la plus grande partie; ce qui enfla tellement l'orgueil dudit Estienne, qu'il se promettoit desia qu'il viendrait aussi facilement à bout de tout le reste.

Mais sa presumption fut bien tost raualee, car à l'instant que le Prince Alexandre fut aduerty de ceste defaite, il fit partir quatre cens Cosacqs, qu'il auoit retenus pres de luy, qui firent telle diligence, que trois iours apres ils arriuerent au Soleil Leuant en ladite cité

suferi innainte de a-sî dâ sufletulû. Asiâ se cuvine a fi pedepsitî, totî ceî ce-sî ridică mâ-nile lorû sângerose si neominescî asupra persônei celeî sacrate a principilorû, mai vêrtosû cândû cutediâ a-sî pregăti laçinrile in cele sânte de care nimene nu se pôte ferî de ajunsû.

CAPU XXIII.

Cumă fû surprinsă si tăiată garnisóna dela Berladû decătră ômenîl lui Stefanû, si apoi acestia decătră Căzacî.

DUPA ce principele Alesandru si totă curtea sa, detersa răpausatului onorile cele din urmă, cumû s'a pututû mai frumosû, apoi corpulû lui se inbalsamă si se trâmise in Polonia unde se află atunci principesa femeea sa, care după ce-lû priimî stă să móră de intristare si de uritû, si-sî rase pêrulû in semnû că n'are să se mai mărite nicî odata.

Pre cândû totă curtea principelû Alesandru se află încă in doliû si in lacrimi din cauza acestei nenorociri si neasceptate întemplări, sosi unû spionu care fusese trâmisi in Tierra-Românescă ca să iea sêma la tôte lucrările principelû Michnea. Spionulu raportă ca a ajunsû acolo unû Pasiă anume Schender, cu o mare si putinte armată, ca 'sa restabilescă pre Stefanû care încă se află acolo, si stă de densîl fără incetare ca sa plece in Moldavia; si se si trâmiseră innainte patru sute călăretî, ca să surprindă Bêrladulû unde principele Corecky lăsase in garnisônă preste érnă o parte din ômenîl sei, precumû amu disû; acestia însă priveghiândû fórte reî, fură surprinsi si tăiați in bucăți, cea mai mare parte dintr'insî: de întemplarea acêsta Stefanu astfeliû se îngânfă, încâtû credeă ca acumû totû asiâ de usiorû are să-î mérgă până in capetû.

Mândria lui însă nu multu tinû, pentru că indată ce află principele Alesandru de acêsta perdere, espedi patru sute de Căzacî pre cariî Ț tinuse pre lângă sine, si acestia merseră

de la Berlade, qui n'est point renfermée, non plus que les autres, et ayant mis le feu en plusieurs endroits d'icelle, contraignirent les gens d'Estienne de sortir au dehors, et à mesure qu'ils sortoient on les tailloit en pieces, et ceux qui s'opiniastrent de ne point sortir furent bruslez, en telle sorte que desdits quatre cens, il n'en eschappa que cinq ou six, qui en porterent les tristes nouvelles à leur maistre, lequel en fut grandement affligé, par ce que c'estoit presque tout ce qui luy restoit de gens de guerre.

Defaite des gens
d'Estienne par
les Cosacqs.

CHAPITRE XXIII.

Autre defaite des troupes conduites par le fils de Skinder Bacha à Vassloye, où son conducteur fut tué.

Av mesme temps que lesdicts Cosacqs furent enuoyez à ceste expedition, le Prince Correcky voulant aussi avoir sa reuanche de la defaite de ses gens, print avec luy deux mille cinq cens cheuaux d'elite, et s'alla promptement ietter dans Vesseloye, craignant que les gens qu'il y auoit laissé en garnison ne fussent parcelllement surpris; dequoy le Bacha ayant esté aduerty par quelques gens du pays, il y enuoya son fils qui estoit seulement aagé de douze ou treze ans, et luy donna pour conducteur vn vieil Capitaine Turc, fort expérimenté, avec sept mille hommes, estimant que c'estoit vne bonne occasion pour acquerir de la reputation à sondit fils. Le Prince Correcky ayant eu aduis de son acheminement par quelques Moldaues, et mesmes que les ennemis deuoient arriuer d'vn fort grand matin, et qu'il falloit de nécessité qu'ils passassent par dessus vn pont de bois qui est sur la riuere, qui fluë le long de ladite cité de Vassloye, il disposa ses gens de telle sorte, qu'il estoit fort difficile aux ennemis de les decouurir, car ils estoient en partie dedans la cité, et en partie à l'abry d'vne petite montagne, qui est tout attenant.

Comme donc les Turcs eurent en partie passé ledit pont, deux des escadrons commencerent à sortir de la cité, et à charger si rudement sur l'auantgarde

Defaite des Turcs
à Vassloye.

atâtă de repede încâtă in trei zile pre la răsaritul sôrelui eră in Bârladu, care nu e întărită, precumă nu sunt nici alte orasie ale tierel, si dându-i focă in mai multe locuri, constrinseră pre ômenii lui Stefană să ăsă afara, si pre care cumă esiă lă tăia in bucăti, ăsă cei ce nu voiră să ăsă fură arsi, astfelă încâtă din acei patru sute ai lui Stefanu, de abiă scăpară cinci ai siese însă carii să ducă trista noutate la cunoscintia domnului loră, de care acesta se intristă fôrte, pentrucă eră mai singurii ômenii de arme ce-i rămăsăseră.

CAPU XXIII.

Altă perdere a trupeloră conduse de fiulă lui Schender-Pasia la Vasluiă, unde fû omorită conducătorulă loră.

IN timpă ce disii Căzacă fură trâmisi in acăsă espeditiune, principele Corecky voină si elă a-si resbună de perderea ômeniloră sei, luă cu sine două mii cinci sute călăretă alei, si alergă curându la Vasluiă, de frică să nu-i surprindă cumva si ostasiă ce lăsase acolo in garnisônă. Pasia aflându de acăsă dela unii ômenii ai tierel, trâmise pre fiu-seu care atunci nu aveă mai multă de doi-spre-diece ai trei-spre-diece ani, si-i dete de conducătoriă ună vechiă căpitană Turcă, fôrte cercată, cu siepte mii ômenii, crediându că acăsă ar fi o bună ocaziune de a câstigă nume disului sei fiu. Principele Corecky insciintiată de acăsă prin ôrecari Moldoveni, si anume, că inimiciă aveă să ajungă fôrte de diminetiă, si că ei căută să trecă unu podă de lemnă ce se află pre riulă ce curge pre lângă Vasluiă, dispuse ômenii sei astfelă încâtă inimiciă fôrte cu greă puteă să-i descoperiă, că-că parte eră in lăintrulă orasiulă, parte după ună mică delă lângă orasiă.

Pre cândă deci o parte din Turci trecuse podulă, incepură să ăsă din orasiă două

qu'ils les firent presque tous passer par le fil de l'espee, et entre autres le conducteur. } leur de ladite troupe, ce qui fut à la verité d'autant plus facile à executer, que
 } lesdits Turcs qui auoient cheminé presque toute la nuit, pour arriuer de grand
 matin audit lieu, estoient à demy transis, pour l'extreme froid qu'ils auoient enduré; le reste
 desdits Turcs qui n'estoient encores passez, oyans le bruit de ceste chaude alarme, n'eurent
 iamais la hardiesse de passer plus outre, ains retournerent sus leurs pas, craignant parauan-
 ture que le fils dudit Bacha y demeurast aussi bien que son conducteur. Le Prince Correcky
 les poursuuiuit iusques à vn village, qui est distant de quatre lieuës de Vasseloye, tuant tous
 ceux qu'il rencontra en chemin, ou les prenant prisonniers.

Prinse d'un des } Entre lesquels prisonniers il s'en trouua vn, qui se declara estre parent
 parens du Bacha. } proche dudit Bacha, lequel fut amené au Prince Alexandre, qui le receut fort
 } humainement, et luy fit donner vn habit digne de luy, au lieu du sien, dont il
 Renuoy dudit } auoit esté desia despoüillé, il luy donna aussi vn cheual, puis le renuoya avec
 prisonnier. }
 seure garde audit Bacha, auec vne lettre, par laquelle il le supplioit de ne passer plus outre
 pour le sujet dudict Estienne, promettant que si le grand Seigneur le vouloit laisser pai-
 siblement iouyr de la Moldaue, il luy seroit tres-fidele à l'auenir, et qu'il luy payeroit le
 tribut annuel et accoustumé, dequoy ledit Bacha ne tint pas grand conte, car il estoit ex-
 tremement outré du mauuais succez qu'auoit eu son fils en ceste entreprise, et aussi de la
 mort dudit Capitaine Turc.

CHAPITRE XXV.

*Defaite de huict cens hommes du party d'Alexandre, par leurs hostes iustement
 irritez, pour les violemens de leurs femmes, et autres vexations.*

LE mesme iour de ceste victoire, le Prince Alexandre auoit enuoyé quinze cens hom-
 mes de renfort au Prince Correcky, dont il en fit conduire huict cens en certain bourg, qui

escadrone, si atâtă de aspru năvăliră asupra avangardei Turciloră, încâtă pre mai toti ȳ tre-
 cură prin ascutitulă sabiei, si intre altii pre insusă conducătoriulă disei trupe; si întru ade-
 vără că nici nu eră greă să faca acăsta, pentrucă Turcii, ca să ajungă desă-de-diminătiă,
 veniseră tătă năptea, si eră mai amortiti de frigulă ce suferiseră; ceialaltii Turci ce încă
 n'apucaseră a trece podulă, audindă sgomotulă acestei infricosiate alarme, nu cutediară a mer-
 ge mai innainte, ci se întorseră inapo, temându-se nucunva sa cadă si fiulă lui Pasia
 ca si conducătoriulă seă. Principele Corecky ȳ persecută până la ună sată, in distanătiă de
 patru lege de Vasluiă, tăiându seă robindă pre toti căti intălniă in drumulă seă.

Intre cei prinsi se află unulă care spuse că e rudă de aprăpe a lui Pasiă; elu fū dūșă
 la principele Alesandru, care ȳ lu priimi fărte omenesce, si vėdiendu-lu despoiatu de haine,
 ȳ dete imbrăcaminte demnă de elă, ȳ dete si ună cală; apo ȳ lă trămise inapo la Pasiac sub
 buna pază, cu o scrisoriă prin care ȳ lă rugă să nu mai âmble in causa lui Stefană, că-ci
 decă ȳ lă va lăsă sultanulă in pace in Moldavia, elă ȳ promite a-ȳ rēmănē fărte credinosă
 in viitoriă, si a-ȳ rēspunde după datină tributulă anuală; Pasia însă nu tină socotělă de a-
 căsta, pentrucă eră fărte supărată de rēulă sucasă ce avă fiu-seă in acăstă intreprindere, pre-
 cună si de mărtea disulă căpitană turcă.

CAPU XXV.

*Cumă periră optă sute omeni de ai lui Alesandru, prin ospetiă loră cēi intăritati, pentrucă
 le rusină femeile. si le făcă si alte asupriră.*

CHIARŪ in dioa acestei invingeri, principele Alesandru trămise principelui Corecky unu
 ajutoriă de 1500 omeni, din carii elă asiediă optă sute intr'ună burgă ce nu eră mai departe

n'estoit qu'à six lieuës de Ticouhc, où ledit Bacha estoit avec Michna, et le gros de leur armee, qui estoit encores d'environ vingt et cinq mille hommes. Ces huit cens hommes estans audict bourg, au lieu de se tenir sur leurs gardes, ne faisoient autre chose qu'yron-gner, et molester leurs hostes, par toutes sortes d'insolences et violemens de leurs femmes et filles; ce qui leur fit prendre resolution de s'en venger, et pour cest effect ils appellerent a leur ayde quelques Boyers du pais, et tous ensemble prindrent si bien leur temps, qu'ils couperent la gorge à toute ceste racaille, comme ils estoient endormis, et pour la plus part enyurez. Ce qui doit seruir d'auertissement aux gens de guerre de n'vser iamais de telles insolences et barbaries à l'endroit de leurs hostes, de crainte de les mettre au desespoir, et d'en receuoir pareil chastiment.

CHAPITRE XXVI.

Retraite du Prince Alexandre à Cochine, et le retour de Michna, d'Estienne, et d'un Bacha a Yas, avec une grosse armee.

LE vingt-troisiesme iour de Feurier de ladicte annee mil six cens dix-
sept, le Prince Alexandre assembla le Conseil general où la Princesse sa mere, { Feurier 1617.
le Prince Correcky, et tous les principaux Seigneurs et Capitaines assisterent, pour auiser s'ils deuoient faire plus long sejour en la cité d'Yas, et y fut resolu qu'il se falloir retirer à Cochine, qui en estoit distante de trente cinq lieuës Françoises, comme estant la place la plus forte, et la mieux munie de toute la Moldauië, ioinct que c'estoit pour s'esloigner tousiours d'autant des ennemis, et s'aprocher de la Pologne. Suiuant ceste resolution, le Prince Alexandre partit dès le lendemain, avec toute son armee de ladite cité d'Yas, et se rendirent à Cochine en quatre iournees, par la plus grande froidure qu'on puisse imaginer: arriuez qu'ils furent, on logea l'infanterie dans la ville, et la caualerie aux villages circonuoisins,

de siese lege dela Tecuci unde se află Pasia și Michnea cu armata loră în număr de 25,000. Acestă optă sute ce eră în disulă burgă, în locă să priveghieze, ei nu făceă altă decâtă se imbetă, și asupriă pre ospetii loră prin totă feliulă de insolentie, și rusină femeile și fetele loră. Omenii ne mai putendă suferi, se determinară a-si răsună, și chiamară într'ajutorii și pre ôrecarii boiară de prin pregiură, și totă impreună asiă de bine sciură a-si alege timpulă, încâtă odată pre cândă durmiă, cea mai mare parte bėti, le tăiară gâtulă la totă acesti ômeni de nimica. Si acesta să servescă de invetiătură ômeniloră de resbelă, ca nici odată să nu comită asemină insolentie și barbarii cătră ospetii loră, ca să nu-i aducă la desperare, și să-si iea apoi răsplata precumă si-o luară acestia.

CAPU XXVI.

Retragerea principelui Alesandru la Hotină, și reintôrcerea loră Michnea, Stefană și Pasia, la Iasi, cu o mare armată.

LA 23 Februariă 1617, principele Alesandru adună consiliulă generală, la care asistară principesa maică-sa, principele Corecki, și totă cei mai de frunte nobili și căpitani, să vedă decă e bine să mai rămână în Iasi, și se decise ca să se retragă la Hotină, depărtare de trei-dieci lege francese, fiindă Hotinulă cea mai bine întărită cetate a Moldaviei, și fiindă-că, cu chipulă acesta, pre câtă se depărtă de inimiă, pre atâtă se apropiă de Polonia. Conformă acestei decisiuni, principele Alesandru plecă chiară de a două di cu totă armata sa, și ajunseră la Hotină în patru dile, pre celă mai mare geră ce se pôte închipui. Indată ce sosiră, infanteria se asiedia în cetate, eră călărimea în satele dimpregiuru, afară de

fors les Boers et la compagnie des François, qui fut aussi logee en ladite ville. Ce fait, lesdits Princes depescherent des Gentilshommes de toutes parts vers leurs amis et confederez, pour les coniuurer de venir promptement à leur secours, et cependant on donna ordre à faire prouision de viures, et de toutes choses necessaires pour la nourriture de l'armee.

Si tost que le Bacha fut aduerty de ceste retraite, il se mit en chemin avec lesdits Michna et Estienne pour aller à Yas, nonobstant la rigueur du froid, qui estoit tel que plusieurs moururent en cheminant, ce qui fut cause qu'ils ne passerent pas plus outre, iusques à ce que le temps se fust vn peu adoucy.

Arriuee de Tis chenich, avec vne troupe de Cosacs. } Vers le commencement du mois de Mars le Seigneur Tischeuich vint trouver le Prince Alexandre, et amena avec luy trois mil cinq cens Cosacs fort deliberez, et peu de iours apres arriua le Seigneur Potocky, neveu de celui qui fut prins à la premiere bataille, par nous descrite, et qui fut emmené prisonnier à Constantinople; lequel amena vne troupe de quinze cens cheuaux Polonois, fort bien armez, il en vint encores d'autres endroits, si bien que dedans la fin dudit mois, l'armee des Princes estoit de dix à vnze mille hommes, tant de pied que de cheual.

CHAPITRE XXVII.

Defaite de mille cheuaux, et d'une compagnie de cavaliers François, par les Turcs et Tartares.

LE Prince Alexandre enuoya vne troupe de mille cheuaux, avec sa compagnie de Cavaliers François, pour aller reconnoistre l'armee de l'ennemy, qui estoit en chemin pour venir à Cochine, et comme ils se furent arrestez pour repaistre à demie lieuë de la cité

boiarî, si de compania franceza care asémine fû asediată in cetate. După acésta numitiî principî trimiseră ômenî de frunte in tôte pârtile pre la amicî si confederatiî lorû, spre a-î conjură să le vină curëndû in ajutoriû, si totdeodată se dede ordine să se adune de ale mân-cărei si tôte celelalte lucruri necesarie pentru armată.

Pasia indată ce fû insciintiatû de acéstă retragere, plecâ cu disî Michnea si Stefanû să se ducă la Iasi, cu tótă rigórea frigului care eră atâtû de cumplitû că mai multî muriră in cale, ceea ce-î impededă de a merge mai departe până a se mai indulci timpulû.

Cătră inceputulû luneî lui Martiû, domnulû Tyszkiewicz venî să afe pe principele Alesandru, si aduse cu sine trei mil cinci sute Căzaci fôrte resolutî; si puține dile după aceea ajunse si domnulû Potocky, nepotû alû celui ce fû prinsû la ântăia bătaia, de noi descrisa, si care fû dusû in prinsória la Constantinopole: acesta aduse o trupă de una miie cinci sute călăretî polonî, fôrte bine armatî; de acestia mai veniră si din alte pârtî; ast-felû că, pe la finele disei lunî, armata Principilorû eră dela diece la unspredece mil de ômenî atâtû pedestri câtû si călări.

CAPU XXVII.

Cumû Turcî si Tătariî nimiciră o trupă de una miie călăretî, si o companiă de cavalerî francesî.

PRINCIPELE Alesandru trimise o trupă de una miie călăretî cu compania sa de cavalerî francesî, pentru ca să recunóscă armata inimică care venia la Hotinû, si fiindû-că ei se po-priseră să mânânce la o jumătate legă dela Stefănescî, unde eră Tătariî lui Michnea, fură

d'Estapanocha, où estoient les Tartares de Michna, ils furent descouverts, et bien tost inuestis de toutes parts, tant par lesdits Tartares, que d'une grande troupe de Turcs, et jaçoit qu'il n'y eut apparence du monde de resister à vne si grande multitude; toutesfois les gens dudit Alexandre, et lesdits Caualliers François, qui auoient accoustumé d'estre tousiours vainqueurs, se porterent au combat fort courageusement, ayans mieux mourir, que de se rendre laschement sans auoir rendu preuue de leur generosité. Ce combat dura depuis dix heures, iusques à la nuict, et de toute ladite troupe, il ne s'en sauua que douze, sçauoir sept Polonois, et cinq desdits François, tous les autres ayans esté tuez ou prins prisonniers, entre lesquels prisonniers se trouua le Capitaine desdicts François, nommé Montespín, qu'on vouloit enuoyer avec les autres aux galeres du grand Seigneur: mais Estienne l'en garantit, sur la promesse que ledit Montespín luy fit, de luy rendre de bons seruices à l'aduenir.

Ce fut en cest endroit que la fortune qui auoit iusques alors esté fauorable au Prince Alexandre, commença de luy tesmoigner qu'elle se plaist à l'inconstance, et partant qu'il ne se faut fier en elle que de bonne sorte, et qu'il ne se faut precipiter dans les hazards temerairement, sous ombre qu'on a remporté quelque fois de l'auantage sur ses ennemis.

CHAPITRE XXVIII.

Le Prince Michna intimidé par vn devin, craint de venir aux mains avec les Polonois, et quitte Estienne, et fait trancher la teste à ses Conseillers.

CESTE defaite enfla le courage audit Bacha, et audit Estienne, mais non pas à Michna, lequel ayant sçeu que les Princes les attendoient à Cochine, en bonne resolution de se bien defendre, se ressouuint qu'un certain Italien faisant profession de predire les choses futures, luy auoit autresfois dit, Que s'il venoit iamais aux mains contre les Polonois, il y courroit

descoperit si fără întârziare încungiurată de toate părțile atât de disii Tătari cât și de o mare trupă de Turci, si de si nu eră chipu a resista la o asiă mare multime, totusi ómeni lui Alesandru si disii cavaleri francesi, ce eră deprinsi a fi in totdeauna invingători, alergară la luptă forte curagiosi, fiindu mai gata a muri decâtu a se dá ca nisce lasi, fără a fi datu probă de valórea loru. Acestă luptă dură de pe la diece ore până in nópte, si din totă acea trupă n'au scăpatu decâtu doisprediece insi, si anume sicte Poloni si cinci Francesi; toti ceialalti au fostu ucisi séu prins, intre cari captivi se află si Căpitanulu disiloru Francesi, numitu Montespín, pe care voiă să-lu trinită împreună cu ceialalti la galerele Sultanulu: dar Stefanu 'lu scuti de acesta, după făgăduintia ce-l dete numitulú Montespín că-l va face bune servitie in viitoriu.

In acestu locu, fortuna care până atunci fusese favorabilă principelui Alesandru, începú a-l arêta, câtu este ea de schimbătorie, că nu e bine a se increde cineva intr'ensa si in sórtă, nici a se precipită cu cutediare in voia întemplărilor, sub cuvêntu că a reputatú câte o dată órecare avantajú asupra inamiciloru sei.

CAPU XXVIII.

Principele Michnea inspăimentatú de unú divinú, se teme a se încăieră cu Poloniu, si părăsesce pe Stefanu, si taiă capulu consiliariloru sei.

ACESTA invingere implu de mândrie pe disulu Pasiă si pe Stefanu, dar nu si pe Michnea carele, sciindú că Principii 'l asceptă la Hotinu tare decisi a se apăra, 'si aduse aminte că, unú órecare Italianu ce aveă profesiunea de a predice lucrurile viitoare, i-a fostu spusú, altă dată, că de se va dusmăni vre odată cu Poloniu, viétia lu va fi in periclú, răspândi

fortune de la vie, feignit par l'avis de son Chancelier, et d'un maistre de Camp, appelé Spatarleca, qu'il auoit receu nouvelles d'un sien Lieutenant, qu'il estoit arriué en Valachie un grand nombre de Tartares, qui rauageoient tout, et sur ce pretexte, print congé du Bacha; et s'en retourna, laissant tous ses gens de guerre en l'armee, fors cent cheuaux qu'il se reserua pour l'accompagner. Arriué qu'il fut en Valachie, Estienne luy escriuit, qu'il auoit gagné une bataille contre les Polonois, où il estoit demeuré six mille hommes sur la place, et prins un grand nombre de prisonniers, qu'ils deuoient enuoyer au grand Seigneur, qui estoit une pure fourbe inuentee à plaisir, pour se moquer dudit Michna, et luy faire regretter de s'en estre allé sans auoir esté de la partie: Et de fait ledit Michna en eut un tel desplaisir, qu'il fit trancher la teste à sondit Chancelier, et à Spatarleca, pour luy auoir donné ce mauuais Conseil, leur imposant qu'ils auoient des intelligences secrettes avec lesdits Polonois, encores qu'ils n'y eussent iamais pensé: Il eut ce me semble mieux fait s'il eut deschargé sa colere sur ce beau pronostiqueur, car aussi bien luy, et tous ceux de ceste profession ne sont que des pipeurs, qui bien souuent font faire de lourdes fautes aux Princes, qui adioustent foy à leurs illusions.

CHAPITRE XXIX.

Disposition des deux armées, et la bataille gagnée par les Princes Polonois à Cochine, ensemble la fuite du Bacha, et d'Estienne le Tyran.

Sur la fin du mois de Mars, le Bacha avec ledit Estienne, et un Prince Tartare appelé Monoza, resolurent de s'avancer avec toute leur armée, qui estoit de vingt mille hommes vers Cochine, et n'en estant plus qu'à deux lieux, firent alte l'espace d'un iour, pour donner le loisir à leurs gens de se reposer un peu. Cependant les Princes rangerent leur armée en bataille dans une petite plaine, qui n'estoit qu'à un petit quart de lieu de Cochine,

vorba, după sfatulă ce-i dede cancelariulă seă si ună magistru de câmpă, numită Spătariă Leca, că elu priimise dela unulă din locotenintă seă scire cumcă in Tiăra-Romănescă ar fi intratu ună mare numără de Tătari cariă devastă totulă; si sub acestă pretextă, luă congediă dela Pasia si se intornă acasă, lăsându pre totă ômenă seă de resbelă in armată, afară de una sută călăretă pe cariă si-i rezervă spre a-lă insoă. Cumă ajunse in Tiăra-Romănescă, Stefanu i scrisse că ar fi căstigată ô bataiă in contra Poloniloră, in care a tăiatăsiese miă de Poloni, si a facutu o mare multime de prinsă pe cariă aveă să-i trimită Sultanului: ceea ce eră o minciuna curată, stărnită pentru plăcerea de a-să ride de disulă Michne, si a-lă face să-i pară reă că s'a dusă fără a fi luată si elă parte. Si in adevără că, Michnea a si simtită atăta desplacere, încătă a poruncită să taie capulă cancelariului seă, si spătarului Leca, pen-trucă-lu consiliaseră atătă de reă, imputându-le că aveă întielegeră secrete cu Poloniă, desi ei nici cugetaseră la acăsta. Mie mi se pare că ar fi făcută multă mai bine de-să descărcă mânia asupra profetului seă, că-că si acesta si totă cei de o meseriă cu dănsulă, nu sunt decătă nisce insielători cariă facu adese oriă să cadă in grele rătăciră acei Principi ce dăă crediare la astfeliă de illusiuni.

CAPU XXIX.

Dispositiunea ambeloră armate, si bataia căstigată de Principiă Poloni la Hotină; precumă si fuga lui Pasia si a lui Stefană Tăranulă.

CATRA finele lunei Martiu, Pasia cu Stefană si ună principe Tătară, numită Monoza, decisera sa mărăă inainte cu totă armata loră, care eră de 20 miă ômenă, cătră Hotină, si cândă aă fostu departe de cetate cale numai de două lege, aă poposită o di pentru a dă timpu ômeniloră seă de a se mai repăusă. Cu tôte acestea, Principiă asiediară armata loră in linia de bataiă, intru ună mică siesă care nu eră departe de Hotină decătă ună mică

et laisserent mille chevaux d'eslite dedans la ville, lesquels deuoient estre conduits par le Prince Correcky, ce qu'ils firent à dessein, se doutant bien que les Turcs ne manqueroient de se camper entre ladite ville et l'armee des Princes, affin que s'ils auoient du pis ils ne se peussent retirer dans la forteresse, tenuë pour imprenable. Ils firent sortir huict pieces de canon de ladicte forteresse, lequel fut rangé dans vn lieu retranché expres, et qui estoit vn peu couuert de bois, ce qui seruit grandement, comme il sera dit cy apres, il en resta encores suffisamment dans ladite forteresse pour la deffendre, si elle eut esté assiegee.

Le Bacha d'autre costé qui pensoit desia tenir lesdits Princes en sa disposition, estant bien aduerty qu'ils n'auoient pas la moitié tant de gens que luy, d'vn grand matin fit marcher son armee en bonne ordonnance, laquelle arriua pres de Cochine enuiron sur les sept heures, et ayant fait faire alte quelque peu de temps, pour se donner le loisir de recognoistre l'armee des Princes, ne faillit pas de s'aller camper entre icelle et Cochine, comme il auoit esté preueu. Puis ses gens furent disposez par le maistre de Camp, en la façon qu'ils deuoient combattre. Les Tartares qui auoient vne extrême enuie d'auoir leur reuanche des Cosacqs qui les auoient defaits en plusieurs rencontres cy deuant ^{Bataille.} descrites, prièrent qu'on leur donnast la pointe, ce qui leur fut accordé, et si tost que les trompettes eurent commencé de sonner, ils s'auancerent vers la part où ils auoient aperçeu le gros desdicts Cosacqs, sans aucunement se defier du canon qui estoit placé de ce mesme costé, et ne se voyoit point. Et comme on vid qu'ils en estoient assez pres pour les pouoir atteindre, on fit delascher ledict canon, qui estoit chargé de balles ramees, si à propos qu'il renueruersa par terre vne grande partie desdits Tartares, et espouuenta tout le reste. Ce qu'estant aperçeu par le gros des Cosacqs, ils s'eslancerent sur eux si furieusement, qu'ils acheuerent de les tailler en pieces, et aussi tost lesdits Cosacqs se retirerent vers leur armee, voyant venir à eux vn autre escadron de Valacqs et Moldaues, qui accouroit au secours desdits Tartares: mais vn peu trop tard, car ils estoient expediez. Le Seigneur Tischeusch, avec sa troupe de quinze à seize cens chevaux bien armez, s'alla opposer

pătrariu de legă; si lăsară una miie călăreți aleși in orasiu, cariă aveă să fiă conduși de principele Corecki, ceea ce ei ău făcut'o cu scopu, indoinduse fôrte că Turcii nu voru tăbări între orasiu si armata principiloru, astfelu ca acestia, la o nevoie, să nu se pôtă retrage in fortărețiă, care aveă faimă de cetate neinvinsă. Ei scôseră din cetate optu bucăți de tunuri, care fură asediate intru unu locu siântiuitu intradinsu si cam pădurosu, ceea ce le ajută fôrte multu, cumu vomu vedê. In cetate mai remaseră tunuri de ajunsu pentru a o apără la casu de a fi incungiuată.

De altă parte, Pasia carele credeă că a prinsu in ghiarele sale pe Principi, fiindu bine informatu că ei n'aveă nici cătu jumătate din ômenii sei, puse in miscare armata sa, in bună regulă, intr'o di desu-de-diminétiă, si ajunse lângă Hotinû pe la siepte ôre, si poprindu-se puçinu timpû pentru a recunôsce armata principiloru, apoi intru adevêrû si-asiediă castrele între acéstă armată si între Hotinû, asiă precumu se prevêdiuse. După aceea, magistrulu de câmpu dispuse pre ômeni in ordinea in care aveă să combată. Tătarii cariă aveă o nespasă poftă de rês bunare asupra Căzaciloru, cariă i-ău fostu risipitu in mai multe intêlniri mai susu descrise, se rugară să fiă pusi ei innainte, ceea ce li s'a si acordatu si de îndată ce incepură a rêsuna trâmbitiele, ei innaintară spre partea in care zăriră corpulu Căzaciloru, fără a se sfi de tunuri care eră asediate chiaru despre acea parte, dar nu se vedeă nici de cumu. Principii vêdiëndu că eră indestulu de aprôpe pentru a-i putê ajunge, descărcară tunurile ce eră încărcate cu glontie ascutite, atâtu de nimeritu, încātu rêsturnară la pământu o mare parte din Tătari, inspăimêntându pre toti ceialaltu. Observându acéstă Căzaci, se aruncară asupra lorû cu asiă furiă, încātu i tăiară in bucăți, si apoi se retraseră îndată cătră armata lorû, fiindu-că vêdiură venindû cătră dênșii unu escadronu de Munteni si Moldoveni cariă alergă in ajutoriulu Tătariloru: dar cam târdiu, că-ei acumu eră espediti. Domnul Tyszkiewicz cu trupa sa de cincîspre-diece până la siese-spre-diece

audit escadron, qui s'auancoit assez brusquement vers le canon des Princes, et combattirent fort long-temps deuant qu'on peust cognoistre qui auroit l'auantage, qui fut cause que le maistre de Camp de l'armee Turquesque enuoya encores au secours des siens vne troupe de trois mille Turcs. Et de la part des Princes, l'on fit auancer aussi vn autre escadron de Cosacqs et Moldaues, qui n'auoient encores rendu combat, à quoy ils se porterent avec tant d'impetuosité et valeur, qu'ils contraignirent les Turcs de reculer plus de cent pas en arriere. Alors le Prince Alexandre commença de s'escrier, Allons mes compagnons, voyla les ennemis en desordre, donnons dedans courageusement, et la victoire nous sera toute asseuree. Ce disant, il debusqua avec tout le reste de son armee, et commanda qu'on tirast deux coups de canon tout ensemble, pour seruir de signal au Prince Correcky, qu'il partit de Cochine, pour venir fondre sur l'arriere-garde du Turc, comme ils auoient auisé: mais il n'auoit pas attendu ce signal, ains estoit desia auancé de plus de trois cens pas, craignant que la partie ne s'acheuast sans luy, ou qu'il ne manquast au besoin. Le Bacha s'aperceuant de ce stratageme, dont il ne s'estoit point douté, et du mauuais succez qu'auoient desia eu tous ceux qu'il auoit enuoyez au combat, et qu'il estoit attaqué par deuant et par derriere, commença à s'estonner, et ayant fait encores auancer vn escadron de Turcs et Valacqs, qui estoit d'environ deux mille cheuaux, pour renforcer les siens, il se tira à quartier avec Estienne, qui n'auoit pas moins peur que luy, et le surplus de sa caualerie Turquesque, pour voir quel seroit l'euuenement de la bataille, sans s'y engager dauantage. Il ne se vid iamais vn plus furieux combat, ny chose plus horrible, qu'il fut veu durant l'espace de deux heures que dura ceste double charge, car outre que tout l'air d'allentour estoit obscurcy de fumees espoisses et entremeslees de feux, procedans des harquebusades et canonades. On entendoit des cris, ou plustost des hurlemens fort espouuentables desdicts Turcs, qui perdirent en fin courage, ne voyant plus venir de secours; au lieu que s'ils eussent veu ledit Bacha, et ce couard tyran d'Estienne, s'aprocher et se ioindre avec eux, ils eussent sans doute renforcé leur courage, et renouellé leurs forces, et vray semblablement emporté la bataille qu'ils perdirent, contre toute apparence humaine. Ce qui doit faire croire que

sute calaretî, bine armatî, merse sa se opună acelu escadronû, care innaintă fără de nici o socotă în gura tunurilor principilorû, si se bătura multu timpu innainte de a se pute scî, în care parte e biruintia, din care cauză magistrulu de câmpu alu armatei turcescî, mai trimise în ajutoriulû ômeniloru sei o trupă de trei miî Turci. De aseminea se trimise si din partea Principiloru unû noû escadronû de Căzacî si Moldoventi, cariî încă nu luaseră parte la bătaia, în care apoi intrară, cu atăta furie si valoare încâtû aû silitû pe Turci a se retrage mai multû de una sută paşi înapoi. Atunci principele Alesandru începû a strigă: Haidemu soçiî mei, etă inimiculû în desordine, în ei cu curagiû, si învingerea va fi a noastră. Dicëndû acestea, elû se miscă cu totû restulu armatei sale, si comandă să se tragă de odata două lovituri de tunû, pentru a servi de semnalû principelui Corecki, ca să plece din Hotinû si să vină să năvălască asupra arier-gardei turcescî, după cumû făcuseră planulû; dar elu nu asceptase acestû semnalû, ci si innaintase dejă mai multu de trei sute paşi, temându-se ca nu cumva tréba sa se mântuiă fără de dânsulû, seû ca să nu lipsescă în casû de nevoie. Pasia observândû stratagema acésta de care nu s'a fostû indoitû nici de cumû, precumû si reulû sucesû ce avură toti cei ce-i trimisese în bătaia, si că eră atacatû si în façiă si în dosû, începû a se uimi, si după ce mai tramise încă unû escadronû de Turci si Munteni, călăretî, în numărû aproape de două miî, spre a întări pre ai sei, elû se trase în quartiriî împreună cu Stefanû, care nu aveă mai puçină frică decătû dânsulû, si cu prisosulû cavaleriei sale celei turcescî, spre a observă, care va fi rezultatulû bătăliei, fără să se amestece singuriî mai multû. Nu s'aû vâdiutû nici o diniôră, o luptă mai furiôsă, nici lucru mai îngrozitoriû de câtû acelu ce se vâdiû în timpulû de două ore câtû dură acésta indoită isbire, ca-cî tótă atmosfera de prin pregiuri se întunecase de fumulû celû desû si amestecatû cu foculû senetilorû si alu tunurilor, se audiă strigătele, seû mai bine dicëndû, urletele cele infricosiate ale Turcilorû, cariî perdură în cele depe urmă curagiulû, vâdiëndû

Dieu assistoit particulièrement lesdits Princes, contre ces barbares de Turcs, et leurs associez qui ne valoient pas mieux, bien qu'ils fussent Chrestiens. Comme donc lesdits Bacha et Estienne virent que tout ce que restoit de leurs gens estoient en deroute, et qu'il n'y auoit aucun moyen de les r'aler, ils commencerent à faire la retraite avec plus de deux mille cheuaux, qui n'auoient point encores rendu de combat. Cependant les Princes Fuite du Bacha et d'Estienne Tischeuich et Corecky, comme deux foudres de guerre, acheuoient de tailler en pieces tous ceux qui se pensoient reioindre, iusques à ce que le champ de bataille leur demeura sans aucune resistance, et de crainte que les fuyards ne reuinssent de nouveau à la charge, comme ils pouuoient faire s'ils eussent eu tant soit peu de courage et d'honneur. Lesdits Princes r'alierent tous leus gens à eux, et firent ferme encores quelque temps, denant que de permettre le pillage, ce qu'ils firent du depuis, ayant eu assurance que les ennemis se retiroient au grand trot, pensant tousiours auoir lesdits Princes à leurs talons. Comme aussi n'eussent-ils pas manqué de les poursuiure s'ils n'eussent recogneu que la plus part de leurs gens et cheuaux ne pouuoient plus quasi se soustenir pour les grands efforts qu'ils auoient faits à tuer et mettre en desroute vn si grand nombre d'ennemys, dont les morts se trouuerent monter plus de douze mille, sans les blessez et les prisonniers:

CHAPITRE XXX.

Resiouyssances publiques et actions de grace, pour la victoire obtenue par les Princes Polonois, ensemble l'accomplissement du mariage du Prince Corecky, avec la Princesse Alexandrine.

LE Prince Alexandre estant retourné à Cochine avec les autres Princes et Seigneurs

că nu le mai vine ajutoriū; pe cândū de arū fi vēdiutū pe Pasia si pe tiranulū de Stefanū apropiādu-se si unindu-se cu dēnsii, negresitū că si-arū fi intăritū curagiulū, si reinnoitū puterile, si nu se pôte dice că n'arū fi câstigatū si bătaia, perdută in contra a tōtă prevederea omenescă. Ceea ce deve a ne face să credemū că Dumnedieū ajutā cu deosebire pe Principi, in contra acestorū barbari de Turci, si a soġilorū lorū cari nu erā mai de trēba, de si erā crestinī. Asia-dar, Pasia si Stefanū indatā ce vēdiurā că totū ce rēmasese din ōmenii lorū, fugiā in tōte pârtilē, si că nu mai erā nici unū midī-locū de a-i stringe la unū locū, aū inceputū a se retrage cu mai multu de dōue miī de călăretī, cari n'aū fostū intratū in bătaia nici decumū. Intre acestea, principii Tyszkiewicz si Corecky, ca dōue fulgere de resbelū, tăiā in bucāti pe totī acei ce cercā să se reunescă, până ce cuprinserā totū câmpulū de bătaia fără vro improtivire din partea cuiva; si temēdu-se, nu cumva cei ce fugiā să revinā la o nōuă isbire, cumū arū fi si putut'o face, de arū fi avutū câtū de puġinū curagiū si onōre, Principiī aū strinsū pre totī ōmenii lorū la unū locū, si au statū asiā incā pre locū câtū-va timpū, mai innainte de a-i lāsā la pradā, ceea ce făcurā apoi, indatā ce se asigurārā că inimiciī se retrăgeā in fuga mare, crediēndū că sunt urmăritī neincetată de biruitorī. Si in adevērū că acestia nici arū fi făcutū altfelū, de n'arū fi băgatū de sēmă că cea mai mare parte din ōmenii si caii lorū, erā ostenitī de totū, din cauza marilorū silintie ce-si dedeserā, taiāndū si puindū in fugā unū asiā mare numērū de inimici, ai cărorū mortī, se suiā la mai multū de dōue-spre-diece miī, fără a numērā pre cei rănitī si pre cei prinsī.

CAPU XXX.

Serbări publice si multiāmite aduse lui Dumnedieū. pentru învingerea dobândită de Principi Polonī; precumū si căsătoria principelui Corecky cu principesa Alesandrina.

INTURNANDU-SE la Hotinū principele Alesandru cu ceilalti principī si domni, aū adusū

rendit graces à Dieu, et furent faicts des feux de ioye pour l'heureuse victoire qu'il leur auoit donee contre les Turcs, et leurs confederez, qui ne se promettoient pas moins que de les emmener captifs au grand Seigneur, s'ils fussent venus à bout de leurs desseins. Ce fait ils commencerent à se resiouyr avec la Princesse, et toutes les Dames qui s'estoient retirees en la forteresse, attendant l'issuë de la bataille, n'ayant iamais voulu quitter leurs maris et parens, et s'en retourner en Pologne, quoy que l'armee Turquesque fust arriuee.

Quant au Prince Correcky, il mouroit de desir de recevoir sa maistresse, qu'il aymoit plus que sa propre vie, et qui estoit l'vnique guerdon qu'il demandoit pour recompence des bons et signalez seruices qu'il auoit rendus au Prince Alexandre et à toute sa maison: aussi estoit-ce vne tres-digne et tres-ample recompence, car c'estoit vne des plus belles et plus sages Princesses de de Pologne. Comme donc ledit Prince Correcky eut fait la reuerence à la Princesse et à la Dame de son coeur, il print son temps de luy demander l'accomplissement de ce qui luy auoit esté promis, c'est à dire de leur mariage, qu'on auoit differé iusques apres que la guerre seroit cessée, comme nous auons remarqué. Le Prince Alexandre ne le desiroit pas moins que luy; mais la Princesse mere faisoit quelque scrupule sur le temps de Caresme, auquel on estoit lors, et desiroit qu'on differast encores iusques apres la feste de Pasques, d'autant que les nopces sont prohibees entr'eux, comme parmy nous iusques apres la Quasimodo. Mais le Prince Correcky fit response, que s'il n'y auoit autre difficulté, il se faisoit fort d'en obtenir la dispence du Patriarche, lequel de bonne rencontre s'estoit retiré avec eux à Cochine. A quoy ladite Princesse se condescendit, et s'employa elle mesme pour obtenir ladite dispence. Le Patriarche l'ayant accordee, les espousa luy mesme le Dimanche suiuant, qui fut le deuxjesme iour apres la victoire. De sorte que Mars et Cupido triompherent en mesme temps à l'enuy l'un de l'autre; donnant en fin à ces deux Amants l'entier accomplissement de leurs chastes amours, qui fut aussi vn redoublement de joye à toute la Cour, car il n'y auoit vn seul qui n'aymast et n'honorast ledit Prince Correcky, tant pour sa grande valeur, que pour les autres vertus signalees qui l'accompagnent.

laudă lui Dumnedieū, si arseră focuri artificiale pentru fericita invingere ce le-a dăruită in contra Turciloră si a confederatiloră loră, cariă nu-si promitea mai puçină decâtă a-i duce captivi sultanulă de si-ară fi ajunsă scopulă. După această începură serbările cu principesa si toate celelalte dame ce se retraseră in fortărețiă, așceptându aci rezultatulă bătaii, nevrându a părăsi nici de cumă pe soçi si rudele loră si a se duce in Polonia, de si venise armata turcască.

Câtă despre principele Corecky, elu nu mai putea de dorulă amantei sale pe care o iubiă mai multă decâtă viētia sa, si care eră uniculă dară ce cercă elu, spre resplătirea bunelor si însemnătórieloră servitii ce făcuse principelui Alesandru si întregelă sale case. Acestă si eră o dēmnă si indestulătóriă resplătire, că-cl ea eră una din cele mai frumoșe si întiepte principese ale Poloniei. Asiadară indată ce principele Corecki făcū salutarile sele a-cestelă princeșe iubite inimei sale, se ocupă a-i cere indeplinirea făgăduintelă ce i se dedese, adecă căsătória loră, ce s'a fostă amănată până după incetarea rebelului, cumă am mai observată. Principele Alesandru nu doriă această mai puçină decâtă dēnsulă, dară principesa mumă mai faceă óre-care greutătă, in privire că eră postulă mare, si doriă a se mai amănă lucrulă până după serbătóritale pasciloră, fiindă-că nuntile sunt poprite la ei precumă sunt si la noi până după Quasimodo. Dar principele Corecki, răspunse că, dacă nu e altă greutate, elu se indatoréză a căpătă invoirea patriarchului carele s'a fostă retrasă împreună cu el la Hotinū. La acestea, principesa nu mai avă ce răspunde, si se puse singură să dobândescă dorita bine-cuvēntare a patriarchului. Patriarchulă invoidū, 'i cunună elu insusă in duminica următóriă, care fū a douădiecea di după invingere. Ast-felū, Marte si Cupido se întreacă triumfându in același timp si unul si altulă, dândū, in fine, acestoră doi amanti deplina satisfacere a castului loră amoră, care fū si pentru întrega curte o indoită bucuriă, că-cl nu eră unulă care să nu fi iubită si onoratu pe principele Corecky, atâtă pentru marea lui valóre câtă si pentru celelalte virtuti însemnate de care eră inzestratū.

CHAPITRE XXXI

La retraicte d'Estienne en Vallachie, pour implorer le secours de Michna, apres avoir bruslé Yas.

PENDANT que ces Princes commençoient à iouyr des fruiets de leurs victoires dont ils furent bien-tost priuez, le Bacha et le miserable Estienne arriuerent en la Cité d'Yas, où ne se trouuant pas bien asseurez, ils en partirent bien-tost apres, pour s'eschapper l'un d'un costé, et l'autre d'un autre: sçauoir le Bacha à Constantinople, et le tyran en Vallachie, pour y trouuer le Prince Michna, qui estoit son seul recours, encores qu'il se fut moqué apertement de luy, comme dit est. Mais auant que ce mal-heureux sortist d'Yas, n'esperant pas d'y retourner iamais, il y fit mettre le feu en plusieurs endroits; si bien que de vingt et deux mille maisons dont elle estoit composee, il n'en resta pas six cens entieres. Dont lesdits Princes ayans eu aduis au commencement du mois d'Auril, ils s'acheminèrent pronte-ment en ladite Cité, laquelle ayant veü ainsi desolee, ils se resolurent de poursuyure ledit Estienne iusques en Vallachie, et tascher de le prendre iusques entre les bras de Michna pour en tirer la raison, et le punir selon ses demerites. Suiuant laquelle resolution, dès le lendemain ils prindrent le chemin de la Vallachie, et leur conuint passer la riuere de la Sirette, au delà de laquelle il y a un gros bourg où ledit Michna auoit quatre cens hommes en garnison pour garder ses confins. Lesdits Princes arriuant à ce bourg, les-
dits quatre cens hommes se voulurent d'abord mettre en defence, mais ils furent bien-tost forcez et mis en pieces sans qu'il en rechapast un tout seul: {
Defaite de quatre cens hommes de Michna.
et quant aux habitans dudit bourg, on ne leur fit aucun desplaisir. car ils ne firent aussi aucune resistance, et haysoient ledit Michna pour les vexations qu'ils receuoient de ladite garnison. Apres que l'armee se fut reposede audit bourg seulement trois heures, on la fit passer outre, et aduancer tant qu'il fut possible vers la cité de Bonza, où estoit lors Michna et le mal-heureux Estienne, qui ne pensoient qu'à faire grande chere. Comme l'armeee

CAPU XXXI.

Stefană, după ce arde Iasi, se retrage în Țiara-Românească, pentru a cere ajutoriul lui Michnea.

PRECANDU Principii începuseră a culege fructele învingerilor, de care incurându fură lipsiți, Pasia și miserabilul Ștefan, veniă la Iasi, unde neaflându-se în bună siguranță, plecără îndată de aci ca să scape. unul într-o parte, altul în alta, adecă Pasia spre Constantinople, ăra tiranul în Țiara-Românească, ca să afe acolo pre Domnul Michnea, singurul său sprigină, de și și-a fost risu de dănsulu, cumă am spus. Dar mai înainte de a esă nenorocitul din Iasi, ne mai avându speranță a se mai întorče acolo, puse de-î de-teră focu din mai multe părți, asiă încâtă din două-dieci-si-două mii case care compunea orasiul, n'au remasă siese sute întregi. Aflându Principii despre acăsta, prela începutul lunei Aprile, plecără cu grabă cătră Iasi, pe care vâdiându-lă atât de desolat; se decisă a urmări pe Ștefan până în Țiara-Românească, silindu-se a-lă prinde chiară și în brațele lui Michnea, pentru a-î cere socotelă si a-lă pedepsi după cumă merită. În urmarea acestei o-tăririi, de a două di si apucară drumul Țierei-Românești, în care aveă de trecut riuul Siretulu, dincolo de care, este un mare burg, unde Michnea aveă o garnisonă de patru sute omeni pentru paza marginilor. Ajungându acolo Principii, cei patru sute omeni ai lui Michnea, voiră să se pună în stare de apărare, dar fură supuși în curându si tăiat în bucăți, fără să scape măcară unul; si câtă despre locuitorii acelu burg, nu li se făcu nici un rău, pentrucă nici ei nu făcuseră nici o resistință, si uria pe Michnea pentru apăsările ce suferia dela garnisona lui. După ce se odichni armata numai trei ore în acelu burg, o trecură mai departe, innaintându câtă fii cu putință cătră Buzeu unde se află atunci Michnea și nenorocitul acela de Ștefan, cari nu gândia la altă decâtă la mănecare și beutură.

fut arriuee à vn grande campagne raze qui est à vne lieuë de Bonza, elle fut descouuerte par quelques gens du pays, qui coururent en aduertir leur Prince, luy disant, qu'il se sau-
 Multa cadunt in- } uast promptement, et qu'ils auoient veu venir l'armee des Polonois, qui estoit
 ter calicem su- } fort proche de ladite cité. Alors ledit Prince Michna se mettoit table, et auoit
 premaque labra. } conuié Estienne de disner avec luy, et mesmes ladicte table estoit fort bien cou-
 uerte de viandes, encores que ce fust à vn Vendredy, la coustume de ce pays estant de
 manger de la viande tous les iours, depuis Pasques iusques à l'Ascension.

Fuitte de Mich- } Le Prince Michna fut tellement effrayé de ceste venuë inopinée desdits
 na, et d'Estien- } Princes, qu'il courut luy-mesme à son escurie, et monta sur le premier cheual
 ne quenserent } qu'il y rencontra, sans se donner seulement le loisir qu'il fust sellé, et ainsi
 estre surpris à } print le chemin de Tergouist, où il fut suiuy de fort peu de ses gens, dont l'un luy donna
 Bonza. } son cheual, qui estoit vn peu mieux équipé. Et quant audit Estienne, ayant luy mesme
 sellé son cheual sans attendre ses gens, il s'enfuit tout seul vers Nicopolis.

CHAPITRE XXXII.

Comme les Princes Polonois entrèrent en la Cité d'Yas, laquelle fut pillée, et les femmes violees: et comme Alexandre refusa de demeurer en Vallachie, y estant conuié.

LES Princes estans arriuez à Bonza sans aucune resistance, furent infiniment faschez de n'y auoir plus trouué Estienne, qui estoit leur seul dessein, et de ce que le Prince Michna auquel ils ne vouloient point de mal, auoit prins l'espouuente: toutesfois cela ne les em-
 pescha pas de se mettre à table, et de faire grande chere du festin auquel ils n'auoient pas

Ajungându armata într'ună câmpă mare și largă, ce este o legă dela Buzeu, ea fû desco-
 perita de câtră câți-va țierani, cari alergară să incunoscintieze pe Principele loră, dicên-
 du-ı să fuga cumu va putê mai curêndă, că-ai au vâdiutu viindu armata Poloniloră, care eră
 fôrte aprôpe de Buzeu. Michnea atunci se puneă la masă, și pofțise pe Stefanu să prân-
 diască cu dânsul; și in adevêru că acea masă eră fôrte încărcata de cârnuri, de și eră vi-
 neri, obiceiul țierei fiindu de a se mânca carne in tôte dilele dela Pasci până la Înălțiare.

Principele Michnea atâtă de tare se inspăimântă de acêstă venire neasceptată a disi-
 loră Principi, încâtu alergă insus la grajd, și se aruncă pe celu ântăiă calu ce apucă, fără
 să ascepte măcară să-ı pună sieua, și asiă luă calea Têrgovistei, urmată de câți-va din
 ômenii sei, dintre cari apoi unulu ı dede calulă seu care eră ceva mai bine gătitu. Ste-
 fanu insielându-și singuru calulă, fără a asceptă pre ômenii sei, o rupse de fugă singurelă
 inspre Nicopole.

CAPU XXXII.

Cumă au intratî Principii Poloni in cetatea Iasiloră care fû prădată, și femeile violate; și cumă Alesandru, fiindă pofțită să remănă in Țiara-Romănescă, refusă.

AJUNGENDU Principii la Buzeu fără de nici o resistință, fură amară necăjiți că n'au
 apucată aci pe Stefanu, care eră singurulă loră scopă, și că a cuprinsă atâtă spaimă pre
 Michnea căruia ei nu voiă să-ı facă nici ună reu; totuși, acêsta nu-ı împiedecă de a pune

esté conuiez. Ce qui leur vint bien à propos, car ils estoient tous affamez, à cause de la longue traicte qu'ils auoient faite sans aucunement se reposer.

L'armee arriua cependant, laquelle pilla d'abord ladite Cité, sans que lesdits Princes le peussent empescher, ny mesmes le violement de plusieurs femmes et filles, qui a esté vraysemblablement la cause de tous les malheurs que lesdits Princes ont depuis encourus. Il y eut mesmes quelques soldats, lesquels se souuenant de l'incendie faicte à Yas, auoient desia mis le feu en quelques maisons: mais lesdits Princes le firent soudain esteindre, comme aussi n'y auoit il point d'apparence de le souffrir, attendu que le Prince Michna, ny les Vallacs n'estoient aucunement autheurs dudict incendie, ains seulement Estienne, comme nous auons dict cy deuant.

Pendant le séjour que firent ces Princes à Bonza pour rafraichir leurs gens, plusieurs Boyers du pays, desirant secoier le ioug de la domination du Prince Michna, qui les maltraitoit, vindrent trouuer le Prince Alexandre, et le supplierent de vouloir demeurer en Valachie, promettant que toute la Noblesse luy rendroit volontiers toute sorte d'obeissance et de fidelité; mais comme ce n'estoit nullement l'intention dudict Prince, de despoüiller le Prince Michna de son Estat, il les remercia de leur bonne volonté; ce que voyant lesdits Boyers, ils luy declarerent, qu'à son refus ils eussent bien désiré que le Prince Cherbanne (lequel auoit esté leur Vayuede auant Michna et auoit esté dechassé de Valachie par Battory Gabor, et contrainct de se retirer vers l'Empereur en Allemagne fust retourné en Valachie, pour reprendre le gouuernement d'icelle, et que pour faciliter son retour, il voulust luy donner passage par la Moldaue, s'il se presentoit; ce que ledit Prince Alexandre leur accorda volontiers, car il eut esté bien ayse que ledit Prince Cherbanne se fust remis en la Valachie, et qu'il en eut chassé du tout ledit Michna, qui fauorisoit son ennemy, et auoit dessein luy mesme sur l'Estat de Moldaue, qu'il obtint à la fin.

la masă si a se veselî la festinulu la care nu fuseră invitați de niminea. Acésta toc-mai nu le cadiu reu, că-ci eră fôrte flămândi, din cauza lungului drumu ce făcuse fără a se repăosa câtu de puçin.

Intre acestea, ajunse si armata, si pradă mai ântăiu dîsulu orasiu, fără ca să pôtă impiedecă Principiî prada si violarea mai multorî femeî si fete, care aũ fostu apoi adevêrata causă a tuturorî nefericiriloru pe care le-aũ incercatũ de aci innainte Principiî. Ba încă eră cătu-va soldati, cariî, amintindu-si foculu din Iasi, aũ fostu pusũ focu si aicea la căte-va case; dară Principiî deteră ordine a se stinge indată, pentrucă intru adevêrũ n'avea nici unũ cuvêntũ de a-lũ îngădui, că-ci nici Michnea, nici Munteniî lui, nu eră nici de cumũ autoriî acelui incendiũ, ci numai Stefanũ, cumũ amũ arêtatũ mai susũ.

În timpulũ cătũ aũ statũ Principiî la Buzeu, spre a restaura puterile ôstei, mai multî boiarî pămêntenî, dorindũ a scutura jugulũ domniei lui Michnea, care-i maltratã, veniră la principele Alesandru cu rugămintea, să primescă a rămâne în Tiêra-Romanescă, făgăduindu-i că tâtă boerimea îi va dà totũ felulu de ascultare si credințiã; dar, asiã precumũ intentiunea Principelui nu eră nici decumũ de a răpi Statulũ lui Michnea, elũ le multiãmî de buna vointia; ceea ce veldîndu boiarîi, îi-aũ declaratũ că, dacã refusa elu, ei fôrte arũ dorî ca principele Sierbanũ, carele fusese Voevodulu lorũ innaintea lui Michnea, érá dupã aceea, scosũ din tiêrã de Batory Gabor, se retrasese la Imperatorulũ în Germania, să se reintôrne acunũ în tiêrã spre a luã érási domniã; si pentru a-i facilita întorcerea, să-i dea voiã Alesandru a trece prin Moldavia, daca ar cere; ceea ce principele Alesandru le incuviintiã din tâtã inima, ca-ci elũ ar fi fostũ fôrte bucurosũ ca dîsulũ principe Sierbanũ să intre în Tiêra-Romănescă, si să isgonescă cu totulũ pe Michnea, care favoriã pe inemiculũ seũ, si a-vea insusî planurî asupra Domniei Moldaviei, care a si dobândit'o în cele depe urmã.

CHAPITRE XXXIII.

Ambassade de Michna au Prince Alexandre, lequel luy rennoya tous ses meubles precieux qu'il auoit conserué du pillage.

LE Prince Michna estant arriué en la cité de la Playa, qui est entre Bonza, d'où il estoit party si brusquement, et Tergouist, il s'y arresta quelques iours, attendant ses gens qui n'auoient esté si diligens que luy, et manda promptement à sa femme, qui estoit à Tergouist, qu'elle s'en allast en toute diligence à Nicopolis, craignant encores que lesdits Princes se voulussent emparer d'eux, et de leur Estat, comme ils eussent fort bien fait, s'ils eussent peu preuoir ce qui leur arriua depuis. Et comme ledit Michna se fut rendu à Tergouist, il despescha soudain vn Ambassadeur vers le Prince Alexandre pour sçauoir à quel dessein il estoit entré en la Valachie avec vne armee, n'estimant pas luy en auoir donné sujet; ains au contraire qu'il luy auoit assez tesmoigné qu'il estoit son amy, en ce qu'il n'auoit voulu assister le Bacha et ledit Estienne, lors qu'ils le poursuiurent a Cochine, encores qu'en apparence ils fussent bien plus forts que luy. Que si son intention estoit seulement de s'emparer d'Estienne, qu'il l'asseuroit qu'il n'estoit avec luy, ains s'en estoit enfuy d'vn autre costé, et luy promettoit que si iamais il le pouuoit attraper, qu'il luy mettroit entre ses mains: le priant au reste de se retirer de son Estat, sans permettre que son armee le rauageast d'auantage, et qu'ils demeurassent amis à l'aduenir. Cest Ambassadeur fut receu fort courtoisement du Prince Alexandre, lequel ayant entendu le sujet de sa legation, luy fit response, qu'il auoit des le iour precedent enuoyé vers son maistre pour l'informer de son intention, qui n'estoit point d'attenter aucune chose sur sa personne, ny sur son Estat; mais seulement de poursuiure Estienne, qui auoit mis le feu en la Cité d'Yas auant que d'en partir; et que pour tesmoigner audit Michna qu'il ne luy vouloit faire aucun tort, ny s'enrichir de ce qui luy appartenoit, il luy auoit renuoyé sa vaisselle d'argent avec tous ses autres meubles precieux, sans en auoir retenu aucune chose

CAPU XXXIII.

Ambasada lui Michnea către principele Alesandru, carele-î trămise tôte pretioșele sale mobilă pe care le apăsese de pradă.

PRINCIPELE Michnea, ajungându la Ploesci, care este între Buzeu de unde plecase atâtu de fără veste, si între Têrgoviste, se popri acoloa câte-va zile, spre a accepta pre omeniî sei cariî nu se grăbiă asiă tare ca dânsul, si scrise îndată femeii sale care se află la Têrgoviste, ca să plece câtu mai curându la Nicopole, de tēmă ca nu cum-va Principiî să vrea a pune mâna pre dânsu si tronulū lorū, asiă precumū eră sa si facă fôrte bine, decă puteă cî să prevădiă ceea ce li se întēplă de aci innainte. Si cunū ajunse Michnea la Têrgoviste, tramise pe dată unū ambasadorū către principele Alesandru, spre a află, cu ce scopū in trase elū cu arnelē in Tiēra-Romănescă, nesciindū să-î fiă datū vreo causă, ci că din contră, i-a datū dovadă că-î eră amicū, prin aceea că n'a voitū să ajute pre Pasia si pre Stefanū, pre cândū acestia lū persecută la Hotinū, de si păreă a fi cu multū mai tarî decătū dânsul; că, decă cugetulū seū e numai de a prinde pe Stefanū, apoi lū asigură că nu se află la elu, ci a fugitū intr'altă parte; i promite însă, că, de-lū va apucă vreodată la sine, are să i-lū dea pre mână; rugându-lū, in fine, ca să ăsă din tiēră, fără a permite armatei de a mai face pradă, si sa rămăna amicū in viitoriū. Acestū ambasadorū fū priimitū de principele Alesandru fôrte omenesce, care, după ce-lū ascultă, i respunse că, cu o di mai innainte insciintiasse pe principele Michnea, că cugetulū seū e departe de a se atinge cătusî de puçinū de persōna aū de tiēra lui, ci curatū numai de a urmări pre Stefanū care a aprinsū Iasiî innainte de a plecă; si spre a dă dovadă numitului Michnea că nu-î voiă nici unū reū, nici a se inavuti din ceea ce este a lui, i-a trimisū a casa argintăria si tôte celelalte mobile scumpe, fără a fi tinutū ceva pentru sine. Ambasadorulū lui Michnea multiămindū principelū

L'ambassadeur de Michna ayant remercié le Prince Alexandre s'en retourna à Tergouist, et recogneut par effect ce qui luy auoit esté dit. Cela assura ledit Michna, et l'empescha de passer outre, comme il auoit projecté, si lesdits Princes ne s'en fussent bientost retournez en Moldauië, ainsi qu'ils firent.

CHAPITRE XXXIV.

Comment le Prince Alexandre enuoya le siege Troianosky apres Estienne: ensemble la defaite de quinze cens Tartares.

AVANT que de partir dudit Bonza, le Prince Alexandre enuoya le Seigneur Troianosky avec deux mille cheuaux pour poursuivre Estienne la part qu'il auoit tourné: mais ce fut sans effect, car il se trouua qu'il auoit desia passé le Danube avec sa femme, et fort peu de suite. Au mesme temps vne troupe de quinze cens Tartares, ayans esté aduertis que les Polonois poursuiuoient Estienne avec mille cheuaux seulement, et qu'ils estoient tous harassés pour les longues traictes qu'ils auoient faites, s'aduança pour leur courre sus: mais ce ne fut pas avec tel succès que lesdits Tartares s'estoient promis. Car ledit Seigneur Troianosky les ayant descouverts d'assez loing dans vne grande campagne rase, il eut le loisir de disposer ses deux mille cheuaux en quatre escadrons, et attendit de pied ferme ses poursuiuans, lesquels estans approchez d'assez près pour

Defaite de 1500.
Tartares, par
Troianosky.

recognoistre le nombre des Polonois, eussent bien voulu s'en retourner sur leurs pas sans coup ferir, mais il n'estoit plus temps: Car ledit Seigneur fit soudain commandement à deux de ses escadrons de les charger, et furent en moins d'un quart d'heure defaicts, et en demeura plus de quatre cens sur le champ, et le surplus se sauua à la fuite du mesme costé qu'ils estoient venus, et ne fut tué desdits Polonois, que vingt-quatre ou vingt-cinq au plus, et enuiron cinquante de blessez.

Alesandru, se înturnă la Têrgoviste, si se incredintiă prin faptă de ceea ce i se spuse din gură. Acésta liniscă pre numitulă Michnea, si-lă împiedecă de a merge innainte, cumă 'sî propusese la casă cândă Principiul nu s'ară fi reinturnată îndată in Moldavia, asiă precumă făcură.

CAPU XXXIV.

Cumă principele Alesandru trămise in urma lui Stefană pre domnulă Troianoski; si cumă fû sfêrmată o cêtă de una miie cincî sute Tătari.

INNAINTE de a plecă din Buzeu, principele Alesandru trămise pre domnulă Troianoski cu două miș de călăreți, ca să urmărească pre Stefană in partea pre unde scăpase; dar indesiertă, pentrucă elă apucase acumă a trece Dunărea, impreună cu femeea si cu prèpușină pre lângă sine. Totă intru acelă timpă, o trupă de una miie cincî sute Tătari, insciintându-se că Poloniș persecută pre Stefană numai cu una miie călăreți, si că eră forte sdrobotit de drumulă celă lungă ce făcuseră, le veniă innainte să-i atace; dar nu le sucese, precumă speră. Pentrucă numitulă domnă Troianoski, zărindu-i din depărtare pre o câmpăă întinsă, avă timpă să dispună pre cei două miș de călăreți al sei in patru scadrone, si asceptă pre locă pe prigonitori sei, cari, apropiându-se forte tare, spre a recunosce numărulă Polonilor, ară fi fostă prè-bucuroși a se întorče inapoă fără a dă o lovitură, dar acumă eră prè-tărdiū: pentrucă numitulă Troianoski comandă îndată la două din escadronele sale, ca să năvălescă asupra Tătarilor, si le spărseră ceta in mai pușină de ună pătrariū de oră: mai bine de patru sute cădiură pre câmpulă de luptă, restulă scăpă fugindă in partea de unde venise; eră din Poloniș, multă decă cădiură vro două-dieci-si-patru aū două-dieci-si-cinci, si se răniră vro cincî-dieci însă.

CHAPITRE XXXV.

Seconde reuolte des habitans de Horreoua, contre Alexandre, appaisée par le Prince Correcky, enuoyée pour les combattre: et comme il met le siege deuant Bialigro.

RETOURNONS maintenant à Bonza, où nous auons laissé lesdits Princes, qui prindrent ensemble resolution de se retirer de la Valachie, et firent faire deffences auant que d'en partir à tous les Capitaines et soldats, sur peine de la vie, d'amener aucuns Vallacqs, soit d'un ou d'autre sexe, parce qu'ils estoient aduertis que plusieurs d'entr'eux s'en estoient emparez, et faisoient estat de les amener pour en tirer rançon. Ce fait ils se mirent en chemin, et ne furent pas loing qu'ils receurent aduis, que les habitans de Horreoua s'estoient derechef sousleuez et mis en armes, ne voulant recognoistre le Prince Alexandre ny luy payer le tribut accoustumé, qu'il ne leur fit paroistre d'estre confirmé par le grand Seigneur. Le Prince Correcky y fut enuoyé avec cinq mille hommes, la venue duquel les espouuenta tellement qu'ils firent ioug sans aucune resistance. Ledit Prince ne voulant perdre temps assiegea la ville et forteresse de Bialigrou assise sur la riuere de Bohou, et qui estoit occupée par les Tartares Preocopites, en laquelle forteresse y auoit vne garnison de Ianissaires, et plusieurs Boyers de Moldaue qui s'y estoient retirez, lesquels se deffendirent courageusement, et firent plusieurs sorties où ils tuerent plus de trois cens des gens dudit Prince, et luy mesme y pensa estre prins, s'il n'eust esté promptement secouru par le Seigneur Tischenich et sa troupe, lesquels se ruèrent si viuement sur les Ianissaires, qu'ils les contraignirent de faire retraicte, laissant plusieurs d'entr'eux morts sur la place. Ce que voyant ledit Prince, et qu'il n'y auoit esperance de les auoir sans canon: il leua le siege et s'en retourna à Yas, où estoit le Prince Alexandre.

CAPU XXXV.

A doua revoltă a locuitorilor din Orhei încontra lui Alesandru, apăsată de principele Korecki care fusese trimisă să-l supună; și cum împresură acesta Cetatea-Albă.

ACUMU să ne întorcem la Buzeu unde lăsarăm pre disii Principi, cari se deciseră împreună de a se retrage din Tierra-Românescă, și înainte de a pleca publicară porunci asupra tuturor căpitanilor și soldaților, ca să nu cutedie careva, sub pedepsă de moarte, a lua cu sine vreun Român, fiă bărbat fiă femeie; și acesta o făcură Principii, fiindcă aflaseră că unii dintr'ensiși prinseseră mai mulți Români, voindă a-i duce cu sine, pentruca apoi mai în urmă să se bucure de prețitulă rescumpărării lor. După acesta, plecară cu toții, și nu eră departe cândă primiră scire cumcă locuitorii din Orhei éráși se résculară și apucară armele, nevrândă a recunoște pe principele Alesandru nici a-i răspunde tributului până ce nu le va arêta că este întăritu de Sultanul. Principele Korecki fû trimisă asupra lor cu cincî mii de ómeni, a căru venire atâtă spaimă băgă într'ensiși, încâtă se supuseră îndată fără vreo resistință. Numitulă Principe, spre a nu perde timpulă, atacă Cetatea-Albă care este asediată la laculă Ovidului, și eră ocupata de Tătarii din Bugiacu, în care cetate se află o garnisonă de Ianiciari, și mai mulți boiari moldoveni cari se retrăséseră acolo, acestia se apêrară cu curagiū, și năvălindă din cetate în mai multe rânduri, tăiară mai bine de trei sute din ómenii dîsulă Principe, și eră pre aci să cadă prinsu și el însuși, de nu-i veniă curândă în ajutoriū domnulă Tyszkiewicz cu trupa sa, care cu atâtă vigóre se aruncă asupra Ianiciarilor încâtă îi constrinseră a se retrage, lăsândă mai mulți morți pre loculă de luptă. Vêdiendă acestă numitulă Principe, și că, fără de tunuri, nu eră chipă de a lua cetatea, ridică asediulă, și se întorse la Iasi unde se află principele Alesandru.

CHAPITRE XXXVI.

Lettre d'Hebrein Bacha, au Prince Alexandre, et comme le Turc print en fin Estienne en haine, et le despoüilla tant de son Gouvernement que de ses biens.

BIEN-TOST apres Hebrein Bacha escriuit au Prince Alexandre, et luy manda, comme s'il eust esté son amy, qu'il seroit desormais paisible en Moldaue, d'autant que le Lieutenant General du grand Seigneur qu'on appelle le Vezir, duquel Estienne auoit tousiours tiré son principal support, auoit esté disgracié, promettant audit Prince de s'employer pour luy vers son maistre, ce qu'il fit vray-semblablement, afin que ledit Prince ne se tint plus sur ses gardes, ou pour tirer de luy quelque recompense, s'il aduenoit que le grand Seigneur le confirmast en ladite Principauté de Moldaue, comme il y auoit apparence qu'il denoit faire, puis que ledit Estienne s'en estoit du tout rendu indigne, tant par sa fuite, que par ses mauuais deportemens, qui le rendirent en fin tellement odieux audit grand Seigneur, qu'il se resolut de le perdre. Et de fait peu de temps apres on eust aduis que le grand Seigneur auoit commandé audit Bacha, de s'aller saisir dudit Estienne, qui s'estoit retiré à Brahile, et de luy amener mort ou vif, avec toute ce qui se trouueroit luy appartenir: ce qui fut executé en ceste sorte. Ledit Bacha s'achemina en toute diligence vers Brahile, et mena avec luy vn Chahouh, et comme ils en furent à quatre ou cinq lieues pres, ledit Bacha enuoya vn des siens aduertir Estienne de sa venuë, et que le lendemain il faisoit estat d'aller disner avec luy; Estienne qui ne se deffioit de rien, et croyoit que ledit Bacha luy fust encores amy, partit le lendemain de grand matin pour aller au deuant dudit Bacha. et l'ayant rencontré descendit de cheual pour luy faire la reuerence, comme fut aussi le Bacha, puis ayans quelque peu parlé ensemble, le Bacha tira de son sein la commission qu'il auoit de se saisir de sa personne, et de l'amener à Constantinople; ce que voyant ledit Estienne, il se tourna vers ses gens, et leur dit qu'ils se sauussent, et qu'il voyoit bien qu'il alloit mourir. Ses gens retirez, le Chahouh qui auoit en main son marteau d'armes, luy en donna vn coup entre les espauls, puis luy fit lier pieds et mains, et le fit

CAPU XXXVI.

Scrisória lui Ibraim-pasia către principele Alesandru, si cumă Stefană cădiu, in fine, in ura Turculă care-lă despoia si de domnia si de bunurile sale.

PUCINU după acăsta, Ibraim-pasia scrise principelui Alesandru, insciintiându-lă, ca si cumă i-ar fi fostă amică, că de aci innainte are să fiă in pace in Moldavia, fiindă-ca locu-tiitoriulă generală ală sultanului, pre care-lă chiamă Veziră, care totdeauna eră spriginulă celă mai de căpeteniă ală lui Stefană, a cădiută in disgratiă; apoi, promite numitulă principe, că are să se intrepună pentru dănsulă la sultanulă, aceea ce va fi si făcută cu totă probabilitatea, cu scopă ca Principele să nu se păzescă, oră pentru ca să capete vreună dară dela dănsulă, in casă că sultanulă l'ar confirmă in domnia Moldaviei, precumă se credea că are să se întemple, de oră-ce Stefană se făcuse de totă nedemnă, atâtă prin fuga, câtă si prin reoa sea purtare, pentru care in fine la atâtă ură cădiu innaintea sultanului, încâtă a-cesta decise să-lă părădă. Si intru adevără că preste pučină veni scire că, sultanulă dedese ordine numitulă Pasiă, să mērgă să prindă pre Stefană care se retrăsese la Brăila, si să i-lă aducă mortă aū viu, impreună cu totă ce va fi avēdū ală seū, aceea ce se si escută in modulă urmatoriū. Pasia plecă indata spre Brăila, luandū cu sine ună Ciausiū, si cumă ajunseră aprăpe la vro patru-cinci lege, numitulă Pasiă trāmise la Stefană pre unulă din ai seū, ca să-lă insciintize de venirea sea, si că mănă-dī speră că voră prāndi impreună. Stefană care nu aveă nici unū prepusă, ba încă credea că Pasia i este totă amică, in dioa următoria plecă desū-de-diminētiă intru intiinpinarea numitulă Pasiă, si intēlnindu-lă, descinse de pre cală spre a-i face inchinătiumile sale, asiă precumă făcū si Pasia; după aceea schimbandū puține cuvinte impreună, Pasia scōse din sinū însărcinarea ce aveă, de a-lă prinde si a-lă duce la Constantinople. Stefană vēdiendū acăsta, se întorse spre omeni seī, si le dise să

jetter en ceste façon sur vn chariot tiré de quatre bons cheuaux, et ainsi l'amenerent à Constantinople, où estans arriuez, pour euitier qu'on ne le chastiasst comme il meritoit, il se fit Renegat, et depuis on l'a veu reduit à fort peu de chose. Car au mesme temps qu'il fust prins, le Bacha enuoya saisir et enleuer tout ce qu'il auoit à Brahile, et aussi a Nicopolis où estoit sa femme, si bien qu'il ne luy restoit plus rien sinon que le remors de sa conscience, qui le rongeoit sans cesse, pour les cruantez et barbaries qu'il auoit pratiquees en Moldauië, lesquelles sont en beaucoup plus grand nombre que nous n'auons représenté. Aucuns de ses gens s'en retournerent à Yas, et y publierent ce qui estoit arriuë audit Estienne en leur presence, dont vn chacun loüoit Dieu, et en furent faites des resioüissances publiques.

CHAPITRE XXXVII.

Resiouyssances faites à Yas, pour la disgrace d'Estienne. Michna nommé Vayuode en sa place, et installé par Scander Bacha.

ON receut nouuelles que le grand Seigneur auoit nommé le Prince Michna, pour succeder audit Estienne en la Principauté de Moldauië, qui vaut beaucoup mieux que celle de Valachie, et qu'il enuoyoit Skinder Bacha General de l'Europe, avec vne puissante armee pour establir ledit Michna, et chasser Alexandre du pays. Ce qui se trouua si veritable, que le

Juln 1616. } vingt-cinquiesme iour de Juin mil six cens seize, ledit Bacha arriua à Tergouist où l'attendoit le P. Michna, avec de grands preparatifs, tant pour le bien recevoir, que pour nourrir et rafraischir son armee. Ledit Bacha faisant son entree à Tergouist, auoit entre autres choses de remarque, trente ou quarante Musiciens à cheual, iouants de certains instruments qui sont quasi à la façon de guiterres, qui faisoient vne musique telle

scape fiesî-care, că elü vede bine că are să móră. Ómenii lui se retraseră, érá ciansiulü care aveä in mână unü baltagü, 'i dete o lovitură intre umeri, după aceea puse de-i legä mâ-nile si picioröle, și astfeliü 'lû aruncä intr'unü carü trasü de patru cai bunî; asiä-lü duserä la Constantinopole, unde ajungëndü, se făcü Renegatü, pentrucă să scape de pedépsa ce meritä; după aceea se vedüiü cădiutü in mare sëräciä, pentrucă totü atunci cândü Pasiä 'lû prinse, trämise sa-i ridice si tötä averea ce aveä in Bräila, precumü si in Nicopole unde erä femeia sea, asiä încätü nu-i rëmase altä nimicü, fără numaî muștrările cugetulü, care-lü rodeä fără incetare, pentru crudimile si barbariele ce făcuse in Moldavia, care sunt cu multü mai multe de acele ce arëtarämü noi. Unü din ómenii sei se intórserä apoi la Iasi, si spu-neä cele ce s'au intëmplatü lui Stefanu in fiantia lorü de faciä; si läudä totü pre Dumnedieü, si de bucurfä se făcurä serbârî publice.

CAPU XXXVII.

Serbările făcute in Iasi pentru disgratia lui Stefanü. Michnea se numesce Voevodü in loculü lui, si se instalözä prin Skender-Pasiä.

Se priimi apoi scire că sultanulü a numitü in loculü lui Stefanü pre principele Michnea in domnia Moldaviëi, carea cu multü e mai insemnatä decâtü domnia Tierei-Romänesci, si că a trämisü pre Skender-pasiä, generalulü pârtilorü Europei, cu o armată putinte, ca să asiedie in scaunü pre numitulü Michnea, si să scötiä din tierä pre Alesandru. Acësta atätü erä de adevëratü, că la 25 Iuniü 1616, numitulü Pasiä ajunse in Tërgoviste unde-lü asceptä principele Michnea, care făcuse marî pregätiri de primire, atätü pentru Pasiä câtü si pentru óstea lui. Disulü Pasiä inträndü in Tërgoviste, aveä, intre alte lucruri mai de insemnatü,

quelle. Il auoit aussi quantité de pages couuerts au lieu de manteaux, de peaux de leopards, de lions, et de tigres, comme s'ils eussent voulu espouuenter le monde. Et son armee estoit d'enuiron vingt mille hommes, partie Turcs, partie Tartares, à laquelle ledit Michna joignoit la sienne qui estoit de dix mille hommes, tant de pied que de cheual, qu'il auoit tirez tant de Valachie, que des pays circonuoisins.

Arriué que fut ledit Bacha à l'entree du Chasteau où le Prince Michna l'attendoit, il descendit de cheual, et apres plusieurs compliments, ils entrerent dans vne grande salle bien preparee, où ledit Bacha presenta les patentes, et les Caftanes que son maistre enuoyoit au-
dit Michna, dont il le reuestit en presence de tous les Seigneurs de la Cour, et le fit proclamer Prince et Vayuode de Moldauië, avec tout plein d'autres ceremonies qui seroient trop longues à reciter. Ce fait, le Prince Michna conduisit ledit Bacha dans vne autre grande salle où le festin estoit préparé, tant pour luy que pour ceux qu'il luy plairoit admettre à sa table; et ledit Michna s'offrit luy-mesme pour seruir ledit Bacha, qui ne le voulut iamais permettre, ains fit asseoir ledit Michna vis à vis de luy et passerent ainsi tout le reste de la iournee en grande liesse et resioüissance, et continuerent iusqu'au deuxiesme iour de Juillet, qu'ils partirent de Tergouist, et s'acheminerent en Moldauië, dont les Princes Polonois furent bien aduertis :
mais la Princesse soustenoit tousiours opiniastrement que ledit Bacha venoit exprez pour apporter les patentes de la part du grand Seigneur, au Prince Alexandre son fils, et deffendoit tant qu'elle pouuoit qu'on en parlast autrement par la cité d'Yas, et en l'armee :
et ce qui luy auoit plus imprimé ceste perniciose opinion en l'esprit, estoit les lettres qu'Ebrein Bacha auoit escrites audit Alexandre, dont nous auons cy-dessus fait mention, ne considerant pas que tel aduis venoit de la part d'un Turc son ennemy iuré, et partant qu'il n'y auoit point d'apparence d'y adiouster foy, et principalement en chose de telle importance, qu'elle fut cause de leur entiere perte et ruyne, comme il se cognoist-ra cy apres.

Caftanes apportées à Michna, et son instalement au Vayuode de Moldauië.

2 Juillet 1616.

Acheminement de Michna.

Il fait dangereux de croire les femmes en fait d'Etat et ses ennemis.

vro trei-dieci aũ patru-dieci de musicanti cãlãri, cariĩ cântã din órecare instruminte in forma chitarelorũ, care produceã unũ feliũ de musicã. Asẽminea aveã o multime de pagĩ, imbrãcati, in locũ de mantele, cu peĩ de leopardĩ, de lei si de tigri, ca si cumũ arũ fi vrutũ sã inspãimẽnte lumea prin acẽsta. Óstea sea erã in numẽrũ de vro 20 miĩ, cu care impreunã si Michnea pre a sea in numẽrũ de vro diece miĩ, pedestri si calãri, pre cariĩ-i adunase atãtũ din Tiẽra-Romãnescã, cãtũ si din tierile vecine.

Indatã ce ajunse Pasia la intrarea castelului unde-lũ asceptã principele Michnea, descãlecã, si dupã mai multe complimente, intrarã intr'o salã mare bine pregãtitã, unde numitulũ Pasiã presintã luĩ Michnea scrisorile si caftanele ce-i trãmiteã Sultanulũ, si-lũ imbrãcã in presintia tuturorũ boiarilorũ dela curte, apoi 'lũ proclamã de Domnũ si Voevodũ alũ Moldaviei, cu multe cerimonie care ar fi prẽ-lungũ a le insirã pre tóte. Dupã aceea, principele Michnea conduse pre numitulũ Pasiã intr'o altã salã mare, unde erã pregãtitã masa, atãtũ pentru Pasia cãtũ si pentru aceia pre cariĩ acesta ar binevoi a-i pofti la masã; si numitulũ Michnea se inbiã elũ insusi sã servescã pre Pasia, dar acesta nu voi nicĩ de cunũ, ci fãcũ sã siediã numitulũ Michnea fãciã in fãciã cu dẽnsulũ, si astfeliũ petrecurã tótã dioa in cea mai mare veselĩã, precumũ si dílele urmãtorie, pãnã la a dóua di de Iuliũ cândũ plecarã din Tẽrgoviste, si luarã drumulũ spre Moldavia, despre care lucru Principiĩ poloni furã prẽ-bine insciintiatĩ; erã Principesa sustinea mereũ cu incãpãtnare cã numitulũ Pasiã veniã a nume pentru ca sã aducã fermanũ din partea Sultanului cãtrã principele Alesandru fiulũ seũ, si din tóte puterile nu ingãduiã a se vorbi intr'altũ felũ prin Iasi si prin ostire; si ceea ce-i intipãrise mai cu sãmã in spiritũ acestã opiniune periculósã, erã scrisorile ce Ibraim-Basia scrisese numitulũ Alesandru, despre care amũ vorbitũ mai susũ, fãrã a bãgã de sãmã cã veniã din partea unui Turcũ, inimiculũ seũ juratũ, si cã prin urmare nu se cuveniã sã dea crediẽmentũ, mai alesũ in lucru de asiã importantã, care apoi a fostũ cauza perderei si ruinei lorũ totale, precumũ se 'va vedẽ mai departe.

CHAPITRE XXXVIII.

Meschante inuention du General de Pologne, pour affoiblir l'armee du Prince Alexandre, pour son profit particulier, et à l'aduantage du Turc: ensemble la trahison du General de l'armee d'Alexandre.

ENUIRON ce temps, le General de l'armee du Roy de Pologne nommé Zolkelchy, enuy-eux de l'honneur que lesdits Princes auoient desia acquis par les victoires qu'ils auoient remportées sur leurs ennemis, et d'ailleurs meu de son profit particulier; escriuit sous-main au Prince Michna et au Bacha, que s'ils luy vouloient promettre de faire pouruoir par le grand Seigneur, le fils aîné du deffunct Prince Simeon, qui s'estoit retiré pres de luy, de la Principauté de Valachie, dont son pere auoit esté autrefois Vayuode, il affoibliroit tellement l'armee des Princes, qu'ils seroient contraints de succomber ou de s'enfuyr: et de fait ce qu'il demandoit luy ayant esté facilement accordé, ce traistre escriuit aux Capitaines des Cosacqs qu'il cognoissoit, qu'ils quitassent incontinent l'armee desdits Princes pour se rendre en toute diligence en Pologne, pour accompagner Vladislaus fils du Roy, lequel auoit esté esleu Duc de Moscouie, et neantmoins y auoit encores quelque empeschement, à raison dequoy il luy conuenoit d'y aller, avec vne armee, et qu'ils seroient par luy trèsbien recompensez. Les Cosacqs qui despendent du Royaume de Pologne, et qui volontiers suiuent ceux qui leur promettent le plus, commencerent à se mutiner, et dire tout haut, que si on ne leur donnoit de l'argent bien tost, ils se retireroient en leurs païs, ce-lant qu'ils eussent esté appelez ailleurs, et sans attendre beaucoup, partirent d'un grand matin environ huit mille, emmenant avec eux grande quantité de boeufs, moutons, et autre bestail, avec tout ce qu'ils auoient butiné aux victoires precedentes, où ils s'estoient fort enrichis de la despoüille des ennemis, faisant leur deuoir. A leur imitation le General de l'armee nommé Bicho, soit qu'il eut aussi esté practiqué, ou qu'il eut aprehension de ceste puissante armee qui venoit fondre sur eux, se retira aussi clandes-

CAPU XXXVIII.

Reutăciōsa inuentiune a Generalului Polonă ca să slăbescă armata principelui Alesandru pentru folosul său particulariū si pentru avantagiul Turcului, precum si trădarea Generalului armatei lui Alesandru.

Pe timpulă acela, Generalul armatei Regelui Poloniei, numit Zolkiewski, invidios de onórea ce numiti Principi căpătaseră prin victoriile repurtate asupra inamicilor lor, miscatu totu deodată de interesul său particular, scrise pe sub mână principelui Michnea si numitului Basiă, că, de-î voră promite a midî-loci la Sultanul ca să pună la domnia Tierei-Romănesci pe fiulu celū mai mare alū răposatului Simeonū ce fusese Domnū mai innainte, elu va slabi atât de tare armata Principilor, în cât arū fi siliti aū să se supună aū să fugă. Si intru adevărū acordându-i-se îndată ceea ce ceruse, trădătorulă acela scrise căpitanelor de Căzaci pe cari-î cunoscea, să părăsescă de îndată armata numitilor Principi, si să mērgă îndată în Polonia să însoiească pe Vladislău fiulul Regelui, carele fusese alesu Duce alu Moscoviei, dar cu tōte acestea aveă încă ôrecare pedice pentru care simtiă necesitate de o armată, promitēndu că vorū fi prē-bine recompensati de dēnsulū. Căzaci cari depindū de regatulū Poloniei, si cari se ducū bucurosi după cei ce le promitu mai multū, incepură a murmură si a dice în gura mare că, de nu le vorū dă bani de îndată, ei se vorū întôrce la vetrele lor, tăinuindū că-î chiamă aiurea; si fără a acceptă mai multū, plecară într'o diminētiă aprōpe ca la optū mil, luândū cu sine multime de boi, oi, si alte vite, cu tōte prādile ce mai facuseră în victoriile precedente, în care se inavutiseră fôrte din spoliile inamicilor, făcēndu-si datorîa. După esemplul lor, Generalul armatei lui Alesandru, numit Buciocu, seu că si elū eră căstigatū, seu că aveă temere de acēstă putinte ostire ce veniă

destinement vers Michna, et desbaucha bien deux mille cheuaux qui le suiurent. Ce ^{aussi au besoin} qui estonna, avec sujet, le reste de l'armee des Princes; et neantmoins comme ^{avec deux mille} s'ils eussent esté preuenus de quelques charmes, ils ne se pouuoient resoudre de faire retraite, ainsi qu'ils eussent peu faire sans se mettre en peril, attendant que ceste grande armee se fust dissipée, ou que le secours que leur amenoient le Prince Cherbanne, et le Seigneur Bossy les eut ioincts.

CHAPITRE XXXIX.

Comme les Princes Polonois furent contraints de quitter Yas, et de la charge qui s'y fit, où le ieune Potocky fut tué.

IL n'y eut pas iusques au Prince Michna, qui escriuit au Prince Alexandre, qu'il luy conseilloit de se retirer en Pologne, auant que son armee fust plus proche de Yas, ce qu'il faisoit de crainte qu'il luy aduint, comme il luy auoit esté predit par son faux deuin, ainsi que nous auons cy dessus remarqué. Surquoy le Prince Alexandre, assembla derechef son Conseil le 25 de Iuillet, pour sçauoir ce qu'il seroit à propos de faire, et ne s'y peut ^{25. Iuillet 1616.} encores resoudre aucune chose, pour le grand discord qui estoit entre les gens de guerre, la plus part desquels demandoient estre payez du passé, si non qu'ils ne rendroient aucun combat. Ce qu'ils prenoient pour pretexte de la retraicte qu'ils vouloient faire. Cependant les Tartares, qui faisoient l'auant-garde de l'armee du Prince Michna, s'aprocherent de si pres, qu'ils poursuirent vn iour des gens d'Alexandre iusques dans Yas, ce qui fit resoudre en fin lesdits Princes de faire partir leur armee pour s'acheminer vers ^{Les Princes Polonois quittent} Cochine: mais cela ne se peut executer si secrettement que lesdits Tartares n'en fussent aduertis; et pour leur donner sur la queue passerent tout au trauers ^{Yas, pour s'acheminer vers Cochine.} de ladite cité d'Yas, là se trouua Georges Potocky neveu de celui qui fut prins ^{Mort du ieune Potocky.} avec Constantin, lequel apres auoir violemment combatu contre les dits Tartares,

să-î calce, se retrase pe furisiu la Michnea, luându cu sine si două miî călăreți. Acesta cu dreptu cuvântu demoralisă ostirea Principilor; si cu tôte acestea, ca si cându aru fi fostu fermecatî, ei nu se putea decide a se retrage, ceea ce ar fi pututu face fără să se pună in periclu; ci au acceptatû ca armata lorû cea mare să se risipescă, innainte de a le veni ajutorulû ce le aducea principele Sierbanu si domnulû Bossy.

CAPU XXXIX.

Cumă Principi Polonî fură nevoiti a părăsi Iasi, si de lovirea ce a urmatu, in care se ucise junele Potocki.

PANA si Principele Michnea scrise Principelui Alesandru, consultându-lu să se retragă in Polonia innainte de a se apropiă armata sa de Iasi: aceea ce elu făcea de frică să nu i se întempele cele predise de mincinosulu seu vrăjitoriu, asiă precumû amu însemnatu mai susu. După acestea, Principele Alesandru adună din nou consiliulu seu la 25 Iuliu, pentru ca să sciă ce să facă; dar nu se putu resolvi nimica, fiindu că eră mare neintielegere in armată, cea mai mare parte din ostasi cerëndu să li se plătescă restantiele lefeî, dicëndu că altfeliu nu se voru mai bate. Si acesta eră pretestulu retragerei lorû din ôste. Intr'aceea, Tătariî ce făcea avangarda armatei Principelui Michnea, veniseră atâtu de aprôpe, in câtu intr'o di urmăriră pe ômenii lui Alesandru până in Iasi, ceea ce făcu in fine ca numitiî Principi să se decidă a porni armata cătră Hotinû; dar acesta nu se putu execută atâtu de secretu in câtu Tătariî să nu simtiă; si pentru ca să-î calce, trecură dreptu de a curmezisulu orasiulu Iasi. Acolo se află Giorgiu Potocki, nepotulu celui ce fusese prinsu cu Constantin,

et tué plusieurs de sa propre main, eut le corps transpercé d'une fleche dont il mourut sur le champ. Le Seigneur Tischeuich aduertý de ceste charge, y accourut avec une troupe de Co-
Huit cens Tartares
 Huit cens Tartares
 res defaits près
 d'Yas. sacqs qu'il auoit retenus, et donna si furieusement sur lesdits Tartares, qu'il en tomba huict cens sur la place, et mit tout le reste à vau-de-route. Le corps du-
 dit Potocky ayant esté recognu entre les morts, fut emmené en l'armee, et depuis embaumé

CHAPITRE XL.

Response faite par le Prince Alexandre, aux lettres du Prince Michna, et la prinse des gens du Chancelier du Prince Cherbanne.

ЛОБМЕТТОIS quasi à dire, qu'auant que de partir d'Yas, Alexandre fit response à la letre que luy auoit escrite Michna, contenant en substance; Que contre la promesse qu'il luy auoit faite d'estre à l'auienir son amy, et de ne prendre iamais les armes contre luy, il auoit imploré les forces du Turc, pour s'efforcer de le deposseder de la Moldaue, en laquelle ses predecesseurs n'auoient iamais rien pretendu, et ne pouuoient aussi, suiuant les loix fondamentales du païs, et les conuentions accordees par le grand Seigneur, lors que les Moldaues s'estoient soumis à sa domination, par lesquelles nul ne peut estre Vayuode de Moldaue, qui ne soit du pays, mesmes qu'il se deuoit souuenir qu'il auoit esté en sa puissance de le despoüiller entierement de la Valachie, lors qu'il entra dans Bonza avec toute son armee, en poursuuiant Estienne, ce qu'il n'auoit pas voulu faire, ny retenir aucune chose de ses meubles precieux qu'il luy auoit conseruez et renuoyez; que s'il abusoit de la puissance qu'il auoit lors en main, il en seroit tost ou tard chastié, aussi bien que ledit Estienne; et que Dieu ne permettroit iamais qu'une telle ingratitude et usurpation demeurast impunie; et jaçoit que son armee fust de beaucoup inegale à la sienne, toutesfois s'il passoit outre, il luy

carele, după ce s'a luptatú vitejesce cu Tătarií, ucidéndú mai multí chiarú cu mâna sa, avú corpulú strápunsú cu o ságétá de care muri îndată. Domnulú Tyszkiewicz, insciintiatú de acéstá lovire, alergá acolo cu o trupá de Căzacl ce mai oprise, si loví cu atáta furiá pe numitú Tătari, in câtú aú cădiutú optú sute pe locú, ér pe ceilaltí i-a risipitú pre totí. Corpulú numitulú Potocki cunoscéndu-se intre mortí, fú adusú in armatá, si balsamatú.

CAPU XL.

Răspunsulú Principelui Alesandru la scrisorile Principelui Michnea, si cumú aú prinsú pre ómenú Cancelariulú Principelui Sierbanú.

ERAM câtú pe aci să uitú a spune că innainte de a plecá din Iasi, Alesandru răspunse la scrisória ce-i trimisese Michnea, arétându-i in scurtú că, in contra promisiunei ce-i dedese ca să-i fiá amicu si să nu ridice armele in contra sa, elú ceruse ajutorulú Turcului, pentru ca să-lú siléscá a esí din Moldova, asupra căreia predecesorii sei nici odatá nu avuseserá pretensiune, si nici cá puteá, după legile fundamentali ale tiei si după conventiunile acordate de Sultanulú, decándú Moldovenii se supuserá dominatiunei sale, si după care nimene nu póte fi Domnú alú Moldaviei dacă nu va fi din tierá; si cá trebuia să-sí aducá aminte că erá in puterea sa să-lú despoie cu totulú de Tiéra-Románescá, cândú a intratú in Buzeú cu totá armata sa, gonindú pe Stefanú; dar acéstá n'a voitú s'o facá, nici să-i opréscá ceva din mobilele pretioase, care i le conservase si i le trimisese; cá dacă va abusa de puterea ce aveá acumú in mână, mai curéndú séu mai târdiú va fi pedepsitú, precumú a fostú si Stefanú, si cá Ddieu nu va permite nici o datá să rămână nepedepsitá o asemenea ingratitude si usurpatiune; si cu tóte cá armata sa erá multú mai micá de câtú á lui, to-

feroit paroistre qu'il ne craignoit ny luy ny les Bachatz qui l'accompagnoient, ayant sa principale confiance en l'assistance du tout Puissant, qui s'estoit desia seruy d'eux en plusieurs occasions, pour r'abaisser l'orgueil des Turcs, qu'il deuroit auoir en horreur s'il estoit vray Chrestien, plustost que de se ioindre avec eux, pour assouvir son ambition.

Ces lettres furent receuës par le Prince Michna, estant encores dans la cité d'Yas, et les ayant leuës, il les enuoya à l'heure mesme à Skinder Bacha, qui estoitle General de l'armee Turquesque, lequel en fut tellement offensé, qu'aussi tost il commanda à son Lieutenant de prendre douze mille hommes d'élite, et de poursuiure les Polonois qui estoient lors à Cotnard, entre Yas et Cochine: où ledit Lieutenant s'achemina le lendemain, dont le Prince Alexandre ayant esté aduerty, il fit soudain auancer son armee vers la forteresse de Cochine. Aduint au mesme temps que le Chancelier du Prince Cherbanne, qui venoit avec cent cinquante cheuaux trouuer ledit Alexandre, pour l'asseurer que son maistre venoit avec cinq à six mille hommes pour le secourir, fut couru par les Turcs à demi lieuë d'Yas, ou il estimoit trouuer encore ledit Prince, et n'y eut que luy et vn autre de toute sa troupe, qui se sauuerent à la fuitte, ce qui fut cause que ledit Prince ne receut point nouuelle asseuree de la part dudit Cherbanne: aucuns de ladite troupe s'offrirent de porter les armes pour le Prince Michna, à quoy ils furent receus, apres luy auoir fait le serment de fidelité, et ceux qui ne s'y voulurent renger, furent enuoyez aux galeres du grand Seigneur, avec d'autres qu'ils auoient prins à la sortie d'Yas.

CHAPITRE XLI.

Rencontre faite par le Prince Correcky, des Turcs et Tartares, qu'il défist en partie, et comme il y fut blessé de deux coups de fleche.

LE Prince Correcky, lequel estoit demeuré avec deux mille cinq cens cheuaux à deux

tusi, de va trece innainte, Ți va arêta că nu se teme nici de elū nici de BasiȚ ce-lū insoȚiă, avêndū tōtă increderea in ajutoriulū celui a Totū-putinte, carele s'a servitū dejă de dēnsiȚ in mai multe ocasiuni ca să umilēscă mândria Turcilorū, pe cariȚ s'ar cādē să-Ț urēscă, dacă eră bunū crestinū, de cātū să se unēscă cu ei, ca să-si indestuleze ambiȚiunea.

Scrisorile acestea le priimi Principele Michnea pe cāndū se află încă in Iasi, si după ce le ceti le trimise indată la Skender-Basia, carele eră Generalulū armatei turcesci. Acesta se supēră atātū de tare, in cātū indată ordină locotenintelui seū, să iea dōuē-spre-diece miȚ de ómeni alesȚ, si să mērgă după Poloni cariȚ se află atunci la Cotnari, intre Iasi si Hotinū. Numitulū locoteninte plecă a dōua di. Dar principele Alesandru insciintiāndu-se, a innaintatū indată armata sa cătră cetatea Hotinului. Se intēplă totū de odată că Cancelariulū principelui Sierbanū, carele veniā cu una sută cinci-dieci călăretȚ să afle pe numitulū Alesandru, pentru ca să-lū incredintieze că Domnulū seū veniā cu cinci siese miȚ de ómeni să-Ț dea ajutorū, fū ajunsū de Turci la jumătate de milă dela Iasi, unde speră să găsēscă încă pe numitulū Principe; si a scăpatū cu fuga numai elū si încă unulū din tōtă trupa sa, ceea ce fū cauza că numitulū Principe nu priimi scire pozitivă din partea numitului Sierbanū. Cāti-va din acēstă trupă se oferiră a purtă armele pentru Principele Michnea, si fură priimitȚ, după ce aū făcutū jurāmētū de fidelitate, Țr acei ce n'aū voitū să mērgă, fură trimisiȚ la galerele Sultanului, impreună cu alȚi pe cari-Ț prinseseră la esirea din Iasi.

CAPU XLI.

Intēlnirea Principelui Korecki cu TurciȚ si cu TatarȚi pe cari i-a invinsū in parte, si cumū a fostū rănitū de dōuē săgetȚ.

PRINCIPELE Korecki, carele remăsese cu dōuē miȚ cinci sute călăretȚ, dōuē mile departe

lieues de Cotnard, fut aussi rencontré par vn grand nombre de Turcs et Tartares, qui ne paroissent pas, d'autant qu'ils estoient couverts d'une petite montagne, et si tost qu'une partie d'eux fut aperçue par ledit Prince, il les chargea sans d'avantage les reconnoître: mais voyant qu'à mesure qu'il en defaisoit, d'autres succedoient en leur place, qui estoient tous frais, il fut contrainct de faire retraite avec cest avantage, qu'il y eut pres de six mille des ennemis qui furent tuez, et des siens enuiron de deux cens cinquante seulement. Vray est que c'estoient des plus valeureux, et determinez gens-d'armes de toute l'armee Polonoise. Ledit Prince y receut deux coups de fleche dans vne cuisse, et dans l'eschine, qui fut vn tres-grand malheur pour luy et pour toute l'armee, comme il se cognoistra cy apres.

Le chef qui conduisoit ceste troupe de Turcs, r'alia ses gens, tout estonné de ceste inopinée rencontre, et se joignirent avec luy quinze mille hommes qui luy furent enuoyez par le Bacha qui estoit encores à Yas avec le Prince Michna, et ce faict aprocha son armee à vn quart de lieué prés de celle des Polonois, où apres auoir encouragé ses gens tant qu'il peut, il leur declara, que pour leur monstrier de quelle affection il estoit porté au service du grand Seigneur, en l'occasion qui se presentoit, il auoit resolu d'enuoyer le Cartel de deffy au Prince Correcky, qu'il aduoüoit estre le plus vaillant de toute l'armee Polonoise, et à l'heure mesme fit partir vn de ses Capitaines pour aller trouuer ledit Prince, et l'appeller de la part de son General.

CHAPITRE XLII.

Appel de la part d'un chef des Turcs, adressé au Prince Correcky, indisposé et accepté par le Seigneur Tischeuich.

LE Capitaine arriué au Camp d'Alexandre, demanda de parler au Prince Correcky, et ayant esté conduit au lieu où il estoit, luy declara la charge qu'il auoit de son General, en-

de Cotnari, fû asemenea întâmpinată de un mare număr de Turci și Tătari, cari nu se vedeă din cauza unui munticel carele-i coperiă; și îndată ce o parte din ei se arătară, numitul Principe 'i atacă fără a accepta să-i recunoscă; dar vedîndu că în locul aceloră pe cari-i învingea venia mereu alții proșpeti în locul lor, fû silitu a se retrage cu acestu avantaژی că aprupe de siese mi fură ucisi, eră din ai sei numai ca două sute cinci-dieci. În adevêră acestia eră cei mai viteji și mai determinati ômeni din totă armata polonă. Numitul Principe căpeta două săgeti într'o pulpă și în osul spinării, ceea ce fû o mare nenorocire atât pentru elu câtu și pentru totă armata, precum se va vedea mai la vale.

Comandantele ce conducea trupa Turcilor, uimitu de această întelnire neacceptată, 'și readună ômenii, și mai împreunându-se cu cinci-spre-diece mi ce-i trimisese Basia carele se află încă la Iasi cu Principele Michnea, după acesta 'și apropiă armata ca un pătrariu de milă lângă armata Polonilor, unde după ce a însufletitu pe ômenii sei câtu putu, le declară că, pentru ca să le arete câtă afecțiune avea pentru servitiul Sultanulu, cu ocașunea ce se presintă, s'a determinatu să trimită carte de provocare Principelu Korecki, pe care-lu recunoșea ca celu mai vitezu din totă armata polonă, și de îndată porni pe unul din Căpitani sei să găsească pe numitul Principe și să-lu chame din partea Generalulu sei.

CAPU XLII.

Provocarea din partea unui comandant Turcu, adresată Principelu Korecki, care eră bolnavu, și acceptată de Domnul Tyszkiewicz.

CAPITANULU sositu la tabăra lui Alesandru, ceru să vorbască Principelu Korecki, și fiindu condus la locul unde se află, 'și spuse însărcinarea ce avea dela Generalulu sei;

cores qu'il l'eust trouué en tel estat, qu'il n'eust sçeu se tenir ny à pied, ny à cheual, à cause desdites blesseures: Nonobstant lesquelles ledit Prince vouloit accepter à toute force le Cartel, et desia s'y vouloit disposer, sans que le Prince Alexandre et tous les plus grands Seigneurs de l'armee le coniuèrent de s'en excuser sur son indisposition: luy remontrant que l'euenement d'un tel combat ne luy importoit pas seulement, mais à tous ceux de son party, qui auoient sa principale esperance en luy. A quoy les Princesses joignirent aussi leur; instantes prieres, et entre toutes, sa chere espouse qui desia estoit tellement affligée de ses blesseures, que cela luy faisoit oublier l'extremité où elle et toute l'armee se voyoit reduites car il ne se peut imaginer vne plus parfaite amitié qu'ils se portoient l'un à l'autre, qui sembloit se renforcer de plus en plus par les trauerses et afflictions qui leur suruenoient.

Le Seigneur Tischeuich braue et courageux, s'il en fut oncques, estant aussi là present, pria le Prince Alexandre de trouuer bon qu'il acceptast le Cartel au lieu dudit Prince Correcky son cousin, ce qui fut trouué fort à propos; si bien qu'il enuoya vn Gentilhomme avec ledit Capitaine Turc, pour sçauoir si le General y voudroit condescendre, comme il fit volontiers, n'ignorant pas la qualité et valeur dudit Seigneur Tischeuich. Et fut accordé que ce combat se feroit entre les deux armées, qui estoient dans vne assez belle campagne raze, et distantes seulement d'environ vn quart de lieuë, avec promesse aussi qu'aucun ne les assisteroit de part ny d'autre.

CHAPITRE XLIII.

Duel du Seigneur Tischeuich, et du General Turc, qu'il deffit en presence des deux armées, et emporta sa teste au Prince Alexandre.

Ces deux genereux guerriers apres auoir prins congé de leurs amis, ne faillirent pas de se trouuer bientost apres au lieu assigné, à la veuë desdites armées qui s'approchoient suf-

si cu tôte că-lă aflase încă in asiă stare că nu se puteă tîne nici în picióre nici călare, din cauza diseloră rane, cu tôte acestea numitulă Principe voia să priimască in totă casulă provocarea, si eră gata chiară să se scôle, dacă principele Alesandru si totă ceă mai mară domni ai armatei nu l'ară fi conjurată să se scuse cu indispositiunea sa, demonstrându-i că urmările unei asemenea lupte nu-lă privia numai pe dănsulu ci pe totă din partitulă seă, cară avea tătă sperantia intr'insulă. Pe lângă acestea, Principesele adăogară stăruitóriale loră rugăminti, si mai alesă iubita sa soăă care eră atătă de ingrigită pentru ranele sale, in cătă uitase estremeitatea in care ea si tătă armata se vedeă redusă; că-că nu se póte imagină o iubire mai adevărată de cătă aceea ce aveă unulă pentru altulă, iubire ce părea a se reintări mai multă prin nenorocirile si supărările ce-i lovia.

Domnulă Tyszkiewicz, bravă si curagiosă, precumă altulă n'a mai fostă, aflându-se acolo de faciă, rugă pe Principele Alesandru ca să-i dea voia să priimască elă provocarea in loculă Principelui Korecki vărulă seă, ceea ce se găsi fórte cu cale; după care a si trimisă ună gentilomă cu numitulă căpitană turcă, ca să afle daca Generalulă ar voi să priimască. Acesta priimi bucurosă, fiindu-i cunoscută calitatea si vitejia numitulă domni Tyszkiewicz. După care se determină ca lupta să urmeze in midă-localulă ambeloră armate, care se află pe o câmpă frumósă si năedă, departe una de alta ca ună pătrariă de milă, cu legătură ca nimene să nu asiste nici pe unulă nici pe altulă.

CAPUL XLIII.

Duelulă Domnului Tyszkiewicz cu Generalulă Turcă, pe care-lă invinse in presintia ambeloră armate, si-ă duse capulă la Principele Alesandru.

Acesti doi viteji bărbați de arme, după ce și-au luată dioa bună dela amicii loră, nu lipsiră de a se află îndată la loculă însemnată, in vederea numiteloră ostiri care se mai

fisamment pour voir l'issuë du combat: le General Turc estant esloigné de son armee d'environ
 Ceremonies su- } cinquante pas, fit apporter de l'eau claire de laquelle il se lava soigneusement la bouche,
 perstiteuses, du } les yeux, les narines, les oreilles, et les genitoires, croyant selon sa loy, que ce lauement
 General Turc. } luy seruiroit d'une entiere purification; puis se tournant vers le Leuant, y adressa sa priere,
 laquelle acheuee, il retroussa ses bras iusqu'au coude, et monta sur vn tres-beau cheual
 bay, dont le harnois estoit merueilleusement enrichy de pierreries de grand prix, pour ses
 armes qui n'estoient point prescrites, Il print en sa main droite vn jaelot, ou dard, et en-
 cores vn arc avec le carquois, qui estoit aussi presque tout couuert de pierreries, et lequel
 il pendit a sa ceinture avec son cimenterre. Et en cet estat s'achemina au petit pas vers le
 Seigneur Tischeuich, lequel apres auoir fait sa priere succinctement sans vser de tant de ce-
 remonies supersticieuses, estoit monté sur vn fort bon cheual de guerre, ayant en sa main
 gauche son arc et vne fleche, et huit autres autour de son col, sans celles qu'il auoit en
 son carquois. Outre ce, il attacha vne carrabine à sa bandoliere, en la façon qu'on les por-
 te à present. Et comme le General Turc commençoit de s'aduancer vers luy, Tischeuich luy
 alla à la rencontre, et n'estant plus qu'environ de cinquante pas distans l'un de l'autre,
 le Turc fit vne saillie sur ledit Tischeuich, lui pensant lancer son dard dans la poitrine
 comme il eust faict, si Tischeuich n'eust subtilement esquiué, et au mesme temps fit vn es-
 cart de douze ou quinze pas, comme s'il s'en fust fuy; mais c'estoit pour se donner le loi-
 sir d'assener son ennemy à coups de fleches, comme fit aussi le Turc, sans toutesfois qu'ils
 s'offençassent, ains seulement leurs cheuaux qui en furent atteints en diuers endroits. Et
 voyant ledit Tischeuich qu'il n'auoit plus de flesches, il eut recours à sa carrabine, dont
 Mort du Turc. } il donna vn coup au trauers du corps du Turc qui en tomba par terre, et se mettant en ef-
 fort de s'en releuer, Tischeuich fit passer son cheual par dessus luy, et luy donna de son
 coutelas vne taillade sur le bras droit, duquel ledit Turc s'efforçoit de desgainer son cimenter-
 re, et d'un autre coup l'acheua de tuer. Ce fait Tischeuich sauta habilement à terre, et
 coupa la teste de son ennemy, et la ficha dans son Cimenterre, et ainsi l'emporta en son

apropiară indestulă pentru ca să vėdiă capetulă luptei. Generalulă Turcū, după ce s'a depăr-
 tată de ostirea sa ca cinci-dieci de pasi, dise de-î aduseră apă limpede cu care 'sî spălă bi-
 ne gura, ochii, nările, urechile si genitalele, crediendă in legea lui că acestă spălare 'î va
 servi de purificare completă; apoi, inturnându-se spre Rēsărită 'sî făcū rugătiunea, după ca-
 re, sumetându-sî mânele până la cote, încălecă pe ună calū frumosū murgu, a căruī siea eră
 minuată inavutită cu petre scumpe; eră dreptū arme, care nu eră prescrise, luă in mâna
 dréptă o sulitiă, si unu arcū cu cucura de săgeti, care asemenea eră coperite cu petre
 scumpe si atērnate de brău impreună cu iataganulū. Si in asiă stare merse la pasū cătră
 Domnulă Tyszkiewicz, carele după ce-sî făcū rugătiunea iute fără multe ceremonie supersti-
 tiōse a încălecatū pe ună calū bunū de resbelū, luândū in mâna stângă arculū seū si o să-
 gėtă, si încă vreo optū săgeti impregiurulū gătulū, afară de acele ce aveă in cucură. Afa-
 ră de acēsta, elū mai anină o carabină după umērū, ast-feliū precumū se pōrtă acuma. Cândū
 Generalulă Turcū inaintă spre dēnsulū, Tyszkiewicz mergea spre intēlnirea lui, si cândū aū
 ajunsū la cinci-dieci pasi unulū de altulū, Turculū făcū o miscare asupra numitulū Tyszk-
 evicz, cugetândū să-lū lovescă cu sulitia in peptū; acēsta ar fi si făcut'o, dacă Tyszkiewicz
 nu s'ar fi feritū cu maistrifă, dāndu-se in lāturi cu doi-spre-diece seū cinci-spre-diece pasi,
 ca si cândū ar fi voitū să fugă de elū; dar acēsta a fostū pentru ca să se pōtă indemănă
 să lovescă pe inamiculū seū cu săgetile, ceea ce si acesta făcū, fără insă a se atinge de
 cătū caii lorū in câte-va locuri. Numitulū Tyszkiewicz vėdiendū că nu mai aveă săgeti, puse
 mâna pe carabină, cu care dete o lovitură ce petrunse corpulū Turculū, in cătū a cădiutū
 la pāmēntū, unde-si dă silintiă să se scōle. Tyszkiewicz trecū cu calulū peste dēnsulū, si-
 i dete o lovitură cu cutitulū peste mâna dréptă tocmai cândū Turculū voia să scōtiă iataga-
 nulū, si cu o altă lovitură 'lū omori de totū. După acēsta Tyszkiewicz sārī iute de pe calū,
 tăiă capulū inamiculū seū, si puindu-lū in vērfulū cutitulū seū, 'lū duse in tabără si-lū

camp, et la presenta au Prince Alexandre. Quant au cheual du Turc, si tost que son maître fut hors de dessus il print l'effroy, et s'en retourna la part d'où il estoit venu, tellement que les Turcs s'en saisirent, et se cuiderent battre à qui l'auroit.

CHAPITRE XLIII.

Comment les Princes Polonois et le reste de leur armee furent enuironnez de toutes parts de leurs ennemis.

OR d'autant que l'armee des Polonois fut remplie de joye et d'allegresse, pour l'heureux succes de ce signalé duel, d'autant au contraire les Turcs en furent affligés et espouventez, et principalement ceux qui en auoient esté spectateurs, lesquels donnerent promptement aduis au Bacha et à Michna de ce qui estoit aduenu, et qu'il estoit necessaire qu'ils vinsent eux-mesmes avec le reste de leur armee, et fissent amener le canon s'ils vouloient auoir la raison des Polonois, la valeur et courage desquels leur estoit de iour en autre d'auantage cogneuë par les effects. Cependant le traistre Bicho qui auoit abandonné le Prince Alexandre, comme il a esté dit, avec vne troupe de deux mille Tartares et Moldaues par luy desbauchez, trouuerent moyen de deuancer l'armee des Polonois, et de luy couper chemin entre Cotnard et la ville de Bothocan, qui sont distantes de six lieues. Les Valacqs et Transsiluains conduits par le General de l'armee de Michna, les bloquerent aussi du costé d'une campagne qui estoit à la main droite, et le gros de l'armee Turquesque suiuit par derriere; si bien qu'il ne restoit plus que le costé gauche à inuestir, où il y auoit vn bois de haute futaye assez fauorable et aduantageux aux Polonois, pour s'y retirer à couuert.

Skinder Bacha ayant entendu le succès de ce duel, et ce qui luy auoit esté mandé par les Chefs de l'armee, en fut tellement fasché et irrité, qu'à l'instant mesme, qui estoit sur les

infașia Principelui Alesandru. Țră calul Turcului, îndată ce vâdiu pe domnulă seă cădiută, se spăimântă, și se înturnă de unde venise, după care Turcii prindiându-lă începură a se bate între ei, care de care să-lă aibă.

CAPU XLIII.

Cumă Principiă Polonă și restulă armatei loră fură incongiurate de tôte părțile de inimiții loră.

PRE câtă armata Poloniloră se umplă de bucuriă și de veselă pentru fericitulă rezultată ală acestui duelă, cu atâtă mai multă Turcii se intristară și se înspăimântară, și mai alesă acei ce fuseseră privitori. Acestia deteră îndată scire lui Basia și lui Michnea despre ceea ce se întemplă, și propuseră că trebuia să vină ei insii cu restulă armatei loră, și să aducă tunurile pentru ca să-si răsbune de Poloni, de a căroră vitejiă și curagiū din dă in dă totă mai multă se incredintă. Într'aceea, trădătoriulă Buciocă carele abandonase pe Principele Alesandru, precumă s'a disă, cu o trupă de două mii Tătari și Moldoveni amagiți de dănsulă, aflară midă-locă a apucă pe de nainte armata Poloniloră, și a-i tăia calea între Cotnari și Botosiani, care sunt departe unul de altulă cale de siese mile. Munteni și Ardeleeni, conduși de Generalulă armatei lui Michnea, îi blocară asemenea despre o câmpă ce eră la mâna stângă, și puterea armatei turcesci venia pe din dărătă; și astfelă nu remănea de câtă partea stângă deschisă, unde eră o pădure mare destulă de favorabile și avantașă Poloniloră, pentru ca să se pôtă retrage.

Skender Basia audindă de rezultatulă duelului, după însciintăriile capiloră armatei, fă atâtă de supărată și turburată, in câtă de îndată, chiară in momentulă acela, care eră pe

huict heures du soir, il fit aduertir tous les chefs et Capitaines, qu'ils fissent tenir leurs gens
 Le 23 iour iour } prests pour partir le lendemain matin, qui estoit le vingt-troisiesme du mois d'Aoust
 d'Aoust 1616. } mil six cens seize, ce qui fut executé, et firent partir aussi avec eux quinze ou
 seize pieces de canon.

CHAPITRE XLV.

*Arriuee des Bachatz et du Prince Michna au camp, et comme les Princes Polonois furent
 contraincts de se remparer de leurs chariots.*

COMME les Princes virent qu'ils estoient ainsi enuironnez d'vn si grand nombre d'enne-
 mis, fors d'vn costé seulement, ils s'auiserent de se remparer de leurs chariots et charrettes
 de bagage, avec resolution de se defendre iusqu'à l'extremité, encores qu'il n'y eust aucune
 apparence, n'estans que cinq ou six mille combattans, contre vingt deux ou vingt trois mille
 pour le moins; vray est qu'ils esperoint tousiours que le Prince Cherbanne, et le Seigneur
 Bossy viendroient les secourir, comme de fait, ils n'estoient plus qu'à deux iournees, et a-
 menoient dix ou douze mille hommes avec eux. Ce qui fit aussi haster les Bachatz et Mich-
 na de venir, pour forcer les Polonois ou de se rendre, ou de donner au combat. Arriuant
 près du camp des Polonois, et les voyant bouclez de toutes parts fors du costé du bois, ils
 y enuoyerent vne partie de leurs gens, et firent aussi aprocher leurs canons, qui estoient
 seuls sufisans pour foudroyer tous leurs ennemis: mais ce n'estoit leur dessein, ains plus-
 tost d'auoir les Princes et Princesses, et les emmener prisonniers avec les principaux Sei-
 gneurs; et de faict, ils enuoyerent quelques trompettes, pour sommer l'armee Po-
 lonoise, de leur mettre entre les mains lesdicts Princes et Seigneurs, et qu'ils
 permettroient à tout le reste de se retirer bagues sauues; à quoy aucun ne voulut enten-

la optu ore de séră, făcū cunoscutū tuturorū comandantilorū si căpitanilorū, ca să-sî tînă
 ómenîi gata de plecare pe a dóua dî diminétia, care eră dóuě-dieci si treî ale luneî lui Au-
 gustū una miie siese sute siese-spre-diece; acésta se si puse in lucrare, si luară cu dēnsîi
 totū-odată si cinci-spre-diece séu siese-spre-diece tunurî.

CAPU XLV.

*Sosirea Basilorū si a Principelui Michnea in tabără, si cumū Principiū Polonī fură nevo-
 itî a se ascunde după carele lorū.*

PRINCIPII vediēdu-se incongiurati de unū numērū asiă mare de inimiçi, afară numai
 de o parte se chibzniră a-sî face zidū de apărare cu carele si cu cărutiele lorū de бага-
 giu, cu hotărîre a se apără pâna la estremeitate, de si nu eră nici unū chipū, in privire că
 se află numai cinci siese miî de luptători in contra a dóuě-dieci-si-doi séu dóuě-dieci-si-trei
 de miî celū puçinū. In adevērū ei totū speră că Principele Sierbanū si Domnulū Bossy vorū
 veni in ajutoriulū lorū, sciindū că se află numai cale ca de dóuě dîle, si aducea cu sine die-
 ce séu dóuě-spre-diece miî de ómenî. Acésta făcū pe Basî si pe Michnea să se grăbescă a
 veni să silescă pe Polonî séu a se supune séu a se luptă. Sosindū aprópe de tabăra Polo-
 nilorū si vediēdu-î ocolitî din tóte pârtile, afară despre partea pădureî, aū trimisū o parte
 din ómenîi lorū, si aū apropiatū tunurile, care singure eră de ajunsū ca să fulgere pe toti
 inimiçi. Dar planulū lorū nu eră acesta, ci mai cu sémă eră ca să pună mână pe Principi
 si pe Principele, si să-î ducă captivi impreună cu domniî cei mai de frunte; de aceea aū si
 trimisū câte-va trompete, ca să provóce armata polónă să le dea in mână pe numitî Prin-
 cipî si domni, pentru ca să le permită celorū-laltî a se retrage liberi; nici unulū insă n'a

dre; ains declarerent tous d'une voix, qu'ils mourroient plustost que de commettre une telle lascheté et perfidie. Ce qu'ayant esté rapporté aux Bachatz et au Prince Michna, ils commanderent qu'on chargeast partie du canon de balles ramées, et qu'on le tirast tout au trauers de l'armée Polonoise; ce qui fut faict, et y en eut grand nombre de tuez et de blessez. Il fut aussi tiré quelques canonnades de la part des Princes, qui n'auoient que six pieces moyennes, qui ne firent pas grand effect, ioinct qu'ils n'auoient plus de boulets, et bien peu de poudres, à cause que par hazard il en auoit esté brulé une partie quelques iours auparauant, de sorte qu'il sembloit que toutes choses pronostiquoient leur prochain desastre. Le Seigneur Tischeuich ayant iudicieusement recognu que demeurant en ceste enceinte, il ne pouuoit euer la mort, ou du moins la captiuité, se resolut de prendre avec luy cinq cens cheuaux Polonois des plus valeureux, et de passer tout au trauers de trois ou quatre escadrons, qui gardoient que rien n'eschapast du costé du bois, qui leur estoit le plus suspect. Ce qu'ils executerent d'une si grande furie, que tous ceux qui se trouuerent au rencontre furent renuersez par terre, monstrant qu'il faict tres-dangereux s'opposer à ceux qui sont reduits à vaincre, ou à mourir. Le Prince Correcky n'eust pas manqué d'en faire autant, et d'emmenner le Prince Alexandre avec luy: mais il ne se pouuoit aucunement tenir à cheual, à cause de ses blessures, ioinct qu'il eust autant aymé mourir, que de laisser sa femme en telle extremité. Tout son dernier refuge fut de se desguiser le mieux qu'il peut, et de faire publier qu'il s'estoit esuadé avec Tischeuich, affin de tascher de passer pour un simple soldat, si les prisonniers estoient mis à rançon. Pareillement les Princesses se desguiserent le mieux qu'elles peurent, à mesme intention.

CHAPITRE XLVI.

Comment les Princes et leur armee se rendirent en fin à la discretion des ennemis. et de quelle façon ils furent prins et emmenez prisonniers.

APRES donc que le canon du Turc eut encores tiré quelques coups, et bouluersé plu-

voitū să asculte; ci totî declarară intr'o vóce că mai curéndū vorū muri de cătū să comită o asemine lasitate si perfidiă. Acestea făcându-se cumoscute Basilorū si Principelui Michnea, ei comandară să incarc tunurile cu bombe mărunte si să tragă asupra armatei polone; acésta făcându-se, aū caditū multime de ucisi si de răniți. S'aū trasū câte-va canonade si din partea Principilorū, cariū nu aveă de cătū siese tunuri de midî-locū, dar n'aū făcutū mare efectū, fiindū că nici bombe nu mai aveă si apoi nici chiarū érbă de puscă, că-cî cu câte-va dîle mai nainte, din întemplanle le arsese prăfăria, in cătū păreă că tóte lucrurile prediceă nenorocirea lorū viitóriă. Domnulū Tyszkiewicz incredintiându-se că pe cătū va stă in acestu ocolū nu puteă evită mórtea sêu celū puçinū captivitatea, se decise a luă cu sine cincî sute de călăreți poloni din cei mai viteji, si a rēsbate printre trei sêu patru scadrone care pazia să nu trecă nimene despre partea pădurei, care le eră mai suspectă. Acésta o si executară cu atăta furiă, in cătū totî cei ce le eră in cale fură răsturnati la pământū, simtîndū cătū este de periculosū a se opune la ómenî ce sunt redusî a invinge sêu a muri. Principele Korecki eră si elū să facă totū asiă, si să ducă pe Principele Alesandru cu elū, dar nu se puteă tîne nici de cumū pe calū din cauza ranelorū, si pe lângă acestea mai curéndū ar fi preferitū să móră, de cătū să-si lase soçia in asemine estremitate. Singura si ultima sa mântuire fū idea de a se schimbă in vestiminte cătū se póte mai bine, si a răspândi vorba că a scăpatū Tyszkiewicz, pentru ca să trecă dreptū simplu soldatū, dacă captivî s'arū pune la răscumpărare. Principesele aseminea 'si schimbără vestimintele cătū putura mai bine, totu cu asemine intentiune.

CAPU XLVI.

Cumū Principi si ostirile lorū in fine s'aū predatū in voia inamicilorū, si cumū fură luatî si dusi in prinsóriă.

DUPĂ ce tunulū Turcului a mai trasū câteva lovituri si a mai răsturnatū câteva din

sieurs de ces chariots qui seruoient de rempart, vn scadron de Tartares, et vn autre de Turcs se presenterent pour se ruer par deux diuers endroits sur le camp des Polonois, lesquels voyant qu'il n'y auoit plus d'apparence de resister, poserent les armes bas, criant à haute voix, qu'ils se rendoient, dont les ennemis furent tres-aises, ne demandant pas mieux que de prendre ces Princes prisonniers, et de disposer de tout le reste à leur volonté. Les Princes Alexandre et Bougdan furent liurez avec leur mere à Skinder Bacha, lequel les emmena à Constantinople, et bien-tost apres se renierent pour euitier la prison perpetuelle, de laquelle ils estoient menacez, dont Bougdan fut promptement puny: car s'estant fait circoncir, suiuant la loy de Mahomet, il en mourut, et la Princesse sa mere fut confinee au vieil Serrail. Quant au Prince Correcky, il s'estoit si bien desguisé, qu'il ne fut recognu du com mencement, et fut emmené prisonnier avec les simples soldats dans la cité d'Yas, où il fut depuis decelé par l'un de son party, lequel obtint sa deliurance par ceste insigne desloyauté. Le Capitaine Ture qui tenoit ce Prince, ayant sceu sa qualité par le moyen predit, le mena à Skinder Bacha son General, lequel l'en recompensa fort bien, et luy fit faire de grands serments, et au soldat qui l'auoit decelé, de n'en parler à aucun: car il auoit enuie de tirer de ce Prince quelque grande rançon, et le remettre en sa premiere liberté, C'estoit Mus-
tapha. } sçachant bien que s'il le menoit à Constantinople, le grand Seigneur le confinerait dans ses prisons, et par ce moyen qu'il n'en profiteroit aucunement: mais il aduint que quelqu'autre en aduertit Michna, qui en fut tellement jaloux, qu'il trauersa et renuersa du tout ce bon dessein de Skinder: luy ayant dit tout hautement en presence de plusieurs, qu'il sçauoit asseurément que le Prince Correcky estoit entre ses Esclaues, et qu'il print garde qu'il ne s'éuadast, parce que le grand Seigneur s'en prendroit à luy. Le General respondit, qu'il eust bien désiré que cela eust esté, mais qu'il n'en auoit encores eu cognoissance, et remercia Michna de son bon aduis.

Cependant ledit General craignant que s'il executoit son'intention, laissant aller le Prince Correcky moyennant rançon, le grand Seigneur n'en eust cognoissance, et qu'il n'en

carele ce inchideà barierele taberei, unŭ scadron de Tatarŭ si unulŭ de Turcŭ veniră de se aruncară pe din două părți asupra taberei Polonilorŭ, cariŭ, vëdiëndŭ că nu mai aveă midŭlocu de a resiste, puseră armele giosŭ, strigândŭ că se predaŭ. Inimiciŭ se bucurară, multiamindu-se a face servi pe acestŭ Principi, si a dispune de tôte in bună voiă. Principiŭ Alesandru si Bogdanu fura datŭ impreună cu muma lorŭ lui Skender-Basia, carele-ŭ duse la Constantinopole. Acolo ei se turciră ca să scape de inchisôria pe vietiă la care eră amenintiatŭ. Dar pentru acêsta, Bogdanŭ in curëndŭ 'sŭ luă rêsplata: că-cŭ, după ce s'a tăiatŭ impregiurŭ după legea lui Mohamed, a muritŭ, si muma-sa Dôrna fŭ inchisă in seraiulŭ celŭ vechiŭ. Eră Principele Korecki, atâtŭ de bine se schimbbase, în câtŭ la inceputu nu fŭ recunoscutu, si fŭ dusŭ captivŭ cu soldatiŭ cei ordinari in cetatea Iasiŭ. Acolo, unulŭ din ai sei 'lu descoperi, si pentru acêstă ticălosă tradare 'sŭ capetă libertatea. Capitanulŭ Turcŭ carele tineă pe Principele acesta, îndată ce a aflatŭ cine este, prin midŭloculŭ arêtatŭ, l'a dusu la Skender-Basia generalulŭ seŭ. Acesta-lu rêsplatŭ fôrte bine, si-lŭ puse să facă marŭ jurămintे, precumu si soldatulŭ care-lŭ trădase, ca să nu spună nimêrui despre acêsta: că-cŭ aveă poftă sa tragă dela acestŭ Principe unu mare pretiŭ pentru ca să-lŭ libereze, sciindŭ că dacă l'arŭ duce la Constantinopole, Sultanulu l'ar aruncă in inchisorile sale, si astfeliŭ nu s'ar folosi cu nimica. Dar se întêplă că unŭ altulŭ ôrecare dete de scire despre acêsta lui Michnea, carele de gelosiă rêsturnă cu totulŭ acestŭ bunŭ proieptŭ alŭ lui Skender, spundu-ŭ in gura mare de fația cu altiŭ că elŭ scieă cu sigurantŭ că Principele Korecki eră intre prinsi sei, si sa bage de sêmă a nu-lu scăpă, fiindu ca Sultanulŭ ŭ-ar cere socotela. Generalulu rêsponse că ar fi doritŭ ca acêsta să fiă, dar ca inca nu scieă nimica, si multiămŭ lui Michnea de insciintiarea ce ŭ-a datu.

Intr'aceea, numitulŭ Generalŭ temëndu-se că dacă sŭ-ar fi implinitŭ scopulŭ, liberândŭ pe principele Korecki prin rêscompêrare, Sultanulŭ ar fi auditŭ si l'ar fi pedepsitŭ seŭ l'ar

fust puny ou disgracié, il declara le lendemain tout ouuertement que l'aduis que luy auoit donné le Prince Michna estoit veritable, et que le Prince Correcky s'estoit trouué desguisé entre ses autres prisonniers, et qu'il le vouloit luy mesme presenter à son maistre, avec les Princes Alexandre et Bougdan, comme il fit depuis, ainsi que nous dirons plus particulièrement cy apres, lors que nous reciterons la façon de laquelle ce Prince a esté deliuré de ceste captiuité par vn manifeste secours de Dieu.

CHAPITRE XLVII.

Comme la Princesse Correcky fut emmenee par les Tartares à Bialigrot, sans estre recegnue.

La ieune Princesse Correcky s'estant aussi desguisee, et mesme defiguré sa belle face tant qu'elle auoit peu a l'ayde de ses ongles, et par tous autres artifices dont elle se peut aduiser, elle tomba entre les mains d'un Capitaine Tartare avec plusieurs autres qu'il emmena en la ville de Bialigrod, où este Dame fut fort inhumainement traictee nonobstant sa grossesse, et mesme pendant ses couches, qui aduindrent cinq ou six mois apres sa capture: pendant lesquelles couches, elle s'auisa d'un moyen qui luy seruit grandement pour l'acceleration de sa deliurance; et d'un soldat Polonois appellé Iacques, qui estoit aussi prisonnier du mesme Tartare, et qui auoit porté les armes soubz le Prince Correcky; en consideration dequoy, bien qu'il recognust ceste Princesse, et qu'il eust peu obtenir sa liberté en la decelant, toutesfois il ne le uolul iamais faire, dont bien luy prient: car la captiue ayant experimenté sa fidelité, luy donna vn expedient par le quel il fut delieuré, et elle en fin, à sa sollicitation et dilligence. Un iour donc que le Tartare estoit absent de son logis, la prisonniere print l'occasion de parler à Jaques le Polonois, et luy dit, Que l'ayant recogneu fidele en son endroit, elle luy vouloit declarer et donner vn expedient qu'elle esperoit

fi urgisitū, declarā a duóa dī in gura mare cā scirea ce i-o dedese principele Michnea erā adevēratā, cā principele Korecki s'a fostū găsitū schimbatū la haine între ceilalți-captivi, si cā voia să-lū ducă singuru la Sultanulū, impreună cu principii Alesandru si Bogdanū, Acēsta a si făcut'o precumū vomū spune aicea mai pre largū, cândū vomū narā midī-loculū prin care acest Principe a scăpatū de acēstā servitute prin o adevēratā putere de ajutoriū dumnediescū.

CAPU XLVII.

Cumū Principesa Korecki fū dusă de Tătari la Cetatea-Albă, fără să fiă cunoscută.

JUNA Principesă Korecki schimbându-se astfel, si chiarū desfigurându frumoșa sa față prin sgăriiturile unghiilor si prin tôte midī-lócele artificiale ce si-a inchipuitū, cadiū in mânilor unui Căpitanū Turcū, care impreună cu alți captivi o duse la Cetatea-Albă. Acolo, dama acēsta fū tratată fórte neomenesce, cu tôte cā erā grea, si chiarū in timpulū facereī, care a urmatu cincī sēu siese luni după cāderea sa in servitute. Pe cândū ea se afla grea, a aflatū unū midī-locū prin care a grăbit liberarea sa precumū si a unui soldatu polonū numitū Iacobū, carele cădiuse prinsū totu la acelu Tătari, si carele fusese in óstea principelui Korecki. Acestū soldatū, cu tôte cā recunoscea pe Principesa si ar fi pututū scăpā din servitute dacā o denunția, cu tôte acestea n'a voitū să facā una ca acēsta, si bine i-a prinsū: cā-cī captiva cercându fidelitatea lui, 'i arētā unū midī-locū prin care scăpā si elū si ea. Intr'o dī cândū Tătariul nu erā acasă, Principesa trase la o parte pe Iacobū Polonulū si-i dise cā, asiā precumū l'a cunoscutū credinciosū in privintia ei, ea voesce a-i

luy deuoir seruir pour le redimer de sa captivité, moyennant qu'il fist de point en point ce qu'elle luy prescriroit. Et apres que Iacques eut promis et iuré d'executer soigneusement tout ce que ceste Dame luy ordonneroit, quand mesme il iroit de sa vie; alors ladite Princesse reprenant la parole: Vous sçavez (luy dit-elle) que le Tartare duquel nous sommes captifs, a son frere aîné, homme fort riche, lequel depuis quelque temps en ça est deuenu aueugle, et sourd par le moyen d'un grand catharre qui luy est tombé sur les yeux et les oreilles, dequoy son frere semble porter beaucoup d'affliction; or i'ay vne bague que mon bon seigneur et mary me donna lors de nos fiançailles, laquelle i'ay tousiours soigneusement <sup>Saepe sub attrita
latet sapientia
veste.</sup> garde, la cachant tantost dans mes cheueux, et quelquesfois dans ces vieux hail-
lons dont i'ay tousiours esté reuestuë depuis ma captiuité: et ce qui m'a donné sujet de la preferer a plusieurs autres de grand prix que i'ay perduës, c'est que mon tres-cher espoux m'a-
uoit asseuree que la pierre qu'est enchassée dans le chaton de ceste bague auoit de grandes et singulieres vertus, mesmes pour la fecondité des femmes qui la portent, et pour conseruer leur fruct quand elles sont enceintes, à quoy elle m'a grandement seruy, car ie ne pense pas que sans elle i'eusse peu porter mon fruct à terme et perfection, attendu les miseres que i'ay souffertes. Outre ces proprietéz, i'ay encores ouy dire à mon cher seigneur, que celuy qui luy auoit fait present de ceste excellente pierre, l'auoit asseuré qu'elle auoit aussi la vertu d'esclaircir, voire de restituer la veuë lors qu'on l'auoit perduë par fluxion, et de guarir la surdité, pourueu qu'elle ne fust naturelle, ou trop inueterée. Or ie suis d'ais de tirer ceste pierre de son chaton (car aussi bien l'or nuiroit plustost, qu'il ne seruiroit à l'augmentation de ses facultez) et de te la bailler apres que tu auras sondé nostre Tartare, et reconnu s'il te voudroit mettre en liberté apres auoir guarý son frere deses infirmitéz, et moyennant aussi qu'il te iure fort solemnellement de ne point retenir la pierre, ains te permettre de l'emporter, afin que tu me la rende, saus qu'il le sçache. Le Polonois sur ce luy dit, Madame, ie trouue ce moyen tres-bon, et ne fais aucun doubte que si vostre pierre peut effectuer ce que vous dites, que le Tartare ne me donne volontiers la liberté. Mais vous mettrez ce precieux joyau en fort grand hazard, car vne chose si rare et

descoperi si a-î arêtà unü midî-locü cu care sperà să scape din servitute, nunaî să facă din punctü in punctü ceea ce i-ar prescrie. Si după ce Iacobü a promisü si a juratu că va face totü ce dama acêsta î va spune, chiarü de l'ar costà viétia, Principésa, reluândü cuvântulü, î dise: scit că Tătarulü carele ne-a robitü are unü frate mai mare, carele de câtü-va timpü incöce a orbitü si a surditü după o grea bôlă ce i-a cădiutü la ochî si la urechî, si pentru care frate-seü pare a fi förte supëratü. Eü am unü inelü ce mi l'a datü la logodnă domnülü si soçiulü meü, si pe care l'am păstratü cu ingrigire; ascundiëndu-lü cândü in përlül meü, cândü in sdrentiele cu care am fostü totdeauna imbrăcată de cândü am cădiutü róbă. Ceea ce m'a făcutü ca se preferü inelulü acesta innaintea altorü scule mai scumpe ce am perdutü, este că prè-scumpulü meü soçiü m'a incredintiatü că pétra care este in acestü inelü are marî si deosebite puterî, chiarü pentru feconditatea femeilorü care-lü pôrtă, si pentru ca să conserve fruptulü lorü cândü sunt grele; pentru acêsta, elü mi-a prinsü förte bine, că-cl nu credü că fără elü asiü fi pututü purtă copilulü până la terminü si bine, după chinurile căte am suferitü. Afară de acestea, sciü că scumpulü meü domnü spuneă că, celü ce-î dăruise acêstä pétră minunată, 'lû incredintiasc că aveă puterea de a lumină vederea acelorü ce vorü fi perdu'to, si de a vindecă surdimea, nunaî de nu cumva e naturalë seü förte vechiă. Asiă-dar eü sunt de părere să scotü pétra acêsta din inelü (că-cl chiarü asiă aurulü pôte mai multü smintesce de câtü adaoge facultătile sale) si să tî-o datü tie după ce vei cercă pe Tătarulü nostru si după ce vei vedë că ar voi să te libereze dacă vei vindecă pe frate-seü de infirmitătile sale, si după ce-tî va face jurământü cu solemnitate că nu va opri pétra ci-tî va dà-o indërëtü, pentru ca si tu să mi-o dai mie, fără să sciă elü. Polonulü la acestea dise: Dómnă, mi se pare că acestü midî-locü este prè-bunü, si nu mă indoiescü că, dacă pétra Dtale pôte să facă ceea ce dici, Tătarulü va să mă libereze cu multiämire. Dar puî in mare pericolü acêstä sculă pretiösă; că-cl unü lucru asiă de rarü si asiă de minunatü

si excellente excite incontinent l'enuie de ceux qui en voyent les effects: vray est que l'ay recogneu que depuis que le Tartare iure par son grand Dieu, qu'il fera quelque chose, mettant la main sur sa poictrine, il n'y manque iamais; de sorte qu'il ne faudra rien commencer, qu'il n'ait confirmé sa promesse par ce serment solennel. C'est fort bien advisé, dit la Dame: mais il faudra aussi que tu demande au malade, qu'il te donne vn cheval et quelque argent pour t'en retourner avec passe ports en ton país, afin que tu t'y achemine promptement pour sçavoir des nouvelles de mon cher espoux, et l'aller trouver la part qu'il sera pour luy faire tenir de mes lettres, et me rapporter responce, s'il est possible, car c'est tout ceque ie desire pour le present, plus que la conservation de ma propre vie. Le Polonois ayant derechef promis et juré d'exécuter de point en point tout ce que ceste Dame luy avoit prescrit, si tost qu'il seroit mis en liberté; la Princesse tira sa bague qui estoit lors cachée dans ses cheveux, et avec grande peine ils osterent la pierre de son chaton, laquelle ladite Dame baisa plusieurs fois, puis la bailla au Polonois, qui la receut tres-humblement, iurant derechef de la rendre aussi tost qu'il en auroit fait, si elle ne luy estoit ostée par violence.

CHAPITRE XLVIII.

Comme le Polonois fit entendre au Tartare, qu'il pouvoit guarir son frere d'aveuglement et de surdité, s'il luy vouloit donner liberté sans payer rançon.

LE Polonois estant nanty de ceste pierre, attendoit avec impatience que le Tartare vint à parler de la maladie de son frere, et comme vn iour il s'en affligeoit, le Polonois print occasion de luy dire, qu'il sçauoit vn moyen fort asseuré pour guarir l'vne et l'autre infirmité de son frere, sans luy faire aucun mal, ny mesme luy faire prendre aucune chose par la bouche; le n'en croy rien, luy repliqua le Tartare, car les medecins de ce pays ne l'ont peu faire: mais si tant estoit que tu peusses effectuer ton dire, ie te promets de te renvoyer

atitiă invidia celoră cară 'i vėdă efeptele. Este adevără că Tătarulă dacă jură pe Ddieulă seă celă mare să facă ceva, punendă mâna pe peptulă seă, nu-si calcă cuvėntulă; de aceea nici trebue să incepemă ceva, innainte de a-si incredintiă elă promisiunea sa prin acestă jurământă solennă. Fărte bine a-i gândit'o, dise dama; dar totă odată trebue să ceră bolnavulă ca să-ti dea ună cală si căti-va bană ca să te intorcă cu pasaportă in tiăra ta, pentru ca să mergă măi curendă să afli sciră despre scumpulă meă soăiă, să-i ducă scrisorile mele, si să-mă aducă răspunsă, dacă se pôte; că-ci numaă atăta dorescă de o candată măi multă de cătă păstrarea vietă mele. Polonulă promitendă-i érasă cu jurământă că va face din punctă in punctă ceea ce dama acăsta i-a fostă prescisă, indată ce va căpătă libertatea, Principesa scose inelulă seă pe care atunci lă aveă ascumsă in pėrulă seă, si cu órecare greutate scose pėtra din elu, pe care o sărută de măi multe oră, apoi o incredintiă Polonulă, carele o luă cu mare respectă, jurandă érasă a i-o dă îndărėtă indată ce va termină, dacă nu i se va luă prin silă.

CAPU XLVIII.

Cumă Polonulă făcă pe Tătară să intielégă că pôte să vindece pe frate-seă de orbire si de surdire, dacă-i va dă libertatea fără răscumpărare.

POLONULU, după ce a luată pėtra, asceptă cu nerăbdare ca Tătarulă să deschidă vorba despre bóla fratelulă seă. Asiă-dar audindu-lă intr'o di cumă se plăngeă, luă indemnulă si-i dise că elă scie ună midă-locă fărte sigură ca să vindece amėndouă infirmitătile frate-lulă seă, fără să-i facă nici ună rėu, si fără măcară să-i dea ceva de beută. Nu credă, dise Tătarulă, că-ci doftorii din tiăra asta nu lău putută vindecă; dar dacă tu ai pută face ceea

Promesse qui fut faite par le Tartare, à Jacques le Polonois. } sans payer aucune rançon, et en outre te donneray dequoy te reconduire en ton país. C'est la recompense que ie faisois estat de vous demander, dit le prisonnier, et que vous me iuriez pas vostre grand Dieu de ne manquer pas de satisfaire à vostre promesse, quand i'auray effectué la mienne, et de ne retenir, ny permettre que d'autres m'ostent la chose dont ie me serviray à l'effect de la cure de ces maladies. Ce que le Tartare ayant promis et iuré par son serment solemnel, posant la main droite sur son coeur, le prisonnier luy dit, suivant l'instruction que sa Dame luy auoit donnée, qu'il demandoit delay d'une semaine, tant pour faire quelques preparations necessaires, que pour attendre le renouvellement de la Lune, ce que le Tartare estima estre vne pure défaite, n'estant pas capable de comprendre, que les Astres, et principalement ces deux grands luminaires, le Soleil et la Lune, infusent leurs vertus dans les corps d'icy bas plus abondamment en vn temps, qu'en l'autre, bien qu'il se reconnoisse ainsi par ceux qui y prennent garde vn peu curieusement, non seulement aux animaux, et vegetaux, mais encores aux minéraux, et aux pierres, comme entre autres, on a remarqué de la pierre appelée Chelonia, qui rend ses effects plus ou moins admirables, selon le temps qu'on la met en vsage; et la Selenite porte apparemment vne figure de Lune sur sa face, laquelle croist, ou décroist suivant la Celeste, dont on peut induire et iuger asseurement que l'une reçoit les mouemens de l'autre. Ce qui est aussi conforme à l'Axiome du Philosophe, qui dit, que les choses terrestres sont regies et gouvernees par les corps Celestes, dont i'ay bien voulu toucher vn mot en passant, de crainte que ceux qui liront cecy, n'estimassent que i'eusse meslé des choses fabuleuses, pour enfler ceste Histoire.

CHAPITRE XLIX.

Comme Jacques le Polonois se fit réitérer les promesses que le Tartare luy auoit faites, en presence du malade.

Or jaçoit que le Tartare ne se peust persuader que ce nouveau Medecin deust operer

ce dici, 'tî promitü a-tî dâ drumulü fără nici o răscumpărare, si încă a-tî inlesni midî-lócele cu care să te întorci în tiéra ta. Acéstă răsplatire gândiam să-tî cerü si eü, dise captivulü; dar să-mi juri pe Ddieulu teü celü mare, că-tî vei indeplini promisiunea cândü si eü voiu indeplini pe a mea, si că nu vei opri nici vei dâ voiă la altü ca să-mi iea lucrulü prin care voiü vindecă aceste bóle. După ce Tătarulü a promisü si a juratü cu jurământulü seü celü solemnú, punëndü mâna dréptă pe inima sa, captivulü dise, după invëtătura ce-i dedese Dómna sa, ca să-î dea terminü de o săptămână, atâtü pentru ca să făcă órecare preparative necesarie, câtü si pentru ca s'ascepte rennoirea lunei. Acéstă propunere puse la mare indoiélă pe Tătarü, nefiindü în stare să întielégă cumü stelele, si mai alesü aceste dóué mari luminătórie, Sórele si Luna, potü să aibă influintiă asupra corpurilorü pământesci mai cu abundantiă într'unü timpü de câtü într'altulü; cu tóte ca acéstă este recunoscutü de câtră cei ce observă mai cu pëtrundere, nu numai la animale si la vegetale, dar chiarü si la minerale si la petre, precumü între altele s'a băgatü de sémă pétra numită Chelonia, care are e-fapte mai multü si mai puçinü admirabile, după timpulü cândü se întrebuintiéază; si Selenita pare că are o figură de lună pre façiä sa, care cresce si decresce ca si luna cea ceréscă, după care se póte conchide că una priimesce miscările celeilalte. Acéstă este totü deodată conformü cu asioma Filosofulü care dice, că lucrurile pământesci sunt guvernate de câtră corpurile ceresci, despre care amü voitü să spunü unü cuvëntü în trecätü, de témă că acei ce vorü ceti aicea, să nu crédă că am amestecatü lucruri fabulóse, pentru ca să facü acéstă istoriä mai inflată.

CAPU XLIX.

Cumü Iacobü Polonulü a făcutü pe Tătarü ca să repëtă promisiunile sale, în façiä cu bolnavulü.

De si Tătarulü nu se puteä incredintiä că acestü noü medicü puteä să făcă ceea ce

ce dont il s'estoit jacté; toutesfois il ne delaisa d'en aller faire le recit à son frere lequel desireux de recouurer les sens desquels il estoit priué, pria sondit frere de ne negliger point cest offre, attendu mesmement que l'essay ne luy en pourroit causer aucune incommodité, puis qu'il ne falloit rien prendre par la bouche, ny souffrir aucun mal, comme auoit asseuré le Polonois; promettant au reste le malade de dedommager sondit frere, tant de la rançon qu'il pouuoit esperer de son prisonnier, que de tout ce qu'il luy bailloeroit.

Donc le delay requis par ce nouveau Medecin estant expiré, et la Lune arriuee au point de sa conjunction avec l'oeil du monde; le Tartare ne manqua pas d'interpeller son prisonnier, de l'exécution de sa promesse, lequel fit responce, qu'il estoit tout prest de s'acheminer avec luy chez son frere, pour venir à l'operation tant attenduë et desirée de part et d'autre; et pour cest effect, il print entre ses mains vn verre dans lequel ladite Dame auoit mis tremper sa pierre, avec du jus exprimé de violettes de Mars, et de quelques autres fleurs printanieres, pendant le delay requis, et partit avec le Tartare pour aller chez le malade, où estans arriuez, le Polonois fit reïterer encores au Tartare les promesses qu'il luy auoit faites, après qu'il auroit entierement guery son frere, et crioit bien haut, afin que le patient l'entendist, et qu'il en fust tesmoing; ce que le dit patient ayant à quelque peine entendu, il dict au Polonois, Qu'outre la promesse que son frere luy auoit faite, il luy donneroit vn cheual, et cinquante squins, pour faciliter son retour en son pays. Vous me donnez courage de vous bien guerir, dit le Polonois: mais il faut que vous me promettiez et iuriez encores vne chose, comme a faict vostre frere; C'est qu'après que ie vous auray rendu les facultez de la veuë, et de l'ouye, vous ne m'osterez point, ny souffrirez qu'on m'oste la chose dont ie me seruiray en ceste cure: Ce que le Tartare iura volontiers, ne songeant lors qu'à sa santé.

CHAPITRE L.

De quelle façon le Polonois proceda à la guarison des yeux du Tartare.

COMME le Tartare eut veu tirer par le Polonois sa pierre medicinale, de la composi-

propuneà, cu tôte acestea s'a dusă să spună fratelui său celui bolnavă. Acesta l'ă rugă cu stăruință ca să primescă propunerea, cu atât mai alesă că nu putea să-i facă nici o neplăcere, fiindă că nu avea de luată nimic în gură, nici avea de suferit vre o durere, precumă asigurase Polonulă; promitendă bolnavulă de a-lă despăgubi atât de rescumpărarea ce putea speră dela servulă său, câtă si de oră ce i-ar mai fi cerută.

Indată ce a trecută terminulă cerută de noulă medică, indată ce luna ajunse la punctulă conjunctiunei sale cu ochiulă lumelă; Tătarulă nu lipsi de a chiâmă pe sierbulă său si a-i dice ca să-să împlinescă promisiunea. Acesta răspunse că eră si gata a merge cu elă la fratele său, ca să începă operatiunea atât de multă dorită de o parte si de alta; si pentru acăsta, elă luă în mână ună păchară în care numita damă pusese petricica sa, cu zamă storsă din viorelele lui Martiă si din alte flori de primăveră, în timpulă terminulă cerută, si plecă cu Tătarulă cătră bolnavă. Acolo sosindă, Polonulă făcū pe Tătară ca să mai repătă promisiunile făcute, după ce ar vindecă cu totulă pe fratele său, si strigă cu voce mare pentru ca bolnavulă să-lă audie si să fiă martură. Bolnavulă audindă cu mare greă, a disă Polonulă că, afară de ceea ce i-a promisă frate-său, elă i va dă ună cală si cinci-dieci de galbină, pentru ca să se pôtă întorče în țiera sa. Mă dă curagiulă ca să te vindecă cumă se cade, dise Polonulă; dar trebue să-mă promită ca si fratele Dtale, si să jură ca dănsulă, că, după ce-ti voi dă vederile si audiulă, nu-mă vei luă si nici vei suferi ca cineva să-mă iea lucrulă cu care mă voi servi la cura acăsta. Tătarulă jură bucurosă, negândindu-se atunci de câtă la sănătatea sa.

CAPU L.

Cumă Polonulă procese la vindecarea ochiloră Tătarulă.

TATARULU, cumă a vėdiută pe Polonă că scôte pėtra medicinală din compositiunea în care

tion où il l'auoit mise tremper, ainsi qu'il a esté predit, et icelle appliquer sur l'un des yeux de son frere, avec un bandeau pour l'y tenir fermement par l'espace de sept heures, il douta encores plus que deuant, de l'effect qui luy auoit esté promis, car aussi ceste pierre auoit plus de vertu, que d'esclat. Ce qui fut cause qu'il sortit de la maison de son frere assez brusquement, disant, qu'il s'alloit promener, attendant cest interualle de temps à passer, et pensoit desia, comme il confessa depuis, à bien frotter ce nouueau Medecin, si son operation eut mal succédé. Mais comme il fut retourné, et qu'il eut veu leuer le bandeau, et l'oeil, en la per-
Gnarison d'un
oeil, en la per-
sonne du Tar-
tare. } uer l'oeil médicamenté avec de l'eau de fontaine, et qu'il entendit que son frere s'escria qu'il voyoit fort bien, alors il en eut une telle allegresse, et le malade aussi, qu'ils ne sçauoient quelle chere et caresse faire à ce Medecin; et pour commencer à le festoyer, firent apporter le disner qui estoit prest, remettant la cure de l'autre oeil pour l'apresdinee. Pendant le disner, leur entretien ne fut autre que de l'admirable et specifique propriété de ceste pierre, et de l'affliction que reçoient en l'ame ceux qui sont priuez de la veüe, principalement pour ne pouoir plus iouyr de la douce et agreable lumiere, et contempler le bal des Astres.

A l'effect de quoy le Createur de toutes choses a voulu que l'homme eut le chef esleué, et les yeux placez en iceluy, afin de mieux contempler le lieu d'où son ame a prins origine, et où elle doit en fin retourner; ils s'entretindrent aussi des loüanges de la vraye Medecine, par les reigles et preceptes de laquelle le genre humain est souuentes fois soulagé en ses infirmitéz. Mais le malade qui auoit esté traicté de diuers medecins, sans en auoir resseny aucun soulagement regrettoit la despense qu'il y auoit faite, et disoit que s'il eust eu l'autorité de faire des loix en son pays, il eust ordonné entr'autres choses, Que les medecins ne seroient payez de leurs salaires qu'apres auoir guarý leurs malades, a fin de les rendre plus studieux et plus soigneux qu'ils ne sont, leur estant quasi indifferend que lesdicts malades meurent, ou qu'ils guarissent.

A l'issuë de table, le Polonois appliqua sa pierre medicinale sur l'autre oeil, comme

o băgase, si o pune pe unul din ochii fratelui său, cu o legătură care să o țină acolo lipită pe timp de șapte ore, veni la mai mare indoelă de câtă înainte despre efectul ce-i promisesse, neputându crede ca această piatră avea în sine mai multă putere de câtă strălucire. De aceea elu eși din casa fratelui său răpede, dicându că se duce să se plimbe până va trece acestu intervalu de timp, si avea de gându, precum a mărturisit-o pe urmă, să dea o bună frecătură medicului, dacă operatiunea sa nu va reesi. Dar după ce s'a întorsu si a veditu că ridicase legătura de pe ochiu, si că spălă ochiul cu apă de fântă, si a auditu pe frate-său strigându că vedeă fôrte bine, atuncia s'a unplutu de atăta bucură, atătu elu câtu si bolnavul, că nu mai scieă ce mulțămire să mai facă acestu medic; si pentru ca să începă a-lu sərbători, a adusă prândiul carele eră gata, amênându cura celui-laltu ochiu pe după masă. În timpul prândiului, n'a fostu altă convorbire de câtă despre admirabila si specifica proprietate a acestei petre, si despre intristarea ce pôrtă în sufletu acei ce-si perdu vederea, mai alesu fiindu că nu potu să se bucure de dulcea si plăcută lumină, si să contemple valul stelelor.

Pentru această Creatorul tuturor lucrurilor a voit că omul să aibă capul ridicat si ochii asediati în elu astfelu în câtă să contemple mai bine locul de unde sufletul său a luat originea sa, si unde trebuie în fine să se reintôrne. Ei vorbiră asemenea despre laudele adevăratei medicine, după ale căreia regule si precepte genul omenesc este adese ori mângăiatu în infirmitățile sale. Dar bolnavul, carele fusese tratat de diferiti medici fără să fia simtitu nici unu folos, se plângea de spesele ce făcuse, si dicea că de ar fi avut puterea să facă legi în țiera sa, ar fi ordonat între altele, ca medicii să nu fiă plătit de câtă după ce ar vindeca pe bolnavii lor, pentru ca să-i facă mai studiosi si mai ingrigitori, că-ci astfelu cum sunt, pușinu le pasă dacă bolnavii moru său se vindecă.

Ridicându-se de la masă, Polonul a aplicat piatră sa medicinală si pe cel-laltu

il auoit fait le matin, et ainsi la veuë fut entierement restituee au Tartare, lequel ne desi-roit rien tant que d'esprouuer ce mesme remede sur ses oreilles sourdes, laquelle operation fut remise au lendemain, à cause que la nuict suruint.

CHAPITRE LI.

De quelle façon le Polonois proceda à la cure de la surdité du Tartare, et fit promettre au Capitaine qui tenoit la Princesse captive de la traicter mieux à l'aduenir, l'aduoiant estre sa parente.

LE iour ne parut pas plustost le lendemain, que le Tartare attendoit avec impatience son frere, avec son bon Medecin, pour paracheuer de le guarir, ainsi qu'il s'estoit obligé de faire, ce qui fut fait fort heureusement, par l'aplication de ceste pierre dans chacune des o-reilles assourdies, en l'y laissant autant de temps qu'on auoit employé le iour precedent à la guerison des yeux, puis faisant injection dedans, de quelques gouttes de la composition en laquelle la dicte pierre auoit trempé, il est difficile de dire lequel de ces trois, receut à coup prés le plus de contentement de ces belles experiences et cures; car outre que le Po-lonois obtenoit par ce moyen sa liberté, il estoit extremement aise d'auoir veu ces admira-bles effects operez par ces mains, et dont il estoit recogneu comme s'il en eut esté l'au-theur. Le Tartare qui l'auoit mené et adressé à son frere qu'il aimoit vniquement, ne receut iamais plus de contentement que de luy auoir procuré ce bien, dont son aisé se sentoit grandement obligé vers luy; et quant à l'autre Tartare, qui auoit recouuert ses deux sens, par la priuation desquels l'homme semble estre de pire condition que les bestes, il pensoit renaistre au monde, et pour en recompenser son Medecin, outre qu'il paya sa rançon à son frere, il luy donna encores un bon cheual, cinquante squins, et vn coutelas de Damas.

ochiu, precumă făcuse de diminétiă; si astfelîu se indreptă cu totulă vederea Tătarului, care-le acuma nu mai doriă altă de câtă să cerce acelasî remediū asupra urechiloră sale asur-dite, operatiune care se amănă pe a două di fiindă că innoptase.

CAPU LI.

Cumă Polonulu procese la cura surdirei Tătarului, si cumă 'lă făcū să promită că va tra-tă mai bine pe Principesa captivă, arătându-î că este rudă cu elă.

ABIA se arătase sórele a două di, si Tatarulă asceptă cu nerăbdare pe fratele seū, cu doftorulă celū bunu, pentru ca să-lă vindece cu totulă, asiă precumă se indatorase. Acésta se si făcū cu fericire, aplicându-î pétra in fiă-care din urechile asurdite, si lasând'o atătū timpū precătū o lasase in dioa precedinte la vindecarea ochiloru; pe urmă picându-î inlă-intru câte-va picături din compositiunea in care fusese muiată, este grei de spusū care din acesti trei simti mai mare bucuriă din aceste frumóse esperiinte si cure; ca-ci Polonulă, prin acestū midî-locū căpătă nu numai libertatea sa, dar si o bucuriă nespūsă vėdiendū aceste minunate efepte operate prin mânele sale, si sciindū că eră recunoscutū elă ca autoriū alū loră; Tătarulă care-lă adusese la frate-seū celū prė-iubitu, nu simti nicl odată mai mare bucuriă de câtū aceea de a-i fi făcutu asemenea bine pentru care frate-seū se simtiă fórtē in-datoratū cătră dēnsulă; si câtū despre celalaltū Tatară, carele-si recăpėtase simtiurile, pe care cândū nu le are omulu pare a fi in conditiune mai próstă de câtū vitele, credeă ca se nasce de a două-óră in lume, si pentru ca să rėsplatěscă pe mediculă seū, nu numai că a platitū fratelulă seū rescumpărarea, dar încă i-a datū unū calū bunū, cincî-dieci de gal-bini si unū cutitū de Damas.

Le Polonois voyant ces deux Tartares si ravis et contents de luy, pour auoir si bien accomply ce qu'il auoit promis, il print occasion de dire à son hoste, qu'il auoit vne chose à luy declarer, et vne requeste à luy faire, C'est à sçauoir, que la Polonoise, qui estoit aussi sa prisonniere, estoit sa parente proche, et qu'il le prioit en consideration des bons offices qu'il auoit rendus à son frere, qu'elle fust desormais et pendant son absence, mieux traitée et son petit enfant, qu'ils n'auoient esté iusques alors, et qu'aussi tost qu'il seroit de retour en son pays, il moyenneroit le payement de sa rançon, voire qu'il pourroit reuenir luy mesme pour l'apporter et la reconduire en Pologne; à l'effect dequoy les Tartares luy firent obtenir des passeports du Gouverneur, sans lesquels il luy eust esté presque impossible de sortir du pays. Attendant l'expedition de ses passeports, le Polonois demeura tousiour en la maison du Tartare, non comme son prisonnier, mais plustost comme son intime amy, mangeant à sa table, et en sa consideration la dite Dame, qui auoit tousiours esté iusqu'à lors traitée en pauvre esclaue, commença d'estre assez humainement nourrie avec son petit enfant; il leur fut aussi loisible de parler et conuerser librement ensemble, de sorte que le Polonois raconta à sa Dame de point en point ce qui s'estoit passé en la curation du frere de leur hoste avec sa pierre, qu'il luy rendit fidelement, comme il auoit promis.

CHAPITRE LII.

La Princesse captiue est aduertie de ce qui s'estoit passé à la guarison du Tartare, et demanda permission d'escrire a ses parens par Iacques le Polonois.

LA Princesse prisonniere fut infiniment aise d'entendre que son dessein auoit iusques là si heureusement succédé, ce qui luy donna bonne esperance pour l'auenir, et voyant que le Polonois n'attendoit plus que ses passeports pour partir, elle demanda permission au Tartare d'escrire à quelques-vns de ses parens, pour les conjurer de la retirer, et payer sa ran-

Polonulă, vëdiëndü pe acesti doi Tătari atâtü de multiămiti de dënsulü, fiindü-că in-deplinise ceea ce promisese, găsi ocaziune a spune ôspelü seü, că aveä sä-ï declare unü lucrü si sä-ï facä o rugămintë, adecă că Polöna care era servä la elü, erä rudă a sa de a-pröpe, si că l'ar rugä in privirea servitielorü ce făcuse fratelui seü, sä fiä pre câtü timpü va lipsi elü mai bine tratatä împreună cu copilasiulü seü de câtü innainte, si că indatä cese va întörce in tiëra sa elü va face chipü ca sä o rëscumpere, si că va veni singurü cu pretiulü ei pentru ca sä o iea si sä o reconducä in Polonia. Dupä acësta, Tătarii 'ï scöserä pasapörte din partea guvernatorului, färä de care 'ï-ar fi fostü cu neputintiä ca sä ésä din tiërä. Pänä sä-ï scötä pasapörtele, Polonulü siediü totü in casa Tătarului, inä nu ca unü servü ci ca unü amicü intimu, mănändü la masa sa; erä numita Damä, care pänä atunci fusese tratatä ca o biëtä róbä, incepü a fi nutritä mai omenesce impreună cu copilulü ei; totü odatä le fü permisü la amëndoi ca sä vorbëscä in libertate impreună; si astfelü Polonulu 'ï spuse cu de a mëruntulü totü ce se petrecuse cu cura fratelui ôspelü lorü cu pétä sa, pe care 'ï-o dete îndërëtü precumü 'ï promisese.

CAPU LII.

Principesa captivă află de cele petrecute la vindecarea Tătarului, si cere voiă a scrie rude-lorü sale prin Iacobü Polonulü.

PRINCIPESA captivă fü förte voiösä sä audiä că planulü seü a isbutitü atâtü de bine, si acësta 'ï dete bunä sperantiä pentru viitoriü. Vëdiëndü că Polonulü asceptä numai pasapörtele sale pentru ca sä plece, ea cerü voiä Tătarului ca sä scriä cuiva din rudele sale si sä-ï röge ca sä plätëscä rëscumpërarea sa pentru ca sa o mântuiä. Acëstä voiä i se acordä cu usiurintiä. Din töte scrisorile acestea, n'am pututü păsträ de câtü pe aceea ce ea

çon, ce qui luy fut accordé facilement. De toutes ces lettres, ie n'ay peu recouurer que celle qu'elle escriuit au Prince Correcky, que i'ay fait translater de Polonois en nostre langue, affin d'en faire part aux Lecteurs.

LETTRE DE LA PRINCESSE CORRECKY CAPTIVE, A SON MARY, PRISONNIER DU TURC.

Depuis l'heure mal-heureuse que la fortune, ou pour mieux dire la providence diuine permit que vos victoires, et nos communes felicités fussent changees en desastres et calamitez, et que moy, chetive, apres auoir veu en mesme instant reduire sous la captiuité du Turc ma tres-chere mere, mes deux tres-aymez freres, et vous mesme (mon tres-honoré mary et seigneur.) je demuray en partage avec plusieurs de nostre party, entre les mains inhumaines des Tartares: Il m'a esté du tout impossible de rencontrer vne seule occasion de vous faire scauoir de mes tristes nouvelles iusqu'à present, que la diuine bonté commençant à destrempier la rigueur de sa justice dans la douceur de sa misericorde, m'a inspiré un moyen inespéré au fort de mes miseres, pour faire deliurer ce soldat et messenger de nostre commune prison, lequel r'ay obligé par ce bon office de vous aller trouver en quelque part que puissiez estre, (si tant est que vous restiez encores entre les viuants) et m'en rapporter quelque certitude; car c'est la seule esperance, bien que tres-douteuse, qui a retenu iusques icy mon ame sur les leures de son corps infortuné, ou plustost dans sa double prison; Vray est que le Tout puissant, qui n'abandonne iamais les siens au besoin, sans quelque consolation, m'a fait ceste grace particuliere, que le fruit dont ie commençois d'estre enceinte lors de nostre grand mal-heur, est en fin paruenu à sa maturité, et en ay esté deliuree avec assez d'heur (si toutesfois ie puis appeller heur d'auoir porté et mis sur terre vn pauvre innocent, qui a succé toutes sortes d'angoisses, auant le laict de sa miserable mere, et n'a plustost senty l'air commun, qu'il n'ait resenty la dissette et necessité de ses parens; et de plus a esté barbarement enroollé au nombre des captifs de la nation, hors de laquelle il est nay, comme si en naissant il fust deuenu ennemy des Tartares, et en ceste qualité de-

a scrisă Principelui Korecki si pe care am tradus'o din limba polonă, pentru ca s'o facă cunoscută cetitoriloră.

SCRISORIA PRINPESEI KORECKI DIN CAPTIVITATE, CATRA SOCIULU EI CAPTIVU ALU TURCULUI.

Din ora nenorocită de cândă ursita, seău mă bine disă, Provedintia divină voi ca victoriele si comunele năstre fericiri să se schimbe in nenorociri si calamități, de cândă am vădiută de o dată cădiendă sub robia Turculă pe pră-scumpa mea numă, pră-iubitiă mă doă frati, si chiară pre tine, pră-onoratulă mă soă si domnă, că sărmana am rămasă, imprecună cu mă multă din aă nostri, in mănăle neomenescă ale Tatariloră. Mă-a fostă cu totulă peste putintă ca să găsească măcară o singură ocaziune să-ti faciă cunoscute tristețele mele sciri până acuma. Dar bunătatea dumnediească incepândă a imnuia asprimea justitiei sale in dulcetiă misericordiei sale, mi-a insuflată ună miă-locă neasceptată in ticălosiăle mele cele grele, ca să scapă pe acestă soldată si anunăiatoriă ală comunei năstre inchisori, pre care l'am indatorată să măgă să te găsească ori in ce parte vei fi (numă dacă vei fi rămasă încă intre cei vii), si să-mă aducă vre o scire sigură; că-că acesta este singura mea sperană, de si fôrte indoiăă, care a tinută până acuma sufletulă mă pe buzele corpulă seă nenorocitiă, seă mă bine in indoita sa inchisoriă. Adevără este că a Totă-putintele, carele nu părăsesce nici odată pe aă seă la nevoiă fără ôrecare măngăiare, mi-a făcută acestă grafiă particulară, că fruptulă cu care incepusem să făă grea cândă s'a întemplată nenorocirea năstră, a ajunsă in fine la maturitate, si m'am usiurată cu destulă fericire (dacă se pôte numă fericire, fiindă că am purtată si am pusă pe pământă ună bietă innocentă, carele a suptă totă feliulă de dureri innainte de lăptele păcătoșă sale mume, si carele, innainte de a simă aerulă comunită, a resimătiă miseria si lipsa părintiloră seă; si ce e mă multă, născută a-fără din simulă nătimeă, a fostă cu barbariă înrolată in numărulă captiviloră ei, ca si cândă

claré de bonne prinse). Mais nonobstant toutes ces tristes considerations, et les autres incommoditez que cet enfançon et moy souffrons à tous moments, ce m'est, ie le confesse, un incroyable contentement et consolation, Quand ie viens à remarquer en son visage enfantin les traicts racourcis du vostre, que i'honore sans cesse en mon imagination. Et puis que cest enfant est nostre par indiuis, aussi est-il bien raisonnable qu'il vous serue, ainsi qu'à moy, de reconfort au fort de vos ennuis. C'est, mon tres-cher Espoux, toutes les bonnes nouvelles que ie vous puis escrire, vous suppliant de les recevoir en tesmoignage de la continuation de ma fidelité en vostre endroit, et en assurance que le vray Protecteur des Chrestiens, qui nous auoit reserué ceste faueur singuliere en temps si opportun, ne permettra point que nous terminions le reste de nos iours en captiuité (si tant est que vous y soyez encore, comme ie crains), ains plustost qu'il nous deliurera, quand il iugera que ce soit nostre bien, ainsi qu'il a fait autrefois à l'endroit de ses saints: iacoit que nous ne leur soyons en rien semblables, sinon en ce que nous portons le mesme caractere, et que nous sommes captifs et affligez comme ils ont esté, pour la profession que nous faisons d'estre du nombre des fideles. Je le prieray donc, mon tres-aymé et tres-cher Espoux, qu'il nous vueille tousiours maintenir en ceste sainte et constante resolution de prendre patience à son imitation en toutes occurrences, et de viure ou mourir, s'il l'a ainsi déterminé, professant et exaltant iusqu'au dernier soupir, son saint Nom, affin qu'un iour nous soyons trouuez dignes de participer au Royaume eternal, qu'il a acquis à ses esleus par ses incomparables souffrances. ADIEU.

CHAPITRE LIII.

L'heureuse rencontre que fit Iacques d'un Polonois eschappé de la captiuité du Turc, lequel luy dit où estoit le Prince Correcky, et du moyen qu'il luy donna pour luy faire tenir les lettres de sa femme.

Le soldat Polonois ayant ses lettres et passeports, sur l'assurance desquels il pouuoit

s'ar fi făcută dela nascere inamiculă Tătariloră, si in acéstă calitate declarată de bună prinsă). Dar afară de tôte aceste triste consideratiuni si celelalte neplăceri care acestă copilasiă si eă amă suferită in tôte momentele, simtiă, o mărturisescă, o mulțiămire si o mângăiare necredintă, cândă privescă pe fația sa copilărescă trăsurile chipului Diale, pe care le adoră totdeauna in imaginatiunea mea. Si fiindă că acestă copilă este ală nostru nedespărtită, de aceea este rationabilă ca să ne servescă la amândoi de întărire la greutatea necazuriloră. Acestea sunt, prè-scumpulă meă soăiă, tôte bunele sciri ce potă să-tă scriă, rugându-te să le primescă cu o dovadă de neincetarea fidelității mele cătră tine, si cu incredintiare că adevăratulă Protectoră al Crestiniloră, carele ne-a păstrată o sôrtă atâtă de extraordinară, nu va permite să terminămă restulă dăileloră nôstre in servitute (dacă cumva si tu încă esci captivă, precumă mă temă), si că măl curându ne va liberă, cândă va socoti că va fi pentru binele nostru, precumă a făcută odinioară cu sântiă seă; cu tôte că nu ne usemămă intru nimica cu ei, afară numai că purtămă același caracteră si suntemă servi si amariți cumă au fostu ei, pentrucă mărturisimă că suntemă din numărulă credinciosiloră. Eă 'lă voiă rugă, prè-iubitulă si prè-scumpulă meă soăiă, ca să se indure a ne tină totdeauna in acéstă sântă si constante resolutiune să avemă răbdurea sa la tôte nevoile, si să trăimă, seă să murimă dacă astfelă a decisă elă, mărturisindă si prè-înmălțiândă până la suspinulă celu din urmă, sântulă seă Nume, pentru ca intr'o dă să ne aflămă demni de a face parte din împărătiă eternă, pe care a dobândiă prin neasemănatele sale suferintie. ADIO.

CAPU LIII.

Fericita întâlnire a lui Iacobă cu ună Polonă scăpată din servitutea Turculă, carele i-a spusă unde se află principele Korecki, si cumă puteă să-i dea scrisorile soăiei sale.

SOLDATULU Polonă, luândă cărțile si pasapôrtele, cu care puteă să umble prin tôte tie.

aller et uenir par tous les pays de la domination du grand Seigneur, il print congé des deux freres Tartares, et de sadite Dame, qui le fit iurer derechef de ne faillir d'aller trouuer son mary en quelque lieu qu'il fust, pour luy donner ses lettres, et luy en rapporter la responce; ce fait, il s'achemina du costé de la Pologne: mais il rencontra en chemin vn sien compatriote, qui retournoit de Constantinople, où il auoit aussi esté mené prisonnier avec le Prince Alexandre, et s'estoit subtilement euadé; ces deux Polonois s'estants descouuerts librement, et raconté l'vn à l'autre leurs aduentures, Iacques s'enquist soigneusement ce qu'estoient deuenus les Princes qui auoient esté emmenez prisonniers à Constantinople par Skinner Bacha, et particulièrement le Prince Correcky, et ayant entendu qu'il estoit detenu prisonnier aux prisons de la Mer Noire, qui sont à cinq lieuës de Constantinople, il demanda par quel moyen il pourroit parler à ce Prince, ou du moins luy faire tenir des lettres qu'il auoit pour luy donner. A quoy luy fut respondu, que c'estoit chose tres-malaisée, d'autant que ledit Prince estoit fort estroitement gardé: mais qu'il auoit entendu que l'Ambassadeur de France auoit permission de l'enuoyer quelquesfois visiter aux susdictes prisons, et qu'il s'en pourroit plus particulièrement informer de ses gens. Iacques n'oublia pas cest auis, et s'en sceut fort bien seruir, comme nous dirons. Il requist aussi son compatriote de vouloir porter, et distribuer en toute seureté les lettres que la Princesse luy auoit baillees, pour distribuer à quelques siens parens, ce qu'il promit d'effectuer volontiers; ce fait ils prindrent congé l'un de l'autre, et s'en alrent chacun de son costé.

CHAPITRE LIIII.

L'arriuee de Iacques le Polonois, à Pera, et comme il accosta l'un des domestiques du sieur de Sancy, Ambassadeur de France, lesquels furent ensemble visiter le Prince Correcky.

LORS que Iacques le Polonois fut arriné à Constantinople, il s'alla loger à Pera assez

rile de sub dominiune marelui Sultanu, si-a luatü dioa bunä dela cei doi frati Tatarü si dela Dama sa, care l'a facutu din nou sä jure ea numaï de cätü sä gäsescä pe soçiulu ei ori unde s'ar aflä, ca sä-i dea scrisorile si sä-i aducä răspunsü. După acësta, elü a luatü calea câtră Polonia; dar in cale a intëlnitu unulu din compatriotiï sei, carele se inturnä dela Constantinopole, unde fusese dusü ca robü impreună cu principele Alesandru si de unde scäpase cu iscusintia. Amëndoï Poloniï descoperindu-se unulu câtră altulu si spuindu-si unulu altuia aventurele lorü, Iacobü cercetä cu ingrigire ce se facuse cu Principiï pe cari-i dusesse robü la Constantinopole Skender-Pasia, si mai alesü despre principele Korecki; si audindü cä se aflä încă inchisü in temnitiele Märei-Negre, ce sunt cinci lege departe de Constantinopole, a intrebatü prin ce modü ar putë vorbi acestui Principe, sëu măcarü sä-i trimitä scrisorile ce aveä sä-i dea. La acësta i s'a răspunsü cä erä lucru prë-greu, fiindü cä numitulü Principe erä prë de apröpe păzitü; dar cä audise cumcä ambasadorulü Franciei aveä voia de a visitä câteodată aceste temnitie, si cä despre acësta s'ar putë informä dela ömeniï sei. Iacobü nu uitä acëstä părere, si sciü sä se servescä de ea förte bine, precumü vomü spune-o. Elü mai rugä pe compatriotulü sëu ca sä ducä si sä impartiä cu totä sigurantia scrisorile ce-i dedese Principesa câtră unele din rudele sale, ceea ce-i promise a face bucurosü. După acësta si-a luatü dioa bunä unulu dela altulu, si fiä-care a apucatü calea sa.

CAPU LIV.

Sosirea lui Iacobü Polonulu la Pera si intëlnirea sa cu unulu din servitoriï domnului de Sacy, ambasadorulü Franciei, si cumü amëndoï aü visitatü pe Principele Korecki.

SOSINDU la Constantinopole, Iacobü Polonulü a trasü la Pera, unde in apropiare erä

proche de l'Hostel du sieur Ambassadeur de France, afin d'auoir plus de commodité d'acoster quelqu'un de ses gens, à l'effect que nous auons dict. Ce qui luy fut d'autant plus facile qu'il parloit assez intelligiblement François, et qu'il estoit Catholique, ioinct que le dit Sieur Ambassadeur portoit vne affection particuliere à ce Prince, à cause de ses merites, et sçachant qu'il estoit fort mal traité, luy enuoyoit par fois de l'argent par ses domestiques, pour faire acheter ce qui luy faisoit besoing; charité d'autant plus digne de recommandation, qu'elle estoit iudicieusement employee, et sans esperance d'en estre iamais recompencé par celuy qui la receuoit, qu'on n'esperoit lors ne deuoir iamais sortir des prisons Noires, et neantmoins ce fut par le moyen de ceste bonne oeuvre que le Prince fut depuis deliuré, comme il sera dict cy apres.

Il arriua donc fort heureusement que celuy mesme des seruiteurs du sieur Ambassadeur, auquel le Polonois s'adressa, estoit quelquesfois enuoyé vers ledict Prince, ce qu'ayant esté descouuert par le Polonois, il le pria instamment de l'aduertir lors qu'il iroit ausdictes prisons, de la part de son maistre, afin de luy faire compagnie, et pour tascher de donner luy mesme ses lettres, ou les faire bailler par son compagnon, si la porte luy estoit refusée, lequel seruiteur ayant accordé ce que le Polonois desiroit, ne faillit pas de l'aduertir trois ou quatre iours apres, qu'il deuoit aller visiter le Prince, et luy porter quelque present, et conuinrent ensemble du iour, et de l'heure qu'ils deuoient partir, et afin que le Polonois eust plus de moyen de s'introduire avec son conducteur dans les prisons, il fit provision de quelques vaisseaux pleins de bon vin, et d'autres bons bruuges, et de fructs les plus exquis qui se purent trouuer en la saison, et ainsi se mirent en chemin; arriuez qu'ils furent aux prisons, il se presenterent pour y entrer, à quoy ils furent admis sans aucune difficulté, d'autant que les gardes cognoissoient fort bien l'homme de l'Ambassadeur, et croyoient que son compagnon fust enuoyé de la mesme part. Comme le Prince veid entrer ces deux visiteurs avec les presens qu'ils luy portoient, il pensa incontinent que cela ne se faisoit sans dessein, et se ressouuint d'auoir veu autrefois ce Polonois à sa suite. Or ledit Polonois s'estoit aussi aduisé de mettre ses lettres à tout hazard au fonds du coffre

otelulă domnului Ambasadorul alui Franciei, pentru ca să pôtă întelni pe vre unulă din ômenii seî, pentru trêba ce am disû. Acêsta 'î fû fôrte lesne, fiindû că vorbiă limba francesă si eră totodată si Catolicu. Elû află că domnului Ambasadorul aveă o afectiune particulară pentru acestû Principe, in privirea meritelorî sale; si sciindû că eră fôrte rêu tratatû, 'î trimiteă cîte odată banî prin servitorii seî, pentru ca să-sî cumpere cele de trebuintă, caritate cu atătû mai demnă de lauda, cu câtû o intrebuintă fără sperantiă de a mai fi vreodată rêsplătitû de acela ce o priimiă, ca unulă ce nu mai speră să esă vre odată din inchisorile Negre. Dar cu tôte acestea, totû prin acestû omû Principele a scăpatû mai târdiû, precumû se va spune mai la vale.

Se nimerî din fericire că servitorulû Ambasadorului cătră care Polonulû se adresă, eră chiarû unulă din aceia pe care-lû trimiteă cîte odată la numitulû Principe. Acêsta aflându-o Polonulû, 'lû rugă cu stăruintă ca să-lû insciintieze cândû se va mai duce la arêta-tele inchisorî din partea domnului seû, si să-lû iea cu dênsulû ca să-î ducă scrisorile, scû să i le trimită prin companionulû seû in casû cândû usiele i s'arû refusă. Numitulû servitorû acordândû dorintia Polonului, peste trei patru zile l'a si insciintiatû că aveă să mERGă ca să viziteze pe Principele si să-î ducă ôrecare presente. După acêsta, intielegându-se amêndoî despre dioa si ora cândû aveă să se ducă, Polonulû, pentru ca să se pôtă introduce mai usiorû cu conducetorulû seû in inchisorî, a făcutû provisiune de mai multe ulciôre pline cu vinû bunû, cu mai multe alte beuturî si frupte alese ce se puteă găsi in acelû timpû, si astfelû plecară. Sosindû la inchisorî, cerură ca să intre, si fură priimiti fără nici o dificultate, fiindû că păzitorii cunosceă fôrte bine pe omulû ambasadorului, si credeă că companionulû seû eră trimisû totû de acolo. Principele vEDIENDû că intră acesti doi servitori cu presentele ce-î aduceă, intielese îndată că acêsta se făceă cu ôrecare planû, si-sî aduse aminte că pe acestû Polonû 'lû vediu-se odată intre ômenii seî. Numitulû Polonû s'a priceputû ase-

où estoient lesdits fruits, afin que s'il ne pouvoit parler au Prince, qu'il les trouvast en les tirant. Le Prince ayant demandé au Polonois, s'il n'auoit point ouy des nouuelles de sa femme, il l'assura en son langage, qu'elle se portoit assez bien, quant à sa personne, et qu'il n'y auoit pas trois mois qu'il l'auoit veüe à Bialigro en Tartarie, chez vn Capitaine qui n'attendoit que sa rançon, pour la renuoyer en son pays. Alors le Prince ne se peut tenir de faire paroistre la ioye, et le contentement qu'il receuoit de ces bonnes nouuelles, qu'il auoit si longuement attenduës; et afin de rendre ses gardes plus fauorables, et qu'ils se retirassent de la chambre, il leur distribua partie des presens qui luy auoient esté apportez, lesquels lesdites gardes allerent manger en vn autre lieu, apres auoir fermé la porte de la chambre à clef, suiuant la priere que le Prince leur en fit, pour auoir moyen de communiquer plus librement avec le Polonois.

CHAPITRE LV.

La resiouyssance indicible du Prince Correcky, et comme lisant les lettres de sa femme, il se pensa pasmer d'ayse, ayant cognu qu'elle estoit accouchee d'un fils.

LES gardes s'estans retirees, et ayans fermé la porte de la chambre du Prince, qui n'auoit plus avec lui que ces messagers et bons pouruoyeurs, avec le Capitaine Francois qu'on luy auoit donné pour camarade, il ne se peut exprimer combien ils se resiouyrent ensemble de ces bonnes nouuelles, et combien ils en remercierent Dieu de bon coeur; sur tout apres que le Prince eut trouué dans le fonds du coffre les lettres de sa femme, bien que l'adresse n'y fust pas, ny le nom de la Dame qui les auoit escrites de sa propre main. Or comme le Prince lisant ces lettres, fut arriué à l'endroit qui faisoit mention de l'enfant, dont sa chere moictié estoit heureusement accouchee, ce que le Polonois n'auoit osé luy dire en presence des gardes, alors il fut rauy en telle extase, qu'il demeura plus d'un quart

minca ea să puia pentru totă întemplantarea scrisorile sale în fundul cosului cu fructe, pentru ca, dacă n'ar fi putut vorbi cu Principele, să le găsească scotiându-le. Principele întrebându pe Polonul dacă știe ceva despre femeia sa, el îl încredință în limba sa că era sănătoasă, și că nu sunt trei luni de când o veduse la Cetatea-Albă în Tartaria, la unu Căpitan carele acceptă prețului rescumpărării pentru ca să-i dea drumul în țara sa. Atunci Principele nu se putu stăpâni de a nu areta bucuria și mulțămirea pentru aceste bune știri ce le acceptase atât de demult; și pentru ca să facă pe păzitorii săi mai favorabili și să-i facă a se retrage din cameră, el le distribu parte din presentele ce i se aduseseră care s'au și dusu ca să le mănânce în altă parte, după ce au închis usia camerei cu cheea, după rugăciunea ce Principele le făcuse, pentru ca să pôta vorbi cu Polonul mai liber.

CAPU LV.

Nespusa bucuria a Principelui Korecki, și cumă lesină de bucuria aflându din scrisorile soției sale că ea a născut unu fiu.

PAZITORII retrăgându-se și închidându usia camerei Principelui, și acesta rămându numai cu acești bunți anunțatori și cu căpitanulu francesu ce-i dăduseră de camarad, nu se pôte spune câtu se bucurară împreună de aceste bune știri, și câtu mulțămiră lui D-dieu din tota inima; mai alesu cându Principele a gasitu în fundul cosului scrisorile soției sale, cu tôte că nu era adresa pe ele, nici numele Damei care le scrisese cu propria sa mână. Principele cetind scrisorile acestea, cându a ajunsu acolo unde se spuneă despre copilul, ceea ce Polonul nu cuteză a-i spune de față cu păzitorii, a cadit în astfel de estase, în câtu a rămasu mai multu de unu pătrariu de oră fără să pôta vorbi, și nici putu merge mai de-

d'heure sans pouuoir parler, ni mesme sans pouuoir paracheuer de les lire; car il sortit de ses yeux comme deux viues sources de larmes, excitees partie de ioye, et partie de compassion, qui les priuerent quasi de leur faculté naturelle, de sort qu'il fut contraint de se ieter sur son lict, et de donner ses lettres à son fidele camarade pour en continuer la lecture. Il trouua dans ces mesmes lettres un filet assez long, sur lequel sa fidele espouse auoit subtilement escrit ce qu'elle luy vouloit faire entendre de plus secret, ce qu'il dechiffra apres tout à loisir, par la correspondance qu'ils auoient ensemble, laquelle inuention m'a semblé autresfois estre impossible: mais i'en ay depuis aprins la façon, d'un personnage bien versé en telles subtilitez. Apres que ces gardes eurent vuidé les vaisseaux, et deuoré les presens que le Prince leur auoit distribuez, ils retournerent assez soudain pour voir que faisoient les prisonniers, deux desquels prindrent congé, à leur grand regret, des deux autres, qu'ils eussent bien voulu emmener: mais l'heure n'en estoit encores venuë.

CHAPITRE LVI

Comme le Polonois et son conducteur retournerent pour la seconde fois aux Tours Noires, et porterent de nouueaux presens au Prince Correcky, lequel donna ses lettres au Polonois.

Nous laisserons pour vn peu de temps ces prisonniers en leurs agreables deuis, pour reuenir à nostre messenger Polonois, lequel entretint son bon amy et conducteur par le chemin, de ce qui s'estoit passé avec les Tartares, et notamment du moyen par lequel sa charitable Dame l'auoit deliuré sans payer rançon, à quoy il print vn singulier plaisir, encores qu'il eust beaucoup de peine à le croire, (comme auront tous ceux qui ne sont pas instruits en telles merueilles de Nature et de l'art) cela le rendit encores d'auantage affectionné à l'endroit du Prince, et desireux de le seruir en tout ce qui luy seroit possible, comme aussi le Polonois, lequel il ne faillit pas d'aduertir à la huictaine ensuiuant, qu'il eut encores char-

parte cu cetirea; că-ci au esitū din ochiū seī ca două vie isvōre de lacrimē, pornite parte de bucuriā si parte de compatimire, care le luara facultatea cea naturală, in cātū fū silitū să se arunce pe patulū seū si sa dea scrisorile la fidelulū seu camaradū ca să cetescă mai incolo. In aceste scrisorī elū a gasitū si o fāsia destulū de lungă, pe care credincioā sa so-Ńia scrisese cu multă maestria ceea ce voia sa-i spună mai secretū, pe care elū a descifrat'o, după cunoscintia ce aveā dela corespundintiele urmate mai innainte intre dēnsiū, in-ventiune care pāua atunci mi se pāreā cu neputintiā; dar după aceea an aflatū metodulū dela o persōna fōrte invētiatā in asemini māiestrū. Pazitoriū dupa ce au desiertatu ulciō-rele si au māncatu presentele ce Principele le dedese, s'au inturnatū fāră de veste ca să vėdă ce făceā arestatii; dar atunci ei nu vediuā altă decātū că cei doi venitī 'si luā dioa bună cu multa parere de rēu, dela cei-lalti doi, pe carī arū fi doritu să-i iea cu dēnsiū; dar ōra inca nu venise.

CAPU LVI.

Cumī Polonulu si cu conducetorulū seu veniru de a două ōră la Turnurile Negre, si adu-seră nouē presente principelū Korecki, carele dete scrisorī Polonulu.

VOMU lasă pentru puŃinū timpū pe captivī in placutele lorū impresiuni, pentru ca să revenimu la mesagerulū nostru Polonū. Acesta spuse bunului seu amicū si conducetorū ce-le ce petrecuse la Tātari, si mai cu sēmă midī-loculū prin care caritabila sa damă 'lū măn-tuise fāră să platēsca rēscumperare, pentru care acesta simtī o bucuriā nespusă, cu tōte că-i veniā greū sa credă (precumu le vine tuturoru acelora carī nu au idea despre minunile Na-turei si ale artei); acēsta 'lu faciū ca sa iubēsca mai multū pe Principele si să caute a-lū servi in ori-ce i-ar fi cu putintiā. De aceea elu nu scāpă din vedere peste optū dīle a in-

ge de son maistre, d'aller visiter le Prince, lequel attendant leur retour auoit dressé la responce aux lettres de sa chere moitié, qu'il auoit mille et mille fois leuës, y trouuant, ce luy sembloit, tousiours quelque nouuelle consolation et contentement. Ceste responce estoit conceuë en langage Polonois, que i'ay aussi faict translater mot pour mot, afin que les François qui prendront la peine de lire ceste petite Histoire, ayent le plaisir de l'entendre.

RESPONSE DU PRINCE CORRECKY, A LA LETTRE QUE LA PRINCESSE SA FEMME LUY AUOIT ESCRITE, ESTANT ENCORES ENTRE LES MAINS DES TARTARES.

L'excez des plaisirs et contentements que j'ay ressentis par la lecture des lettres que ce present porteur m'a soigneusement rendues de vostre part, (o ma tres-chere et tres-fidele moitié) a esté tel, que s'il n'eust esté temperé par l'indicible douleur, dont mon esprit fut au mesme instant atteint, il m'eust esté du tout impossible de m'aquitter de ce deuoir: Car comme d'un costé mon ame fut presque rauie de son corps infortuné, en recognoissant l'estat de vostre santé, et vostre heureuse deliurance du fils, qu'il a pleu au Tout puissant nous donner, pour aucunement soulager et adoucir nos communes miseres, elle fut d'autre part comblee de tant d'ennuis au seul penser de vostre captivité, et de vos souffrances, que si l'exemple, que vous auez saintement inseré sur la fin de vos agreables lettres, ne l'eust retenue comme en esgalle balance, elle se fust deliuree sans doute de sa naturelle prison. Ce qui me fait à bon droit esperer, que le mesme Seigneur, qui a prins un soin si particulier de nostre conseruation parmy nos calamitez, et tant de diuers accidents, n'en aura pas moins pour nous en franchir du tout quand il luy plaira, moyennant que nous perseuerions en la confiance que j'ay, ainsi que vous, en sa bonté infinie. Surquoy ie m'estendrois d'auantage, si ie n'auois recogneu tant par vos saintes conceptions, que par tous vos loüables deportemens, combien vous estes instruite et accoustumee en la pratique des vertus Chrestiennes, ayant d'un courage plus que masle, patiemment supporté tant et tant d'accidents qui nous sont suruenus

cunosciință pe Polonulă ca eră însărcinatu de stăpânulă seă sa mërğa să viziteze ărăși pe Principele. Acesta acceptându întorcerea loră, facuse răspunsu la scrisorile scumpei sale soție, pe care le cetise de miș si miș de ori, fiindă că găsiă în ele totdeauna ôre-care mângăiare si multiămire. Acestă răspunsu este compusu în limba polonă, si eu l'amă tradusă din cuvântu în cuvântă, pentru că cei ce-si voru dă ostenela a ceti această istoriă să aiba multiămirea a o întielege.

RESPUNSULU PRINCELUI KORECKI LA SCRISORIA CE PRINCIPESA SOȚIA SA 'I SCRISESE, FIINDU ÎNCA ÎN MÂNELE TATARILORU.

Nemărginită plăcere si multiămire ce am simțit prin cetirea scrisoriloră ce aducătoriulă de față m'a adusă cu îngrigire din partea ta, o prè-scumpa si prè-credincioasă mea soție! ai fostă atâtă de mare, în cătă de nu eră stêmperată de durerea, care totă deodată a cuprinsă mintea si inima mea, m'ar fi fostă cu totulă peste putință a-mă îndeplini această datorită că-că precătă de o parte inima mea a fostă răpită din năiserabilulu seă corpă, luândă scrie despre sănătatea ta si despre nascerea copilulu ce a voită celu a totă Putința a ne dă pentru a mângăia si a indulci comunele nostre ticălosii; pe de altă parte, ca s'a umplută de amărăciune cugetându la captivitatea si la suferințele tale, în cătă dacă esemplulă ce l'ăi descrisă cu simțitate în plăcutele tale scrisori nu ar fi tinută o ca într'o egală balanță, fără îndoelă s'ar fi mântuită de naturala sa închisoriă. Căci ce mă face cu dreptă cuvântă să speră că această D-dieă care a îngrigită atâtă de multă de conservarea noastră între atâte accidente si calamități, va ave totă aceeași grige ca să ne libereze de totu cândă 'i va plăce, numaș să stăruimă si noi în consciința ce avemă despre bunătatea sa cea nemărginită. Asupra acestora m'asiă întinde mă multă, dacă n'asiă fi recunoscută atâtă după sântele tele concepțiună, cătă si după laudabilulu tei devotamentă, cătă escă de învătata

l'un sur l'autre, ie dis plus que masle, avec raison, car vous n'avez pas fait, graces à Dieu, comme les Princes vos freres, et la Princesse vostre mere, qui ont lachement renié le Christianisme pour embrasser la fausse loy de Mahomet, pour crainte d'estre confinez avec moy, dans les prisons Noires, ou pour l'esperance de quelque bien transitoire, que vous desdaignez à bon droit, n'aspirant qu'à l'Eternité. C'est pourquoy il ne me reste que de souhaitter la continuation de vostre constance, attendant vostre sortie de prison, que ie me promets devoir aduenir bien-tost, puis qu'elle ne despend que de l'aquict de vostre rançon, pour laquelle accelerer, j'ay escrit et enuoyé pouuoir au Prince Charles, mon cher frere, de trouver en toute diligence des deniers sur ce qui me reste de biens en Pologne, voire s'il en est besoing, de les y employer tous; car outre que ie n'en ay plus affaire, le Turc ayant refusé de me mettre à rançon, lors qu'il en a esté sollicité par l'Ambassadeur de France, mon intime amy, il ne scauroient iamais estre employez en meilleure occasion, ny qui m'apporte plus de soulagement en mes liens. Vinez donc (ma tres-chere espouse) en ceste bonne esperance, et moderez, tant qu'il vous sera possible, vos cuisants ennuis, tant pour l'amour de moy, que pour ne manquer au besoing à ce pauvre enfant, duquel vous estes doublement mere, puis que vous l'alaitiez de vos propres mamelles.

ADIEU.

Outre ces lettres, le Prince en escriuit trois ou quatre autres à ses amis plus particuliers de Pologne, et sur tout au Prince Charles son frere, par lesquelles il le conjuroit de faire tout son effort de retirer le plus promptement qu'il pourroit sa femme, et le fils que Dieu luy auoit donné, des mains du Tartare, de crainte qu'il n'eust cognoissance de leur qualité et condition, qu'il auoit ignorée iusques alors, et qu'à cest effect il n'espargnast le reste de ses biens. Ce qu'il executa soigneusement, comme nous dirons cy apres.

si de deprinsă în practica virtutilor  creștine, suferindă cu un  curagiu mai multă de c t  h r b tescu atâte si atâte nenorociri ce ne-au venit  una peste alta; dic  mai multă de c t  h r 'atescu, cu cuv nt , c -ci n'ai f cut , laud  Domnul , ca Princip  frat i te , si ca Principesa muma ta, car i au l p datu cu lasitate Crestinismul  pentru ca să imbr ciseze legea cea mincinosă a lui Mohamet, de t m  ca să nu fi  inchis  cu mine în inchisorile Negre, său în speran ia vre un  bine trec toriu, pe care-l  respingă cu drept  cuv nt , ca una ce nu aspir  de c t  la Eternitate. Pentru ac sta nu-mă r m ne de c t  a dor  ca să st ruesc  în constantia ta, accept nd  să es  din inchisoriă, care sper  că va fi în cur nd , fiind  că nu depinde de c tu dela trimiterea răscumpărării, pentru grăbirea c rcii. am scris  si am autorisat  pe Principele Carlu, iubitul  meu frate, să afle c tu mai cur nd  bani pe averea ce mai am în Polonia, chiar  v ndi ndu-se tot  de va fi trebuin  ; c -ci după ce Turcul  a refusat  să pună unu pret  pentru r scump rarea mea, în urma nidi -locirilor  Ambasadorului Franciei, intimul  meu amicu, averile mele nu potŭ fi nici odată intrebuintate la mai buna ocaziune, nici să-n  aduc  mai multă m ng aiare în lan urile în care mă aflu. Truesce dar, pr -scumpa mea so  ! în ac st  bun  speran  , si moder z , prec t  vei pute , ardi toriele tale necazuri, at t  pentru amorul  meu, c t  si pentru vi tia acestu  biet  copil , a căruia esc  de d ou  ori num , fiind  c -l  nutresc  cu propriile tale titie. ADIO.

Afar  d  scrisoria ac sta, Principele a mai scris  vre o tre  s u patru pentru amicii sei cei mai de aproape din Polonia, si mai ales  Principelui Carlu, fratelui său, prin care-l  conjură a face t te chipurile să scape c t  mai cur ndu pe so  a sa; si pe fiiul  ce D-die  'i dedese, din mânele Tătarului, innainte de a afl  calitatea si conditiunea lor , si pentru ac sta să nu crutie restul  averilor  sale; ceea ce el  esecut  cu ingrigire, precum  vom  arăta mai la vale.

CHAPITRE LVII.

Comme le Prince Correcky interrogea le Polonois sur plusieurs suiets, dont il ne s'estoit avisé à la premiere visite.

Le domestique du sieur Ambassadeur de France, et l'Agent Polonois estans retournez à la huictaine aux prisons de la Mer Noire, chargez de presens plus que deuant, ils furent avec pareille facilité introduits en la chambre du Prince que la premiere fois, et encores mieux receus; car les gardes les voyans bien munis de viures, se promirent aussi tost qu'ils s'en ressentiroient, et en ceste esperance leur permirent de parler tant que bon leur sembla au Prince Correcky, lequel s'estoit préparé à faire plusieurs demandes à son Agent, dont il ne s'estoit pas avisé la premiere fois. Apres donc que les presens eurent esté offerts, et receus du Prince, avec mille actions de grace. il ne faillit d'en distribuer vne partie aux gardes, qui ne pensoient qu'à cela. et qui furent par cest allechement rendus fort traitables.

Par ce moyen donc le Prince eut tout loisir et pouuoir de s'enquerir du Polonois de tout ce qu'il luy pleut; car les gardes se retirerent de la chambre comme ils auoient faict la premiere fois, pour aller manger leur part des presens, et entre autres choses, le Prince interrogea ledit Polonois, comment sa femme auoit peu faire pour le tirer de prison, veu qu'elle estoit despuee de toutes commoditez pour s'en deliurer elle mesme, et leur petit enfant. A quoy satisfaisant le Polonois, il luy fit l'entiere deduction des merueilleuses cures qu'il auoit faites en la personne du frere du Tartare, duquel ils estoient prisonniers, la Princesse et luy, par le moyen d'une pierre que ladicte Princesse auoit tiree d'une bague. qu'autresfois luy-mesme luy auoit donnee. O diuine bonté! s'escria le Prince, que vostre providence agit par de secrets ressorts! Qui eut iamais pensé que ceste pierre eust deu seruir à tel effect, et que ma chere espouse l'eust peu conseruer iusques icy, ayant esté despoüillée de tous autres biens, et reduite à telle extremité qu'elle est: puis se teut, pour lais-

CAPU LVII.

Cumû Principele Korecki întrebă pe Polonû despre mai multe lucruri, despre care nu-î venise în minte la cea întâia vizită.

SERVITORULU domnului Ambasadoru alu Franciei si agentulu Polonû intorcându-se după optu zile la inchisorile Mărei-Negre, încărcatî de daruri mai multu de câtu înainte, fură cu aceeaşi inlesnire introdusi în camera Principelui ca si prima dată, şi încă mai bine priimiti; că-cî păzitorii vîdiîndu-î bine căpuita cu de ale mîncării, 'si promisera indată că din acestea si ei avea să-si aibă partea lorû, si în această speranţiă le deteră voia să vorbescă câtu voru pofti cu Principele Korecki. Acesta se pregătise să facă câte-va întrebări Agentului seû, care nu-l veniseră în minte prima dată. Asiă dar după ce s'au oferitû prezentele Principelui, împreună cu miî de cuvinte frumoşe, elû n'a lipsitû de a distribui o parte la păzitorii cariî nu cugetă de câtu la acestea, si cariî, astfelîu, se făcură câtu se pôte de omenosi.

Prin acestû midî-locû Principele avû tîtă îndemânarea ca să se pôtă informă dela Polonû despre totû ce-î plăcû, că-cî păzitorii se retrăseseră din cameră ca la prima dată, spre a merge se mînănce partea lorû de presente. Intre alte lucruri, Principele întrebă pe numitulû Polonû, cumû a pututû soţia sa să-lû scape din închisoriă fiindû lipsită de totû felulû de midî-lóce pentru ca să fi pututû scăpa ea insasi, cu copilulû ce avea. Spre a-lû indestulă Polonulû 'i spuse pre largû minunatele cure ce făcuse asupra persoanei fratelui Tătarului, la care eră servi elû si Principesa, prin midî-loculû unei petre ce scosese dintr'ună inelû, datû de elû de mai nainte. O bunătate cerescă! strigă Principele, cumû Providenţia ta lucră în chipuri secrete! Cine ar fi crediutû vreodată că această pîtră ar fi servitû la asemenea efaptû si că scumpa mea soţia să o fi conservatû până acuma, după ce a fostû despoiată de tôte

ser paracheuer le discours encommencé par Iacques, lequel reprenant la parole, dict sommairement, que le Tartare auoit esté guary d'auueuglement et de sourdesse, par la vertu et l'application de ceste admirable pierre, et qu'en recompence de cela, il n'auoit point payé de rançon: mais au contraire, qu'on luy auoit donné vn cheual, et de l'argent pour s'en retourner, comme auons dit, lequel cheual et argent luy auoient esté ostez par des brigands, qui s'estoient saisis de luy dans vn bois, lesquels il auoit si bien auueglez et si bien endormis, qu'il s'estoit euadé d'eux, emmenant l'un de leurs cheuaux, qui estoit beaucoup meilleur que le sien. Alors le Prince luy dit, qu'il desiroit sçauoir de quelle façon il s'y estoit comporté, apres toutesfois qu'ils auroient faict vne legere collation, et beu les vns aux autres du vin mesme qu'ils auoient apporté.

CHAPITRE LVIII.

Histoire plaisante de l'evasion de Iarques Polonois, de la spelonque et prison des voleurs.

LA collation faite, le Prince Correcky interpella derechef le Polonois, de luy raconter ce qui s'estoit passé entre luy et les voleurs, qui auoient interrompu le cours de son voyage par deux mois entiers; à quoy il satisfit fort volontiers, comme il ensuit. Vous deuez sçauoir, Monseigneur, qu'en venant de Bialligrot à Constantinople, ie fus nécessité de passer par dedans vne forest fort longue et affreuse, dans laquelle ie fis rencontre de trois brigands, lesquels estans plus auantageusement montez que moy, m'attrapperent facilement, et m'emmenèrent avec eux dans vne vieille maison, ou plustost spelonque, assez voisine de la dite forest, où estans arriuez, ils commencerent de m'acueillir, comme si i'eusse esté leur amy, puis s'enquirent qui i'estois, et où j'alloyis, et ayans appris par ma responce, et par autres remarques, que ie faisois profession de porter les armes, ils m'offrèrent que si ie voulois m'associer avec eux, ie courrois mesme fortune, et participerois à tout ce que nous pour-

bunurile celelalte si a fostă redusă la estremeitatea în care se află! Apoi tacu, spre a lăsa pe Iacobu sa-si termine discursulă începutu. Acesta, reluându cuvântulă, spuse pe scurtu că Tătarulă a fostă vindecatu de orbire si de surdire prin puterea si aplicarea acesteî minunate pietre, si că spre răsplătire a fostă liberatu fără răscumpărare, si ca i-a fostă datu încă si ună cală si bani să se întorcă, precumă am mai dîsu; că calulă si banilă i-au fostă luatî de nîsce hotî ce-lu prîneră într'o pădure, si că pe hotî i orbise si-l adormise asiă de bine, în cătă a scăpată dela dînsil, luându unulu din caii loră, mai bună de cătă fusese ală seă. Atuncea Principele i spuse că doresce sa afle ce a mai făcută, după ce însă voru face o gustare usiôră, si voru bē unilă cu altilă din vinulă ce aduseseră.

CAPU LVIII.

Istoria plăcută a scapării lui Iacobu Polomulă din spelunca si închisória hotiloră.

DUPA mîncare, Principele Korecki întrebă din nou pe Polonă, să-i spuie ce s'a petrecută între elă si hotilă cariî intrerupseseră călătoria sa două lună întregi, la care elă a răspunsu fôrte bucurosă, precumă urmază. Cată să sciă, Domnulă meă, că venindă dela Cetatea-Albă la Constantinopole, urmă trebuintia să trecă printr'o pădure fôrte lungă si grozavă, în care am întelnită trei hoti; acestia, avendă cai mai buni de cătă ală meă, mă prîneră cu usiurîntiă, si mă duseră cu ei într'o casă vechiă, seă mai bine speluncă, destulă de vecină cu dîsa pădure. După ce amă sosită acolo, ei începură a se purtă cu mine ca cu ună amică; apoi se informară cine eram si unde mergeam; după care aflândă din răspunsurile mele, si din alte observatiuni, că eă aveam meseria de a purtă arme, mî propuseră că, de voiu să mă însoiescă cu ei, asiă putē avē același norocă si parte din ceea ce amă prădă

rions butiner ensemble: mais ayans senty que ie n'estois de leur humeur, et qu'il leur estoit impossible de m'attirer à ce detestable exercice, ils m'osterent mon cheual, ma bourse, mes armes, et qui pis est, me renfermerent en vne assez meschante chambre, à defaut d'une meilleure prison, en attendant qu'ils trouuassent l'occasion de me vendre, comme si j'eusse esté leur esclaue, et à defaut de trouuer marchand et argent de moy, ils me retindrent par l'espace de deux mois entiers me faisant ieusner au pain et à l'eau, sans que j'en eusse deuotion.

Or comme la necessité faict trouuer bien souuent d'estranges inuentions, dont on ne se souuiendroît iamais en pleine prosperité; ie me resolus de faire essay sur ces voleurs à la premiere occasion, d'une certaine graine que j'auois curieusement recueillie au jardin du Tartare, qui m'auoit detenu prisonnier, et que j'auois soigneusement garde, pource que j'auois entendu dire à vn Arboriste, qu'elle auoit la force de faire promptement endormir ceux qui en prenoient dans du vin, ou dans du bouillon, voire qu'elle les assoupissoit de telle sorte, qu'il estoit presque impossible de les recueillir qu'apres vingt quatre heures. Comme donc ces brigands m'eurent vn soir tiré de ma geole pour aprester leur soupper, ie trouuay moyen, pendant qu'ils s'amusoient apres leurs armes et cheuaux, de mettre de ladite graine reduite en poudre bien menuë, dans le pot où leur viande cuisait (car ils n'auoient pour lors de vin, et n'en beuuoient que fort rarement) ce qui fit vn tel effect sur eux, apres qu'ils eurent mangé de ceste composition, qu'à l'instant, et sans se pouoir seulement leuer de leurs places, ils demeurerent comme esuanouïs, si bien qu'il estoit en moy de les egorger comme des veaux, si bon m'eust semblé: mais ie ne voulus pas, et me contentay seulement de m'asseurer d'eux, en leur liant les bras, et les jambes avec des cordes, en sorte qu'ils ne s'en eussent peu ayder, quand ils eussent esté recueillez. Et sur ceste assurance, ie me ietay sur un banc qui estoit dans la mesme chambre, où ie me reposay legerement iusques au point du jour, lequel ne commença plus tost à poindre, que ie m'esquippay de tout ce qui me faisoit besoin, sans oublier la bourse commune, dans laquelle la mienne auoit esté vidée, puis ayant faict choix du meilleur de leurs cheuaux au lieu du mien, ie coupay les jar-

impreună: dar simtindu că nu eram de trémpa lorū, si ca nu putea să mă atragă la acéstă scârbosă meserie, mī luară calulū, punga, armele; si după tóte acestea, mă inchiseră într'o cameră fórtă prósta, in lipsă de inchisória mai bună, până cândū vorū găsi ocaziune să mă vëndă, ca si cândū asiū fi fostu sclavulu lorū; si fiindū ca n'au găsitu negutiători carī să le dea banī pentru mine, mă tinură inchisu dóue luui întregi, dându-mī de mănecare numaī pâne cu apa, fără să fiu avutū pofta de a postī.

Dar precumū nevoia adese ori face descoperirile cele mai stranie, care nicī vinū cuiua in minte cândū se afla in fericire, mă decisei ca la cea atâtă ocaziune să facū cercare asupra acestorū hotī, cu órecare semintiă ce adunase de curiositate din grădina Tătarului ce mă tinuse sclavu, si pe care o pastrasem cu ingrigire, fiindū că audisem dela unū arboristū că ea aveă puterea de a adorni indata pe cei ce o-arū luā in vinū, séu in fertură, si că-i ametiesce astfelū, in câtū le este peste putintia a se desceptă innainte de donē-dieci si patru ore. Asiā-dar într'o séră hotii scotēndumē din inchisóriă ca să le pregătescū cina, am găsitū midu-loculū, pe cândū ei se ocupă cu armele lorū si cu caii, ca să punū numita semintiă prefăcută in prafū próspetu in óla in care ferbea carnea lorū de mănecare (că-cl atuncī nu aveă vinu, si bea fórtă rarū). După ce au mănecatu, a făcutū asupra lorū astfelū de efectū compositiunea acéstă, in câtū pe momentū, fără să se pótă măcarū sculă de pe locurile lorū, au rămasū ca lesinatī, in câtū puteam să-i gătuescū ca pe nisce vitiei, dacă voiam. Dar n'am voitū, ci m'am mulțămītū numai să m'asigurezū despre ei, legându-le mânilē si piciórele cu frânghii in câtū să nu se pótă ajutā unulū pe altulu, chiarū de s'arū fi desceptatū. După acéstă asigurare, m'am aruncatū pe o lavitiă ce erā in aceeași cameră, si dormīi binisiorū până in diorī de dioă. Atuncī mī luaī totū ce-mī erā de trebuintiă, fără a uită punga comună, in care se vërsase banī mei; apoi alegēdu-mī unulu din cei mai bunī cai in loculū calului meū, am tăiatū pédecele la ceilalti, si am plecatū, lăsându usiele

rets aux autres, et m'acheminay en cest equipage, laissant les portes toutes ouuertes, afin que les bestes sauvages de la prochaine forest fussent les bourreaux de telles canailles, comme ie suis asseuré qu'il sera bien tost apres auenu.

Le Prince et les autres de sa compagnie se prirent si fort à rire de ceste plaisante inuention, que les gardes qui n'estoient pas loing en furent esmeuës, et accoururent pour voir que c'estoit: et toutesfois il eut encores assez de loisir auant que la porte fust ouuerte, de donner au Polonois le mesme coffin auquel il auoit apporté des fruicts, au fonds duquel il fut aduertý qu'il trouueroit vn paquet contenant la responce du Prince aux lettres de sa femme, et d'autres qu'il escriuoit à ses parents en Pologne, et tira vne bague d'vn de ses doigts, qu'il bailla aussi au Polonois, pour porter de sa part à la Princesse, attendant sa deliurance. Ce fait, le dit Polonois et son conducteur prindrent congé, et s'en retournerent à Pera.

CHAPITRE LIX.

Comme Jacques le Polonois se resolut de retourner à Bialigrot, vers la Princesse Correcky, et bailla ses autres lettres à vn Gentilhomme, pour porter aux parens du Prince en Pologne.

Ces bons viuandiers et charitables visiteurs s'en retournerent fort contens, voyant que leur dessein auoit esté executé à souhait, et ne furent gueres loing des prisons que le Polonois fouillant au fonds du coffin, y trouua le paquet du Prince Correcky, la couuerture duquel ayant leuee, il veid qu'outre la response adreesee à la Dame captiue, il y auoit d'autres lettres pour quelques Seigneurs de Pologne, ce qui l'empescha fort de prime face; car il eust bien voulu estre porteur des vnes et des autres, s'il luy eust esté possible; de quoy s'estant conseillé à son conducteur affidé, ils resolurent ensemble pour le plus expedient, qu'il retourneroit à Bialigrot, tant pour porter luy mesme la responce à la Princesse, que pour lui racompter par-

tôte deschise, pentru ca ferele selbatece din pădurea vecină să se facă carneficii unorū aseminî ticăloşi, precumū sunt sigurū că nu târdiū s'a si întemplatū.

Principele si ceilaltî din compania sa incepură a ride atâtū de tare, ascultându acesta frumoşa istoriă, in cătu păzitorii ce nu eră departe aū auditū si aū alergatū să vėdiă ce eră: si cn tôte acestea elū avū încă destulū timpū, innainte de a se deschide usia, să dea Polonului cosiuletulu in care adusesese fruptele, dându-i de scire că la fundulū seū va găsi unu pachetū cuprindiendū răspunsulu Principelui la scrisorile soţiei sale, si altele ce scri-sese la rudele sale in Polonia; si scóse din degetele sale unū inelū, pe care-lū deţe ase-minea Polonului, ca să-lū ducă din partea sa Principesei, asceptându mântuirea sa. După acestea, numitulū Polonū si conducătorulu seū 'sî luară dioa bună, si se inturnară la Pera.

CAPU LIX.

Cumū Iacobū Polonulū se decise a se întorce la Cetatea-Albă, la Principesa Korecki, si cumū deţe celelalte scrisori la unū nobilū, pentru ca să le ducă la rudele Principelui in Polonia.

BUNII vivandieri se inturnară prè-multiamitî, vėdičndu că planulū lorū se esecutase după dorintiă. Abiă se depărtaseră de inchisorî, si Polonulū, căutându in fundulū cosiuletulu, găsi pachetulū Principelui Korecki, si cetindū adresa vėdiū că, afară de răspunsulū adresatū Damei captive, mai eră si alte scrisori cătră cătî-va nobilî din Polonia, ceea ce-lū cam incurcă de o camdată; că-ci elū ar fi voitu bucurosū să le ducă si pe unele si pe altele, dacă ar fi fostū cu putintiă; de aceea consultându-se cu credinciosulū seū conducătorū, aū hotărîtū amėndoi că e mai bine să se întorcă la Cetatea-Albă, atâtū pentru ca să ducă insusi

tuculièrement tout ce qui s'estoit passé en son voyage, et aussi pour conuenir de sa rançon avec le Tartare; et que pour les lettres qu'il falloit enuoyer en Pologne, ils chercheroient quelque voye bien asseuree lors qu'ils seroient de retour à Pera, ou à défaut qu'il s'en presentast, ils depescheroient homme exprés. S'estant donc mis en queste de quelque commodité, il se rencontra fort à propos vn Gentil-homme Polonois, qui auoit aussi esté prins prisonnier avec ces Princes, et auoit payé sa rançon: de sorte qu'il estoit sur le point de partir, et s'en retourner en son pays. Dont l'Agent fut d'autant plus aise, que par ceste bonne rencontre, il s'exempta de beaucoup de frais qu'il luy eust conuenu faire, envoyant homme exprés en Pologne. Au reste, il fut tres-asseuré que ce Gentil-homme qui receut de luy tres-volontiers lesdites lettres, ne manqueroit de les distribuer, attendu qu'elles venoient de la part du Prince Correcky, qu'il honoroit grandement, tant pour ses merites, que pour auoir autrefois porté les armes sous luy.

CHAPITRE LX.

Le retour de Iacques Polonois à Bialigrot, où il fust receu par la Princesse captiue, en l'absence du Capitaine Tartare, et comme il luy donna les lettres du Prince Correcky, et vne bague de sa part.

APRES que l'Agent Polonois eust confié ses lettres entre les mains de ce Gentil-homme, sans perdre temps il monta à cheual pour s'en retourner à Bialigrot, mais il se garda bien de repasser par l'hostellerie où il auoit esté retenu deux mois entiers, sachant bien que s'il eust esté reprins, il n'eust pas esté quitte pour payer sa despence, et le loüage du cheual, qu'il auoit si subtilement volé à ces voleurs. Arriué qu'il fut en la maison du Tartare, sous l'assurance de ses passeports, qu'il auoit tousjours soigneusement gardez, de

răspunsulă către Principesa, cătă si pentru ca să-î spună în persoană totă ce i s'a întâmplată în călătoria, precumă si pentru ca să se întielegă cu Tătarulă despre răscumpărarea sa; si cătă pentru scrisorile ce trebuia să trimită în Polonia, să caute o cale mai sigură cândă se voră înturna la Pera, seă dacă va fi o nevoieă, să trimită ună omă inadinsă. Asiă dar căutândă vre ună mid-locă pentru acăsta, se nimeri tocmai la timpul ună nobilă Polonă, carele fusese asemenea prinsă robă cu Principii acestia si plătise răscumpărarea sa, în cătă eră gata să plece si să se întorcă în tiéra sa. Atunci Agentulă fū cu atătu mai multiămită, că prin acăstă bună întelnire elă se scutiă de multe cheltuele ce ar fi avută să facă, de ar fi fostă să trimită ună omă inadinsă la Polonia. Pe lângă acestea elu fū fôrte incredintiată că acăstă Nobilă, care a priimită dela elă atătu de bucurosă scrisorile, nu va lipsi de a le distribui, asiă precumă eră din partea Principelui Korecki, pe care 'lă onoră fôrte, atătu pentru meritele sale, cătă si pentru că purtase armele sub dănsulă.

CAPU LX.

Inturnarea lui Iacobă Polonulă la Cetatea Albă unde fū priimită de Principesa róbă, în lipsa Căpitanului Tătară, si cumă 'i dete scrisorile Principelui Korecki, si ună inclă din partea sa.

DUPA ce Agentulă Polonă a incredintiată scrisorile sale în mânele acelu Nobilă, fără a perde timpulă a încălecată ca să se întorne la Cetatea-Albă; dar s'a ferită de a se opri la ospătăria unde fusese oprită două luni întregi, sciindă că de l'ară mai fi prinsă odată nu s'ar fi scăpată numai cu plata cheltuelă, si cu chiria calului ce furase cu atăta dibăciă dela hoti. După ce a sosită la casa Tătarului, sub siguranția pasaporteloră sale, pe care le

CHAPITRE LXI.

Comme la Princesse leut les lettres de son espoux, et les lamentations qu'elle fit sur le suiet de la captivité de son mary, ayant entendu que le grand Seigneur avoit refusé de la mettre à rançon.

CEPENDANT que le Polonois disnoit, la Princesse qui avoit reservé la lecture de ses lettres à bonne bouche, se mit à les lire, et en les lisant, Jacques le Polonois remarquoit qu'elle sousrioit et sanglotoit tout ensemble, selon que les diuers subjects y contenus, faisoient atteinte sur les facultez de son ame. Ayant acheué de les lire, elle se ietta à genoux, et tout haut rendit graces à Dieu, de ce qu'il luy avoit pleu maintenir en santé son cher espoux, depuis sa captivité, et de ce qu'elle en avoit receu de si certaines nouvelles: Mais, dict elle en leuant les yeux vers le Ciel, ô pere de misericorde! est-il déterminé par l'arrest de ton Conseil estroit, que ton fidele et tres-zelé seruiteur soit detenu le reste de ses iours dans les prisons affreuses de cê grand Corsaire du monde, pour ne t'avoir voulu renier comme ces trois miserables, lesquels ie ne puis plus appeller mere, et freres, puis qu'ils t'ont desaduoué pour Pere, et pour Redempteur? Non, non, ie ne le croyray iamais, et si contre ma croyance, ce mien espoux avoit d'auanture merité une si seure et longue punition pour quelque sienne offence, ie te supplie, mon Sauueur, de te vouloir contenter de la grandeur et multiplicité des peines ja souffertes, tant par nous, que par ce petit innocent, et si elles ne sont suffisantes, que ie sois receuë à y satisfaire, tant que mes forces corporelles le pourront supporter; aussi bien suis-je inutile au monde: mais luy, Seigneur, pourra encores sacrifier à tes autels sacrez des milliers d'infideles, et enseigner à son fils, quand il en sera capable, de n'espargner son sang pour toy, mon Dieu, qui as si volontiers respandu le tien iusqu'à la derniere goutte pour la redemption du genre humain. Puis, se tournant vers son cher et vnique surjon, Pauvre enfant, dict-elle, malheureux auant ta naissance, et qui depuis six mois que

CAPU LXI.

Cumă Principesa cetî scrisorile soġiului ei, si plânsetele ei asupra robiei lui, audindă că sultanulă a refusată de a-lă pune la răscumpărare.

PRE cândă Polonulă mânca, Principesa care rezervase cetirea scrisoriloră pentru poftă de mâncare, se puse a le citi, si cetindu-le, Iacobul Polonulă băgă de sémă că ea suridea si suspină totă deodată, după impresiunea ce diversele subiepte cuprinse in ele produceă asupra facultătiloră sufletului seă. După ce le-a cetită, ea se puse in genuchă, si cu vöce mare läudă pe Ddieu pentru că a tinută sănătosă pe soġiulă ei de cândă a cădiută in servitute, si pentru că a priimită scriă atătă de sigure. Dar, diceă ea, ridicândă ochilă la ceruri, o părinte ală misericordiei! este öre decisă in consiliulă teă ca credinciosulă si multă zelosulă teă servitoră să fiă tinută pentru totă restulă vietă sale in fiorösele inchisoră ale acestui mare Corsariă ală lumei, fiindă că n'a voită să se lapede de tine ca cei trei miserabili, pe cariă nu-lă mai potă numi mamă si frati, si cariă nu mai credă că tu eşi Tatălă si Mântuitorulă? Nu, nu, nu voiă crede nici o dată, si dacă contra credintiei mele acestă soġiă ală meă a meritată o osindă atătă de aspră si grea pentru o gresiélă a sa, te rogă Mântuitorulă meă, să te multiămescă cu mărimă si multimea chinuriloră ce a suferită până acuna atătă pentru noi câtă si pentru acestă mică nevinovată; si dacă nu sunt de ajunsă, să fiă cū priimită a le indeplini, precătă puterile mele corporale voră pută suferi; că-că sunt nefolositoră in lume; dar elă, Dumnedieule, va pută încă sacrifică sacreloră tale altare miă de necredinciosi, si a invetiă pe fiulă seă, cândă va fi in stare, să nu-si crutie sângele pentru tine, Dómne, carele atătă de voiosă ai răspândită pe ală teă până la ultima picătură pentru mântuirea genuluiă omenescă. Apöi intorcându-se cătră iubitulă si uniculă

tu és nay, as esprouné en ton foible corps les plus estranges maladies dont les humains puissent estre mattez, faut-il qu'à mesure que l'age te donnera de la cognoissance, tu entende estre nay d'un pere vaillant et genereux qui soit vivant, et neantmoins que tu ne le puisse voir, estant detenu dans les prisons d'un tyran, pour y passer le reste de sa vie, sans que toy, ni moy chetifue, ayons le pouuoir de l'en retirer? au moins si l'eternelle Bonté eut permis que nous fussions ensemble decédez, lors qu'en me deliurant de toy, ie t'ay plongé et liuré aux miseres du monde, et qu'à defaut d'assistance, ie t'ondoyay, moy-mesme au saint nom de Iesus, nostre seule esperance, nous eussions dès lors esté desgagez des calamitez qui nous heurtent de toutes parts, et serions purs deuant le throsne du Tout-puissant, où sans cesse, moy, comme sa chere moictié, et toy, comme un autre luy-mesme, prierions pour la deliurance de ce tres-ayné. et tres-redouté Seigneur; ie dis tres-redouté, car c'est la seule consideration pour laquelle le Turc inhumain ne le veut mettre à rançon, qui n'auroit point aussi de prix, si on le iugeoit à l'esgal de ses vertus, et de sa valeur. Acheuant lesquelles paroles, elle inclina sa face pasle et defaite, sur le beau et clair visage de son petit enfant, qui reposoit près d'elle fort doucement, et l'ayant baigné de ses pleurs argentines, se passa en le baisant.

CHAPITRE LXII.

Comme la Princesse Correcky pensa estoufer son enfant sans y penser, et comme ayant esté secourüe par Iacques, elle luy raconta la vision en esprit qu'elle auoit eüe pendant sa pamoyson.

LE Polonois n'estoit pas si ententif à son repas, qu'il ne prit garde aussi à ce que disoit et faisoit sa pieuse Dame, et s'estant aperceu qu'elle ne disoit plus mot, et que sa teste estoit tousiours penchante sur son enfant, il y courut et veid qu'elle suffocoit innocemment de

seu descendinte: sermane copilü, dise ea, nenorocitü innainte de a te nasce, care de siese lum de cându te-ai născutu ai suferitü in corpulü teü cele mai cumplite bóle ce muritorii au pututü să aibă, cade-se ore ca treptatü cu cunoscintia ce-ti va dà etatea să intielegi că tu esci născutü dintr'unü părinte valorosü 'si generosü, carele trăesce, si cu tóte acestea nu-lü poti vedé, fiindu tinutü in inchisorile unui tiranü pentru tótă viétia sa, fără ca nici tu, nici eu, să avemü puterea de a-lü scóte? Dacă celü puçinü Bunătatea eternă ar fi voitü să finü muritü améduoi, si tu si eü, cândü, născédu-te, te-am cufundatü si te-am lăsatü viptimă miserieloru lumei, si in lipsă de botezü ti-amü datu eu insumi sântulü nume de Isus, singura nóstră sperantiă; noi de atunci amu fi fostu mântuiti de calamitătile care ne isbescü din tóte părțile, si amü fi fostü curatü innainte tronului celui a totü putinte, unde fără in-cetare, atâtü iubita sa soçiă câtü si tu, care-lü represintü pe elü, amü fi rugatü pentru mântuirea acestui prè-iubitu si infricosiatü Domnü; dicü infricosiatü, fiindü că singura consideratiune, pentru care neomenosulü Turcu nu voesce a-lü pune la rěscumpărare, este că elü nu ar avé pretiü, judecându-lü după virtutile si după vitejiă sa. Terminându aceste cuvinte, ea plecă façiă sa palidă si desfăcută pe façiă frumósă si senină a copilasiului seu, care dormiă lângă ea fórte liniscitu, si scaldându-lu in lacrimelē sale argintine, a lesinatü sãrutându-lu.

CAPU LXII.

Cumü principesa Korecki eră să-si nabusiěscă copilulü fără să vrea, si cumü ajutată de Iacobü, după ce s'a desceptatu, i-a spus visiunea ce a avutü pre câtü timpü a fostü lesinată.

POLONUL nu eră atât de preocupatu cu măncaarea sa, câtü sa nu bage de sémă la ceea ce dicea si faceă piósa sa Dómna; si vedéendu ca nu mai dicea nici o vorbă, ci stă cu

son propre poids ce pauvre innocent: ce qui fust bien-tost auenu s'il ne l'en eust retiree, car elle n'auoit aucun sentiment pour lors, et fallut que son fidele seruiteur luy jettast par plusieursfois de l'eau fraische au visage pour rappeler ses esprits qui sembloient auoir abandonné son foible corps, en quoy il print beaucoup de soing et de peine, luy rendant en ce deuoir particulier vne ample recompense de la liberté qu'elle luy auoit procuree par sa celeste et merueilleuse pierre. Or comme la Dame eut repris ses esprits éuaporez pour vn temps, son bon administrateur luy fit vne assez rude remonstration, luy disant, Quoy, Madame, est-ce ainsi que vous faites vostre profit, et vous rejouissez des lettres que ie vous ay avec tant de soing et de hazard apportees? y auez-vous rencontré quelque chose qui vous doieue tant esmouoir, que vous ne trouuies point de consolation en tant de choses qui vous sont quasi miraculeusement aduenues, et qui vous tesmoignent que l'Eternel a vn soing particulier de vous, et de tout ce qui vous concerne? Que ne pratiquez-vous ces belles consolations que vous auez escrites par moy à vostre bien-aimé seigneur, ainsi qu'il m'a dit? Gardez, Madame, que Dieu ne vous punisse de ceste tristesse et impatience demesuree, à laquelle vous vous estes laissez tellement emporter, que si ie n'eusse esté prompt à vous secourir, vous fussiez sans doute morte homicide de vous, et de vostre cher enfant; ayez au nom de Dieu, encores vn peu de patience, et me donnez le loisir d'aller querir vostre rançon en Pologne, apres que ie l'auray arrestee avec le Tartare, car c'est le principal sujet qui m'a fait retourner icy.

Alors la Princesse ayant repris haleine, dit à Iacques en soupirant, Ie te remercie mon fidele support, du secours que tu m'as donné, et particulièrement à ce pauvre enfant, lequel autrement eust peu estre estouffé par moy, sans toutesfois en estre coupable; mais ie veux que tu sçaches qu'en si peu de temps que j'ay esté detenuë en ceste pamoysson mon esprit a receu des contentements que ie ne te puis exprimer de paroles, ayant eu ce bon-heur que d'estre consolee par vne grande Dame, qui a eu pitié de moy pour l'auoir parauanture souuent inuquee, et medité en elle au fort de mes miseres: Elle m'a en outre fait voir en idee mon cher Espoux, descendant avec vn autre d'une haute tour, à l'ayde d'une eschelle

capulă plecată asupra copilului, elă alergă și vedînd că ea năbusiă pe nesciute cu greutatea sa nevinovatulă mititelă: ceea ce s'ar fi întemplată prè-curîndă dacă elă n'ar fi ridicat'o, că-cî n'avea nici o simțire în momentul acela, și a trebuită ca credinciosulă seă servitoră să-i arunce mai de multe ori apă próspectă pe față pentru ca să-i readucă simțirile ce părea că părăsiseră slabulă seă corpă, pentru care și-a dată multă ostenelă și grige, dându-i prin acestă datoră particulară o deplină recompensă pentru libertatea ce ea i procurase prin ceresca sa pîtră. După ce Dama și-a revenită în simțiri, bunulă seă administratoră i făcū o mustrare fôrte viă, dicîndu-i: ce feliū, Dômnă, astfelū te folosesci D-ta și te bucuri de scrisorile ce ti le-amă adusă cu atăta grige și nevoiă? Găsit'ai pôte în ele ceva care trebuiă sa te turbure atătă de tare, în cătū să nu poti află mîngăiere în atâte lucruri care ti-au venită ca prin minune, și care-ti dovedescă că celū Eternū are o grige particulară de D-ta, și de totū ce te privește? De ce nu puî în lucrare frumôsele precepte ce ai fostū scrisū prin mine prè-iubitulă D-tale soğı, asiă precumă mi-a spusū? Caută, Dômnă, să nu te pedepsescă D-dieū de acestă intristare și nerăbdare nemăsurată, care ai lăsată să te răpescă până în asiă gradū, în cătū de nu-ti veniam răpede în ajutorū, negresitū că ai fi muritū, făcîndu-te omorîtoriă chiarū a copilulă D-tale; pentru numele lui D-dieū, mai aibă puçină răbdare, și dă-mi răgazū ca să mergū în Polonia să cautū răscumpărarea D-tale, după ce mă voiū întielege cu Tătarulă, că-cî mai cu sēmă pentru acestă am venită érasă aicea.

Atuncî Principesa răsuffîndu-se, dișe lui Iacobū suspinîndū: "Ti multiămescū, credinciosulă meă razimū, de ajutorulă ce mi-ai dată, și mai alesū din partea acestui bietū copilă carele alt-feliū ar fi fostū năbusită de mine, fără să fiū culpabilă; dar voiū ca să scii că în puçinulă timpū cătū am fostū lesinată, spiritulă meă a avutū nisce multiămîri care nu le potū esprime prin cuvinte, că-cî am avutū fericirea a fi consolată de o damă mare, careia i-a fostū milă de mine, fiindū că în nenorocirile mele totdeauna m'am rugatū la ea și mi-am

de corde qu'un Prestre habillé à la Grecque luy auoit fait tenir par ie ne sçay quelle subtilité, et ce Prestre sembloit les attendre au pied de la tour, affin de les emmener; ce que ie ne puis reputer pour vn songe commun, ains plustost l'en attendray desormais l'evenement comme d'une sainte reuelation, qui ne peut manquer.

Mais il faut que ie te racompte aussi pendant que l'occasion nous est opportune, les effets merueilleux que j'ay encores experimentez de ma pierre medecinale, pendant ton absence. Ce pauvre enfançon que tu vois maintenant en si bonne santé, graces à Dieu, a esté atteint du haut mal, qu'on appelle autrement la maladie Royale, laquelle lui prouint, comme i'estime, des frayeurs que j'auois ordinairement au temps de sa conception, et qui m'ont esté continuelles iusques à sa naissance. Pour remedier auquel mal, ie fus diuinement inspiree de recueillir vne bonne quantité de fleurs de pivoines, et autres dans le iardin de ceans, lesquelles ayant bien pilees, i'en exprimay quelque peu de jus, auquel ie mis tremper ma celeste pierre dans vn verre, que i'exposay en vn certain endroit affin de les faire infuser ensemble à la chaleur du Soleil, n'osant l'approcher du feu, de crainte que mon dessein fust descouuert, et que mon precieux joyau, desia cogneu au Tartare, me fust par luy rauy. Ce fait, i'y adioustay encores quelque peu de mon laict, puis ayant retiré madite pierre, ie fis prendre par quelques matins consecutifs de ceste composition à mon petit malade, qui ne s'est pas depuis resseny de ce mal, que plusieurs ignorans tiennent pour incurable.

L'Auditeur estimant que sa Dame eust acheué tout ce qu'elle luy vouloit reciter, l'interrompit pour louer Dieu de ceste cure si extraordinaire et merueilleuse: mais la Princesse reprit aussi tost la parole, et luy dict, que ce n'estoit qu'une partie de ce qui luy estoit aduenü, et à son cher enfant, et qu'il eust patience s'il desiroit entendre le surplus, qu'il ne treuueroit pas moins admirable, puis qu'ils rendroient graces de tout ensemble à l'Auteur de telles merueilles.

fostü pusü tötä sperantia in ea; pe längä altele ea mî-a arëtatü in ideä pe scumpulü meü soçiü coborindu-se dintr'un turnü innaltü, pe o scarä de fränghiä ce unü preotü imbracatü grecesce i-o tineä, si cä acestü preotü päreä cä asceptä la piciöarele turnulü pentru ca sä-lü iea de acolo; acësta nu potü crede cä este un visü de rândü, ci o sântä revelatiune care më face a asceptä implinirea fapteî färä smintälä. Dar trebue sä-ti spunü éräsi, pre câtü timpulü ne értä, efeptele minunate produse de pétä mea medicinale, de cândü äi lipsitü tu. Copilasiulü care-lü vedî, laudä lüi D-dieü, acuma atätü de sänätösü, fusese lovitü de bôla cea mare, care altfeliü se dice bôlä regescä, care credü cä i-a venit din spaimetele ce am avutü pe câtü timpü eram grea, si care n'a incetatü pänä ce l'am näscutü. Pentru ca sä-lü vindecü de acëstä bôlä, am fostü de D-dieü inspiratä ca sä culegü mai multe florî de nalbä si altele din grädina de aicea, pe care storcëndu-le, am storsü puçinä zémä intr'unü pächarü si am muiatü intr'insa pétä mea cerescä, apoi le am pusü la sôre ca sä se férbä împreună, temëndu-më, a le apropiä de focü ca sä nu se descoperiä planulü meü si ca nu cumva Tătarulü carele cunosceä pretiösa mea pétä, sä m-o räpescä. Dup'acësta am picatü si puçinü din laptele meü, si apoi scotëndü pétä, am datü miculü meü bolnavü ca sä bea din acëstä compositiunea câteva dimineties de-a rândulü, după care nu i-a mai venitü bôla acësta, care mai multî nesciutorî o credü necurabile.

Ascultătorulü, crediëndü cä Dama sa terminase ce aveä de spusü, o intrerupse ca sä multiämescä lüi D-dieü de acëstä curä atätü de estrordinarä si minunatä; dar Principesa reluä indatä cuvëntulü si-i dise cä acësta a fostü nunaî o parte din cele ce i s'au întemplatü ei si iubitulü seü copilü, si sä äibä răbdare ca sä asculte restulü, care i se va päre mai minunatü, si apoi pentru tôte împreună sä multiämescä Autorulü unorü asiä minunî.

CHAPITRE LXIII.

Recit faict par la Princesse d'une autre maladie qu'eut son enfant, et comme elle l'en guarantit à l'ayde de sa pierre medecinale.

A ceste facheuse maladie (dict la Princesse) succeda bien tost vne autre non moins perilleuse, mais à la verité plus commune, mesme aux petits enfans: c'est à sçavoir, que le corps tendre et delicat de ce pauvre patient deuint tout couuert de petite verole, procedant d'un sang fort corrompu, qui luy causoit vne si grande demangaison qu'il ne cessoit de crier iour et nuict, ce qui m'apporta vne double affliction: l'une, pour le voir en ce miserable estat, et l'autre pour les tourmens que me donnoit le Tartare à ceste occasion, si bien que ie fus contrainte d'oster mon petit patient de ceste chambre, afin qu'il n'eust plus la teste rompuë de ses gémissements continuels, et me retiray avec luy dans un coing de l'escurie de ceans, où il y auoit un tas de fumier couuert d'une vieille natte, et m'y tins avec luy vne semaine entiere, pendant laquelle ie priay tant la diuine Bonté, qu'elle eut pitié de moy, et m'inspira derechef à faire le remede suiuant. Je cueillis dans le mesme iardin de l'herbe nommee Capillaire, à laquelle i'adjoustay bonne quantité de roses tant blanches que rouges, qui estoient lors en leur force, des lys, et encore des fleurs d'Heliotrope, vulgairement appellé Soucie. De toutes lesquelles herbes et

Cest ce qu'on appelle Capilli ueneris en Latin.

fleurs lauees dans ceste claire fontaine qui est en ce iardin, i'en tiray avec grande peine et patience vne assez bonne quantité de substance, en laquelle ie mis tremper ma susdite pierre, et exposé le tout au Soleil, comme auparauant, puis en fis prendre vne partie à mon malade, et du reste ie luy en frottay son corps impur, et comme lepreux, qui dès le premier iour fut guaranty de l'excessiue ardeur qui le tourmentoit au dedans, et ne luy donnoit aucun repos, puis sa verole se desseicha peu à peu, et en fin se separa d'elle mesme avec toute la peau de ce pauvre enfant, qui deuint puis apres mille fois plus blanc et plus net qu'il n'estoit auparauant. Le l'ay bien recogneu, dit le

Virtus in infirmitate perficetur.

CAPU LXIII.

Naratiunea Principesei despre o altă bôlă ce avu copilulă ei, si cumă l'a scăpată prin pétra sa medicinală.

DUPA această bôlă supărătoară, dise Principesa, i-a venită in curându o altă bôlă nu mai puçină periculôsă, dar in adevără mai comună, chiară la copii mici: adevă, că corpulu fragedă si delicată ală acestui mică bolnavă s'a coperită de coriă, carele vine din corumpearea sângelui, si-i făcea o mănăcrime asiă de mare încâtă tipă dioa si nóptea, ceea ce-mi causa o indoită durere: una, fiindă că-lă vedeam in starea acea miserabilă, si alta, fiindă că Tătarulă m'a silită ca să scotă copilulă afară din camera asta, pentru ca să nu-lă supere gémetele lui neincetate, si m'am fostă retrasă cu elă într'ună coltiu ală grajdului, unde eră o grămadă de băligară coperită cu o vechiă rogojină, si am stată acolo o săptămână intrégă; in care timpă mă rugă atătă de multă Bunătăti divine, in câtă avă milă de mine, si-mă inspiră érási să facă léculă următóriu. Culesei totă din grădină érbă numită Capilare, lângă care adăogă câte-va rose galbene si rosie, care eră atunce in putere, si câte-va flori de Heliotropă, numită de poporă Vaniliă. Din tóte aceste erbi si flori spălate in fântăna cea limpede din grădină, cu mare greutate si răbdare scósei o cantitate de substantiă, in care muiaí pétra si o pusei érási la sóre ca mai innainte, pe urmă dedei o parte copilului să bea, érá cu ceeaaltă i frecă corpulă ce semăna a fi plină de lepră, si chiară din dioa cea de ântăiu l'a slăbită mănăcrimea cea mare care-lă chinuia si nu-lă lăsă nică decumă să se repause; după această, bubulitiile se uscară cu incetulă si in fine se deslipiră singure de pe pielea bietului copilă, care apoi rămase de o miie de oră mai albă si mai frumósă de cumă

Polonois, à la seule inspection de son visage, dont le teint est deuenu infiniment clair et vermeil, depuis que ie ne l'auois veu, comme encores cela s'aperçoit à ses mains enfantines, la blancheur desquelles surpasse les lys, et les roses, dont vous vous estes serue en ceste derniere medecine. Et partant loüons, sans plus differer, le Pere de lumiere, et toute la cour Celeste, car c'est de là, et non d'ailleurs que prouient et se fait tout ce qui se void de meilleur, et de plus merueilleux sur la terre. C'est bien à propos, repliqua la Princesse: Mais, mon bon amy, il faut que vous vous donniez la patience que ie vous fasse aussi recit de ce qui est encores aduenü en la personne de cest infortuné enfant, que ne trouuerez moins estrange, et digne d'admiration que tout ce qu'auiez desia entendu.

CHAPITRE LXIV.

Recit d'un autre accident qui arriua au petit Correcky, aupres duquel furent trouuez deux serpens, et comment il en fut deliuré par sa mere.

LA Princesse reprenant son discours, que le Polonois auoit interrompu, luy recita ce qui ensuit: Lors que ce mien petit enfant commença à se bien porter de sa derniere maladie, pendant laquelle i'auois esté contraincte de le retirer dans l'escurie de ceans, pour euiter les crieries du Tartare, il luy arriua vn autre accident fort extraordinaire, et qui me semble luy promettre quelque chose de grand à l'auenir, apres tant de douleurs et de miseres par luy souffertes dés le berceau. C'est qu'ayant laissé ce pauvre enfant sur vn peu de paille, dans un recoin de ceste escurie, pendant que i'allay querir de l'eau à la fontaine du jardin pour lauer quelques siennes enueloppes et drapelets, comme i'en retournay, i'aperceu deux serpens assez gros aux costez de ce pauvre innocent, lesquels sembloient regarder fixement son visage enfantin, non pas d'une façon furieuse, mais plustost applaudissante et sans aucunement tirer leurs langues, comme ils ont accoustumé. Et encores que cest enfançon

eră mai înainte. Am cunoscut'o eü acésta, dîse Polonulü, de la prima dată cândü i-am vëdiutü fația, că-cî pelitia s'a făcutü multü mai curată si mai rumenă, din ceea ce-lü sciam, érá mánusitiele lui întrecü in albétiă crinii si rosele, cu care te-ai fostü servitü in astă din urmă tămăduire. De aceea, să lăudămü, fără pregetü, pe Părintele luminei, si tótă curtea cea cerescă, că-cî de acolo si nu aiurea vine si se face totü ce se vede mai bunü si mai minunatü pe pământü. Ai tótă dreptatea, replică Principesa; dar, bunulü meü amicü, cată să mai aibî răbdare ca să-ti spunü ce s'a mai întemplatü acestui nenorocitü copilü, lucrü ce o să ti se pară nu mai puçinü straniü, si mai demnü de admiratiune de câtü ceea ce ai ascultatü.

CAPU LXIV.

Naratiunea despre o altă întemplare ce a venitü junelui Korecki, lângă care s'au găsitu doi sierpi, si cumü l'a mântuitü maică-sa.

PRINCIPESA reluându-si cuvëntulü, intreruptü de Polonulü, i' recită cele următórie. După ce copilasiulü se făcü sănëtosü de cea din urmă bôlă, pentru care fusesem silită a-lü tine in grajdü, pentru ca să scapü de răcnetele Tătarului, veni o altă întemplare fórte estraordinariă, si care credü că-i promise unü viitoriü mare, după atâte dureri si ticălosii ce a suferitü din légănulü seü. Lăsându-lü intr'o di pe paie, intr'unü coltiü alü grajdului, si ducëndu-më să aducü apă dela fântână ca să-i spëlü rufusióarele, cândü m'am intorsü, am vëdiutü doi sierpi destulü de mari lângă dënsulü, ce păreă că se uită dreptü in ochii-i, însă nu cu aerulü amenintiătoriü, ci mai cu sémă mângăiătoriü, fiindü că nu-si scoteă limbele, după datina lorü; copilulü intindeă delicatele sale mâini asupra lorü, ca si cândü păreă că voesce

eust ie ne sçay comment porté ses delicates mains sur ces serpens, comme s'il eust eu intention de les arrester, ils ne s'efforcoient pourtant en aucune façon de luy mal faire ; à quoi toutefois ie ne me voulu aucunement fier, sçachant bien que le serpent est naturellement ennemy de l'homme, depuis le premier peché, et fus inspiree d'auoir encores recours en ceste nécessité à ma vertueuse pierre, que mon tres-aymé mary m'auoit dit auoir aussi la vertu de chasser les bestes veneneuses, et mesmes de guarir des morsures d'icelles (ainsi que fait la pierre de S. Paul, qu'on apporte de Malte) la quelle pierre ie mis tremper dans ceste eau que l'auois tout recentemente apportee de la fontaine, et avec vn rameau de myrthe, que ie trouuay à l'entree du iardin de ceans, ie jettay de ladite eau tant sur mon enfant que sur ces serpens, l'un desquels creua sur le champ, et de son ventre fecond sortit vn nombre infini de serpenteaux, lesquels furent tout aussi-tost deuorez par l'autre serpent, qui en deuint extremement enflé; et apres s'estre bien debatue, et fait plusieurs bonds en l'air, tomba en fin comme mort, bien qu'il ne le fust pas en effect, ainsi que ie çognus bien depuis: Car estant allee querir quelque'un du logis pour luy faire voir cet estrange spectacle ie ne trouuay plus sur le lieu ny l'un, ny l'autre: Ce qui me fait croire que ce n'estoit qu'une pure illusion, au presage de quelque chose d'extraordinaire qui doit vn iour arriuer à ce petit Prince. Alors le Polonois plus estonné que deuant, dit, Vous aucz, Madame, tres-grand sujet de presager par ceste vision, que vostre cher fils sera vn iour quelque grand personnage, comme on preiugea autrefois dès l'enfance d'Hercule, qu'il deuoit estre un grand guerrier, et le destructeur des monstres de son temps, pour auoir estranglé de ses mains enfantines deux serpens qui s'estoient aussi approchés de son berceau: Surquois la Princesse leuant les yeux vers le Ciel, fit vn souhait en ces termes: Je te prie, mon Dieu, que s'il est ainsi qu'il te plaise donner de la force et valeur à ce petit Prince, comme tu as fait à son infortuné pere, qu'il l'employe entierement à purger le monde des infideles Turcs qui sont beaucoup plus perniciois à la Chrestienté, que tous ces monstres défaits par l'inuincible Hercule, n'estoient dommageables au genre humaine.

Au reste, dit-elle, puis que le Tartare ne vient point encores, il faut que ie te fasse

să-î apuce, cu tôte acestea, ei părea că nu vorî să-î facă reû. Eû însă nu voff să mă incredû, sciindû că sierpele este din natură inamiculû omului, dela celû ântâiû păcatû, si fui inspirată ca să am érâsi recursû pentru acéstă nevoiă la pétrea mea făcétoriă de minuni, fiindû ca prè-iubitulû meû soçiû 'mî spusese, cândû mi-a dat'o, că are si puterea de a gonî bestiele veninöse si chiarû să vindece muscaturile lorû (precumû e pétrea lui Paulu, care o aducû din Malta). Atunci am pusû pétrea in apa ce aduceam dela fântână, si cu o ramurică de mirtû ce am găsitû din întèmplare la intrarea gradinei am stropitu cu disa apă atâtû copilulû câtû si sierpi. Atunci unulû din sierpi a crepatû îndată, si din burta lui a esitû o multime de sierpusiori mititei, pe cariî celalaltû sierpe îndată i-a mâncatû, si s'a inflatu fôrte; si după ce s'a tavalitu câtû-va, a făcutû câteva sarituri in aeru si in fine a cădiutû giosû ca mortu, de si in adevêrû nu murise, precumû m'am incredintiatû mai pe urma; ducèndu-mè să chemû pe cineva din casă ca sa-î arêtû acestû spectacolû straniû, n'am găsitû pe locû, nici pe unulu nici pe altulû. Acéstă mă face să credû că nu fusese de câtû o curată illusiune, seû predicere că o sa se întèple ceva estraordinarû acestu micû Principe. Atunci Polonulû, coprinsû de mirare mai multû de câtu innainte, a disu: Ai prè-mare cuvèntû, Dómnă, să predici după acéstă visiune că fiulu D-tale pôte să ajungă odată unû omû mare, precumû s'a predisû din copilăriă lui Ercule c'o să fiă unû mare omû de resbelû si ucigètorû alû monstrurilor timpulu seû, fiindû că strinsese de gâtû in mâinele sale copilăresci doi sierpi ce se apropiasê de légânulû seû. La aceste vorbe, Principesa, ridicândû ochiî spre ceriû, făcû o rugăciune in terminii acestia: Te rogû, Dumnedieulû meû, dacă buna ta vointiă este să dai putere si vitejiă acestui micû Principe, ca nenorocitulû seû părinte, fă să le întrebuintieze in totulû spre curătirea lumei de Turciî necredinciosi cariî sunt mai stricaciosi pentru Crestinètate, de câtû monstrurile nimicite de Ercule celû neinvinsû.

In cele din urmă, dise ea, fiindû că Tătarulû încă n'a venitû, cată să-ti mai narezû

aussi le recit de ce qui m'est adueni sur la fin du mois de May dernier; apres toutesfois que i'auray vn peu visité ceste pauvre esclaue qui est malade, et qu'on m'a donnee en charge, car elle m'a tousiours secouruë en tout ce qu'elle a peu. Le Polonois s'enquist de quelle maladie estoit malade ladite esclaue, et ayant sçeu que c'estoit de la suffocation de matrice, il fut chercher promptement dans le jardin du logis, vn petit animal, de la teste duquel il tira vne pierrette, laquelle ayant faict aualler à ceste pauvre malade, elle fut presque à l'instant guarie en presence de la Princesse, qui en fut fort aise.

CHAPITRE LXV.

Comme la Princesse perdit son laict, dont son enfant pensa mourir, et du remede qu'elle pratiqua pour le faire reuenir abondamment.

APRES que la Princesse et le Polonois eurent fait ceste charitable visite, ils retournerent en la chambre où estoit l'enfant, et lors elle recommença à discourir de ses accidents en ceste sorte: Le prins tant de peine, dit-elle, à veiller mon pauvre patient de iour et de nuict, pendant qu'il estoit ainsi tourmenté des susdictes maladies, que i'en deuins toute seiche et aride, si bien que mes mammelles furent taries, et n'y auois non plus de laict qu'une pucelle; Pour lequel deffaut mon enfant deuint tout allangoury, et ce qui est presque incroyable, il refusa de prendre les mammelles de quelques autres Nourrices qui luy furent presentees, et fust sans doute bien-tost mort en cest estat, si ie ne me fusse ressouenuë vn matin que l'Aurore commençoit encore à se leuer, que i'auois autrefois ouy dire à vn Philosophe et Medecin de nostre pays, grand rechercheur des secrets de nature, Que la rosee du mois de May où nous estions, auoit de fort grandes vertus et proprietiez, voire que c'estoit comme le commun laict de la nature, qui faisoit croistre et augmenter toutes choses en ce temps, beaucoup plus qu'en aucune autre saison; Ce qui m'excita de ramasser soigneusement de ceste celeste liqueur tant sur les herbes, que sur les

Comme Moyse
refusa de tetter
les nourrices E-
gyptiennes.

ce mi s'a întemplată pe la capătul lui Maiu trecut; dar mai ântăiu să mă ducă să mai vâdiu pe bieta sclavă care zace si care este dată în ingrigirea mea, mai alesu fiindu că ea totdeauna m'a ajutată in totu ce a putut. Polonulu întrebă, de ce bôlă suferia sclava, si spuindu-i că pătima de o inflamatiune la matrice, se duse îndată în grădină si găsind un micu animal, scose din capulu seă o petricică, pe care o dete de o inghită bolnava, după care se făcu îndată sănătôsă in presentia Principesei, care a fostu forte multiămită.

CAPU LXV.

Cumă Principesa 'si perdă laptele, de care crediă că copilulu o să móră, si ce făcu ca să-î revină laptele cu abundenă.

DUPA ce Principesa si Polonulu făcură acastă visită caritabile, se inturnară in camera unde eră copilulu, si atunci ea reincepă a spune întemplările sale in chipulu următoriu: obosisem atât de tare, dise ea, ingrigind bietulu meu bolnavu dioa si nóptea, pe cându eră chinut de susnumitele bóle, in câtu mă uscasem cu totul si titiele mele se stirpiră de lapte ca la o fată mare. Pentru acastă copilulu meu cădiuse in lăngedire, si ceea ce e mai de necredut, că refusă de a luă titiele altorū nutrici ce i se dă, si fără indoelă că ar fi murit in starea acăsta, dacă intr'o diminetiă pe cându aurora incepeă a se ridică, nu-mi aduceam aminte că audisem dela unū filosofu si medicu din tiera noastră, mare observatoru alū secretelorū naturei, că róua din luna lui Maiu in care ne aflam, aveă mară virtuti si insusiri ca una ce e ca laptele comunu alū naturei ce făcea să crescă si să sporască tóte lucrurile in timpulă acela, mai mult de câtu altă dată; acăsta m'a indemnat să adună cu ingrigire din acastă cerescă licóre, atât de pe erbură câtu si de pe florile din grădină, din

fleurs du jardin de ceans, et en remplis plusieurs vaisseaux, ausquels ie mis tremper d'ordre ma precieuse pierre, que ie tiens pour certain auoir la vertu d'accroistre les facultez naturelles de toutes les substances ausquelles on l'a joint, ainsi que ie l'ay cy-deuant experimenté en faisant les compositions susdites. Ayant donc encores tenu par quelque temps ces vaisseaux au Soleil, et iceux couuerts, i'en prins vn grand traict pour en faire l'essay, puis en donnay librement à mon petit patient, lequel me fit bien paroistre que tel bruuage luy estoit naturel et agreable: car il l'aualloit si auidement, que ie ne pouuois quasi fournir à luy en donner, de sorte que i'estois deliberee de recueillir encores de ceste naturelle substance, pour subuenir à mon defaut, si dés le iour mesme, ie ne me fusse aperceü que le laict remontoit à foison en mes mammelles, qui en regorgoient auant le retour de la nuit, et en ay depuis si bien nourry et substanté ce mien petit mignon, qu'il est tousiours engraisé et profité à veü d'oell, voire tellement embelly, que le maistre de ceans, qui n'ayme pas beaucoup de son naturel les enfans, non plus que les femmes, ne se peut tenir de le caresser, et de souhaitter d'en auoir vn pareil, ce qui me fait infiniment aprehender qu'il ne le vueille retenir, ou que cela ne l'excite à demander dauantage pour nostre rançon.

Le Polonois estant tout rauy d'auoir entendu ces merueilles, ne se peut tenir de faire encores vne remonstrance à ladite Princesse; de ce qu'apres auoir receu tant de faueurs extraordinaires du Ciel, qui luy tesmoignoient manifestement que le Souuerain auoit vn soing particulier d'elle et de son fils, elle ne delaissoit neantmoins de s'affliger demesurément, comme si elle eust esté destituee de tout secours tant diuin, qu'humain, la conjurant d'estre d'oresnauant plus constante en ses afflictions, s'il luy en arriuoit encore d'autres: Ce que ladite Dame lui promit, et ce fait, rendirent ensemble graces à l'Eternel de toutes ses fauorables assistances.

care amă umplută câteva sticlutie, in care am muiată pretioasă mea pătră, care sciam cu siguranță că are puterea de a cresce facultățile naturale ale tuturor substanțelor cu care se împreună, precum ă cercasem mai innainte făcendă compositiunile mai susă dise. Asiă dar tinendă sticlutiile acele cătă-va timpă la sôre, si coperite, am beută o lungă inghititură de cercare, apoi am dată si copilului ca să bea; atunci băgai de sémă că aceea beatură ȳ plăcea si-ȳ părea naturale, că-cl o inghițiă cu atătă nesatiū, in cătă nu puteam să-ȳ procură de ajunsă si eram silită să culegă mereū din acéstă naturală substanțiă; dar chiară in dioa aceea am băgată de sémă că laptele se urcă cu abundantiă la titiele mele care se umpluseră innainte de a innopă; după aceea am nutrită atătă de bine pe mititelulă meū, in cătă s'a ingrăsiată vėdiendă cu ochiȳ; si s'a făcută atătă de frumosă că stăpănulă de aice, de si defeliulă seū nu prē iubescē copiiȳ nicȳ muierile, nu se pôte opri de a-lă desmierdă si de a dori ca să aibă si elă unulă ca acesta, ceea ce mă face să mă ingrimescă ca nu cumva să voescă a-lă opri, seū a cere mai mare pretiū pentru răscumpărarea noastră.

Polonulă, incântată de audirea acestoră minunȳ, nu se pută tinē de a face érăsi o mustrare numiteȳ Principeșe; elă ȳ dise că după ce a vėdiută atâte favorȳ extraordinare din partea Ceriului, care-ȳ arėtă vederată că Dumnedieū aveă o ingrigire particulară de ea si de fiulă el, făcea reū de se intristă atătă de tare, ca si cândă s'ar vedē părăsită de ori ce ajutorii dumnedieescă si omenescă, conjurând'o a fi de aci 'nainte cu mai multă incredere si sperantiă, in casă de a-ȳ veni si alte nenorociri. Acéstă promitendă-ȳ numita Damă, amėndoi deteră laudă celui Eternă despre favorabilele sale ajutȳrie.

CHAPITRE LXVI.

Auis que donna la Princesse au Polonois, de ce qu'il deuoit dire au Tartare, en traitant avec luy de sa rançon pour reparer sa faute.

TOUTES ces choses passees, la Princesse aduertit son fidele Agent, Que depuis qu'il fut party, vn des esclaves du Tartare luy auoit dict, qu'il pourroit bien tirer vne meilleure rançon d'elle, et de son enfant, qu'il ne s'estoit promis, d'autant qu'il auoit ouy dire au Polonois, lors des couches d'icelle Dame, que si ledit Tartare eut sçeu sa qualité, il ne l'eut si inhumainement traitee comme il faisoit, n'ayant pour lict qu'une simple paillasse, et le plus souuent que du pain bien noir, et de l'eau pour sa nourriture. Ce qui auroit donné sujet à ce Tartare de s'enquerir depuis de sa prisonniere, qui estoit son mary, et ses parens, et quels biens ils possedoient: A quoy elle auoit respondu, qu'elle estoit à la verité femme d'un Capitaine, qui auoit esté prins prisonnier à la suite du Prince Alexandre, et emmené avec luy en Turquie; et quant à ses autres parens, ils estoient tous gens de guerre, qui auoient esté ruinez pendant les troubles de Moldaue, dont ladite Dame pria le Polonois de se bien souuenir, affin de n'estre trouuez en diversité de paroles, lors que le Tartare s'informerait à luy des mesmes choses, et qu'ils traiteroient ensemble de la rançon de ceste prisonniere. Peu de temps apres le Tartare retournant des champs, trouua inopinément Iacques le Polonois de retour en sa maison, auquel il fit tres-bon accueil, tant pour le ressentiment qu'il auoit encore des bons offices qu'il auoit rendus à son frere; que pour l'esperance, qu'il conçut de recevoir bien tost la rançon de sa prisonniere, se ressouenant que Iacques luy auoit dit en partant, qu'il pourroit luy-mesme apporter sa rançon, à cause qu'elle estoit sa parente. Et ne furent pas longuement ensemble, que ce fidele Agent luy demanda ce qu'il desiroit tirer de rançon de la prisonniere Polonoise;

CAPU LXVI.

Părerea ce a dată Principesa Polonului, despre ceea ce trebuia să dică Tatarului, tratându cu elă despre răscumpărarea sa, pentru ca să și îndrepte greșiela.

CUCA ce s'au petrecută aceste lucruri, Principesa făcu cunoscută credinciosului său Agentu, că după plecarea lui unulu din sclavi Tatarului îi spusese cumca elă pôte să tragă o rescumpărare mai mare pentru ea si pentru copilul ei, peste ceea ce promisese, in privire că elu audise pre Polonă dicându cândă a născută acéstă Damă, că dacă numitulă Tataru ar fi sciută calitatea sa, nu ar fi tratat'o atâtă de neomenesce, dându-i pentru asternutu numai paie, pentru mâncare numai pâine neagră, si pentru beutură numai apă. Acésta indemnase pe Tătaru mai pe urmă a se informă despre captiva sa, cine eră barbatulă si rudele sale si ce averi posedea; la care ea respuusese că eră in adevără femeea unui căpitană ce fusese prinsă robă in ôstea Principelui Alesandru, si dusă cu elă in Turcia: si câtă despre cele-lalte rude, că eră totă ostasi, cari s'au perdută in timpulă turburăriloră din Moldova. De aceea nunita Damă rugă pe Polonă să-si aducă aminte, pentru ca să nu vină in diversitate de vorbe, cândă Tatarulu lă va întrebă despre lucrurile acestea, si cândă voră trată împreună despre răscumpărarea acestei slave. Nu târdău după aceea, Tătarulă, întorcându-se dela tiără, gasi pe neasceptate pe Iacobă Polonulă in casa sa; lă priimi foarte bine, fiindă recunoscătoriă atâtă pentru bunele sevitie ce făcuse fratelui său, si sperându totu o dată că elu va fi adusă răscumpărarea slavei sale, aducându-si aminte că Iacobă îi spuse la plecare că pôte va aduce însusă pretiulă rescumpărării sale, fiindă că îi eră rudă. După puține vorbe credinciosulă Agentă lă întrebă ce doriă să capete pentru Polóna captivă; elă îi răspunse că voesce să aibă siese mi de galbeni, pentru ea si pentru fiulă ei,

à quoy fut respondu par le Tartare, qu'il vouloit auoir six mil squins, tant pour elle, que pour son fils, si mieux il n'aymoit luy donner sa pierre, de laquelle il auoit guarý son frere. Ce qu'entendant le Polonois, il repliqua, Que pour la pierre il n'en falloir point parler, d'autant qu'elle n'estoit point en sa disposition, l'ayant renduë à vn Seigneur qu'il suiuoit lors qu'il auoit esté prins prisonnier, et qui luy auoit baillee en garde; estimant qu'il ne seroit pas si tost fouillé que luy. Et quant au prix qu'il demandoit pour la rançon de sa prisonniere, et son petit enfant, qu'il excedoit la valeur de ses moyens, et de toute sa parenté; qu'il deuoit considerer qu'elle estoit femme d'un Capitaine, qui auoit esté aussi fait prisonnier des Turcs, à la defaite d'Alexandre, et à faute de bien estoit encores captif. Surquoy le Tartare l'interrompit, et luy dict, Qu'il auoit sçeu de quelque part, qu'elle estoit de noble extraction, et qu'elle auoit des parens fort riches, qui ne permettroient pas qu'elle et son enfant demeurassent le reste de leur vie captifs. Je vous adouë, dit le Polonois, qu'elle est issuë de parens nobles: mais ils se sont ruinez pour auoir suiuy à leurs despens le party d'Alexandre, depuis le commencement des troubles de Moldauie, si bien que si vous ne luy faites bonne composition de sa rançon, vous pouuez faire estat, qu'elle et son enfant, vous demeureront à iamais sur les bras; à quoy il adiousta, qu'il ne fust retourné s'il eust estimé qu'il luy eut demandé plus de mille squins, qu'il luy offroit, le priant de les accepter en consideration qu'elle estoit sa parente, et de bons offices qu'il auoit rendus à son frere. Vous en auez esté satisfait, repliqua le Tartare, et n'auiez pas sujet de vous en plaindre: mais si vous eussiez rapporté vostre pierre, et que me l'eussiez voulu bailler, ie m'en fusse contenté: car outre les effects que i'en ay veus, ie ne vous celeray pas, que i'en ay fait recit à vn docte Medecin Arabe, qui m'a assisté et guarý d'une fièvre quarte, dont i'ay ressenüy quelques accez depuis vostre partement, lequel Medecin m'a dit, qu'il en donneroit volontiers les six mille squins que ie demande, et m'a fort prié que si vous retourniez, ie vous fisse conifer avec luy, ce que ie luy ay promis. Ce seroit chose inutile, dict le Polonois, attendu que ie n'ay plus ladite pierre, mais neantmoins si vous le desirez, nous l'irons voir, à fin qu'il ne puisse dire que vous luy ayez manqué de promesse:

să-i dea pétra cu care a vindecată pe fratele său. Ascultându Polonulă acestea, răspunse că câtă pentru pētră nici să vorbescă, cu atâtă mai alesă că ea nu mai eră în dispozițiunea sa, fiindă că o dedese înderătă unui domnă pe lângă care se află cândă l'a fostă robită, si carele i-o dedese spre păstrare, crediendă că nu va fi căutată asiă cu deamăruntulă ca dănsulă. Eră despre pretiulă ce cereă pentru rescumpărarea captivei sale si a copilului ei, elă i dise că treceă peste puterea mîdi-lóceloră sale si a tuturoră rudeloră ei; că-ci trebuia să considere că ea eră femeea unui căpitană ce erăsi cădiuse robă la Turci cândă au învinsă pe Alesandru, si carele fiindă sêracă n'a mai putută scăpă de robia. La acestea Tătarulă iă intrerupse, dicēdu-i, că elă aflase cumcă ea este de o nobilă vitiă, si că are rude fôrte avute, care nu voră lăsă-o, pe ea si pe copilulă ei, robă pentru tótă viața loră. Iă mărturisescă, dise Polonulă, că se trage din părinti nobili, dar rudele sale s'au vîrită în partitulă lui Alesandru, dela începutulă turburăriloră din Moldova; si dacă nu veți cere ună pretiă mai moderată pentru rescumperarea ei si a copilului ei, fiți siguri că voră rămâne pentru totdeauna în sarcina dta; după care adăogă că nici s'ar fi întorsă dacă ar fi știută că-i va cere mai multă de o mie galbină, pe cari i-a si adusă, rugându-lă să-i priimescă în privire că-i eră rudă si în privirea serviciiloră făcute fratelui seu. Pentru acēsta ai fostă răsplătită, răspunse Tătarulă, si nu mai ai cuvîntă de a te plînge: dar dacă ai fi adusă pētra dta si mi-ai fi datu-o, m'asiu fi mulțămîtu; că-ci afară de efeptele ei ce amă vădiută, nu-ti voiă ascunde că am vorbită despre ea cu ună medică Arabu, care m'a vindecată de nisce friguri rele de care am suferită după ce ai plecată dta, si acelu medică mi-a spusă că ar dă bucurosă acele siese miș galbeni ce ceră; si totă o dată m'a rugată fôrte că de te veți fôrce, să te ducă să vorbescă cu elă, ceea ce i-am si promisă. Ar fi de prisosă, dise Polonulă, fiindă că nu mai am pētra care o ști; cu tóte acestea, dacă voescă, să mergemă să-lă vedemă, ca să nu dică că nu ti-ai implinită promisiunea; pen-

ce qu'ils remirent d'executer le lendemain, et aussi d'aller voir le Tartare qu'il auoit guary et employerent cependant le reste de la soiree à faire sa bien-venue, dont la prisonniere se ressentit.

CHAPITRE LXVII.

Comment le Polonois fut mené par le Tartare au logis de son Medecin, pour parler avec luy de la pierre medecinale.

Le jour suinant, le Tartare ne faillit pas dès le matin à mener le Polonois au logis de son medecin Arabe, qui fut infiniment aise de voir ce Lapidaire de retour, esperant qu'à quel-que prix que ce fust il achepteroit ceste souueraine pierre, qui estoit tant convenable à sa profession. Il interpella donc au commencement le Polonois de luy monstrier sa pierre, dont il auoit guary le frere de son conducteur, de la sourdesse, et de l'auenglement: mais ayant entendu qu'elle n'estoit plus en sa possession, il ne peut s'empêcher qu'il ne fist paroistre combien il en auoit de regret, d'autant, ce disoit-il, qu'il auoit esté toute sa vie fort curieux de rechercher des pierres qui eussent quelques proprietes specifiques à guarir des maladies, dont il auoit vn bon nombre: mais qu'à la verité il n'en auoit point rencontré qui eussent ces deux facultez tout ensemble. Le Polonois prenant la parole, dist, que la pierre dont il s'estoit seruy à guarir le Tartare auoit d'autres vertus, et qu'il auoit ouy dire a ce-luy auquel il l'auoit renduë, qu'il n'y auoit quasi sorte de maladie qu'elle ne guarist parfaitement, pourueu qu'elle fust mise tremper dans quelques liqueurs propres et conuenables aux infirmittez ausquelles on desiroit remedier; et entre autres, qu'on en auoit guary de haut mal, de la grauelle, de la petite verolle, de flux de sang, qu'elle aydoit aussi les femmes à porter leurs enfans à terme, et à s'en deliurer facilement, voire mesme qu'elle augmentoit leur laict, et s'il aduenoit qu'elles eussent de trop grandes vuidanges de sang, ceste mesme pierre apliquee sur le nombril, le

Jacques recite en
cest endroit ce
qu'il auoit appris
de sa Dame tou-
chant les vertus
de sa pierre.

tru acésta eî 'sî deteră cuvântu pentru a dăua dî, ca să mērgă să vėdiă si pe Tătarulū pe care-lū vindecase, si intrebuințiară restulū sereî a-î face onorile de bună venire, cu care rō-ba 'sî dete cea mai mare parte de ostenelă.

CAPU LXVII.

Cumă Polonulū fū dusū de Tătarū la casa medicului seū, ca să vorbescă cu elū despre pētra medicinale.

A dăua dî, Tătarulū nu făcū smintelă de a duce de diminētiă pe Polonū la casa medicu-lui seū Arabū, carele fū fōrte multiămitū de a-lū vedē, sperândū că cu orî ce pretiū elū va cumpēră pētra aceea suverană, ce eră atātū de potrivită pentru profesiunea sa. Elū rugă de îndatā pe Polonū a-î arētă pētra cu care vindecase pe fratele conducătorulū seū de sur-dire si de orbire: dar audindū că nu o mai are, nu se putū opri de a-l spune cātū 'î pā-reă de reū, fiindū că dicea că in tōtă viētia sa elū fusese curiosū de a căutā petre cu in-susirî specifice de a vindecă bōle, si de care aveă cāteua, dar că in adevērū nu gāsise de acele care să aibă amēndouē aceste facultăti de o dată. Polonulū, luândū cuvēntulū, dīse că pētra cu care vindecase pe Tătarū mai aveă si alte virtutî, si că audise vorbindū pe a-cela căruia 'î-o întorsese că nu e nicî o bōlă pe care să nu o vindece cu totulū; numai să o mōie in ôrecare zenuri proprie si potrivite cu infirmitătile ce voesce cineva să vindece; si intre altele că a vindecatū cu ea bōla cea mare, pojarulū, curgerea sângelui, că ajutā femeilorū a purtā copii până la terminū si a nasce cu usiurintiă, că le adaoge laptele, si dacā se întēmplă ca ele să aibă prē-multă scurgere de sânge, pētra acēsta aplicatā pe bu-

retenoit dans ses veines, et qui plus est, qu'elle guairissoit parfaitement de la goutte, de quelque qualité qu'elle peust estre.

Le Medecin qui escoutoit fort soigneusement ces choses, haussant quelque fois les es-paules, soit d'admiration, ou de deslaiser qu'il auoit de ne pouoir plus voir ny achepter ceste merueille pierreuse, dist, qu'à la verité il n'auoit iamais veu pierre qui eut tant de vertus et proprietez jointes ensemble: mais qu'il y en auoit aucunes entre les siennes dont il auoit fait diuerses experiences, et guarý la pluspart des maladies cy dessus mentionnees, n'ayant iusques alors recognu plus d'une, ou deux vertus au plus en chacune: comme pour la veuë quand elle estoit offusquee de quelque fluxion chaude, il se seruoit de la pierre celeste, dont il auoit veu d'assez heureux succez, et aussi de celle dont on a escrit que les Hirondelles se scauent naturellement ayder quand leurs poussins ont la veuë offencée. Pour le haut mal, il en auoit recouuert vne, laquelle portee sur le coeur en guairissoit parfaitement, mais que le nom luy en estoit encore incognu. Qu'il en auoit aussi vne autre qui preseruoit les enfans de la petite verole, estant suspendue à leur col; qu'il n'ignoroit pas, ains auoit esprouué que la pierre Nephreticque faisoit vider le sable des reins y estant appliquée, ou sur le poignet du bras gauche: comme encores la pierre Iudaïque preparee et beuë avec jus de citron auoit pareil effect. Que la Selenite appliquée sur le front arrestoit promptement le sang, et la teinture de Corail vermeil guairissoit veritablement du flux hepaticque. Que c'estoit chose assez notoire et vulgaire que la pierre d'Aigle appliquée sous l'aisselle d'une femme grosse aydoit à faire porter son fruit à terme, et si on l'attachoit à sa cuisse, fauorisoit la deliurance de l'enfant. Que pour faire augmenter le lait des nourrices, il scauoit bien qu'il n'y auoit rien meilleur que des perles ou mar-

guerites reduictes en liqueur lacteuse, et que pour les vuidanges extraordinaires de sang, il faisoit vser aux femmes du syrop susdit de corail, avec l'application de la pierre Ematite sur le nombril. Et quant à la guarison de la surdité, il recognoissoit qu'elle luy estoit incognuë par l'application de quelque pierre, mais ouy bien d'un animal qui se trouue le plus souuent entre les pierres et masures. Et pour ce qui estoit de la

La pierre Pacan-tide qui se trouue en la Maccadoine, a le mesme effect, ainsi que Solin a escrit.

rică, 'lă opresce în vinele sale, că ea vindecă forțe bine reumatismulă, de oră ce felu ar fi.

Mediculă carele ascultă cu multă băgare de sémă lucrurile acestea, dândă uneoră din umeri, cuprinsă sêu de mirare sêu de necază că nu puteă să vedă sêu să cumpere acestă pētră minunată, di-se că în adevără nu vedăse pētră care să aibă atâtea virtută si însușiră împreunate totă deodată; dar că între petrele sale eră câteva cu care facuse esperiintie si vindecase multe din bólele mentionate de elă, si că până atunci nu recunoscuse că o pētră póte să aibă de câtă celă multă până la două virtută: asiă, pentru vedere, cândă eră atacată de vre o scurgere caldă, elă se serviă cu pētră cerescă, după care vedăse destule succese fericite, precum si de aceea de care se scrie că rundunelele sciă din natură a se servi, cândă puil loră aș vedea turburată; pentru bóla cea mare, elă a descoperită una care vindecă puindu-o pe inima celu ce suferă, dar numele ei încă 'i eră necunoscută; că mai eră una care apără pe copii de pojară, tinându-o atirnată de gâtulă loră; că a mai cercată pētră numită Nephretică care stórce nisipulă din vine, aplicând-o pe pumnulă braçului stângă; precumă si pētră Iudaică preparată si beută cu zémă de lămăe, care produce acelasi efeptă; că Selenita, aplicată pe frunte, opresce de îndată sângele; că tintura de Coraliă rosiă vindecă în adevără curgerea hepatică; că e lucru pră-cunoscută si populară că pētră Vulturulă aplicată pe sielele unei femeie grele o ajută a purtă fructulă sêu până la termină, eră aplicată pe pulpe o ajută a se usură de copilă; că pentru ca să adaogă laptele nutriceilor, scieă că nu e nimică mai bună de câtă perle sau mărgărite reduse în zémă lăptosă; si că pentru curgerile extraordinare de sânge, dă femeiloră siropă din numitulă coraliă, aplicându-i pe burică pētră numită Emalita. Eră câtă pentru vindecarea surdirei, mărturisă că nu cunósce nici o pētră cu asemine virtute, dar că scie ună animală care se găsece mai adeseoră printre petre si

guarison de la goutte, il aduoüoit aussi ingenuëment qu'il n'y voyoit goutte pour ses diuersitez et bisarreries.

A quoy ce Medecin adjousta, qu'encores que par le moyen des pierres predictes, il peust faire toutes les cures particulieres dont auoit esté parlé. Toutesfois sa curiosité le portoit iusques là, que si on luy vouloit vendre ceste pierre dont le Tartare auoit esté guarry, il en donneroit volontiers cinq mille squins. A quoy le Polonois respondit, qu'il ne s'y deuoit point attendre, par ce que celui qui auoit ceste pierre medecinale ne manquoit de moyens, ains faisoit beaucoup plus d'estat de la santé, que de l'or, ny de l'argent, qui sont inutiles sans icelle.

CHAPITRE LXVIII.

La monstre que feit le Medecin de ses pierres Medecinales au Polonois et au Tartare.

LE Tartare qui estoit là present, et qui auoit escouté fort attentiuement tout ce qui auoit esté dit tant par le Medecin, que par le Polonois, desireux de voir les pierres que ledit Medecin auoit asseuré auoir curieusement ramassées, luy dist, que s'il les vouloit faire voir, paradventure qu'il s'en trouueroit quelqu'une entre icelles qui seroit semblable en forme et en vertus à celle dont on auoit guarry son frere, ce que le Polonois et luy sçauoient fort bien cognoistre au premier aspect, ayant veu et considéré assez de fois ceste pierre medecinale, pour la sçauoir discerner d'auec mille autres, si tant y en auoit ensemble: à quoy le Medecin condescendant, il tira soudain de son cabinet sa Dactyliotechque, c'est à dire, sa boestte aux pierreries, et leur monstra au commencement toutes celles dont il auoit parlé, puis passa aux autres, sans aucunement confondre le bel ordre, suiuant lequel elles estoient placees et arrangees, sçauoir est, en forme d'une enseigne ronde, qui auoit diuers con-

bordee. Pentru vindecarea podagreî, mărturisîă asemenea că nu cunosce  nici un  remediu .

După aceste  Medicul  adaog  că prin mijlocul  petrelor  predise, el  pute  face toate c rele particulare despre care se vorbise. Cu toate aceste  curiositatea lui merge  p n  acolo, că dacă ar fi voit  să-i v nd  p tr  cu care se vindecase T tarul , ar fi dat  bucuros  cinci mi  de galbini. Atunci Polonul  raspunse, că nu trebu  sa accepte una ca ac sta, fiind  c  cel  ce ave  ac st  p tr  medicinală nu er  om  f r  mijloc , si că mai multă tine  la s n tate de c t  la aur  s u la argint , care sunt nefolositorie fără de ea.

CAPU LXVIII.

Cum  Medicul  a ar tat  petrele sale medicinale Polonului  si T tarului .

TATARUL , carele er  de fa  , si carele ascultase cu multă luare aminte tot  ce se vorbise at t  de c tr  Medic  c t  si de c tr  Polon , doritor  de a ved  petrele ce numitul  Medic  spusese că le adusese,   d se c  dacă ar voi să i le arete, p te din int mplare să se g sesc  vre una intre ele care să aibă forma si virtutile petrei  cu care se vindecase frate-se ; c -ci Polonul  si cu d nsul  ar put -o cunosce pr -bine dela prima vedere, fiind  ca v diuse de multe ori acea p tr  medicinală si ar put -o cunosce dintre o miie altele, numai dacă s'ar găsi. Medicul  consim nd  la ac sta, sc se indata din cabinet  Dactilioteca sa, adecă cuth a cu petrele, si mai  nt i  le ar t  toate acelea despre care vorbise, apoi trec  la altele, f r  ins  a sm nti buna or nduel  dup  care er  puse si asediate, adec  in formé de un  insemn  rotund , care ave  diferite cont n uri s u cercur . In cel   nt i  cerc  er  petrele cele mai terestre; in al  doilea cele de ap ; in al  treilea aereele,

tours ou cercles. Au premier desquels estoient les pierres plus terrestres, au deuxiesme les Aquees, i'entends celles qui se trouuent ordinairement dans les eaux; au troisesme les Aërees, c'est à dire qui tiennent de la nature et couleur de l'air, au quatriesme orbe estoient colloquees les Ignées, ie veux dire, celles qui semblent auoir plus de la couleur et de l'esclat de feu, comme les escarboucles, et celles aussi qui ne se bruslent point, ou qui empêchent la combustion, comme la Pantharbe, dont Heliodore fait mention en son histoire Ethiopique, declarant de quelle façon la belle Chariclea s'en seruit à son grand besoing, aussi bien que la Princesse Correcky de la sienne. Et finalement toutes les pierres Planetaires, c'est à dire, qui tirent leur lustre et propriété de quelques vnes des Planetes y estoient aussi disposces selon l'ordre que les Astrologues constituent les Planettes au dessous du firmament, ce qui estoit fort industrieux et plaisant à la veüe. Mais le tout bien considéré et examiné, la pierre tant desirée et estimée par le Medecin Arabe, ne s'y trouua point, dont il fut si fâché, qu'il protesta de ne cesser iamais d'en faire perquisition, iusqu'à ce qu'il l'eust trouuée, pour n'auoir oncques ouy parler de chose si digne d'admiration; et là dessus ils prindrent congé les vns des autres.

Du logis de ce Medecin le Tartare mena le Polonois voir son frere, qu'il n'auoit pas encores visité depuis son retour, lequel receut vne ioye indicible, ayant recogneu son bon amy, et Medecin tout ensemble, et s'estant informé de luy du sujet de son voyage, luy fit entendre que c'estoit pour composer de la rançon d'une sienne pauvre parente qui estoit captiue entre les mains de son frere, lequel demandoit six mille squins pour elle et pour son petit enfant, jaçoit qu'ils n'eussent pas vaillant le quart de ceste somme, de sort qu'il voyoit bien qu'il seroit contrainct de s'en retourner sans rien faire. Alors le Tartare qui auoit esté guarý, dit à son frere, qu'il le prioit de contenter en ce qu'il pourroit son bon Medecin, auquel il estoit infiniment obligé, pour l'auoir si bien guarý; ce qui fut cause que sondit frere se relascha à trois mille squins, à quoy la rançon de la Dame captiue fut arrestee sur le champ, dont le fidele Agent donna promptement auis au Prince Charles, frere du Prince Correcky, lequel luy enuoya ceste somme conuenüe le plus diligemment qu'il luy fut pos-

adecă care tină de natura si colorea aerului; in ală patrula era asediate igneele, adecă acele ce sémănă a avé mai multu din colorea si strălucirea focului, precum Escarbuclele, si acele care nu se ardă sêu acele ce impedeă topirea prin focă, precum Pantharba, despre care Eliodoră vorbesce in istoria sa Etiopica, spunendă cumă frumăsa Chariclea s'a servită cu ea la marea sa nevoiă, precum si principesa Korecki la a sa. Si in fine tôte petrele planetare, adecă care tragu lustrulă si proprietatea loră speciale din unele din planete, era asediate după ordinea in care Astrologii asiediă planetele sub firmamentă, ceea ce era fôrte industriosă si plăcutu la vedere. Dar după ce s'aă căutat si s'aă examinat tôte cu deamănuntulă, pétra aceea atâtă de dorită si stimată de mediculu arabă nu se gasi, si fû atâtă de necăjită in cătă jură că nu va încetă nici odată de a o căută, până va găsi-o, fiindă că n'a mai audită încă vorbindu-se despre ună lucru atâtă de admirabilă. După acestea 'si luară dăoa bună uniă dela altă.

Dela casa medicului, Tătarulă duse pe Polonă sa vėdiă pe frate-sėu, pe care nu-lă visitase de cândă se întorse, carele 'lu primi cu o bucuriă nespăă, recunoscendă pe bunulă sėu amică si medică totdeauna. Acesta întrebându-lă despre motivulă călătoriei sale, Polonulă 'i spuse că a venită ca să compună răscumpărarea unei biete rude a sa ce era róbă la frate-sėu, că acesta cereă siese miă galbină pentru ea si pentru copilulu ei, că ei nu aveă nici a patra parte din acestă somă, si că se vedeă nevoită a se întôrce fără a face ceva. Atunci Tătarulă care se vindecase dise fratelui sėu că-lă rógă să multiămescă pe cătă va pută pe bunulă sėu medică, căruia 'i era prě-multu îndatorată, fiindă că 'lă vindecase asiă de bine. Acestă rugămintă făcă că numitulă frate scădiă încă trei miă galbină, si astfel despăgubirea damei captive se determină de îndată. Credinciosulă Agentă atunci dete de scire curendă Principelui Carlă, fratele lui Korecki, carele-lă trămise suma pentru care se tocmise cătă se pută mai curendă; si astfel Principesa cu copilulă sėu scăpară din servitute si se întôrseră in

sible; et ainsi furent la Princesse et son petit enfant rachetez de captiuité, et remenez en leur pays de Pologne, par leur fidele solliciteur. Au reste, ceste Dame ne fut pas plustost arriuee à son pays qu'elle despescha homme expres vers le Prince, auquel elle escriuit la lettre suyante, à la suite de laquelle nous auons inseré la response.

CHAPITRE LXIX.

LETTRE DE LA PRINCESSE CORRECKY, ESCRITE DEPUIS SA DELIURANCE À SON MARY, ENCORE CAPTIF.

Si le vray Dieu me vouloit permettre (mon tres-cher Seigneur et Espoux) qu'au lieu que la fabuleuse antiquité feignoit que Iupiter s'estoit autresfois changé en pluie d'or, pour se glisser au trauers de la tour qui retenoit sans cause la belle Danaé sa bien-aymee, ie me peusse toute resoudre et liquefier en pleurs, et les faire porter sur l'aïlle de mes souspirs dans la geole noire qui vous detient injustement, ie le ferois volontiers, et ne me reuancherois pas encore suffisamment des particulieres obligations que ie vous ay, pour auoir dans vos liens si soigneusement procuré ma liberté. Mais ne pouuant, à mon grand regret, vous enuoyer autre chose que des paroles d'une persone my-morte en consideration des afflictions de la vostre, et de laquelle l'esprit est plus captif qu'il ne fut iamais: receuez s'il vous plaist, dans ce papier tout lauë de mes larmes, mes dereglees et vagantes conceptions, qui sont telles, que quand ie viens à penser que vous mon liberateur et mary, estes encore dans les ceps, et que moy chetive, qui parauanture vous ay causé ce malheur, suis en nostre commun pays de retour avec nostre fils unique, ie suis confuse en moy-mesme, et ressens plus de gesnes en mon ame, que ie n'esprouuay iamais de douleurs en mon corps pendant ma captiuité. Si bien que tant s'en faut que ma deliurance m'ait apporté quelque repos, qu'au contraire elle me sert comme de nouvelle matiere pour entretenir et augmenter les soins bruslans, qui de iour et de

tiéra lorü in Polonia, prin credinciosulü lorü solicitatorü. Dar acéstă damă abiă ajunse in tiéra sa, si trimise unü omü inadinsü la Principele cu scrisória următöriă, după care amü trecutü si răspunsulü mai la vale.

CAPU LXIX.

SCRISORIA PRINCESEI KORECKI, SCRISA DUPA CE A SCAPATU DIN ROBIA CATRA BARBATULU SEU INCA ROBU.

Dacă advăratulü Dumnedieü mi-ar permite, prè-scumpulü meü Domnü si soçiü! precumü anticitatea fabulosă credeă că Joie se schimbăse odinörä in plöiă de aurü ca să se străcöre in turnulü unde eră închisă frumösa Danae prè-iubita sa, să mă potü topi in lacrima si să le răpedü pe ariple suspinelorü mele la închisöria negrä in care cu nedreptulü te afli închisü, asiü face-o cu plăcere si totü nu m'asiü plăti încă indestulü de obligatiunile particulare cu care-ti sunt datöriă, pentru că din lançiurile in care te afli ai ingrigitü a-mi procură libertatea. Dar neputëndü, cu marea mea părere de reş, a-ti trimite altu ceva de câtü vorbele unei persöne jumătate mörte in consideratiunea necazurilor tale, si alü cărei spiritü este mai robü de câtü totdeauna, priimesce, te rogü, in acéstă chărthiă spălătă de lacrima mele neregulatele si rătăcitele mele conceptiuni, care sunt astfeliiu încätü cândü 'mă vine să mă gândescü că tu, liberatorulü si consorteile meü, esci încă in închisöriă, si că eü, debila, care din întemplerare ti-a causatü acéstă nefericire, m'am intorsü in tiéra nöstră comună cu uniculü nostru fiü, mă turburü si simtiü mai multü necazü in inima mea de câtü durerea câtă a suferitü corpulü meü in timpulü robiei; asiă in câtü scăparea mea in locü să-mi procure vre unü răpaosu, din contră 'mă serve de năpă materiă de a intretinë si a inmultü grigele ardictöric care dioa si nöptea consumă si sucülü din urmă alü mēduvel meü. Dar unde

nuict consomment ce qui reste d'humide radical en mes moüelles. Mais où me porte mon affliction? C'est bien loing (mon cher Espoux) d'effectuer ce que j'auois proposé en prenant la plume, sçauoir, de vous tracer quelque sorte de consolation, laquelle ne pouuant faire issir de moy, qui ne suis qu'un pur sujet de misere, en quelque estat et lieu que ie me trouue, il faut que ie l'emprunte de ce cher gage qui me reste de vous, que j'ay fait baptizer depuis peu du nom de Theodoze ou Corban selon les Hebreux, qui luy est d'autant plus propre, que c'est un vray don de Dieu, soit que l'on considere le temps auquel il a été conçu, et les merueilles que la diuine bonté a desia fait paroistre en sa personne, soit qu'on jette seulement l'oeil sur son visage enfantin, qui est si beau et si clair, que l'on diroit à le voir, qu'il seroit yssu du Soleil, comme on a escrit du diuin Achille, et du fidele Theagene, dont ie lis quelques fois les histoires, pour tromper, ou destremper plustost les amertumes de mes ennuy. Fasse donc le Ciel que comme vous auez desia acquis autant de gloire que le premier de ceux-là par vostre valeur, vous receuiez, apres tant d'accidens et de peines, autant de contentement qu'eut enfin le dernier, ayant esté non seulement deliuré des prisons, mais rendu et conjoint par mariage à sa belle et vertueuse Chariclea, pour passer, comme ils firent, le reste de nos jours avec nostre commun Surjon, jouyssans des plaisirs que les fideles Espoux sçauent recueillir dans leurs paisibles et gracieux menages. Ce que ie me promets deuoir aduenir quelque iour, si la reuelation que j'en ay eue en l'un de mes extazes n'est illusoire: vous suppliant de vous entretenir tousiours, ainsi que ie fais, en ceste bonne esperance.

ADIEU.

CHAPITRE LXX.

RESPONSE DU PRINCE CORRECKY, ENCORE PRISONNIER, À SA FEMME, ESTANT EN LIBERTÉ.

Si le vray Iupiter auoit permis à mon Ange gardien de m'en leuer par l'un de mes cheueux de ceste noire prison, comme fut autrefois un des Prophetes pour porter le repas à

mă duce întristarea mea? Departe sunt, scumpulă meu soțu, de a pune în lucrare ceea ce-mă propusesem cândă am luată pēna, adecă, de a vă adresă vre o consolatiune, pe care neputēnd'o dă din parte-mă, care nu sunt de cătă ună curată subieptă de miserie în ori ce stare și locă m'asă află, cată să o împrumută dela acelă scumpă odoră ce mi-a rămasă dela tine, pe care l'amă botezată punēdu i numele Teodosiū sēu Corbană după Evrei, nume ce-i convine cu atătă mă multă, pentru că este ună adevărată dară ală lui Dumnezeu, sēu în privirea timpulu cândă a fostă concepută și a minuniloră ce bunătatea divină a arătătă cătră persōna sa, sēu în privirea trāsuriloră chipulu sēu, ce este atătă de frumosă și de senină, în cătă vēdiēdu-lă cineva ar dice că se trage din Sōre, precumă s'a scrisă despre divinulă Achile și despre credinciosulă Theagene, ale căroră istorie le citescă câte o dată, pentru ca să insielă sēu să domolescă amărăciunile necazuriloră mele. Facă dar Cerulă ca precumă ai căpētătă până acuma atăta gloriă cătă și celă antăiū din ei prin vitejiele tale, să capetă, după atâte nenorociri și necazuri, totă atâte multădmiri pre câte a avută celă din urmă, carele nu număi că a scăpată din închisori, dar s'a și însoțită prin căsătoria cu frumoșă și virtuōșă sa Chariclea, pentru ca să petrecemă, ca ei, restulă diletloră nōstre împreună cu copilulă nostru, bucurându-ne de plăcerile care soțu cei credinciosă sciū să culēgă în căsătoria loră cele pacifice și gratiōse. Acēsta sperū că o să se realizeze într'o di, dacă visiunea ce am avută în una din estasele mele nu va fi illusoriă. Rugându-te a fi todeauna, ca mine, în acēstă bună speranțiă.

ADIO.

CAPU LXX.

RESPUNSULU PRINCELUI KORECKI, ÎNCA ROBU, CATRA SOCIA SA, CARE S'A LIBERATU.

Dacă adevăratulă Joe ar fi permisă Angerului meu păzitoriu ca să mă ridice de ună pēră ală capulă meu din acēstă închisoriă negră, precumă odinioară s'a făcută cu unulă din

Daniel, et qu'il me transportast pres de vous, pour y demeurer seulement vn iour, ô ma chere moitié, ie me repuistrois, ce me semble, non d'un metz corporel, mais ouy bien de ceste claire rosee que vous faites sans cesse distiller de vos beaux yeux, comme de deux viues sources, en ma consideration; laquelle rosee ne me seroit pas moins agreable que l'ambrosie que la fille de Iunon, Hebé, auoit en garde pour en seruir les Dieux, auant qu'elle se fust imprudemment laisse tomber et respendu ceste diuine liqueur: Mais ne meritant pas que tant d'heur m'arriue, il faut que ie me contente de ces douces larmes dont auez arrosé si fort vos lettres, que i'ay eu grand peine à y recognoistre vos belles, mais trop melancholiques conceptions; lesquelles ie vous prie en toute affection de temperer, et de croire que depuis que i'ay sceu vostre deliurance, ie ne pense quasi plus estre captif, et commencerois à conceuoir quelque bonne esperance de ma liberté, si vous vouliez enployer non vos pleurs, qui ne font que ternir vostre beau teint, mais vos prieres et souspirs, pour implorer avec moy l'ayde du Tout-puissant, duquel la main n'est point racourcie pour me deliurer quand il luy plaira, de mes affreux prisons, plus veritablement que ne fut autrefois Thesee du labyrinthe du Roy Minos, à l'ayde du fils d'Ariadné. Que si le Ciel me combloit quelque iour de tant d'heur, et que ie ne puisse reuoir encore vne fois reiny avec vous (ô ma fidele Ariadné) et ce cher enfant que iudicieusement vous auez fait nommer Theodose, ou Dieu-donne: iamais aucune consideration ne m'en separeroit, deussay-je me desguiser en habit de femme, ainsi que fit le preux Achile, pour passer le reste de nos iours en ceste triple union et tranquillité d'esprit, à l'imitation de ces deux fameux Amants Theagene et Chariclea, dont vous faites mention par vos agreables lettres, les afflictions et souffrances desquels ne furent iamais à comparer aux nostres, ny les douceurs aussi que nous sçaurions bien recueillir et sauourer apres tant d'amertumes, si l'exercice nous en estoit permis, voulant croire que la reuelation que vous en auez eüe ne sera point vaine, ains plustost qu'elle est infaillible, comme procedante de l'Auteur de tous biens, en la volonté duquel ie me confie, et resigne entierement.

ADIEU.

Profetă pentru ca să ducă de mâncare lui Daniilă, si să mă transporte lângă tine ca să stai numai o zi, o pre-scumpa mea jumătate, m'asiu indestulă, mi se pare, nu numai de o plăcere trupescă dar si de acea limpede rouă care faci să cadă neîncetată din frumoși tei ochi, ca din două sorginti viie in consideratiunea mea; care rouă mi-ar plăce ca si ambrosia pe care Hebe, fica Iunonei, o păzia ca să o torne Diciloră, inainte de a căde ca o nesocotită si a versă acastă divină beutură. Dar nemeritându ca să-mi vină atâta fericire, câtă să mă mulțămesc cu dulcele lacrimi cu care ai stropit atât de mult scrișorile tale, in câtă cu greu am putut recunoște frumoșele, dar pre-melancolicile tale concepțiuni, pe care te rog foarte ca să le domolesc, si să cred că de când ai aflat despre mântuirea ta, nu mai cugetă că sunt rob, si asiu incepe a spera la libertatea mea, dacă ai voi să intrebuintezi, nu lacrimile care numai veselesc frumoșă ta față, ci rugăciunile si suspinele, pentru ca să imploră împreună cu mine ajutoriul celui a Totu-putinte, al căruia braț nu s'a scurtat pentru ca să mă potă mântui când va voi din cumpătele mele închisor, mai pozitiv de cum a scăpat Tesu din Labirintul Regelui Minos, prin ajutoriul fiului Ariadne. Dacă Ceriul m'ar culmina vre odată cu atâta fericire, ca să mă mai vedă odată cu tine, o! credincioșă mea Ariadne, si cu pre-îubitul copil pe care cu multă intieptiune l'ai numit Teodosi, sêu de-Ddiei-dat, nici odată după nici o consideratiune nu m'asiu mai despărți, chiar de m'asiu schimbă in vestminte de muiere, ca vitezul Achille, ca să petrecem restul dăilor noastre in întreita unire si linisce de spirit, in care petreceă faimosi amant Teagene, si Chariclea, despre cari vorbesc in plăcutele tale scrisori, ale cărora necazuri si suferintie nu se potă asemăna nici odată cu ale noastre, dar nici mulțămirile ce am scî să gustăm după atâte amăreciuni, dacă exercitiul ne ar fi fost permis, voină a crede că visiunea ce ai avut o nu va fi desiertă, ci infalibilă, ca una ce a provenit dela Autorul tuturor bunurilor, in a căruia bunăta mă incred și mă lasă cu totul. ADIO!

CHAPITRE LXXI.

La description du lieu où le Prince Correcky estoit prisonnier, et comme le Turc ne le voulut mettre à rançon, redoutant sa valeur.

REVENONS maintenant au Prince Correcky, pour voir de quelle façon il fut en fin delivré des prisons Noires, où le Turc l'auoit confiné pour toute sa vie. Nous auons cy deuant dit, que lors que ce Prince fut emmené par Skinder Bacha, à Constantinople, le grand Seigneur en receut vn extreme contentement, pour estre estimé mesme par ses ennemis, pour l'vn des plus valeureux et redoutez Princes de la Chrestienté, en consideration dequoy il fut enuoyé prisonnier, et confiné aux tours de la Mer Noire, qui sont à cinq lieuës de Constantinople, lieu destiné pour la garde des prisonniers de grande importance, tel que cestuy-cy. On le reserra avec vn Capitaine François, nommé Rigaut, dans vne petite chambre qui estoit au plus haute estage de l'vne de ces Tours, en laquelle chambre il y auoit vne fenestre assez ample pour y passer vn homme, et toutesfois n'estoit aucunement barree, d'autant que la hauteur du lieu le rendoit hors de tout soupçon: Ce Prince ne manqua pas d'estre sollicité de la part du Turc, de se faire Renegat, aussi bien que les Princes Alexandre, et Bogdan, ses beaux freres, à quoy il resista courageusement, se resoluant de mourir plustost en ceste facheuse captiuité, que de commettre vn acte si lache contre Dieu, et sa conscience. Ce qu'ayant esté sceu par le Roy de Pologne, cela l'esmeut d'en auoir compassion, et fut cause qu'il escriuit à l'Ambassadeur de France, et le pria de tacher de faire mettre à rançon ce Prince, pour le retirer de captiuité, à quelque prix que ce fust; ce que ledit Ambassadeur n'osa entreprendre. encores qu'il l'eust bien désiré, d'autant qu'il n'en auoit esté chargé du Roy son maistre. L'Ambassadeur de l'Empereur y fit tout son possible, sçachant combien la liberté de ce Prince pourroit encores seruir à la Chrestienté: pour lesquelles con-

CAPU LXXI.

Descriptiunea locului, unde Principele Korecki eră robă, si cumă Turculă nu voi să-lă pună la răscumpărare, temându-se de vitejia sa.

Să ne întorcemă acuma la principele Korecki, ca să vedemă cumă in fine a scăpată din închisorile cele Negre unde Turculă 'lu osindise pentru tôte vieția. Am mai spusă că, cându Principele acesta a fostă dusă de Skinder Basia la Constantinople, Sultanulă s'a bucurată fôrte, fiindă că acesta eră stimată chiară de inimiții sei ca unulă din cei mai viteji bărbati de resbelă dintre Principiilă Crestinetății. Pentru acêsta, elă a fostă trimisă servă si închisă in Turnurile Mărei Negre, care sunt cinci lege departe de Costantinopole, locă destinatu pentru paza robiloră celoră mai insemnată cumă eră acesta. 'Lă ghemuiră impreună cu ună Căpitană francesă, a nume Rigaut, intr'o cămăruțiă ce eră in gradulă celă mai de susu ală unuia din aceste Turnuri. Acea cameră aveă o ferăstră destulă de largă pentru ca să trecă ună omă prin ea, si nu aveă nici o zăbrea, fiindă că innăltimea locului o scoteă din oră ce bănuelă. Principele fū invitată din partea Turcului să se facă Renegată, ca si Principiilă Alexandru si Bogdană, cumnatii lui, dar acesta a resistată cu multă curagiă, decisă ca mai bine să móră in astă tristă captivitate, de câtă să comită ună actă atâtă de lasiă in contra lui D-dieș si a consciintei sale. Regele Poloniei, audindă de acêsta, fū fôrte miscatu si compătimitoră pentru sôrtea lui, in câtă scrisă Ambasadorului Francei rugămintă ca să midilocescă a regulă răscumpărarea acestui Principe, pentru ca să-lă scôtă din captivitate, macără cu oră ce pretiă. Numitulă Ambasadoră nu cuteză să intreprindă încă nici o lucrare, de si aveă tótă plăcerea, fiindă că nu fusese însărcinată de regele seă. Ambasadorulă Impăratului făcū totă feliulă de midilociri, sciindă că libertatea acestui Principe puteă să fiă in-

siderations, le Turc n'y voulut aucunement entendre, de sorte que les amis de ce Prince perdirent toute esperance de le reuoir iamais hors de prison: mais c'est ordinairement en telles extremitez, que le Tout-puissant fait iouïr les secrets ressorts de sa diuine prouidence, et qu'il donne de l'assistance aux siens, d'où ils ne la pouuoient aucunement preuoir ny esperer, ainsi qu'on peut remarquer en ce sujet, autant qu'en aucun autre, dont les Histoires fassent mention.

CHAPITRE LXXII.

Comme vn nommé Martin Secretaire du sieur de Sancy, Ambassadeur de France, eut la cognoissance d'une Dame Podoliene et de sa fille captiues, de laquelle fille il deuint amoureux, et paya leur rançon, en esperance de l'espouser.

IL y auoit au mesme temps vne Dame nommee Ludinisca, laquelle auoit esté enleuee en Podolie, avec vne sienne fille forte belle, et aagee de dixsept à dixhuict ans seulement, et encores vne seruante de leurs suite par des Tartares, qui les auoient vendues toutes trois en la ville de Caphet à un Turc, faisant ordinairement de tels trafficqs, et les auoit depuis amenees à Constantinople pour les reuendre et en tirer profit. Ceste Dame qui estoit Chrestienne, n'ayant eu aucunes nouuelles de son mary, par l'espace de neuf mois, s'auisa vn iour de se faire conduire avec sa fille et seruante, à l'hostel de l'Ambassadeur de France, qui estoit à Pera, afin d'implorer son secours, et de luy ayder à se redimer, comme il a faict à plusieurs autres pendant son Ambassade: Là elle fut veüe de bonheur par vn nommé Martin Parisien, et Secretaire du dict Ambassadeur, lequel Secretaire s'estant curieusement enquis de ces Dames du sujet qui les menoit, et de leur condition, fut aussi-tost touché de compassion, et d'amour enuers ces Dames, et leur promit de s'employer fort volontiers pour elles en tout ce qui luy seroit possible; et depuis les estant allé visiter par diuerses fois, son

că multă folositoră pentru creștinătate. Dar tocmai pentru aceste considerații, Turculă nu voi să se induplece, în câtă amicii Principelui perdură ori ce speranță de a-lă vedea scosă din închisoriă. Însă chiaru în asiă impregiurări extreme, celă a Totă-Putinte joca secretele u-nelte ale diuinei sale providenție, și trâmite ajutoriū la ai sei, tocmai de acolo de unde nu prevădu nici speră ceva, precum se pôte observa în această impregiurare, precum și în alte despre care istoricii facū mențiune.

CAPU LXXII.

Cumă unulă numită Martină secretariū ală domnuluș de Sacy, Ambasadorulă Franciei, a-vu cunoscinția unei dame Podoliene și a fiicei sale robe, de care fată înamorându-se, plăta răscumperarea loră, în speranță de a o lua.

SE află în aceleși închisori o Damă numită Ludovica, pe care o prinseseră robă în Podolia, împreună cu o fata a sa pre-frumösă, în etate ca de siepte-sprediece, optă-sprediece ani, și încă o servitória a loră. Tatarii ce le-au fostă robitu, le vënduseră pe câte trele în orașul Caphet la un Turc, carele făcea asemenea comerciū, și care le adusesă la Constantinopole ca să le revândă și să câștige ceva. Acestă Damă, care eră creștină, neavându nici o scire despre soșinlă ei în cursū de nouă luni, avu idea a se duce într'o di împreună cu fia-sa și cu servitória, la otelul Ambasadorulu Franciei, carele eră la Pera, ca să implöre ajutoriulă sei, și să-ı ajute a se răscumperă, precum făcuse și cu alte persoane în timpulă ambasadei sale. Acolo din fericire o vedu un Parisian numit Martinu, carele eră secretariū ală Ambasadorulu; acesta aflându despre motivulă ce le aduse acolo, precum și despre condițiunea loră, fū cuprinsu îndată de compatimire și de amoră pentru ele, și le promise a se pune la servitiulă loră pentru totū ce i-ar fi prin putință. După aceea mergându ca să

affection s'augmenta de telle sorte, qu'il se resolut de porter parole à la mere, que si elle luy vouloit promettre de luy faire espouser sa fille, et que ladite fille y voulust aussi descendre, il s'efforceroit de les retirer de captivité, encores que le Turc demandast trois mille escus pour leur rançon. Ce que les dictes Dame ayant tres-volontiers accordé, et mesmes donné leur promesse par escrit au Secretaire; il composa avec le Turc de leur rançon, à deux mille cinq cens escus, et peu de jours apres, il renuoya ces Dames avec leur seruan- te, et conduite en leur pays, où estans arriuees, et ayans fait entendre à leurs parens de quelle façon elles auoient esté retirees de leur captiuité, par ce Secretaire de l'Ambassadeur de France, à la charge et condition dudit mariage conuenu entre eux: le pere de la fille ne trouua pas bon ce mariage, d'autant que Martin n'estoit pas noble, et qu'il n'auoit assez de biens pour entretenir sa fille selon sa qualité. Dont la mere donna aduis à Martin quelque temps apres, protestant qu'il ne tenoit nullement à elle, ains seulement à son ma- ry: et quant à l'argent qu'il auoit fourny pour leur rançon, on luy feroit tenir s'il vouloit à Constantinople, avec l'interest.

CHAPITRE LXXIII.

LETTRE DU SIEVR MARTIN A SA MAISTRESSE, APRES AVOIR ENTENDU PAR CELLES DE SA MERE
LES DIFFICULTEZ QU'ON LUY FAISOIT DE CONSENTIR SON MARIAGE, DEPUIS QU'ELLES
FURENT DELIUREES, ET DE RETOUR EN LEUR PATS.

Comme il m'est du tout impossible de vous représenter la moindre partie des joyes que j'ay ressenties en mon oeur, lors que j'ay entendu par les lettres de Madame vostre mere, l'heureux succez de vostre voyage (ô ma chere Iulia) aussi il me seroit tres-difficile de vous pouuoir exprimer combien j'ay receu d'ennuy et de trouble en mon ame, ayant veu à la su- itte, qu'au lieu de me conuier à vous aller trouuer pour accomplir nostre mariage, on se sert de pretextes du tout impertinents pour rendre nos promesses illusoires, violant tout en-

le viziteze de câteva ori, afectiunea sa crescû atâtû de multû, in câtû s'a decisû a adresâ cuvântulu câtrâ mumă, si a-i spune că dacă-i promite a-i dă pe fiă-sa de soția, și dacă si ea va consimți, elû 'si va pune silintiă a le scăpă din captivitate, de si Turculû cereă trei mi de scude pentru răscumpărarea lorû. Acastă propunere prinind'o damele cu bucuria, si dândû secretariulû promisiunea lorû chiarû in scrisu, elû se întielese cu Turculû si, cu două mi cinci sute de scude termină răscumperarea lorû. După puține zile, aceste dame impreună cu ser- vitória, întorcându-se în țiera lorû, spuseră rudelorû lorû cumû au scăpatû din servitute prin secretariulu Ambasadorulû Franciei, precumû si condițiunea de căsătorîă în care se învoira. Tatălû fetei nu află cu cale acastă căsătorîă, in privire că Martinû nu eră Nobilû, si nici a- veă destulă stare ca sa întretină pe fiică-sa după calitatea sa. După acăsta, muma peste pu- çinû timpû scrise lui Martinû, protestându că acastă afacere nu depinde de ea, ci numai de soçiulu seû; si câtû despre banii ce elû dedese pentru rescumpărarea lorû, puteă să-i trimi- tiă la Constantinople, cu dobênda lorû.

CAPU LXXIII

SCRISORIA DOMNULUI MARTINU CATRA AMANTA SA. DUPA CE A INTIELESU DIN SCRISORILE MU- MEI SALE DIFICULTATILE CE-I FACEA DE A CONSIMTÎ LA CASATORIA SA, DUPA CE ELE
AU SCAPATU SI S'AU INTURNATU IN TIERA LORU.

Pre câtû 'mă este cu neputintiă a-ți descrie cea mai mică parte din bucuriele ce am resimțitû in inima mea aflândû din scrisorile Dômnêi mumei Dtale, fericitulû sucesû alû călătoriei vôtre, o scumpa mea Iulia! pre atâta mî-ar fi pre-greii a-ți putè esprime câtû m'am supêratû si m'am turburatû in inima mea, vêdiëndû in cele din urmă, că in locû să mă vêdiû chiamatû ca să viû pentru ca să facemû căsătorîa năstră, vêdiû din contră niscari preteste fôrte impertinente spre a face promisiunile năstre illusorie, violându totdeodată cre

semble lafoy dont i'estimois les auoir si bien cimentees qu'elles seroient du tout inuolables Ces beaux pretextes sont, Que monsieur vostre pere, et quelques autres de vos plus proches parens, ayans sceu que ie n'estois d'extraction noble, et que ie n'auois assez de biens pour vous entretenir selon vostre qualité, ils ne pouuoient aucunement agreer, ny consentir nos conventions reciproques, qu'ils reprouuent aussi pour auoir esté faites sans leur consentement, pour à quoy satisfaire du mesme ordre, ie dis, qu'encores que ie ne sois issu de parents nobles d'extraction, toutesfois que la vraye Noblesse consistant principalement en la vertu: ces miens parens ne peuvent estre censez ignobles, mon deffunct pere ayant eu cet honneur d'estre Medecin du Roy Henry le Grand, comme estant estimé pour l'un des premiers de son siecle en ceste profession honorable, en laquelle il a rendu tant de beaux effects de sa science, qu'il n'est heure au iour qu'il ne soit regretté, non seulement du commun, mais des Princes et plus qualifiez Seigneurs de France: A quoy ie ne pense pas auoir desrogé en la qualité que i'ay eue pres Monseigneur de Sancy, Ambassadeur en Leuant, qui me donna premierement vostre cognoissance, et avec lequel i'ay gagné par mon industrie dequoy vous rachapter d'esclauage; par lequel acte ie puis dire sans reproche, vous auoir tesmoigné que i'ay le coeur noble et assis en bon lieu, ayant seruy a vostre mere de ce que deuoit faire vn fidele mary, et à vous (ma chere Maistresse) de ce que la nature obligeoit vn pere, non tel que le vostre à la verité, qui vous a laissée l'espace de neuf mois en captiuité sans vous racheter, quoy qu'il en eust les moyens; C'est pourquoy il luy est fort mal seant d'opposer ses grands biens à mes petites facultez, puis que les biens ne meritent d'estre ainsi appelez, ains plustost maux, estant entre les mains de personnes qui n'en scauent pas bien vsar, principalement en telles et si vrgents necessitez: J'ay monstté au contraire, que ie fais peu d'estat de l'or et de l'argent, quand ie trouue occasion de les employer en quelque acte genereux et charitable. Or ne pouuois ie pas rencontrer iamais vn meilleur subject pour pratiquer ceste vertu que le vostre, bien qu'il semble que l'on recherche auiourdhuy toutes sortes de moyens pour me frustrer du fruit que ie m'en promettois, qui ne consiste pas à m'aquerir de plus grandes possessions que celles que i'ay: mais seulement de iouyr à iamais

dintia cu care le cimentasemü atätü de bine in câtü le credeamü inuolabile. Aceste frumóse preteste sunt, că Domnulü tatälü Dtale, si câtü-vu din rudele cele mai apropiate, aflândü că n'asiü fi de vitiä nobilä si că n'asiü avè destulä avere pentru ca să te intretinü după calitatea Dtale, n'arü voi nici de cumü să primescä nici să consimtä conventiunile nöstre reciproce, si pe lângä acésta, că au fostü făcute fără consimtiemëntulü lorü. Pentru ca să răspundü după aceeaşi ordine, dicü că de si nu mă tragü din rude de nobile vitiä, de si adevêrata nobletia costä mai cu sëmă in virtute, totusi pärintii mei nu se potü socoti ca neno-bilü, că-cü reposatulü tatälü meu a avutü onórea a fi Mediculü Regelü Enricü celü mare, că elü erä consideratü ca unulü din ómenii cei mari ai seclului seü in acéstä onorabile profesione, in care prin sciintia sa a făcutü frumóse lucruri, astfelü in câtü dioa si nótea 'lî tânguescü nu numai poporulu, dar si Principiü, si cei mai insemnati Nobili ai Franciei. Pe lângä acestea, credü ca nu m'am abätutü din datoriele mele in postulü ce am pe lângä domnulü de Sacy, Ambasadorulü din Levantü, prin carele am făcutü mai äntänü cuno-scintia Dvósträ, si pe lângä care am cástigatü prin talentulü meu midî-lócele ca să vërescumpëri din sclavia; si prin acéstä faptä, potü să dicü fără a mă läudä seü a mă mändri, v'am doveditü că am inima nobile si bine asiediatä, că-cü am făcutü pentru muma Dtale ceea ce ar fi făcutü unü soçiü credinciosü, si pentru Dta, scumpa mea amantä, ceea ce natura obligä pe unü pärinte, in adevêrü nu ca alü dtale, carele te-a läsatü nouë lunü in robia, cu töte că aveä midî-lóce ca să te rescumpere; pentru acésta credü că-i siede förte reü ca să opunä averile sale cele mari facultätiloru mele celorü mici, fiindü că averile nu meritä a se numi astfelü precätü se aflä in mânele unorü persóne care nu sciü să le intrebuinteze, mai alesü in necessitäti atätü de urginti, érä eü din contra am demonstratü că më uitü prè-puçinü la aurü si la argintü, cândü găsescü ocaziune a le intrebuintia intr'o faptä generósä si caritabile. Asiä-dar, eu nu puteam găsi nici odatä pentru ca să punü in lu-

avec vous (ma belle Iulia) des fruits d'un saint et chaste Hymenee, avec le consentement et la bienveillance de tous ceux à qui vous appartenez : car si j'eusse eu autre intention, vous saurez et votre mere aussi, qu'il estoit en moy de m'asseurer en telle sorte, qu'il n'eust pas esté au pouuoir de vostre pere d'y mettre empeschement, ny de vostre mere de s'en despartir, ny de vous mesmes de vous en desgager : mais ayant preferé l'honneur et le respect à mon propre contentement, et à mes assurances infailibles, ie me voy aujourdhuy réduit à ce point, dont vn autre moins scrupuleux se repentiroit, c'est assavoir, de n'auoir commencé par l'exécution, c'est l'une des considerations que vostre pere et vos autres parens deuroient auoir pour m'aymer, voyant que ie les ay respectez auant que les cognoistre : C'est aussi ce qui vous oblige (ma belle) à m'aymer dauantage que la liberté mesme que ie vous ay acquise si volontiers, car comme ie vous ay recogneüe tres-prudente, vous deuez remettre souvent en vostre imagination, que ie vous ay cordialement et sincerement aymee, puis que j'ay eu tant de soing, non seulement de vostre corps, qui pouuoit estre à toute heure forcé, selon les mouuemens du Turc, qui vous tenoit captiue : mais qui plus est, ie n'ay pas voulu que Dieu, ny les hommes vous peussent reprocher, non plus qu'à moy, d'auoir manqué en vn seul point, ie ne diray pas de la conscience, mais de la bien-seance ; de sorte que s'il faut que pour vous auoir esté trop loyal, ie doie ressentir les effects d'une si desloyalle ingratitude, j'auray sujet d'esperer que le Ciel m'en vengera tost ou tard, non pas de vous (ma fidele) qui perseuerrez constamment en vostre affection, ainsi que j'ay appris par les mesmes lettres, mais de ces bons parens, qui n'ayans eu aucun soing de vous deliurer de captivité, s'efforcent de m'y confiner à iamais, ne pouvant estre libre qu'en iouissant avec vous de la liberté visitee entre deux fideles et bien affectionnez espoux.

ADIEU.

crare această virtute o persoană mai bună de câtă voi, de si vedă că astăzi se caută totă felinul de mi-dî-lôce ca să mi se răpescă fruptul ce-mi propuneam, care nu consistă a-mi căpăta posesiuni mai mari de câtă acele ce am, ci numai de a mă bucura pentru totdeauna împreună cu dta, (frumosa mea Iulia) de fruptele unei sante si caste căsătorie, cu consimțimentul si buna-vointă a tuturor celor cu te ai ; că-cî de aveam o altă intentiune, dta si mama dtale știu, că eram liberă a mă asigura de astfelu, in câtă nu ar fi fostu in putintia tatălui dtale de a pune vre o pedică, nici a mamei dtale de a se desista, nici a dtale de a te desface : dar preferindă onorea si respectul cătră chiară multiămirea mea si cătră asigurările mele infalibile, astăzi mă vedu redusă la punctul acela, in câtă unu altul mă pușini scrupulosu s'ar fi căitū, adică pentru că n'a începutu cu punerea in lucrare. Această este o consideratiune care tatălui dtale si celelalte rude trebuă s'o aibă pentru ca să mă iubescă, vedindū că i-amu respectatū inainte de a-i cunosce : această asemenea trebuie să te oblighe si pe dta, frumoasa mea, ca să mă iubesci mai multu de câtă chiară libertatea ce ti-am dat'o cu atăta bună-vointă, că-cî precumū adese trebuie să-ti inchipuesci că te-am iubitū cu cordialitate si cu sinceritate, pentru că amū avutu atăta grije nu numai pentru conservarea corpului dtale, carele in totă ora putea fi sfortiatū, după vointia Turcului ce te avea robă ; dar ce e mai multū, eu n'am voitū ca D-dieu sēu omeni să-ti pōtū impută, dtale sēu mie de a fi călcatū in vre unū punctū, nu voiū dice consciintia dar buna cuvintă ; in câtū dacă ar trebui ca pentru lealitatea mea să rsimtiū efptelo unei ingratitudine atătu de pușini leale, asūi avē motivū ca să sperū că Ceriul curēndū sēu mai tārdu mă va răsbună, nu asupra dtale, credincioasa mea, care stăruesci cu constantă in afeciunea dtale, precumū am intiesū din acelesi scrisori, ci asupra acelorū bune rude, care după ce n'au avutu grigea a te scăpă din robu, se silescū a mă relega si a nu fi nici odată liberă spre a mă bucură împreună cu dta de libertatea usitată între doi soți credinciosi si afecționati. ADIO.

CHAPITRE LXXIII.

RESPONSE DE IULIA, A MARTIN SON SERUITEUR.

MONSIEUR, ie recognois ingenuëment que vous avez tres-juste occasion de vous plaindre des trauerses que l'on vous donne, pour empecher l'accomplissement des promesses que ma tres-honoree mere et moy vous auons faites, lors que nous estions encor en la captiuité du Turc, et que nous vous auons depuis nostre liberté plusieurs fois reiterees et confirmees de sermens solemnels. Mais vous n'avez iusque icy sujet d'accuser celles qui ont ressentý principalement les effects de vostre charitable secours, ny d'ingratitude, ny de perfidie, ayant peu voir par les lettres que vous avez receuës, qu'il ne tient à ma mere, ny à moy aussi, que vous ne recueilliez le contentement que vous vous estes promis, et que vous auez à si bon tiltre merité, voire d'auantage que vous n'en pouuez attendre de nostre part. Le temps et la persuerance facilitent bien souuent les choses qui semblent les plus difficiles d'abord, et n'estes pas le premier Amant qui a esté trauersé en telles occasions, et qui a surmonté par sa patience d'aussi grandes difficultez que celles que l'on oppose à vos desseins. Il est bien vray que mon pere et mes plus proches parens n'ont voulu agreer encore nostre traicté de mariage, se fondans sur les raisons qui vous ont esté representees, n'ayans pas les ressentimens qu'ils deuroient auoir des obligations que vous auez acquises sur nous, qui s'esgallent à celles que la Nature leur a donnees sur moy. Mais nous esperons qu'aucc le temps nous les pourrons flechir, tant par nos prieres, que par nos larmes continuelles: et sur tout lors que mon pere cognoistra ma resolution, qui est telle, que i'espouserois plustost le tombeau, que de vous fausser la foy promise, tant que vous perseuererez de vostre costé à m'aymer, ne m'arrestant nullement à ces considerations humaines de vostre extraction, ny de vos moyens, estant tres-amplement satisfaite de l'un et de l'autre, par les mesmes raisons que vous m'en auez deduites par vos lettres; car ie n'estime pas qu'il y ait homme au monde qui soit doiüé d'un coeur plus noble, et plus genereux que vous; et quant aux biens, ie me promets que vostre

CAPU LXXIII.

RESPUNSULU IULIEI, CATRA MARTINU SERVITORULU EI.

DOMNULE, recunoscü cu franchetiä cã ai mare dreptate sä te tânguesci despre piedecela ce intimpinä, spre implinirea promisiunilorü ce pre-onorata mea mumä si eu ti-amü datü cândü ne aflamü in robia Turcului, si pe care le-amü repetitü si le-amü confirmatü cu juräminte soleme in mai multe rânduri chiarü dupä libertatea nösträ. Dar pe persönele care ai simtitü efectele caritabilelui dtale ajutoriü nu ai cuvëntü a le acusa nici de ingratitude, nici de perfidiä, fiindü cã din scrisorile ce ai priimitü ai pututü vedé cã nu depinde nici dela mumä-mea, nici dela mine, pedica de a gustä fericirea ce ti-ai promisü, si care cu drepte titluri ai meritat'o, precumü nici ajutorulü ce ascepti din partea nösträ. Timpulü si stäruintia inlesnescü adeseori lucrurile ce de odatä parü a fi cele mai grele; si dta nu esci celü äntäü amantü carele a avutü pedeci in asemine ocaziuni, si carele prin räbdare a invinsü greutätü asiä de mari ca acele ce le opunü planurilorü dtale. Este pre-adeverätü cã tatälü meü si rudele cele mai de apröpe n'ai voitü sä priimescä incä cäsätoria nösträ, fondându-se pe cuvintele care ti-ai fostü arätate, ne vrëndü a simti obligatiunile ce ai cäpetatü asupra nösträ, si care sunt egale cu acele ce natura le-a datü asupra mea. Darü sperämü cã cu timpulü 'i vomü puté induplecä, atätü prin rugämintele cätü si prin lacrimile nöstre nenccetate: si mai alesü cândü tatälü meü se va incredintiä cã sunt decisä mai curëndü a më insoçi cu mormëntulü de cätü a minti credintia promisä, precätü si dta vei stäruü in amorulü dtale, färä a më oppri nici de cumü de consideratiunile ömenilorü asupra originei sëü averei dtale, fiindü cu totulü multiämität si de una si de alta, pentru acelesi cuvinte arätate prin scrisöria dtale, cã-cä nu credü sä fiä omü pe lume dotatü cu o inimä mai nobile si mai ge-

bel esprit, et vos merites ne vous en laisseront iamais tellement despourueu, que vous n'en ayez tousiours, à suffire, pour entretenir vne personne qui se sentira tout le reste de sa vie assez heureuse, si elle a l'honneur d'estre vn iour vostre Espouse avec telle fortune qu'il plaira au Tout-puissant nous departir.

ADIEU.

CHAPITRE LXXV.

Comment le Secretaire Martin alla visiter le Prince Correcky dans les prisons Noires, pour luy faire ses plaintes contre les Dames Podoliennes, qu'il cognoissoit, et l'inuention qu'il trouua de deliurer ce Prince, en esperance qu'il le secoureroit en son mariage.

CET infortuné Amant fut comblé d'ennuy et de tristesse et pour en faire ses doleances, et prendre conseil de ce qu'il deuoit faire, il fut visiter le Prince Correcky aux prisons noires, feignant d'y aller de la part de son maistre, et de luy porter argent, comme il auoit fait plusieurs fois; auquel Prince ayant fait entendre sa desconuenuë, parce qu'il cognoissoit ces Podoliennes, et auoit auparauant approuué la recherche que Martin auoit faite de ceste fille, il luy dit pour le consoler, Que s'il pouuoit sortir de captiuité, il suppléeroit fortvolontiers aux defauts qu'on luy obiectoit, et le maintiendrait enuers et contre tous ceux qui s'opposoient à l'accomplissement de ses desirs. Ce que Martin ne negligea pas, ains comença de bander tous ses esprits pour trouuer quelque moyen de deliurer ce Prince, afin de l'obliger à le secourir quand il seroit en liberté. Or l'Amour, qui est souuent autheur des plus belles inuentions, luy en suggera une non moins subtile, que difficile à executer. C'est à sçauoir, de faire tenir au Prince Correcky dans vn petit pasté qu'il luy enuoya avec d'autres viures, vne botte de fisselle, laquelle il luy donna auis par escrit, de laisser couler pendant certaine nuict arrestee entr'eux, par la fenestre de sa chambre, afin qu'on y attachast vne eschelle de corde, par laquelle il se peust descendre de la tour: ce qui fut de

nerôsă de câtu a dtale;  ră câtu despre avere, sunt incredintiată c  spiritul  si meritele dtale nu te vor  l s  nici odată in at ta lips , in câtu să nu aibă cu ce intretin  o persoană care se va sim i destul  de fericit  a fi o dată so ia dtale, cu or  ce avere va plăce celui  totu-putinte a ne dă.

ADIO!

CAPU LXXV.

Cum  secretariul  Martin  merse să viziteze pe Principele Korecki pentru ca să se pl ng  incontra damelor  Podoliane, pe care el  le cunoscea; si chipul  ce a inventată ca să scape pe Principe, sper nd  c -l  va ajuta la c s toria sa.

ACESTU nefericită amant  se umpl  de necaz  si de intristare, si pentru ca să se t ngu sc  si să cer  un  consiliŭ despre ceea ce trebuia să facă, el  se duse să viziteze pe Principele Korecki in inchisorile negre, pretest nd  că merge din partea Ambasadorului ca să-i ducă ceva ban , precum  făcuse si alt  dată. Merg nd  dar  la Principele si spun ndu-  p sul  se , el , carele cunoscea pe Podoliene si carele mai innainte aprobase alegerea ce făcuse Martin  in ac st  fată,  i spuse pentru ca să-l  m ng ie, c , dacă ar put  sc p  din inchis ri , l'ar put  ajuta la pedecel  ce i se pune , si l'ar sustin  incontra tuturor  celor  ce se opunea la indeplinirea dorintielor  sale. Martin , audind  de ac sta, incep  a-să fr m nt  spiritul  ca să g s sc  vre un  midu-loc  de m ntuire pentru acest  Principe, pentru ca să-l  oblige a-l  ajuta c nd  va fi liberă. Amorul , carele este adese or  autorul  celor  mai frumo e inventiuni,  i inspir  o ide  forte ingenios , dar forte grea de executată. Asi -dar el  trimise Principelui Korecki, impreună cu alte lucruri de a le mâncărei, o plăcintă, in care puse o legătură de sf r , in ciun ti ndu-l  printre un  bilet  ca s  o slob d  pe

point en point executé depuis, non par Martin, mais par vn Prestre Grec, demeurant à Constantinople, auquel il auoit communiqué son entreprise, et l'y auoit faict engager, soubs l'esperance d'en receuoir vne ample recompense de la part du Prince. Cependant Martin qui se doutoit bien qu'on le soupçonneroit d'auoir tramé ceste enasion, s'en alla, et print congé de son maistre, auquel il fit entendre, qu'il luy estoit necessaire de s'en retourner en France, et en partaut remit l'execution de son dessein au Prestre Grec, qui ne manqua à point nommé de faire tout ce qui luy auoit esté prescrit par le Secretaire. Comme donc le Prince eut attiré à luy l'eschelle de corde, à l'ayde de ladicte fisselle, et qu'il fut descendu au pied de la tour avec son camarade, il trouua ce Prestre Grec, qui lui dit auoir charge de Martin de les conduire dans vne certaine cauerne, qui estoit dans vn grand rocher à vne lieuë de là, et qu'il falloit qu'ils y passassent tout le iour, puis qu'il ne manqueroit sur les vespres, de leur apporter habits semblables aux siens, afin qu'estans ainsi desguisez, il les

Les prisonniers
menés dans vne
cauerne pour se
cacher tout vn
iour. peust mener en son logis à Constantinople, et les y receler, tant qu'ils iugeroient estre necessaire. Ce qu'ils trouuerent fort à propos, et suyuant ceste proposition ils s'achemierent tous trois vers ladicte cauerne, où les deux camarades se cachèrent, et le Prestre s'en retourna en sa maison.

CHAPITRE LXXVI.

L'evasion du Prince Correcky, et comme le Seigneur de Sancy et tous ses domestiques furent emprisonnez pour ce sujet, et leur deliurance, moyennant vingt-cinq mille escus.

Nouembre 1617. } LE iour venu, qui estoit le vingt-troisiesme de Nouembre mil six cens dix-septs, quelques-vns des gardes estans entrez en la chambre des prisonniers, reconnurent facilement qu'ils estoient euadez, ayans encores trouué l'eschelle de corde dont ils s'estoient seruis, attachee à la fenestre, ce qui les esponuenta fort, sçachans bien qu'ils en

ferestra camereî sale intr'o nôpte cându se voru întielege, si prin acea stôră 'î va dà o'scară de frângliă, prin care să se cobóre din turnu. Acêsta se puse in lucrare intocmai, însă nu de Martinu, ci de unu preotă Grecu din Constantinopole, cu carele se întielesese, promitendu-î că va primi o bună recompensă din partea Principelui. Cu tôte acestea, Martinu carele se ingrigiă să nu fiă bănuitu de autoru alu acesteî manopere, luă congediū de la superiorulū seu sub motivu că aveă neaperată trebuință să se întorcă in Francia, si plecându lăsă cu esecutarea proieptuluî seu pe Preotulū Grecu, carele urmă fără smintelă cele ce-î prescrisese secretariulū. Astfeliū Principele, trăgându la sine scara de frângliă, prin ajutorulū arătateî sfori, s'a coboritu la pôlele Turnuluî impreună cu camaradulū seu, si acolo găsi pe Preotulū Grecu, carele-î spuse că Martinu 'lū însărcinase să-î ducă intr'o speluncă, ce eră intr'o mare stâncă, in depărtare de unū milu de acolo, si să ascepte acolo tótă dioa până in séră, cându le va adnce vestminte intocmai ca ale sale, pentru ca să se schimbe si să se pôta duce la Constantinopole, unde să-î ascundă, pe câtu timpū voru judecă că este de trebuință. Acêstă părere o aflară prè-nimerită, si astfeliū se duseră câtesî trei la arătata speluncă, unde cei doi camaradi se ascuseră, érá Preotulū se inturnă la casa sa.

CAPU LXXVI.

Scăparea Principelui Korecki, si cumă Domnulū de Sacy cu totî servitorî sei fură arestatî pentru acêsta, si mântuirea lorū prin două-dieci-si-cinci miî de scude.

FACENDU-SE dioă, care eră două-dieci-si-trei Noemvre una miie siese sute siepte-spre-diece, unū din păzitori intrându in camera arestatilorū, recunoscură indată că ei fugiseră, fiindu că găsiră încă legată de ferestră scara de frângliă cu care s'a fostu servitu. Acêsta 'l inspăi-

patiroient, et neantmoins celui qui commandoit aux prisons, enuoya promptement à Constantinople, pour aduertir de ce qui estoit arriué. Au mesme temps que ceste nouuelle fut sçeuë, on depescha gens de toutes parts pour faire perquisition de ces fugitifs, et principalement aux ports et passages, à fin qu'on print soigneusement garde à tous ceux qui se presenteroient, s'il y en auoit point quelqu'un qui eust le petit doigt de la main droite retiré, comme auoit le Prince Correcky. d'une blessure par luy receuë en ceste part. Quelques iours apres on fut saisir tous les domestiques dudit Sieur de Sancy Ambassadeur, à deux des quels on donna la question extraordinaire à leur façon, qui est de coucher le patient tout de son long sur vne table, et luy donner trois ou quatre cens coups de baston, tant par dessus la plante des pieds, que sur le gras des jambes et des fesses, ce qui ne put leur faire declarer aucune chose qui chargeast leur maistre, comme ces bourreaux de Turcs esperoient. Non contents de ce, ils en firent autant à vn pauvre Turc, tisseran de son mestier, lequel estoit voysin de l'Ambassadeur, et pensant aussi le forcer par ceste cruelle torture, à deposer fausement, qu'il auoit veu le Secretaire Martin, aller et venir au logis de son maistre, iusques au temps de l'evasion des prisonniers. Mais Dieu ne permit pas que le Tisseran deposast autre chose que la verité, pour tous les tourmens qu'on luy fit souffrir. Ce qui est digne de remarque, attendu que la pluspart des Turcs hayssent mortellement les Chrestiens, et se resionyssent de leurs desastres: Et pour le regard des gardes des Tours, ils furent partie empallez, et partie pilez dans de grands mortiers de fer, où l'on bat ordinairement le ris, pour le reduire en farine.

Trois iours apres, le Chahoutz Bassy eut charge de s'aller saisir de la personne mesme du sieur de Sancy Ambassadeur, ce qu'il executa fort seuerement, et sans auoir aucun esgard à sa qualité, l'ayant prins ledit Chahoutz, le mena au Diuan, c'est à dire à la Iustice Souueraine, comme est le Parlement, où apres auoir esté interrogé sur plusieurs circonstances touchant l'evasion du Prince Correcky, ils le laisserent comme prisonnier, entre les mains du mesme Chahoutz, où il fut l'espace de trois iours; pendant ce temps, ledit sieur Ambassadeur desirant escrire à quelques-vns de ses amis, et aussi de parler au Muf-

mენტă forte, sciindă că auă să pătimescă reu; comandantulă inchisoriloră trimise îndată la Constantinopole, ca să însciintieze cele întâmplă'e. Indată ce a venită acéstă scire, auă trimisă omenî în tôte părțile ca să caute pe fugari, si mai alesă la portă si la trecători, ca să caute cu luare aminte pe totî cei ce s'ară înfașisă, de se va găsi vre unulă cu degetulă celū mică dela mână dréptă tăiată, precumă aveă Principele Korecki, în urma unei rane ce priimise la acéstă parte. După câteva zile arestară pe totî servitorii domnului de Sacy Ambasadorulă, si la doi din ei le aplicară cestiunea cea estraordinară după metodulă turcescă, care este a culcă pe patientă de alungulă pe o masă, si a-i dă trei patru sute de lovituri de betie, atătă pe tăpile picioreloră, câtă si pe pulpe; dar cu acéstă nu-i putură face a declară ceva care să vină în sarcina Domnului loră, precumă speră călăii de Turci. Nemultiămiti cu acéstă, ei bătură de asemine pe ună bietă Turcă, pânzariu de meseriă, carele eră vecină ală Ambasadorului, sperândă că prin acéstă crudă tortură 'lă voră face a dă mărturiă falsă că ar fi vėdiută pe Martină secretariulă, mergendă si viindă la casa superiorului seă, până pe timpulă scăpărei arestantiloră. Dar D-dieū nu permise bietului pânzariū a mărturisi de câtă adevărulă, după tôte muncile ce-lă făcură să suferiă: ceea ce este forte remarcabilă, fiindă că cea mai mare parte din Turci urescă pe crestini de mörte si se bucură de nenorocirile loră. Cătă despre păzitorii Turnuriloră, pe unii 'i puseră în cėpă, eră pe altii 'i pisara în piună de feră, în care pisěză orezulă pentru ca să-lă prefacă în făină.

După trei zile, Ciausiū-Basia fu însărcinată să mērgă să pună mână chiară pe persoăna domnului de Sacy Ambasadorulă, si acéstă o esecută cu multă asprime, si fără nici o consideratiune cătră calitatea sa. Numitulă Ciausiū prindiendă-lă 'lă duse la divană, adecă la Justitia Supremă, precumă este Parlamentulă, unde după ce l'au întreată despre mai multe impregiurări atingetorie de scăparea Principei Korecki, 'lă lăsară în mânele numitului Ciausiū, carele 'lă tină închisă trei zile. În timpulă acesta numitulă Ambasadoră, dorindă să

fety, qui est le grand Pontife des Turcs, pour luy faire entendre ses iustes doleances, il n'en peut obtenir la permission, que moyennant la somme de deux mille escus, qu'il donna à son Geolier; vray est que ce present fut cause que le Chahoutz aduertit le sieur Ambassadeur, que s'il vouloit obtenir quelque faueur du Muffety, il falloit qu'il gagnast aussi à force d'argent sa femme, et son fils, suiuant lequel auis, il leur donna la valeur de trois ou quatre mille escus, et moyennant ce, le Muffety fut rendu assez traitable, et fit entendre au grand Seigneur qui estoit Mustafa II. fils de Mahomet troisieme, les iustes plaintes du sieur Ambassadeur, et de quelle importance estoit sa detention, attendu mesmement qu'il ne se trouuoit aucunement chargé d'auoir fauorisé l'eusion du Prince Correcky, comme on luy imputoit, et que son Secrétaire qui l'auoit tramee, pour en obtenir quelque profit particulier, s'estoit retiré d'auec son maistre, plus de dix ou douze iours auant ladicte eusion, luy ayant fait acroire qu'il s'en vouloit retourner en France: bref qu'on luy reprocheroit d'auoir violé le droit des Gens, et qu'aucun Prince Chrestien ny autre, ne se voudroit desormais fier en luy, et finalement qu'il y auoit danger que tous ensemble ne se ioignissent pour luy faire la guerre: et de fait, tous les Ambassadeurs tant de l'Empereur, que du Roy d'Angleterre, et des Paysbas, se formalisoient grandement du traitement qu'on auoit fait à celuy de France, et protestoient tout hautement, que si on ne le remettoit bien tost en liberté, qu'ils se retireroient chacun en son pays, toutes lesquelles considerations representees par ce Muffety, meurent le grand Seigneur de commander que ledict sieur de Sancy fust renuoyé en sa maison, sans qu'il luy fust fait aucun desplaisir: mais neantmoins il fut nécessité pour retirer ses domestiques de prison, de payer pour eux, vingt et deux ou vingt-trois mille escus, car autrement ils eussent esté tellement tourmentez, qu'ils eussent couru fortune d'y perdre la vie comme on les en menaçoit.

Quelque temps apres, Mustaffa ayant esté déposé de l'Empire d'Orient, et Osseman fils d'Acmeth, estably en sa place, tant s'en faut qu'il approuuast l'iniustice faite tant au sieur de Sancy, qu'à ses domestiques par son predecesseur, qu'au contraire ledict Osseman en-

scriă la unii din amicii sei si totu-odată să vorbescă cu Mufti, carele este marele Pontifice alu Turciloru, ca să-i arete justele plângerî, nu putu căpetă permisiunea de câtu prin două mii de scude ce a datu păzitorului închisorii. După ce a datu presentu, Clausiulu făcu cunoscutu Ambasadorului că, daca voesce să capete vre o favore de la Mufti, cată să cumpere cu bani mai ântăiu favorea femeii sale si a fiului seu. După acestă propunere, elu le dete valoarea de trei seu patru mii de scude, după care Mufti se arêtă cu multă bună-vointiă, si supuse Sultanului, carele eră Mustafa II fiulu lui Mahomet III, tânguirile domnului Ambasadoru; elu i espuse insemnetatea arestării sale, că după impregiurări nu se găsiă culpabilu de a fi favorisatū scăparea Principelu Korecki, precumū i se impută, si că secretariulu seu carele o urdis, pentru ca să tragă vre unū folosū particulariū, se retrăsese dela superiorul seu cu diece două-spre-diece dîle innainte de arêtata scăpare, spunendu-i că aveă necesitate să se întorca în Francia; elu i spuse în fine că i-ar putu impută că a violatū dreptulū Gintiloru, si că nici unu Principe Crestinu nu va mai avu incredere în elu; si în cele din urmă că totî impreună se voru unu ca să-i declare resbelu; si că în adevêrū totî Ambasadorii, atătū alu Împêratului câtu si alu Regelui Angliei si alu Tieriloru-de-giosu, s'au formalisatu forte despre insulta adusă Ambasadorului Franciei, si că totî protesteză si declară că, de nu-lu voru liberă îndată, se voru retrace fiă-care în tiêra sa. După observatiunile acestea reprezentate de Mufti, Sultanulu ordină îndată ca numitulū domnu de Sacy să fiă îndată liberatū, fâra să-i mai facă vre o nemultiămire; cu tôte acestea, pentru ca să scotă pe servitoriî sei de la închisoria, a trebuitū să dea două-dieci-si-două seu două-dieci-si-trei mii de scude; că-ci altfeliū aru fi fostu încă chinuiti, până să-si pèrdă viêtia, precumū i amenintiă.

Dupa câtu-va timp, Mustafa fiindu destituitu dela Imperiulu Orientului si în loculū seu asiediându-se fiulu seu Osmanu, acesta nu numaî că descuviintiă nedreptatea făcu-

noya l'an dernier mil six cens dix-neuf, vers le Roy, Vreieur Chahoutz, pour luy / en faire des excuses, et pour le prier que cela n'alterast point leur alliance, ou ! AN 1619.
 plustost leur tresue, laquelle il desire infiniment d'entretenir, redoutant que sa Majesté n'arme quelque iour contre luy, et qu'il n'accomplisse les anciennes Propheties, portant, que l'Empire du Turc sera en fin subiugué par vn Roy de France, issu de la tige du grand saint Louys, qui estoit de son temps la terreur des infidelles.

CHAPITRE LXXVII.

ET DERNIER.

Comme le Prince Correcky, et le Capitaine Rigaut furent cachez dans Constantinople l'espace de deux mois, chez le Prestre Grec, et le chemin qu'il tindrent pour s'en retourner en Pologne.

REVENONS maintenant au Prince Correcky, lequel nous auons laissé avec le Capitaine Rigaut, au logis du Prestre Grec, à Constantinople, où ils se tindrent cachez l'espace de deux mois, et iusques à ce que leur bon hoste obtint permission du Patriarche d'Alexandrie, tant pour luy, que pour deux autres, qu'il disoit estre ses confreres, d'aller se confiner aux deserts des Archipelles, avec plusieurs Hermites qui y vivent, à la façon des anciens Anachorettes. Ayant donc obtenu ceste permission et passeport, ils s'embarquerent à Constantinople, estans desguisez en habit Sacerdotal, et arriuerent ainsi à Etchut, qui est vn port de mer du costé des Archipelles, où ils trouuerent à point nommé vn nauire Anglois, qui estoit prest à partir, pour aller à Messine en Sicile, de là ils s'acheminèrent par terre à Naples, où le Prince Correcky se fit recognoistre à l'Ambassadeur du Roy de Pologne, qui fut infiniment ioyeux de le voir en liberté; cest Ambassadeur le mena avec sa compagnie au Duc d'Ossone, qui estoit lors Vice-Roy de Naples, lequel le receut autant courtoisement qu'il se peut imaginer; et ayant entendu que ce Prince desiroit faire le voyage de Rome, pour voir nostre saint Pere le Pape,

tă domnului de Sacy si ómenilorú seú, dar încă trimise, în anulú espiratú 1619, la Regele pe numitulú Cíausiú ca să-sí cerá scuse, si să-lú róge ca acésta să nu smintéscá alian-tia lorú, seú pacea dintre ei, pe care doresce fórte multú să o întretiná, teméndu-se ca Ma-iestatea sa să nu se scóle o datá incontra lui, si să nu se indeplinéscá vechiele profétie care dicú cá împérátfa Turcului se va subjugá în fine de unú Rege alú Franciei, coboritoriú din vitia marelui Sân-Ludovicú carele pe timpulú seú erá terórea necredinciosilorú.

CAPU LXXVII.

SI CELU DIN URMA.

Cumú Principele Korecki si Capitanulú Rigaut siediurá ascunsi la Preotulú Grecú în Con-stantinopole, si cumú apucará drumulú spre Polonia.

SA ne întórcemú acuma unde amú lásatú pe Principele Korecki cu Cápitanulú Rigaut, la casa Preotului Grecú la Constantinopole. Ei siediurá acolo ascunsi dóuë luní întregí. Bumulú lorú ospétatorú cerú permisiune dela Patriarculú dela Alesandria, ca să mérgá, împreună cu altí doi, ce diceá cá sunt confratí ai seú, să vietiuéscá în desiertele Archipelagului cu altí eremiti ca-rí trăsescú după esemplulú vechilorú Anachoretí. Cápétándú voia si pasapórté, ei se imbar-cará la Constantinopole, schimbati în vestminte cálugárescí, si sosirá la Etchut, ce este unú portu de mare despre cósta Archipelagului. Acolo gásirá o corabia englesá, gata să plece la Mesina în Sicilia; de acolo luará calea pe uscatú la Neapole, unde Principele Korecki se du-se la Ambasadorulú Regelui Polonieí cu care se cunosceá. Acesta fú fórte fericitú de a-lú ve-dé în libertate si-lú duse la Ducele de Osone, carele atuncí erá Vice-rege alú Neapolei, si care 'lú priimi cu cea maí mare cordialitate ce-sí póte inchipui cineva; si audindú cá acestú Principe doriá să mérgá la Roma, ca să védiá pe sántulú nostru Parinte Papa, si să capete

et receuoir sa benediction, il luy donna toutes sortes de commoditez avec escorte. Arriué qu'il fut à Rome, il alla faire la reuerence à sa Sainteté, qui receut vn indicible contentement de le voir, et d'entendre de sa propre bouche ses estranges et merueilleuses auantures. Depuis ce Prince s'achemina à Vienne en Austriche, où il fut aussi receu de l'Empereur selon ses merites; et apres y auoir sejourné quelque temps, il fit en fin retraite en sa maison, comblé comme vn second Vlysse d'honneur et de gloire, acquise par sa proüesse, et par sa constance en ses aduersitez.

Le laisse à penser aux Lecteurs, les contentemens que ce Prince, et sa chere moitié ressentirent à son arriuee, car il ne faut pas douter que d'autant qu'ils auoient souffert d'afflictions en leurs captiuitez, d'autant ils eurent de ioyes et de plaisirs, s'en voyans si heureusement et inesperement deliurez; et la seule consideration de ce bel enfant, que Dieu leur auoit donné au fort de leurs afflictions, leur en effaçoit entierement la memoire. Mais la iouyssance de ces contentemens fut bientost interrompuë, par le deceds de ceste belle et vertueuse Princesse, dont son cher et fidelle espoux a tant porté d'ennuy, qu'il l'eust suiüe il y a long-temps, si la diuine Bonté ne l'auoit voulu reseruer apres tant d'encombres, pour se seruir de luy en quelques grandes occasions, qui meriteront vn plus capable et plus disert Historien que moy, pour les raconter à la posterité.

FIN.

binecuvântarea sa, clă 'i dete totu feliulu de inlesniri si escortă. Sosindă la Roma, elă merse să se incline santității sale, carele se bucură foarte vădiându-lă si ascultându din însăși gura sa straniele si minunatele sale aventure. De acolo Principele se duse la Viena in Austria, unde fū ărași priimită de împăratulă după meritele sale; si după ce a siediută acolo câteva dile, se duse in fine la casa sa, culminată ca ună ală doilea Odiseu de onôre si de gloriă, căpetată prin vitejia sa, si prin constantia sa in nenorociri.

Lasă pe lectori să-si inchipuască multiămirile ce acestă Principe, si scumpa sa sociă, resintiră dupa sosirea sa, că-că nu trebue să se 'ndoiască că pre cătă suferiseră neazuri in robiele loră, pre atăta avură bucuri si plăceri, vădiându-se liberati cu atăta fericire si pe neasceptate; si numai iubirea copilului, ce Dumnediă le dedese in culmea neazurilor loră, 'i făcă să le uite pe tôte. Dar bucuria acestoră multiămiri fū in curându intrepută prin mórtea frumoșei si virtușei Principese, după care iubitul si credinciosulă seu soçiă a fostu atăt de amărită, in cătă s'ar fi dusă curându după ea, dacă bunătatea divină nu ar fi voită a-lu rezervă după atâte pedice, sa se servă de elă in alte impregiurări mai mari, care voră merită ună istorică mai capabilă si mai elocinte de cătă mine, ca să le spuina posterității.

FINE.

AD ILLUSTRISSIMUM INVICTISSIMUMQUE
PRINCIPEM CORRECKIUM A CORRECK.

Heroum soboles, Mauors quo vindice, Turcas
Contudit, et versa bellorum sorte, coegit
Regnatorem Asiae, perfusas sanguine lauros,
Inuictumque caput vultu laudare tument.
Non his Musa mouet, diuino numine maior
Mens mouet, et meritas animum compellit in iras;
Quo Christi sit sponsa loco, quibus illa procellis
Implicita, et quantis Erebi circumdata flammis
Ipse vides sacro Imperij diademate fulta.
Hoc nutante timet, vires armata prophanas
Hærcsis intendit, fideique illudit auitæ.
Debentur hæc monstra tibi, tibi fata rebellem

Dant Rhenum fraenare manu, quin aspice cultus
Conuersos, moresque virum vix lumine sedet
Religio, fœdata genas, lacerata capillos,
Foue sinu miseram, victriciaque agmina lunge:
Huc optatus ades, stigio satiata veneno
Hydra furit, datus Alcides qui perdere possis,
Sic potis es cæcas Christo pensare latebras,
Cum captius, inops, et turribus abditus altis
Tandem impnnè licet custodum fallere dextras;
Sic bellator ouans sceptro poticre pereuni,
Aeternumque decus patrio fulgebis olimpo.

SOMMAIRE

DES

CHAPITRES DE L'HISTOIRE DE MOLDAVIE.

(cifrele din parentese însemnăză pagina edițiunei originale)

CHAPITRE I.

Ce chapitre contient la situation et confins de la Moldavie, et la façon que ce pays a esté gouverné, tant par le passé, que depuis qu'il a esté soumis à la domination du Turc, le tout pour faciliter l'intelligence de l'histoire suivante. page 15 (1).

CHAPITRE II.

Au 2 chapitre commence l'Histoire depuis le deceds du Prince Hieremie Mohila, advenu en 1608. lequel esleut le Prince Simeon son frere, pour garder la Principauté à ses enfans, qui estoient encores lors en fort bas aage, et comme ledit Simeon mourut trois ans apres estre entré en ce gouvernement. p. 17 (9).

CHAPITRE III.

Comme le Prince Costantin fils aîné de Mohyla, s'ingera d'entrer au gouvernement, par le conseil de la Princesse sa mere, sans le faire agreer au grand Seigneur, qui en pourneut vn nommé Estienne ou Stephane, soy disant faussement fils d'un Vayuode. p. 18 (11).

CHAPITRE IIII.

De l'enuoy que fit le grand Seigneur de Housseyen Aga, avec vne puissante armee, pour installer Estienne en dicte Principauté, et en chasser Constantin qui pensoit y estre bien fondé. p. 20 (16).

CHAPITRE V.

La disposition des deux armees, et la défaite de Constantin, sa prinse, sa mort, et la captivité de Potoschy son beau-frere et conducteur, qui fut emmené prisonnier à Constantinople. p. 21 (20).

CHAPITRE VI.

L'installation d'Estienne en la Principauté de Moldavie, et les cruantez par luy exercees sur les nobles, et leur reuolte. p. 23 (28).

CHAPITRE VII.

Le resolution que print le Prince Alexandre, second fils de Mohyla, et ses beaux-freres, de courir sus à Estienne, et comme ils leuerent vne armee en Pologne à cet effect. p. 25 (33).

CHAPITRE VIII.

La reddition de la forteresse de Cochine, par le Capitaine qui se reuolta contre Estienne, en haine de ses cruantez. p. 26 (36).

CHAPITRE IX.

La défaite de quinze cents Tartares du party d'Estienne, par les Cosacqs du Prince Alexandre, et la depiction de quelques Moldaves vers ce Prince pour sçavoir quel estoit son dessein. p. 26 (38).

CHAPITRE X.

Raport fait par les Cosacqs de l'estat de l'armee d'Estienne, son General de l'artillerie se rendi à la de-
notation d'Alexandre, et la seconde défaite des Tartares par les Cosacqs. p. 28 (44).

CHAPITRE XI.

Autre défitte de mille cheuaux dn party d'Estienne par les mesmes Cosacqs, par vn braue stratageme
de guerre. p. 29 (48).

CHAPITRE XII.

La closture et rempart fait par les gens d'Alexandre pour camper la nuict et se tenir prests à combattre
le lendemain, ensemble la harangue du seigneur Visniouiecky aux soldats. p. 30 (51).

CHAPITRE XIII.

La disposition de l'une et de l'autre armee, la bataille gaignee par Alexandre, et la fuitte honteuse
d'Estienne. p. 31 (55).

CHAPITRE XIV.

L'entree sollemnelle du Prince Alexandre en la cité d'Yas, et comme il fut proclamé Vayuode de
Moldanie. p. 34 (65).

CHAPITRE XV.

Comme le Prince Alexandre enuoya querir les citadins d'Yas, qui s'estoient retirez dans les montagnes et
forests, à cause des troubles, et depescha par aduis de Conseil des Ambassadeurs vers le Turc leurs instructions,
leur priuse et execution, par le commandement d'Estienne le tyran. p. 35 (68).

CHAPITRE XVI.

Estienne remet sus pieds des forces, les habitans de Horreoua se sousleuent contre le Prince Alexandre en
sa faueur, et sont defaits avec vne trouppes de Tartares, par Visniouiecky, au deuant duquel le Prince Alexan-
dre s'achemina pour le receuoir. et pardonna ausdits habitans prins prisonniers. p. 37 (75).

CHAPITRE XVII.

Seconde defaite des troupes ramassees par Estienne, executee par le Prince Correcky, et la fuitte
d'Estienne. p. 39 (80).

CHAPITRE XVIII.

Comme le Prince Correc y mit hyuerner ses troupes en diuerses citez, et s'en retourna à Yas, où fut
parlé de son mariage avec la Princesse Alexandrine soeur d'Alexandre. p. 40 (83).

CHAPITRE XIX.

L'enuoy que fit le grand Seigneur de Hebrein Bacha, vers Michna Prince de Vallachie, et Estienne, pour
leur porter des Caphtanes, dont le Prince Alexandre eut vne fausse allarme, et enuoya vn Ambassadeur vers
Michna, qui fut retenu prisonnier par le Bacha, et depuis enuoyé aux galeres. p. 41 (86).

CHAPITRE XX.

Ambassadeur depesché par Alexandre vers Betleen Gabor Prince de Transsiluanie, et la responce qu'il fit
aux lettres d'Alexandre. p. 42 (92).

CHAPITRE XXI.

Enuoy fait par le Prince Michna d'un Ambassadeur, vers le Prince Alexandre, pour s'excuser du mauuais
traitement fait par le Bacha à son Ambassadeur. p. 43 (95).

CHAPITRE XXII.

Empoisonnement et mort du Prince Visniouicky, par vn Prestre Grec en vne Hostie, et comme il en fut seuerement puny. p. 45 (99).

CHAPITRE XXIII.

Surprise et defaite de la garnison de la Berlade, par les gens d'Estienne, qui furent pen de iours apres taillez en pieces par les Cosacs. p. 46 (103).

CHAPITRE XXIII.

Autre defaite des troupes conduites par le fils de Skiuder Bacha, pensant surprendre le Prince Correcky à Vasseloye, où son conducteur fut tué, et l'vn des parens du Bacha prins prisonnier, et renuoyé sans rançon. p. 47 (107).

CHAPITRE XXV.

Defaite de huict cens hommes d'Alexandre par leurs hostes, qu'ils mollestoient, violant leurs femmes et filles. p. 48 (112).

CHAPITRE XXVI.

Retraite du Prince Alexandre à Cochin, et le retour d'Estienne, de Michna, et d'vn Bacha à Yas, avec vne grosse armee. p. 49 (114).

CHAPITRE XXVII.

Defaite de mille cheuaux, et d'vne compagnie de François par les Turcs, et Tartares. p. 50 (117).

CHAPITRE XXVIII.

Le Prince Michna intimidé par vn Deuin, craint de venir aux mains avec les Polonois, et quite Estienne et le Bacha, fait punir son Chancelier et vn autre, pour luy auoir persuadé de faire retraite. p. 51 (120).

CHAPITRE XXIX.

Disposition des deux armees, et la bataille gagnée par les Princes Polonois à Cochin, ensemble la fuite du Bacha et d'Estienne. p. 52 (123).

CHAPITRE XXX.

Resiouyssances publiques faictes à Cochin, entre les Princes Polonois et toute leur armee apres la victoire, ensemble l'accomplissement de mariage du Prince Correcky, avec la belle Alexandrine, pendant le Carresme. p. 55 (134).

CHAPITRE XXXI.

La retraite d'Estienne en Valachie, pour implorer l'ayde de Michna, et l'incendie de la cité d'Yas, par le commandement de ce Tyran desesperé, lequel fut viuement poursuiuy par les Princes, ensemble la defaite de 400 hommes de Michna trouuez sur le chemin, et la fuite de Michna et d'Estienne, qui penserent estre surpris. p. 57 (138).

CHAPITRE XXXII.

Comment les Princes Polonois entrèrent en la cité de Bouza, laquelle fut entierement pillée par leurs gens, qui commirent plusieurs violements, pendant que les Chefs s'amusoient à banqueter, Alexandre fut conuié de demeurer en Valachie par les Boers, dont il s'excusa. p. 58 (143).

CHAPITRE XXXIII.

Ambassade de Michna au Prince Alexandre, lequel luy renuoya tous ses meubles precieux, qu'il auoit conserué du pillage. p. 60 (147).

CHAPITRE XXXIII.

Comment le Prince Alexandre enuoya le seigneur Troianouisky apres le tyran Estienne, qui se sauua, et la rencontre et defaite de quinze cents Tartares. p. 61 (151).

CHAPITRE XXXV.

Seconde reuolte des habitans de Horreoua contre le Prince Alexandre, laquelle fut appaisée par le Prince Correcky enuoyé pour les combatre: lequel mit le siege deuant la forteresse de Bialigrout, qu'il fut contraint de leuer apres y auoir perdu beaucoup de ses gens. p. 62 (154).

CHAPITRE XXXVI.

Comment Hebrein Bascha escriuit au Prince Alexandre comme s'il eust voulu fauoriser desormais son party, et comme le Turc print en fin le tyran Estienne en haine, et l'enuoya prendre prisonnier et amener à Constantinople, l'ayant démis de son Gouuernement, et fait despoillier de tous biens. p. 63 (157).

CHAPITRE XXXVII.

Comment le Prince Michna fut nommé Vayuode de Moldaue par le grand seigneur, lequel enuoya Skinder Bascha avec vne puissante armee pour l'installer et luy apporter les Caphtanes de sa part. p. 64 (162).

CHAPITRE XXXVIII.

Comme partie des gens du Prince Alexandre furent desbauchez de son seruire par le General de l'armee Polonoise, par vne supposition, en faueur de Michna et du Turc, et la perfidie et trahison du General de l'armee d'Alexandre. p. 66 (167).

CHAPITRE XXXIX.

Comme les Princes Polonois furent contraints de quitter Yas, et de la charge qui s'y fit, où le ieune Potosky fut tué par les Tartares. p. 67 (171).

CHAPITRE XL.

Responce faite par le Prince Alexandre aux lettres de Michna, par lesquelles il luy reproche le manquement de ses promesses, et la prise des gens du Chancelier du Prince Cherbane, qui venoit trouuer Alexandre. p. 68 (174).

CHAPITRE XLI.

Rencontre faite par le Prince Correcky d'une grande troupe de Turcs et Tartares qu'il défit en partie, et comme ledict Prince y fut blessé de deux coups de fleche. p. 69 (179).

CHAPITRE XLII.

Comment l'un des chefs de l'armee Turquesque enuoya le cartel de defy au Prince Correcky, lequel fut empêché de l'accepter à cause de son indisposition et comme le seigneur Tiskieuc print sa place. p. 70 (182).

CHAPITRE XLIII.

Comment le seigneur Tiskieuc combatit seul à seul contre le General Turc, et le défit en presence des deux armées, et emporta sa teste au Prince Alexandre. p. 71 (185).

CHAPITRE XLIV.

Comment les Princes Polonois et le reste de leur armee furent enuironnez de toutes parts de leurs ennemis, mesme par le traistre Biccho, qui leur couppa chemin. p. 73 (190).

CHAPITRE XLV.

Comme les Bachatz, et le Prince Michna, se vindrent joindre à leur camp, et y firent amener leur artillerie, puis firent sommer l'armee d'Alexandre de se rendre et leur liuuer les Princes, ce qui fut refusé couragement par les soldats, ensemble la sortie et retraite du braue Tischenich. p. 74 (193).

CHAPITRE XLVI.

Comme les Princes Polonois et leur armee furent enfin contraints de se rendre et de quelle façon les en-

nemis en disposerent. Le Prince Correcky desguisé, apres quelques iours est declaré par l'un de ses gens, et mené avec les autres à Constantinople. p. 75 (198).

CHAPITRE XLVII.

Comme la Princesse Correcky n'estant reconnuë, fut emmenee par un Capitaine Tartare à Bialigrot, avec d'autres prisonniers, et du moyen dont elle se seroit pour deliurer un soldat Polonois sans payer rançon, à l'ayde d'une admirable pierre, que son mary lui auoit donnee. p. 77 (203).

CHAPITRE XLVIII.

Comme le Polonois fit entendre au Capitaine Tartare, qu'il pouoit guarir son frere de l'aueuglement et de la surdité, qui luy estoient suruenus, en luy donnant liberté, et confirme sa proposition par exemples, et autoritez. p. 79 (211).

CHAPITRE XLIX.

Comme le Polonois se fit reïterer les promesses que le Tartare, duquel il estoit prisonnier, luy auoit faites, lesquelles furent encores augmentees par le frere malade. p. 80 (215).

CHAPITRE L.

De quelle façon le Polonois proceda à la guarison des yeux du Tartare, où il est parlé en passant de la Medecine commune dont il se plaint, n'en ayant peu recevoir aucun soulagement. p. 81 (219).

CHITRE LI.

De quelle façon le Polonois proceda à la cure de la syrdité du Tartare, et fit promettre à celuy qui le tenoit prisonnier, qu'il traiteroit sa Dame mieux qu'il n'auoit fait, l'aduouant estre sa proche parente. p. 83 (223).

CHAPITRE LII.

La lettre escrete par la Princesse captive du Tartare, au Prince Correcky prisonnier du Turc, laquelle lettre luy fut portee par Jacques le Polonois. p. 84 (228).

CHAPITRE LIII.

De l'heureuse rencontre que fit Jacques, d'un Polonois eschappé de Constantinople, lequel lui dit où estoit le Prince Correcky, et du moyen qui luy fut enseigné pour faire tenir ses lettres audict Prince, dans les prisons Noires. p. 86 (234).

CHAPITRE LIIII.

L'arriuee de laques à Pera, et de l'accointance qu'il fit avec l'un des domestiques de l'Ambassadeur de France, lesquels furent visiter ensemble le Prince Correcky, et luy porterent des presens, où est aussi remarquee la charité recommandable dudit sieur Ambassadeur, dont proceda en suite la deliurance du Prince. p. 87 (238).

CHAPITRE LV.

La resionyssance indicible du Prince, et de ces visiteurs, pendant que les gardes allerent vuidier partie des vaisseaux et viures qu'il leur donna pour les laisser seuls, et comme lisant ses lettres il pensa se pasmer d'ayse, ayant cogneu que sa femme estoit accouchee d'un fils chez le Tartare qui la detenoit sans auoir esté reconnuë. p. 89 (244).

CHAPITRE LVI.

Comme le Polonois et son conducteur s'acheminèrent à Pera, et retournerent huit iours apres aux Tours Noires, et porterent au Prince d'autres presens, lequel donna sa response à laques pour la porter à sa femme en Tartarie, ensemble la teneur de ladite response. p. 90 (247).

CHAPITRE LVII.

Comme le Prince Correcky gagna ses gardes, pour auoir moyen de parler librement au Polonois, et s'enquerir de lui de plusieurs particularitez dont il ne s'estoit aisé lors de la premiere visite. p. 93 (255).

CHAPITRE LVIII.

Recit fait par Jacques le Polonois au Prince, de la façon qu'il s'estoit eschappé des mains de certains voleurs qui l'auoient prins en chemin, par vne inention fort plaisante, et emmena le meilleur de lenr cheuaux, avec tout l'equipage qui luy estoit necessaire. p. 94 (259).

CHAPITRE LIX.

Comme Jacques le Polonois se resolut de retourner à Bialigrot vers sa Dame, et bailla les lettres que le Prince escriuoit à ses parens à vn Gentilhomme Polonois qui s'en retournoit en son pays. p. 96 (266).

CHAPITRE LX.

Le retour du Polonois a Bialigrot, ou il fut receu par la Princesse, en l'absence du Tartare, à laquelle il donna les lettres du Prince, et vne bague de sa part. (p. 97 270).

CHAPITRE LXI.

Comme la Princesse leut les lettres de son Espoux, pendant que Jacques disnoit en la mesme chambre, et comme elle s'esuanoiyt en faisant ses regrets et lamentations sur la captinité du Prince. p. 99 (274).

CHAPITRE LXII.

Comme la Princesse pensa estouffer innocemment son enfant, si elle n'eust esté promptement seconrue par Jacques, qui luy fit vne assez aigre reprimende, apres laquelle la Princesse luy raconta la vision en esprit qu'elle auoit ené pendant sa pamoysen, qui luy donna esperance de la deliurance de son mary, et comme son enfant fut guarý du haut mal. p. 100 (280).

CHAPITRE LXIII.

Recit d'vne autre maladie qu'ent le petit enfant, et comme il en fut guarý par sa mere à l'ayde de sa pierre medecinale. p. 103 (288).

CHAPITRE LXIII.

Recit d'vn autre accident qui arriua à cest enfant, aupres duquel furent trouuez deux serpens, et comment il en fut deliuré par l'invention de sa mere. p. 104 (292).

CHAPITRE LXV.

Comme la Princesse captiue fut tellement affligee, qu'elle en perdit son laict, et l'enfant en ceste necessité refusa de prendre les tetins des autres nourrices, le moyen dont la mere se seruit pour faire reuenir ledit laict, beaucoup plus abondamment qu'auparauant. p. 106 (299).

CHAPITRE LXVI.

Auis que donna la Princesse captiue à Jacques le Polonois, de ce qu'il denoit dire au Tartare, en traitant de sa rançon, pour reparer la faute qu'il auoit faicte sans y penser. p. 108 (304).

CHAPITRE LXVII.

Comment le Polonois fut mené par le Tartare au logis de son Medecin, Arabe de nation, pour parler avec lui de la pierre medecinale, et les propos qu'ils tindrent sur le suiet d'icelle, mesmes des experiences qui en auoient esté faites sur d'autres sujets de maladie: Item vn discours fait par le dit Medecin, des vertus particulieres de quelques pierres qu'il auoit experimentees. p. 110 (311).

CHAPITRE LXVIII.

La monstre que fit le Medecin Arabe de sesdites pierres, qui estoient fort industrieusement arrangees dans sa Dactyliotechque, pour voir par le Polonois si entre icelles, il n'y en auroit point quelqu'une qui fust semblable à celle dont il s'estoit seruy à faire lesdites cures. p. 112 (319).

CHAPITRE LXIX.

Les lettres escrites par la Princesse Correcky, estant en liberté, au Prince son mary, estant encores captif aux Tours Noires. p. 114 (325).

CHAPITRE LXX.

La response du Prince aux lettres de la Princesse sa femme. p. 115 (330).

CHAPITRE LXXI.

Le description du lieu où le Prince Correcky estoit prisonnier, comme il fut sollicité de se faire Renegat ainsi que ses beaux freres et sa belle mere, à quoy il resista fort constamment, et comme le Turc ne le voulut iamais mettre à rançon. p. 117 (333).

CHAPITRE LXXII.

Comme vn nommé Martin Secretaire de l'Ambassadeur de France, eut la cognoissance d'une Dame Podoliene et de sa fille captiue, de laquelle fille il deuint amoureux, et comme il paya leur rançon moyennant la promesse qu'il espouseroit sa maistresse, et ce qui l'empescha d'y parnir. p. 118 (337).

CHAPITRE LXXIII.

Lettre du Secretaire Martin, escrite à sa maistresse, qui estoit en Podolie. p. 119 (342).

CHAPITRE LXXIV.

Responce de la Damoiselle Podoliene aux lettres de Martin son seruiteur. p. 122 (249).

CHAPITRE LXXV.

Comme le Secretaire Martin alla voir le Prince Correcky aux Tours Noires. pour luy faire ses plaintes contre les Podoliennes qu'il cognoissoit, et de la promesse que luy fit le Prince de l'assister s'il pouuoit estre deliuré, ce que ledit Secretaire entreprint, et fit reüssir heureusement, à l'ayde d'un Prestre Grec. p. 123 (353).

CHAPITRE LXXVI.

L'evasion du Prince Correcky publiee à Constantinople, la prise du sieur de Sancy Ambassadeur, et de ses gens, et de quelle façon ils furent traitez dans les prisons, et en fin rachetez. p. 124 (358).

CHAPITRE LXXVII.

Comme le Prince Correcky et le Capitaine F. furent emmenez hors de Constantinople par leur conducteur Grec, et furent par luy deguisez d'habits de Prestre. Comment Martin a esté fait noble en Pologne, par la faueur du Prince Correcky.

LUGUBRE MONUMENTUM*)

'Ţi promisesem, amice Sióne, câte unŭ articlu istoricŭ pentru Revista Carpatilorŭ. Mă veŭ scusa că, după împregiurări care nu mă értă a face mai multŭ, deocamdată 'ŷi trimitŭ, nu unŭ articlu istoricŭ, ci numai unŭ fragmentŭ din istoria dómnelorŭ Moldovei.

Dacă mi-ai dà voiă, tie asŷi dorŷ să inchinŭ acestŭ fragmentŭ. Nu te veŭ uită la puçina lui importantă, ci veŭ considera că amicŷ priimescŭ dela amicŷ, intru aducere aminte, ver-ce lucru, de pretiŭ ver-cătă de micŭ.

Durere, că cu acéstă ocasiune, n'avuŷ fericirea de a mi se presintă matróna mai illustre prin virtutile lorŭ.

Istoria însă infăşisieză esemple nu numai de imitatŭ, ci si de incungiuratŭ. Érá cei in- tieleptŷ nici aceste din urmă nu le trecŭ cu vederea fără a le considera in uritiunea lorŭ, si eu sperŭ că póte nici chiarŭ monumentulŭ de gele ce vă trimitŭ, nu-lŭ vorŭ lege fără in- teresŭ si fără vre-unŭ folosŭ.

I.

Acestŭ monumentŭ mai de multŭ 'mŷ cădiŭ in mână: dóue foi tipărite in 4° s. l. et a. Totŭ cuprinsulŭ lorŭ sunt următoriele versuri latine împreună cu traducerea lorŭ germană:

(pagina 1.)

LUGUBRE

MONUMENTUM

DUCISSÆ REGNI

CAPULARIS ANUS

*) Acestŭ articlu, scrisŭ pre cândŭ nu cunosceam încă pre Ioppecourt, a fostŭ publicatŭ in *Revista Carpatilorŭ* (1860, Avgustŭ), inchinatŭ amicului meu, G. Siou. In locŭ de Note la Ioppecourt, reproducemŭ acestŭ articlu; vomŭ estrage apoi din Okolski ceea ce însemnă elŭ despre Movilescŷ; si in fine, vomŭ dà la lumină siepte corespondintie relative la evenemintele dela 1616, copiate de mine la 1860, din originalele ce posedă biblioteca din Kornicŭ a de curëndŭ rēpănsatului comite Dzialynski. — Epoca Movilescilorŭ e fôrte slabŭ tratată de cronicarii si istoricii nostri. Altă dată vomŭ face estrase din mai multe fântâni rare, puçinŭ séu nici de cnmŭ consultate de scriitorŷ nostri; precnmŭ sunt: contimpranii Poloni, Lubieniski, Piasecki, Kobierzicki, acestŭ din urmă interesantŭ pentru politica ce păziă Polonia in privirea principatelorŭ nôstre; apoi contimpranulŭ Italianŭ conte Bisaccioni in *Vite e fatti d'alcuni imperatori Ottomani*; Sugredo in *Memorie de' Monarchi Ottomani*, întéresantŭ pentru scăparea lui Korecki; apoi Chronica lui Fuchs, Analele lui Weiss etc. Cu aseminŷ fântâni s'ar puté face o mai bună descriere a epoei Movilescilorŭ.

(pagina 2.)

ANNA MADYLOWNA.

GENERE WALACHA, FIDE ET MORIBUS GRAECA,
 A LECTO POLONA,
 TRIUM MARITORUM UXOR, QUARTI DOMINA,
 FILII NOVERCA;
 ILLICITAE CONDEANAE ELECTIONIS OBSTETRIX,
 IMPIAE OPPRESSIONIS LIBERTATUM POLONIAE NUTRIX,
 CIVILIS INCENDII FOMES, EREBI PABULUM,
 IN HAC TERRA OSSA DEPOSUIT,
 MARITO SUO, VITIORUM SUORUM EX ASSE HEREDI,
 PRÆTER ARTES VIRTUTESQUE VEXANDI REMPUBLICAM,
 IN VITA NIL SVASIT, POST MORTEM NIL RELIQUIT.
 OBIT ANNO REPARATAE MUNDI SALUTIS **MDCLXVI.**
 REPARATAE POLONIAE SALUTIS ANNO SECUNDO.
 IO PATRIA!
 QUAM CITO ET FELICITER RESPIRARES.
 SI TALIA MONSTRA SAEPIUS EXSPIRARENT!

* * *

(pagina 3.)

ANNA MADYLOWNA.

Nach der Geburt ein Walachin, nach des Religion und Sitten ein Griechin,
 Nach der Ehe eine Polackin,
 Dreher Ehemänner Weib, des vierdten Gebieterin,
 Des Sohns Stieff-mutter;
 Der unrechtmässigen Condeanischen Wahl Anheberin;
 Der Gottlosen Unterdrückung Polnischer Freiheit Unterhalterin,
 Des bürgerlichen Brandes Zunder, der Hölle Vermehrung,
 Hat in dieser Erde ihre Gebeine niedergeleget:
 Hat ihrem Ehemanne, der ihrer Laster völliger Erbe verbleibet,
 Ausser der Künste und Tugenden, das gemeine Wesen zu vexiren,
 Im Leben nichts gerathen, auch nichts nach dem Tode hinterlassen;
 Und ist gestorben im Jahr nach Christi Geburt **MDCLXVI.**
 Im andern Jahre des wieder erneuerten Polnischen Wohlstandes.
 Sey lustig, o liebes Vaterland!
 Ach, wie bald und glücklich würdest du wieder zu dir selbst kommen,
 Wenn solchen Ungeheuren öfter ihre Seelen ausfahren solten.

* * *

Românesce :

MONUMENTU

LUGUBRE

LA MORMENTULU BABEI

DUCESÊI TIEREI

ANA MOVILESCA.

Română de vitiă, Grécă de credință și purtare,
Polonă de căsătorie,

Femeie a trei bărbați, Dămnă celui de ală patruea,
Vitrega copilului;

Mósia alegerei condeiane celei neertate,
Nutricea apăsării cei impie a libertăților Poloniei,
In acestă locă 'și depuse osămintele sale;

Bărbatului seă, adevăratului erede ală vitielorū sale,
In vietiă nimicū altă nu-i sfătui, după mörte nimicū altă nu-i lăsă,
Afară de măiestriele și virtutile de a vecsă republica.

Muri la anulă 1666 ală mântuirei lumei,
Anulă ală doilea ală mântuirei Poloniei.

Saltă Patriă!

O! câtū de curēndū și câtū de fericitā ai rēsufă,
Dacă atari monstre mai adesū arū espiră!

II.

Multū și indesiertū 'mă bătusem capulū la începutū, să aflu cine ar putē fi acēstă *Ana Madyłowna*, că-cī asiă o numesce monumentulū latinū; cândū, ocupādu-mē mai deunādī cu traducerea ôre-cărorū manuscripte polōne despre evenimentele cele fatalī ale Movilescilorū și ale Romānilorū de pre la aniī 1595—1618, étă ajungū la unū documentū de pre la anulū 1616, subscrisū de Zolkiewski supremulū beliduce alū Poloniei de atunci. In acestū actū se condamnă in fația tieriei cumnatiī Movilescilorū, Wisniowiecki și Korecki, precumū și alti Poloni de frunte, cariī, fără de voia și fără de scirea, ba chiarū in contra vointiei regelui și a dietei Poloniei, intreprinseseră. la indemnulu Dōmnei lui Irimiă Vodă, și in favōrea copilului ei Alexandrutiū, asupra lui Tomsia și a Turcilorū, espeditiuni atātū de nefericite pentru âmbele tieri și pentru ei insiși.

Cu acēstă ocaziune, aducēndu-mī aminte de fetele lui Irimiă Movilă cele măritate după Poloni; eram curiosū a sci nu cumva semēnaū cu muma lorū, pe care chronicariī nostri o descriū ca pe o *«femeie rea, răpitoriă, și de frica lui D-dieū depărtată, de vreme ce și pe cumnatu-seū Simeonū Vodă ea l'ar fi otrăvitū»*; dară mai cu sēmă doriaș a sci, nu cumva Ana nōstră este fata aceleiași, și nu cumva conumele *Madyłowna* nu este de câtū *Mohila* seū *Movila*, pronunțatū reū de Polonū, și scrisū reu in formă de adieptivū latinū de genulū femeescū.

Spre a mē incredință deplinū de tōte acestea, deschidū cartea lui Niesiecki. In acēstă carte la litera *M.* stă cumcă Irimiă Mohilă, Domnulū Moldovei, uriciosulū servū alū Polonilorū, și inemiculū de mörte alū lui Michaiū Vitézulū, a avutū patru fete, tōte patru măritate după cei mai illustri magnati și cei de ântăiū demnitarī ai Poloniei de atunci, și anume:

Regina, măritată la 25 Maiū 1603¹⁾ după Michaiū Wisniowiecki, starostele de Obruci,

¹⁾ Acēstă o sciū dintr'o scrisōriă originale a lui Irimiă vodă câtră regele Poloniei Sigismundū III, dată din Iasi 4 Febr. 1603. Irimiă invită in acea scrisōriă pe regele Sigismundū III la Suciava la nunta ficei sale cu principele Wisniowiecki pre 25 maiū c. n. Originalulū scrisū in limba polōnă se află in biblioteca comitelui Dzialynski in Kornik in Posnania.

care apoi la a. 1616, sub cursulă espeditiunei ce întreprinsese pentru cumnatu-seu Alexandru¹⁾, 'sî găsi mormântul în țiera Moldovei. Din această familie se alege la a. 1689, de rege ală Poloniei Michaiu Toma Wisniowiecki.

Maria, se mărită mai întâiu după Stefanu Potocki, voevodulă de Braklavia²⁾. Irimiă puse la cale această căsătorie, cu scopulă de a oblega si mai multă pe Poloni în favoarea frate-seu Simeonă, care aspiră la tronulă Românăi, mai întâiu în loculă lui Michaiu Vitezulă, apoi în loculă lui Radulă Sierbană.

Ioană, fratele lui Stefanu Potocki, e renumită de pe la a. 1595 încôce în espeditiunile Moldo Române întreprinse cu asemenea scopuri. Incercările Poloniloră si ale Movilesciloră fură ruseate prin bărbăția lui Sierbană si a Româniloră lui.

Evenimentele acestei epoche, de o nespasă importanție atâtă pentru Română câtă si pentru Poloni, au rămasă până acuma pră-pușină cunoscute istoriciloră. Eră eu posedă o multime de documente polone manuscrite asupra acestoră întâmplări istorice până în cele mai mici detaie; între altele, raporturile oficiale ce făcea din România si Moldavia cătră regele Poloniei, atâtă Irimiă si Simeonă Movilă, câtă si Zamoiski, Potocki, si cei-l-alti comandanți poloni. Liberalității comitelui Dzialynski mulțămescă aceste documinte de atâtă importanție istorică.

Ce se ține anume de Stefanu Potocki, bărbatulă Mariei, elă fū sufletulă espeditiunei de la a. 1612 pentru cumnatu-seu Costantină Movilă asupra lui Tomsia. «Venia Potocki si-metiă, dice Mironă, cu isbândile ce făcuseră frații lui într-aceste țeri, improtiva lui Răzvană Vodă, si apoi improtiva lui Michailasiă Vodă.» Inșă Tomsia, cu ajutoriă tătarească, sfărâmă de totă ôstea polonă si movilească. Costantină cădiu în mânilă Tătariloră, si peră în Crimea, de frigă si de fôme. Eră Stefanu Potocki, cumnatulă si patronulă lui, fū tărîtă în captivitate turcască, în edicula Constantinopolei, si regele Poloniei nu cuteză a pune vorbă pentru scăparea lui, să nu credă cumva Turci că turburările moldovene ară urmă cu scirea si voia sa.

Maria se mărită de ală doilea după Nicolaă Firlei, voevodulă de Sandomiria.

Catarina, fu măritată după Samuilă Korecki. Acesta denpreună cu Wisniowiecki, atîtiați, precumă se atinse mai susă, de dômna lui Irimiă Vodă, irrumpă de nouă în Moldavia la a. 1616, în favoarea cumnatului loră Alexandru. Wisniowiecki, bărbatulă Reginei, móre, precumă se spuse, sub cursulă espeditiunei. Eră Korecki, vitezulă Korecki, seă cumu-lă numesce Mironă «Lévilă sumetiă si fără crieră» se lasă la o luptă neegală cu ôstea lui Skender-Pasia, cade în pânile acestuia, de asemenea si biéta dômna cu coconii seă Alecsandru si Bogdană Vodă. Transportându-se la Constantinopole, Korecki se aruncă în aceeași prinsóre în care zăcea Stefanu Potocki. Dômna cădiu apoi, dice Mironă, după ună Agă turcă până la mórtea ei. Bogdană muri în legea turcască.

În fine:

Ana, se mărită mai întâiu după Max. Przerebski, voevodulă de Lencici.

Ală doile, după Ioan Szedziwoj Czarnkowski, castelanulă de Lencici.

Ală treile, după Vlad. Myskowski, voevodulă de Krakovia.

Ală patruile, după Stanislaă Potocki, mai în urmă beliduce ală Poloniei³⁾.

Si această Ană «Ducesă a Poloniei, babă rea, muiere a trei bărbati, dômna celui de ală patruile» această este *Anna Madziowna* adevă Movileșca, căreia sună monumentulă de gele, adevă pamfletulă ce-i scrise ună anonimă polonă.

¹⁾ Nu știu la ce ană se mărită Maria, si datulă ar fi de interesă, spre a cunoșce deplină legăturile familiari ale Movilesciloră cu Poloni, legături ce exercitară atâtă influinție asupra întâmplăriloră noastre din acea epocă celebre. Engel, citândă pre Bethlen, pune căsătoria această la a. 1603. Elă însă se înșelă, adevă confundă datulă căsătoriei Mariei cu a Reginei; fiindă-că Bethlen la loculă citată de Engel (V, 323) memorândă căsătoria fetei lui Irimiă cu ună Polonă de frunte (summo et potenti viro) nu anumesce nici pre fată nici pre Polonă, si nu incăpe îndoă că vorba e de Regina si Wisniowiecki.

²⁾ Cine vră a cunoșce mai de aproape pre totă acești principă poloni carii ținea fetele lui Irimiă Movilă, n'are de cătă a lege, pre lângă istoricii poloni, *Korona Polska de Niesiecki*, si *Orbis Polonus de Okolski*. Multe notiție interesante pentru Români, are să găsească în aceste cărți.

III.

Familia Movilesciloră eră una din cele mai strălucite ce aspiră pe acele timpuri la âmbe tronurile principateloră române. Am înainte-mi unŭ documentŭ manuscrisŭ, adecă o instructiune secretă a scaunului Romei pentru nunciulŭ seŭ trimisŭ in Polonia la a. 1596¹⁾. In acestă instructiune se dice între altele despre Irimiă Movilă: «Irimiă Movilă e din casă regescă, bărbatŭ de valoare si de virtute, descinde din casa flaviă a Imperatorilorŭ de Constantinopole²⁾.» O! fatalitate! astădi de abiă la córnel aratrului veti găsi cele mai vechi, cele mai renumite si mai frumöse familii ale Românilorŭ!..

Movilescii însă, pe lângă totă nobilitatea familiei lorŭ, nu numai Portii Otomane eră neplăcuti, ci eră nesuferiti chiarŭ si Românilorŭ insisi, din causă că eră datŭ cu totulŭ intereselorŭ Poloniei, cu marea scădere a intereselorŭ si a libertătilorŭ tierei. Movilă răspundeă nu numai Turcilorŭ tributulŭ ordinariŭ, ci afară de acesta, lucru ce până acumŭ rămase necunoscutŭ istoricilorŭ Poloni si Români, răspundeă pe subțŭ mână tributŭ si lui Sigismundŭ III. precumŭ se vede din mai multe epistole ale sale către regele Poloniei, epistole ce pân' astădi steteră nefolosite de cineva. Afară de acesta, gratificatiunile ce făcea Movilescii comandantilorŭ Poloni, încă ajungeă, dacă nu întrecea pôte tributulŭ celŭ ascunsŭ. Despre acesta încă posede biblioteca comitelui Dzialynski o *Relatione del Regno di Polonia* ms. in care, între altele, se dice despre renumitulŭ Zamoiski că: «nu numai presente de vite ci si de bani primesce pe totŭ anulŭ de la Irimiă. Si nu mai puținŭ folosŭ i-ar fi urmatŭ si dela Simeonŭ cândŭ s'ar fi pututŭ asedia acestă in România, că-cî afară de aceea că se promiteă erariului publicŭ mai multe mi fiorini, multŭ credŭ că elŭ (Zamoiski) încă ar fi trasŭ o pensiune privată din acea țieră. Si din acestă causă e necăjitŭ că a ocupatŭ altulŭ (adecă Radulŭ) scaunulŭ acelei țieri³⁾.»

Poloniŭ lucră pe acele timpuri din tôte puterile ca. de o parte, să amăgescă pe Români la unirea cu beserica Romei; érá, de alta, să prefacă principatele, seŭ celŭ puținŭ Moldavia, in Palatinate polone⁴⁾. Movilescii eră instrumente la tôte aceste planuri polone.

Déră crima cea grea a Movilescilorŭ este că au servitŭ de uneltă Polonilorŭ in contra planului celŭ mare alŭ eroului Michaiŭ, de a unire pe toti Români in tr'unŭ corpŭ politicŭ. Poloniŭ, cari, aseminea Austriei, cercă să inghită pe Români, eră cei mai inversunati inimizai ai lui Michaiŭ si ai idealei Români. In mai susŭ-citata relatieune italiă se spune despre Michaiŭ Vitezulŭ, cumŭ inscintiasc pe Poloni că peste puținŭ «are să-si inbrace voinicii in Leopoli, si să-i plătescă in Zamosciŭ.» Si Michaiŭ eră bărbatulŭ care aveă să si facă acesta, dacă nu eră altulŭ decretulŭ ursitei lui si a Românilorŭ. Sub totŭ cursulŭ luptelorŭ celorŭ mari ale lui, Irimiă eră adevăratulŭ spionŭ alŭ lui Sigismundŭ III, precumŭ se vede din raporturile diurne ce-i făcea despre tôte miscările lui Michaiŭ⁵⁾.

¹⁾ Vedŭ alŭ V-le fasciculŭ alŭ manuscriptelorŭ mele italiene in 4°, copiate, in parte. din cele 48 volumeni de manuscripte ale bibliotecei regie din Berlinŭ, cunoscute sub titlulŭ de «*Informationi politiche*.» Superiorilorŭ acestei bibliotecei, si mai alesŭ domnului custode D-r Gosche nu potŭ fi de ajunsŭ recunoscătoriŭ, pentru amabilitatea cu care 'mi comunică acestŭ tesaurŭ.

²⁾ Hieremia Mohila di casa reale, carò per opinione di valore et di virtù, et per merito di nobiltà descendendo dalla casa flavia degl' Imperatori di Constantinopoli. . .

³⁾ ... si tiene anco senza i presenti di bovi ed altro, fattigli ogui anno da Geremia, cavi non poca utilità di danari per la particolare protettione di lui et di quello della Valacchia. Ne minor guadagno per avventura gli saria successo, se avesse potuto fermarsi Simeone nell' altra Valacchia, perche se bene *all'erario publico del Regno si promettevano ogn'anno molte migliaia di fiorini*, vien da molti creduto che *egli fosse per tirare da quella provincia una privata pensione*, e perciò gli preme tanto, che altri l'abbia occupata. Aceste, precumŭ si alte asemini manuscripte despre Zamoiski, de mare interesŭ si pentru Români, are să le dea la lumină peste puținŭ comitele Dzialynski, si la rugarea mea promise si bibliotecei din Bucuresci două esemplare.

⁴⁾ Despre acesta am si o altă instructiune secretă a Papei pentru nunciulŭ seŭ din Polonia; precumŭ si instructiunea secretă dată de regele Poloniei la 6 Iuliŭ 1600, lui Adrianŭ Rembovski, ambasadorŭ trimisŭ la Sultanulŭ. Acestă din urmă instructiune a fostŭ cunoscută si istoricului polonŭ Heidenstein, si in istoria sa ne si dă cuprinsulŭ ei. Érá eŭ o am copiată in trégă din originale.

⁵⁾ Vol. II. si III. Ms. Polóne.

Principatele după mórtea lui Michaiü, ajunseră la starea cea mai miserabilă prin planurile cele ambiţioase ale Polonilorü, si cele mârsiave ale Movilescilorü. Domniele Movilescilorü, in töte respectele, se potü numêrà între cele mai triste periöde ale istoriei principatelorü. Mironü nu scie ce dice cândü, luându-se după istoriciü Poloni, imparte örecare laude lui Irimiä.

IV.

Acumü sä ne întörcemü érási la Ana.

Ana, câtü erä de bëtränä, aveä inimä destulü de tare, spre a atitiä cele mai inforätorie flacäri si mai sängeröse discordii civilü in Polonia: monumentulü nostru o numesce «*mösia alegerei condeiane celei neertate, nutricea apäsärii cei impie a libertätilorü Poloni-ei, éasca flacärilorü civile.*» Bärbatu-seü erä beliduce, căuia *in vietiä nimic' altä nu-i sfätuiä, nici după mörte altä nu-i läsä, afarä de mäestriele si virtutile de a vecsä republica.*

Spre a intielege mai bine acestü monumentü, e bine a deschide puçinü istoria Poloniei.

Rege alü Poloniei erä pe atunci Ioan Kasimirü. Cu acesta aveä sä se stingä casa iage-
lonică in linia femeiescă, fiindü-cä regele erä färä copii. Instigatü mai alesü de regina, regele lucrä din töte puterile, ca, fiindü elü incä in vietiä, sä se recunöscä de urmätoriü alü seü, Principele de Condea. O parte din mai mariü republicei, intielegëndü de acësta, si invocändü dreptulü liberei alegeri, determinä a se opune chiarü si cu mänä armatä planulü ce fauriä curtea regescä.

Intre cele-l-alte libertäti, prin alü cărorü abusu se stinse apoi nu numai libertatea, ci insasi esistintia republicei polöne, erä si sinucigëtoria libertate de a se confederä între sine. Dreptü-ce, opontii se confederä subtü conducerea lui G. Lubomirski care cu puçinü mai nainte fusese condamnatü ca inimicü publicü (in faptä, ca amicü alü liberei alegeri) la perderea capulu, onörei si a bunurilorü sale.

Erumpe resbelulü civilü. Cursü de doui anü se sfäsiä republicä. Confederatii, apërätorii alegerei libere, inimizii alegerei condeiane, câstigä invingeri in töte luptele câte avurä cu ostile regesci. La anul 1666, iea capetü resbelulü civilü. Lubomirski se ertä. Regele recunöscce dreptulü liberei alegeri. Acestü dreptü se confirmä prin o nouä lege in comitiile anulu urmätoriü.

La acestü anü, 1666, móre Ana «*mösia alegerei condeiane;*» anulü alü duoilea alü mântuirii Poloniei 'lú numesce monumentulü nostru, socotindü färä indoelä dela inceputulü resbelulu civilü (1664)¹⁾. In ora mortii, Ana se făcuse Catolicä.

V.

Cätü a fostü in vietiä Ana, până la cele mai adänci bëtränetie n'a incetatü de a incurcä trebile Poloniei si ale principatelorü române. Celü puçinü bärbatiü ei, figurézä, precumü vëdiumü, in töte evenemintele cele triste de atunci ale principatelorü. Töte incercä-rile lorü, töte mäestriele lorü, in principate ca si in Polonia, äü fostü indesiertü; töte si totü-deauna incepëndu de mai nante de 1600 incöce, äü conjuratü cele mai infricosiate tempestäti, interne si externe, căzäcesci si turcesci, asupra Principatelorü si asupra Poloniei.

Pe la anulü 1602, cândü se luptä Poloni ca sä asiedie pe Simeonü Movilä pe tronulü Romäniei, atâtü erä de prädätä tiëra, in câtü Sobieski comandantele, într o scrisöre către rege, datä din castrele dela Prutü 18 Septemvre 1602, asémënä Moldavia cu o stäncä in

¹⁾ Cu inceputulü anulu urmätoriü, móre si regina, care până ce-si dete sufletulü, nu incetä de a instigä pe regele asupra alegerei libere. «*Regina foemina virilis animi... electionis vivente rege auctor, sui propositi adeo pericax, ut et post ultimam legem, de successore agilet, curamque hanc demum cum spiritu poneret.*» Lengnich Historia Poloniae amplior. p. 241.

Totü la acestü anü (1667) mari si Stanislaü Potocki, supremulü Duce alü östei polöne, bärbatulü Anei. La anulü urmätoriü 1668, abdicä regele, si Poloni alegü sucesoriü pe Toma Wisniowiecki.

care nu mai p^ote subsiste *óstea* polon^á. *É*r^á despre locuitorⁱ spune c^á se trag^u ca selbateciⁱ la p^ádurⁱ de unde nu vor^u s^á *és*^á, num^ái ca s^á n^áib^á de a face cu soldatⁱ polonⁱ. Insusⁱ Irimi^á er^á s^átul^u de patronⁱ si proteptorⁱ seⁱ. Intr'o scris^óre c^átr^á rege dat^á din Suciava Octob^{re} 1602, 'l^u r^óg^á s^á nu-ⁱ mai trimⁱt^á ostⁱ, c^á-cⁱ in t^ót^á ti^éra nu mai e nici sat^u nici orasi^u care s^á nu fie pr^ádat^u si j^ácuit^u. Pe timpul^u acest^á, pr^ád^á ti^éra infricosi^át^u soldatⁱ mercenariⁱ din Polonia, carⁱ se luptar^á pentru Simeon^u in Rom^ân^ái^á, si fur^á b^átutⁱ de Sierban^u. Ei 'si pretinde^á l^éfa tocmⁱt^á. Bietul^u Simeon^u nu pute^á, Irimi^á nu v^{re}á s^á pl^át^és^c^á. Mercenariⁱ 'si r^és^bun^á asupra ti^érei, asupra locuitorilor^u¹⁾.

Dup^á m^órtea lui Irimi^á si a lui Simeon^u, n^óu^e turbur^árⁱ si lupte pentru domnⁱá ti^érei, se escar^á intre feciorⁱ lui Irimi^á si *á*i lui Simeon^u Vod^á. Potocescⁱ, Wisniowicescⁱ, Co-recienⁱ luar^á parte si la acestea²⁾.

Pe la anul^u 1611, trece^á prin Iasi un^u N^em^ti^u, anume Wilden, care siepte anⁱ petrecuse in captivitate turc^es^c^á, *é*r^á acum^u sc^áp^ánd^u, se intor^{ce}^á prin tierile rom^âne si prin Polonia c^átr^á cas^á. Spune Wilden in c^ál^átorⁱá sa: cum^u am^{be} tierile se j^áfui^á de T^átari. Ajung^end^u la Iasi dice: *«Treⁱ dⁱle am petrecut^u in Iasi. Iasi^u s^em^en^á cu un^u orasi^u tier^ánesc^u, nu are murⁱ impregiurul^u seⁱ, are un^u castel^u re^u in care siede principele ti^érei. Locuitorⁱ sunt un^u popor^u tiranic^u, pe tol^u momentul^u sunt amenintatⁱ de T^átari, bietⁱ tierani p^ár^ádesesc^u satele din t^óte p^ártile, si petrec^u in p^áduri»*³⁾. Principele ti^érei de atuncⁱ er^á Constantin^u Movil^á. El^u se guvern^á prin consilieile cumnatilor^u seⁱ, Potocki si Korecki, Polonⁱ cei f^ár^á crierⁱ, cum^u i-ar numⁱ Miron^u. P^órta depuse la anul^u 1612, pe Constantin^u, si numⁱ in locu-ⁱ l pe Tomsia. Atuncⁱ incepur^á, si tinur^á ap^ói p^án^á la 1618, luptele cele nefericite ale acestor^u Polonⁱ si ale Movilescilor^u cu Tomsia si cu T^átariⁱ si cu Turcⁱ, precum^u se atinse mai sus^u.

Sub cursul^u acestor^u lupte f^ár^á cap^u, astfeli^u se pr^ádase ti^éra, inc^át^u nu mai g^á-siaⁱ in Moldova nici sate si orasie care er^á pref^ácute in cenusie, nici locuitorⁱ carⁱ tr^ái^á in p^ádurⁱ, ci num^ái un^u in^íor^átori^u desi^ert^u de morminte, morminte rom^âne si pol^óne, in care z^ácea si din b^ár^ábatⁱ fetelor^u lui Irimi^á. Kobierzicki nar^ánd^u aceste tragedⁱi numesce Moldavia morm^entul^u Polonilor^u⁴⁾.

Montalban^u, scriitor^u contimpuran^u, dice intre altele: *«Inainte de ac^esta cu cincⁱ-dieci de anⁱ, ti^éra rom^ânesc^á, af^ár^á de cet^áti si orasie, num^ér^á mai bine de patru-dieci mi^á*) de sate. Ér^á Moldavia cu mult^u mai multe. In^á acum^u, din cauza multor^u resbele, si a deselor^u rebeliunⁱ ale principilor^u si ale indigenilor^u, at^át^u sunt de devastate inc^át^u de abia mai r^emas^e jum^etate din locuitorⁱ ti^érei»*. Intr'alt^u loc^u dice c^á at^át^u sunt de ap^ásatⁱ locuitorⁱ ti^érei, in c^át^u cu mult^u mai de suferit^u le-ar fi s^órtea st^ánd^u de a dreptul^u sub^u jugul^u Turcilor^u⁵⁾.

Ét^á la ce ajunser^á tierile prin nes^áturata poft^á de domnⁱá a Movilescilor^u, prin nebuna sumetⁱá a Polonilor^u, prin crudⁱmea Turcilor^u si a T^átariilor^u.

In^á nu aici e locul^u acestor^u triste istoriⁱ.

Scopul^u nostru er^á de a coment^á num^ái cel^u monument^u de gele al^u Anei Movil^á. Bunul^u lector^u ne va ert^á dac^á ne-am^u ab^átut^u pu^ácin^u la Movilescⁱ in general^u, si la patronⁱ lor^u.

¹⁾ Despre acestⁱ mer^ecenariⁱ polonⁱ *á*i lui Simeon^u, inc^á z^ác^ur^á p^án^á acum^u nefolosite o multe de corespondⁱntie oficialⁱ, in biblioteca din Kornik.

²⁾ Engel nu cun^ósce aceste lupte. Miron^u ni le spune dup^á istoricⁱ Polonⁱ.

³⁾ Wilden, Neue Reysbeschreibung etc, Nürnberg. 1613. 4. pag. 254.

⁴⁾ Non abs re quispiam Valachiam (asi^á numesc^u Polonⁱ Moldavia) Polonorum tumultum appellat. pag. 663.

⁵⁾ P^óte num^ái patru, é^r' nu patru-dieci.

⁶⁾ ... Quinquaginta ab hinc annis Vallachia Transalpina praeter oppida et civitates, quadraginta (?) et amplius mille pagis constabat; Moldaviaque tamquam dimidio major, longe pluribus repleta erat; nunc autem ob multa bella, crebrasque principum una cum indigenis rebelliones, devastatae sunt adeo, ut dimidiam incolarum partem non habeant. etc. etc. Montalbanus, de Turcarum moribus commentarius. Montalban^u scri^e^á ace^{ste}a cam^u dup^á anul^u 1620. C^árticea lui a r^emas^u necunoscut^á istoricilor^u rom^âni. El^u scrie cu mult^u in^íter^es^u despre tierile Rom^âne, si cu mult^á cunos^eci^{nt}^á a lucrurilor ca unul ce, precum^u spune insusⁱ, v^edⁱuse

Să incheiemă deci, rugându Geniulă Româniloră, să-î fericescă cu matrône cu spirită înaltă si activă, precumă pare a fi fostă si Ana Movilă, însă cu inimă de Române ca Corneliile străbuniloră nostri, cu matrône măi demne de memoria posterității!

Berlină, Dumineca Tomei, 1860.

A. Papiu Ilarianu.

aceste tieri. Elă promite că într'o altă lucrare a sa are să descrie principatele Române măi cu deamăruntulă. Nu seiă însă dacă si-a plinită promisiunea. Cu o altă ocaziune am să mă întorcă la Montalbană, precumă si la altă asemină autori măi puçină cunoscuti.

OKOLSKI, DESPRE MOVILESCI

Cartea lui Okolski (*Orbis Polonus, in quo antiqua Sarmatarum gentilitia... praemia et arma specificantur et re-lucent. Cracoviae, 1641. fol. 3 vol.*), pre câtu de rară, pre atâtu e de importante si pentru Români. In tomul II, la pag. 226—232, după ce descrie stema familiei Movila (după elu, Mohila), două sabie asediate crucisî, apoi urmază:

LINEA FAMILIAE MOHILORUM.

Mutius, hic ex Romano Imperio primus in Graecorum Imperium bellando devenit, cuius post modum posteritas in Transylvania, Moldavia, et Dacia consedit. Et quia Mutiorum familia Romae quae fuerat norma amantium patriae, M. Scevola, in Tesseram gentilitiorum duas clavas Herculeas defert, sicut tradidit et Petra Santa in Tesseris gentilitiis: ille tanquam alterius gentis incola, ne clavis videatur antecedere gentem, ad ipsorum consuetudinem clavas in frameas convertit, et pro gentilitiis recepit. Extant tantae origini literae in pargamend Italico idiomate conscriptae in Archiuo Illustrissimi Ducis Samuelis Korecki, qui filiam Hieremiae Mohila Palatini Valachiae in consortem tenuit. Hoc etiam ipsa Rom: familia affirmat. Mohila, cognomen nobilitatis acquisitum in Bessarabia vel Dacia, vbi Sclauonicae linguae vsus manet, significat autem Mohila cipum sub quo occisorum hostium vel bellatorum cadauera conduntur. Et quia descendens ex familia Mutiorum magna et suprema Martis tentando plurimos patriae hostes gladio demetierat, atque sua virtute bellica tumultus hostium ripas Danubij repleuerat, cognomen Mohila accepit. Ioannes Mohila hic nominis sui gloriam in Hungaria ita plurimum belli moderamine dilatauerat, et Huniadis familiae amor et decor extiterat, ut filiam Despotij in coniugem ipsi obtulerit. Hic vtriusque Valachiae fuit administrator perpetuus sub Alexandro Principe Valachiae, cui etiam ex Despotiis coniunx fuerat, nam debilitate oculorum et corporis consumebatur. Reliquit hos filios. Hieremias pri-

LINIA FAMILIEI MOVILESCILORU.

Mutiū, in urmarea resbelorū la care luă parte, celū de ântăiū a trecutū din imperiulū romanū in celū grecescū. Urmasiū lui se asiediară după aceea in Transylvania, Moldavia si România. Si fiindū-că in Roma familia Mutiilorū alū cărei modelū in iubirea de patriă eră M. Scevola, are de stemă gentilitiă două meciuci erculiane, precumū arată Petra Santa in stemele gentilitie: acelu Mutiū, intrândū acumū in sinulū unei alle gintī, stramută, după datina acesteia, meciuca in sabiă, pentru ca să nu pară a stă in fruntea gintei in puterea meciucei. In archivulū pre-strălucituluī duce Samuel Korecki care aveă de muiere pre o fiă a lui Irimiă, domnulū Moldaviei, se păstrează documente scrise in limba italiană pre pergamenă despre inalta origine a acestei familie. Movila, conumele nobilității lorū, câstigatū in Basarabia unde e in usă limba slavonă insemnăză movila in care se asiēdiă cadavrele inamicilorū sēu ostenilorū cădiuti in resbelū. Si fiindū-că Mutiū, ca adevēratū descendinte din familia Mutiilorū, in luptele sele eroice taiase o mare multime de inimiți ai patriei incătū impluse de movile ripele Dunărei, priimī conumele de Movilă. Ioan Movilă atăta gloriă câstigase in Ungaria prin faptele sele de resbelū, si atătū eră de iubitū si onoratū de familia Huniadi, incătū acesta îi oferī de muiere pre fiia lui Despotu. Acesta administră totă Moldavia sub domniă lui Alexandru rodă care incă aveă muiere din familia Despotilorū, si suferiă de ochi si de trupū. Acestia eră fiū lui Ioan. Irimiă, ântăiulū

mus filius Palatinus Valachiae. Hic tantum declarabat in Regnum Poloniae affectum, ut etiam mori pro Regno non denegaret. Ob cuius maiorem declarationem, indigenatum petijt et inter nobiles Regni computari voluit, quem ad sua nobilitatis arma Ioannes Zamoyiski Supremus Cancellarius et Exercituum Regni Dux, et Philippus Padniewski Episcopus Cracovien. et dux Seueriae admiserunt. Demum ut effunderet animi sui candorem, filias suas omnes magnis nobilibus et primatibus Russiae et Regni in matrimonij vinculum, opulentissime concessit. Verum ne verbis ipsis tanta res propositi censuram teneret, in medium liceat priuilegium hoc adducere.

IN NOMINE DOMINI, AMEN.

SIGISMUNDUS III. Dei Gratia Rex Poloniae etc. Ad perpetuam futurorum temporum memoriam, significamus praesentibus literis nostris quibus interest vniuersis. Cum proxime prateritis annis Moldauia quam Valachiam vulgo dicunt, iniquissimo peregrini hominis oppressa dominatu, et domesticis ac externis malis misere laboraret, et de statu protinus delecta in extremo pene discrimine versaretur, neque vero nos, aut illius Prouinciae pericula negligenda, aut tot hominum salutem deserendam aequum putaremus, atque adeo felicissimis auspicijs adducto in eam nostro exercitu summa prudentia ac animi magnitudine praeclara Illustris ac Magnifici Ioannis de Zamoscie Regni nostri Cancellarii atque Copiarum supremi Ducis, eam ab extremo interitu vindicassemus: saluamque conseruassemus; autoritate nostra, ipsisque Moldauiae incolis petentibus et volentibus a supra nominato supremo Duce nostro exercitus, Praefectus illi fuit Magnificus Hieremias Mohila, vetustissima splendidissimae familia ac gestis maximis, honoribus percelebri, ibidem natus, ac iure quoque nobilitatis ciuitateque iam pridem in Regno nostro ob spectatam in eo virtutem donatus, ita quod iam antea ratum et gratum habuimus, possessionem ipsius Palatinatus et ius, peculiari quoque diplomate nostro confirmandum ratificandumque duximus, atque hoc praesenti confirmamus et ratificamus. Habebitque et tenebit eum Palatinatum Moldauiae praedictus Magnificus Mohila ad extrema vitae suae tempora, et post mortem eius liberos ipsius masculos ad eandem Pala-

născutū, fū domnū alū Moldaviei, acesta cu atăta iubire se purtă cătră Polonia încâtū nu se indoiă a-si pune si vietă pentru acestă țieră Si spre mai multă dovadă, a cerutū indigenatulū, dorindū a fi număratū între nobilī Poloniei; Ioan Zamoiski, cancelariulū; si Filipū Padniewski, episcopulū de Cracovia, 'lū priimiră in a-mele nobilității lorū. In fine, ca să arete si mai multū sinceritatea inimei sale, tôte ficele sale le mărită după principī din Rusia si Polonia. Si acū punemū următorulū privilegiū.

IN NUMELE DOMNULUI, AMIN.

SIGISMUNDŪ III, din gratia lui D-dieŭ rege alŭ Poloniei etc. Intru de apururea aducere aminte, facemŭ cunoscutŭ tuturor cuŭ se cuvine cu acestă carte a noastră. In anii de currendŭ trecutŭ, Moldavia, răsturnata din starea sa de mai nainte, aflându-se aprôpe de peire prin domnirea unuŭ omŭ veneticu si prin atâte rele din lăintru si dinafară, noi negăsindŭ de cuviintia a o parăsi in asemenea periclu, amŭ si scăpat'o prin fericitulŭ succesŭ alŭ ôstei noastre, multiămită intieleptiunei si mărimnei strălucitului si măritului Ioan Zamoiski cancelariu si duce supremŭ alŭ ostilorŭ; si apoi, atătŭ prin vointia noastră câtŭ si la cererea ce aŭ făcutŭ locuitorii țierei cătră numtulŭ duce supremŭ alŭ ôstei, domnia țierei se incredintiă măritului domnŭ Irimă Movilă, nascutŭ in acea țieră din cea mai vechiă si mai luminată familiă, si carele în consideratiunea virtutiloru sale încă mai de demultŭ căstigase dreptulŭ de cetătianŭ si nobilŭ polonŭ; decŭ, aceea ce încă atunci cu plăcere incuviintiarămŭ, găsirămŭ cu cale de a-lŭ întări in domnia si prin acestă peruliare diplomă. Asiadară va avē si va tinē domnia Moldaviei măritulŭ Movilă până la finitulŭ dălelorŭ sale, érá după mórtea sa pre-

tinatus dignitatem promouebimus. Prouincia ipsa Moldauia cum suis territorijs in limitibus suis manere et conseruari debet, legibusque et institutis pristinis regetur et administrabitur, vectigalia illius Prouinciae administrabuntur, dispensabuntur, et erogabuntur a Palatino, in primis ad utilitatem publicam et statum illius Prouinciae et securitatem tuendam et conseruandam. Iudicia etiam ad normam in illa receptam et usitatam tractabuntur, usum religionis Graecae liberum intactumque habere debent. Dignitates et officia Palatinatus bene meritis distribuet. Monetae etiam cudendae illi facultatem concedimus, ad instar monetae Polonicae, ut aequae sit proba, et aequalis grano, pondere, et numero numismatum, ut in Polonia caeterisque dominiis nostris recipi possit. Ut illa prouincia ab hostibus secunda sit et tranquillitate ac pace fruatur curabimus, Amicitiam et pacem inter nos ac Serenissimum Turcarum Imperatorem, is idem Palatinus et posteri eius curabunt et propagabunt, tutumque ac securum transitum ultro citroque in Turciam Legatis Nuntiis nostris, ac mercatoribus Regni et dominiorum nostrorum praestabunt. Conditiones etiam reliquas dum ab Illustri et Magnifico Ioanne de Zamoscie Cancell: et Generali exercituum Regni nostri, Palatinus Moldaviae auctoritate nostra constituetur, pactas et iuratas ipse ac eius posteri praestabunt et explebunt. Quibus praesentibus literis nostris nihil derogatum volumus, in cuius rei fidem praesentes manu nostra subscripsimus, sigilloque Regni consignari mandauimus. Datum Varsaviae, die vigesima quinta Mensis Martij. Anno Dni. Millesimo Quingentesimo Nonagesimo septimo, Regnorum nostrorum Poloniae decimo, Sueciae quarto.

SIGISMUNDUS REX.

Laurentius Gebicki Secret. Maior.

His ex privilegijs, et genus et officium, affectus atque merita in Regnum, luce clarius Ieremiae Mohyla demonstrantur. Habuit in coniugem ex Palatinatu Transilvaniae filiam ex Senatoribus primi de familia Ciamartorum Elizabetham, ex qua suscepit filios et filias, erant arma nobilitatis ipsius duae lunae mediae iunctae ad inuicem extremitatibus concavitatum, et supra eas crux non tangens lunas. Habent quandam conformitatem ad arma Ostroia. Georgius alter filius Ioannis qui ad dignitatem nobilitatis Poloniae 1596. receptus fuit. Et cum

următorii seî de partea bărbătescă Ți vomă innălția la acea domniă. Moldavia va păstră marginile sale, se va guvernă după vechile sale legi si institute, dările se voră administră de Domnulă, care, mai pre susă de tôte, va avă în vedere folosulă si securitatea țierei. Judecățile se voră face după usulă păzită din vechime. Legea grecăscă se va păzi neatinsă. Demnitățile si diregătoriele țierei le va împărți la cei ce le voră merită. I dămă si voiă de a bate bani, însă după forma monetei polone, adevă de aceeași probă, mărime, măsură, si de același numără, ca să potă âmbă în Polonia si in celelalte țieri ale năstre. Vomă purtă grige de siguritatea dinafară a țierei, si de liniscea si pacea ei. Eăă insusă Vodă si următorii lui voră năzui la tinerea păcei si amiciei între noi si pră-luminatulă împărată ală Turciloră, ingrigindă si de sigura trecere si întărcere a soliloră si neguțătoriloră nostri in Turcia. Deasemine va păzi si va implini elă si următorii seî si celelalte conditiuni făcute si jurate, după ce strălucitulă si măritulă Ioan Zamoiski cancelariulă si ducele supremă ală Poloniei, Ță va instală prin autoritatea năstră in domniă Moldaviei. Acăstă carte a năstră, din care nimică nu voimă să se scadiă, spre mai multă credință o subscriserămă cu mână năstră, si poroncirămă să se insemneze cu sigilulă țierei. Dată in Varsavia, 25 Martiă, 1597, anulă ală diecelea ală domniei năstre din Polonia, si din Svecia ală patrulea.

SIGISMUNDU REGE.

Laurentiu Gebicki Mare Secretariu.

Din acestă privilegiă se vede destulă de luminată genulă si demnitea, precumă si iubirea si meritele lui Irimia Movilă cătră Polonia. Mureea lui, Elisaveta Ciomartai, eră fiă unuia din cei de ântăii magnati din Transilvania, cu care avă feciori si fete. — Georgiă fă ală doile fiu ală lui Ioan; acesta căpăta nobilitatea polonă la 1596, si fiindă-că eră de

vitam spiritualem ritus Graeci elegisset, Metropolita Terrarum Moldaviae electus et confirmatus est. Hic, dum correctio Calendarij in Romana Ecclesia recepta, approbata et promulgata in Christianitate fuit, particulare privilegium ut Catholici in Valachia existentes iuxta antiquum Calendarium festa celebrent, ob tranquillioram vitam inter Graecos a Sede Romana obtinuit. Extant literae Cardinalium Eminentissimorum amicales ad ipsum in Mohylorum archivo. Semianus sive Simeon. ut in Constitutionibus Regni indigenatus illius vocatur, Supremus Exercituum utriusque Moldaviae fuit. Demum ob heroicum robur in bello, et splendida facta in castris et Palatinatu Valachico, a Multanis et Othomanica potestate, in Palatinum Multanorum seu Bessarabiae creatus et constitutus fuit. Portabat plenum affectum in Regem et Rempub: et mediis conuenientibus id declarabat. Reliquit filios et nobiles Regno. Constantinus filius primus Hieremiae, quem Regia manus per Ioannem Potocki Generalem Podoliae et Capitaneum Camenecensem fusis viginti quinque millibus hostium ad Stepanowce, in Palatinum Moldaviae deduxit et constituit. Alexander alter filius, et iste successerat in dominium Moldauicum, multa constantia contra rebellisantes pugnando. Bochdanus tertius filius, qui in curia Othomanica obsequia reddendo, ibidem occubuit. Filiae vero Hieremiae fuerant Regina Michaelis Ducis in Wisniowiec Korybuth consors. Ex hac superest filius Hieremias in Repub: ornatissimus et fidelissimus ciuis, in castris vero perpetuus et maximus miles, superest et filia cum speciositate formae virtutum specimine lucens, Capitanei Lublinskis coniunx. Maria altera filia flos virginum ob pulchritudinis venustatem, decor matronarum ob morum gravitatem, erat primo matrimonij foedere iuncta Stephano Potocki, Palatino Braclaviens: Generali Podoliae, Notario Exercituum Regni Zelenen. Camenenen: Laticouien, Litinen: Praefecto, et reliquit in ornamentum patriae filios et filias. Secundo matrimonio fuit consors Nicolai Fierley Palatini Sendomiriens: Lublinskis: Casimirien: etc. Praefecti. Haec una cum sorore germana, Anna Castellani Sieradien: consorte Viennam descenderat, ut in comitatu Serenissimae Reginae Ceciliae Renatae Vladislai IV. ad Regnum Poloniae, fieret iurata et sincerissima ductrix. Filiae illius sunt Radziuilij Succamerarij Supremi M. D. Lit: coniunx, et altera Notarij Campestris Bohuslaviens: etc Praefect. Filios sub armis Pilava considerabis. Catharina quam ipse maritus moribus grauem, virtutibus insignem declarauit. Erat namque consors illius bel-

legea grecăscă, se alese si se întărî de mitropolită ală Moldaviei. Acesta, după ce se primî în beserica Romei îndreptarea cărindariului, câştigă dela scaunulă Romei unŭ privilegiu particulariŭ pentru catolicii din Moldavia, ca acestia să tină serbătorile după cărindariulă celŭ vechiŭ, pentru a petrece mai nesupăraţi între cei de legea grecăscă. În archivulă Movilescilorŭ se păstrează scrisorî amicabile de ale cardinarilorŭ către dănsulă. Simeon a fostŭ mai-marele ôstei moldovenescă. În urmă pentru faptele lui cele strălucite în resbelŭ Românŭ si Turcŭ lă făcură domnu ală Tieret-Romănescŭ. Se purtă cu multă iubire către regele si republica Poloniei. A lăsutŭ fiŭ si nobilŭ Poloniei. Constantinŭ, ântăiulă născutŭ ală lui Irimiă, intră în domnia Moldaviei cu ajutoriulă regelŭ după ce Ioan Potocki Generalulă Podoliei si capitanulă de Camenilia, frânse la Stefănescŭ ôstea inimică de 25 mîi. Alexandru ală doile fiuŭ, si acesta urmă în domnia Moldaviei, luptându se cu multă constantiă încontra rebelilorŭ. Bogdanŭ ală treile fiuŭ care servindŭ la Pôrta turcăscă, acolo si murî. Eră fetele lui Irimiă fură, Regina, consôrta lui Michaiŭ Korybuth ducelŭ de Wisniowiec. Fiiulă ei Irimiă e illustru cetăţianu si ostasiŭ; eră fiă sa. consôrta căpitanulŭ de Lublinŭ, strălucisce prin frumusetia si virtutile sale. Maria, ceealaltă fată, flôrea verginilorŭ prin frumsetia sa, decôrea matrônelorŭ prin gravitatea purtarei sale; mai ântăiŭ eră măritată după Stefanŭ Potocki, palatinulă de Braclavia, generalulă Podoliei s. cl., lăsă după sine în ornamentulă patriei fiŭ si fiice; în a doua căsătoria fu consôrta lui Nicolaŭ Fierley, palatinulă de Sendomiria scl. Acesta, împreună cu soru-sa Ana, consôrta castelanulŭ de Sieradia, mersese la Viena ca să aducă pre Serenitatea sa regina Cecilia Renata a lui Vladislai IV; fiicele ei sunt, una nevasta lui Radziuil succamerariulŭ supremŭ ală marelŭ ducatŭ ală Litvaniei, si ceealaltă a prefectulŭ de Bouslavia scl. Pre Catharina insusŭ bărbatu-seŭ o dechiară strălucită prin purtarea si virtutile sale; ea eră consôrta vităzului Samuel Korecki ale căruŭ fapte si tri-

licosissimi Ducis Samuelis Korecky, cuius res et Triumphus aeternitate vigent, reliquerat filiam Lescinscij coniugem. Anna ultima filia Hieremiae Maximiliani Przerebscij ante Castellani Sieradien: tum Palat: Lencicien. Mostice: Medice: Litinen: etc. Praefecti consors, reliquerat filios duos sed maiorem invida mors vigesimum tangentem annum eripuit, remanet magnae expectationis filius Carolus Sigismundus. Postmodum erat Ianusij Czarnkowski Comitis de Slopa Castellani et Praefecti Drahimen. consors. In illius curia dum vice quadam Nuntius Apostolicus in Regno, nunc Cardinalis Eminentissimus Santa Crucius fuisset, retulit Illustrissimo quod frameae istae in crucem dispositae in Dacia, quae pro insigni reperiuntur descendat a clavis Herculeis Romanis Mutiorum familiae, unus enim illorum illinc descenderat et hanc commutationem armorum fecerat. Michael filius primus Simeonis Palatinus Multanorum. Gabriel alter filius etiam Palatinus Multanorum, eius corpus sepultum in Szoczawa. Petrus 3. filius Archimandrita Piecariensis, Metropolitae Ruthenorum Kiowien. Halicien. Schismaticorum, reformavit Eccl. S. Sophiae et clerum aliquatenus in moribus. Ioannes 4. filius, qui totam vitam suam militaribus trophaeis in Hungaria obligavit et commisit: Crescit virtus in immensum dum pro Christi nomine prompte defertur. Moyses ultimus filius. Hic vicibus alternis Palatinus Moldaviae denunciatus, dum sedem occupat, inconstanti Senatorum iudicio turbatus, deposuit cum summo detrimento propriae substantiae regimen et Palatinatum, manet in Russiae Palatinatu haeres in Wielkoocz, nobili Polonorum libertate tantum gaudens ob securitatem vitae, quantum ob dominium leui de causa variabili Valachicum non gauderet.

unfuri in eternu voru fi celebrate; fii-sea se marita. dupa Lescinski. Ana, fata cea mai tenera a lui Irimia, consorta lui Masimilianu Przerebski mai antaiu castelanu de Sieradia, apoi palatinu de Lencic scl., lasa doi fi, pre celu de antaiu lu rapu morteia in etate de 20 ani, alu doile Carlu Sigismundu trasesce plinu de sperantiu. Dupa aceea se marita dupa Ianus Czarnkowski, comite de Slopa, castelanu si prefectu de Drahim. In curtea acestuia aflandu-se odinioara, Santa Cruciu, nunciu apostolicu, care dupa aceea se facu cardinalu, spune ca acele savie dispuse in cruce, insemne ale Movilesciloru in Dacia, se tragu dela meciucile erculiane cele romane ale familiei Mutiiloru, pentrucu unul din acestia trecuse aici, si facu acesta schimbare de arme. Michaiu antaiulu nascutu alu lui Simeon fu domnu alu Tieret-Romanescl. Gavril alu doilea fiiu, deasemenea alu Tieret-Romanescl, se ingropa in Suciava. Petru alu treile fiiu, fu archimandritu de Pecaria, si mitropolitu alu Ruteniloru in Kiovia, acesta indrepta biserica S. Sofie si clerulu. Ioan alu patrulea fiiu, tota vietia si-o petrecu in arme in Ungaria, ca ci virtutea cresce preste mesura luptandu-se pentru Cristu. Moise, celu din urma fiiu. Acesta de doue ori fu numitu domnu alu Moldaviei; turburatu prin inconstanta boiariloru parasu scaunulu domniei cu multa perdere a averei sale, acumu se afla in palatinatul Rusiei in Wielkoocz, bucurandu-se in sigurantiu de libertatea polona, precatu nu se bucura de domnia romana cea schimbatori.

DOCUMENTE MS. DIN BIBLIOTECA DIN KORNIK*).

(I). Iasnie wielmożny Mscziwy Panie Woewodo moy Mscziwy Panie.

.... nie masz innych nowin ieno thesz z Woloch, coie Wm. memu M. Panu napisze. Co bylo slychac o Tomszy ze go wzieto do Turek, thedy nie, na Brailowie iesth, y z zona; pzepraktykowano kozaki Zaporoskie y posli z Woloch bo im nie maia czym placic, Wolosza nie przystala do Alexandrzyka; Hawrilowka sie napieraia, y swem oszobnem obozem leza; Alexandrzykowi nie chcieli dac dani, odzywaiac sienato azby choragiew mial, y tych co byli poslali dani wybierac do dwuseth wybili. Thusza jednak ze poslano dani Cesarzowi Tureckiemu. Zechoragiew dadzo, ba wziawszy oni szescdziesiath tysiacy czerwonych zlotych {dani, nayda sobie lada przyczynke y drugiego na Hospodarstwo posla, a dan iusz poslano Cesarzowi Turreckiemu. Tym sie thesz barzo Wolosza urazila, ze Kozaczy odchodzac Uriowski powiath y drugi sle go nie pomne pzewiska zdarli. Xiaze Wisniowieczkie mieszka w Iassiech z Alexandrzykiem, ma do osmi tysieczy ludzi, ale barzo podlych, to iest barzo ubogich, poszarpanych. Xiaze Koreczkie nie ma wiecci dwu tysiaczu ludzi, ale then ma ludzie dobre y lezy o-

(I). Prè-luminate si prè-indurate domnule Voevode.

..... am acuma scrii pròspete numaì despre Moldova: Ceea ce s'a auditù despre Tom-sia cà l'arù fi luatù Turciì, nu e adevèratù, cà-cl elù se aflà la Bràila impreună cu Dòmna-sa. Căzaciì Zaporogeni s'aù retrasù din Moldova din lips'a simbriei. Moldoveniì nu vorù sà priimescà pre Alexandrutiù, si totù tinù cu Gavrilasiù cu care staù in tabără osebită. Luì Alexandrutiù n'aù vrutù sà răspundiă dârile, dicëndù că nu e intăritù in domniă, ba încă aù ucisù apròpe două sute de cei trimisi pentru stringerea dărilor. Sperantia lorù este că ei aù trimisù sultanul turcescù haraciù de 60,000 galbeni, pentruca sà le trimită stégù de domniă ca sà-si pótă pune unù altù domnù după voia lorù. Moldoveniì s'aù intăritatù fòrte multù, aflândù că Căzaciì aù prădatù in retragerea lorù tinutul Orheiului, si încă unù tinutù ce nu-mi mai aducù aminte. Principele Wisniowiecki siede in Iasi cu Alexandrutiù, are până la 8000 ómeni, insă prè-ticălosi, adecă seraci trentiărosi. Principele Korecki nu are de câtù 2000 ómeni, dar bunì voinici, si se aflà cu tabăra luì la Tecuci lângă marginile mun-

*) Aceste documente le avemù copiate după chiarù originalele ce se păstrează in biblioteca contelui Dzia-lynski din Kornik in Posuania. Acéstă bibliotecă cuprinde tesauri necercetati încă pentru istoria noastră. Celù ce scrie acestea, cândù se aflà in Prusia la 1860, făcëndù cunoscintiă cu eruditul conte care pre atunci erà membru alù parlamentulù din Berlinù, multe manuscrite si cãrti rare a copiatù din prè-avuta sa bibliotecă din Kornik. Cele mai interesante din acestea, si care preste puçinù vorù vedè lumina, sunt corespondintiele, in originalù, ale lui Michaiù V. si Irimiă Movilă cu Sigismundù III regele Poloniei, precumù si *Acta Tomiciana* din care contele, câtù fù in vietiă, publică 8 volumenti in folio. Contele Dzialynski, invetiatulù, umanulù si adevèratulù patriotù polonù, muri la inceputulù anului 1861, plânsù de Poloni si de toti numèrosii sei amici in istoriă.

Traducerea acestorù siepte documente polòne o datorescù binevointiei domnului B. P. Hăjdău, pòte uniculù Slavistù ce avemù in România.

bozem w Tykuczu na granicach Multanskich w mieyscu takim ze woyska nie moga go minac skadkolwiek zastapia nan. Xiaze Wisniowiczkie ieno w tey potrzebie byl pierwszey, a Xiazeciem Koreczkiem horuie. Pierwszy error sie stal, ze zaraz w pogonia nie puscili sie po Tomszy, bo ieno w poltrzeciu mil noczowal po bitwie, mogli go doysc, bo we trzechseth koni uchodzil y uyrzawszy tylko ze Wolosza ucieka z bydly mniemaiac ze pogonia pouciekali od niego ieno ich osmdziesiath zostalo przynim. Xiaze Koreczkie potey pierwszey potrzebie cztery kroc mial potrzebe z Turki i Tatory, w ktorych potrzebach potrzykroc byl sam Tomsza, sam uchodzil z bitwy, ale zlaski Bozey szcieszliwie gromili porazal the ludzie Xiaze Koreczkie, a tha iusz ostatnia potrzeba tak szcieszliwa bela nastapielo woysko Tatarskie, o ktorych wiedzac Xiaze Koreczkie ruszel sie przeciwko nim, ale kalauza zlego mial, ze sie minal z Tatory, y Tatarowie w obozie tylko czury zastawszy, to iesth szynkarze a kuchciki, zastali tesz y potrzeby co iesc co pic, y powiazali tych co tam byli, sami sie rozgoscili, popieli, ktos iednak ztamtego obozu szlakiem tym znaczac sie po kowanych koniech puscil sie za Xciem Koreczkiem w piaci milach iusz pogonil Xcia Koreczkiego, kiedy dal sprawe ze wzieto oboz, uprosil Xiaze Koreczkie swych ludzi choc spraczowanych ze powrocili znim, y przyszedl nadedniem na Tatory wpadl na straz y na oney strazy zaraz w oboz, ztaka pretkoscia ze y do koni Tatarowie nie przyszli, malo ich co uszlo, y ma wieznie znaczne. Wiecz dostalby byl Tomsze, ale woie woda Multanski zwlokl go do trzeciego dnia traktatami, asz sedziak przyszedl s tysiacem Konij uwioldl Tomsze do Brailowa. A zwlokl tym ksztaltem: Prosil aby do ziemie iego nie wchodzil z takim woiskiem, obiecuiac poimac Tomsze i wydac go. Brailow ten zamek iesth ktory Turczy trzymaia nad Dunaem y fortecza iest dobra tamze na nim iesth Tomsza y Tomszyna, skarby tam mial, ale ten sedziak wszytkie skarby pobral od niego y poslal Cesarzowi Turczkiemu. Iesth tesz tam drugi zamek co Turczy trzymaia na tamte strone Dunaiu, ytho iusz pewna iesth, ze matheriey na most siela nagotowali iusz, ytak wiadomosci siegaia ze in Mar-

tenesci, astfelu incatu dusmanii nu potu trece nici dintr'o parte fara a se intalni cu elu. Principele Wisniowiecki a fostu faia in cea de antaiu batalf. Era in celelalte totu numai principele Korecki. A fostu o mare gresela ca nu s'a urmaritu fugariulu Tomsia care a masu in departare numai de doue mile si jumetate dela campulu batalfei, si pre care ai nostri l'aru fi pututu ajunge candu elu fugia numai cu 300 calareti, din cari apo cel mai mult l'au parasitu de frica, remaindu numai cu optu-dieci. Principele Korecki dupa acesta de antaiu batalf a mai avutu alte patru batalfi cu Turcii si cu Tatarii, si in trei din ele a fostu faia Tomsia, si s'a fugaritu cu ajutoriulu lui D-dieu, noroculu fiindu de partea principelui Korecki. Batalfia cea de pe urma a fostu mai cu sema norocosa. Sciindu ca Tatarii se apropia, principele Korecki le-a esitu la intimpinare, dar fiindu-ca avea unu calauzu netrebnicu, n'a pututu sa-i intelnescu, incatu Tatarii dandu preste tabara si gasindu in ea numai servitori, adeca marchitanti si bucatari, i-au legatu pre toti acestia, si au inceputu a se imbuiba in mancari si in beuturi. Totusi unu servitoriulu din tabara a scapatu cu fuga, si povetiuindu-se de urmele lasate de copitele cailoru, a ajunsu pe principele Korecki in departare de cinc mile, i-a povestitu intemplanrea si-lu indupleca ca sa se intorca cu elu in tabara, de si omeni eru triditi. Revenindu in spre dioa, principele a navaltitu de antaiu asupra veghiei tataresci, si apo asupra taberei, cu asi repediune, incatu Tatarii nu avura candu sa apuce nici macaru cai, pucin scapara cu fuga, multi caduira prinsi. Precumu am spusu, principele putea sa prinda pe Tomsia, sa nu fi fostu amanatu pana a treia di prin suciturile Domnului muntescu, pana ce a sositu Sangiaculu cu o miie de calareti, si a dusu pre Tomsia la Braila. Amanarea s'a facutu asi: Muntenu ruga pe principele sa nu intre in tiara lui cu atata oste, promitendu-i ca i-lu va da prinsu pre Tomsia. Cetatea Brailei, pe care o tinu Turcii pre Dunare si in care se afla Tomsia cu Dorna lui, ca-ci vis-

tio maia sie woiska Tureczkie przeprowawac. Galga thesz ze czterdziesta tysieczy lezy pod czarnem lasem, a pod Bialogrodem Car Krymski z siedmadziesiath tysieczy ludzi. Z Warszawy slychac ze tham zawsze dobra mysl, triumphy stad ze pan Bog dal czorke Krolowey Jey Mei, ustawne Maszkary, tancze, bo znacz y Xieza w Maszkary ubieraia, y powiadaia ze y Piatkom nie przepuszczzaia. Przyiachal ongi wprawdzice pacholik, ale zapewne to twierdzi ze co Piatkowy dzien kilkadziesiat par w Maszkarach sli na zamek. Ieszli to iakiego fortelu pokuszaia, coby Turki straszyc isz to nova inwentia raczei watpic o tym niezby dobrze tuszyc. Wiecz na gotowe ludzi dopiero seymowac nie wiem iezli wczas... W Stobnicy die 10 Februari 1616.

Wm. mego Mcziwego PANA zawzdi uprzejmie HETLIWI sluga STAN z TARNOWA,
Cas. Sedomir

*Jasnie wielmoznemu Ponu Panu Zbygniewowi z Ossolina Ossolinskiemu
Woiewodzi Sendomirskiemu memu Mcziwemu panu.*

(II). Jasnie Wielmozny Milosciwy Panie Hetmanie Coronny.

Unizone sluzby moje oddaie w laske Wmlci mego Mcziwego pana. Oznaimuie Wmlci memu Mcziwemu panu is Thomsa znowu stolicze Woloska w Jassiech osiadl. Sktorim iako powiedaia iest Basa Silistriski i Radul woiewoda Multanski, thakze Thatarow dziesiecz thisieczy ktorim dal swe pieniadze. Kusil sie ote woiska X. Coreczky po dwa kroc czatamy podiezdzaia, zdarzilo mu sie, ze ich uriwal y gromil nie zle dalje strzimacz moczi ich nie-mogl ustapil ku graniczy pod Hoczima. thamze obozem stanal, spodziwaiacz sie ratunku skad zaczm granicza woloska do kupi sie zbira chcacz pustoszicz Pokucie a mianowiczie Sniatin msczac sie swych szkod dla czego iako sniatin thakze pograniczne wsi y Pokucie wsitko ustapili do zamkow y miest obronich poschodzili. Prose thedy milosciwy panie, raczie Wmec. obmisliwacz iako bi wstret temu nieprzacielowi uczinicz y iego zamislom zabiezecz;

terfea loru totă a luat'o Sangiaculŭ si a trimis-o Sultanulŭ, e bine intărită. Maiă aŭ Turciŭ o altă cetate din colo de Dunăre, si se scie cu sigurantă că aŭ pregătitŭ o multime de materialŭ pentru a face podu, ca să pôtă trece Dunărea in luna lui Martiŭ. Calga cu 40 miŭ ômenŭ se afla lângă Codru-negru, si Hanulŭ Crimeei cu 70 miŭ de ômenŭ, lângă Ceta-tea-alba. Din Varsavia se audŭ vesti bune, triumfuri, mascarade, dantiuri, chiaru preotiŭ nu se oprescŭ de a se măscări, până si vinerile: tôte astea, pentru că regina a născutŭ o fată. Băiatulŭ care mŭ-a adusŭ acestă scire incredintieză că in dioa de vinerŭ s'a vëditŭ in palatulŭ regescŭ la 20 sêu 30 părechŭ mascate. Pe semne acesta este o nouă inventiune pen-tru a spăria pre Turci. Puçină sperantă..... Stobnicza 10 Febr. 1616.

STANISLAU TARNOVSKI
Castelanulŭ Sendomiriei

Cătră Sbignev Ossolinski, voevodulŭ Sendomiriei.

(II). Cătră Stanisl. Zolkiewski, Voevodulŭ Chiovieŭ, Hetmanulŭ Coronei.

Vë insciintiezŭ că Tomsia a cuprinsu érašŭ scaunulŭ Moldovei, Iasiŭ, avëndŭ cu sine, cumŭ se dice, pre Pasia Silistriei, si pre Radulŭ domnuli muntenescŭ, asemine 10. miŭ de Tătari. Principele Korecki s'a incercatŭ in două rânduri contra acestei osti, năvălindŭ asu-pră-i pre neasceptate; i s'a privilegiatŭ a-i ingrozŭ binisiorŭ, dar n'a fostŭ in stare să se lupte mai multŭ cu atăta ostime, si s'a trasŭ la frontieră sub Hotinŭ unde a stătitŭ cu tabăra in asceptarea vreunui ajutoriŭ. Moldoveniŭ dela margine se adună cu scopŭ de a prădă Pocu-tia, si mai cu sêmă Sniatinulŭ, pentru ca să-sŭ răsbune perderile; de aceea locuitorii Sni-atinulŭ, precumŭ si sătenii de pre la marginile Pocutiei aŭ fugitŭ in cetăti si locuri intărite,

bo iako sam daia znac zeby miał na czala zime thatary swe na pokucie obrocicz, kthorych sie czo godzina spodziewamy, daliey iako pan Bog pokaze nie omieskam dacz znac wmtczy memu mlcziwemu panu. Dan Sniatina 16 Februarii roku 1616.

ZIGMONT ZEBROWSKI

podś. Sniat. reka swa.

*Jasnie Wielmoznemu Panu Jeo Msci. Panu Stanislawowi Zolkiewskiemu
Woiewodzie Kijowskiemu Hetmanowi Coronnemu Panu mnie Milosciwemu.*

(III). *Jasnie wielmożny Mściwy Panie Woiewodo Sandomirski moy Mściwy Panie.*

Zata occurentia pisania do Wmsci mego M. pana przez Iego Msc pana Buczynskiego nicz do oznaymienia swiezszeo nie mam, tylko ze pewnie Czausz przeminal od Cesarza Tureckiego do Krola Jeo Msci. Contentow poselstwa tego ktoz moze wiedziec: mimo gdy ie iusz odprawi, bo doswiadczali tego Hethmani y upominkami chcacz wyczerpnacz, inne im powierzali a in re ipsa inne krolowi Jeo Mosci sprawowali. Jeslize prawda, tho od nich we Lwowie wyczerpniono, ze sthym iedzie, by krol Je Msc koniecznie the ludzie zwiodl z Woloch, a Tomsze wracaiacz pogrozkami, chciec go znowu nassadzie na panstwo. Snęcz Koreczkiemu Xciu poszczesczela sie ze zasz wielka victoria wygral, ale sam barzo ranny W Stopnicy die 26 Februarii 1616.

STAN S TARNOWA Cas. Sedomirski.

Asià-dar vë rogü a vë gândi la rëspingerea acestuî dusmanü, care singurü se laudă că va trimite la ernaticü in Pocutia pre Tătarî, ceea ce ne ingrigesce din oră in oră. Më voiü grăbi a vë insciintiă despre cele următorie... Sniatinü, 16 Febr. 1616.

SIGMUNDU ZEBROWSKI

substolnicü de Sniatinü.

(III). *Cătră Voevodulü Sandomirië.*

Cu astă ocasiune scriindu-vë prin d. Bucinsky n'am nimicü altü mai próspectü de comunicatü, afară numaî de trecerea Clausiuluî dela Sultanulü la Regele. Cuprinsulü solfeî nu se póte află. Hetmaniî nostri s'au nevoitü si prin daruri a află ceva, dar altele le spuneă, altele duceă regelü. Décă este adevëratü aceea ce spuseră in Lemberg, misiunea lorü este de a face ca regele să retragă pre Poloni din Moldova, érá pre Tomsia care se reintórce la domniă să nu-lü mai supere, de frica amenintiărilorü turcesci. Luî Korecki i se întêmplă noroculü de a câstigă o mare victoriă, dar e rănitü fórte greü... Stobnicza, 26 Febr. 1616.

STANISLAU TARNOVSKI.

(IV). Jnie Wielmożny Mcwy Panie Woiewodo Sendomirsky mnie wielcze Mściwy Panie y Stryiu.

Jako zawždy tak y teraz wielka mam w łaszcze Wm meo Mczego Pana ufnosc, nie wątpię, że mi pomożesz mego utrapienia. Miałem Jesieni przeszlei wielkie przesz Tatary skody: ale terazś mie Wołoskiego zaciagu Kozaczy prawie obrocili wniwecz: tak zem ledwie nie wszystkich maietnosci moich odzalał. Prosze racz Wm moy Mczy Pan na seimiku tamtym te proponowac sprawie: niechaj my starozytna slachta dla Indigenatow Wołoskich y Swagrow ich nieniszczeyemy. Idzie y o Rzeczpospolita, idzie y o nas ktorzy ten ponosimy niewczas. Niewatpie że Wm to za ieden z Woiewodztwa swego Articul wlozycie. Dogodzisz moy Mczy Pan y naszym zniszczonym kraiom, et publicae orasz libertati: y nasz zaciagiem Wołoskiem utrapiionych, wielcze sobie obowiazesz, a mnie przed inszemi. W Podhaiczach 28. Lutego Roku 1616.

STAN LANCKORONSKI, Woi. Podol. Star. Ploskirowski.

(V). Jasnie Wielmożny Mściwi Panie, Woiewodo Sendomirski moi M. Panie.

.... Nowini przed Seimikiem nowomieskim tim miał, że Wołosza i s tatarami odniosła bila victoria takiem sposobem na kozakach, że stanowszy za niestrem we 7 milach obozem 500 koni wiprawili zrozumiewacz siez X. Koreczkim i z ospodarem zaskoczyli ie wolo-chy z tatory, sbili ze nec nuncius cladis nie uszedł, s timi horagwiami wpadli na ten obuz tich Kozakow rano pod mgła a omelnieni horagwiami naszemi kozaczy nieprisli do sprawy, uderzyli tatarowie, bili, gonili do niestru, liedwo spultora tisiacza usło tich kozakow, zas na drugi oboz kosakow w poltora mil od hoczimia czata ze 16000 Turkow tatarow wolo-chow multanow napadło woisko tomzine i 6 godzin mocno dobiwali i iusbi byli wzieni, bo szkoczyli barzo i dwa razi wpadali w oboz, lecz nasi ie po oba razi wiparli, a wthem s husarzmi X Jeo M koreczkie s hoczimia przisedsi sparl Turki Kosaczy Tatari, zathim gonili

(IV). Cătră Voevodulă Sendomirič.

.... Ca totdeauna asiă si astădŭ am mare incredere in gratia vóstră, si nu mă indoiescŭ că mă vetŭ ajută in nevoia mea. Tómnă trecută am suferitŭ marŭ pagube dela Tătariŭ, insă acumŭ am pătitŭ si măi reŭ cu Căzacii ce se află in soldulŭ moldovenescŭ, astfeliiŭ in cătŭ potŭ dice că am rămasŭ lipitŭ pămêntului. Asiă-dar vė rogŭ ca in adunarea voievodiei să facetŭ propunerea ca noi, nobilimea cea vechiă, să nu fimŭ nimicitŭ pentru hatêrulŭ indigenatilorŭ moldovenesci si alŭ cumnatilorŭ lorŭ... Nu mă indoiescŭ că vetŭ pune acêsta intre celelalte article pregătite pentru camera din partea Voevodiei. In acestŭ chipŭ vetŭ indatoră si tinuturile nòstre cele jăfuite, si libertatea călcată de cătră simbrasii moldoveni, si măi cu sémă pre mine. Podhaicza 28 Febr. 1616.

STANISLAU LANCKORONSKI, Voevodulŭ Podoliet.

(V). Cătră Voevodulă Sendomirič.

.... Din adunarea provinciale dela Novemiasto avemŭ sciri că Moldovenii cu Tătarii aŭ bătutŭ pre Căzacii in următorulŭ chipŭ. Căzacii asiediându-se cu tabăra dincóce preste Nistru, in depărtare ca de siepte mile, trimiseră cincŭ sute călăretŭ pentru a se intielege cu principele Korecki si cu vodă. Moldovenii si Tătarii năvăliră asupra lorŭ pre neasceptate si astfeliiŭ ŭ isbiră, incătŭ unulŭ măcarŭ nu scăpă viŭ. Si apoi luândŭ stégurile celorŭ bătutŭ, năvăliră asupra taberei Căzacilorŭ in diori de di pre negură, si Căzacii, amăgitŭ prin aspectulŭ stégurilorŭ, nu se măi împrotiviră lovirei Tătarilorŭ, fură bătutŭ, fugăritŭ

ich mile, ze gesto trup na trupie liezal, nocz zasla ze ich sila uszlo, i do 300 wiezniow znacznych ma X Je m koreczkie Turkow Tatarow, woloszi nieziwia, potim ius zadney ponowy niemam. Czi iezykowie powiadaia, ze bi szie bilo poszczesczilo zebrzicz thi ludie ze nietelko wpokuczcie dalieko iscz, lecz i ku warsawie, bo o posilki im laczfiei, sila turkow za dunaem. Ta szczesliwa z iaroslavia nowina ... W Stobnicy 8 Aprilis 1616.

STAN S TARNOWA, Cas. Sedomirski.

(VI). *Stanislaw Zolkiewski Woiewoda K...wski. — Hetman Coronny Barski Kamonawski.....rosta.*

Jasnie wielmoznem, urodzonem Ich M. PP. Senatorom, Dignitarzom, Urzednikom Ziemscim, y wszystkiemu Rycerstwu Corony Polskiey, swim Mciwym Panem y Braciey Wielmoznim, a wszistkiey niemal Coronie wyadomo iest, iakom sie opponowal swawolnem postempkom, ktore za szoba zacziagali lamanie pact od dawnych czasow od przodkow Jeo K. M. postanowionych, y przez. Jeo Kro. M. Pana naszego Mciwego z terazniejszym Czeszarzem Turczkim, potwierdzonych; zem temu niemogl rady dacz, nikomu nima bydz dziwno, poniewaz tich nieszczesnych czasow, nietilko powaga Urzednikow ponizona, ale y prawa, instituta chwalebne Reczptey, wladza y zwierzchnosc Jeo K. M. P. naszego Mciweo, ktory tych swawolnych postempkow, surowie kazal zakazowacz, lekcze powazona. Podawaly szie przesz Jeo Krol. M. na Seymiki, a potim y na Seym przestrogi z roznym mieszcz, do roznich osob przy-

pân' la Nistru, si abiã vro 1500 scãparã cu dilele. O altã tabãrã a Cãzacilorũ, asediatã la 1½ milũ dela Hotinũ, fũ atacatã de armata lui Tomsia, compusã din 16 miã Turciã Tãtarã Moldoveni si Munteni, si dupã unũ asaltũ vigorosũ in cursũ de siese ore cãtũ pre aci erã sã o iea, cã-ci o stricarã multũ, si in dõuẽ rânduri si intrarã in ea, dar de amẽndouẽ orile furã rãspinsi de cãtrã ai nostri. Nemerindu-se chiarũ atuncã si sosirea principelui Korecki cu husarii dela Hotinũ, elũ bãtũ pre Turciã, erã Cãzaciã pre Tãtarã, alungãndu-i cale de unũ milũ, asiã incãtũ cadavrele zãceã preste olaltã, dar nãptea scãpã o multime din ei. Trei sute cãdiurã prinsi in mãnile lui Korecki, ómeni insemnatã. Afarã de asta nu am altã scire. Esploratoriã spunũ cã sã nu fiã avutũ norocũ a-i bate, ei erã sã mERGã departe in Pocutia, si chiarũ la Varsavia, fãrã grige de ajutãrie, fiindũ-cã o multime de Turci se aflã preste Dunãre. Acẽstã fericitã scire a venitũ dela Iaroslav..... Stobnicza, 8 Aprile 1616.

STANISLAU TARNOVSKI.

(VI). *Stanislaũ Zolkiewski, Voevodulũ Kievei, Hatmanũ Poloniei, Staroste de Bar etc.*

Prẽ-luminatilorũ, nobililorũ, domnilorũ senatori, demnitarã, deregãtorã ai tiei, si intregei armate a Corõnei Poloniei, gratiosilorũ mei domni si frãti, si preste totũ, regatulũ polonũ integũ este cunoscutũ, cumũ m'am opusũ eũ acelorũ fapte nebune urmate prin cãlcareã tratatelorũ ce din vechiũ erã asiediatẽ de predecesorii maiestãtii sale regesci, si intãrite cu sultanulũ actualũ decãtrã maiestatea sa regele. Dẽcã nu mi-a fostũ prin putintiã de a pune lucrulã la cale, de acẽsta nime sã nu se mire, cã-ci in aceste nenorocite ale nõstre timpuri, nu numã respectulũ pentru deregãtorã e cãdiutũ, ci chiarũ legile si institutiunile cele lãudate ale republicei, autoritatea si superioritatea maiestãtii sale gratiosului nostru rege care aspru a opritũ atari urmãri fãrã de capũ, sunt puçinũ considerate. Atãtũ

noszone, szam ukazowal, ze to bela niepodobna rzecz, aby ten Poganin, odiecziem i zlupieniem dwu Prowincyi, tylom krzywd y kozackiemi tesz incursiami irritowany mysl tego zaniodbac szcierpiec lisz ktorzy beli autorami tego swawolnego do woloch naiazdu, przesz swe fautory, tak na Seymikach, iako i na Seymie extenuowali, przestrogom prawdziwym wiawimywali, udaiacz ze Czesarz Tureczki Perska woyna zabawiony, niemcze sie za to bracz ze Czar Tatarski do Persiy na woynie idzie, ze iusz Alexandrikowi od Porty choragiew nie-sza, a lacno to belo ludziom do wierzenia udacz, bo iako ono powiedziano facile creditur, quod desideratur, zatem stalo sie ze te placentia pocieszne rzeczy udaiaacych, prawdziwe Rptey ochronie, y bespieczenstwa sluzacze, przestrogi zatlumione, y nicz solide na tym Seymie niepostanowilo sie, coby sluszylo do zabiegania, y dania odporu gwaltowi, który iusz terasz na Rpto nastempuie. . . Nawed y strony ordinarium przyidzie, to iest zolnierza Quarcianego iakoby myal bydz chowau za uporna contradictia kilku oszob, nicz nieiest publice definitum, i ieszli kto niewyedzial z seymu tego, mogl sie dostatecznie kazdy informowac, iako z occasiesy constituciey, ktore samem niepodobnienswem podnoszo przez pieniactwa y calumnie zolnierz tesz yesth od sluzby Rptey odrazon. Terasz iusz do tego przychodzi, ze te niebiespieczenstwa, o ktorzych jeo K. M. Pan nasz M. Rpta prestrzegal, o ktorzych y ia dosycz glosno niemogacz y tez zatrzymac, opowiadal, rzecza sie pewna okaza, zbieraia y gromadza sie Woyska Wielkie Tureczkie y czar Tatarski, który prawda iest belo na tym ze myal iscz do Persiey, ale uporne popierane rzeczy ludzi, ktorzy swawolnie do woloch weszli, naiazd y wo-iowanie ziemie Multanskiey, to sprawil, ze czar Tatarski woynie tu obracza, y Turczy tym po-tezniey do woynysie armuia. Mam z Constantinopola swieza przestroge ze w woloszech mia-sto Hospodara Baba ma urzadowac, y daley czego sie spodziewacz, do iakiego niebiespieczenstwa Rpta iest pzywiedziona, kazdy lacno, szam przesz sie moze rozumiec y wiedziec. A isz iakom wyszey wspomnial nic solide na seymie sie nie postanowilo, czyby sie takowemu gwaltowi takowemu niebiespieczenstwu moglo zabiegacz, na szamey laszcze Bozey, a urodzoney milosci, y checiach Wmciow, do zatrzymania czalosci miley oyczizny wszytko zawislo. O dwye rzeczy Wmciow mech M. PP. y Braciey przez miloscz oyczizny spolney prosze iedna zebyscie wm, kto moze bydz sam sposobny, kto syny, albo powinne ma potemu,

scirile priimate din diferite locuri de câtră diferite persóne, si supuse de maiestatea sa re-gele adunârilor provinciali si adunârei generale, câtu si mintea cea sănătósă arêtă că Tur-culă nu va putè suferi incursiunile si insultele căzăcesci, luarea si prădarea a două provin-cie. Totusi aceia cariă au fostă autoriă acelei năvăliri nebunesci in Moldova, cu ajutoriulă instrumenteloră loră, si in adunări provinciali si in adunarea generale micșioră importantia lucrulă, nu dedeă crediēmētă luăriloră aminte celoră sincere, făcēdu-se a crede că sul-tanulă ocupată cu resbelulă persiană, nu-î dă mâna a se amestecă in acēsta, că hanulă tă-tărescū plēcă la resbelulă persiană, că luă Alexandrutiă câtu pre aci va să-î aducă stégulă dela pôrtă; tôte acestea eră usioră de a se crede după proverbiulă: facile creditur, quod desideratur; de unde a urmată că prin atari prefăcături mângăiatórie s'au inlăturată luările aminte ce aveă de scopă conservarea si securitatea statulă, si in adunarea generală nu s'a re-gulată nimică seriosă pentru a preveni si respinge pericolulă care amenintiă dejă statulă. Chi-ară incătă privesce óstea ordinariă care trebuia a fi pregătită, din cauza neintielegerei mai multoră persóne nu s'a regulată nimică prin lege. Si chiară decă cineva n'a fostă faciă in adunarea generală, lesne puteă să se informeze de sensulă constitutiunei in care rabuli-stica si calumniele ocupă totă, eră soldatulă se pune in imposibilitatea de a servi statulă. In câtă a ajunsă la acea că periclele despre care prevenia maiestatea sa regele, si despre care am măturisită eu singură fără a le putè opri, se realisă: mari armate turcesci se adună si se concentră, eră hanulă tătărescū care in adevără eră să mērgă in Persia, 'si schimbă cugetulă, vēdiēndă năvălirea si pustiirea Moldovei si Tieri-Romănesci decătră acei ómenī neastēmpērati in nebuniele loră, si acuma Tătariă impreună cu Turciă cu atătă mai cu putere se ridică in contra noastră. Mi-a venită scire próspectă din Constantinopoli, cumcă in Moldova in locū de Domnă are să domnescă o babă, in câtă ori-si-cine lesne pôte să in-

yzbyscie sie wm do tego y ich wiedli, zeby patri ci familias obeymowali sie sluzby Rp-
tey, y wtym gwalczie sluzic oycziznie chcieli. Sa pieniadze quarciana, ktore zwyczaem
wedle dawney constituciey zachowalem ex Senatus consilio, za roskazaniem Jeo K. M. beda
dane. Bedzicie tak wm pewniejszy Rp-tey nizli zeby sluzba oyczizny na ludzie lekliwe, kto-
rych ani my ani oycowie naszi nieznali y ktorzy dosyc dobrze swiezo dali sie nam znac,
miala pzychodzic. Tak przodkowie naszi czynili, nie przez substituti, sami przesie oyczyznie
sluzacz tak kwitnaca ozdobna nam zostawili. Druga moja prozba iest iz wtych czasziech
z uchwały Seymu przeslego, w wielu wojewodztwach maia wm miecz okazowania, zebyscie
wm z okazowemi i zarasz do ratunku od zginienia oyczizny stawili sie, iako czas y potrzeba
okaze. Day Boze by nasz iedno gotowoscia nieprziaciel nie poprzeczil, gdysz iakom to ws-
pomnial po P. Bogu w reku wm bezpieczenstwo czalosci y zdrowie oyczizny zostaye. Ja isz
we Lwowskiej ziemi, mam moje domicilium pod Glinany iako sie na Seymie postanowilo, sta-
wie sie z iakimkolwiek ziemianskim poczem tamze y zolnierze, ile ich bende mogli zebrac
zgromadze. Zolnierzom spowinnosci urzedu mego Hetmanem bende z Jchm P. P. obywatelimi
Wojewodztwa Kijowskiego, iako Wojewoda porozumiawszy, y niewatpie ze na checi y ochocie
jch Mci. P. P. y Braciey po wszistkiey Coronie, ktokolwiek iest, co salum cupit Remp. ze-
byscie sie do dania odporu temuzgwaltowi iako na gwalt sposobiali. Niepr ydzie nikt z cud-
zei ziemie coby nasz chcial ratowacz albo bronic, ieszli sie sami, co etiam iure naturae
debetur, bronic niebedziem. Datum w zolkwi 25 Junii Ao. 1616.

STAN ZOLKIEWSKI, Voi Kiiowski (L. s).

tielégă si să védiă ce viitoriū ne ascéptă, si la ce pericle e adusū statulū. Si fiindū-că,
precumū am mentionatū maī susū, in adunarea generale nu s'a decisū nimicū, spre a se
putē preveni asemenea periclu, de aceea tótă mântuirea patriei depinde dela bunătatea lui
D-dieū si patriotismulū vostru. De două lucruri maī cu sémă invocū iubirea de patriă co-
mune, a vóstră, domniī mei si frati, ântăiū ca, d-vóstră, séu in persónă, séu prin fiū si ser-
vitoriū vostri, ca părinti si capī de familiă, să vē oferitū servitiulū patriei. Baniī de ôste
după usulū constitutiunei celei vechi cu consiliulū senatului si ordinea maiestătiī sale rege-
lui, i-am conservatū pentru a vē plăti, fiindū d-vóstră maī sigurū pentru statū decătū ômenii
cel vill, necunoscuti părintilorū nostri, érá nouē cunoscuti numai din partea cea rea. Ast-
feliū făcea străbuniī nostri, si servindū patriei in persónă érá nu prin altū, ne-a lăsatū sta-
tulū atătū de frumosū si infloritū. A două rugămintē este ca, in acesti timpī, după deci-
siunea sesiunei trecute, d-vóstră in maī multe voivodate aveți a vē esercită in arme; de a-
ceea odată cu cel esercitatū să vē grăbiti a veni spre salvarea patriei la timpulū oportunū.
Dea Domnulū ca dusmanulū să nu fiă gata inainte de noi. Si de aceea, precumū am disū,
conservarea intregimeī si salutei patriei, stă in mânilē lui D dieū si a d vóstră. Eū singurū,
precumū s'a decisū in adunarea generalē, mă voiū află cu domiciliulū in Gliniani in jude-
ciulū Leopolei, cu o cétă de câtī va ai mei, si cu câtī soldatī voiū putē stringe. Cu soldatī
voiū fi după datorīa mea ca hetmanū; cu d-vóstră, cetătiani ai voivodatului chievianū, ca
voevodū mă voiū intielege, si nu mă indoiescū că nu va lipsi fratiē-sca dorintă si vointă in totū
regatulū, de a mă ajutā in respingerea acestui periclu vecine doresce mântuirea statului.
Din străinătate nime nu va veni să ne geiēcă si să ne apere, decă noi insine, precumū ne-
ordonă insasi natura, nu ne vomū apără. Scrisū in Zolkiew 25 Iuniū 1616.

STAN. ZOLKIEVSKI, Voevodulū Kioviel.

(VII). Jasnie wielmożny Msczwy Panie Woiewodo Sendomirski moy Mscwy Panie.

Dotad nie ozwalem sie listem swem Wmci memu M. panu, bom czekal certitudinem novin: ale dotad choc mi ich siela naniesiono, wielkiey differentiey iako sa pisze. Pan Hetman ma miec oboz pod Smotryczem do ktorego iutro tydzien iako z Żolkwie wyiechal. Z wieznia z Tatarzyna the noviny u pana Hetmana, ze 130 tysieczy wojska Tatarskiego popisanego, a Skanderbassa y z Imbraimbassa s szescia dziesiath tysieczy Turkow iusz w Multaniech. Poslednieysze novine the sa, ze Skandrebassa z woyskiem Tureczkiem pospolu y z Radulem przyszedszy moca wielka do Woloch nie wyparli, ale prawie starli naszych, y Radule tam osadzili, ktory tym sobie laske ziednal, ze Tomsze y z skarbami odeslal do Cesarza Tureczkiego, a Tomsze na haku zawieszono. Pod Smotryczem dlia tego sie polozel Hetman ze wczasnem mieysczu miedzy rzekami. U Pana Hetmana te nowiny sa. Ze Dumne y z Hospodarczykami dwiema y Xiezne Koreczka poimali Turczy; o Xciu Koreczkim nie masz pewnei wiadomosci iezli uszedl. Tyszkiewicz ten uszedl pewnie do Jaroszowa. Czauszowie biezeli z tym do Krola Jeo Msci aby kozaki zniosl, sprawiedliwosc z nich uczynil, miasta the zniosl gdzie mieszkai. Wolosza wszytkie aby wydal z zonami y z dziecmi co thu w Poscze sa. Do Jeo Mci pana Podczaszego zas the nowiny przyszly ze Dumna y Hospodarczykowie na Chocim uszli, a Xiaze Koreczkie do Kamienca y ze s tego pogromu do piaci tysiecy ludzi zebralo sie do niego, y poslal znowu po Zaporozce y chce sie kusic znowu kusic o tego Basze. Trzecie nowiny mi pisza ktorych iusz listowi nie godzi sie powierzac. Za thym iusz na ten czas w Msciwa laske Wm mego Mciwego Pana zalecam sie. We Zborowie dwie godzinie w nocz d. 16 Augusti 1616. Otrwinowski wyszedl s Turek przez Siedmiogroczke ziemia przyszedl.

STAN S TARNOWA, Cas. Sendomir.

(VII). Cătră Voevodulă Sendomirei.

Nu v'am scrisă până acumă, asceptândă scirî noue si sigure; si chiară acumă, de si am adunată prè-multe scirî, totusi ele încă prè-puțină se potrivească unele cu altele. Hatmanulă care de o septemână de dile a plecată din Żolkwia se dice că s'ar fi aflândă cu tabăra sub Smotric. Ună Tătară prinsă ar fi mărturisită Hatmanulă cumcă Tătară ar fi con-scrisă 190 mił ôste, si Skender-pasia cu Ibraim-pasia ar fi trecută in Tiéra-muntenescă cu 60 mił Turci. Scirile cele mai pròspete incredintiază că Skender-pasia impreună numał cu Radulă vodă năvălindă cu osti marî in Moldova ară fi răspinsă ba încă si nimicită pre Polonî, asediându-se in domniă Radulă, si trimitiendă pre Tomsia la sultanulă turcescă, care a poroncită să se spênzure pre cârligă. Hatmanulă s'a asediată lângă Smotricu, fiindă ună locă strimptă intre două ape. Elă mē incredintiază că Dómna cu amēdoî domnisorî si cu principesa Korecki aș cădiută in mânele Turciloră; despre principele Korecki nu se scie cu sigurantă decă a fugită seú ba. Tiszkiewicz a fugită de bună sémă la Iarov. Ciasl sosiră la regele, rugându-lă a desfintia căzăcimea, a-î pedepsi, a dērîmă orasiele loră, a reintórce pagubele Turciloră, si a estradă pre totă Moldovenă fugită in Polonia, cu femeı cu copii cu totă. Eră domnulă Supiatnic a priimită scire că, Dómna cu domnisorî, aș scăpată la Hotină, eră principele Korecki la Camentia unde se adunară impregiuru-ı ca la 5000 din ôstea cea risipită, afară de care mai trimise la Căzaci, pregătindu-se a mai face o incercare contra Pasiei. Mai sunt si alte scirî care nu merită a fi repetite. Asiă-dară rămăi cu plecaciune. Scrisă in Sborov, la două ore după mediulă noptii, 16 Augustă 1616.

STAN. TARNOVSKI. Castelanulă Sendomirei.

CHRONOGRAFULU TIEREI-RUMANESCI

DELA 1764 PANA LA 1815.

SCRISU DE

DIONISIE ECLISIARULU

LA ANULU 1814*).

INSEMNARE.

Aflat'am scrisu intr'o cărtiulfe tipărită, cumcă unspredece milióne, si cincisute de mii de sfinți mucenici, s'aũ făcutu de către împărații tirani si inchinătorii de idoli, găsindu-se scrisu in condicile Romei, până la împăratul Costandinu celu mare, cându aũ incetatũ si góna besericii, si mucenile sfinților. Si încatũ aũ împăratitũ 40 de ani aũ fostu in linisce si in pace sfințele besicli, si archierei, si tótă ceta preotiescă si călugărescă i si totii cres-tinii. Darũ dupăce a răposatũ intru fericire acestũ sfântũ împăratũ, érási s'aũ începutu a face mucenici de către împărații Tiarigradului. Si indata împăratul Costandie fiulũ ră-posatului sfântului Costandinũ împăratũ rămăindũ moscenitorũ si împăratũ, s'aũ abătutũ la eresulũ Arianilorũ si aũ surghiunitũ archiereii besericii, si a-i inchide in temnitie.

Incă si pre Zoticũ Magist: fiindũ cu boeríea, carele eră hrănitoriulũ de sêracii cei ce eră scosi afară din cetatea Tiarigradului, l'aũ făcutũ mucenicũ, că aũ poruncitũ de iaũ le-gatũ piciórele de códele cailorũ zvăpăiatii, si trăgându-lũ preste locuri cu pietri iaũ sfêră-matũ totũ trupulũ.

Darũ ce vomũ dice si de alți împărați cari munciă pre archierei si preotii pentru in-chinarea sfințelorũ icóne. ca să nu se inchine lorũ, si alte eresuri siliă să priimască sfinții lui Dumnedieũ, precumũ arată la prológele Minélorũ bisericesci, că cei mai multii eră cu-prinsi de eresuri. Decĩ asiă mergëndũ împăratíea Tiarigradului invêrstată cândũ cu pace cândũ cu gónă si cu munci, până la împăratul Ioan Paleologulũ carele acesta aũ priinitũ a fi bunũ alũ optulea soborũ dela Florentia, fiindũ amăgitũ de Papa ce aũ fostũ pe acea vreme pentru mărirea cea desiértă, si aũ iscălitũ dogmele aceluĩ soborũ alũ papistasilorũ,

*) Manuscriptulũ e in 4º, fără fôia titulariă, titlulũ de susũ e pusũ de noi. Afarã de 6 foi nepaginate care enprindũ *Insemnarea* si *Scara*, are 147 foi scrise cu slove de insasi mâna autorului. Cine eră Dionisie Ecli-siarculũ, nu putărămũ afla. Din unele pasagie ale cronicei. pare a fi fostũ de peste Oltũ. Manuscriptulũ e pro-prietatea domnului Ioan Petrariu din Râmnicu-Vâlcei, elevũ din clasa VI a gimnasiului Stu-Sava, care avũ ama-bilitatea de a ni lũ comunica. Eclisiarculũ Dionisie nu e mai invêtiatũ de câtũ ceilalți croniciari ai Tierei-Rumă-nesci. Elũ uresce pre Turci, ride de Nemți, si ține cu Muscalii. Neesactitdinile lui asupra lui Napoleon nu sunt fără interesũ.

priimindă numitulă Paleologă, să le tie si beserica Răsăritului, si la acelă soboră s'au prelestită multă si din archierei greci de au iscălită acele dogme. Si împăratulă au trimisă poruncă împărătescă in toate eparchiile, să primescă archiereii si preotii dogmele acelui soboră papistăsescă, si asiă multă priimiă, si cei ce priimiă eră a fi in pace, érá cei ce nu priimiă 'i chinuia de-i bătea si-i băgă in inchisorii gréle. Mers'au si papa la Tiarigradă, si au orânduită archierei si gardinari, de au slugită prin besericile creştinescă, si pre cei ce nu priimiă dogmele papei 'i munciă de-i făcea mucenici.

Mers'au papa si la Sfeta-gora si ne priimindă călugării dogmele, i-au muncit de i-au făcută mucenici. Asiă-dară au scurtată Dumnedieă viétia împăratului Ioan Paleologă, si după dănsulă s'au pusă împărată frate-seă Costandină Paleologă. Acestă împărată au vrută să rămăie soborulă dela Florentia desiertă, si să se tie legea si credintia creştinască după asediământulă a siepte soboră. precumă s'au tinută de mai nainte, si au scrisă poruncă împărătescă pela toate eparchiile, să rămăie giosă poruncile lui Ioan Paleologă si să se tie legea cea adevărată. Dară multă nu s'ă intorsă la credintia cea adevărată ci au rămasă dejghinată de către beserica răsăritului abătendă la beserica apusului, dela lumina pravoslaviei, la intunereculă eresuriloră papistasiloră: fiindă-că papistăii si-au alesă si si-au făcută loră lege desfrănată, si firea omului este lesne abătătoare spre cele desfrănate si slobode trupescă. Decă vădiendă Dumnedieă această răsăritire a legii pravoslavnice, si sciindă ceea ce va să fie inainte, adecă cumcă pre incetă, incetă, va să abată creştinii la acea lege desfrănată si va strică pravoslavnică credintia, au rădicată împărătia Greciloră si au dată o Turciloră, cari nu caută să strice legea creştiniloră, si va împărăti până cândă va voi Dumnedieă celă ce leaă dată a împărăti, că Dumnedieă inaltă si smeresce, si pre cei ce iubescă 'i cértă si-i miluesce.

Dară si de către Jidovi multă mucenici s'au făcută, incependă mucenieă loră de la ântăiulă mucenică archidiaconulă Stefană, si încă după pîrile loră ce pîră pe creştinii la împărătiă cei de de multă, multă norodă au dată mortii, făcendă-i mucenici, cari si până astăzi au pismă pe creştini, ca nisce vrăjmasi ai lui Dumnedieă cuvântulă.

CHRONOGRAFU.

CUVENTU

CATRE IUBITORII DE CETIRE.

Cu dulcetiă este ôresi-cumă, a povestii cinevasi de patria sa, si a istorii de cele ces'aă întâmplatū nămului seă. atătū din anii trecutii, câtū si in diastima vremii vietii sale, care tôte după voia a totū puternicului Dumnedieă se facă, unele cu slobodirea sa, érá altele cin depărtarea sa, pentru răutătii năstre, pedepsindū si miluindū precumă insusii s.ă, după dreptele judecătii sale. Pentru care si sfântulă prorocū Davidū, la psalmulă seă 77 povesteste de norodulă lui Israilū nămulă seă, si dăce: Spune-voiū căte am auditū, si căte am cunoscutū cele din inceputū, si căte ne-aă povestitū năuă părintii nostri, poruncindu-ne ca să le arătămū fiilorū seă, si aceia să spuie fiilorū celorū ce se vorū nasce dintr'ensii. Apoi istoriseste de împăratulă Egiptului Faraon, căte aă pătimitū pentru învėrtosia-rea inimii sale, nevrëndū să asculte porunca lui Dumnedieă; si spune si de nămulă lui Israilū cumă i-aă scosū Dumnedieă din robăea Egiptului si i-aă trecutū prin marea Rosie pre uscatū, si cumă i-aă hrănitū in pustie, 40 de anii cu mană. Si apoi celelalte pre rândū, căte aă pătimitū si ei érá pentru neascultarea poruncii lui Dumnedieă. Deci avëndū si eă rêvnă de a istorii de acéstă patrie a Valachiei ce i s'aă întâmplatū in diastima vremii, dela 55 de anii încăce, căte am auditū dela cei bătrăni, si căte 'mă sunt prin sciintia in dălele stării vietii mele. Dar neavëndū practica lăudatilorū istorici a impodobii povestirea cu cuvinte ritoricesci, mă cucerescū celorū ce vorū ceti acestū Chronografū, să fie priimite cele ce suntū istorisite după apłotita mea. Si ântăiū, cercândū a luă sciintia măi luminatū din Chronografurile tierii acesteia; găsit'amū in cele vechi scriindū pentru Domni tierii carii aă fostū după vremei, unulū după altulū, dela descălecarea celui dintăiū Domnū Radu Voevodū, ce i-aă disū Negru Vodă, până la Domnulă Alexandru Scarlatū Ghica Voevodū la létu 7276 (1768), carele s'aă luatū de Muscali, din scaunulă Bucurescilorū, si povesteste măi multū de răsboiele ce aă avutū intr'acele vremei. Érá de atunci încăce n'am pututū găsi in scrisū cumă s'aă urmatū si care după care Domnū aă fostū stăpănitōrū tierii acesteia, si ce s'aă întâmplatū, aă bine aă reū, intr'acéstă tiéră in domniea lorū. Érá de se va fi si indemnatū cineva a istorii in scrisū de atuncea încăce, nu aă esitū acele chronografuri la vilégū, să fie sciute de obsce, ci pôte va fi căte vre unulū tinutū pela cei măi mari. Si măcarū de va dăce cineva că chronografurile nu sunt sfânta scriptură, să le aibă

cinva a ceti spre folosü; răspundemü : că érá sfântulü prorocü Davidü intăresce cuvântarea sa, si dîce : să se spue fiilorü ce se vorü nasce, cele ce s'aü intêplatü părintilorü lorü, să nu uite lucrurile lui Dumnedieü, să păzescă asediământulü, si poruncile lui să le facă. Cunoscutü este dar luminatü din graiurile sfântului prorocü, că tôte cele ce se intêplă a se face in lumea acésta, sunt prin scirea lui Dumnedieü lăsafe spre indreptarea omului, ca să le aibă ca oglindă inainte, si pildă spre a se păzi de reü, si a face bine, ca să lăcuiască in véculü véculü, cumü amü dîce indreptarea celui prè-inaltü, spre viétia de veci.

Tuturorü plecatü,

DIONISIE ECLISIARCU.

1814.

ÉTA DAR

că vomă urmă a istori dela Alecsandru Ipsilantă voevodă, carele, după răsmeritia Muscaliloră făcându-se pace, au stătut Domnă acesteî tieri. Dar cu cuviință este a spune si pricina răsmeritiei Muscaliloră, in ce chipă s'au pornit asupra împărăției turcesci, de au călcată si acestă tiără.

La létulă 1764. Făcându-se turburare in tiără Panoniei, intre Șlahthiî ceî mari, adecă intre boeriî ceî mari ai tieriî lesiesci, si zemislindă neunire intre densesi, nici supuindu-se craiului loră luî Buntovski, ci dejghinându-se, o parte tineă numai cu craiulă, eră altă parte se inchinase Muscaliloră, ca să fie suptă a loră ocrotire, altă parte se osebise singuri de sine, cerendă ajutoriū dela Nemti si dela Brandibură, adecă dela craiulă Prusiei. Decă asiă invéluindu-se si înteritându-se uni asupra altora, au pornit rășboiū intre ei, adecă craiulă Buntovski cu ostile sale asupra părtiloră; nesupuse, eră cei plecati Muscaliloră au rēdicatū osti muscalesci, si s'au înteritatū rășboiū mare intre densesi, si făcându-se câteva bătălii mari, s'au biruită craiulă cu ostile sale de către Muscali, si vēdiēndu-se biruită au mersū la Tiarigradū si s'au inchinatū împēratulū turcescū cu tōte tierile Lechiei, stăpânirea lui, să fie supusū portii, si să-i dea osti să bată rășboiū cu Muscali. Împēratulū turcescū priimindū bucurosū au poruncitū Vezirulū, si Pasiloră, ca să rēdice osti grele asupra Muscaliloră, si impreună cu Buntovski craiulă Lesiloră să facă isbândă, cu cuvēntū că Panonia adecă Lechiea este a împărăției Tiarigradulū inchinată, si va să o apere de către vrājmasi. Eră împărătesa Ecaterina, după ce au făcutū biruință asupra Lesiloră, si craiulă Lesiloră fugindū la Turci, au împaciuitū pe Lesi, si leau pusū altū craiū, să fie suptă ascultarea si povētiuirea împărăției Rosiei. Si au luatū suptă stăpânirea împărăției Rosiei, a treia parte din Lechiea, si craiulū celū nou i-au datū altă a treia parte suptă stăpânirea lui. Eră altă a treia parte au luat-o Nemti jumătate, si Prusulū jumătate. Asia-dar au rămasū tiără lesiēcă cioplită si bārduită de o cam dată cu pace.

Si indată împărătesa Ecaterina au poruncitū să se adune osti grele, si mare rășboiū asupra Turciloră, pe mare si pe uscatū, rānduindū feltmasiarū pe Galitzin preste ostile cu corābiile pe apă, si pe Romantzow feltmasiarū preste ostile pe uscatū, si alti multī comandiri generari cu puteri de osti si cu multīme de tunuri si gephanale, si asiă pornindū-se grōșnicū si infricosiatū rășboiū despre amēndouē părțile, si făcându-se loviri batalionuri, s'au inceputū a fi biruintia Muscaliloră, spārgēndū cetāti si casteluri, si luāndū orasie, si ostrōve pe mări, si au cuprinsū si aceste două tieri, Moldova si Tiără-Rumānēcă, însă nu cu puçinū rășboiū.

Intr'acea vreme, s'au arētātū pe ceriū o comită mare si luminōsă de către rēsăritū, pre carea norodulū din nesciintă o-au numitū stea cu cōdă. Acestă comită rēsăriă de cu sēră la unū cēsū din nōpte despre rēsăritū, si mergeă spre amēdiă-di, si se vedeă până la mie-diulū noptiî, si apoi nu se mai vedeă, si au tinutū multă vreme, si eră de minune pentru mārimea ei si infocarea ce o aveă, că se vedeă ca o vāpae mare de focū, trāgēndu-se pe sēmuire, ca la o 10 sēu 15 coti, si eră cu spaimă a o vedē ca unū semnū neobiçnuitū, eră Turciloră eră de mirare si cu grige, socotindū nu cum-va să fie semnū de pierdiarea împărăției loră.

Intr'acea vreme, eră acestă tiără cuprinsă de Turci, că luase mosfi boieresci si mănăstiresci, care eră loră voia, si dă arendă câtū vreă ei pe ele, mai nimicū, si siliă pe ōmeni satelorū de le lucră, adecă clăcuia, si făcea negustorie in silnicie, plătiă câtū vreă ei, ori vite, ori miere, si untū si altele, si-si luase mueri runānce, si făcea copii cu ele, si făcea silnicie copiiloră si feteloră, si pe uni din ōmeni Ți făcea scăunasī la trebile loră, si a.

cei scăunasî ce eră slugî turcesci, făcea mare nevoe ómenilorû, făcendu-se mai rei de câtî Turciî, si dă Turciî baniî cu dobândî asuprite, de intrecea până la unû anû seû doi dobânda pe capete. Mare nevoe eră pe acestă tiéră si niminea nu gândia că va mai scăpă de acestă impresurare mare a Turcilorû; dar slujbasî domnesci si boieresci, ce trăgeaî val de malca lorû, că de-î găsia prin satele lorû, frăgea cebucile de ei, érá pe preotî si pe călugări in-tru nimicû nu-î socotiă, avendu-î de batjocuri, si unora le tăia barbele, si le mănca ce avea la casele lorû totû, neplătindû nimicû.

Érá ochiulû lui Dumnedieû, vèdiendû suspinurile sêracilorû si patimile lorû, s'aû milostivitû asupra norodului seû celû ce crede in-tru numele lui. Si dândû putere ostilorû muscălescî si biruintia, aû intratû in tiéră cu mare rêsboiû. Si viindû in Bucuresci nóptea fără de veste Stupaî, (aprindiendû cu focû câte-va case la marginea orasiului pentru spaima Turcilorû) cărora le eră căpetenie unû polcovnicû Ilie, si unû Nazarie bragadiû, si archimandritulû Argesianû, si cu egumenulû Vierosianu, cariî acestî egumenî aû lăsatû mănăstirile lorû, si s'aû dusû la Muscali, si acestia eră povatiă Muscalilorû aici in tiéră, pe cariî 'î avea Muscaliî la mare cinste, dându-le împêrătésa si cavaleriî, cruci cu pietri scumpe si cu aurû ferecate.

Deci intrândû cum am disû nóptea in orasiû cu mare sgomotû si strigare si cu óresicare sunetû. Érá óstea turcescă prindiendû de veste s'aû spăimêtatû, socotindû că este mare putere de óste muscălescă, si aû fugitû afară din orasiû la Văcăresci, si acolo asceptă să vadiă ce va să fie, érá polcovnicu Ilie si cu Nazarie aû sieditû in scaunulû domnescû, si pe Grigorie vodă l'aû luatû in chipû de robû, cu iconomie despre Turci, si in dată l'aû trimisû la ordiea cea mare a Muscalilorû, care venia in urmă să intre in Bucuresci; acésta aû voitû si vodă să scape de Turci la Muscali, ér stupaiî intr'acea nópte aû inceputû a jefui casele ómenilorû. A dóua di diminétiă vèdiendû Turciî că sunt Turci multî, ér stupaiî sunt nisce găinari cu arme chilóme, lănci, giumege, si cu câte o puscă ruginită, si la altulû fără otiele, la altulû câte unû pistolû ca unû piciorû de porcû la brău, s'aû gătîtû să intre in orasiû să tae stupaiî si să-î gonéscă. Dar aû sositû si unû maiorû, cu unû polcû de óste ce-î numia verdîsiori, si lovindu-se cu Turciî n'aû rēmasû nici unulû viû, că i-aû biruitû Turciî si i-aû tăiatû pe totî fiindû Turci multî; in urmă aû sositû ostî muscălescî putere, si aû gonitû pe Turci peste Dunăre, si leaû stricatû tóte ceflicurile, si aû stăpânitû acestă tiéră siepte ani, ér pe vodă care l'aû fostû luatû ca pre unû robû l'aû trimisû la Moscovia; darû insciintiându-se împêratulû turcescû de luarea lui vodă din scaunû, aû trimisû fermanû si caftanû de Domnie lui Manuilû Rosetû a fi Domnû, fiindû-că se află intr'acea vreme caimacamû in Craiova, si umblândû cu Turciî in rêsboie, întêmplându-se in Râmnicû, si sosindû unû maiorû polcovnicû cu vreo patru cincî sute Muscali, si cu o sumă de stupai, si cu patru tunuri, aû indreptatû tunurile de peste Oltû in orasiû si dându-lû focû, Manuilû vodă s'aû spăimêtatû, si s'aû apucatû de sănétosa numaî cu fesu in capû, si cumû aû pututû aû fugitû peste muntî in tiéra unguréscă, ér' Turciî in urmă aû făcutû rêsboiû, darû i-aû biruitû Muscaliî, si câtî aû rēmasû viî aû intorsû spatele către tunuri, apucându-se de fugă, perit'aû la acésta lovire multî stupai si cătane de tiéră. Deci s'aû intinsû Muscaliî in tótă tiéra, si aû făcutû multe rêsboie in multe locuri cu Turciî, si nu asiă in dată i-aû scosû din tiéră, că-cl eră multime de Turci.

Galitzin feldmasiarû încă făcea mare biruintia cu corabiile pe mare, si cuprindea ostróve si cetăti, încă si drumulû Tiarigradului celû de pe mare l'aû fostû inchisû de aû fostû inceputû a muri ómeniî de fóme in Tiarigradû. Deci vèdiendû-se Turciî strimtorati si biruiti de Muscali, aû trimisû împêratulû solî la craiulû Sveçiei, cu multă sumă de aurû, si cu rugăciune, să se scóle să-sî stringă ostî, să pornéscă rêsboiû asupra Muscalilorû, să se scótiă, de supû stăpânirea lorû, să-sî iea tierile si scaunulû ce i l'aû fostû luatû Muscaliî mai înainte, si pe elû l'aû fostû supusû. Svedulû s'aû bucuratû, si de grabû aû făcutû gătire, stringendu multime de óste, si aû pornitû rêsboiû iute asupra Muscalilorû; si fiindû-că eră ostile muscălescî împărtite asupra Turcilorû, cu puçină parte n'arû fi pututû stă in potrivă-î. Si vèdiendû împêratésa, că Svedu s'aû întêritatû tare, si cu hrăborie mare vine asupra Petreburgului, scaunulû împêrătescû să-lû iea (care scaunû împêrătescû aû fostû alû lorû mai na-

inte) au scrisu feltmasiariloru, să facă pace cu Turcii, si ce va putè să iea dela Turci, să iea, ér' să nu mai mérgă innainte, că Svedu va să iea Petreburgu, si să pornescă ostile asupra vrămasiului. Deci feltmasiarii după porunca împărătesii, au datu in bună Turciloru să facă pace, Turcii au fostu bucuroși si leaū părutu bine, si ajungându-se la sfatū feltmasiarii cu vezirulū au incheiatu pace, însă cu câstigulū Muscalilorū, că au rămasū Crimulū adecă tiéra tătărăscă jumătate suptū stăpânirea Muscalilorū, ér' altă jumătate după pace o-au răscumpăratū dela sultanu tătărăscū, cu multe milióne de ruble, pentru care vomū istori inainte. Si împărăția Giurgiului o-au sloboditū din robiea ce au fostu dândū fete mari pe alesū, si copii in totū anulū câte împăratulū turcescū la Tiarigradū, si haraciū ce-i dă, si de alte greutăți iaū isbăvitū. Ér' Tiéra-Rumânescă si Moldova, o-au lăsatū ér' intru stăpânirea Turcilorū pentru Crimū si alte cetăți, care eră fórte impotrivă la rēsbóiele Muscalilorū. Insa cu asiediāmētū, ca Turcii să nu mai siēdiā cu casele lorū in Tiéra-Rumânescă, nič mosii sēu baltii să nu fie slobodī a tīnē, ci numai negustorii să facă, să cumpere cu bani ce le va trebui, cu pretiuri ce se vorū putē ajunge cu vëndiătorii, si Domnū să fie alesū de boerii tierii din pāmētenī, din leniea si nēmūlū domnescū, si arētāndu-lū împăratulū să-lū facă Domnū cu fermanū după obiceiū, si să domnescă 7 anī in pace, apoi să-lū mazilēscă, si ér' asemenea să puie pe altulū. Ér' intēmplāndu-se a face vreo vină mare, atunci si cu scirea împărăției rusesci să fie scosū si pedepsitū.

Intielēpta împărătesa Ecaterina, măcarū că poruncise feltmasiarilorū, să facă pace cu Turcii, si să se întorcă ostile asupra vrămasilorū Svedi, dar nu au acceptatū până a veni ostile cele depărtate, ci adunāndū osti din tierile din pregiurū, si au datū rēsbóiiu cumplitū asupra Svedulū, si cu ajutoriulū lui Dumnedieū l'au biruitū minunatū si i-au spartū tótă puterea ostilorū lui, si l'au gonitū din tīnuturile împărăției rusesci, mai luādu-i tieri si cetăți. Si după biruintiā, in dată au scrisū cu curieriū stafetă fórte grabnică la feltmasiarī, făcēdu-le scire că au biruitū pe vrămasiulū svedū, să nu facă pace cu Turcii, ci să sporēscă inainte cu ostile asupra Turcilorū. Dar până a nu sosi stafeta cu curieriulū, au fostū apucatū de au incheiatū pacea, si s'au iscālītū ponturile păcii, cu două trei dile inainte, altii spunū că cu trei cēsuri inainte in dioa aceea in care au sositū stafeta. Póte că asiā a vrutū Dumnedieū, ca să mai rămāie stăpânirea împărăției turcesci până la o vreme, cu tóte că i-au scădiutū Muscalii multă putere, si l'au indatoratū de au plătitū si tótă cheltuiēla rēsbóiiulū, milióne de ruble, ca unū pricinuitoriū de rēsbóii. Si la acēsta rēsmiritiā ce au avutū Muscalii cu Turcii, au datū ajutorū Franțiozii Turcilorū, tunari cu tunuri si cu cephānale, datu-le-au si Nemtiū, grāu, ordiū, sare, barutū, însă cu bani; stātut'au si inprotivā Muscalilorū, să facă pace cu Turcii au se va sculā si ei curē sbóiiu asupra lorū, dar n'au pututū stricā nimicū ca acestea Muscalilorū.

Asiā-dar incheiāndu-se pacea după cumū am dīsū, si rēdicāndu-se stăpânirea Muscalilorū din tiérā, au rămasū boerii tierii, cei mari divanisti in Bucuresci, si incepēndū a se sfātui pe cine să alēgā Domnū si să-lū arate la pórtā. Deci unii diceā să alēgā din boerii Brāncovenii, altii diceā, din Ghica, altii diceā din Racovitiā, ér' altii in potrivā stā si diceā, să nu fie dintr'aceia, ci din cūtare nēmū, si neunindu-se intre dēnsii s'au prelungitū vremea. Darū mai la urmă au fostū alesū pe vorniculū Stefanū Pārscoeianulū, si făcēndū gătire, au trimisū doi sēu trei boeri de ai tierii, soli la pórtā cu alegerea de Domnū; si până a alege ei Domnū, Grecii la Tiarigradū au pripitū, si prin multă dare de sumā de pungi cu bani la vezirū si la rigiale, s'au pusū Domnū Alecsandrū vodā Ypsilantū (acāruiā 'i vomū arētā si sfirsitulū vietii inainte). Boerii soli sosindū la Tiarigradū au găsitū pe Ypsilantū vodā făcutū Domnū Tierii-Rumānesci de împăratulū turcescū, si ei au rămasū cu buzele umflate mergēndū cu mare grige si sfielā la Domnu Ypsilantū de i s'au inchinatū, si i-au sārutatū mână.

Erā la Moldova voit'au Muscalii si au asediatū Domnū pre Grigorie vodā, fiindū-cā 'lū luase robū din Bucuresci, însă cu fermanū dela sultanulū Tiarigradulū; si trecēndū nu multă vreme, au trim.sū dela pórtā împăratulū capigiū si i-au tăiatū capulū, pismuindu-i că ca unū hainū, au fugitū la Muscali de voia sa.

Domniea lui Alecsandru Ypsilantă Voevodă i Gospodară.

La létulă 1775, venit'ău Domnă tieriă dela pōrtă Alecsandru Ypsilantă, cu mare pom-pă, cu cucă, si cu tuiă împărătescū, după obiceiul turcescū, si intrândū in Bucurescū cu mare halaiū, si siediendū in scaunū, i s'ău inchinatū tōtă boerimea vrēndū nevrēndū. Acestū Domnū fiindū omū intiepletū si cu minte inaltă, aū pusū tōte trebile tieriă cu rānduieală bună si aū asediatū boerile, atātū la Bucurescī cātū si la Craiova. Si erā intru adevērū pe acea vreme, darulū si mila lui Dumnedieū intr'acēstă tiēră, cu linisce mare, si cu pace adēncă, deschidiendū-se tōte schelile hotarelorū impregiurū, si de către Turcī nicī o supērare nu erā, boerimea sporiā intru slujbele lorū, negutiātorī se lātiā cu alișverisiurile lorū la câstigū, mestesiugaretī sporiā in lucrarea sa, tieraniū 'si lucrā pāmēnturile lorū, nesupēratī cu greutate de dājdi, totī se bucurā, si fāră grige petreceā, eftinātatea erā la mārfurī si la dobitōce, boiī, vacile, oile, caprele cu puținū pretiū, bucatele mai cu puținū pretiū. Si pentru ca sā fie sciutū si sā fie de mirare celorū ce se vorū aflā după noi audindū, vomū scrie cevasi din parte, bou de jugū 10 lei, 12, 15 celū alesū, vaca 6 lei cu lapte, calu, cārlanū de trei anī 8 lei, 10, calū bunū de cālărime 20 lei, alesū 25, ér' calū boerescū telegarū, pretiulū celū mai mare 40 lei, óia cu mielū 1 leū, capra cu iedū 1 slotū, carnea ocoa 1 para, sēu multū 2, vinu vadra 10 parale pe alesū, ocoa de vinū la cārciume 2 parale, găina 2 sēu 3 parale, puiū una sēu dōuē parale, óuā diece de o para, gāasca 6, 7, 8 parale, curca 10 parale, curcanulū celū mare 15, făina de grāū 1 para, cândū erā mai scumpā o para si o lāscaie, făina de porumbū unū banū sēu multū o lāscaie; cu puținī banī 'si făcēă omulū atuncī imbrăcāminte, erā si indestulare rodurilor pāmēntulū, unū vécū fericitū erā, care potū dice că nu va mai fi nicī o dată, erā si pescele berechetū, morunu prōspetū la Dunāre ocoa 4 parale, la tērgū la scaune ocoa 8 parale, crapu, somnu 5 parale, si 4, ocoa, cosacu si altū pesce meruntū, erā o para ocoa, si nicī 'lū luā cineva, racī 20 de o para, icre tescuite de morunū 30 parale ocoa, de cele prōspete 20 parale ocoa, fasolea, lintea, mazerea 1-2 par. ocoa, zaharu ocoa 2 lei de celū bunū, ér' celū mai prostū 2 zlotī, cafeoa 2 zlotī, untu de lemnū 20 par. ocoa, tāmāia 50 par. ocoa, untu de vacā 6 par. ocoa, ér' mai scumpū 8 par. ocoa. Darū sā insemnāmū si pentru mārfurī óresce, postavulū de Eclitera bunū, erā cotu 8 lei, multū diece lei, saita 7 lei cotu, siaiu 4 lei si jumē-tate, multū 5 lei cotu, tropaoru 2 lei si jumē-tate, postavu mai de giosū 2 zlotī cotu, si unū leū cotu, siamalagiaoa de cele bune 10 lei sēu 12, mai giosū 8 lei, ghermesutu 1 leū cotu, multū 50 par. cotu, nefelege de vulpi pārechea 22 lei pe alesū, vulpile erā una 1 leū, si altele tōte celea erā eftine.

Moneta banilorū turcescī erā pe acea vreme, ortitiā, ortī, leitie, zlotī, lei, caragrosī de doi zlotī, si altiī de doi lei, si altiī de doi lei si jumē-tate, erā si galbinī in multe feluri. Ér moneta banilorū nemtiescī, erā, grositiā de dōuē parale, petaci in 5 parale, mariasi in 10 par., zfantici in 13 polū, parale, si jumē-tate de zfantici, zeneri le diceā; ér' leitielē erā in cornuri, caragrosi in doi lei, ce le diceā taleri sēu ruble, erā si de câte unū leū, ér' galbinī împărătescī erā 4 lei si 8 creitiari, olandezi 4 lei, i 15 creitiari, venetici 4 lei si 20 creitiari, ér suirea lorū la pretiū vomū insemnā inainte, precumū si pentru celelalte vomū insemnā, pentru sā scie cei ce vorū fi in urmă.

Asiā Domnulū Ipsilantū domniā si stāpāniā tiēra cu intiepletiune si cu pace despre stāpānirea pasilorū de pe lângă Dunāre, si nu erā cu tirānfe, nicī pedepsiā greū, si erā tiēra ertatā de birulū haraciulū in 3 anī, dela împēratulū Tiarigradulū, pentru greutātile si pagubile ce aū suferitū in resmiritiā lăcuiori. Insa vodă Ipsilantū, măcarū că puneā dājdi pe lăcuiori cu alte numiri, dar dajdea haraciulū numai unū anū n'ău pusū pe lăcuiori, apoi n'ău mai pututū suferi, ci aū inceputū a pune si acea dajde pe tiēră, cugetāndū că aū rēmasū lăcuiorilorū multī bani dela Muscalī, pōte că si boieriū 'lū va fi indemnātū, ca sā le dea si lorū lefi mari. Insa n'ău prē ingreuiatū dājdiile, temēndu-se sā nu se dovedēscā la pōrtă, si sā cadī in laçiulū gātului. Sārguitus'ău mārfea sa de aū pusū la bună orānduēlă judecātorī tieriă, sā judece pricinile lăcuiorilorū ce vorū avē, la trei stārī, adecā la trei divanuri, pre cei cu pricinile de hotē la judecata de cremenalionū, ér' celelalte pricinī, la

judecata depertamentului, si a treilea, la divanulŭ velitilorŭ boerŭ, si nemultiãmîndu-se vre-unŭ geluitorŭ dupã judecata acestorŭ judecãtorŭ, cu anaforaoa aceiŭ judecãti, fãcendŭ apelatie prin jalbã, esiã amẽdouce pãrtilẽ in divanulŭ mãrii sale luŭ vodã, inaintea domnului si a velitilorŭ boerŭ, si se hotãriã judecata. Acestã orãnduielã a judecãtilorŭ ori de ce pricinã, aũ poruncitŭ mãriea sa de aũ datŭ in tiparŭ pre largŭ. condicã pravilnicescã numindu-o, scosã din pravilã; dar judecãtorŭ aũ pravilŭ, cu foile de piele, si in cotro voiesce, intr'acolo o intinde sã iessã banŭ.

Acestŭ Domnŭ aũ fostŭ datŭ voe, lãcuitarilorŭ tieriŭ, cã ori cine ar sci cã sunt undeva banŭ ingropatŭ in pãmẽntŭ, sã sape si gãsindŭ cevasŭ sã arate la Domnie, si 'sã i se dea si aceluia parte, din care voe s'aũ pornitŭ lumea de si-aũ ruptŭ oșele rẽsturnãndŭ pãmẽntulŭ si zidurŭ vechŭ. Spunea unŭ cã s'aũ si gãsitŭ banŭ pe alocurŭ.

Si aũ domnitŭ acestŭ Domnŭ cu pace 7 anŭ, dupã cumŭ erã la pontulŭ pãcii incheiatŭ. Si i-a venitŭ mazilile dela Põrtã.

Domnia luŭ Nicolae Caragea Voevodŭ.

La leatulŭ 1781, a venitŭ domnŭ tieriŭ, Nicolae Caragea voevodŭ, trimisŭ dela pãrtã de impãratulŭ turcescŭ cu cucã impãrãtescã, cu caftanŭ si cu tuiũ, dupã obiceiulŭ portŭ, si intrãndŭ in Bucuresci cu pompã mare si cu halaiũ, si siediẽdŭ in scaunulŭ domnescŭ, venit'aũ tãtã boerimea de i s'aũ inchinatŭ si i-aũ sãrutatŭ mãna, si puindŭ tãte trebile tieriŭ si boerile cu orãnduielã bunã, erã linisce si bivsiagũ, si eftinãtatea totŭ erã la tãte. Acestŭ Domnŭ erã omŭ bẽtrãnŭ si din fire bunŭ, stãpãnit'aũ tiẽra cu pace patru anŭ, si i-aũ venitŭ mazilile dela pãrtã.

Domnia Mãriei sale Michaiũ Sutiulŭ Voevodŭ i Gospodarũ.

La létulŭ 1784, aũ venitŭ Domnŭ tieriŭ, Michaiũ Sutiũ voevodŭ, trimisŭ dela pãrtã otomanicescã cu pompã si cu semnele impãrãtesci de Domnie, dupã obiceiulŭ impãrãtiei turcesci, si intrãndŭ in Bucuresci cu halaiũ, aũ siediutŭ in scaunŭ, si i s'aũ inchinatŭ tãtã boerimea sãrutãndu-i mãna. Acestŭ Domnŭ fiindŭ omŭ bẽtrãnŭ aũ stãpãnitŭ si aũ domnitŭ cu linisce tiẽra patru anŭ, si i-aũ venitŭ mazilile dela Tiarigradũ, si s'aũ rãdicatŭ din Bucuresci cu pace. Eftinãtatea totŭ erã la tãte.

Domnia luŭ Mavrogeni Voevodŭ.

La létulŭ 1786, venit'aũ Domnŭ tieriŭ, Ion Nicolae Petru Mavrogeni Voevodŭ, trimisŭ dela impãratulŭ Tiarigradulũ. Acestŭ Domnŭ cu mare pompã si cu strãjnicie aũ intratŭ in Bucuresci, avẽdŭ cucã impãrãtescã si douẽ tuiuri, semnulŭ puterii impãrãtesci. Acestŭ Domnŭ fiindŭ ciracũ alũ unũ cãpitanũ-pasiã alũ ostilorŭ de pe mãri, fost'aũ mãi pre snșũ de cãtũ altŭ Domnŭ, care acestŭ cãpitanũ-pasiã erã gãtitŭ cu mare putere de ostŭ cu galiãne pre mãri si pre uscatŭ asupra Muscalilorŭ cu porunca Sultanulũ, si ca sã aibã pe Mavrogeni ciraculŭ seũ Domnũ aici in tiẽrã cu ostile, aũ gãsitŭ privilegiũ la impãratulŭ de l'aũ fãcutŭ Domnũ; si dupã ce aũ intratŭ in Bucuresci, aũ venitŭ cu totũ halaiulu la beserica domnescã, intru care i s'aũ cetitŭ Molitva dela Mitropolitulŭ pentru rãdicarea la Domnie dupã obiceiũ, poruncit'aũ mãriea sa atunci, de aũ fãcutŭ dascãlulŭ domnescũ logos, adecã cuvẽntũ, cãtre tãtã adunarea norodulũ in besericã, ca fiesce-carele sã se grigescã a petrece bine si cu fapte bune, cã-cŭ celũ ce se va prinde in vinovãtie, i se va rẽsplãti de cãtre mãriea sa cu pedepsã grea in lumea acẽsta, de nu-i va rãmãnẽ rãmãsitã a luã rẽsplãtire in ceealaltã lume dela Dumnediẽ. Si de aci mergẽdŭ la casele domnesci, aveã dupã dẽnsulũ doŭ gelatŭ imbrãcatŭ in cãmẽsi de zale, si elũ erã omũ inaltũ uscãtivũ la obrazũ si strajnicũ. Si siediẽdŭ in scaunulŭ domnescũ, i s'aũ inchinatŭ tãtã boerimea sãrutãndu-i mãna. A douã di, aũ chie-matŭ pe Mitropolitulũ Grigorie si pe Filaretũ Episcopulũ Rãmniculũ si pe Cosma Episcopulũ Buzeulũ la masa domnescã de i-aũ ospetatŭ, cinstindu-i si imbrãcãndu-i cu haine imblãnite

scumpe domnesci. Êr' a atreia dî aû chiebatu pe boerii cei mari de i-aû ospetatu la masa domnescă, cinstindu-i si boerindu-i, dându-le slujbele divanului domnescu. A patra dî, aû pusû satara de bani, pe Mitropolitul si pe Episcopii, si pe boeri, încă si pe negutiatorii cei mari, să dea, care, 60 pungi de bani, care 50, care 40, care 30, 20, 10, care 5; asemenea si pe boerii craioveni aû pusû, cu cuvântu, că va măriea Sa, să innoască si să drégă casele domnesci că este si rusine polithiei a fi casele domnesci in mijlocul orasiului surpate, de nu are măria sa unde să siédiă, si cumu măria sa are cheltuélă grea, deci boerii n'aû avutu ce face, cu voe fără voe, aû datû ce li s'aû cerutu de către măria sa, cădiendu-le ospetarea scumpă.

Apoi aû începutu a judecă cine ce aveă pricină inaintea lui, fiindu si boerii divanisti, si Mitropolitul une ori, si Episcopii, alte ori fiindu si singuri, însă elu judecă elu hotăriă si insus elu porunciă de pedepsiă pe celu ce i se păreă a fi vinoatu cu grea bătae la scară; nu mai rânduiă la veliti boeri séu la departamentu să cerceteze pricina geluitorilor, ci măria sa hotăriă judecata pe turcie.

Poruncit'aû ca niminea in Bucuresci, să nu-si inchidiă portile ale casii sale nici dioa nici nóptea, si de se va întâmplă vreo pagubă casnicilor de furtisiagû séu ori-ce, va implini măria sa din vistieriea lui, si aû iuceputu a umblă dioa si nóptea, pre ulitiă si prin curtile boeresci, une ori diptilu alte ori de faciă, cându călare cându pe giosu, cu doi, trei arnăuti după elu, si cercându care cumu se află pela casele lor, făceă cercări si la cei ce vindeă pâne, si alte bucate, si pela băcăni, cumpărându câte ceva, si de-i găsiă cu vëndiare rea, 'i rēdică si-i pedepsiă fôrte reu si le luă glôbă.

Êr' pe furî de-i găsiă séu 'i arătă altii, numaî de câtu porunciă gelatiloru (fiind gelatii după elu) de-i spēdiură in ulitiă de o prăjină in furci, si-i lăsă de stă spēdiurati câte o dî, apoi 'i luă de-i scoteă Çiganiî afară si-i ingropă, si se făceă mare frică tuturoru. Se imbracă une ori Mavrogeni Vodă in haine popesci, alte ori se imbracă cu rasă si podcapetû călugăresce, si mergeă pe la beserici de cercă cumu slugescû preotii si pre ce vreme sēversiescû slujba. Poruncise a fi pururea la tôte besericile usile deschise, dioa si nóptea, si preotulu celu de rândû să se afle nelipsitu in beserică, peste tótă vremea, cu cuvântu că ori cine va trece pe lângă beserică să intre să se inchine, séu să-si facă paraclisû, si de cu séra să se slugescă utreniea impreună cu vecerniea cu cuvântu că diminétia nu potû veni ômenii la beserică mergēndu la lucru, ér la dile de sērbători, cu micu cu mare totî să vie la beserică, că celu ce nu va merge la beserică se va bate reu fără milă. Si asiă se umpleă besericile de ômenî de frica porunciî, ér nu pentru dragostea lui Dumnedieû. Poruncit'au la 4 boeri mari ai Craiovei si la altii din Bucuresci, să umble prin tiéră, să judece pricinile lăcuitorilor de prin sate ce vorû avē fără mită de bani, numaî conacû să le facă, ér dovedindû că vorû face mănătorie, in ocnă vorû putredî, si să dovedescă hotii pe unde vorû fi si să-i prindă. Poruncit'aû acestû Domnû tuturoru zapciloru de prin judecie si tuturoru părcălabiloru de prin sate, in tótă tiéra, de aû făcutu tiepi, de doi stēngini, puindu-le la tôte besericile din nainte in susu, scriindû pe dēsele (vēdiēndu si eu cu ochii) ca pe ômenii furî si pe tēlhari si pre cei ce 'si jură părintii si-i va bate, si pre cei ce va injură preutii si legea si beserica si crucea, si pre cei ce nu vorû veni la rugăciune la beserică, să-i intiape fără de nici o judecată: pe atunci nu eră a vedē séu a audî gâlcevindu-se ômenii in sate séu a se ucide, si nu se audiă nume de hoti undeva, si călătoriă ômenii si negutiatoriî ori unde fără frică, ér la beserică veniă ômenii si fără voe. Si eră acestû Domnû miloslivu si bunû asupra raeliloru, ér asupra boeriloru eră cumplitu, si-i prădă de fiece vină, si încă dacă s'aû începutu resmiritia, aû surghiunitu pre totî boerii cei mari din Bucuresci si pre cei din Craiova in tiéra turcescă prin cetăti cu mare pază, ca să nu pôtă face corospondentie cu Nemtii séu cu Muscalii, puindû pază si la Mitropolitul si la Episcopii. Deci după ce aû trecutû unu anu, aû începutu si rēsmiritia, că se gătise Turcii. Êr' efinătate totu eră, si dăjdile raeliloru nu prē eră grele. Êr' rēsmiritia acēsta a dōua intr'acestasi chipu s'aû scornitu si s'aû atitiatu.

Răsmiritia a două, ér Muscalii cu Turcii.

Slăvita împărătesa Ecaterina a totă Rosiea, după ce a luat Crimu (precum am scris) adecă tiéra tătărăscă jumătate cu război de suptă stăpânirea împăratului turcesc ală Tiarigradului, incheinduse si in ponturile păcii; ceealaltă jumătate ce se stăpâni de sultanul, fratele celui altă sultană ce i-a luat tiéra, s'a învoit împărătesa cu sultanul acela să-lă mulțămescă cu multe milióne de ruble, si să-lă aibă pre elă la Rosiea in mare cinste ca pre un sultan, dându-i si o cetate spre a lăcui într'ênsa, in cele mai alese saraiuri adecă palaturi, si să-i orânduiescă un generală cu 12000 de ostasi, adecă 6000 pedestrasi, 3000 călăretii dragoni, 3000 călăretii husari, cu oficiiri lăbră, ca totdeauna să-lă parigorisescă si să-lă veselescă, cu totă felulă de musice si mustrele ostăsiesci, si cu ceremonii împărătesci, si deosebită să-i dea si câteva milióne de ruble, să cheltuiască ori la ce va voi, si să rămăie si partea lui din Crimă câtă a stăpănit suptă stăpânirea Rosiei. Decă sultanul s'a amăgit si a priimit, simfonindu-se, făcendă si contractă adecă zapisă. Si pentru ca să nu simtiă seă să pricépă Turcii, si mărzaciă tătărăscă, elă să fie fără grige, că va trimite osti, si fără veste lă voră luă, să socotescă Turcii si mărzaciă că l'a luat robă. Asiă-dară tocminduse lucru a venit ună generară mare chibzuită la ostire, cu o sumă de osti, si incungiurându saraiurile sultanului nótea cu mare cumpătare si fără veste a lovită pe mărzaciă sultanului, si risipindu-i a luată pe sultanulă cu mare cinste in carătă împărătescă, si l'a dusă la Petruburg la împărătesa, in urmă Muscalii a umplută tiéra Crimului si a întărită stăpânirea cuprindendă tôte cetățile si castelurile. Ecaterina împărătesa, a implinită sultanului miliónele de ruble după zapisă, si i-a orânduită ceea ce i-a făgăduită cu totă slava si pomba lui, asiedându-lă in cetatea cea orânduită cu óstea cea orânduită cu generară. Decă sultanulă acela petrecendă asiă doi trei ani, a incepută a tănji, pentru împărătiea ce si-a vëndut'o, si a cuvântată la împărătesă, cumcă 'i pare reă si se căiesce de împărătiea ce si-a dat'o, că eră stăpănitoră, ér acumă se vede ca ună supusă. Împărătesă i-a disă: nu te măchă mărtea ta, că de voiesci stăpânire, ai tierile mosiului si strămosiului teă să le stăpănesci. Sultanulă a întreată, care sunt tierile mosiloră miei? Împărătesă i-a spusă, cumcă totă tiéra unгурescă cea de susă si cea de giosă, până in Dunăre, a fostă suptă stăpânirea tătărăscului craiă Atila, cumă si Tiéra-Rumânescă si tiéra Moldovei, si Basarabia; ci mărtea ta să le ceră dela împăratulă Tiarigradului aceste trei tieri, (fiindă-că tiéra unгурescă este suptă stăpânirea Nemtiloră) să ti le dea intră stăpânire, ér nevrendă 'ti voii dă óste mare, si le veă luă cu război. Sultanulă dacă au audită asiă, s'a bucurată, si a scrisă la împăratulă turcescă să-i dea tierile mosiu-seă intră stăpânire, a se va sculă cu războiă mare asupra lui. Împăratulă i-a scrisă cu insielăciune, că i le va dă bucurosă, ci să se rădice cu totulă dela Muscali, si să mērgă la Tiarigradă să fie ér' sultană si ocrotită de împărătie.

Sultanulă vėdiendă cele ce scrie împăratulă, socotindă că scrie adevărulă s'a amăgită, si s'a rădicată de s'a dusă la Tiarigradă, si insciintindă-se împăratulă de venirea sultanului, a poruncită vezirului de l'a întimpinată cu mare halaiă si cu pompă împărătescă, asiedându-lă in saraiă împărătescă cu mare cinste. Apoi a poruncită vezirului, de a pusă cu privilegiă de vreme si i-a tăiată capulă.

Împărătesă Ecaterina, avendă intră stăpânire totă Crimulă tătărăscă, a poftită să se incoruneze spre a se numi împărătesă si a Crimului, si mergendă la Crimă, a scrisă si a poftită pe totă împărătie să se iscălescă la cererea ei, si să vie la Crimă, la incorunarea ei, la o veselie prě-slăvită si negrăită. Decă împărătie si craiă apusului a iscălită titulusiulă a se numi împărătesă Ecaterina împărătesă si a Crimului, si la vremea cea orânduită a mersă insisă si s'a adunată la Crimă, ducendă fiesce care poclonă adecă daruri împărătesci împărătesii Ecaterinii, după cumă a obiceiă împărătie. Si cine va pută povesti, cu ce ceremonii si cu ce halaiuri, si cu ce cinste si dragoste i-a întimpinată împărătesă, si cu sărutare îmbrăcisiandă-i, ca pre nisce prietini si împărătie. Ér' împăratulă Tiarigradului, măcară că iscălitura titulusiului împărătesii a dată după cerere si nefindă-i voia, vėdiendă că totă ceilaltă împărătie a iscălită, că tănjiă de partea Crimului jumătate ce a cumpărat'o

impărătesa cu amăgire dela sultanul pe carele l'aă tăiată. Ină elă n'aă priimită ničă să audă, necumă să mērgă la incorunatie, numindu-se pre sine împăratul împăratilor, si stăpānulă tuturor, si cumcă totă împărată lumă, din prē-multă a lui milostivire, 'i ingădue, de sunt si ei imperatori stăpānitori, ér nu împărată. Dar óresă-cumă, ca cumă nu ară scă, aă poruncită unuă Reis-afendi din cei aleși de aă mersă cu peșchesiură scumpe împărătescă la Crimă să le dea împărătesii în adunare si să fie la incorunatie. Decă sosindă reis-efendi la Crimă, si insciintiādu-se împărătesa cu ceilaltă împărată de venirea lui, ničă o intimpinare seă halaiă nu i-aă făcută, si vrēndă să mērgă la împărătesa si la adunarea împăratilor cu poclōnele, n'aă fostă priimită, ničă elă ničă poclōnele lui, dādu-i-se răspunsă atātă de către împărătesa Ecaterina cātă si de către totă împărată cei adunati, cumcă nu este priimită între adunarea împăratilor, că elă este slugă împăratului seă, si la corunatie se adună, de faciă insusă împărată, ér nu slugile împăratilor, si asiă reis-efendi cu acelă răspunsă rusnată s'aă întorsă la Tiarigradă, spuindă împăratului rusnea ce i-aă făcută. Împăratulă audindă s'aă mānă ată fōrte, si aă chieamată pe vezirulă si pe căpitană-pasia, si cu grōză mare le-aă poruncită, să iea bană din haznalele împărătescă, să adune ostă grele, si să pornescă rēsboiă cumplită pe mare si pe uscată asupra Muscalilor, să iea Crimulă inapoi din stăpānirea loră. Atunci căpitană-pasia cu trufe s'aă lādată inaintea împăratului, că va prinde pe împărătesa Ecaterina si o va aduce vie la împăratulă si va luă si Crimulă.

Împărătesa Ecaterina după ce s'aă incorunată împărătesă a Crimului, aă siediută la Crimă o vreme, ca la ună ană si mai multă, în scaunulă Crimului, puindă trebile tierelă la stare bună, ér împărată s'aă întorsă caresă la scaunulă seă, cu mare cinste.

Éră Iosifă împăratulă Nemtiloră atunci s'aă unită cu împărătesa Ecaterina, ca deschidēdu-se rēsboiă asupra Turciloră să se rēdice si elă, căutādu-să cu Turciă pricina ce o are cu rēsboiulă seă, si de va face trebuintă să dea ajutoră unuă altuă, si aă întărită parola. Atunea i-aă incredintiată împărătesa Ecaterina aceste două tieră crestinescă, să le ocrotescă si să le păzescă cu ostile sale, să nu le strice Turciă seă să le robescă, fiindă în vecinătate cu tierile împărăției lui.

Vezirulă si căpitană-pasia, după porunca împăratului, aă strinsă multă nenumărată de ostă alese, călărimă si pedestrimă, plătindu-le lefi mari, gătă'aă si tunură infricosiate mari si mici, si totă pasă cu ostile sale s'aă gătă, spună ună că ostile cele adunate de căpitană-pasia si de vezirulă, ostă alese cu lefeă, să fie fost ună milionă, afără de ostile pasiloră. Ér Domnulă Mavrogeni, după cererea stăpānului seă căpitană-pasia, i-aă trimisă împăratulă caftană împărătescă, si cu fermană l'aă făcută să fie si sarascher-pasiă, si i-aă rânduită o sută ôe miă de Turci ôste călărimă si pedestrimă si cu tunură, să aibă de paza Tieră-Rumānescă de către Nemti, si de se va sculă Nemtiă cu rēsboiă, să le stea inpotrivă si elă cu rēsboiă si să nu-i lase a intră în tieră, si asiă aă venită Turciă în tieră. Vezirulă si căpitană-pasia, aă pornită ostile pāsă pāmēntulă pe mare si pe uscată, si căpitană-pasia fiindă chitită si māestru la rēsboiă si vitēză si cu hrāborie la lovire, aă plecată cu ostile pe mare în corabiă, făcēdu ocolă pe de parte, si esindă cu greutatea ostiloră, tocmai la tieră Giurgiulă, si intrādu în tierile împărăției Giurgiulă cu nāvală, măcarcă i-aă stātută Giurgiulă inpotrivă cu o sută de mie de ôste si cu tunură, dar n'aă folosită nimică, că tōtă ôstea siaă pierdută, si multă-mea Turciloră aă trecută prin tieră loră, ardiēdu, prādādu, si tăindă, si pe unde aă trecută au rēmasă numai pāmēntulă golă. Decă împăratulă Giurgiulă dacă aă vēdiută asiă, cumă aă putută mai ingrabă aă trimisă curieră la Crimă, de aă vestită împărătesă de multă-mea ostiloră turcescă, si cumă i-aă prāpădită tierile si nu le-aă putută stă în potrivă, si cumă vină asupra Crimului cu mare ingrozire.

Împărătesă dacă aă luată acēstă insciintiare, s'aă rēdicată din Crimă si s'aă dusă la Petruburgă, si îndată aă poruncită generariloră să adune ostile fōrte ingrabă că Turciă vină cu mare nāvală la Crimă, si până se adună ostile muscălescă, căpitană-pasia cu tōtă puterea ostiloră aă intrată în hotarele Crimului. Ér comandiră-generală ce aă fostă pe atunci în Crimă, vestindu-i-se că Turciă aă intrată în hotarele Crimului, de grabă s'aă gătă cu ostile căte le aveă în Crimă ca la 70,000, si cu ceilaltă generari, si cu tunurile ce le aveă, si aă mersă întru intimpinarea Turciloră, si lovindă-se cu vitejie nimica n'aă putută

folosi, că ostile muscălesci se inecă în ostile turcesci, că eră ca frundia și ca érba, și se colesia într'ensele măcarcă dă cu tunurile și omoria Turciî, și călărimea 'i tăia Turciî pedestrimea dă năvală cu chiote mari, și ianicerii se slobodia ca zmei cu cai măcarcă cădea și peria, dar nu băga de sémă și asiă impresură Turciî pe Muscali și nu mai putea stă în potrivă. Decî vèdiendû asiă comandiru, aû insciintiatû împèrătesîi cu grabnicû curierî, cumû merge lucru.

Împèrătésă dacă aû întielesû că nu e modû a se isbăvi de multîmea Turcilorû, și Turciî dău năvală să iea Crîmulû cu mare grăbire, îndată aû poruncitû de aû scosû secreturile, cu ostile ce eră gătite, și cu mare grăbire dioa și nóptea mergeă să ajungă la Crîmû, și mai sosindû ostî muscălesci aû tînutû rêsboiû cu Turciî, de n'aû lăsatû pe Turciî să se mai rēdice de unde tăbărise, și sosindû și secreturile cu ostile lorû, Turciî eră tăbăritî într'o vale lată ce eră între nisce dëlurî mari, ér inginirû-generarû cu comandirîi ostilorû făcendû mare cercare, și uitându-se cu ochianulû să vadiă cumû staû ostile turcesci tăbărite, și de unde arû veni bine a dă cu tunurile cele mari, ce le tragû cu câte 40 de boi, de sunt ca butea, și cumû arû putē slobodî și secreturile într'ensiî, și după chibzuirea ce aû făcutû aû asediatû secreturile, 4, și două tunurî ca butea, în gura acel vâl într'unû dëlû cam mic-siorû, îndreptându-le pe șlélû acelorû dëlurî mari, și aû asediatû și ostile pedestrimea și călărimea cu bună orânduie-lă, asediândû și alte tunurî, (pentru tunurile cele mari spusu-mi-aû unû ipochimenû vrednicû de crediutû, că ar fi fostû de faciă, cândû s'aû întēplatû de aû sloboditû Muscaliî aceste tunurî în ordiea turcēscă, că de mare trăsnetû, i-aû cădiutû calulû pân-tece josû, și lui i s'aû luatû audiulû, și pentru umplutu tunurilorû, spuneă că bagă ântâiû unû săculetiû de barutû, și apoi tórna cu banitia felurî de ghiulele, și întregî și sparte, și spărturî de tunurî turcesci și potcôve de cai, tocite și ori ce, și cândû le slobode în ordie face câmpû câtû cuprinde, însă diceă că numai o dată le slobode, neavendû vreme să le mai umple, făcendû-se zăbavă); decî nóptea despre diuă cândû odihniă Turciî, aû începutû Muscaliî a dă cu tunurile fôrte iute și cumplitû, sfărâmândurile corturile și pe ei. Darû Turciî măcarcă fără veste i-aû lovitû ne fiindû gătiti, dar n'aû datû dosulû nici s'aû spăimētatû, ci tótă multîmea aû săritû, și în dată s'aû gătiti de rêsboiû, și aû începutû a dă și ei cu tunurile. Apoi chiotindû grózniciû, aû datû năvală călărimea și pedestrimea asupra Muscalilorû, să-i impresóre, făcendû-se mare sgomotû, răgnindû ca leiî, alah, alah, dicēndû. Ér întieptulû comandirû, vèdiendû năvala Turcilorû, și multîmea nenumērată că s'aû apropiatû de ei, degrabû aû poruncitû de aû sloboditû secreturile într'ensiî, și întēplându-se, (cu voia lui Dumnedieû) de aû suflatû vēntulû asupra lorû pe acelû șlélû, aû mersû funulû secreturilorû de aû intratû pe nările si gurile Turcilorû și a cailorû lorû, și fiindû acelû fumû fôrte otrăvitû, câtî l'aû mirositû totî aû muritû, sbierândû caii și ómeniî, cădiēndû ca snopiî, perit'aû și din Muscaliî câtî aû ajunsû de aû mirositû acelû fumû. Decî perindû tôte ostile turcesci mirosindû acelû fumû otrăvitorî prin vēntulû celû de Dumnedieû poruncitû a suflă, și murindû ei și caii lorû cu grabnică môrte, vèdiendû căpitanû-pasia peirea Iostilorû, ca să nu-lû ajungă și pe elû acelû fumû otrăvitû, aû datû dosulû, și cu puçinî Turc aû scăpatû, tôte lăsândû și năpustindû; Muscaliî în urmă aû luatû haznalele turcesci și zaherélele și tunurile și vitele, dândû voie ostasilorû de aû cotelitû pre cei mortî, luândû totû ce aû găsiti, lăsându-i goi în piele, și trupurilorû le-aû datû focû să nu se facă putóre; și s'aû îndestulatû Muscalî de prădi; în cetatea Crîmului aû dusû haznalele, armele, tunurile, pe sēma împèrătēscă.

Aicea să arētâmû pentru isvodirea secreturilorû.

Asiă spunû că acele secreturî, două sēu precumû spunû unî patru ér nu mai multe, cumcā aû fostû pe acea vreme, unû Françiozû, mesterû fôrte iscusitû la facere de tunurî, și cerēndû dela împèratulû multe felurî de metalurî le-a băgatû în topitóre, amestecându-le și cu multe felurî de otrăvurî iuti împreunându-le, și fierbēndu-le cu focû iute; după ce s'aû topitû tôte materiile, le-aû vērsatû în tiparû, esindû tunurî nu prē-marî, cu gura ca de somnû, și apoi aû adunatû otrăvurî fôrte iuti, și scumpe fôrte, de pe la spitierile împèrătesci dela

Hindiea, Franția, Englitera, i proci, amestecându-le și colesîndu-le cu pravuri iutî, și cu alte materii veninoase, și făcîndu-le barutî cumî au știut; au făcutî și mîsură cu cumpăna cîtî să bage într'unulî la o umplătură, și cercîndule, spunî că mare trăsnetî facî, și numai fumî ese dintr'ensele, că ghiulêle seî altî ceva nu bagă in ele, și fumulî acela rîsfrîndu-se, cine 'lî va mirosî mîre indatî și de nîpraznă, orî omî orî dobitocî, și tîne multe cîsurî acea putîre iute. Decî poftîndî împîratulî să dea inscrișî pre anume materiile și otrăvurile cumî se numescî, și să arate facerea barutulî și mîsura umplutulî secreturilorî, și i se va dă mare cinste și plată, Franțiozulî au datî tîte in scrisî, împîratulî l'au cînstîtî cu cavalerîe, și cu lefeă mare, și cu tîtă cheltuielă împîrătîescă l'au tînutî pînă la mîrtea lui, inșă cu mare pază, ne mai lăsîndu-lî nici de cumî să fie singurî, seî să   să din loculî celî orînduitî, nici să scrie cuiva ceva, ca nu care cumva să mai facă de acestî feliî de tunurî la alte împîrătîi. Si aceste tunurî sunt oprite a nu dă cu ele nici decumî, cu mare legătură și poruncă, pentru că-cî pr  multî omor   face, și nu numai vr  jmasi   atunci cad   cu m  rte, ci si Muscali   c  t   vor   ajunge mirosul   fumului   aceluia, si cu mare cheltuielă se face acel   barut   al   secreturilor  , cu mili  ne de ruble, si cumc   cu anevoe se g  sesc   acele otrăvuri, fără numai c  nd   va fi mare nevoie, ca să nu se r  p  sc   împ  r  t  ia, atuncea să le slob  di  , adecă să dea cu ele numai odată,   r mai multă nu; spun   cumc   tunari   si cei ce asi  di   secreturile, cu mestesiug   sunt lega  i la gură si la nas   c  nd   le slob  de,   r uni   spun   că au b  sic   de sticlă cristal  , si bagă capu in ele, incheindu-le cu mestesiug   la g  t  .   r alti   pentru acest   Franțioz   iscusit   spun  , c   după ce au ispr  vit   tot   lucrul   secreturilororu, ar fi poruncit   împ  ratul   de i-au t  iat   capul   dela trup  , ca să nu mai facă la altă împ  r  t  ie, de acest   feli   de tunur  . Dar   nu e de crediut   ac  st   spunere, să om  r   pe un   f  c  tori   de bine împ  r  t  iei, că de nu ar   av   Muscali   acest   feli   de tunur  , in multe r  ndur   s'ar fi premejdut   împ  r  t  ia Rosiei, cum   s'au int  mplat   la năvala Svedului, să iea Petruburgu, si cum   s'au int  mplat  , precum   s'au scris  , năvala Turcilor   la Cr  m  , că de lu   Cr  mul  , ar   fi n  v  lit   si la Petruburg  , v  di  nd   c   arŭ fi isb  ndit  . As  menea cum   s'au int  mplat   si năvala Franțiozului la Moscva, că de isb  ndi  , merge   si la Petruburg  . S'au mai isvodit   de s'au f  cut   si nisce tunur   de da   cu ele umpl  ndu-le cu barut   si cu sm  l  , si slobod  ndu-le, sm  la se aprinde cu foc   dela barut  , si improsc  nd   cade pe Turc   cu iut  ime, si se lipesce de haine si arde, si cade pe ca   de arde ca  i,   r ca  i incep   a fugi in t  te p  rtil  , de nu-i pot   t  ne Turci  , si da   cu pici  rele, si trântescă pe Turc   gios  , si-i calc   ca  i cu pici  rele, si asi   se sparge ordiea Turcilor  , ca  i se duc in lume sbier  nd  , si Turci   c  diut   t  p  nd  , aman, aman.

Dec   după cum   am   ar  tat  , intr'acest   chip   au ispr  vit   b  t  l  ea c  pitan  -pasia cu Muscali  ,   r corabiile au r  mas   g  le pe mare, unele le-au innecat  , si altele le-au spart   Muscali  .

Aud  nd   împ  ratul   de int  mplat  ea si isprava lui c  pitan  -pasia, f  rte s'au sc  rbit   si s'au turburat  , si chi  m  nd   pe c  pitan  -pasia la Tiarigrad  , vrut   să-i taie capul  , dar   au mijlocit   uni   din regiale prietini   lui si muftul   de l'au   rtat  , fiind   om   vestit   si v  t  z  , si l'au l  sat   să si  di   in Tiarigrad  , dar s'au int  rebat   de împ  ratul   prin Muftul   să spue cum   de n'au putut   face biruint  ia asupra vr  jmasilor  , precum   s'au f  g  duit   inaint  ea împ  r  t  iei lui, R  spuns   au c  pitan  -pasia, cumc   el   f  rte mult   s'au nevoit  , si in tot   chipul   s'au silit  , si in hotarele Cr  mului   au intrat  , si r  sboi   mare au f  cut  , si de vreme ce n'au putut   birui acum   pre Muscali   cu at  ta multime de   ste al  es  , nu se vor   mai birui nici odată, ci puternica împ  r  t  ie să-i lase in pace pre ghiauri.

Aud  nd   împăratu asi  , f  rte s'au m  niat  , si cu suflare gr  znic   au poruncit   vezirul  , cu t  t   puterea împ  r  t  esc   să bată r  sboi   cu vr  jmasi   să iea Cr  mul  , au 'i va t  i   capul  .

Scris   au ferman   si la craiul   lesiesc   intr'acest   chip  .   u pr  -puternicul   împ  rat   al   Otomanilor  , împ  ratul   tuturor   împ  ratilor  , scriu tie craiule al   Panoniei, cu boeri   te  , pace. Ve   sci c   am   poruncit   la tot   credinciosi   si pov  tuitori  , si la t  te căpeteniile a tuturor   ostilor   pr  -puternici   împ  r  t  iei mele cei nebiruite, să se sc  le cu t  te puterile si cu mare r  sboi   de vitejie, să bată si să supue st  p  nirea ghiaurilor   Muscali  , si să des-

rădăcineze acestă nēmū nemultiāmitoriū din pāmēnturile si tierile in care se află, asternēdu-l suptū piciōrele prē-puterniciei si mārimei mele. Decī acumū aī bună mijlocire să te scoli si tu cu ostile tale, să daī rēsboiū ghiaurului, să-tī scoti tierile care tī le-aū luatū cu vicle-siugū, si să fīi singurū stāpānitoriū avēndū si dela prē-puternica si nebiruita ōste impērātiei mele ajutoriū cu indestulare, si fīi sāsētosu.

Craiulū cu boeriī seī priimīndū fermanulū si vēdiēndū cele ce-ī scrieā impērātulū Tiarigradulū, se indoia cu cugetulū, intr'unū chipū poftiā ca să pornescā rēsboiū să-sī iea partea de Lechia ce o aū luat'o Muscaliī, ér intr'altū chipū se temeā să nu pērdiā si partea ce o are suptū a lui oblāduire, si să pātimescā ca cāmila, cāndū aū mersū să se potcovescā si si-aū pierdutū si urechile, precumū s'aū si intēplatū craiulū, dar l'aū induplecatū ministriī să pornescā rēsboiū asupra Muscalilorū, decī stringēndū osti cātū aū pututū si cu cele ce aū avutū, aū inceputū rēsboiū. Ér impērātesa Rosiei Ecaterina, luāndū scire aū poruncitū lui comandirū-generarū carele se aflā cu ostile muscālescī in partea lorū din Lechia, să dea rēsboiū cu Lesiī, si incepēndū a se lovi ostile aū tīnutū ca la vreo siese sēū siepte lunī, si făcēndu-se pace intre pōrta Tiarigradulū si intre Rosiea, aū tībāritū ostile Muscalilorū pe Lesiī, si in trei lunī rēsboindu-se amēndoue pārtile, aū biruitū Muscaliī, luāndū cetatea crā-iēcā cu tōte tunurile si barutanele, supuindū de totū pe craiulū cu ostile ce aū mai rēmasū viī, luāndū si partea Lechiei ce aū avut'o craiulū, in stāpānirea Rosiei, si altū craiū nu aū pusū ci aū orānduitū administratie, adecā Divanū.

Să venimū ér la cuvēntulū ce ne este inainte.

Vezirulū gātindu-se aū pornitū putere mare de osti cu multime de tunuri, cālārima si pedestrime, ca frundia si ca érba, si aū umplutū Basarabiea si Moldaviea asupra Crimulū.

Acumū să dicemū ceva si de Nemti.

Iosifū impērātulū Nemtilorū dupā invoirea ce aū avutū cu impērātesa Ecaterina, aū rădicatū ostile sale, rānduindū generari si comandiri, pe la tōte cheile, cu tunuri multime, si osti amestecate, cālārima si pedestrime ca lācustele despre hotarele Turcilorū, incepēndū despre hotarele Bosnei, apoi despre hotarulū Beligradulū, a tieriī Serviantilorū si despre hotarulū Diululū, si alū Crainei, si despre Tiēra-Rumānescā la Mehedia, de către aceste cinci judecie ale Craiovei. Si in Transilvania, adecā in Ardēlū pe la tōte cheile, despre tiēra de giosū rumānescā, pānā la Moldaviea unde aū stāpānire trei judecie. Si asiā impārtīndū si rānduindū ostile sale, pus'aū feltmasiarū, pe intieleptulū bărbatū Laudonū care acesta erā si cu hrāborie si cu vitejie purtā si comendiriū ostile spre isbānda vrājmasilorū, si erā chititū la rēsboiū, făcutus'aū si Iosifū impērātulū insusī comandirū preste o sumā de osti, si asiā dāndū rēsboire de către Bosna āntāiū, si de cātū Serbiea, dupā ce aū biruitū pe Turci la Bosna aū datū rēsboiū mare la Beligradū, cetatea din Serbiea, si cu multā vēr sare de sange, si mōrte de ostasi, fārāmāndū si cetatea o-aū luatū, cā erā tare si vestitā de tārīea ei. cu-prindiēndū si umplēndū tōtā Serbiea de osti, luat'aū si o parte din Bosna de către hotarulū nemtiescū. Ér ostile din Bānatū si din Ardēlū pāziā hotarulū pe margine de către Valachiea; apoi s'aū inceputū a intinde in tiērā pe margini, cercāndū intrarea mai in adēncū, perit'aū si multime de Turci.

ÉR Domnulū Mavrogeni incā aū pusū ōste strājī pe marginea tieriī Turci bešlii, cu căpeteniī bešlii agale si odabasi, si cu ōstea din tiērā, cā făcuse căpitāniī cu stēguri frumoše zugrāvite cu sfinți, imbrēcāndū căpitāniī cu capoduri domnesci, dāndu-le si lefi, numindū căpitāniea lui Stī Georgie si a lui Stī Dimitrie si a lui Stī Teodorū tironū, si a altorū Sfinți, erā si căpitāniī de Arnăuti cu Turci amestecati.

Asiā dar Nemti

Intrāndū pe margine in tiērā s'aū lovitū cu Turci ce erā la Timava strājī, si lovindu-se cu ei biruindu-l, cāti aū pututū scāpā aū fugitū, Nemti aū intratū in mstire, in ziduri tīindu-se la metereze cu tunuri mai mici; asemenea si la mstirea Coziea aū făcutū, si ér aū apucatū si acolo inlāuntru cu meterezi, si dincolo de Olū aū apucatū mstirea Cāmpu-Lungū. Si se slobodia dela strājile nemtiesci volintiri, Rumāni, Arnăuti, Sērbī, prin satele tieriī pe

margine, de jăcmăniă vite, cai, boi, vaci, haine, bani, ce găsiă, si fugiă inapoî ca hotii, si eră cei mai multî volintiri nemtiesci, Rumâni din tiéră fugiti la Nemti, care făcea multă răutate tierii.

Domnul Mavrogeni, a trimisă ôste amestecată precum am disă, ca să scôtiă pe Nemti din mstiri si n'au putut, si asiă lovindu-se străjile turcesci cu cele nemtiesci, prădă satele raiaoa. Apoi Turcii si Arnăuti si cătanele prindeă ômenii de prin satele de margini, pre cari i prădă, si le luă totu ce găsiă, dicendă că sunt haini si gazde hotiloru volintiriloru nemtiesci, si pe unii i tăia, luându-le capetele de le arată la sarascheru, dicendă că sunt Nemti ca să le dea bacsiu.

Vodă Mavrogeni

Punea satarale de 6 ani pe boeri mari si mici, si pe cumpani si pe toti breslasi, si pe răfeturile tuturor, si boeriă cu sila pe cei ce află că au ceva bani, le trimiteă caftane si cărti domnesci cu ciohodari, si ori pe unde i află i îmbracă si le luă bani, ér care nu se supunea si nu priimiă, i ducea Arnăuti la naziru si la dervisiu-aga cari eră caimacamii, si-i puneă la grosulu vartei in putore, si asiă nevrëndu, priimiă caftanele de pânză, si dă la bani, cu cuvëntu că trebue lui vodă să dea lefi la osti, ér birurile, podvódele, zaharélele, nu mai incetă depe lăcutorii tierii, vinericiulu, oeritulă, dijmăritulu 'lu luă indoitu si intreitu. Vai si amară de tiéră, ce eră atunciă. Si au tinută asiă hărtiuire, si loviri unii cu altii, mai trei ani, si nu coboriă Nemti mai inlăuntru in tiéră. Vizirulu au făcută răsboie mari cu Muscalii intr'acesta diastimă de vreme, aprópe trei ani, si gróznice bătăli s'au făcută la care au peritū si Muscali mult, dar Turci au peritū ne mai sciindu-li-se numărulu, si ne cumu să fea Turcii Crimulu, ci au mai luatū Muscalii dela Turci cetăti, Hotinu, Benderu si Chilia cu sarhatele lorū. Vezirulu vėdiendū biruintia Muscaliloru de o parte, si a Nemtilorū de altă parte, se intristă că împăratulu i va tăia capulu, dar i eră mare necazū pe Nemti, fiindū-că au avutū pace cu dēnsii, si ei s'au sculatū preste sorocu, cu răsboiū asuprăle.

Deci vezirulu s'au ajunsū cu feltmasiaru Potemkin de au făcutū aliantie, adecă contēnire de arme in trei luni, si indată au pornitū tóte ostile turcesci asupra Nemtilorū; spunū unii că ar fi datū veziru lui Potemkin mită milióne de galbini să-lū mai ingădue acele trei luni, ca să-si isbândescă pe Nemti, si dicū cumcă Potenki au avutū necazū asupra împăratulu Iosifu, si cercandū prin iscode, au găsitū locū mai slabū, unde nu eră ôste multă nemtiescă, mai susu de Diiu, dreptū schela nemtiescă ce se numesce Palanca, care este si orasiu, si trecendū Dunărea au datū năvală Turcii pe acolo, si tăiandū ôstea ce au găsitū acolo au intratū in tiéra Banatulu, si au robitū, au tăiatū, au prădatū trei judecie, Palanca, Beserica-Albă, Panciova, orasie mari si frumoșe, cu câte trei seu patru nii de case, si tóte satele acestorū judecie, luat'au si dobitoce multime, si acolo n'au avutū cui să le vëndiă, ci la trecerea in hotarele Turciloru, le-au vëndutū, bou 50 parale, vaca unū leu, óea. capra, po 10 parale, o vai si amarū ce au fostū cădiutū pe tiéra Banatulu, si au fostū ajunsū până la orasiulu Vėrsietiu, ca la două cėsuri numaî ce nu au intratū in orasiu unde este altū judeciū, si arū fi prăpăditū si acelu mare si slăvitū orasiu cu case frumoșe cincī seu siese mie, ci au pripitū unū generalū sėrbu cu corpusulu lui de ôste Sėrbi si cu cătă-va călărime dragoni, si usari, si stāndule in potrivă vitejesce au stătutū Turcii pe locū, dar dosulū n'au datū, că socotiă vezirulu să razime cu ostile la cetatea Temisvarulu, dar ce folosū că nu i-au pututū întorce să-i trecă Dunărea, ci două seu trei sėptēmāni (precumū spunū unii, au stătutū Turcii pe locū) si surpă ziduri, si ardeă casele orășianiloru, si rėsturnă pāmēntulu căutandū bani, robii i tineă legati, ars'au si mstirea Voilovitia de lângă Panciova, si alte două mstiri mai mici, luat'au si clopoțele di prin clopotnitiele besereclorū, mari si mici.

Er despre Tiéra-Rumănescă sculat'au sarascherulu Diiulu cu multime de osti după porunca vezirulu, si mergendū cu ostile prin povatiă, pe plaiulu Mehedintiulu, si străcurāndu-se diua si nótea printre munti pietrosi pe o potecă fórte cu anevoe, si apropiindu-se de orasiulu Mehediea, ce este lângă hotarū, si aprópe de Rusiava, unde gāsindū drumū mai

largü cevasi, aü pogoritü dreptü la orasiü, tärîndu-se pe tiermurile délurilorü ce sunt de singärä péträ gólä vênëtä négrä coltiurósä, locü fôrte tare, care locü cu orasiu l'amü vëndiutü si eü, si asiä intr'o diminetiä, in vërsatü de diori, s'aü pomenitü Nemtiü cu Turciü in spinare, si fiindü acolea unü polcovnicü adecă obërsterü si unü maiorü cu cevasi ôste amestecată, ca la o mie de ostasi, si negätiti de lovire, Turciü aü datü nävalä mare, si măcarü că le-aü stëtutü Nemtiü in potrivä, dar n'aü pututü folosî nimicü, că aü biruitü Turciü si aü prăpăditü acea ôste si aü arsu orasiu, robindü si tăiändü, luat'aü si tunuri i prăfări si zaherëoa totü ce aü găsitü, făcëndü aci otacü trei, patru dîle, legändü robî si prädändü, o amarü de bietiü crestinî. De aci neständu-le niminea in potrivä, după ce aü istovitü judeçulü Mehediü aü trasü la Caravan-Sebesiü, orasiü mare slăvitü, cam între déluri, ars'aü, prädät'aü, robitiü si pre acelü orasiü si tôte satele acelü judeçiü. Apoi aü mersü inainte si s'aü apropiatü de orasiulü Logoju, altü judeçiü, orasiü mare cu multime de lăcuitori bogati, negütiatori, ca la 4 sëu 5 mie de case, curge si o apă mare prin mijloculü orasiului, ce se numesce Temisiü. Dintr'acéstä apă aü despärtitu Nemtiü unü canalü, adecă siantiä, sëu gârlä mare, de i-aü indreptatü curgerea la cetatea Temisuarului, pe care nume de apă se numesce si cetatea, pe acéstä apă merge la cetate lemne de focü si herestea sëu binalë, si altele, si curge de umple siantiurile cetătiü ce sunt impregiurü, si totü dintr'acéstä apă este luatä de curge pe urlöe in cetate, in cinci locuri cismele, apă bună de beutü, si de aci dela cetate merge dreptü pe ochianü până dä in Dunäre, la cetatea Petruvarodinü, unde este si unü orasiü ce se numesce Sianatiü, cu multime de case fôrte frumosü, unde acolo sosescü sieicile si luntrile cele mari ce vinü pe Dunäre dela Viena si dela Pesta cu mărfuri felii de felii, încă si buti cu vinü bunü rosiu dela Buda, si le indreptézä pe acelü canalü sëu siantiü, de vinü totü pe apă până la zidurile cetătiü Temisiörei, fiindü-cä sunt la Buda multa vii, si aducü si rachfü, spirtü aducü, si vasä de pämentü de cele bune din Viena, vinü öle, urciöre, cratie.

Deci sä venimü ér la istoria ce ne este cuvëntulü. Sarascher pasia cu ostile n'aü intratü in orasiulü celü mai susü disü Logoju, că-ci că-i erä témä de venirea Nemtilorü, ci aü tăbăritü cu ostile in câmpulü unü satü ce se numesce Logojelü, afländü locü intinsü si bunü de lovirea rësboiului, 4 cësuri până la orasiulü Logoju; Turciü se rumpeä din ordie, cete cete, si fugiä nöptea cu prada si cu robii ce-i prinsese in tierile lorü, si sasarcheru nu puteä sä le facä zaptü, si asiä släbiä ordiea turcëscä din di in di.

Iosifü împëratulü, stringëndü multime de ôste cu tunuri, si călărimea imbrăcatä cu fierü, ce se numescü rëitari si husari voinici si cu hräborie, si mergëndü intru intimpinarea Turcilorü, aü datü rësboii iute, ér Turciü ständü bărbătesce, si dä si ei rësboii tare si cu tunurile nu dä dosulü, si tiindü rësboiulü o di până in nöpte, despärtindu-i intunereculü, cădiëndü multe trupuri de amëndouë pâtile. A döua di ér s'aü apucatü de rësboii fôrte iute, si mai in de sarä aü datü nävalä călărimea Nemtilorü, si aü rësbitü pe Turci, si Turciü aü datü dosulü, cădiëndü multü Turci, prins'aü Nemtiü si robii multü, Nemtiü inbărbătändu-se i-aü gonitü până la Mehediea, si până i-aü trecutü Dunărea, dar Turciü aü avutü vreme de aü trecutü Dunărea cu tôte prädile si robii, trecëndü pe la Mehedinti pe la Cerneti, si vindeä robii cumü se puteä ajunge cu cumpărătorii; aü rëscumpăratü si boerii tierii pe multü si i-aü sloboditü, spuneä unii din ömeniü cei de crediutü, că prin catastihulü vezirului 30,000 de ömeni si mueri si copii i fete aü robitiü din Banatü, afarä de cei ce aü fugitü Turciü cu ei pe alătura, Sarascheru aü intratü in Diiü si ostile tôte aü trecutü Dunărea. Totü atuncî cândü aü pornitü sasarcherulü ostile in Banatü, aü pornitü unü haianü cu o sumä de Turci, o mie sëu döue, sä mergä sä intre in tiëra ungurëscä, haianu după poruncä s'aü gätitü, si aü plecatü cu ôstea sa, si ér cu povatiä aü mersü pe plaiulü Vulcanului, si s'aü străcuratü prin ripele muntilorü esindü la Hatiegü in tiëra ungurëscä, si nefindü osti nemtiesci acolo sä le stea in potrivä, aü robitiü si aü prädätü siese-spre-diece sate, pe multü aü si tăiatü, ardiëndü casele ömenilorü, si besericile, si până a veni Nemtiü cu ôste asuprä-le, ei aü in-torsü inapoî cu fuga cu prada ce aü apucatü, ca lupii cu oile, cândü le găsescë fără păstori, si s'aü dusü unii la Diiü, altii in alte pârti pela tierile lorü.

Laudonü feltmasiarulü nemtiescü, vëdiëndü că ostile vezirului aü intratü in Banatü,

ajungându până aproape două treți césuri la Vêrsietiu, făcându mare prăpădenie tierii, în dată au asediatu osti spre paza cetății Beligradului, carea o luase în Serbiea, și trecându Dunărea în Banat, pornindu și osti cu elu, și impreunându-le cu celelalte osti, ce eră de stă în potriua Turcilor, să nu vie la Vêrsietiu, s'au făcutu mare ôste pedestrime și călărime cu multe tunuri, și cu mare vitejie au mersu față de s'au lovită cu ordiea vezirului, și dându răsboiul cumplitu cu totu felu de mestesiugă ostăsiesc, au tinutu răsboiu totă diua și abia i-au despărțitu întunereculu nopții, fiindu-că Turcii stă cu vitejie, și au peritu într'acea di multime de Turci, asemenea și Nemti nu pușini. Adôua di ér lovindu-se ostile fôrte tare și despre o parte și despre alta, și începându a slăbi Turcii au datu dosulu, și gonindu-i Nemti i-au trecut Dunărea, multu s'au innecat în Dunăre imbuldindu-se cu ca și cu totu, și au cădiutu mortu cu miile, dar și din ostile nemtiesci au cădiutu mortu, și multu rănit; Turcii totă prada și robii i-au trecut Dunărea mai înainte, că au avută vreme două săptămâni siediendu în Banat.

Deci, după ce au scosu Nemti pe Turci din tiéra Banatului, cu a loră mare pagubă, prăpădindu-se atăta lume, au asediatu ostile pe marginea hotarului cu mare tărfe, cu tunuri și cu călărime, dragoni și husari. Impêratul turcescu au vrutu să tae capul vezirului, vinovătindu-l, de ce n'au stăpănită câtă au cuprinsu dela Nemti tiéra în Bănat, ci au datu dosulu, dar stându rigialele și muftulu cu rugăciune la impêratulu l'au ertatu, însă l'au mazilită și au făcutu pe sarascherulu dela Dii vezir. Spunū unii cumcă au insciintiată impêratulu Iosifu pe impêrătésa Ecaterina, pentru prăpădenia și stricăciunea tierii Bănatului ce au făcutu Turcii, făcendu Potemkin feldmasiară contenire de arme cu Turcii, indemănându Turciloră vreme cu privilegiu, ci nimicu n'au pututu strică lui Potemkin, și măcarcă i-au venită imputăciune dela impêrătésa, dar elu s'au indreptatu cumu au știutu. Spunū unii că acestu Potemkin feldmasiară fiindu omă frumosu la chipu și la stată, ar fi fostu ibovnicu impêrătésii, Ecaterinei, și s'au fostu purtându fôrte impodobitu cu haine impêrătésce, și cu cavalerile cele mai înalte, și au fostu umblându în carêta impêrătéscă fôrte impodobită cu lucruri de multă pretiu, cu zugă 8 ca telegari impêrătésce, hamurile cailoră și frênele, în locu de curele de piele, și chingile, tiêsute sîreturi late de mătăsă și cusute cu flori de firu, și țintele pe hamuri tôte de aură cu pietri scumpe. Dar ce folosă dacă au fostu omă muritoriu, și tôte au rēmasă de elu, și i-au fostu viētia ca unu vis.

Domnulă Mavrogeni, aici în tiēra stă pe locu cu ostile lui, rânduit'au la Craiova pe unu Turnagi și pe unu dervisiu-aga să fie la scaună să judece pricinile tierii, ori ce s'ar întēplă, și pe Cara-mustafa haianulă Diului să fie cu ostile mai mare comandiră adecă povētiitoriu și poruncitoriu ostiloră; și caimacamă au pusă pe unu Ionitiă Papucă vtor-cluceră, care acestu ciocoi arătă la naziru și la dervisiu-aga cu fôpe ci sciă că are bani, de-i boeriă cu sila și le luă bani, și-i puneă la grosu, adecă la oprēlă dacă nu vreă să priimēscă caftană sēu carte domnēscă, asiă necăjiă pe o sēmă de ômeni. Vēdiendu Mavrogeni că Nemti s'au imputernicită, și au intorsu ostile turcesce înapoi din mergerea loră cu mare vitejie și cu biruintiă, s'au îngrijurată, și au poruncitu lui Cara-mustafa să facă ordie mare în potriua Nemtiloră, care au și făcutu, adunându ôste mare, Turci Arnăuti Sērbu și catane Rumană din tiēra, ca la diece sēu două-spre-diece mie, și au asediată ordiea la hotară cel dicea Porcenă aproape de tērgulu Jiului, ca la 4 césuri, și au făcutu metereze mari, și le duceă tiéra acolo zaherea și tôte ce le trebuia, vacile și oile nu li se mai precurmă, eră ôste și în crasiu la tērgulu Jiului și în Craiova și la Râmnicu, pusese și preste Oltă ordie mare la schelă în protiva Brasiovulu, ca la 20,000 de Turci i Arnăuti, sila Bucuresci eră multime multă de Turci, și fiindu-că au fostu fugitu Nemti din mstirea Tismana și din mstirea Coziea, cându intrase Turcii în Bănat precumă am scrisu, au poruncitu vodă să mērgă Turcii cu sarahori, și cu ciocănasii ocnei din Măglasiu să strice o parte de zidurile mănăstiriloră din pregiură, să nu se mai pôtă închide Nemti într'ensele. Ér Turcii n'au fărămată numă o parte de ziduri, ci tôte zidurile cu chilile din pregiură, și au arsă și bisericile și clopotnițiile, și la Coziea au găsită vistierēa mstirii și au prădat'o, argintăriea și sîtele cele scumpe, evangeli ferecate cu argintă, și crucile cele ferecate cu argintă și cu aură și cu mărgăritaruri și cu pietri scumpe, și alte multe odôre ce au fostu

făcute si date de domnul ȋtitoru mstirit, că nu le-au fostu dusu in tiéra ungurcă, si încă au găsitu Turciȋ si sine de auru si de argintu pe care domnulu ȋtitorulŭ le pusese in zidulŭ clopotnitii, ca după vremi, dacă se va strică mstirea, să aibă cu ce o zidi, ér vrăjmasii de Ȑigani carii ȋaveă mstirea credinciosi, au arătatŭ Turcilorŭ de au spartŭ acolo, si le-au luatŭ pradă, luat'au si portile mstirilorŭ, că eră căptusite cu fierŭ preste totu, de le-au dusŭ peste Dunăre la Diu in cetate, scriindŭ Turciȋ la Tiarigradu, cumcă au farămatŭ cetătile Tierii-Rumănesci, scotiendŭ pe Nemti din ele, asiă laudă mincinosă au scrisŭ ca să insiele pe împăratulŭ, amăgindu-lŭ să le dea bacsiu adecă daruri, precumŭ le-au si datŭ.

Adoilea anŭ venit'au volintirii nemtiesci cu câti-va husari de au prădatu orasiulŭ Râmniculŭ si oena cea mare, si satele, luândŭ butile cu vinŭ, silindŭ pe raiă de le-au dusŭ cu carele, si sare multă si măruri ce au găsitu, si pe cine ȋlŭ prindeă ȋlŭ desbracă, luat'au si vitele ômeniloru, cai, boi, vaci, oi, si ce gasiă, si până a veni ôste turcă, ei au fugitŭ cu prădile, remăindu-le nisce buti cu vinŭ pe drumŭ, pe la cheile muntilorŭ, neputendŭ-le sui de grabă, că le suiă in susu câte cu 40 de boi, ér dacă au venitŭ ôste, Turciȋ si Arnautii si gēte de catane cu sardariulu lorŭ Bojoreanu Preda, ei prădă ér' pe raiă, năpăstuidŭ-i că sunt gazde de hotii volintirii, o prēmilstive Dōmne, ce pătimiă acestă tiéră! Deci trecendŭ trei luni la nuijlocŭ si implinindŭ-se soroculu continirii de arme ce au fostu facutu Muscalii cu Turciȋ, s'au apucatu de rēsboiu, si redicândŭ-se vezirulŭ cu tōtă putearea ostiloru sale, făcut'au rēsboe mari si grōznice cu Muscalii, si au peritu multime multă de Turciȋ, încă si Muscali nu puçini, dar totu biruintia Muscaliloru la urma rămâneă, si necumu să iea vezirulu Crimulu dela Muscali, precumu ȋ eră gândulu, ci inca au pierdutŭ cinci cetăti mari, că le-au luatŭ Muscalii cu vitejje, adecă, Hotinu, Benderu, Kilikiea, si Basarabiea, si au venitŭ suptu zidurile cetăti Ismaili. De care ispravă, vedindŭ imperatulu turcescu, că nimicu nu pōte folosi să biruiescă pe Muscali, au scrisu la craiulu lesiescu să se scōle cu rēsboiu asupra Muscalilorŭ, că-i va dă si elŭ ajutorŭ sa-si scōtia tierile care i le-au luatŭ Muscalii, si i-au trimisu banŭ miliōne de caragrosi ajutoriu. Si la acestu alu treilea anu s'au sculatŭ craiulŭ lesiescu cu rēsboiulŭ asupra Muscaliloru, si făcendŭ rēsboiu n'au folositu nimicu, că ostile muscălesci au fostu gătite in partea Lechiei muscălesci, si-i înfrangă cu mōrte, eră Lesii nu se lăsă de rēsboiŭ.

Intr'a treilea anu, Nemti s'au gătiti să intre cu tōte ostile prin tōte schelele in tiéră si au începutŭ a se lovī cu ordiile turcesci, ce le pusese Domnulu Mavrogeni, si lovindŭ-se cu ordiea ce eră dincolo de Ploiesci in potriva Brasiovului, o-au spartŭ si s'au risipitŭ Turciȋ cei remasi in tōte părțile, si nu s'au mai strinsu ordie acolo. Lovitu-s'au si cu ordiea lui Cara-mustafă la Porceni si o-au spartu, Cara-mustafă cu câti-va Turciȋ au venitŭ la Craiova, fesceliti si plini de noroiu, si cei mai multŭ au trecutŭ Dunărea. Ér' cei mortŭ după ce i-au cotelitŭ Nemtiȋ, le-au datŭ focŭ cu lemne, ér' o sēmă de ôste, Turciȋ si mai multŭ Arnauti ce eră, se asiediasc in meterezuri, si dă de acolo cu sisinėlele barbatesce in Nemti, si-i strică reu, si nu esiă afară din siantiurŭ; fiindŭ dar acolo obērsteru Craiu cu pedestrima, poruncit'au saldatilorŭ, de au datŭ iurisi, adecă năvală intr'ensŭ in lăuntrulŭ siantiului numai cu panganeturile in puscŭ, si asiă intiepândŭ-i i-au scosu din siantiurŭ si luândŭ-i in sabii, prē-puçini au scăpatŭ, si acolo ordie nu s'au mai adunatŭ.

Turciȋ se gătisc să robescă tiéra, si au venitŭ un pasiă mare cu ôstea lui, din adenculŭ tierii turcesci, si adusesc saci arari plini cu streanguri si curēle si lançuri, să lege robii, si mai multŭ Bucurescii ȋ eră aminte. Dar Domnulŭ Mavrogeni cu mare mestesiugŭ si cumtare, au tăiatŭ pe acelu pasia, pe Dunăre, si l'au aruncatu in apă, nesciindŭ niminea din Turciȋ ce s'au făcutŭ acelŭ pasiă. Deci Mavrogeni prin cercetare vedindŭ cumcă Nemtiȋ, fără apēstire vorŭ să intre in tiéră, si ordii de ôste a mai face nu puteă, că Turciȋ se spăimēntase de popara Nemtiloru, s'au apucatŭ de sănētōsa, măcarcă-i eră can rusine, dar rusinea au dat'o ȋntr'o parte, si au trecutŭ Dunărea, si acolo porunciă Turcilorŭ să stea cu rēsboiu asupra Nemtilorŭ, să nu-i lasc să intre in tiéră, dar Turciȋ vedindŭ că si elŭ au datŭ dōsulu de au fugitŭ din tiéră, nu-lŭ mai băgă in sēmă. Scrieă Mavrogeni si boerilorŭ tierii. carii ȋ lăsase caimacami la scaunulŭ Domnel, ca dacă vorŭ veni Nemtiȋ in Bucuresci, să fie supusi

să le dea zaharea, si să ocrotască tiéra, precumă si măriea sa s'aũ nevoitũ de aũ scãpat'o de robie.

Nemtiĩ dacã s'aũ implinitũ trei ani, aũ intratũ in tiérã de odatã pe la tóte schélele intr'o di, cã asiã 'si tocmise sfaturile intre dènsiĩ, si prinçiũ Coborũ aũ intratũ in Bucuresci, cu generalii si cu ostile lorũ, cuprindiendũ tótã tiéra preste Oltũ, si nu i-aũ stãtutũ niminea inprotivã; la Craiova aũ venitũ in dioa de Sti Dimitrie, Octom. 26, prinçiũ Henzerberg, cu obèrsterũ Craiũ si cu obèrsteru husarilorũ ungurĩ, cu polcurile cãlãrimii, si generariulũ dragonilorũ cu polcurile lui, si cu multe tunuri mari. Èr' la Cerneti aũ venitũ doi generari cu osti pedestrime si cãlarime cu multe tunuri, venit'aũ si regimentulũ militarilorũ Rumãni ce le dicũ Frãtutũ, iutĩ la rèsboiũ. Èr feltmasiaru Laudon, aũ intãritũ hotarulũ Banatului despre Turci dela Beligradulũ Serbiei, pãnã la cetatea Diulbũ, rãnduindũ ostile totũ pe marginea Dunãrii, si elũ aũ venitũ de aũ intratũ in Craina cu alte osti, si aũ luatũ Negotinulũ si Sfetislamu, orasie vestite cu trei judecie, pre care le stãpãniã oberkinejiĩ Sèrbiei, fiindũ totũ Sèrbĩ intr'acea tiérã Craina, si apoi aũ venitũ la Cladova cetatea Grainei, si dãndũ cu tunuri mari sã sfarame zidulũ cetãtii, aruncãndũ din avanũ topũ si gumbarale in cetate, au nemeritũ barutana adecã prãfãriea, si aprindiendũ-se barutulũ s'aũ fãcutũ mare si gróznicu trãsnetũ, si pre multĩ i-aũ omoritũ fiindũ-cã iutimea focului aũ aruncatũ zidurile prãfãrii in tóte pãrtille, si zidurile cetãtii s'aũ spartũ si aũ cãdiutũ de multã silã a barutului.

Dupã aceea Laudon feltmasiaru aũ poruncitũ de aũ asediatu tunurile in dèlurile ce sunt in prèjma cetãtii ostrovului din colo de Dunãre, si pãziã strãjile fòrte tare drumulũ Dunãrii, si adese se uitã inginiriĩ cu ochianurile, si ori ce vasũ sèu caicũ vedeã cã merge la cetate, sèu cã esiã dela cetate, dà cu tunurile in elũ de-lũ sfãrãmã si se innecã in Dunãre, asiã tiindũ cetatea pãnã in varã inchisã, perindũ Turciĩ de fòme, mãncãndũ-si si caii, aũ deschisũ portile si s'aũ inchinatũ. Nemtiĩ le-aũ luatũ armele si i-aũ sloboditũ de s'aũ dusũ cu pace unde aũ voitũ ei prin tierile turcesci.

Nemtiĩ dupã ce s'aũ asediatũ in Bucuresci si in Craiova, s'aũ apucatũ de muzici si de baluri, dupã obiceiulũ lorũ, si nu prè grigiã de rèsboiũ, insã asiediasc strãji pe marginea Dunãrii la tóte schelele, osti regulate si volintiri Rumãni Sèrbĩ Arnãutĩ, si iubiã si boeriĩ, mãi vèrtosũ muerile, muzicile si balurile nemtiesci, cã se adunã cu ei la cele veselitoare.

Sã povestimũ ceva si de fuga Turcilorũ din Craiova. Dupã ce le-aũ spartũ Nemtiĩ ordiea dela Porcenĩ, risipindu-se Turciĩ in tóte pãrtille cei ce aũ scãpatũ vii, Cara-mustafã comandiru lorũ viindũ la Craiova scãpatũ, aũ mãi adunatũ rëmãsitiuri de Turci si cu catane de Rumãni cã la o mie sèu multũ douẽ, si siedeã in orasiũ asceptãndũ sã vadiã ce aũ gãndũ Nemtiĩ. Dar cu o lunã mãi nainte de venirea Nemtilorũ, le-aũ venitũ veste cã Nemtiĩ sosescũ la orasiũ, decĩ Turciĩ gustãndũ popara Nemtilorũ la Porcenĩ, cuprinsi de fricã fiindũ, dioa pela prãndiũ aũ datũ fuga, neputendũ de fricã mare, nici sã-si pue sieile pe cai, ci uniĩ incãlecã pe calũ fãrã de siea, altulũ de grabũ nu apucã sã-si deslege calulũ si incãlecã pe elũ, altiĩ lãsã totũ si dà fuga, èr altiĩ 'si trãgeã numai calulũ de cãpèstru cu nimicu pe elũ, altulũ cu traista in capu calului, si uniĩ fiindũ pela bãrbieri sã se radiã, cumũ se aflã pe jumètate rasũ, se apucã de fugã, si asiã la unũ sfertũ sèu multũ jumètate de cèsũ nici unulũ n'aũ rëmasũ in orasiũ, si fugindũ pãnã la mstirea Jitieanu, unde este podũ mare stãtãtoriũ pe apa Jiului, acolo aũ stëtutũ sã vadiã ce se face, si aũ trimisũ naziru si Cara-mustafã pe trei patru Turci la orasiũ sã vadiã ce e, si sã cerceteze cumũ este vremea, si luãndũ scire, cã Nemtiĩ n'aũ venitũ, nici s'aũ miscatũ dela hotarũ, s'aũ intorsũ Turciĩ inapoi la orasiũ, si bãnuindu-si pe boeri cã ei aũ pricinuitũ spaima lorũ, aũ chematũ pe toti boeriĩ, si i-aũ juratũ sã tie credintia cu ei, si sã le spue adevèrulũ cândũ se va intèmplã sã vie Nemtiĩ, si le-aũ poruncitũ de s'aũ schimbatũ si s'aũ imbrãcatũ in haine turcesci, lãpèdãndũ-si ișlicile si puindũ cãciuli negre lungi in capũ, si aũ poruncitũ naziru cu Cara-mustafa si cu dervisiũ-aga de aũ junghiatũ unũ boi intru spurcata lorũ jertfã jurãndũ pe boeri, si frigèndulũ intregũ, aũ datũ la Turci de aũ mãncatũ, mãncat'aũ si Rumãniĩ de voialorũ dintr'acea jertfã, si aũ asediatũ strãji pe alocuri, rãnduindũ la tóte strãjile sã fie si câte unũ boieri. Apoi trecendũ, cumũ am disũ, cã o lunã, aũ pornitũ Nemtiĩ cu tótã puterea si aũ venitũ la Craiova, si luãndũ Turciĩ adevèratã veste cã aũ sositũ Nemtiĩ, aprópe cale de pa-

tru césuri de orasiu, fórte cu mare sicletu aú cerutu dela boeri Cara-mustafa cu naziru si cu dervisiu-aga sa le dea 70 pungí de bani, sa dea lefile Turciloru, ér' de nu voru da, va da voe Turciloru, sa prade orasiu, si in data aú rânduitu mumbasi Turci, spre implinire cu mare zorú. Deci védiéndu boerii si negustorii cei mari asiá, aú datú bani la Turci, de aú implinitu suma in patru cincí césuri, si in urma i-aú pusú pe tiéra, si i-aú scosú boerii cu prisosú, si in dioa aceea séra la unú césu din nópte, s'aú întemplatú a ploá fórte tare si repede de vérsa ca din sghiaburi apa, Turcii nimicu mai asceptándú, aú plecatú pe aceea plóe mare nefácéndú nimuru níci unú reú, fiindú-cá Cara-mustafa pázia tiéra de cátre Turci cá i s'aú datú ce aú cerutu, si aú mersú Turcii de aú trecutú Jiulú, si acolo prin tr'acea vérsare de apă tótá nóptea aceea aú petrecutu până a dóua di sa vadiá ce se face, cândú intr'acea di pe la 5 césuri din di, audíndú Turcii clopotele trăgéndú in orasiu pentru venirea Nemtilorú, s'aú apucatú de sánétosa la fugá, ne mai stándú de a se impotrivi cu résboiú.

Nemti aú sositú si aú intratú in orasiu cu pace, esíndule inainte boerii schimbatí in haine boeresci, si intimpinándu-i cu rugáciune i-aú poftitú de aú venitú la episcopíe, esíndule inainte cu litanie besericéscá, adecă preotií cu s. evangelié si cu sfánta cruce in pridvorulú besericii, unde obérsterú Craiú cu oficiérii lui (care acestú obérsterú erá venitú inainte ostilorú cu pioata pedestrime si cu volintirií) si sárutándú sfintele, aú intratú in besericá toti, cántánduli-se axionu, dicéndu-se de diaconu ectenia pentru biruintia imprctivnicilorú, pomeníndú pe împératulú Iosifú, si li s'aú făcutú masá mare in episcopíe decátre boeri, ospétándu-i bine, mai vértosú boerii Bibescu, fiindú unulú din ei la Nemti, pre carele indatá l'aú făcutú ispravnicú, apoi aú sositú si generari cu multe osti cálárimé, si cu multe ortale de ostasi cu tunuri, si s'aú veselitú crestinií védiéndu-se atuncí isbávití de Turci. Asiá-dar, cum amú istoritú mai susú, s'aú asediatú Nemti in tiéra si aú inceputú a-si pune trebile la rânduiélá asiedándu-se cu stápanirea.

Er Domnulú Mavrogeni, i-aú rémasú domníea, insá aú domnitú Valachiea, unú anú cu pace, si doi ani cu résmiritá, si s'aú inceputú a face scumpátate la tóte, dar nu pré, bani multí nemtiesci esíndú.

La létulú 1789, incependu-se stápanirea Nemtilorú, si trecéndú dela Octomv. 26, până la Genarie 15, Turci s'aú gátitú de résboiú, si aú trecutú Dunárea dincóce in tiéra la Calafatú, si aú făcutú si metereze, insá Nemti i-aú lásatú int'adinsú sa trecá, boerilorú si negustorilorú le erá fricá, rápscindú asupra Nemtilorú cá nu staú de résboiú, ci staú de tractiri la baluri, apoi s'aú gátitú si Nemti si aú mersú asupra Turcilorú, si erá unú gerú cumplitú si západá, insá nóptea pe luná cu putere de osti, si cu tunuri, si lovindu-se cu Turci i-aú biruitú, si i-aú bágatú in Dunáre, sa se scalde si sa bea apă, prins'aú si vii robi, si aú luatú si câteva tunuri dela Turci, ér pe cei mortí i-aú cotelitú Nemti, si ce aú gásitú aú luatú, si i-aú aruncatú saraholií in Dunáre. La acestú résboiú aú fostú si Vodá Mavrogeni cu Turci, si aveá si caréta lui cu sine, cá-ci aveá gândú sa scape dela Turci la Nemti, dar n'aú pututú cá s'aú priceputú Turci, si luá aminte Pasii de elú, incá i-aú imputatú cá aú venitú la résboiú cu caréta ca muerile, ér nu cálare ca voinicií, si caréta cu telegarií i-aú rápit'o in résboiú ostasií nemtiesci. Dupá acésta aú mersú obérsterú Craiú, cu vre dóue trei svadróne de óste si cu câteva tunuri pe Dunáre la cetatea Turnu, care este intr'unú ostrovú de Dunáre, nu departe de Diiú, si impregiurándú cetatea cu óste, aú tinut'o cáta-va vreme inchisá, până aú máncatú Turci zaheréoa ce aú avut'o in láuntrú, aruncándú si câteva ghiuléle intr'énsa, Turci s'aú inchinatú si aú deschisú pórtá cetátií, obérsterú Craiú aú poruncitú si aú luatú armele Turcilorú, si pe ei i-aú sloboditú de s'aú dusú unde aú sciutú in tiéra lorú. Atuncí împératulú nemtiescu aú făcutú pe obérsterú Craiú, Generalú. Acéstá cetátie ce este in ostrovulú Dunárií este scápare Turcilorú, pentru cá la résbóele ce aú Turci din cóce de Dunáre, aú cu Nemti, aú cu Muscalií, dupá vremi, cândú se biruescu Turci, si daú dosulú, de imbuldírea ce li se face, ei daú in Dunáre cu cai innotándú, si trage dreptú la acéstá cetátie, si care aú cai buní scapá, ér' carií aú cai mai slabi si o-bosescu ei se innécá, ca Faraotinenií in marea rosie.

Mai trecéndú vreme până la luna lui Maiú séu Iunie, Pinçiú Cobor, la Bucuresci, ér'

nu grigiă de război, ci stă de balură, ér' Turcii din cetatea Giurgiovulă, vèdiëndu pe Nemti negriuli și zăbavnici la război, ei s'au gătitu să-î lovescă fără de veste, și asiă intr'una de dile, fiindu ostile nemtiesci la loagără afară în câmpu cu corturile, și negătitu de război, și caii călărimel praponiti la păsiune, aveă și multe mueri cu ei după obiceiul nemtiesc, unele ale ostasilor, altele cu ostile se tînu, de spală rufe, și curvesc cu cine potesce, că acestu lucru este la Nemti fără de nici o sfelă, și Muscalii încă o au acesta fără perdea, aveă Nemti cu ei și vaci, și capre, pentru lapte, și acelă lapte eră pentru generari și oficeri de-lu beă cu cafea, aveă posadnice, și slujnice tîtore cei mai mari. Deciesit'au Turcii fără de veste din cetate, ca la vreo trei patru sute, și i-au isbitu acolo la loagără, unde fiindu și Prințu cu totă oficirimea și dăndu navală în Nemti i-au începutu a seceră cu sabiile si cu iataganele ca pe verdie, si cumplitu 'i tăia de rându, ér' muerile si copii tipă, ostasii strigă ajutoru si se vâetă, Prințu Cobor cu generarii tremură si strigă, husari, husari, arnăutu, arnăutu, că nu scieă ce să facă de frică mare, că-si perdue cumpetu. Deci husarii Ungurii fiindu logaru lor osebitu de alu Nemtilor pedestras, fiindu mai iuti de război, au săritu si îndată s'au gătitu încălecându pe cai, fiindu cu ei si unu arnăutu anume Mavrodinu biin-basiă, pe carele 'lu făcuse Nemti maioru, fiindu omu vităzu, si cu unu fecioru alu lui ér' vităzu si hrăboru, carele intră în oștea Turcilor cu mare îndrăsnelă si vitejie, si avēndu maioru Mavrodinu o cetă de arnăuti suptu stăpânirea lui cu lefi împărătesci, acestia impreună cu husarii, îndată au plecatu inpotriva Turcilor, si n'au mersu dreptu la Turci, ci au alergatu ântăiu la porile cetății, si de acolo au esitu Turcilor înainte ca să nu scape în cetate, că-cl Turcii luase si tunurile Nemtilor si gepănalele cu barutul, si carele împărătesci cu boii si cu zaherăoa ostilor, si eră să le bage în cetate, deci husarii si arnăuti intimpinându-i n'au lăsatu pe Turci să intre în cetate cu prada si cu robii ce-i luase, numa mueri, ci au datu război cu Turcii si biruindu-i au scosu dela ei tunurile si cephănalele si robii mueri, dar cu multe au scăpatu Turcii si până una si alta au tăiatu Turcii 6000 de Nemti pedestras. Asiă au desceptatu Turcii pe prințu Cobor. Spunū unii că acestă stricăciune s'au pricinuitu Nemtilor decătre unu maioru nemtiesc, fiindu-că acestu maioru i-ar' fi venit rându, ca după slujba si vrednicia lui, să-l sue la treptă mai mare de oficie, si cumcă prințu Cobor n'au vrutu, ci au înălțiatu pe o rudenie a lui, si pe elu l'au datu inapo, si acelă maioru mănindu-se au fugitu la Turci în cetatea Giurgiovu, si ar fi povătiuitu pe Turci de au tăiatu pe Nemti, încă dicu unii că s'ar fi si turcitu acestu maioru, pentru care periciune a ostasilor insciintiându-se împăratul Iosifu, spunū că l'ar fi redicatu pe Prințulu cu poruncă împărătescă din cinstea lui ca pre unu nevrednicu.

Vezirulu celu nou s'au gătitu cu totă puterea si sila ostilor turcesci asupra Nemtilor să dea război mare, si de va biru pe Nemti să robescă Bucurescii si totă tiēra, dar prēmilstivulu Dumnedieu n'au lăsatu acestă mare ispită să cadă pe crestin, ci au stricatu sfatul protivnicilor intr'acestu chipu, că boerii cei mari intiepti, cu mitropolitu si cu arhierii tierii, prin iscodire intielegēndu de ceea ce au pusu gāndu reu Turcii, s'au sfātuitu cu toti, si au scrisu la generaru Suvaru, fiindu mai aprōpe la Ismailu cetate, ce eră comandir mare ostilor muscălesci, si cu mare rugăciune l'au poftitu, să vie măriă sa intr'ajutoru cu ostile sale, că-cl că Turcii au pusu gāndu cu hotărire să robescă tiēra, si de istovū să o pustiēscă. Suvaru generaru au datu rēspunsu boierilor si archierilor, că nu are poruncă dela împărătesa, dar pentru crestinătate va veni. Si îndată au poruncitu ostilor sale de s'au gătitu unu corposu cu totu tacămulu a ostirii, si între celelalte tunuri au luat si două tunuri mari forte, în care bagă cu banitia ghiulele mai micioare ca merele si ca nucile, si frânturi de tunuri turcesci stricate si frânturi de potcove de fier si frânturi de ghiulele sparte, si au poruncitu generarilor să se apropie de ordia vezirulu, ér elu au venit în Bucuresci cu olacu la prințu Cobor, si între celelalte ce au vorbitu cu dēnsulu au disu si acesta, frate, te temi de Turci cu atăția voinici ce ai, si asediāndu-se între ei prin sfatu, cumu voru dă război, amēndouă batalioanele s'au dusu, si cāndu au fostu dioa cea orānduită, fără smintelă, în versatu de diori s'au lovit cu ordia vezirulu, Muscalii despre o parte si Nemti despre altă parte, si au rēsbitu pe Turci, dāndu dosulu Turcii, dacă li s'au spartu ordia, si au lăsatu

tôte. 'Mi spuneà unù logofetielù la Bucuresci, cumcă la acelù răsboiù aù fostù facià, fiindù slugă pe acea vreme la maiorulù Mavrodinù, cumcă din porunca lui comandirù Suvaro, aù lăsatù de s'aù apropiatù Turciù, câtù să pôtă vedè puterea ostilorù încotro este, si îndreptândù cu ochianulù acele două tunuri mari, le-aù sloboditù unulù după altulù in ordiea turcescă, si aù vëdiutù că s'aù făcutù intr'acea dată câmpù in ordie, cădiëndù multime de Turci cu caii lorù, si asià spuneà că trăsnițù mare s'aù făcutù, câtù caii de suptù dënsii aù cădiutù pe pântece, ér caii cei invëtiati la ôste n'aù cădiutù, si diceà că si Nemtiù aù avutù unù tunù mare, dar s'aù noroitù intr'unù locù mlăcosù, si nu l'aù pututù trage să dea cu elù, si spuneà că tunurile cele mari două ale Muscalilorù le trăgeà cu 40 de boi, si rôtele tunurilorù intră in pământù uscatù de o palmă, si fôrte le păzià de noroie, la acestù răsboiù aù peritù multime nenumërată de Turci, luat'aù Muscalii si Nemtiù multă pradă, tunuri, cephănale, cară cu zaherea, arme, vite, boi, vaci, oi, saci cu urezù, si bani multù de pela Turciù cei mortù.

Si asià aù isbăvitù Dumnedieù tiëra de peire, Drépta ta Dómne aù sfărămatù capetele vrăjmasilorù, si aù surpatù sprincëna cea înaltă. Decì după acëstă isbândă, aù venitù Suvaro generarù-cômandirù cu ostile in Bucuresci, intimpinându-lù boeriù cei mari si archiereiù cu mare cinste, făcëndu-i oratie pentru vitejfe, si biruintià, si petrecëndù Muscalii ca o lună de dîle in Bucuresci, se veselii si cântă si beà, si impreunându-se soldatii Muscalii cu Nemtiù pela cârciume, si după ce se îmbëtă si uniù si altiù, se bâteà pe poduri, si Muscalii rësbià pe Nemtiù, că 'i lovià la fâlcù cu pumniù, si 'i dà giosù, pentru care s'aù geluitù Nemtiù la oficiù lorù, si oficiù aù arëtatù prinçului, si prinçipu aù cuvëntatù către Suvaro, ér Suvaro aù dîsù, lasă-i să se lupte ca nisce voinici.

Decì nu multă vreme trecëndù, aù muritù împëratulù turcescù, si celù ce s'aù pusù împëratù după acela, aù pofitù să facă pace cu Muscalii, si ér peste puçină vreme aù muritù si Iosifù împëratulù Nemtilorù, si puindu-se împëratù frate-seù Leopoldù, îndatà aù pofitù să facă pace cu Turciù, murit'aù si vestitulù feltmasiarù alù Nemtilorù Laudon, murit'aù si feldmasiarulù celù mare si slăvitù Potemkin alù Muscalilorù, carele se purtă mai înaltù de câtù unù împëratù. Ér pe Domnulù Mavrogeni l'aù tăiatù vezirulù cu fermanù împëretescù, dar n'aù fostù fermanù făcutù cu scirea împëratului, ci cu viclesiugù aù pusù vezirulù pe capicheheiaoa lui de aù pusù pecetea împëratului, avëndù vezirulù pismă pe elù, încă de cândù erà sarascherù la Diù, că atunci 'i poruncià lui, Mavrogeni, să mërgă la ôste să nu siëdià in cetate, si in urmă aù făcutù Dómna lui Mavrogeni davă la împëratulù cu harzovalù, cumcă domnulù ei aù fostù credinciosù împëratfel, si aù slugitù cu dreptate in ostire, împëratulù aù poruncitù de aù tăiatù capulù vezirului, invinovâtindu-lù că aù tăiatù pe Mavrogeni cu fermanù viclënù; si s'aù sloboditù si boeriù tierii cariù erà surghiuniti de Mavrogeni prin cetătile tierii turcesci, si aù venitù la ale sale.

Acëstă întëmplare a mortii împëratilorù aù fostù cu voia lui Dumnedieù ca să se facă pace, să se mai usiureze crestinii de greutătile si de necazurile ce le erà pe capù, pentru pëcatele nôstre cele multe. Asià-dar pofitindù acesti doi împëratù să facă pace intre dënsii, aù priimitù si Muscalii să tie congresù pentru asiediământulù păcii.

Si stringëndu-se solii si vechilii împëretesci, la saraiulù celù orânduitù inadinsù pentru congresù peste Dunăre; ér Suvaro comandirù-generarù aù venitù cu totù corpusulù seù, la cetatea Ismailù, si asiediândù ostile impregiurulù cetătiù, aù începutù a bate cetatea de tôte părtille cu tunuri mari, si aruncà si cumbarale in cetate din havantopuri, seù piole, si cu mare tărîe păzià cetatea, nicì să intre cineva cu ceva, nicì să ésă cineva dintr'ënsa, dar n'aù pututù luà cetatea cu bătaia zidurilorù din afară, nicì Turciù n'aù esitù să facă bătălie afară din cetate, ci dà si ei vërtosù din cetate cu tunurile si cu sîsînelele, dar nu puteà stricà pe Muscalii, fiindù ostile supuse suptù zidurile cetătiù, si treceà ghiulele tupurilorù turcesci prestë dënsii de parte. Si vëdiëndù Suvaro, că nu pôte luà cetatea in pripă, pentru mare tărîea ei, aù poruncitù de aù făcutù multime de scări, si aù astupatù siantiurile cetătiù cu snoiù de pădure tufe, si aù făcutù poduri cu lesi, si isprăvindù tótă gătirea intr'o nôpte, tótă ôstea aù datù năvală de aù făcutù podurile si aù rëdicatù scările de tôte părtille pe zidurile cetătiù, si aù începutù a se sui pe scări ca furnigile, numai cu sabia golă in

mână, ér Turciî prindiëndü de veste s'au desceptatü totî, si suindu-se pe zidurî dà necurmatü cu sisinele in Muscalî, si cădeă giosü Muscaliî ca snopiî de pe scârî, mortî impuscatî, dar măcarcă cădeă Muscaliî mortî, altî eră la spatele in locü, că poezise ca furnigile cândü se suie pe copaci primăvara, si Suvaro răcniă ca unü leü, să iea cetatea măcarü de arü pe-ri totî, Muscaliî strigă, Stupaî na pred, pomagai nam Bog; adecă, înainte să mergemü, ajutându-ne Dumnedieü. Decî asiă Muscaliî unî suindü altîi cădiëndü, au apucatü de au intratü in cetate peste zidurî ca vreo trei patru sute, apërându-se cu sabiile si tăiändü pe câtî putea, si cariî din cotro intrase au trasü totî la portî; Turciî dacă au vëdiutü pe Muscalî in cetate, au începutü a chiotî cu sgomotü mare, si făcëndu-se turburare au mai slăbitü focurile de pe zidurî; Muscaliî mai sporindü cu suirea s'au mai immultitü in cetate si au datü năvală la portî tăindü Turciî, au deschisü portile cetătiî, ér óstea de afară ce eră gătitî de stă la portî, au datü năvală si au intratü in cetate, si au începutü a tăia fără milă si cumplitü, si pe mare si pe micü, bătrâni si tineri, mueri, fete, copii, de rândü, necrutiändü, si nealegëndü pe nimenea, până s'au făcutü dioă, si obosindü ostasiî muscalî, si poruncindü comandiru să strige cu trâmbitiele si cu tobele să se oprască si să inceteze a tăia, si inträndü Suvaro in cetate au datü voe la totî ostasiî să prade pe totî cetătianîi in două césuri, si au fostü inchisü Muscaliî portile dacă au intratü in lăuntru, să nu scape niminea afară din Turciî; spunü, dar am si vëdiutü o insemnare câtî au peritü intr'aceluî rësboiü la luarea cetătiî, Turciî, Armeni, Ovrei, 60,000, perit'au si din Muscalî 5000, si ofiçieri 60, si doi polcovnici si unü generarü, apoi Muscaliî pe cei ce au rëmasü vii iau luatü robî, si mărfuli fórte multe, de nu aveă ce să le mai facă, urezû, cafea, zacharü, untü de lemnü, bumbacü, de le vindeă pe fietece, urezû 4 ocaoa, cafeoa 10—15 parale ocaoa, untü de lemnü ascemenea, bumbacü 20 par. ocaoa, dar alagele si sianalagele si alte mărfuli, de nu aveă cine să le cumpere, dar baniî nenumëratî dela pasi, si dela agale, si dela cei ce s'au tăiatü, sume nenumërate, de s'au indetulatü Muscaliî de avutie; spunü că au fostü dândü Suvaro cu pumniî galbinî la ofiçieri si la ostasi, intr'acestü chipu Muscaliî au isbânditü de au luatü cetatea Ismailü cu mare vërsare de sânge.

Acësta au făcutü Suvaro intr'adinsü de au luatü cetatea măcarü si cu peire de óste, si apoi au pusü de au sfărămatü zidurile cetătiî cu barutü, inerbărindu-le si dându-le focü, ca să ingrozască pe Turciî, si să primască împăciuirea, după ponturile ce se va cere de către Muscalî, că-cî că Turciî totü nu vreă să lase Crimulü totü suptü stăpânirea Muscalilorü, ci diceă la congresü, să rămăie pe jumătate Crimulü intru stăpânirea Rosiei, câtü au fostü luatü cu rësboiü in trecuta rësmitiă, ér altă jumătate ce o au cumpërat'o dela sultanulü cu bani, precumü amü arëtatü mai susü, diceă să fie a stăpânirii Turcilorü, si va întörce baniî cumpărătorei dela împërătie, ér Muscaliî nu îngăduia acestă cerere a Turcilorü. Si acestă cerere a Turcilorü, spunü unî că si ceilalti soli împërătesci, o găsia a fi cu cale, ér dacă veni veste in scrisü la congresü, cumcă Suvaro au luatü cetatea Ismailü, si au si spart'o cu prăfărie, si au prădat'o, si pe totî cetătianîi i-au pusü suptü ascutitulü sabiei cu nemilostivire, si audindü acësta reis-efendi carele eră in congresü, s'au miratü si s'au intristatü, apucânduse cu mâna de barbă, dicëndü că nu arü fi niciî gânditü de a putë luă Muscaliî aceea nebiruită cetate, sciindü-i tăriea ei, ér soliî ceilalti arü fi cârtitü dicëndü că de ce n'au asceptatü Suvaro cu continere de arme. până s'arü fi isbrănitü de către congresü lucrulü; ér Suvaro n'au vrutü să scie, ci au făcutü cumü au sciutü elü spre folosulü împërătiei Rosiî; cu tóte acestea au slăbitü cererea Turcilorü pentru Crimü, dacă au vëdiutü că Muscaliî au luatü si cetatea Ismailü, si se gătesce Suvaro spre mai mare intindere in pârtile turcesci, si au lăsatü să rămăie Crimulü totü intru stăpânirea Muscalilorü, si alte cereri de bani pentru cheltuëla ce s'au făcutü la acestü rësboiü.

ÉR Nemtiî nu s'au alesü cu nimicu câstigü, că împëratulü Leopoldü au disü să lase Turcilorü totü ce au luatü inapoî, si au luatü dela Turciî óresce cheltuiëla rësmitiîi banî, si nisce peschiesiuri împërătesci, si le-au datü Tiëra Rumânescă inapoî si tiëra Serviei cu Beligradu, si Craina cu cetatea Cladovei si cu cetatea ostrovulü, numai ce i-au cerutü nisce pârti din Bosna, ce este pe lângă hotarele Nemtilorü, unde au pricină totdeauna acolo la Dunăre, si i le-au datü cu pontü să fie suptü stăpânirea nemtiëscă, apoi după pace au vrutü

Nemții să le stăpânescă, dar nu i-au îngăduită Pașii din Bosna, și insciintându la împăratul turcesc de nesupunerea Bosneșilor, au dată răspunsă împăratul turcesc Nemților, să stăpânescă acele părți după legătura păcii ce au făcută în puterea împăraților, ăr dacă nu pôte, elu nu se va bate cu nămulu lui, pentru acăstă madea. Leopoldu împăratul dacă au vădiută asiă, s'au lăsată a mai căută cevași, nici a mai porni răsboiă, dăcându că are tieri destule și are cu ce trăi, că, ce au folosită frate-seu Iosifu împăratul, de au începută răs-mirită, și au desiertat visteriile împărătesci de bani, și si-au pierdută și viétia. Si asiă s'evărsindu-se congresu. s'au incheiată pacea, rămăindă Crimulă tiéra tătărăscă să fie cu totu suptă stăpânirea împărăției Rosiei, priimindă împăratul turcesc să fie împărătesă Ecaterina și a Crimului tătărăscă împărătesă. Apoi au mersă ostile împărătesci ale Muscalilor la Lechia precumă s'au scrisă inapo, ăr ostile Nemților s'au rădicată din tiéra și s'au dusă bătându tobele cu buzele umflate.

Să mai istorimă cevași de Nemți, că după ce au venită cu isbândă aici în tiéra și asiedăndu-se stăpânitori, fiindă-că Turcii în trei ani tăbărită fiindă în tiéra au mănăcată oile și vacile creștinilor, de n'au mai rămasă, au tăbări în porci, și le dă sainuri cărnuri de porc, și loră plăcēdu-le slămina, mănă soldatii slămină crudă cu profiantă de alu loră, și beă apă rece, că venirea loră ără la începerea tōmnei, și i-au lovită lungōrea, și muriă de se stingeă aici în Craiova și prin sate unde ără, dele aduceă totă cu carele, armele și hainele și tulbele cu pēlărfi, și căți se bolnăviă în orasiu, 'i aduceă la spitalu, și dacă muriă, începuse ântăiu a-i ingropă cu ăeremonii, petrecēdu-i cu căte ună polcū de soldatii totă în rāndă până la beserică cu preotă, si-i slugiă, apoi 'i ingropă, și soldatii făcēă o muștră, și apoi plecă la quartiru loră, si-i duceă cu patru soldatii pe nosilă, și puneă peste cosciugă postavă negru, ăr dacă au începută a muri în greu, s'au lasată de ăeremonii, ci-i încără nōptea în cară împărătesci cu patru căi, dela spitalu golă în piele, nici cămesile nu le lăsa pe ei, si-i duceă afară din orasiu, unde ără sianturi mari de saraholi săpate adēnci, si-i aruncă din cară în siantu ca pe nisce snopi sēu buciuri, asiă mai în tōte noptile 'i cără din spitalu, și saraholi trăgeă pământu peste ei; ăr Ungurii husarii nu muriă, că mănă slămină și beă vinu, nici militarii Rumăni ungurenă nu prē muriă, număi nevoiasă de Nemți ără biruită mai reu de acăstă bōlă, 'i duceă și la Râmnicu la spitalu, cu socotēlă că este acolo aeru de munte mai sănētosu si se voră insănētosia, și nimicu folosiă, încă mai reu că rēcii și indată muriă; adevēră ună ofiăeră creștină cunoscută mie, că 20,000 de ostasă au murită de lungōrea aici în Tiéra-Rumănescă de bōla lungorii, dar si orășianii până a nu veni Nemții au murită de s'au stinsă rămăindu-le casele pustiă. ăr Turcii până au fostă aici, nici decumă n'au murită de lungōrea.

Domniea a dōua a lui Michaiu Vodă Sutiulu.

La létu 1792. au venită Domnă dela pōrtă Michaiu Sutiulu voevodă, și intrăndă în Bucuresci cu halaiă mare, după obiceiul domnescu, fiindă și ună pasiă mare trimisă dela împăratul Tiarigradului, să asiedie pe Domnă în scaun, și să vadiă de biéta tiéra cumă au rămasă după răs-miritia Nemților; și după ce au siediută vodă în scaun, au venită tōtă boerimea de au sărutată mâna lui vodă, ăr pasiē i-au sărutată pōla hainei, făcēdu-i oratie ca unu Domnă bētrānă și împărătesculă trimisă pasiei, lăudāndă prē-puternica împărăție că au potolită rēsboiele și au liniscită tiéra cu împăciuire. Decă a dōua dī au orānduită boeriile Divanului după obicei, puindă și trebile tierii la rānduielă bună, și au domnită cu pace trei ani, și i-au venită mazilă dela Tiarigrad. Intrăcesti trei ani au mai rēsufată tiéra de greutătii și necazurile cele nenumērate ale rēs-miritiloră.

Domniea lui Alecsandru Moruzi Voevodă.

La létulă 1795. au venită Domnă tierii Alecsandru Moruzi voevodă trimisă dela pōrtă, cu cinste împărătescă, cu caftană și cu cucă, și intrăndă în Bucuresci cu halaiă domnescă după obicei, și asiedăndu-se în scaun, mersă tōtă boerimea de i s'au închinată, și i-au sărutată mâna, și puindă la orānduielă boeriile și trebile tierii ără pace în tiéra. A-

cestu Domnă se vedeà iscusitu la trebile tierii, adecă a Domniei socotintiă, că eră străcurându cînçiarulă si inghitindu camila, eră si cam strajnică si aspru cu boerii, fost'ău in dilele acestu Domnu mare omoru de ciomă, murindă in Bucuresci diece mił de omeni, bărbat, mueri, bătrâni si tineri, dupa arătarea cu catastisie de către vătasił ciociloră, asemenea si la Craiova au murit ca la două trei mił, si se intinsese bóla ciomii prin tóte orasiile si satele tierii. Venit'ău in vară si lăcustele in tiéra, de ău făcutu mare stricăciune in bucate; fost'ău si seceta de au pricinuită lipsa de bucate, din cóce de Oltu in partea câmpulu mai multu. Er domnulu Moruzi ău găsită privilegiu, cumu să câstige bani, că nu eră destulă venitulă domniei, si stringendu multu grău de zahereă de pe unde găsiă, plătindă siepte lei chila, apoi 'lă vindeă in Bucuresci la pitari cu 40 lei chila, fiindu-că oprise să nu se cumpere din altă parte grău, numai dela magaziea domnescă să se cumpere de a face pâne in Bucuresci; si cu porumbu încă faceă negustorie, încă au luată si bani de pe la tóte mstirile cele mari din tiéră cu cuventu de imprumutare, să cumpere porumbă să dea la ómenii cel lipsiti de bucate, in sa porumbu au cumpăratu, si l'au vëndutu ómeniloru cu bani indoiti si intreit, si bani mănastiriloru nu i-ău mai datu nici decum, ci i-ău inghititu elă. Acestu Domnă ău poruncitu de ău ziditu spitalu mare la marginea Bucuresciloră, cu multe hodăi, si ău făcutu si beserică in mijloculă curtił spitalulu, si pre cel bolnav de ciomă 'i scoteă ciocli din orasiu, si-l duceă de-i bagă acolo; luat'au trei manastiri mari să fie inchinate la spitalu ciumei, adecă, Tismana, Cozia si Câmpulu-lungu, luat'ău si odóră bisericesci dela aceste mănastiri, de le-ău pus in beserica spitalulu, (ca nu aveă voda pe ce să le facă) adecă 22 sfite, candelă de argintă, si sfinte vasă, si cruci ferecate cu argintu, cărti si altele, pus'au boeri mari patru epitropi spitalulu, si aceia au pus cioci epistati pe la mstiri sa stringă veniturile mstiriloru, si adunându bani să-i dea la epitropi, si epitropii sa-ı cheltuiască pe cele trebuinciose la spitalu, dar si ei voră fi intrebuintiatu dintr'acei bani la ale loră, cumu spuneă unii. Fost'ău făcutu acestu Domnu fabrică de charthie la Afumată nu de parte de Bucuresci, si cându i-ău venită mazilie au pus'o in spinarea mitropoliei, de i-ău datu sumă de pungi de bani geremea, dîcendu că ău cheltuitu mariea sa dela dînsulu de o-ău făcutu, si mitropolii 'i este de trebuintiă, să facă chărthie pentru tipografie. Scumpetea sporiă, si se innălțiă tóte la pretiu, si banii se suiă, banii nemtiesci si cel turcesci, cel mai măruntă s'ău adunat totă, topindu-i si prefăcendu-i. Domnindă acestu vodă Moruzi, trei ani séu patru, i-ău venită mazilie, si s'ău dusu cu adunare multă de avutie, fiindu fôrte măestru a stringe bani, ingreundă si dăjdile raieleloră.

A două Domnie a lui Alecsandru Vodă Ipsilantă.

La létulă 1798. ău venită a doilea rându Domnă tierii Alecsandru Ipsilantă voevodă, trimisu dela Pórtă, bătrănu albă ca óea, si după ce ău intrată in Bucuresci cu obicinutulă halaiu, s'ău asediată in scaunulu domniei, s'ău adunată boerimea si i s'ău inchinată sărutându mână, si puindu trebile tierii la orânduie la si facendu boerfile divanulu, au incepută să domnescă, dar numai siese lună au domnită, si i-au venită mazilie, si unii dicea că elă si-ău cerută mazilie, dar acésta n'au fostu de crediutu, că cine si-ar lăsă domniea cându abiă ău apucat'o peste atătia ani dela impératie prin multă dare de bani; ér' altii dicea că omulă daca îmbătrânescă 'si ese din mintă si nu scie ce face, si de aceea s'ău mazilită, dar si acésta este o cuvântare desiérta a ómeniloră si o băfire. Ci ău fostu altă pricină la mijlocu, si elă n'ar fi voitu să-lu scótiă din domnie, ci l'ău scosă fără de voia lui, ca să se începă alta nevoe pe sêraca de tiéra, cumu vomă istori inainte pe largă pricină.

Domniea lui Georgie Hangerliu.

La létulu 1798. ău venită Domnă tierii Georgie Hangerliu voevodă, trimisă dela pu-ternica pórtă a Tiarigradulu, si intrându in Bucuresci cu halaiu după obiceiulă domniloră, ău mersă la casele domnesci, si sediendu in scaună, totă boerimea i s'ău inchinată si i-ău sărutată mână. Acestu domnă ău fostu ciracă a unui capitană-pasia, si acelă capitană-pasia eră iubită

de împăratul, că ori ce cerea dela împăratul i se dà, si ori ce cuvânt la împăratul i se ascultă cuvântul, si in faptă se implinî, pentru că-cl că cadana lui eră posadnică împăratului, adecă curvia cu dînsa, precum mulți din cei aleși spuneă, si cerîndu căpitanu-pasia la împăratul să facă domnū acesti țierî pe Hangerlîu ciraculū adecă sluga lui, si l'au făcutu. Decî rîndu-indu boerfile si asiediîndu trebile țierî, au începutu îndată a face gătire de ostî, dîndu poruncă pela tôte isprăvnicile să scrie bucatele ómenilorū, si să stringă zaherea, grâu, ordiū, vaci, oi, untū, si altele ce trebuesce ostilorū, si au începutu a veni ostî asupra cetății Diulu, ca să scótiă pe Pasvandoglu din cetate cu răsboiū, si să bată cetatea să o sfărâme, fiindu-că se făcuse in puterea lui ca unū pasia, si luase cetatea in stăpînirea lui, hainindu-se decătze împăratul.

Dar să cuvîntăm de începutul Pasvandoglului. Acestū Pasvandoglu eră ostasiū di-
iantū, odabasiă intre ostasi țurci, si eră in rîsmiritia Nemtilorū suptū stăpînirea lui Mavrogeni cu lefêoa sa, si după ce s'au făcutu pace, aflîndu-se in cetate, au începutu a se arêta mai mare ca o aga intre ceilalti cetătienî agale, si a se înălțiă cu firea, si unindu-se cu agalele cetății i-au trasū pe toti a-l fi ghioldasi si a-l urmă după gîndul si socotela lui, si fiindu măestrū si chititū la minte, peste puçină vreme au amăgitū pe toti, a-l priimi sfatulū si a-lū avê pre elū mai mare si fruntasiū intre tôte agalele. Decî fiindu in cetate pasia asiediātū de împăratie, Pasvandoglu au începutu a-l stă inpotrivă la trebile si poruncile păsiesci, dicîndu că cele ce este să facă pasia si să poruncescă in cetate si in totū sarbatulū, să fie si cu scirea lui, că este cetătianū vechiū de mosie, si este aga cinstitū de tôte agalele. Asiă-dar pasiei nu-l părăa bine de impotrivirea Pasvandoglului si se scărbiă, si au pusū in gîndu să omóră pe Pasvandu ca pe unū vrăjmasiū si inprotivitorū lui, să-l curmeze vietiă. Dar Pasvandoglu fôrte cu luare aminte se păziă si si-au strinsū căti-va beșlii pentru pază, dîndu-le lefi bune, si eră tôte agalele la unū gîndu si la unū sfatū cu elū. Pasia căută privilegiū cumū ar face să taie seū să impusce pe Pasvandu, si odată s'au sculatū pasia si esîndu din saraiū să se primble prin cetate cu pasialfii lui, si umblîndu prin cetate pre ulitie intr'o parte si intr'alta, făcutu-si-au cale să trecă pe lângă casa Pasvandului, si cîndu s'au apropiatū de casă-l, s'au repeditū diece, cinci-spre-diece Turci pasialfi inarmati, dîndu năvală să intre in casă să omóre pe Pasvandu, dar Pasvandu au strigatū să dea beșlii cu focū din sinele si cu pistólele spre apêrare, si incepîndu beșlii a dà focū s'au trasū Turci pasii inapo, n'au pututū pasia să-si implinescă pofta, si s'au intorsū la saraiulū lui, ér' Pasvandoglu dacă au vèdiutū asiă, au esitū din cetate si s'au dusū afară la unū satū la mosiea lui nu departe de cetate ca la unū césū micū, unde si casă avîndu, si de locū s'au dusū la arnăutchiū, de si-au strinsū óste, Turci, Arnăut, ca 500 voinici aleși de răsboiū, dîndu-le lefea mare, si siediîndu Pasvandu acolo cātă-va vreme, pasia socotindū că acolo la satū va putè omori pe Pasvandu mai cu lesuire, fiindu afară de cetate, si esîndu din cetate cu mai multi Turci pasialfi, si mergîndu la satulū Pasvandului, au trimisū inainte vestitori să spue lui Pasvandu că pasia vine in primblare la dumnealū, si este să-lū poftescă la zeefetulū care va să-lū facă Pasvandu îndatū s'au gătītū cu óstea lui si au esitū intru intimpinarea pasiei, inarmati si gătiti de a dà focū. Êr pasia vèdiîndu că Pasvandu au esitū inainte cu putere de ostasi inarmati, si nu va putè isprăvi nimica la socotela lui, au heretisitū pe Pasvandu cu viclesiugū si l'au poftitū la zeefetū, Pasvandu au rîspunsū pasii, că, multiămesce pentru chemare la zeefetū, însă mărilea sa nu caută să-lū ospeteze la zeefetu, ci caută să-lū omóră; Pasia dacă au audītū asiă, au strigatū să dea focū pasialfi ca dóră 'lū va impuscă; Pasvandu, fiindu gătītū toti ai lui, încă au datū focū, Pasia s'au trasū mai inapo, si lovindu-se unū cu altū au cădiutū multi de amêndouê părțile, si biruindu-se pasialfi au datū dosulū; Turci Pasvandului i-au gonitū până i-au băgatū in cetate, Pasia mai nainte au intratū in cetate, si Pasvandu au scăpatū viū nevêtematū, si mai stringîndu óste cu toti ca la omie, si cu privilegiū de vreme prin insciintiarea agalilorū ghioldasilorū lui au intratū in cetate si s'au dusū la casa lui, si in dată s'au apucatū de si-au făcutū tările impregiurū de parmaci grosi, făcîndu si metereze, si mai sfātuindu-se cu agalele prietini lui, făcîndu-se una cu Pasvandu, au priimitū de a se numi si a fi Pasvandu haianū cetății Diulu; decî Pasvandoglu numindu-se haianū au impregiuratū saraiulū pasii cu ostasi de ai lui, puindū străji

cu tărie la poartă să nu ăasă niminea afară, ér' care va îndrăsnî să ăasă să-lă taie. Pasia însciintiându-se de închiderea lui în sarai, a scris pitacul la Pasvandul: Bre, ce este această zurbă ce o faci tu. Pasvandoglu i-a dat răspuns cumcă zurbă mărîea ta faci de cauti să mă omorî, ér' că am pus paznici saraiului mărîei tale, să te odichnesci să mănânci și să bei, fără de grige, în linisce și în pace, și lefeao tî se va da, ér' pentru trebile cetății și ale sarhatului, voi purta eu grigea ca un hain al cetății. Pasia vîdiîndu-și asiă, s'a scărbit și s'a întrîșat, și peste cîteva zile ér' a trimis pitacul Pasvandoglului, să-l rădice Turcii lui dela sarai, că va să ăasă la primblare. Pasvandoglu i-a dat răspuns că-l va lăsa pentru hatêr, ér' nu pentru vrăjmășie, să ăasă să se primble, însă numai cu doi sêu trei Turci fără de arme, pentru ascultare, și asiă esîndu pasia cu porunca Pasvandoglului cîte odată la primblare prin cetate slobodîndu-l străjile, odinîora s'a întîmpinat cu Pasvandu pe o uliță în cetate călări fiînd, și stîndu ceva întrebînduse de sănătate, Pasvandu a spus, mărîea ta babalică ai esît în primblare. Pasia a răspuns, asiă fiule dorîndu să te vîdi, și apropiîndu-se pasia de el avîndu sabia golă suptă haină atîrnată de brâu, fără de veste a tras-o, și cu iutime a dat să taie pe Pasvandu, (dicîndu, nu pociu mai mult suferi pe căinele acesta), dar nu a putut să-l nimerescă, că Pasvandu iute trăgîndu armăsariul înapoi cu frîul, nu l'a putut ajunge, ci fiînd alătura un bulucubasia al Pasvandului pentru paza cea de apîoie, l'a ajuns pe el și l'a tăiat în două bucăți, atunci s'a repedit Turcii Pasvandului să-l ia pe pasia în iatagane, dar Pasvandu a strigat: Dură bre, să nu-l omorîți, ci să-l ia din dîrăt să-l închidă ér în sarai, și cu tărie să-l păzescă să nu mai ăasă afară. Și ér sfîtuindu-se cu agalele a scris la împăratul de totă curgerea pricinii, cum pasia a vrut să-l omorî în două trei rînduri, nefăcîndu-și nici o vină, și cumcă cu sfat de obsce i-a făcut închidere în saraiul împărătescu unde pașii au conac, și cumcă pentru cetate, și pentru trebile cetății și a sarhatului, va fi el purtător de grige ca un hain al cetății, și va fi ascultător și supus poruncilor împărătesci, și haraciul raelor și trimite la împărăție, trimîndu și o sună de pungi de bani, la ore-care din rigiale mari, să pue cuvînt bun la împăratul pentru dînsul, scriîndu și lor asemenea de curgerea pricinii cu pasia. Apuca'ta și pasia pe suptă cumpet de a scris la împăratul pentru Pasvandu, cumcă s'a făcut hain, și s'a numit singur de sine hain, și cum i-a făcut rusine de l'a închis în sarai, impregiurîndu saraiul cu cărjalii lui de nu-l lasă afară.

Împăratul dacă a vîdiut și a unuia și a altuia însciintiare s'a mirat, regalele luînd bani a îndreptat pe Pasvandu, cumcă este pămînten vechi și credincios împărăției, și mult a apărut cetatea cu rîsboii asupra Nemților în rîsmirita trecută, și este vrednic de a se cîntă de către împărăție pentru slujba lui, și cumcă este asuprit de pasia. Împăratul a poruncit să scrie ferman către Pasvandoglu în această chip: Eu Osman, sultan al Tiarigradului, împăratul tuturor împăraților pămîntului, dela răsărit pînă la apus, poruncesc tie, cea mai mică slugă decît toate slugile pre-puternicii împărății mele, Pasvandle, în vreme ce te-ai făcut singur de sine ca un hain, hain cetății mele Diiului, pentru pre-înalț și pre-sfînt crescutul meu team ertat, și din pre-multă milostivirea mea team dăruit cu această cinste, să fi hain cetății Diiului, și să fi supus împărătescii mele mărîi, și institutului pașii, și să-l lasi slobod pe pasia să nu te mai atingi de cinstea lui, și să trăiești amîndoi cu pace; ér de nu vei urmă pre-înalțatelor mele și sfîntelor porunci, cumplita sabie împărăției mele te va mîncă. Asemenea a scris și pașii ferman să se aibă bine cu Pasvandoglu, și să-l aibă hain cetății. Pasvandoglu dacă i s'a cetit fermanul înaintea tuturor agalelor cetății, s'a bucurat, și dacă i l'a dat capigiu împărătescu, el luîndu-l l'a sărutat, și l'a atîns de cap, arătîndu supunere, și dîndu chip de a cîntă fermanul, și ospătîndu pe capigiu după obicei, i a dăruit un cal bun armăsar împodobit cu rafturi de argînt, și i-a dat și 200 galbin, petrecîndu-l cu mare cinste cu agalele pînă la saraiul pașii. Capigiu s'a dus la Tiarigrad; Pasia cu Pasvandu nu s'a împăcat, Pasvandu Pașii nu s'a supus, toate trebile le-a luat ca un hain asupra lui, pașalilor turci le porunci el, și le dă lefeao, și toate suptă zaptu lui le-a supus; Pasia eră numai în saraiul lui slobod, cu

puținei Turci de ascultare, neavându nici o trebă la mână, ér cele trebuincioase pasiei si ómenilorú lui, 'i dà Pasvandu, si la tótă luna 'i trimiteă si lefeaoa pasii. Asiă nu multă vreme trecându ca la unú anú, scris'au Pasvandoglu ér la împératulú intr'acestú chipú: Eú Pasvandoglu haianú cetătii Diuluí, sluga prè-puternicii împérătfei tale, supusú sunt si ascultătorii prè-naltelorú si sfintelorú porunci ale puternicii împérătfei tale, dar pe pasia din Diiú nu-lú pociú suferi, că caută in totú chipulú să mă lipsescă de vietiă, ci să lipsescă elú din cetate, si eú pentru tóte ale cetătii voiú purtă grigea, si tóte veniturile împérătesci din sarhatú le voiú implini făr cusurú. Pe de altă parte scris'au si pasia de aú arétatú éră pentru nesupunerea Pasvandoglului, si cumcă ca unú pasia tóte trebile cetătii si ale sarhatului le-aú luatú suptú zaptulú lui. Împératulú vèdiendú insciintiările si a unuia si a altuia s'au măchnitú. Pasia vèdiendú că nu va putè stăpâni Diulú invrăjbindu-se cu Pasvandulú, si mai vètosú că i-aú luatú si tóte treburile din mână, si agalele tóte tinú cu Pasvandu, s'au gătítú să éśă din cetate, si găsindú vreme, tocmindú si caicú intr'una de dile fórte de diminétiă, esindú cu óm-nii lui la Dunăre să intre in caicú, si pornindú calabalicurile, ér' Pasvandoglu se insciintiase dela cei ce eră rânduiti de elú a păzi pe pasia, indata aú poruncitú la 50 de beslfi de ai lui să pázescă fórte bine, si cândú vorú vedè că pasia cobóre la Dunăre, de grabú si fără veste să lú incungiure si să iea totú ce va gási la elú baní, si alte argintării si armésarii, să-l lase numai hainele si cebucele, nefăcendú altú reú intru nimicú, si asiă aú si făcutú că i-aú luatú totú ce zú avutú, baní arme scule si alte argintării, si câtí va armésari, spuindu-l că asiă aú poruncitú mărfea sa Pasvandoglu. Pasia aú intratú in caicú usiuratú de calabalicú si rëzmato la Rusciucú, si de acolo aú scrisú la Tiarigradú împératulul. Împératulú dacă aú intielesú asiă, fórte s'au mâniatú. Pasvandu dacă s'au dusú pasia, aú impreunatú pe toti Turcii ostasii cetătii cu ai lui, adunându-se ca la dóuë mie si mai bine, si poftindú pe tóte agalele cetătii la conaculú lui, le-aú făcutú zeefetú cu scumpătătii de zahricale, si sfátuindu-se cu ei, să fie toti uniti si la unú cuvèntú cu elú hioldasí si prietení, si elú 'i va avè la mare ipolipsis, si tóte lucrurile câte va face, va fi cu sflatulú lorú impreună, si făgăduise agalele la tóte câte va poffi vorú fi priimitori si ei, si asiă cu voia tuturorú agalelorú s'au numitú pe sine Pasiă alú Diuluí, si pe Cara-mustafa l'aú imbrăcatú cu caftanú, numindu-lú haianú cetătii Diuluí, poruncindú de aú datú cu tunurile pe cetate de asupra, făcèndu-se veselie mare, strigându toti: să traiéscă mărfea sa Pasvandoglu la multí ani.

După aceea Pasvandu s'au apucatú de mai mari lucruri, si indata aú începutú a mai stringe óste in cetate si a asiediă tunurile cu tocmélă bună pe zidurile cetătii, si aú adusú tunari iscusiti, si aú pusú multime de salahori din sarhatulú Diuluí si din tiéră de aú făcutú unú siantiú mare si adèncă in pregiurulú varosiuluí, făcèndu-l portí cu tăríe, scris'au si ispravnicilorú din tiéră să-l dea zaherea pentru ascherlí, grăú, ordiú, untú, si i-aú ingrozitú că de nu-l va dà, va trimite la ei de-l va pune la pedépsă insingirú, si i-aú si datú, încă si sare multă i-aú datú, si din di in di întăriă cetatea pe alocuri, si tóte la orânduieă de rësboiú le puneă, gătindu-se că de-l va veni de către cineva cu rësboiú să fie gata a se apèră, fost'aú cerutú si dela Moruzi vodă baní să-l dea, cu cuvèntú că are trebuintiă de baní să dea lefi la ascherlí, si i-aú si datú vrèndú nevrèndú.

Împératulú audindú de acestea tóte urmări ale Pasvandului, insciintiândulú vodă si pasii mărginasí, împératulú aú mai suferitú, si aú mai îngăduitú să vadiă incotro apucă Pasvandu cu mintea sa cea trufasiă; scrisu-i-aú si fermanú. să fie supusú împérătfei ca unú haianú alú cetătii, si după ce aú venitú capigiú împérătescú la elú cu fermanú, l'aú priimitú cu cinste. si dându-l fermanu, aú poruncitú teltèrgiului de i l'aú cititú, însă la iatacu lui, si sárutându-lú l'aú băgatú in sinú, si ospètându-lú bine, si între alte cuvinte ce aú vorbitú amèndoi i-aú disú capigiú, că de ce s'arată cu nespunere împératulul, si aú făcutú zaptú cetătii fără scirea si porunca împératulul. Pasvandoglu dacă aú auditú s'au mâniatú fórte, si căutându la elú grózniciú, i-aú disú: Eú am socotitú că esci omú cu minte intie-léptă, ca unú omú împérătescú, dar tu bre să-mi grăesci de acestú feliú de cuvinte, mă o-presce cinstea împératulul, dar acumú te-asiú face totú bucătí cu insusí mâna si sabiea mea. Si rácnindú aú strigatú către pasvangii lui: luati-lú si-lú aruncati in inchisóre, că nu este

vrednică domuzulă acesta de masa mea, si îndată ca nisce lei l'au apucat si l'au dus cu necinste împingându-l de l'au băgat la închisore. Si îndată au scris cu olac la Tiari-grad însciintându la regale prietini lui, trimitiându-le si câte-va pungi de ban, ca să mijlocască la împăratul de a-l face Pasiă Diului. Decî rigilile au stătut la împăratul mijlocitori, însă împăratul mai târziu er' i-au scris ferman, să fie supus poruncilor împărătesci, si cu vreme 'lă va face si Pasiă, si viind altă capigiu cu ferman, au poruncit la odabas, buliucas cu ortale lor, să eşă cu halai, trimitiendă si două agale cu armesară împodobită, si întimpinându pe capigiu la porta cetăţii, l'au luat agalele de suptiori, si cu cinste mare l'au ridicat de au încălecat pe armesari, si aducându-l cu lai la divan-sarai si suindu-l sus in sală, i-au dis agalele: porunca mărfei sale Pasvandoglu avem, să te desbrăcăm pe dumneata, să căutam să nu cumă-va ai la sine niscal arme tănuite, se niscareva lucruri otrăvitoare. Er' capigiu au dis: pe mine omă împărătescă si credinciosă să mă desbrăcăt? Agalele er' au dis, de nu te-l lasă a te desbrăcă, nu vei vedea faţa mărfei sale. Capigiu veditendă asiă, s'au lasat de l'au desbrăcat si l'au căutat si pe suptă cămasiă, si negăsind nimic lucru inpotrivă, er' l'au imbrăcat agalele si l'au poftit pe saltea, dându-i cafea, cibuc si dulcetiă. Si mergendă agalele cu halai la saraiul Pasvandului, i-au spus de isprava ce au făcut. A două di la două césuri din di, s'au gătit Pasvandu cu halai mare si cu multe agale, de au mers la divan-sarai, unde era capigiu. Dar Turci si Arnăuti Pasvandului, odobasi, bulucbasi, baraictari, binbasi si cu agalele, împodobindu-se numa in argint si sârme, si cu rafturi pe cal, si pe lângă Pasvandu mergea agale pe de o parte si pe de alta cu mare pombă, si descălcând la scară, s'au suit pe trepte tiindu-lă agalele de suptiori, si intrând in divan cu mare trufie au sedit pe saltea de osebi, si au făcut cu mâna salamalichiulă se heretisma către capigiu, si cu ună cuvântă au dis să scotiă capigiu fermanul in divan inaintea tuturor agalelor, si poruncind teftedariului de l'au cetit in audiu tuturor, apoi l'au luat si l'au sărutat băgându-l in sin; si au poruncit teftedariului să scrie răspuns la împăratul că el este supus împărăţiei, si haraciul raelor 'lă trimite, si cetatea o păzeste, ci să-l trimitiă tui si ferman de pasialic, că au fost credincios si au sevirsit slujbe mară împărătesci, si cetatea o-au păzit de vrăjmasi cu vearsa de sânge prin răsboi. Si sculându-se s'au dus saraiul lui er' cu halai, pe capigiu l'au dăruit cu o sută de galbin, si întorcendă capigiu la Tiarigrad au dat scrisoarea Pasvandului la dragoman, au slobodit si pre celaltă capigiu dela închisore prin rugăciunea lui Cara-mustafa, si ducându-se la Tiarigrad au avut ce spune. Decî dragomanul cetindă scrisoarea Pasvandului in audiu împăratului, împăratul dacă au audit s'au mirat, spus au capigiu la regale, cum se poartă Pasvandu, si cum l'au priimit si ce cinste i-au dat, si cum l'au desbrăcat de l'au căutată întâi, si s'au mirat toti dacă au audit, er' prietini lui regali l'au laudat. Mai trecendă asiă vreme la mijloc, au trimis împăratul pasiă cetăţii Diului cu ferman, si viind la Diu, nu l'au priimit Pasvandu, nici l'au lasat să intre in cetate, incuind portile cetăţii si luând cheile la el. Pasiel 'i dicea surlele si-l batea tobele din afară de cetate de gēba, si luând însciintare că nu este priimit să fie pasiă nici 'lă lasă să intre in cetate, s'au intors inapo cu rusine, si au mers la Rusciuc, si de acolo au scris la împăratul. Si dacă s'au însciintat împăratul de inpotrivrea lui, si veditendă că Pasvandoglu s'au făcut hain, forte reu s'au măniat, si chiamdă pe veziru au poruncit să scrie ferman lui Leu-pasia să mēgă cu oştea lui să ia cetatea Diului suptă zaptulă împărăţiei, si pe Pasvandu ca pre ună haină se vi cu trupulă să-l prindă, se capulă fără trupă să-l trimitiă la împărătie, si se va cinsti Leu-pasia de către împărătie cu vezirlic. Scris au si lui Vodă Hangerli ferman să caute să dea zaherea si ori ce ar trebui ostilor cu care vine Leu-pasia asupra Diului de a scote pe hain Pasvandu din cetate. Leu-pasia priimind fermanu împărătesc i-au parut bine si s'au bucurat că 'lă are împăratul la ipolipsis, fiind fost si el mai nainte, haină mai reu si ne-supus împăratului, si îndată au poruncit Turcilor se să se gătască de răsboi, adunandă ca la patru-diec de mie de Turci si cu tunuri, dar nu e de credut să aibă ună Pasiă 40,000 ostasi, ci ună pasiă are câte o mie se multă două mie, er' când va merge la răs-

boiū i se dă ôste împărătescă 5 seū 6 mie suptū a lui povētiuire. Asiā Leū-pasia por-
nindū cu ôstea aū venitū la Diiū si aū tăbăritū impregiurulū Diiului, si indatā aū scrisū
Pasvandului mehtupū să ešā din cetate afarā după porunca împăratului, seū 'i va da rēs-
boiū si prindiēdu-lū 'i va luā capulū. Scris'aū si lui vodā, Beiū Hangerli, multā sănătate
dela mine ca dela unū prietinū, étā că eū am sositū la cetatea Diiului, cu ostile mele, spre
a scôte din cetate pe Pasvandu hainu împăratului, ci să cautī să poruncescī la totī isprav-
nicīi tierīi de prin judecie să ne indestuleze cu zaherele, făină, ordiū, oi, vaci, untū, sare,
si orī ce ar trebui, să nu tănjescă ostile, si carā pentru trēba si ascultarea ostiriī, si fīl sā-
nētosū. Vodā aū trimisū porunci pela totī ispravnicīi cu străjnicie, să se facā gătire câtū
mai curēndū, să pornēsca zaherelele la schela Diiului, la Calafatū, o vai de tierā! ce nevoe
i s'aū pusū in spinare, că slujbasīi cu asuprā 'i siliā de impliniā mai multū de câtū aveā
poruncā, si se prādā lăcuioriī cu asuprā. Pasvandu dacă aū luatū pitaculū, cetindu-lū aū
zimbitū a ride puçintelū, si aū dišū către agalele lui, să cercāmū ântāiū mintea lui
Leū-pasia, poruncindū teftendariului de aū scrisū răspunsū către Leū-pasia intr'acestū
chipū: Amū priimitū prē-cinstitū pitaculū mārīi tale, si m'am bucuratū de venirea
mārīi tale la cetatea nōstrā Diiulū, sciindū pe slāvimea mārīi tale că escī cu inaltā
intielepciune si milostivū, si pentru că 'mī poruncescī a ešī din cetate ca unū hainū alū
împăratului, eū hainū nu sunt, că ce este a împăratului am datū împăratului. Ēr pentru
esīrea mea din cetate mē rogū mārīi tale să-mī dai vreme cu sorocū de trei sēptēmāni, să
mē gātescū cu ale mele, si voiū ešī după poruncā. Si trimiseī slāvimeī tale dela noi acestī
doi armēsariī cu tacāmulū lorū, precumū s'aū aflatū la noi, si aceste 2 blane de samurū po-
clonū după cuviintia slāvimiī tale, ne rugāmū să fie priimate, si sunt alū mārīei tale mai micū
frate plecatū, Pasvandoglu. Si poruncindū la diece bešliī voiniciī imbrăcati in argintū si a-
lesī, de aū luatū armēsariī impodobitiī cu rafturi scumpe de argintū și cu aurū poleite, si cu
hasialele de catifeā cusute cu flori de sarmā, si cu ciucurasī de aurū impregiurū, si dārlogiī
frēului de mātāsā tiesutiī, decī invēlindū armēsariī peste totū cu postavū rosiu, aū mersū bešliī
la Leū-pasia, si inchinādu-i-se i-aū datū mehtupu impreună cu poclōnele. Leū-pasia cetindū
mehtupu si descoperindū-ī armēsariī, dacă i-aū vēdiutū s'aū miratū de asiā lucruri scumpe
si frumōse, si i-aū părutū bine, dārindū bešliilorū o sutā de galbini turcesci, si aū scrisū
Pasvandului că i s'aū priimitū cererea.

Pasvandu dacă aū luatū răspunsu dela Leū-pasia, aū chieamatū agalele si le-aū spusū:
Leū-pasia s'aū amāgitū si are minte usiōrā, putemū a-lū aduce după voia nōstrā ; si de locū
aū trimisū trei agale cu multī bani de aū mai strinsū ôste alēsā totū voiniciī, Turci si Ar-
nautī, si aū mai adusū si tunuri si tunari, uniī spunū că dela Nemtī le-aū luatū cu bani, si
asiā cu cumpētare nōptea si tunurile si ostasiī i-aū băgatū in cetate, străjuindu-se cu mare
priveghiare, plătindū Turcilorū lefi mari.

Ēr in tierā din cōce de Oltū intr'aceste cinci judecie s'aū făcutū mare turburare, mai
reū decâtū o rēsmitiā, că slujbasīi apucā pe lăcuiori pentru zaherele si podvōde, ēr Tur-
ciī pe marginea Dunāriī, rāpiā ce gāsia, de le luā tōte, o amarū de bietiī lăcuioriī tierei!

Decī implinindu-se soroculū Pasvandului de trei sēptēmāni, ēr i-aū scrisū Leū-pasia
sā ešā din cetate să se ducā cu pace unde va sci.

Pasvandu aū datū răspunsū, ca mārīea sa Leū-pasia să facā bine să-lū mai ingādue
diece dīle, că încă nu si-aū isprăvitū lucrurile ce le are pre la mosfi si cu uniī altiī, si ne-
gresitū va ešī după poruncā, trimitiēdu-ī poclōne cafea multā si orezū, vutcă, zacharū, si
alte zaharicale. Leū-pasia ēr le-aū priimitū, si l'aū ingādutū si aceli sorocū de diece dīle.
Decī asiā purtāndū Pasvandu pe Leu-pasia cu vorbe si cu momelē prin daruri, ca unū mā-
estru după fire, prelungindū vremea, către regialele împărătescī la Tiarigradū ēr nu incetā
a le scrie, trimitiēdu-le si bani poclōne ca la prietenī.

Ēr căpitanū-pasia de care am scrisū înainte aflādu-se la împăratulū cu mare ipolipsis,
si neputēndū regialele a face lucrarea lorū la împăratulū după tractamentulū divanului lorū,
că-clī li se făcea impiedecare si zētēcnire de către căpitanū-pasia, fiindū-că orī ce diceā elū,
aceea făcea împăratulū, aū gāsītū dar regialele privilegiū, cumū să-lū urneze de acolo, si cu-
vēntāndū regialele către împăratulū cumcă nu se pōte luā Diiulū intr'altū chipū, ci să tri-

mitiă pe căpitanu-pasia, ca unul ce este mai mare preste pași, cu fermanu strajnicu către toti pașii mărginași, să-i adune cu ostile lorū la cetate, si impregiurându cetatea să dea răsboiū mare cu totū, că cetatea este tare, si nu va folosi nimicū numai Leū pasia, si asiă se va birui hainulū, si se va face linisce împărăției.

Împăratulū aū priimitū sfatulū regalilorū, si aū poruncitū lui căpitanu-pasia să mērgă la cetatea Diiulū, si cu putere împărătescă prin fermanū să facă pe toti pașii să dea răsboiū tare cetății, să o iea cu fărănare, să prindă hainulū său capulū să i-lū trimitiă la împărăție, făgăduindū lui căpitanu-pasia că-lū va face vezirū mare de va isprăvi lucrulū in faptă.

Căpitanu-pasia in dată aū scrisū tuturorū pasilorū mărgineni să se adune caresi cu ôstea lui la cetatea Diiulū, si să o inchidiă vērtoșū cu ostile impregiurū, că vine si mārfea sa cu prē-inaltū fermanū să se iea cetatea suptū zaptulū împărăției dela unū hotiū si hainū care s'aū facutū de sinesī stăpānitorū cetății.

De acēsta insciintiādu-se Leū Pasia, că vine căpitanu-pasia mai mare preste elū, fôrte s'aū scārbitū, si vorbindū cu o aga credinciosū alū lui, aū disū: să vie căpitanu-pasia si vomū vedē cumū va luā Diiulū. Êr Pasvandulū i aū scrisū mehtupū intr'acestū chipū: Dela mine vestitulū si slāvitulū Leū-pasia, către tine haiānulū Diiulū Pasvandogru, sănătate. De acumū inainte să scii că vei petrece in pace de către mine si să fii fără grige, că ti-aū slugitū noroculū multū si plăcāciunea ta către mine, si nici capulū nu te va durē, că 'tī voiū fi ca unū hioldasiū asupra celorū ce vorū să vie asupra ta, si fii sănētoșū, trimitemi ceva băcānī. Decī mergēndū unū biinbasia dela Leū-pasia cu mehtupulū si cu dēnsulū vreo diece Turci pasialī la Pasvandulū in cetate, l'aū priimitū cu mare cinste, si dāndu-i mehtupulū si citindu-lū Pasvandu aū zimitū a rīde, si atingēndu-lū de frunte l'aū băgatū in sinū, si pe biin-basia l'aū ospētatū bine si i-aū dāruitū 100 de galbinī, si aū trimisū de totū felulū de băcānī din destulū lui Leū-pasia, si orezū multū, făcēndū si prin scrisōre mare multiāmire, pentru prietesiugulū ce i s'aū făgăduitū; apoi petrecēndū pe biin-basia besliī Pasvandulū, aū chematū Pasvandogru pe tōte agalele cetății la divanū-saraiū, si sfātuindu-se cu ei, leaū disū Pasvandu: vēdiut'atī, că lucrarea nōstră s'aū arētatū si in faptă, că este bună chibzuirea ce amū facutū, si etā celū ce ne erā vrājmasiū, ni s'aū facutū prietinū, si asiā socotescū că si de acumū inainte va merge lucrulū spre bine. Si sēvirsindū cuvēntulū, s'aū dusū fiescēcare la ale sale, lāudāndū agalele pe Pasvandu că este omū intieleptū si vrednicū de pasie, fiindū cu minte inaltă, si este chititū la ale ostiriī ocārmuiri, êr Pasvandu cu mare halaiū s'aū dusū la saraiulū lui, purtāndū grige de strājuirea si paza cetății, si a fi multiāmītū ostasii cu de tōte, si aū adunatū in cetate ôste, precumū spuneā unū ipochimenū vrednicū de creditū, mai multū de diece miī de ostasī alesī si tunurī multe, 80 marī, si mai micī purtāretie 50. S'aū insciintiatū Pasvandu si dela prietenii lui dela Tiarigradū pentru venirea lui căpitanu-pasia.

Pașii după poruncă s'aū adunatū cu ostile lorū la cetatea Diiulū, spunū să fie fostū multime de osti ca la 100,000, êr din tiēră nu se mai curmā dioa si nōptea a le duce cele cerute.

Căpitanu-pasia fără zăbavă aū plecatū dela Tiarigradū, grābindu-lū cei ce nu poftiā acolo să fie, si apropiindu-se de Diiū, vodă Hangerliū esītu-i-aū inainte la Rusciucū spre intimpinare cu cătī-va din boieri, inchinādu-i-se si sārutāndu-i mână ca unū stăpānū, bucurāndu-se de venirea lui, si odichinindū căpitanu-pasia la Rusciucū trei dīle, aū îmbrăcatū pe vodă cu caftanū si i-aū poruncitū să caute să chivernisēscă ostile cu cele trebuincioșe si să scōtiā banī din tiēră pentru lefile ascherliilorū, si aū plecatū. Decī sosindū la Diiū, strinsu-s'aū toti pașii la cortulū său conaculū lui, căruia făcēndu-i heretismosū pentru buna venirea lui, viindū si Leū-pasia cu ȣeremonie i-aū facutū heretismosulū, erā dela inimă i coceā turtă. Căpitanu-pasia i-aū răspunsū, bine team gāsītū babalicū, si după heretismosū si intrebarea călătoriei, pașii aū intorsū caresi la otacu lui. Adōua dī chiamāndū căpitanu-pasia pe Leū-pasia la cortulū lui aū inceputū a se sfātuī cu elū fiindū omū bētrānū si vestitū la rēsboie, după altele i-aū disū: babalicū, să punemū trēba in lucrare, să vedemū de hainulū acela, si de luarea cetății, spre a implinī porunca împăratulū. Leū-pasia aū răspunsū, odichnesce slāvimea mārfei tale trei patru dīle, si vomū pune la rānduieiā lucru ce ne stā in-

inte. Ér' Pasvandoglu aũ gătítũ unũ armėsarũ fôrte bunũ de Misirũ, si impodobindu-lũ cu raf-turĩ scumpe si fôrte frumöse, de minune, si invêlindu-lũ cu zabrea de ibrisinũ peste totũ, l'aũ trimisũ la cãpitanũ-pasia poclonũ cu patru ciohdarĩ imbrãcatĩ in haine cu sãrmã si cu ar-gintãrĩf, poleite totũ cu aurũ, scriindu-lĩ pitacũ cu rugãciune sã fie priimitũ, si sã fãcã bine sã-lĩ dea sorocũ de dõuẽ sãptãmãni, sã se gãtãscã, si sã se rãdice cu ale sale, sã ẽsã din cetate cu ale sale dupa poruncã.

Cãpitanũ-pasia aũ chematũ pe Leũ-pasia si i-aũ spusũ cererea Pasvanduluĩ. Leũ pasia aũ disũ: de vreme ce se plãcã Pasvandu si va sã ẽsã de voia lui dín cetate, sã i se asculte cererea de slãvimea sa. Decĩ cãpitanũ-pasia aũ datũ rãspunsũ Pasvanduluĩ, cã 'lũ va asceptã, si aũ opritũ armėsariulũ.

Pasvandu dacã aũ vãdiutũ cã si cãpitanũ-pasia s'aũ amãgitũ, i-aũ pãrutũ bine, si i-aũ scrisũ si Leũ-pasia pe tainã, cumũ i-aũ pãrtinitũ la intrebarea lui cãpitanũ-pasia, si i-aũ disũ: nu te teme pãnã voiũ fi eũ aici. Pasvandulũ au chieamatũ pe agale la saraiũ-divanũ si le-aũ arãtatũ mehtupu cãpitanũ-pasĩ si a lui Leũ-pasĩ, dicẽdũ cãtre dẽnsĩ: vedetĩ cumũ merge lucru, nu vã ingrigiuratĩ, numãi unire intre noi sã fie, si va fi biruintia nãstrã, si s'aũ dusũ caresĩ la ale sale. Si implinindu-se soroculũ Pasvanduluĩ de dõuẽ sãptãmãni, si vã-diẽdũ cãpitanũ-pasia cã s'aũ amãgitũ de cãtre Pasvandu s'aũ mãniatũ, si chieamãdũ ẽr' pe Leũ-pasia, aũ disũ cãtre dẽnsulũ: vedĩ balalicũ cã hainu Pasvandu ne amãgesce, sã nu mãi asceptãmũ nimicũ, ci sã dãmũ rãsboiũ si sã batemũ cetatea cu tunurile. Leũ-pasia aũ disũ: sã poruncescĩ pasiei Rumele-valis, sã mẽrgã mãriea sa inainte, cã este pasia mãi mare, si are si ôste multã, si apoi vomũ merge si noi. Decĩ dupã ce s'aũ dusũ Leũ-pasia, aũ chematũ pe pasia Rumele-valis, dicẽdu-lĩ sã batã cetatea cu ostile lni inainte. Rumele-valis aũ rãspunsũ, sã-lĩ dea banĩ sã plãtãscã lefile ostasilorũ, apoi va dã rãsboiũ. Cãpitanũ-pasia aũ disũ: mãriea ta cu ostile tale n'ai fãcutũ pãnã acuma nici o lovire, si cumũ sã ceremũ noi dela impãratulũ lefile. Rumele-valis aũ rãspunsũ, sã mẽrgã Leũ-pasia cã siede aici de dõuẽ luni, de mãnãncã cu ostile lui zaherea, si s'aũ sculatũ de s'aũ dusũ la cortulũ lui.

Chemat'aũ cãpitanũ-pasia si pe ceilaltĩ pasĩ si le-aũ disũ sã dea rãsboiũ sã batã ce-tatea, ẽr' ei aũ rãspunsũ sã mẽrgã cu totiĩ sã dea rãsboiũ, ẽr' nu cãndũ nnulũ cãndũ altulũ, si s'aũ dusũ la corturile lorũ. Decĩ dacã aũ mãi trecutũ cãteva dũle, vãdiẽdũ cãpitanũ-pa-sia cã nu se unescũ pasĩ, aũ scrisũ la impãratulũ insciintiare pentru neunirea lorũ. Ér' Leũ-pasia ori ce se fãcã, scriea Pasvanduluĩ pe tainã.

Impãratulũ aũ trimisũ fermanũ la cãpitanũ-pasia cu putere a avẽ, ca ori cariĩ din pasĩ nu se va unĩ si nu va merge sã batã cetatea, sã-lĩ taie capulũ si sã-lũ trimitiã la impãratulũ. Cãpitanũ-pasia ẽr' aũ chieamatũ la cortulũ seũ pe totiĩ pasĩ, si le-aũ disũ sã se unescã cu totiĩ sã batã cetatea. Ér' Leũ-pasia aũ rãspunsũ, sã mẽrgã Rumele-valis inainte. Ér' Rume-li-valis aũ disũ cãtre Leũ-pasia: Bre, haine, siedi aici de o jumẽtate de anũ de cãndũ ai ve-nitũ, pentruce nu mergĩ sã batĩ cetatea, cumũ ti s'aũ poruncitũ dela impãratulũ. Ér' Leũ-pa-sia aũ rãspunsũ cãtre Rumele-valis: Bre, domuzũ, tu sã-mĩ poruncescĩ mie; si asiã prigo-nindu-se s'aũ dusũ caresĩ si la cortulũ lui.

Er' arnãutũ-pasia a dõua dĩ s'aũ gătítũ cu ôstea lui, si aũ mersũ de aũ bãtutũ varosiulũ cetãtii Diiului, ce este pe lãngã cetate din afarã, si dãndũ cu tunurile aũ fãramatũ pãrta, si intrãndũ in varosiũ, vãrtosũ si vitejesce s'aũ lovitũ cu Turciĩ Pasvandu-lui, si fãcã biruintia, cã aũ impuscatũ si agale de ale Pasvanduluĩ, si erã sã apuce si la portile cetãtii. Dar ceilaltĩ Pasĩ, vãdiẽdũ biruintia lui arnãutũ-pasia, n'aũ vrutũ sã-lĩ ajute cu ostile lorũ, pismuindu-lĩ, ca sã nu iea cetatea elũ sã fie slãvitũ pentru biruintia. Mãcarũ cã nu ar fi pututũ luã numã elũ cetatea, cã-ci mãi la urmã esindũ din cetate ôste asupra ostasilorũ arnãutũ-pasia, s'aũ lovitũ iute si biruindũ i-aũ scosũ din varosiũ afarã, si aũ cã-diutũ vreo cincĩ siese sute de Turciĩ despre amẽndõuẽ pãrtilẽ. Pasia Rumele-valis aũ cerutũ dela cãpitanũ-pasia lefile ascherlilorũ lui, si nedãndu-lĩ, s'aũ rãdicatũ cu tãtã ôstea lui, si s'aũ dusũ la Rumele cetatea lui. Dar aũ cãutatũ cãpitanũ-pasia vreme cu prilegiũ sã taie pe pasia Rumele-valis, dar nu aũ pututũ; asemenea si arnãutũ-pasia s'aũ sculatũ cu tãtã ôs-tea lui, si s'aũ dusũ la arnãutchiulũ lui, dãndũ rãspunsũ cã si-aũ fãcutũ rãndulũ la rãsboiũ. Decĩ asiã trecẽdũ unũ anũ si mãi bine, si neisprãvindũ cãpitanũ-pasia cu Diiu nimicũ, tiẽ-

ra se prăpădiă, dându oî, vaci, si untu, si făină, si cară cu boi la slujba ostiloru, că boii nu se mai intorcea dela cară, că ômenii de pe la cară, de mare nevoie turcescă, lăsă si caru si boii si fugiă de scăpă, ér slujbasiî luă boii si-î făcea ciradă caimăcănescă seú boerescă, seú 7 mistuiă ei, ér carăle le fărămă de luă ferulă de pe ele, vëndiëndu-lu pe bani să ducă câstigi la casa lui.

Vodă Hangerliu cu căpitanu-pasia au făcutu de aducea zaherea si din tiéra Moldoviî, istovindü Tiéra-Rumănescă. Dar ce folosü, că eră făina adunată la ordie peste Dunăre, nu in saci seú in niscal hambare pusă, ci pe pământul golü turnată, făcută moghill in susü, si multime de vite, oî si vaci, încă cei ce eră cu acea trébă le si vindeă. Ér slujbasiî nu mai incetă dându zorü lăcuiitorilü, dicëndü ado, ado. Vodă Hangerliu érasi nu mai incetă a scôte dăjdî, cu cuvëntü pentru lefile ascherliilorü (si câte si mai câte) luat'au vinericiulü si oeritulü indoitu, si mănăstirilorü nu numai că le-au opritü mila vinericiului, ci încă au apucatü pe mănăstiri de au plătitü si vinericiü pe vinurile din viele mănăstirilorü, si au datü oi, vaci, orzü, grău, si bani satara. Dar bietii preoti ce trăgeă, mai greu decâtü lăcuiitorii, că-ci că puneă pe ei zaherele si dări de bani indoitu si intreitu, o vai de tiéra eră, mai vèrtosü pe aceste cinci judecie din cóce de Oltü.

Ér' a doilea anü vodă Hangerliu au pusü pe toti lăcuiitorii tierii să dea dajde pe vite, adegă văcăritü, si chiamându boerii veliti, si pe mitropolitulü cu episcopii eparchiei, li s'au cetitü anaforă domnescă, dicëndule să o iscălescă, ca să facă porunci, să se scotiă dajde de bani pentru lefile ascherliilorü celorü adunati la cetatea Diiului, că-ci că i se cereă dela căpitanu-pasia, si asiă s'au găsitü cu cale a se face.

Dar mitropolitulü cu episcopii si cu boerii au răspunsü: cumcă acéstă dajde grea văcăritu a pune pe tiéra s'au opritü cu mare blestemü si cu gróznică afurisanie, cu cârti patriersiesci, si cu chrisóve domnesci, de mai nainte vreme, care cârti si chrisóve se găsescü la mitropolie, si nu îndrăsnescü a iscăli a se pune acéstă dajde pe tiéra. Vodă au dîsü (fiindü de altii adăpatü) că nu cu nume de văcăritü să se pue dajdea, ci cu nume de gorscinăritü. Mitropolitulü si boerii s'au apëratü, si in dîoa aceea au rémasü lucrulü giosü. Hangerliu vodă au scrisü la patriarchulü Tiarigradulü cu grabnicü olacü, cumcă i se dă mare zorü de bani pentru lefile ascherliilorü ce sunt adunati la cetatea Diiului de către căpitanu-pasia si de către ceilalti pasi, să trimitiă blagoslovenie mitropolitulü si boerilorü prin carte, ca să primescă a iscăli de a se pune dajde pe tiéra după vite cu o analogie usiöră, fiindü că fără blagosloveniea prè-sfintiei tale se sfiescü de a iscăli, si i-au scrisü să primescă dela cheheiaoa ce o are la Tiarigradü 50 de pungi de bani, ploconü pentru ostenéla prè-sfintiei sale. Patriarchulü cetindü scrisórea Hangerliului n'au mai socotitü blestemulü altorü patriarsii intru nimicü, nici greutatea séracilorü si a vëduvilorü ce vorü să pătinescă, ci lăcomindü la bani s'au bucuratü si îndată au poruncitü de au scrisü carte către mitropolitulü si către episcopii si către boerii, să se iscălescă la cererea lui vodă cu blagoslovenie, fiindü că are trebuintă de bani a dă ostilorü lefile. Vodă Hangerliu dacă i-au venitü scrisórea dela patriarchulü s'au bucuratü, si arëtându mitropolitulü, au răspunsü că elü nu îndrăsnesce a iscăli, fiindü legătură si blestemü de multü patriarsii ér' nu de unulü, ér' mările sa să facă cumü 7 va fi voia, si s'au dusü la ale sale. Vodă au chiebatü pe vreo câti-va din boerii cei mari pre cari au doveditü că sunt mai lacomi la bani, si arëtându-le cartea patriarchului, au dîsü: boerii miei, primiti a iscăli că veti fi cinstiti de către domniea mea, si să priimiti din vistieriea domniei mele unulü câte 20 pungi de bani milă domnescă. Boerii lăcomindu-se la bani, spunü unii că patru boerii mari au iscălitü, banulü Nicolae Brâncoveanulü si Cornescu si alti doi. Érá vodă s'au bucuratü, (n'au socotitü că după acéstă bucurie va să-î sosescă mare intristare si curmarea vietii, precumü obicinuesce lumea acésta de lucréză cu cei ce facü voia lumii desiértă si amăgitóre). Deci ne mai indemnându si pe alti boerii să se iscălescă, ci îndată au poruncitü de s'au făcutü porunci pe la toti ispravnicii judeciilor tierii, să rânduiescă slujbasi in plásile judeciilorü să scrie tóte vitele ômenilorü de prin tóte satele să nu rămăie nici una nescrisă; nu mai vitiei să nu-î scrie, si de grabü să trimitiă catastisiele la domnie, rânduiindü mumbasiri néprasnici asupra-le, o! vai de tiéra.

Deci fiindü intr'acelu anü érnă grea, si zăpadă mare, de 5 palme mare, incepëndü a

ninge dela Dekemvr. 5, care tîu minte că abia s'au luat pînă la blagovesteni, si scriindu-se vitele pe la Genarū n'au putut biete creștinii să scape nici un cap de vită cît de mic, de mărimea zăpedii, ci vitele se află ale fiesce-căruia în bătătura casii naintea ușii. Scris'au si vitele mănăstirilor si ale boerilor, cu cuvînt să dea si boerii văcărît, dar dela ei nu s'au cerut nimic, eră mănăstirile au plătit. Si fără zăbavă isprăvind scrisul vitelor, au trimis catastisiile la vistierie. si vel-vistierul au arătat lui vodă; si vîdiind vodă suma vitelor mi seaste mi s'au bucurat, nesatiosul; si tot nu-si aducea aminte de blestemele si lacrimile ticălosilor de sîraci, că va să vie pe capul lui; si îndată au rînduit tacsindarii, si au trimis porunci strajnice la ispravnic, să rînduiescă slujbasii, cît mai îngrab să stringă dela omeni bani văcărîtului, de cap de vită doi zloti din cîce de Olt intr'aceste cinci judece, er' din colo de Olt cîte doi lei de vită, si rînduind dela domnie mumbasirii preste slujbasii, Turci, Arnăuti, si pe alti ciocii, si măcar de eră slujbasii si mumbasirii si creștini, eră mai rei de cît Turcii, si ca să n scape cineva cu cîte vreo vită au adus tacsindarii cedule, adecă răvasie pecetluite cu roșu, pecetea gcspodu, după catastisie fiesce-care om cu numele lui si cu cîte vite are, si plătind i dă pecetluitu, si catastisiile unele eră la vist, altele asemenea la ispravnic, si altele asemenea la slujbasii. Dec presfîrîndu-se slujbasii cu bucurie si cu mumbasirii prin plășile județelor, si mergînd prin sate ca nisce lupi flămîndi si ca nisce holte de cîini lesînați, să fie vîdit cineva nemilostivirea lor, si ce făcea cu creștinii, că-i apucă de a implini bani, si dînd zor cum ai dice în diece cinci-spre-dieze dile să se istovescă dajdea văcărîtului, omeni nu pre aveă bani, fiind în mijlocul erii, tîrgurile eră nu eră să vîndă omeni vite, vremea de cîșă si de sapă nu eră să lucreze să cîștige bani să se plătescă, bucate încă nu pre eră să vîndă, ci numai o sîmă de omeni care mai aveă putere se plătia. Er' slujbasii inchideă omeni si mueri prin cosierii, si-i innecă cu fumuri de gunoii si cu ardei i afumă si-i tînea închis diua si nîptea flămîndi să dea bani, pe alti i legă cu mîinile în dîrîtu, si cu spatele de garduri, si-i bîtea cu bicele, pre alti legat i bîga cu picioarele gîle în zăpadă gerîșă, asiă chinuia pe creștini, o amar de biete creștini că plîngea si se vîetă, si sîracele vîduve tîpă de ger, dar nu eră milostivire la varvarii de slujbasii, că aveă urechile astupate ca aspidel, si ca vrămasii ucideă omeni, încă preste Olt au si omorî mumbasirii turci pre mult, din care pre unul rudele lui Pau dus la Bucuresci si l'au bîgat cu carul în curtea domnescă să-l arate lui vodă, si insciintîndu-se vodă, au dîs, să dea bani că nu-i va omori niminea. Er' nu i s'au făcut milă să poruncescă slujbasilor să mai slăbescă pre creștini, ei diceă să dea bani că nu-i va omori niminea, o vai de sufletu lui nesatiosulu domn, si nu scieă că peste pușină vreme nu va fi milă nici lui D-dieu nici norodulu de elu ticălosulu, si vomu spune si sfîșitul nesatiosulu domn, că după ce au început a duce la vistieria lui bani cu carale multime multă, elu se bucură. Er' boerii unii si gelepii cumpără vite de pe la omeni pe fie-ce, de făcea cîred să cîștige bani sîngerat, si luă boi cîte 10 se 12 lei bou ales mare, vacile cîte 4, 5 lei alese, er' mai de gios vite cîte 2 lei se 3, încă si cîte 2 zloti juninci, că omeni nu aveă cui să le vîndă eră, precum am dîs, ci le dă de mare nevoie că-i muncia tiranii.

Asiă dar dela Dekemv. pînă la Februarie 15, cu iutime si munc grele mai istovise dajdea văcărîtului slujbasii cu mumbasirii, si trimiteă bani la vistierie necurmat dioa si nîptea, de prin tîte judece, că venia dela domnie cu porunci mumbasirii preste mumbasirii, si slujbasii se siliă ca să esă bani să cîștige si ei, să mînănce carne de creștinu, si măcară au fost porunca lui vodă, să se ie văcărît si de boeri, mari si mici, si dela slujbasii, dar n'au luat dela ei, oi numai dela lăcutorii tierii si dela mănăstirii, precum am spus înainte, că porunca au fost făcîrnică, că necum să ie dela boeri văcărît, ci încă le-au si dat bani din dajdea văcărîtului, ca nu cumu-vă să se unesc boerii si să dea arzovală la împăratulu pentru elu, si fiesce-căruia boerilor celor mari cei din Bucuresci si celor din Craiova leau trimis, căruia cîte o pungă de bani, altuia două, si la unii încă mai mult, precum am si vîdiu cu ochii, cu cuvînt că li se dă milă domnescă. O Dîmne, multă este răbdarea si îndelungu, nu rîsplătesc în grabă acastă nedreptate, că domnulu cel nedrept ie dela sîraci bani chinundu-i si omorîndu-i, si dăruiesce pre cei bogat si indestulat; dice scrip-

tura că D-dieū este milostivū, si adevăratū că este, dar este si dreptū judecătōriū si rēsplătōriū binelū si reulū.

Asiā-dar in diastima vremiī vācāritulū dela Dekemvrie 5 până la Fevruar. 15, Greciī dela Tiarigradū n'aū incetatū a arētā prin regiale si prin alte obraze mari la impēratulū pentru vodā Hangerlfū, că aū prădatū tiēra cu luarea zaherelorū in banī si in naturā, peste o-rānduiēlā si preste mēsūrā, si n'aū mai rēmasū nimicū in tiērā, si aū pusū si vācāritū de aū sērācitū de istovū raiaoa, si aū desierratū cheleru impērātescū, de nici vite nici bucate nici banī n'aū mai rēmasū la ōmenī in tiērā, si aū rēmasū raiaoa sā se hrānescā ca sape de lemnū, si impērātiea n'are ce sā mai scōtiā din tiērā; dāndū Greciī si banī multī la divanistiī impēratulū sā scōtiā pe vodā Hangerlfū din scaunū, sā se pue vre unulū din ei domnū, si arētāndū impēratulū de urmarea beilulū Hangerluu, cumū si a lui căpitanū-pasia, incā pliroforisindū pe impēratulū că dajdea vācāritulū este opritā si de impēratiī cei mai denainte ai Tiarigradulū cu fermanurī, ca sā nu sērācēsca tiēra si raiaoa de istovū, precumū aū sērācit'o beilulū Hangerlfū si căpitanū-pasia, aū scosū fermanū impērātescū cu insielāciune dela impēratulū sā pue pe raia dajde vācāritū. Impēratulū audindū asiā, s'aū

Vodī venirea
lui căpitanū-
pasia in Bu-
curesci.

māniatū fōrte reū, dar aū mai ingāduitū pentru hatēru cadiniī lū căpitanū-pasia, fiindū vodā ciracu lū căpitanū-pasia. Decī intr'acea vreme aū venitū căpitanū-pasia cu agalele lū la Bucuresci, si acolo petrecēndū dōuē sēptēmāni, făcutu-iaū vodā zeefeturī, si aū disū căpitanū-pasia lū vodā, sā chieime pe boeriī cei mari cu cocōnele lorū la zeefetū, si chiamāndū vodā boeriī, aū venitū dupā poruncā fārā cocōne. Vodā vēdiēndū că n'aū venitū cu muerile lorū, nu iaū silitū, ci aū trimisū pe postelniculū celū mare si pe cāmērasiu de aū adusū mueri podārese curve, si cārciumārese, insā aū alesū mueri mai chipesie si mai frumōse, si leaū imbrācatū cu haine frumōse din cāmara lū vodā, fāgāduindule darurī domnesci sā facā tōtā voia lū căpitanū-pasia si agalelorū lū, si sā se slobōdiā la chefurī. Decī la vremea mesiī leaū poftitū la masā sā siēdiā cu boeriī, si aducēndule velpost, leaū numitū că sunt cocōnele boerilorū, arētāndū: ētā acēsta e Brāncovēnca, acēsta Golēsca, acēsta e Cornēsca, acēsta e cutare, si acēsta e cutare Filipēsca. Căpitanū-pasia vēdiēndule s'aū bucuratū, si siediēndū tōte la masā cu boeriī si vodā si căpitanū-pasia cu agalele, dicēndule musicile la masā, si dupā ce aū māncatū s'aū sculatū, si rēdicāndū masa aū poruncitū căpitanū-pasia sā jōce boeriī cu cocōnele lorū, si aū si jucatū, si ttiēndū jocuri până sēra, si ērāsī puindū masa, si dupā masā jucāndū până in puterea nop-tiī si incetāndū, aū disū căpitanū-pasia lū vodā, sā-i oprēsca pe una mai alēsā pentru cul-care, că scie elū că sunt Bucurescencele iubitōre de impreunārī, si asiā s'aū si făcutū, si celelalte leaū datū la paturile agalelorū. Si boeriī s'aū dusū la casele lorū, poruncindū vodā postelniculū sā spue muerilorū sā le fie cu voie. Ēr diminētia aū dāruiitū Turciī pe mu-eri bine, socotindū că sunt cocōnele boerilorū, si leaū sloboditū. Apoi cāmārasiu leaū des-brācatū de hainele cu care leaū fostū imbrācatū, si leaū datū drumu, si mai trecēndū vreo dōuē trei dile, căpitanū-pasia aū plecatū la Diū, si sosindū la ordie aū chiamatū pe Leū-pasia, si iaū disū: babalcū, ce sā facemū, că nimicū nu isprāvimū cu Diulū, dupā porun-
ca ce o avemū, si voiū cādē in primejdie de viētia de către impēratulū. Leū-pasia aū disū, sā-mī dai banī sā plătescū lefile ascherliilorū, si apoi sā ne gātīmū sā mergemū, că intr'altū chipū agalele nu vorū sā mērgā. Căpitanū-pasia dacā aū vēdiutū asiā, că pricinuesce Leū-pasia, iaū datū o sutā de pungi de banī sā dea lefile la ascherliī; Leū-pasia aū luatū banī, si aū poruncitū agalelorū sā se gātēsca cu Turciī de rēsboiū, si aū scrisū si Pasvandulū pe tainā, sā se gātēsca bine si sā ēsā cu tōtā puterea asupra lū căpitanū-pasia in cutare nōpte fārā de veste, si sā-lū lovēsca de tōte părțile fārā nici o frică, că se va sculā si elū cu ōstea lū ca cumū ar fi ajutorū lū căpitanū-pasia, dar Turciī lū sunt povētiuitū sā dea si ei nāvalā sā taie pe Turciī lū căpitanū-pasia. Asiā-dar sfātuindu-se Leū-pasia cu căpitanū-pasia, puindū sorocū si dī in care vorū porni, insā sā mērgā ōstea slāvimeī tale ina-
inte frunte (aū disū Leū-pasia) ca sā nu pismuiēsca ostasilorū miei, cumcă ei sunt cei mai de pe urmă. Decī căpitanū pasia amāginduse aū poruncitū agalelorū, ca la dioa soroculū sā pornēsca si sā mērgā ei cu ostile inainte ca o ōste alēsā a lū si cu tunurile. Decī Pas-vandu sciindū soroculū, aū poruncitū agalelorū, totī sā fie gata, si cu o dī dōue mai nainte

de sorocū aū deschisū portile cetății fôrte cu linisce, si esîndū ôstea Pasvandului alésă voinicî, cālărime, si intr'o nôpte ca nisce lei aū isbitū ostile lui căpitanū-pasia fără veste, si dândū iute răsboiū, ôstea lui căpitanū-pasia siaū perdutū cumpētu, si până a se gătî, pasvangiî iaū luatū in gônă tăindui si impuscându cu sisinele. Leū-pasia aū strigatū ostilorū sale să mērgă să dea ajutorū lui căpitanū-pasia, ei aū mersū si aū datū ajutorū Pasvandului, cumū aū fostū invētiatî, si aū datū cu Pasvangiî năvală de aū stricatū reū ôstea lui căpitanū-pasia, de aū cădiutū multîme tăiatî si impuscatî, si goninduse s'aū risipitū care incotro aū vēdiutū cu ochiî, si aū rēmasū tunurile si calabalcurile lui căpitanū-pasia, si prăfăriea, si dacă s'aū luminatū de dîoă aū cotelitū pe Turciî cei mortî, luāndule armele si hainele si banî ce aū găsitū, si pasvanziî aū căratū de aū băgatū tôte in cetate, si zaherēoa tōtă, si vitele oi si vacî, tunurile si barutulū i ghiulēlele. Si spunū că făina ce aū fostū acolo făcută moghile s'aū călcatū de cai de aū fostū umblāndū cai ca prin noroiū pin făină. Ėr căpitanū-pasia in nôptea aceea abiā aū scăpatū de aū fugitū cu vreo 20 de Turci la Orēoava, si de mare frică si grōză s'aū bolnăvitū să mōră; ôstea lui Pasvandu s'aū băgatū ėr in cetate cu multū căstighū umplēnduse de tôte; ôstea lui Leū-pasia s'aū asediatū ėr la otaculū lorū; Leū-pasia siedeā la cortulū seū; si ce aū mai fostū ôste dela altî pasi dacă aū vēdiutū asiā că s'aū risipitū puterea lui căpitanū-pasia, ei fugitū care de unde aū venitū, uniî s'aū dusū la Pasvandu.

Căpitanū-pasia dacă s'aū mai indreptatū din bolnăvirea ce i s'aū pricinuitū, dovedindū că tōtă neunirea Pasilorū la rēsboiū aū fostū rēsvrătitoriū tuturorū Leū-pasia, si povatia Pasvandului elū aū fostū, de iaū spartū ôstea si l'aū gonitū si iaū luatū totū, aū scrisū împăratulū pe largū de tôte, împăratulū fôrte saū māniatū si aū scrisū fermanū la căpitanū-pasia, ca orî cumū va putē să taie capulū lui Leū-pasia. Si după ce aū mai trecutū cîteva dile, aū scrisū căpitanū-pasia lui Leū-pasia pitacū: Multă sănētate si dragoste māriei tale babalicū, étă că mai dāndumî in de bine din bolnavirea ce mi s'aū intēplatū de către hainu Pasvandu, poftescū pe slăvimea ta babalicū, să ieî ostenēlă să viî aici la mine, să mai siedenū de vorbă, a mē parigorisi cu slăvimea ta, si a ne mai sfătui ce să făcemū cu Diiu, ėr de nu vei putē verî, să viū eū la mārīa ta. Leū-pasia cetindū mehtupulū s'aū amăgitū si iaū datū rēspunsū intr'acestū chipū: Priimindū prē-cinstitulū mehtupulū slăvimeî tale m'am bucuratū că este māriei tale mai binisiorū si te-ai mai indreptatū, si findū încă zaifū să nu viî mārīa ta la mine, ci peste dōuē treî dile voiū veni eū la mārīa ta, si ne vomū parigorisi unulū cu altulū. Căpitanū-pasia luāndū acēstă insciintiare i-aū părutū bine, si chiamāndū pe patru ianiciari de ai lui alesî si voinicî, să fie gata, cu armele grigite, si sēra cāndū va siede cu Leū-pasia de vorbă si le va face semnū, să dea năvală să-lū omōră să nu scape viū, că este fermanū la mijlocū, si le va dā daruri mari, si-i va face si agale după ce-lū vorū omori. Ciohdariî s'aū făgăduitū că-i va implini voia si va arētā slujba si in faptă. Decî viindū Leū-pasia l'aū priimitū căpitanū-pasia cu mare cinste, intimpināndulū afară din iatacū, si intrāndū amēndoî in iatacū, iaū datū dulcētiā, cafea, cebucū, si alte zaharicale, apoi iaū făcutū ospētare la masă cu feliuri de feliuri bucate scumpe, si făcēndusi voie bună cu elū ca să nu se pricepă de ceea ce i se gătesce, si siediēndū sēra la vorbă multū cēsū, nimicū bănuindui de ceea ce i s'aū intēplatū de către Pasvandu, si trecēndū dōuē sēptēmāni, Leū-pasia vrēndū să intōrcă la ordiea lui, căpitanū-pasia i-aū disū: babalicū, mai siedi o di dōuē să mē sfătuesci cumū să mai scrii la împăratulū pentru Diiu. Leū-pasia l'aū ascultatū, ėr in dioa aceea dēca s'aū făcutū sēra, după masă aū siediutū multă vreme la vorbă, si ca să vadiā la cāte cēsuri este, să se odichnēscă, aū scosū si unulū si altulū cēsornicele, si vēdiēndū că este vremea tārdu in nôpte, erā să se scōle Leū-pasia să plece la iataculū lui, căpitanū-pasia aū strigatū să aprindiā felinarele, ėr celorū rānduitî leaū făcutū semnū, fiindū-că erā in casă de ascultă si strājuiā lucrulū, si indatā ce vediuā că le face semnu, sāririā totî patru fără de veste in spinarea lui Leū-pasia, si āntāiū aū datū cu pistōlele, de l'aū ciuruitū gāuri cu glōntiele, apoi aū infiptū hangerele in pāntece, pusuaū si lançiū de gātū, si asiā l'aū omoritū de nāprasnă, si a dōua di iaū jupuitū capulū si umplēndū pielea cu bumbacū l'aū trimisū indatā la Tiarigradū la împăratulū, ėr trupulū i l'aū aruncatū in Dunăre, si ce aū gāsītū la elū banî, haine, arme, cēsornice, leaū luatū acei

ce l'au omoritu, si iaŭ făcutu căpitanu-pasia agale. Țr Turcŭ luŭ Leu-pasia de frică n'au sciutu care incotro au fugitu, scris'au căpitanu-pasia la agalele luŭ Leu-pasia la ordie, cum-că pe pasia lorŭ l'au omoritu ca pre unŭ viclenŭ alŭ împărătŭei cu fermanu împărătuluŭ, Țr ei să stea pe locŭ cu oștea, până va luă a doilea poruncă ce să facă, dar au fugitu Turcŭ mai totŭ, dacă au auditŭ că au omoritu pe pasia alŭ lorŭ.

Țr vodă Hangerliu nu curmă trimitiendŭ porunci strajnice si mumbasiri preste mumbasiri pela ispravnicŭ judecelorŭ, să dea zorŭ slujbasilorŭ să istovescă dajdea văcărituluŭ, Țr slujbasŭ nu incetă a munci pe crestini să dea bani, lăcuioriŭ nu mai aveă de unde să mai dea, că le ajunsese cutitulŭ la osŭ, si vitele nu aveă cui să le vëndiă, că si cariŭ cumpără, căută să le iea pe nimicu, precumŭ mai susŭ am scrisŭ.

Țr la Tiarigradu încă nu incetă Grecŭ a arătă ce e pe tiără, ca să mazilască pe Hangerliu, să incapă vre unulŭ din ei domnŭ.

Deci prè-milostivuluŭ Dumnedieŭ audindŭ strigarea sèracilorŭ si necazurile lorŭ vèdiendŭ, si a vèduilorŭ plângere si tânguire, n'au mai pututu suferi pre nesatiosuluŭ si nemilostivuluŭ domnŭ, carele au disŭ in inima luŭ că nu este Dumnedieŭ să rèsplătescă. Dat'au gândŭ împărătuluŭ să-l curme viétia, si indatu au chiebatŭ pe veziruluŭ, si iaŭ poruncitu cu strajnicie să se scrie fermanŭ si să trimitiă capigiŭ împărătescŭ să mèrgă să taie pe vodă să-l aducă capu la împărătŭe, pentru prè-multă rèutate si sèracie ce au făcutŭ raialilorŭ împărătescŭ din Valachia. Si de grabŭ veziruluŭ au poruncitu unŭ capigiŭ iscusitu si măestru a tăia pe cei mari cu cumpătare, si iaŭ disŭ veziruluŭ, étă fermanu împărătuluŭ, cu putere mare, si cu strajnică poruncă, ieaŭ si mergi la Valachia de taiă capuluŭ beiuluŭ de acolo, si-lŭ ado spre a-lŭ vedè prè-puterniculŭ nostru împărătŭ, că este nevrednicŭ a fi beiuŭ, si de nu vèl implini porunca, capuluŭ ti-lŭ voiŭ tăia. Capigiuŭ luandŭ fermanu s'au inchinatŭ veziruluŭ, si gătinduse au plecatŭ luandŭ cu elŭ unŭ harapŭ gróznicu la chipŭ si mare, cu indrăsnélă la ucidere, buzatu la gură, si viindŭ pe drumŭ pre la hanurile de beilicuriŭ nu spuneă nimicu unde merge si cu ce trebă este trimisŭ, ci cu cumpătare din conacŭ in conacŭ mergeă cu grăbire, pentrucă domniŭ tȃrŭi au ómeni Turcŭ hangŭ de le dă plată bani multŭ, de ispitescŭ pe cei ce trecŭ dela împărătŭe la Bucurescŭ, si dacă dovedescŭ că mergŭ la vodă, cu poruncă ori de bine ori de reŭ, cu mare grăbire mergŭ inainte si spunŭ luŭ vodă, ca să se pázescă, si ieaŭ bacsiuriŭ mari de bani. Deci sosindŭ capigiuluŭ la Bucurescŭ, au mersŭ la hanu luŭ beiliculuŭ după obiceiŭ, si siediendŭ la hanŭ trei dŭle au spusŭ că merge la Diuŭ la căpitanu-pasia, si la Ostrovŭ, cu porunci împărătescŭ, si luŭ vodă Țr asemenea iaŭ spusŭ celŭ ce au fostŭ trimisŭ de au cercetatŭ pentru venirea capigiuluŭ. Deci capigiuluŭ gătinduse cu ai luŭ, au încălecatŭ si au mersŭ de au intratŭ in curtea domnescă, si au descălecatŭ la scară, si intrandŭ in casă la logofetŭe, au disŭ să facă arètare beiuluŭ, că are a vorbi cu măriă sa din gură cuvèntŭ de taină dela dragomanuluŭ măriei sale dela Tiarigraduŭ, si este călătoriuŭ de nu póte zèbovi, si ducendŭ pe capigiŭ la vel-postel, si spuindŭ si luŭ, au mersŭ post: la vodă si iaŭ spusŭ; vodă au disŭ, lasălu să vie; postelniculuŭ au disŭ: ba să-l spunemŭ că escŭ măriă ta zaiŭ, că are cu elŭ si unŭ arapŭ gróznicu; vodă au disŭ, asiă au obiceiŭ capigiŭ de ieaŭ cu ei câte unŭ omŭ gróznicu pentru mândrie, ci să vie să vedemŭ ce-mŭ va spune dela dragomanu. Postel: au mai ispititu pe capigiŭ si au disŭ că măriă sa este acumŭ cam zaiŭ, ci la întórcerea sa va veni Țr pe la Bucurescŭ, si va află vreme de va vorbi cu măriă sa. Capigiuluŭ au disŭ: eu avèndŭ fermanuri către căpitanu-pasia pentru turburarea Pasvanduluŭ si pentru alte trebŭ împărătescŭ, si voiŭ să mergŭ si la Ostrovŭ la haianu, si de acolo nu intorcŭ pe aici, că-cl pe aici am venitŭ intr'adinsŭ să-l spuiŭ cele ce miaŭ spusŭ dragomanuluŭ măriei sale. ci voiŭ să vorbescŭ cu măriă sa cincŭ siese cuvinte, si să plecŭ că nu pociŭ zèbovi. Postel: mergèndŭ Țr la vodă, si mai spuinduŭ disele capigiuluŭ, iaŭ disŭ, să vie să-mŭ spue. Deci postel: au disŭ capigiuluŭ: te poftesce măriă sa, si mergèndŭ capigiuluŭ cu arapulŭ au intratŭ in iatacŭ la vodă, si iaŭ părutu bine că au apucatŭ inlăuntru, si făcèndŭ capigiuluŭ obicinuita inchináciiune cu mână după obiceiuluŭ turcescŭ, asemenea si vodă către capigiŭ, l'au poftitu să siédiă, si au siediutu in patŭ pe saltea lângă vodă, Țr arapulŭ au siediutu pe lavitiă sèŭ pe scaunŭ; dat'au capigiuluŭ cafea si cebucŭ, Țr harapu n'au priimitŭ, si incepèndŭ a vorbi unulŭ cu altuluŭ,

întrebându vodă pe capigiū de cele ce sunt la împărătie, capigiulū iaū spusū cele ce au sciutū, si înfiorându vodă de vederea harapulū, vodă au făcutū semnū postelniculū să mai chieame ciohodari in casă grăindū françozesce, si esindū post: afară, harapu au săritū repede in spinarea lui vodă, puindū laçiulū in gâtū, capigiulu au sloboditū amēdōuē pistōle odată in pāntecele lui vodă; harapulū 'lū sugrumă cu laçiulū, trăgēndū cu amēdōuē mâinile giosū din patū, si fiindū si vodă cu vērtute de se svārcoliă, capigiulū au înfipitū hangerulū in pāntecel, de iaū vērșatū sângele; harapu siedeă pe elū si-i frāngeă grumazi, ér cebucfu si peșchergiu au ceputū a tipă, si cândū au sloboditū pistōlele au săritū ciohdari si au sositū postel: cu ei, dar capigiū au strigatū: durū bre, fermanū; si au stătutū totī, n'au îndrāsnitū să facă nimicū, dacă au auditū de fermanū. Harapulū au tăiatū capulū lui vodă încă isbinduse vodă viū si tăvāinduse in sânge; si puindū ștriangulū in piciōre, iaū trasū trupulū pe scări giosū in curte, si desbrăcāndulū au luatū bani, cé-sornicu si inelele harapu, si trupulū l'au lāsātū in mijloculū curtei golū. Ér dōmna Hangerliulū cu fetele ei si cu copii tipă si săriă pe ferestri afară de frică, că se temeă să nu o taie si pe ea si pe copii ei. Decī stringēnduse cei ce s'au aflatū in curte si boeri, li s'au cititū fermanu, si audindū totī s'au înfricosiatū. Ér boeri cei mari divanisti dacă au auditū au esitū pe afară la mosi temēnduse nu cum-va va avē osebitū fermanū să taie si pe vre unulū din ei. Asiă sēvērșinduse omorirea, măcārcă postel: au sfātuitū pe vodă, să nu lase pe capigiū, că are arapū grōznicū, si pe sēuire se va întēplā ceva, darū vodă s'au induplecatū cu mintea, socotindū că-i va spune cevaș pentru elū ce se face la Tiarigradū, Dumnedieū slobodindū să cadī in ispită. Si lāsāndū acolo trupulū după poruncă, au disū harapulū: Etă căinele celū ce au māncatū raiaoa împēratulū. Si zācēndū până a dōua di, niminea nu îndrāsnia să dică sēu să întrebe ceva. Harapulū au jupuitū capulū lui vodă, si spālāndū pielea de sânge l'au umplutū cu bumbacū. Capigiū au poruncitū să vie dōmna cu copii ei in casă, că nu are poruncă a le face vre unū reū, si să nu aibă nici o frică; postel: au mersū de au chieamat'o, si o au adusū la istacu ei; harapulū au pusū capulū lui vodă pe o tavă si l'au dusū la dōmna de l'au pusū pe o masă să se uite la elū, dicēndū: Etă capulū bărbatului teū. Acēsta au făcutū ca mai mare jale să dea dōmnei, si copiilorū să dea la bani să-lū rēdice. Dōmna se jeluiă cu tīpetū si cu copii i fetele ei. Decī au chieamatū capigiū pe vel-postel: i pe vel-cāmārasiu, si pe vel-vistierū, dicēndū să nu se témă că nu le va face nici unū reū, si abiă au venitū cu mare frică, temēnduse să nu tae, si iaū întebatū unde sunt tescherēlele cele pecetluite ce leaū făcutū, ca să le dea la raele după vitele ce au avutū, vrēudū să iea birulū dela dēnsii pe acelea. Ér cāmārasiu si post: si vist: au arētatū de frică, si scotiēndule din cāmāră, spunū că au fostū trei săpeturi de pecetluituri, si au disū capigiū de leaū dusū in mijloculū curti unde eră trupulū lui vodă, poruncindū harapulū să le pue tōte pe trupulū lui vodă grāmādă, si să le aprindā cu focū să ardiă pe trupulū lui, si au poruncitū să strige telari pe ulitiă să stringă norodulū să vadiă. Decī vēdiēndū asiă postel: i vist: i cāmārasiu au cădiutū la piciōrele capigiului cu rugăciune, să nu se facă una ca acēsta, ci să se milostivēscă să lase trupulū lui vodă să-lū ingrōpe, si pecetluiturile să le ardiă deosebitū, si să le dea o sută de pungi de bani. Capigiū vēdiēndū că le dă multī bani, au datū voie să rēdice trupulū lui vodă să-lū ingrōpe, si pecetluiturile leaū arșū in mijloculū curti. Si spunū unii că l'au ingropatū cu preotī făcēndū pogrebania, si au luatū si capulū lui vodă din casa dōmnei. Si îndatā au poruncitū capigiū boerilorū, ca după fermanu împērātescū, să scrie la totī ispravnicī judeciilorū să rămāie vācāritu giosū să nu se mai supere raialele de acea dajde, si luāndū bani dela vist: i cāmārasiu i post: i dela dōmna totū galbini, au plecatū la Tiarigradū cu capulū lui vodă, si ducēndulū la împēratulū s'au făcutū mare cercetare de s'au doveditū prin mărturii că este adevēratū acela capulū Hangerliulū. Ér atunci cândū au esitū porunci in tiēră să rămāie vācāritu giosū, care pe unde s'au întēplatū bani adunati, iaū opritū boeri ispravnicī, si cu zarafi lorū, si tacsindari i slujbasī i zapcii cu mumbasiri, si pe drumuri cari i ducea i rāpiă boeri, tăinuindū si dicēndū că nu s'au gāsītū bani strinsi cândū au sositū poruncile. Si asiă s'au umplutū de bani boeri si slujbasī, ér raialele au rēmasū sēraci. Si asiă au domnitū Hangerliū doi ani si mai bine.

A doua domnie a lui Alexandru Moruzi voevodă, la lătă 1800.

După tăierea Hangerliului, au pusă împăratulă domnă tieriă ér pe Moruzi, si intrândă in Bucuresci cu halaiă mare după obicei domniloră, si siediendă in scaunulă domnescă, i s'au inchinată tătă boerimea, sărutându-i mână, si rânduindă boerile divanului după obiceiă, s'au liniscită câte-va dila, apoi au începută a căută tréba pentru ostile dela Diiu, că-clă căpitană-pasia, dacă au tăiată pe Leu-pasia, s'au întorsă la Diiu, si au împreunată cătă-va sumă de ôste să bată Diiu, si porunciă lui vodă Moruzi, să pôrte de grigea ostiloră cu zaheréle, cu vite, cu cară de ôste, si altele ce trebuesce. Ér împăratulă turcescă vèdiendă că cu Turciă nu va puté nimica să facă, nici va puté să scôtiă hainu din cetate, si întielegendă că Pasvandu s'au unită cu cărjală, si face mară turburări împărtăiei, că-clă cărjală prădă orasie si sate prin tiéra turcescă, si le ardeă cu focă de rămâneă pământulă golă, si hasnalele împărătesci le răpiă de pe drumurile Tiarigradului, si tătă avutăea o duceă in cetatea Diiului la Pasvandu, că le eră cetatea conacă, si Pasvandu gazdă, si-lă aveă mai marele loră si povetuiitoră. Si încă eră statulă loră să rēdice pe Pasvandu să-lă facă împărată in cetatea Odriului, unde au fostă mai de nainte scaună împărătescă. Asiă-dar dovedindă împăratulă de acestea de tôte, s'au socotită cumă va puté birui pe nesupusiă împărtăiei, si cumă va puté să sfarame cetatea Diiulă, să strice cuibulă cărjaliloră si ală Pasvandolă. Decă porunci-tău la divanistă regiale sfatuluiă împărătescă, ca împreună cu marele mumftă, patriarchulă turcescă, si cu vezirulă, să facă divană, fiindă si insusiă împăratulă in divană. Decă stringenduse totă, si făcendă divană, unulă diceă una, altulă diceă alta, ér altulă intr'altă chipă, adecă, ună diceă ca să aducă ôste franziuescă cu tunuri, să spargă cetatea, altulă diceă să pofțescă pe Nemti că sunt vecină, să bată cetatea împreună cu Turciă, ér altă diceă să pofțescă pe Muscală că ei sunt mai rēsboinici si voră face biruintă mai curēndă. Ér împăratulă siedeă după perdeaoa divanului, precumă este obiceiulă împăratiloră turcesci, ca să nu i se vadiă faciă, si ascultă cine ce grăiesce. Si sēvērsinduse divanulă, s'au dusă împăratulă la iataculă lui. si ceilaltă la ale sale. Decă intr'acea vreme s'au făcută împărată Rosieiă Intrarea Franceziloră in Misiră si in Palastina. marele Pavelă, fiulă împărătesciă Ecateriniă, fiindă-clă împărătesă Ecaterina au rēposată intru fericire, si avēndă împărtăiea turcescă rēboiă cu Franziosiă, fiindă-clă Franziosiă au stricată pacea cu ei intr'acea vreme, că aflase privilegiă că ostile turcesci s'au adunată la Diiu, si ei intrase in Misiră de cuprinsese tătă stăpânirea Misirului, si se intinsese de intrase si in Palastina, adecă, in părțile Ierusalimului. Franziosiă pe atuncea nu aveă craiă, că si tăiasse pe craiulă loră, si se asediase 12 ministri de ocărmuia crăia si judecă tiéra. Ér Bonaparte eră voevodă ostiloră, adecă feltmasiară, si elă intrase cu ostile in Misiră, că căută Franziosiă să cuprindă aceste tieri cu stăpânirea loră, să-si deschidiă drumă printr'ensele mai dreptă la America, tiéra cea nouă unde au si ei parte de stăpânescă. Si împăratulă Tiarigradului vèdiendă că Franziosiă au intrată in stăpânirea împărtăiei lui, au poftită pe împăratulă Rosieiă Pavelă să-i dea ôste ajutoră asupra Franziosului, si iaă si dată o sută de mie, că-clă că nuă eră voia niciă împăratului Pavelă să se lătiēscă Franziosiă in tierile turcesci, si apoi mai la urmă să se intindă si la Crimă in stăpânirea Muscaliloră, precumă le si eră gândulă Franziosiloră. Asiă-dar împăratulă turcescă, după cumă au aflată divanistă lui să facă, au chiebată indată pe vezirulă, si iaă poruncită să chieame pe elciă muscălescă sa-i cuvinteze despre partea împăratului, ca să scrie la împăratulă Pavelă, fiindă-clă eră in prietēie si in pace cu elă, să-i trimită ôste muscălescă să bată cetatea Diiului să o sfărâme, să scôtiă pe hainu împărtăiei Pasvandu, carele au turburată tătă împărtăiea, si viindă elciă la vezirulă si spuindă vezirulă dișele împăratului, elciă au dată cuvēntă, că va insciintă cu stafetă pe împăratulă la Petruburgă, si până in diece dila va veni rēspunsă, și in dată cu curieră au insciintiată împăratulă Pavelă, cererea împăratului turcescă; si viindă curieru cu rēspunsă, au arētată rēspunsulă vezirului, cumcă de va multiāmă pe împăratulă Pavelă cu aceste două princiatură mici, Valachia si Moldavia, de a fi suptă stăpânirea Rosieiă, va orândul ună comandiră-generală cu 12 mie ôste alēsă cu tunuri mari, si cu ajutoriulă lui Dumnediē, in 24 de cēsuri va sfărâma cetatea de nu va rămâneă pētră pe pētră, si nu numai pe Pasvandu lă va dă in mână împărtăiei sale, ci si pe ceilaltă haină si turbu-

rătorii împărăției Ți va supune, si va face linisce si pace împărăției sale. Vezirulū mergendū la împăratulū iaū arētātū cele ce iaū spusū elcū muscălescū. Împăratulū aū priimitū bucurosū, si aū disū că mai bine este să dea aceste două tieri Muscalilorū, ca să supuie vrăjmasii si turburătorii împărăției, să împărătească cu pace si în linisce, de câtū să piērdiā împărăția. Vezirulū aū disū: asiā este prē-puternice împērate. Si aū poruncitū împăratulū vezirulū, să spue elcūlū, să scrie împăratulū seū, că priimesce cererea si-Ți va dā aceste două tieri, ci să rānduiască osti câtū mai ingrabū să mērgā la Diiū, să sfārame cetatea, cuibulū hotilorū si alū hainilorū. Si spuindū vezirulū elcūlū, elcū aū disū să facā împăratulū contractū adecă zapisū, să-lū trimitiā impreună cu insciintiarea la împăratulū, ēr câtū pentru osti, sunt găsite, si aprōpe unde se ostescū, la loculū, cu Franțiozii, si de acolo după poruncā se va despārți unū corpusū, cu tōte ale rēsboiulū, si va veni la Diiū cu grābire. Vezirulū arētāndū împăratulū disele elcūlū, împăratulū indatā aū poruncitū să facā contractū; carele s'aū si făcutū, si dāndulū elcūlū l'aū trimisū la împăratulū Pavelū la Petruburgū.

Pavelū împăratulū Rosiei aū scrisū stafetā prin grabnicū corierū, poruncindū lui Sovoro generalū, comandirulū celū mare, să orānduiască generari cu corpusū de 1200 ostasī, piotā si husari, cazaci cālărime. cu tunuri mari, cugephānale si cu avantopū, cu gumbārale, să arunce in cetate, si cu cartace, si cu totā silintia să sfārame zidurile cetāti Diiulū, si să o risipēscā cu putere din temelie, a nu mai fi cetate. Care osti s'aū fostū si orānduitū si aū fostū si plecatū a veni asupra Diiulū.

Scris'aū împăratulū Tiarigradulū si lui vodā Moruzū, să facā tōtā gătirea ostilorū muscălescī, zaherēle si fēnurī, ordiū, si conace, cu ori ce va trebui, că este să vie pe aici prin tiērā, la Diiū, să sfārame cetatea. Moruzū vodā vēdiendū fermanulū împăratulū, aū fostū datū poruncā ispravnicilorū județelorū, să scrie fēnurile ōmenilorū si zaherea, grāū, ordiū, vite, ce se va mai aflā in tiērā. Darū fiindū la mare intristare intielegendū că împăratulū aū datū aceste două principaturī, Valachia si Moldavia, intru stāpānirea Muscalilorū, bolindū cu inima, că va să se scape de chivernisēla vietii ce o aveā dintr'aceste tieri nēmulū Grecilorū, s'aū pusū si aū scrisū la regiale, divanistii împărătescī, trimitiendule si o sumā mare de pungi de bani, să stea si să mijlocēscā la împăratulū să nu dea aceste tieri Muscalilorū, ci să le dea alte cetāti si ostrōve in alte părți, că aceste două tieri sunt ca nisce cāmāri pline cu de tōte împărăției spre folosū. Si de va luā Muscalii aceste tieri, peste puținā vreme se va pomeni împărăția cu ei la Rumele; seū măcarū să dea împăratulū, Nemtilorū, aceste 5 județie numaī, din cōce de Oltū, si să-Ți poftēscā, că si ei aū ōste regulatā, si vorū priimi să batā cetatea Diiulū si să o sfārame.

Deci regialele fiindū interesate aū mijlocitū la împăratulū, si împăratulū aū priimitū sfatulū regalilorū, si aū poruncitū vezirulū să spue elcūlū muscălescū, că de va priimi alte cetāti seū ostrōve, să rēmāe aceste tieri, că sunt trebuinciose pe sēma împărăției, precumū aratā regialele divaniscī. Vezirulū arētāndū elcūlū, elcūlū aū rēsponsū dicēndū: că nu priimesce împărăția Rosiei casteluri, că are destule de acelea, ci pentru hatārulū împăratulū aū priimitū aceste tierisiōre, ca să-Ți facā odichnā, si să împărătească cu linisce. Si asiā, fiindū-cā aū fostū datū zapisu pe acestū asiediāmētū, n'aū pututū să facā a priimi Muscalii alte cetāti.

Ēr vodā Moruzū insciintānduse că nu s'aū pututū a se schimbā lucrulū, fiindū măestru aū făcutū altā mestesiugire, si puindū de aū făcutū harzovalū, adecă jalbā către împăratulū despre partea tierii, cu mare plāngere si tānguire, si aū iscalitū pe toti boerii tierii, mari si mici, si pe toti breslasii si cumpānasii, geluindū si ticālosinduse că aū sērācitū si li s'aū prāpāditū totū ce aū avutū cu rēsmitia Pasvandulū, atāta multime de osti fiindū pe capulū lorū, si aū rēmasū de n'aū ce māncā, si morū de fōme cu mueri cu copii cu totū, că raelele mānāncā cōje de copaci si tēritiā, si nici haraciulū împărătescū nu aū de nnde să mai dea, si cu sape de lemnū, incālciati in opinci de cōje de copaci prin alte tieri se hrānescū, pentru care cu lacrimi fierbinti se rōgā să se milostivēscā prē-puterniculū împăratū asupra sērācilorū raelele acesteī tieri, să ierte pe Pasvandoglu, să nu mai vie si ostile Muscalilorū, că nu mai aū nici ostilorū împărătescī să le dea zaherele, si Dumnediēū să te tēe in multī

ani să împărătiescă, prè-plecatî robii din Valachia ai prè-puternicii împărăției tale. Si trimițîndu vodă Moruză jalba cu olacū grabnicū la capicheheiaoa lui la Tiarigradū, scriindū să o dea dragomanului, si să-î numere si o sută de pungi de bani. Dragomanul luândū jalba dela capicheheiaoa lui vodă cu banii dinpreună, mergendū la împăratul iau citit'o, intru audiū de rîndū tōtă. Împăratul intielegendū si audindū de ticălosiea raelelor Valachiei, s'aū milostivitū si aū ertatū pe Pasvandu, scriindū fermanū, cumcă pentru rugăciunea sērăcilor de raele din Valachia 'lū iértă, măcarcă nu e vrednicū ertăciune, si-lū cinstesce cu pasialiculū Diiului, si iau trimisū două tuiuri împărătesci de stăpânirea pasialicului, si caftanū împărătescū de samurū. Decî viindū capigiu dela Tiarigradū cu tuiurile si cu caftanu, si viindū la pōrta cetății, insciintiînduse Pasvandu de venirea lui că este dela împăratul trimisū cu veste bună, aū poruncitū Pasvandu să-î trimitiă ântăiū fermanu, să vadiă ce scrie împăratul, si de va fi bine, 'lū va lăsă si pe elū de va intrā in cetate, si se va invrednici a vedē si fația slăvimei sale. Êră de nū va trimite fermanu, să se ducă de aci, că va porunci de-lū va face in două bucăți. Capigiu aū datū fermanu la unū hiinbasiă, si ducendulū la Pasvandulū, aū poruncitū teftendariulū de i l'aū cetitū, si vėdiendū că l'aū făcutū împăratul pasia mare s'aū bucuratū, si indatā aū poruncitū la patru agale mari cu odo-basi, cu bulug-basi, si ciaust-basi cu baraictari, să mērgă cu o sută de pasiali Turci alesi imbrăcatī frumosū, impodobitī cu argintărie, si cu doi armēsari impodobitī cu rafturi de sērmă cu aurū, si să aducă pe capigiu cu cinste mare la saraiū-divanū. Decî mergendū agalele cu halaiū, si deschidienduse pōrta cetății, după salamalichiulū ce iau făcutū, l'aū luatū agalele de suportori, si l'aū încălecatū pe unū armēsariū, si aducendulū la divanū-saraiū, l'aū cinstitū după obiceiū, cu dulcetiă, cafea, cebucū, si odichnindulū unū cēsū două aci, l'aū luatū agalele de l'aū încălecatū pe celalaltū armēsariū, si cu totū halaiulū l'aū dusū la saraiulū Pasvandolui. Acolo intrândū in iatacū unde eră Pasvandulū, puçintelū s'aū miscatū Pasvandulū de iau făcutū cinste, si aducendū cafea si cebucū l'aū cinstitū. Apoi aū pusū masa si l'aū ospetatū bine, fiindū si căte-va agale mari si bētrāni la masă cu totī ai cetății fruntasi, asemenea si a doua di. Êră a treia di, aū poruncitū Pasvandu de s'aū adunatū tōte agalele cetății cu haianu Cara-mustafa si cu tōtă ōstea, si aū făcutū zeefetū mare, însă s'aū cetitū ântăiū fermanu împăratul de pasialicū, imbrăcandulū capigiu cu caftanū împărătescū, si dāndū tuiurile la baraictari Pasvandului să le tie, poruncindū de aū datū cu tunurile multū cēsū, apoi aū strigatū toti ostasi, halā, halā, cu glasū mare, să trăiescă împăratul si măria sa pasia Pasvandoglu, si apoi aū siediutū la masă cu toti, si aū ospetatū. Êr a patra di aū imbrăcatū Pasvandoglu pe capigiu cu caftanū dela elū, si iau dāruitū o mie de galbini si unu armēsariū impodobitū cu rafturi, si aū trimisū la împăratul carte de multiāmire, si că va fi cu supunere. Scris'aū si lui vodă Moruzi că 'i multiāmesce ca unū prietenū, si se va avē bine cu elū. Si asiā, după porunca împăratul, căpitanū-pasia cu ostile lui s'aū dusū la Tiarigradū, luāndū multe pungi de bani dela Moruzi vodă poclonū, asemenea si ceilalti pasi ce aū mai fostū cu ostile lorū, s'aū dusū caresi la sarhatulū lorū. Si ostile muscălesci încă s'aū opritū de a veni la Diiū, pentrucă împăratul turcescū dacā aū ertatū pe Pasvandu, de locū aū trimisū jalba Tierii-Rumānesci la Petruburgū la împăratul Pavelū să o vadiā, si iau scrisū că aū rēmasū giosū cererea si legătura ce aū fostū făcutū pentru Diiū, ca să nu mai pătimēscă raelele.

Împăratul Pavelū vėdiendū jalba tierii, aū cititū pe sēraca de tiēră, si aū scrisū comandirului să oprēscă ostile de mergerea la Diiū, să stea de rēsboiū asupra Françesilorū, precumū aū si stātutū, că biruindū iau scosū din Misirū si din Palastina, si aū lāsātū cetățile ēr intru stăpânirea Turcilorū. Si intr'acea vreme mare usiurare aveā crestini si pace despre Turci, pentru ajutoriulū ce aū făcutū împăratul Pavelū împărăției turcesci asupra Françiozilorū.

Êră pasia Diiului Pasvandu, vėdienduse pre sine tare si mare, nu s'aū liniscitū a fi cu pace, ci aū inceputū să supuie orasie si cetăți intr'a lui stăpânire, Beligradu, Nisiu, Ostrovulū, Cladova, Oréoava, încă si Rusciucu, si aū făcutū si rēsboiū cu Trăstāninoglo, haianu Rusciuculū, dar n'aū pututū folosi nimiciū, că nu i s'aū supusū. Êr dela vodă Moruzū aū inceputū a cere bani cu cuvēntū că are trebuintiă să dea lefi la ostasi. Vodă vėdiendū că

nu va putè domni in pace dacă nu-î va dà banî, iaû datû in câte-va rânduri, cândû 40, cândû 50, de pungî de banî, apoi aû începutû a cere zaherea, grâu, ordiû, untû, miere, seû, măcarcă i se dà intreiéla după obiceiulû cetătiî Diiului, dar Pasvandu nu se multiâmia cu intreiéla, si trimitea Turci de prindea zapciî, si încă pe doi iaû si tăiatû, prins'aû si pe boeri ispravnicî, si-î tinea la Diiû inchisi, până cândû dà câte 40 seû 50 de pungî de banî, apoi scăpă cu capu amănă. Vodă Moruzû vèdiendû asiă, aû insciintiatû la împèrătie. Cerut'aû si salahori si bile să tae din păduri, să i le ducă la Diiû să întărescă cetatea, si cară multe, si sare multă, să umple magazile in cetate, încă cerea si ocna tótă să fie a lui, cu cuvèntû că mosiu-seû ar fi stăpânit'o in vechime, si lui vodă (dicea) că î ajunge ocele de peste Oltû, si dulgheri, lemnari, si mesteri de fierû Çiganî, cariî dacă audiă, de frică fugiă in păduri, încă si zugravî, de-î zugrăvia saraiurile, si le poleia cu aurû si cu argintû, apoi cerea ér dela vodă banî să plătescă lucrătorilorû. Vodă îdă si de nevoie, că se lăudă că va trimite Turci de va prădă orasiulû Bucuresci. Decî aû venitû lui vodă dela împèratulû fermanû, să dea Pasvandulû numai intreiéla, ér altû ceva nimicû. Scris'aû împèratulû fermanû si Pasvandulû, să-sî iea intreiéla si să lase tiéra si pe vodă in pace. Dar Pasvandu ca unû câine, mai reû s'aû întèritatû si s'aû mănîatû, trimitiendû cuvèntû la caimacamu si la boeriî divanisti, că de nul va dà cererile lui, va prădă orasiulû Craiova, si pe boeri î va tăia in bucăti. Boeri si negustorii audindû asiă, s'aû începutû a infricosiă, si mai trecendû nu multă vreme, aû simtitû boeri si aû doveditû că cuvintele Pasvandulû va să fie si in faptă, si aû începutû a-sî rēdică calabalicurile si haremulû, trimitiendule pe la mănăstirile dela munte, altiî in alte părți, si negustorii cei mari rēdicandusi mărfurile, dar nu se spărtigase orasiulû, si trecendû asiă mai unû anû, fiindû vremea cam in iernă, fără de veste aû venitû Cara-Mustafa cu o sumă de Turci, si aû călcatû orasiulû, prădandû si jefuindû prăvăliile si pe negustori, si casele hoeresci, si pe toti orășianii, pe cine apucă, spărgendû pimnitiele si prăvăliile, si prădă banî, mărfuli, ér ômenii orășianii 'sî lăsă totû si fugiă toti in tôte părțile. Vodă insciintianduse aû trimisû Turci împèrătesci dela Rusciucû, si Arnăuti, să le stea in potrivă, si dacă aû sositû aû începutû a dà cu sisinélele in vèsduchû, ca cumû s'arû bate cu Turciî Pasvandulû, si mai la urmă s'aû unitû cu toti, apoi prădă mare ce aû făcutû, de n'aû mai rēmasû nimicû in orasiû, că numai ei rēmasese in orasiû, până si umblătorile le căută ca să găsescă banî, cumû aû si găsitû; si mai sosindû Turci împèrătesci, Cara-Mustafa cu Turciî lui, dacă s'aû implinitû dō-ue sēptēmăni, umplenduse de banî si de odōră si de mărfuli, aû încărcatû pe cai si in cară, si s'aû rēdicatû din orasiû, si mergendû la mănăstirea Siegarcea aû rânduitû Turci mumbasiri, mergendû prin sate si apucandû pe lăcuiori, de aû datû zaherea, si încărcanduo in carăle ômenilorû o trimitea la Diiû, si dacă s'aû indestulatû s'aû rēdicatû cu toti, si trecendû Dunărea, s'aû dusû la Diiû, si multă bogătie aû dusû la Pasvandu. Ér Turciî împèrătesci mergea si ei după Cara-Mustafa, si dicea că-lû gonesce din tiéră, si dacă aû trecutû Cara-Mustafa Dunărea, aû intorsû Turciî împèrătesci la orasiû, cerendusi lefile dela boeri, că aû gonitû pe vrăjmasi, o vai de tiéră

După acēsta mai potolinduse ôresce Pasvandu, s'aû gătitû cârjalii să intre in tiéră, ér vodă prindiendû de veste, aû scrisû la împèrătie, împèratulû aû rânduitû unû nazirû si alte agale cu o sēmă de Turci si cu tunuri să păzescă tiéra. Iconomisit'aû si boeri cu caimacamu de aû trimisû lui Manaf-ibrahimû la Diiû, care eră capulû cârjalilorû, daruri scumpe, ca să-î fie milă de tiéră, dar nimicû n'aû pututû folosi, că Manafulû aû priimitû darulû, si nu s'aû uitatû la rugăciune, si ântăi aû prădatû Cernetiulû si totû judeciulû, si aû lutatû si robî trimitendû-î la Diiû la Pasvandu, si aco î vindea pe banî la cei ce voia să-î rēscumpere, si după ce aû arsû orasiulû Cernetiulû aû venitû la târgulû Jiului, si asemenea l'aû istovitû cu focû si cu pradă si robî, si aceste cete de cârjalî aû apucatû pōla muntelui. Ér altă sumă de cârjalî cu pasvandi amestecati, aû venitû in Craiova, si aû prădatû ce aû mai

La létu 1800.) găsitû după prada lui Cara-Mustafa, si aû aprinsû orasiulû de tôte părțile, de aû arsû până in fația pământului; altă cētă aû esitû la Caracalû, si aû arsû orasiu până in pământû, după ce l'aû prădatû si l'aû robitû. Ér nazirulû se tinea după ei, si după ce 'sî făcea cârjalii sēma lorû, sosiă si nazirulû dândû cu tunurile in vèsduchû, si pe niminea nu o-

moriă, cu cuvântu că-î gonesce, si prădă si Turcii împărătesci satele si ômenii pe unde trecea, dicendû că cârjalii prădă ér nu ei, o va! de crestini ce trăgea! că nu eră destulă că-î prădă, ci unora le tăia urechile, altora nasul, altora buzele, de î slutia, ér pe altii 'î impuscă, pe altii 'î tăia de totû, vèdiut'am si eû cu ochii ômenii slutiți. Ér ceta cârjaliloru care apucase pôla muntelui, aû venitû pela mănăstirea Polu-vragi, si aû ars'o cu focû de totû, rămăindû zidurile surpate, apoi aû venitû hotiesce nôptea la orasiulû Ocnei, si aci mare rëntate aû făcutû, că aû omorîtû multî ômeni, si aû slutiitû pe mai multî, si aû arsû orasiulû cu focû si tôte besericile, ca si Craiova, si aci aû siediutû cârjalii dêuă sèptemăni de aû prădatû si aû prinsû robî. Ér nazirulû sosindû mai târdî cu Turcii lui, aû tăbăritû in delû Titireciului, ca o jumătate césû de Ocnă, si dă câte uuû tunû spre Ocnă in vèsduchû. Ér cârjalii dacă s'aû umplutû de prădi, mai vèrtosû de banî, că aveă fiete-care câte doi séu trei cai încărcați de prădi, aû plecatû in pace nestândule nazirulû nimicû in potrivă, cis'aû luatû si elû după ei până la Caracalû, ca cumû iar gonî. Si după ce aû trecutû Dunărea, de s'aû dusû la Diiû, că acolo eră cuibulû lorû, si la Pasvandu stringea tôte prădile si avutiele ce răpia, si robii acolo 'î vindea, si intorcënduse nazirulû la Craiova, dicea că aû scosû pe cârjalii din tiéră, si iaû gonitû peste Dunăre. Fost'aû prinsû cârjalii si pre unû boeriû Bibescu cu socea lui robî in târgulû Clenovu, si mare nevoie aû trasû până aû scăpatû, însă dândû banî pe la alti Turci, de iaû făcutû cale cu chibzuire să scape. Fost'aû venitû si vodă dela Bucuresci la orasiulû Slatină preste Oltû, si siediendû in orasiû, aû indemnatû pe nazirulû si pe alte căpetenii ce eră, să stea să gonescă cârjalii. Decî cumû am scrisû, după ce s'aû dusû cârjalii din tiéră peste Dunăre la Diiû de bună voia lorû, si s'aû potolitû focurile si frica, aû începutû a veni ômenii pe la casele lorû, însă sătenii lăcuiitori, fiindû-că se spărsese tótă tiéră, ér boerii cu tôte familiile lorû, si negutiătorimea, egumenii mănăstirilorû, si episcopii cu mitropolitulû, si cei mai puternici de banî, umpluse tiéra unгурescă, de aû inbogătitû pe Nemti, cheltuindû acolo in scumpătate mare. Ér vodă Moruzi aû scrisû împăratului la Çiarigradû că aû scosû pe hotii de cârjalii din tiéră. Împăratului iaû părutû bine si s'aû bucuratû, trimitiendû lui vodă si nazirului caftane si alte daruri împărătesci scumpe si câte-va pungi de banî nazirului. Decî vodă Moruzi fiindû măestru, s'aû socotitû ca nucumva să dovedescă împăratulû că s'aû stricatû tiéra reu, si aû arsû cârjalii tôte orasiele, si mai vèrtosû Craiova, polithie mare, si să-lû vinovătiescă si să cadia la urgie împărătescă, aû scrisû la împăratulû cu mare rugăciune să se milostivescă să-lû ierte de a mai slugi împăratiei in domnie, să mērgă la ale sale, să se odichnescă de multele nevoi si necazuri si greutăți ce aû trasû cu Pasvandu si cu cârjalii, până iaû scosû din tiéră, si aû trimisû multe pungi de banî la capicheheiaoa lui la Çiarigradû să dea la regiale si la dragomanulû, si asiă mestesiugindû iaû venitû mazilie, si aû scăpatû cu pace si cu înscinte si cu avutie multă. In domniea acestui domnû alû doilea anû s'aû cutremuratû pământulû fôrte tare, de aû cădiutû tôte turlele besericilorû din Bucuresci, si clopotnitiele, si alte case inalte s'aû sfărămatû, si clopotnitia cea vestită de înaltă, care eră podăbă orasiulû cu césornicu, aû cădiutû si s'aû sfărămatû, si eră atunci mare frică.

Si aû domnitû Moruzû vodă in domniea a dêuă 3 ani.

Împăratulû Çiarigradului aû trimisû fermanû lui Costandinû vodă Sutiulû, fiindû atunci domnû la Moldova (nepotû lui Michaiû vodă Sutiulû) ca să fie domnû Tierii-Rumănesci, si viindû in Bucuresci aû scrisû poruncî in tiéră, să se stringă totî lăcuiitori din pribegie caresi la casele lorû, scris'aû si boerilorû iu tiéra unгурescă, să vie fiesce-care la casele lorû; dar boerii n'aû vrutû să vie, pentrucă sfătuinduse boerii cei mari din Bucuresci cu boerii cei din Craiova, impreună si cu mitropolitu si cu episcopii si archimandritii si igumenii mănăstiriloru si uninduse totî la unû cuvântû aû făcutû mare jalbă către împăratulû Rosiei, marele Pavelû, cu mare tânguire aû arătatû că sunt fugari de reulû Turcilorû, si aû pribegitû in alte tieri lăsândusi casele pustii si cheltuinduse aû sērăcitû, vèndiendusi mosiile si acareturile sale, si Turcii aû arsû orasiele tôte si besericile cu focû, si aû prădatû tótă tiéra, omorindû si tăindû multă crestini, si slutiindû tăindule nasulû urechile si buzele să le dea banî, si pre multî iaû luatû de iaû dusû robî, rugânduse împăratului să se milostivescă ca unû crestinu asupra crestiniătăii, să facă intr'unû chipû cu tiéra acēsta ca să fie in pace de

către Turci, că-ci că n'au la ce să mai întorcă în tiéră, si domnă să fie tieriș pe care 'lă voră alege boeriș si archiereiș tieriș, si iscălindă totă jalba aș trimis'o cu doi boeriș soli la Petreburgă să o dea împăratulă. Si mergendă boeriș la Petruburgă aș dată jalba la împăratulă, si împăratulă cetinduo si intielegendă de pătimirea tieriș si a boeriloră, aș căit'o, decă aș poruncită ca totă soliș împăratiloră ce se află la Petreburgă, să vie la divanulă împărețescă, si adunânduse într'ună de di, fiindă si împăratulă de față, aș poruncită să se citescă jalba Valachiei in audiulă tuturoră, si după ce aș cetit'o, aș întreată împăratulă pe soli: ce dicetă dumneavăstră la acēsta? Soliș aș tăcută. Împăratulă ăr'i-aș întreată, cade-se împăreției mele a ajută si a apără acēstă tiéră creștină, aș nu? Soliș aș răspunsă că se cade a ocrotă Valachia după dreptate de năpăstie ce-i vină asupra. Aș întreată si pe elciș turcescă, cumă găsece cu cale? aș răspunsă: că celui ce pătimece se cuvine a i se dă ajutoriū. Împăratulă Pavelă aș poruncită secretariulă împărețescă să scrie împăratulă turcescă, să caute să facă zaptă Turciloră de asupra acestoră două tieri Valachia si Moldavia, să nu o mai ardiă si să o prade si să o robescă, gonindă pe totă lăcuiitoră tieriș in tieri străine si sērăcindă boerimea, ardiendă orasiele si bisericile creștiniloră, să aibă tiéra pace după ponturile păciș care s'aș asediată la împăciuire in vremea trecută, si să pue domnă tieriș pe care 'lă va alege boeriș tieriș, că de nu va fi tiéra in pace cu lăcuiitoră ei, va strică prietesiugu cu împărețiea sa, si ostile Rosiei care sunt rânduie asupra Franțeziloră cu rēs-boiū, le va porni cu rēsboiū asupra împăreției sale, si va face zaptă Turciloră. Aș scrisă si elciș turcescă ce va fi vrută. Decă curieriulă sosindă la Ćiarigradă aș dată scrisoreă la elciș Rosiei, trimitiendă si lui deosebită scrisoreă ca să scie pricina. Elciș numai de câtă s'aș dusă la dragomanulă împărețescă, si dăndă scrisoreă, dragomanulă aș mersă la împăratulă de iaș citit'o de rândă. Împăratulă s'aș turburată dacă aș audită de patima tieriș, nesciindă elă de acēsta, si aș vrută să tae capulă lui Moruză vodă, fiindă-că elă aș scrisă împăratulă că aș scosă cārjalăiș din tiéră, si nu iaș lăsată să facă reū in tiéră, si cumcă tiéra este in pace, si l'ară fi si tăiată, dar regialele fiindă luată bană dela elă aș stătută de aș imblândită pe împăratulă să nulă tae, că se va scărbi împăratulă Pavelă mai reū, si pōte că va porni rēsboiū, si asiă iaș ertată împăratulă viétia, însă l'aș făcută surghiumă, de aș pătimită Moruză multă vreme. Si indată aș poruncită împăratulă de aș scrisă fermanură la totă pasiș marginei Dunăriș, să se ferescă de Tiéra-Rumănescă, să dea pace raeleloră, nesupērândă intru nimică, să-si vie caresi la casa lui, si pe cārjalăiș să-i prindă si să-i intiape pe marginea Dunăriș, că de se va mai insciintă că nu este Valachia in pace, sabiea 'i va mănca. Si măcară s'aș fostă scărbită împăratulă si pe boeriș tieriș, că de ce nu aș insciintiată împăreției de relele ce li s'aș întemplată de către pasvandă si de către cārjalăiș, ci aș geluită împăreției Rosiei, dar n'aș avută ce să le facă, fiindă fostă totă la ună cuvētă, însă aș trimisă fermană boeriloră in tiéra ungrescă, să vie totă caresi la casa lui in tiéră, că voră avē pace si nu va mai pătimiș nici ună reū, că împărețiea lui n'aș sciută de cele ce s'aș întemplată in Valachia. Si étă că v'am orânduită beiū pe Sutiulă Costandinū.

Boeriș si archiereiș priimindă fermanulă împărețescă, aș insciintiată împăreției că sunt supusi si următoră porunciloră prē-puterniciș împăreții, si sunt doritori si bucurosi a veni la casele loră in tiéra sa, dar până nu li se va orândui de către împăreție domnă pe Costandinū Ipsilantă după cererea loră, nu voră veni in tiéră, că Sutiulă vodă este omă reū si nēprasnică, si le este temere că voră pătimi de elă ca si de Mavrogeni. Dar când s'aș fostă trimisă fermanulă la boeriș, aș fostă scrisă Alexandru Ipsilantă boeriloră si archiereiloră să facă cerere dela împăreție pe fiu-seū Costandinū să le fie domnă, că le va fi bine cu elă, si elă le va nārăvi la tōte, si-i va multiāmă pe totă cu boeriș si cu venitură din tiéră, că este omă intieptă si blândă, si încă 'lă va sfătui si mārēa sa spre urmārile cele bune; si boeriș pentru acēsta l'aș cerută dela împăreție să le fie domnă. Împăratulă aș priimită cererea boeriloră, si aș făcută domnă pe Costandinū Ipsilantă, imbrăcândulă in caftană împărețescă după obiceiă, dăndă si cucă de sanmură i proci. Ēr lui Costandinū Sutiulă viindă mazīlie s'aș dusă la Tiarigradă scărbită, însă aș pusă gândă de rēsplătire lui Ipsilantă, ca să-i cōcă turta câtă va putē, si asiă aș si făcută cumă vomă scrie înainte.

Ēră Manafū-Ibraimū cu cārjalăiș lui aș trecută ērna dela Diū la Rusciucă pen tiéră

pe marginea Dunării, jefuind satele ce au mai găsit, și nu lea stătu nimine în po-trivă, măcară au fost poruncă împărătească, că Turcu la Turcu nu face nici un reu pen-tru ori ce reu va face la creștin.

Scumpetea totu sporă și se înalță la prețu toate celea.

La Ietulu 1804. au venit domn în țieră Costandin Ypsilantu voevodu, trimis de la Țiarigradu cu fermanu împărătescu, și intrându în București cu halai mare după o-biceulu domnilor, sidiut-au în scaunul domniei, și au venit tot boer de i s-au inchi-nat și ia sârutat mână, bucurându de venirea mării sale. Vodă rânduind boerile divanului, și asiedându trebile țierii, eră în grige să iconomisască de a fi țiera în linsce și în stare bună, după porunca ce i s-au dat de la împăratulu, și s-au făcut linsce mare în țieră, începând boerii și neguțiatorii și totu orășianii a-si face casele și curtile ce lea ars cârjalii și a se drege sfintele beserici.

Pasvandu încă ia scris: Multă sănătate prietine beiu, m'am bucurat de venirea mării tale. Vodă încă ia scris cu ȣeremonie mulțămindu de cercetare. Și nu multă vreme trecându, Pasvandu au început a cere de la vodă de toate ca și de la Moruzi, mai vartos bani. Vodă ia dat, ca să pôtă domni în pace.

În domnia acestu domn, intru a doilea an la 1806, s-au întâplat în București la o spițerie ce eră în mijlocu orasiului, din lucrarea cu focu a doftoriilor, s'ar fi a-prinsu unsoarele se spirturile, și luându focu spițeriea cu doftoriile, au început a arde focu grôznicu, și suflându un vântu despre răsăritu s-au început a aprinde și alte case, și lu-ându putere mare foculu nu putea folosi nimine să-lu stingă, înalțiându flacăra foculu în vâdchă forțe grôznicu, și sporind foculu de la casă la casă, au sosit la prăvăliile cu măruri și la băcni în puterea țargului, și atunci mai grôznicu imputernicinduse foculu, că-ci se invlăta din butile cu untu de lemn, și din butile cu rachiri spirtu, și din pra-furi barutu, câtă mari tresnete se făcea, și sgomotu mare eră; dar cine pôte spune tipetele și strigările ômenilor și a muerilor, că-si luă copii în brație și de mână, și fugi tipându, și nu sciea încotro să fugă de fum și de dogorirea foculu. O! vai ce jale! că nu eră focu ardiendu o casă se două, măcar și diece, ci totu țargulu care s-au mistuit, 5, 6 sute de case, spun că s-au fost vâdiendu foculu cale de 6 césuri. Mărfurile negustorilor se tăvăli prin picioarele ômenilor, ér arnăuti și cătanele domnesc și spătăresc și ale agăi, care aveă poruncă să dea năvală să stingă foculu, ei se încărcă de postavuri și alte mate-rii și mătăsuri, și fugi fiindu nôpte, că foculu s-au aprinsu dioa la siepte césuri din di, și au tinut până a două di ér până la 7 césuri, cându milostivulu Dumnedieu au poruncit cu minune unu norisioru ce eră de supra foculu, de au ploatu și au stătu și vântulu, și s-au mai muiat flacăra foculu, și ajungându foculu la zidurile hanulu Sierbanu-vodă, se opri foculu cu flacăra în zidu. Deci mai sporind a ploa mai tare, și aruncându apă și din tulumbe, l-au potolit. Dar totu au fumat din temelile caselor foculu o săptămână, și am vâdiut cu ochi miei, lucru jalnic și vrednic de plângere, care cuprinde pre omă mi-rare, că și pari se tieple podulu de pe Dâmboviță ce au fost, au ars până în fața apei. O dômne pre-milostive, îndrăsnescu a dice că este mare mila ta, dar adaogu a grăi că este mai mare mânia și urgia ta, pentru păcatele nôstre cele multe.

Vodă în urma foculu au făcut și elu ajutoriu orasiului cu herestea, măcară o plă-tia orășianii ômenilor din țieră ce o aducea după domnescă poruncă, dar numai mai usior în nartu și făcea înlesnire ômenilor la facerea caselor, și esia insusi măriă sa la țargu, și împacă ômenii la pricinile ce le aveă pentru locurile caselor celor arse, și porunciă să facă casele dreptu în rând să esă ulitiile drepte, nu siuăite și casele una mai afară și alta mai înăuntru, ca mai înainte, de astupă una pe alta. Și s-au făcut până la un an mai frumosu orasiulu țargulu cu ulitie drepte, și măriă sa au făcutu toate podurile ce arse-
Vedă trecere so-luși, încă și cele ce eră vechi și putrede lea prefăcutu. Ér la alu patrutea anu lulu franciozlu la Țiarigradu. Ial domniei sale, trecându solulu Francezilor la Țiarigradu, și viind prin Bu-curești, vodă l-au priimitu cu cinste mare și cu halai ca pre un solu împărătescu, rân-duindu și case boeresc conac după cuviintă. Acestu solu spuneă unii că au fost frate lu Bonaparte, alii diceă că este altă rudenie. Deci a două di și a treia di mergându la dom-

ne, vodă iaă făcutu zeefetü ospëtându pe totü, fiindü-că eră cu elü si madama lui, si mai eră si alte persóne mari cu madamele lorü, calabalcü multü aveă. Decü elü fiindü pismasiü lui vodă, luat'aü séma ce e prin curtea lui vodă, si vëdiëndü ciohdari, arnănti, panduri, si catane cālărași cu masdrace cazacesci, n'aü disü nimëruî nimicü, si mai ospëtândulü si boeriî cei mari încă două treî dile, aü plecatü la Çiarigradü, petrecëndulü boeriî cu halaiü după porunca lui vodă; încă l'aü dăruitü vodă cu cai domnesci armăsari, si cu galbinî multî de cheltuiélă, asemenea si boeriî cei mari. Decü dacă aü sositü la Çiarigradü, Sutiulü-vodă Costandinü aü găsitü vreme cu privilegiü, si mergëndü de locü la solu, după heritismosulü ce aü făcutü solulü, aü deschisü cuvëntü pentru trecerea lui prin Bucuresci si pentru priimirea lui la domnie, si aü piritü pe vodă, cumcă tine cu Muscali, si altele ce va fi sciütü. Solulü mergëndü la vezirulü la heritismosü, intre altele ce aü vorbitü cu vezirulü, iaă spusü că beilulü Valachiei este hainü împëratiei că are óste muscäléscă la dënsulü si tunuri mari; pôte că va fi spusü ceva si boeriî la solulü. Vezirulü audindü asiä dela solulü, mergëndü la împëratulü si spuinduî de venirea solulü françuzescü in Çiarigradü, iaă spusü si pentru vodă cumcă solulü l'aü cunoscutü că este hainü împëratiei si are óste muscäléscă si tunuri. Împëratulü audindü asiä, s'aü aprinsü de mânîe, si aü poruncitü vezirulü, cu fermanü să trimitiä să taie capulü lui vodă. Êr capicheheiaoa lui vodă ce o are la Çiarigradü de străjuesce förte cu luare aminte dioa si nôptea de cele ce se vorbesce si se lucréză la împëratie de vodă, întielegëndü de acéstă, aü scrisü lui vodă cu olacü de tóte aceste, să se păzescă, că va să-i curme Turciî viétia. Vodă luândü acéstă insciintiare dela capicheheiaoa lui s'aü intristatü, însă n'aü durmitü ci aü scrisü la tóte capicheheialele ce le are pe la cetătile turcesci peste Dunăre, care sunt in drumulü Çiarigradulü, să păzescă förte cu privighiere, cândü va veni capigüî împëratesci pe la hanurile beilicului, să rânduiescă cercetători, să iscodéscă cu ce trebă vinü la Bucuresci, si pe care va dovedi că vine asupra domniei sale, să pue pe Turciî beilicului cu dare de bani, ca nôptea cu cumpătare să taie pe acelu capigüî, si să-i iea fermanulü să-i-lu trimitiä pe taină, ér trupulü capigüiului băgândulü in sacü să-lü arunce in Dunăre. De acéstă lucrare, aflândumë eu in Bucuresci la mitropolie, asiä am auditü dela ipochimeni vrednici de crediütü. Decü asiä urmândü capicheheialile, spunü că arü fi topitü pe vreo doi trei capigüî, si neintorcëndü la imperatie nici unulü, s'aü miratü împëratulü, si poruncindü vezirulü să se cerceteze, vezirulü aü scrisü pasilorü si haianilorü de pre la cetăti, să cerceteze si să-lü insciintieze. Pasii si haianiî, aü poruncitu la nisce odabasî ca förte cu amëruntulü, pe taină si cu cumpătare subtire, si cu făgăduintie de bani către cei ce se află la hanuri purtători de grige, si prin hangü, să dovedéscă lucrulü; si cercetânduse, ar fi arëtatü unü hangü, că viindü unü capigüi séra la conacü, diminétia nu s'aü vëdiütü, socotindü hangü că aü plecatü nôptea pe taină. Asiä-dar dovedinduse lucrarea lui Ipsilantü, pasii aü insciintiatü vezirulü, ér vezirulü aü arëtatü împëratulü; împëratulü s'aü incredintatü că vodă este hainü, după cumü aü arëtatü solulü françuzescü. Êr Costandinü Sutiulü vodă nu incetă de asupra lui Ipsilantü, arëtândü pe la regiale si solulü că este hainü, si pradă tiéra, si trimite avutíea la alte împëratü.

Împëratulü mâniinduse si mai reü, aü scrisü fermanü la Trăstăninoglu haianu Rusciucului, să se scóle cu óste să incungiure pre Ipsilantü beilulü Valachiei, că-cî că s'aü doveditü că este hainü, si să-lü prindia viü pe elü si pe totü fecioriî lui, si totü haremulü lui, să-i trimitiä in obedî si in lançuri la împëratie. Trimis'aü si la boeriî cei mari fermanü, să păzescă pe vodă să nu fugă. Êr Ipsilantü spriginindü fermanulü, nu l'aü datü boerilorü, ci l'aü datü foculü. Capicheheiaoa dela Tiarigradü aü scrisü lui vodă cu grabniciî olăcariî turci dândule multî bani să mérgă förte iute la beilulü cu insciintiare, scriinduî de tóte, si să facă cumü va face să scape cu viétia. Tată-seü Alexandru vodă Ipsilantü încă iaă scrisü, cumcă s'aü hotăritü să-i iea viétia, ci să caute ori cumü va putë să scape cu capu a mână. Capicheheiaoa dela Rusciucü simtindü ce se lucréză pentru vodă, încă iaă scrisü că Trăstăninoglu se gătesce, ca fără de veste să-lü cuprindia cu óste, ci să fugă cu capulü a mână, că nu va rămâne din némulü lui nici piciorü.

Vodă Ipsilantü luândü aceste insciintiări de odată, förte s'aü intristatü, si indată aü poruncitü să inchidiä portile curtii domnesci cu tãrie si cu mare pază, si de locü aü porun-

cită dómnei, ca ingrabă să se gătescă si să stringă tóte ale casei de drumă, asemenea au poruncit si celor din casă să stringă tóte de grabă, si să le asiedie de drumă. Au poruncit si la ginerii lui, ingrabă cu totul să se gătescă de drumă. Poruncit'au si postelnicului i cămărașului, să adune tóte ale cămării, puindule in lădi să le incare in cară mocănesci. Poruncit'au vâtasilor de curte, ingrabă să aducă cară mocănesci să incarce calabalcurile. Poruncit'au lui basi-ciohodarū, buliug-basilorū baraictarilorū, tunarilorū, căpitanilor de panduri, căpitanilor de călărași, de grabă să se gătescă caresi cu ceta lui si cu armele sale, tot si să fie gata de răsboiū, spre paza si petrecerea mării sale. Asiă-dar luând tot grabnica poruncă a mării sale, in trei séu patru césuri tótă gătirea s'au făcutū. Er boerii cei mari prindiendū de veste, că vodă plăcă cu tótă casa lui, s'au adunat la curtea domnescă si au intrat la vodă, grăindu: Măria ta, vedemū că vei să pleci din scaunul domnesc cu tótă casa mării tale, si noi rămăindū vom căde in primejdie si in urgie împărătescă. Vodă au disū către dēnsi: Aveți fermanū împărătescū să mă opriți? Boerii au răspunsū, nu avemū. Vodă au disū: Dacă nu aveți fermanū să nu aveți nici o grige, că nu veti pătimi nimicū, ér de voiti răsboiū cu mine, sabie si topuzū este in mâna mea, poftimū. Si ér leaū disū: Acumū mă ducū unde sciū, si fără zăbavă voi întorče, ci dumneavóstră să căutați de trebile domnesci, ale venitului din tieră, precumū este rânduitū de domnia mea, si să urmați ca cumū asiū fi insumi domnia mea de față, si să mă insciintiați neincetatū de tóte, si eū încă voi scrie Dv. si voi porunci cumū să urmați, si să rămăneti sănătoși. Si la 6 césuri din di, au plecatū ântăiū totū calabalculū, si haremulū cu ginerii lui, ér mării sa dacă au isprăvitū cuvântarea cu boerii in scurtū, au suitū in carētă (si s'au apucatū de sănătósă, precumū se vorbesce intre ómeni, că fuga este rusinósă, dar este sănătósă,) si cu óste arbăuti ciodhari, cazaci rumâni horvati, si cazaci rumâni, si pandurii, si tunarii cu tunurile, si fórte cu iutime si cu grăbire au mēnatū, avēndū frică mare să nu-lū ajungă Turcii Trăstăninoglului, si ajungēndū la hotarulū tierii unguresci, la schela adecă contromacia Brasiovului, i s'au mai potolitū frica, dar nu de totū, temēnduse ca nu cumū-va 'lū vorū dă Nemti in mâna Turcilorū. Si au intorsū tótă óstea si tunurile inapoī la domnie, scriindū vodă boerilorū caimacamī să le dea lefile si să nu se risipescă. A dóua di au intratū in Brasiovū, si o di siediendū aci să-si mai vie in fire, si de aci au plecatū si au intratū in tiéra lesiescă, acolo fiindū stăpânirea Muscalilorū iau esitū frica dela inimă, dar grigea n'au lipsitū, si odichnindū trei patru dle au plecatū la Petreburgū la împărăție. Er in Bucuresci, rămăindū boerii caimacamī divanisti, isprăvia lucrurile si trebile tierii cu divanū. Pasvandu insciintiānduse de lipsirea lui vodă din scaunū, indatā au trimisū scrisóre boerilorū caimacamī, să-i trimitiā o sută de pungi de bani, că are trebuintā să dea lefile Turcilorū pasialī, că de nu-l va dă, va trimite óste de va prădā orasiulū. Trăstăninoglu asemenea au trimisū la boeri să-i dea bani, că de nu-l va dă, nu va fi in pace. La aceste cereri s'au miratū boerii ce vorū face, si au scrisū lui vodă cu olacū grabnicū. Vodă au scrisū boerilorū să facā iconomie, să dea si u-nuia si altuia mai câte puçini bani, până va veni elū. Boerii n'au avut cumū face, ci cu multă rugăciune abiū iau împăcatū cu o sumă de bani. Er pandurii si alte catane, nedāndule boerii lefile, totū au fugitū si s'au risipitū, numai Arnăuti, ce le dicū Horvati, iau opritū boerii si leaū datū lefi, să fie de paza orasiulū. Costandinū Sutiulū vodă, dacă au luatū scire de lipsirea lui Ipsilantū din scaunū, au alergatū la solulū Françezilorū, si iau făgăduitū sumă mare de bani că-l va dă, să mijlocescă cumū va sci, să-lū facā împăratulū domnū in Valachia, fiindū-că Ipsilantū au fugitū ca unū hainū. Elciū vorbindū cu vezirulū si cu alte regiale pentru Sutiū, cumū va fi sciutū, ei au arētatū împăratulū, că de vreme ce au fugitū hainu, după dreptate se cuvine să facā beii in loculū lui pe Sutiulū, fiindū fostū rânduitū si mai nainte, si l'au zăticnitū Ipsilantū cu viclesiugū. Împăratulū au priimitū, si l'au făcutū domnū după obiceiulū împărătescū. Sutiulū dacă s'au făcutū domnū, indatā au trimisū caimacamulū la scaunul domniei, scriindū si boerilorū divanisti, ca din diua carea s'au făcutū domnū, să se adune venitulū tierii pe séna domniei sale, si asiā s'au si urmatū.

Ipsilantū vodă ajungēndū la Petruburgū, indatā au găsitū vreme, si au intratū la împăratulū Alexandru Pavlovici, (fiindū-că Pavelū tată-seu au fostū răposatū de damblă), éră

unii spună că l'aū omorîtu ministrii cu viclesugū, mergēndū nōptea la iataculū lui, cu cuvēntū că aū să vorbescă taină împērătēscă, si spunū că nn aū fostū priimindū sfatulū ministrilorū, pentru ocārmuirea împērătēi, nici aū vrutū să urmeze testamenturilorū împēratorū Rosiei, nici rāndueliū ce aū avutū împērătēsa Ecaterina maică-sa, si spunū că pe multī ministri iaū datū mortii. Apoi si ei cu sfatū de obsce l'aū lipsitū de viētiā.) Spus'aū si s'aū geluitū Ipsilantū de tōte împēraturii, cumū am scrisū istoria, si cumcă aū nēzuitū la milostivirea împērătēi creștinesci, abiā scāpāndū cu capu a mână. Impēraturu Alexandru aū scrisū împēraturii turcescū, că fără dreptate s'aū pornitū asupra beii Ipsilantū, nefiindū vinovatū împērătēi sale, că solulū franțiozescū iaū pismuitū si l'aū arētatū la împērătēia ta hainū, si fiindū-că l'ai invinovatitū mortii, după arētareā solulū cea mincinōsă, elū aū fugitū de frică din scaunulū seū la împērătēia nōstră, să-si scape viētia ca unū omū, ér Sutiulū gāsindū vreme de a-si isbāndi asupra lui, pentru rēutatea sa, prin mijlociri l'ai făcutū împērătēia ta beii.

Impēraturū turcescū prin vezirū aū porunitū elcifulū muscălescū, să scrie împēraturulū Alexandru, că in vreme ce beii Ipsilantū de bună voia lui aū fugitū dela scaunulū lui, aū pusū domnū pe altulū ca unū împēraturū ce este, precumū si in loculū lui Moruzū beiu Moldaviei, fiindū-că elū insusi siaū cerutū mazilie, s'aū orānduitū altulū in loculū lui, si de acēsta să nu se măchnescă împērătēia lui.

Impēraturū Alexandru ér aū scrisū împēraturii turcescū, cumcă la Moldavia cu cale aū fostū să orānduiescă altū domnū, fiindū-că Moruzū de bună voie siaū cerutū mazilie, é-ră Ipsilantū aū fugitū din scaunulū seū de frica mortii, si de erā elū vinovatū mortii, se cădeā a fi si prin scirea împērătēi nōstre Rosiei, după cumū este legătura păcii prin ponturi, ci pentru acēsta să orānduiescă împērătēia sa a fi ér Ipsilantū beii Valachiei. Acestea s'aū lucratū prin scrisori intre împērati. Ér Sutiulū vodă până a se gāti să vie dela Ćiarigradū la scaunū in Bucuresci, aū trecutū trei luni.

Intr'acēstā diastimā de vreme a trei luni, împēraturū Alexandru aū scrisū împēraturii turcescū, că are rēsboiū cu Franțezii, să binevoiescă a dā fermanū ca să trecā prin părțile împērătēi sale cu trei sute de miū de ostasi, pentrucă Franțiozii siaū pusū împēraturū in-sisi de sine pe Bonaparte, fără scirea si iscāliturea acestoralaltī împērati, neurmāndū testamenturilorū împēratorū, si s'aū apucatū de rēsboiū cu Nemtii de iaū călcatū împērătēia, si face turburare in tōtā Evropa.

Impēraturū turcescū aū datū fermanū si aū scrisū la totī pasii. Alexandru împēraturū aū porunitū generarilorū să plece cu ostile să vie pe aici prin tierā. Ér pasii de prin cetătile de pe marginea Dunării simtindū ce se lucrēzā, aū umplutū Bucurescii de Turci, ca să stea Muscalilorū in potrivā, si fiindū-că erā porunca prin fermanū ca boerii caimacamī să gātēscā conacuri si zaherea pentru trecerea Muscalilorū, Turcii aū gāsitu tōte gata.

Vodă Sutiulū incā aū sositū dela Ćiarigradū, si aū tăbăritū cu totū angarliculū la Văcăresci după obiceiulū domnilorū, ca, cāndū va intrā in Bucuresci să intre cu halaiū, si siēdiēndū aci vre-o diece dile, intr'una de dile s'aū gātitu tōtā boerimea si tōte breslele să é-sā cu halaiū să aducā pe vodă in scaunū. Pristavii strigā cu glasū mare, să pornescā halaiul, si erā ca la 4 cēsuri din di. Apoi vedī intēmplare, cāndū aū fostū să plece halaiulū, intr'acelū cēsū aū sositū unū capigiū cu mare grābire dela Ćiarigradū cu fermanū inmpērătēscū de maziliea lui Sutiū vodă, si totū venitulū tierii ce va fi luatū Sutiulū vodă să-lū dea inapoī lui Ipsilantū vodă, fiindū orānduitū de împērătēia a fi ér elū domnū Valachiei.

Ipsilantū vodă aū scrisū boerilorū divanisti, să apuce pe caimacamu Sutiulū să dea totū venitulū tierii ce l'aū luatū până la o parā, si să spue Sutiulū să nu-lū gāsēscā aci, că i se va tăiā capulū. Boerii aū mersū la Sutiulū, si iaū arētatū cele ce scrie Ipsilantū, si l'aū apucatū de aū intorsū totī baniū ce aū fostū luatū dela vistierie, si ce nu s'aū ajunsū aū datū argintāriile ce aū avutū, de aū implinitū, si in scaunū n'aū intratū, ci cu mare in-tristare aū plecatū. Dar plāngerea dōmnei si a beizadelelorū, si tanguirea celorū ce nādējduiā a trăi pe lāngā dēnsii, cine va putē să o spue. O! lume desiērtā si insielātore, cumū inaltī pe omū la slavā, si apoi 'lū lasi desiērtū. Adevēratū că este lumea acēsta desiērtā-ciunea desiērtāciunilorū, precumū dice sfānta scripturā.

Ipsilantă întăria și îndreptă toate lucrurile și trebile lui prin scrisori către boeri, și venia cu Muscalii. Ostile muscălescă sosind la cetatea Benderă, și la Hotin, și la Chilia, arătându Generalu-Comandirul fermanul împăratului turcesc, ei s'au închinat cu pace arătându-se supuși. Muscalii au umplut cetățile de osti, și le-au luat suptă zaptul lor, și alte osti mergea înainte, cuprins'au și Moldova preste totă și Basarabia, și nefiind domn în Moldova, fiind-că Moruză se mazilise, și s'au dus la Ciarigrad, știind că Ipsilantă va să vie cu Muscalii, Ipsilantă cu comandirul-generală au asediată divană cu boeri divanisti, adevă să fie administrație, urmându la toate după porunca lui Ipsilantă, și au rămas în Moldova osti multe muscălescă cu putere de tunuri și generari, asemenea și în Basarabia. Ipsilantă au poruncit divanistilor boeri, să stringă oște din țiera Moldovii diece mii, imbrăcându cu haine verzi de postavă, și cu coifuri în cap, numind dragoni machedoni. Muscalii sosind la cetatea Braila, s'au fost închinat cetățienii, și au fost intrat Muscalii în lăuntru, dar apoi viind alți Turci mai din lăuntru au scos pe Muscalii, și apoi er' mai la urmă au luat o Muscalii cu război, asemenea și Ismailu.

Deci intrându Muscalii în hotarele Țării-Rumânești, pasia care era în Bucuresci au trimis o semă de oște să stea Muscalilor în potrivă, și întimpinându ca la 6 césuri dela Bucuresci, au cerut Turcii să vadiă fermanu împărătesc, și arătându-i-l, dacă l'au cetit, au dis pasia că acel ferman este vechi, ci altul mai nou să arate dacă are, generaru au poruncit să-l spuie că are și ferman nou, și au început Muscalii a da cu tunurile în Turci, dicându, acesta este ferman nou, și omorind mulți Turci au dat spatele, și s'au apucat de sănătoasă în fugă, și viind în Bucuresci carii au scăpat cu capu a mână și mulți fărâmat de tunuri, dar pasii dacă au vădită asiă, s'au luat de grige ce să facă, și sfătuite să aducă mai multă oște, n'au avut vreme fiind Muscalii aproape și sosesc, să jefuască orasiul și să robască seă să-l aprindă cu foc nu le dă mâna, că orășianii nu eră risipiti, ci eră gătiți tot cu mare cu mic cu arme, că nu lăsase boerii să se risipască orășianii, și eră și consulul muscălesc și al Englezului în Bucuresci, er' al Francezilor au fugit ne mai uitându-se înapoi; aveă și boerii fiesce-care omeni cu arme, Arnăuți, Sârbi, Rumâni, să fie gata de război, și pe la hanurile cele mari eră câte o sută seă două sute, și la manastirea Radu-vodă eră Arnăuți, Horvați, vre o trei sute, și asiă se străjuia orasiul.

Turcii siau ales sfat să mai ascepe să vadiă ce urmăze Muscalii, și vădiendu că Muscalii au gând să intre în orasiu, și nu voră să trecă alături să mergă înainte, precum le scrie fermanu, ei să se apuce de fugă, să întorcă spatele către tunurile Muscalilor, precum au ei obicei. Deci mai apropiindu Muscalii, și audind tunurile Muscalilor trăsind (fiind-că Muscalii da cu tunurile nadinsă ca să se înfricosieze Turcii să esă din orasiu, ca nu cumă-va să strice pre creștină, seă să aprindă orasiul,) ei s'au strins tot în delul mitropoliei și în curtea mitropoliei, de stă ca cânepa de des, atunci în mitropolie au jefuit pe cine au prins dintr'ăi mitropoliei, și au spart cămări și beciuri, de au luat di prin lădi ce au găsit. Dar în beserică n'au intrat să jefuască că eră pte o mie și mai bine de lădi și sepeturi și tencuri, calabalicul orășianilor, asemenea eră și la hanurile cele mari calabalicuri foarte multe în lăuntru, în beserică, precum la Sfeti-Georgie, la Sierbanu-vodă, la Coltia, la Radu-vodă, la Michaiu-vodă. Măcar de ară fi vrut Turcii să stea să mai jefuască, dar nu aveă vreme, că-l inbuldia Muscalii. Asiă-dar dacă au sosită Muscalii la Colintina, vădiendu de prin clopotniță, au început a trage clopotele cele mari despre aceea parte de orasiu, Turcii audind și clopotele și tunurile, au început a fugi, nefăcendă nimăru nici un reu, numa au luat cu ei pe consulul muscălesc de l'au dus la Rusciuc, eră să iea și pe mitropoliu, dar s'au tănuit și au scăpat. Deci sosind înainte cazacii muscălescă călări, ca ulii cei iui să prindă vână, au încungiată Bucuresci pe din afară, și luându pe Turci la gona, și repedindu căti-va pe la hanuri unde eră arnăuți și horvați, dându veste să esă și ei la gona Turcilor, și însoțindu și aceia, încă făcendu cete de Sârbi mahalagii, dată iute gona Turcilor, și pre mulți au ajuns, tăindu și întepându cu masdracele, mai vartos horvații, fiindule cați odichniti, cu vitejie au făcută gona, și preste trei patru césuri au intors la Radu-vodă (unde le eră conacul) fiesce-care cu câte două trei capete de Turci legate la oblăncul siei (carele leam vădită și eu), și întepându în

pari leaș pusă la ulitiă spre vederea ómenilor, si aș câștigatú multe cele dela Turci, încă si bani. Asia-dar piota Muscalilor cu tunurile in dioa aceea s'aú asediatú in orasiú, ér cazaci cu cãlãrimea de husari aú gonitú Turci pãna la Giurgiovú, si s'aú intorsú la orasiú.

La létulú 1808 Dekemvrie 12.

Generariú odichnindú cu ostile trei patru dile, apoi aú venitú cu tóte ostile si cu tunurile la sfãnta mitropolie, adunãnduse si totí boerií cei mari, si intrãndú in besericã, cu mitropolitul si cu totí archiereií i archimandritií si egumenií cei mari, totí aú luatú si s'aú imbrãcatú in mandii i omofórã i odãjdií, fãcendú sfãntulú parachsú celú de multiãmire cãtre Dumnedieú, pentru biruintia ce aú fãcutú asupra vrãjmasilor. Dupã sãvirsire, generariú si cu ofiçerií si boerií cei mari esindú din besericã, mers'aú cu mitropolitul si cu archiereií in sala cea mare, si iaú ospetãtú cu dulcetiã, cafea, pocincã, vutcã si pesmetú; ér tunurile aú datú ca la o jumetate de cãsú, si atãtú trãsnetú erã, cãtú asurdiã norodulú cei ce erã mai aprópe de tunuri, cã totú norodulú Bucurescilor se adunase la mitropolie sã vadiã çeromonile ostilorú, si atãta imbuldire erã cãtú cãlcã unulú pe altulú, si fãcenduse mustrã de cãtre ostasi, deci sãvãrsinduse acestã orãnduieá a ostilorú, s'aú dusú totí pe la cfariturile lorú, si trecendú dóue trei dile, aú pornitú o sãmã de osti, piota cu tunurile cu barutanele, cãlãrime cazaci, husari, dragoni, si cu tótã gãtirea la Dunãre, asiediãnduse corpusulú acela pen satele de pe marginea Dunãrii, ér in Bucuresci aú sositú altã óste ce erã in urmã. Sosit'aú si domnu Ipsilantú peste cãte-va dile, intimpinãndulú boerimea cu halaiú, fãcendui cinste mare, dat'aú si cu tunurile din porunca generarilorú in sãra aceea unú cãsú si mai bine, intru cinstea principulú.

Mãriea sa odichnindú trei patru dile indata aú poruncitú sã se adune óste cu lefi. Deci aú datú nãvalã norodulú din tóte pãrtilé de se scieã ostasi, poruncit'aú vodã la totú felulú de mestesiugareti cu vãtãsie de fãceã haine, cãciuli, císmé, arme, adunase cai, siel, sabii, masdrace, si o ordie se fãcuse, cazaci imbrãcati in albastru cãlãrime, cu numele lui Ipsilantú pe pantelire cu slove de alamã, cu pecetea lui vodã pe pieptú, altã óste erã pedestrime de le diceã arnãuti, altã óste erã de le diceã panduri, ér pedestri, altã óste erã dragoni, cei din Moldova adunati, care si pecetea Moldovei aveã pe coifuri, intr'aceste osti erã felii de felii de limbi, Arnãuti, Greci, Sãrbi, Rumãni de tiérã, Nemti, Unguri, fãcutus'aú si alte cãpitãni cu osebite stéguri, cã-ci cã dà nãvalã, precumú am disú, pentru lefi. Vodã la ostile cele adunate le orãnduise cãpitani si ofiçieri, Muscali, Nemti, Sãrbi din Banatú, încã si Unguri, dar totú Muscali se numia, si iaú pusú peste polcuri cãte dóue sute seú mai multú la o cãpitãnie, si iaú inceputú a ínvetiã mustra ostãsiescã, si le dà pe spate cu latulú sabiei, si dacã aú mai deprinsú, mergeã si ei cu polcurile lorú la rësboiu cu Muscalii, si fãceã isbãndã, apoi aú inceputú unii a fugi, si dacã í prindeã, bãtãi ce puneã pe ei, muriã bãtëndulú, încã si mortú lú bãtea, sã se implinescã numãrulú hotãriri, se spãriase Rumãni care erã de tiérã, cã unii 'si lãsase muerile si copiii de se fãcuse ostasi. Erã si unú polcu de ostasi, care diceã cã este polculú lui Cara-George, si acestã cãpitãnie aveã stégulú ei, zugrãvitú pe Sfeti-Nicolae in picioare, tiindú intr'o mãnã evangelia, si intr'alta tineã sabia golã, care am vëdiutú si eu cu ochii, dar cu ce íntielegere aú zugrãvitú pe Sfeti-Nicolae cu sabia in mãnã, n'am doveditú.

Generariú in érna aceea ce venise, stã pe locú cu óste la strãji pe marginea Dunãrii, si ei s'aú apucatú de baluri si de tractamenturi, a-si petrece vreme cu musicí dupã obiceiulú ostãsiescú, si erã cândú la unulú cândú la altulú zeefeturi.

Domnulú Ipsilantú încã se adunã cu generariú la zeefeturi, si mãriea sa încã le fãcea zeefeturi, si asiã se bucurã si se trufiã cã este domnú de dóue tieri, si aveã voe bunã cu generariú pururea. Dar mai îngãdue, o slãvite Ipsilante, sã vedí acestã bucurie ce o ai, cumú-va peste puçinú sã tí se întórcã intru scãrbã.

Impãratulú turcescú insciintiãnduse dela pasií dunãrinti de urmãrile Muscalilorú, cumcã nu-si cautã cãlãtorieã a trece la Françiuzi dupã slobozenia ce li s'aú datú prin fermanú, ci aú cuprinsú cetãti si tieri suptú stãpãnirea lorú, si din di in di sporescú osti si se in-

tindū cu stăpânirea, si încă aū făcutū lovire cu ostile împărătescī in hotarele Tieriū-Rumănescī, si aū cuprinsū si orasiulū Bucurescī, de care lucrare a Muscalilorū ce cu mestesiugū aū scosū fermanū, forte s'aū mâniaţ impăratulū.

(Dar acēsta Muscaliū aū făcutū iconomie, ca să cuprindă tierile crestinescī, a nu simţi Turciū, de care cumū-va să le robescă,) si indată aū poruncitū vezirulū si tuturorū pasilorū prin fermanurī, să se rădice cu osti grele să stea in potriua Muscalilorū, si să-ī scōtiā din tierile ce leaū cuprinsū, să-ī gonescă inapoī.

Domnulū Ipsilantū insciintānduse dela capicheheiaoa luī din Țiarigradū si dela tată-seū s'aū începutū a scārbi, dar totū stā cu generariū să intărăscă a fi Dunărea hotarū, si să inchidiā schelele ne mai lāsāndū pe Turciū din cōce de Dunăre a trece.

Pasvandoglū, dacă aū venitū vodā in Bucurescī, iaū trimisū scrisōre in care iaū scrisū asiā: Dela slāvimea nōstrā, marele pasiā alū Diulū, Pasvandoglu, către tine beiule Vlachī, prietinelū mieū, multā sănătate, audindū că ai venitū sănētosū m'am bucuratū, te poftescū să-mī trimiţi 70 de pungi de banī, că 'mī trebuescū; si pentru Muscaliū să-mī scrii cātā sumā de ostasi sunt, si fiī sănētosū. Vodā cetindū scrisōrea aū arētāt'o luī comandirū-generarū, si i s'aū făcutū rēpsunsulū după invētiātura comandirulū intr'acestū chipū: Multā sănătate inchinū slāvimei tale prē-inālțiate pasiā Pasvandoglule, alū meū iubitū prietine, am vēdiutū cele ce-mī scrii, si că teai bucuratū că mē aflu sănētosū, si eū asemenea m'am bucuratū că esci si mārēia ta sănētosū, ēr că mē poftesci să-ți trimitū banī, va fi ceva ingāduintiā până voiū adunā si eū; ēr pentru cātā ōste muscālēscā este, vēi vedē-o cāndū va veni acīea in partea locului, si să fiī mārēia ta sănētosū. Pasvandu cetindū cartea, s'aū mâniaţ, si aū poruncitū să se adune ōstea luī depe afarā in cetate si varosiū, să fie gata de rēsboiū asupra Muscalilorū, si aū începutū a stringe zaherea din tiērā, grāu, ordiū, meiū, sare, untū, seū, cātū aū pututū rāpi dintr'aceste cincī judeȚie, bāgāndū in cetate de aū umplutū culele. Si mai trecēndū ceva vreme vreo dōuē luni, aū scrisū Ipsilantū-vodā la Pasvandu intr'acestū chipū: Dela beifulū Valachiei si alū Moldaviei multā sănătate mārēiei tale, slāvite pasiā alū Diulū, Pasvandoglu, vechiulū mieū prietinū; poftescū pe mārēia ta să-mī trimiţi o sutā pungi de banī care ti iaū datū mārēiei tale boeriū tieriū, banī domnescī, că-mī trebuescū, si să fiī mārēia ta sănētosū. Si cartea au trimis'o pe unū deli-ciausiū Rumānū indrāsnetiū, dāndū din vistierīe tl: 50; ciausilū sosindū la Calafatū, au arētātū cāpitanulū de margine trēba, si aū trecutū Dunărea, si mergēndū cu cāpitanu la capicheheiaoa caimamacamulū ce s'aū aflātū la Diū, aū datū capicheheiaoa scrisōrea la molaoa ce erā credinciosulū Pasvandulū, ca unū popā turcescū. Molaoa arētāndū Pasvandulū, aū poruncitū să o citescă, si cetindu-o aū scārșnitū cu dintiū, dacă aū auditū, si indată aū poruncitū să tae pe capicheheiaoa si pe cāpitanū. Decī capicheheiaoa aū scăpatū cu capu a mână, ēr pe cāpitanū l'aū tăiatū, ēr ciausilulū nu iaū făcutū nimicū, ci aū poruncitū la agale să-lū întrebe de Muscali, cātī sunt si ce gāndū aū, si cāte tunuri aū, si intrebāndulū agalele, ciausilū aū spusū cumū aū sciutū, si pe cumū lū vorū fi invētiatū la domne. Si slohodindulū, i s'aū datū rēpsunsulū să nu mai vie cu acestū feliū de scrisōre că-ī va tăiā capulū. Ciausilū intorcēndū la Bucuresci aū spusū luī vodā ce aū vēdiutū si ce aū auditū. Si mai trecēndū nu multā vreme Pasvandu s'aū bolnāvitū de multā mächnire pentru venirea Muscalilorū, socotinduse că nu va putē să o scōtiā la cale trēba ca cu domniū tieriū, nici va putē invēti lucrulū ca cu cāpitanū-pasia. Si din pāntecelū celū de aspidā, iaū esitū in pieptū ca o bēsicā cu veninū, cātū o nucā, si chiamāndū pe doftorulū luī, iaū poruncitū să o taie, si să pue plasturi să-lū vindece. Doftorulū aū tăiat'o puindū plasturā, dar inzēdarū că i s'aū veninatū trupulū, nefolosindū plasturile, si slābindū aū crepatū ca unū cāine spurcatū, scăpāndū tiēra si domniū de acestū bēlaurū mare.

Asiā scie Dumnediēū birui pre cei puternici, că pe acestū bēlaurū 'nu l'aū pututū birui ostile turcescī împărătescī, ēr o bubā l'aū biruitū. Si dacă aū peritū pomenirea Pasvandulū cu sunetū, molaoa iaū luatū muierea, si s'aū făcutū elū pasiā in loculū Pasvandulū, cu fermanū împărătescū, si aū fostū omū mai domolū si mai bunū cu boeriū Craiovei; dar totū Turcū vrājmasiū crestinelilorū.

Să venimū la cuvēntulū ce ne stā a istorisi.

Comandiră-generalu Mitristonă au scrisu feltmasiarulu Prozorovski de rândulu Turciilor. Feltmasiaru au insciintiatu împăratulu Alexandru, cumcă Turcii stringu si se găsesc cu grele osti, si caută să facă ostiloru imperătesci nazadu adecă înderētu. Împăratulu au poruncitū să tfe Dunărea hotarū, si pre câtu s'au cuprinsu să se stăpânescă de principulu Ipsilantū, si va mai trimite osti spre întărire si spre împotrivire.

Eră asupra Francezilorū, fiindū-că eră trehuintiă a trimite împăratulu Alexandru osti, au poruncitū să se aduue in Lechia unde mai eră ôstea muscălescă.

Dar se cade a fi cu cuviintiă de a face istorie si pentru Bonaparte.

Bonaparte, spunū unū că au fostu feciorū de nēmū greco-romeos, si in copilăria lui au trecutū in legea papistăsiescă, si făcënduse ostasiū au ajunsu ofițierū la împărăția Nemtilorū, si apoi căpitanū mare, si fiindū istetiū s'au purtatū bine in ostire, decī căutându a i se dă mai mare ofichie, intr'aceeasi dată nu i s'au datū. Elū scârbinduse s'au dusū la Francezi, si priimindulū Francezii, si preste pușină vreme au ajunsu din tréptă in tréptă prin istetiăma lui de l'au făcutu obêrsterū, adecă cumū e la Muscali polcovnicū mare.

Decī intr'acea vreme eră mare turburare la Franția, că-ci craiulu francezescū vrea să-si orânduiescă crăia a avē din tôte tierile osti regulate ca la împărăția Nemtilorū. dar boerii cei mari care aveă sate multe iobagi, adecă rumâni, nu îngăduia, si uninduse toti boerii Francei au inșoțitū si pe ministrii crăiesci, si făcëndū sfaturi si divanuri in multe rânduri, mai la urmă ūi găsitū cu cale să taie capulu craiului lorū, ca alū unuia ce au căutatū să strice obiceiurile si stăpânirile Francei, si cu divanū l'au datū mortii, si pe feciorii lui, încă si pe crăieasa lui, fiindū fata împărătesii Nemtilorū Maria-Teresia, sorū cu Iosifū împăratulu si cu Leopoltus, si atunci scăpândū unū prunciorū alū craiului, pitulândulū, l'au dusū la împărătesa Ecaterina a Rosiei să crească acolo.

Ministrii si boerii tierii, după ce au tăiatū pe craiulu lorū, cu sfatū de obsce, siaū alesū lorū să fie 12 judecători divanisti, să judece si să ocârmuiască tótă Franția, ér mai multū craiū să nu fie, si iaū si asediatū. Decī intr'acestū chipū stăpâninduse Franția, dar nu multă vreme ci doi trei ani, apoi s'au scocioritū altă turburare între boerime si între acei 12 judecători divanisti si ministri, cumcă să nu mai fie rumânie, supusi ca nisce robii unii la altii, fiindū unū nēmū, ci să fie slobodi, numinduse unulū cu altulū frati, si să se unescă asupra vrăjmasilorū toti la unū cuvântū.

Acēsta spunū unii că au isvodit'o Bonaparte, si sfātuinduse si cu unii si cu altii, întărindū să se facă tréba in faptă, si fiindū-că acestū sfatū eră plăcutū la totū norodulū ce eră rumâni ca să fie slobodi, odată tótă multimea norodului s'au sculatū si s'au adunatū la palaturile de judecătorie, cu unū glasū toti au cerutū slobozenie de rumânie, séu va porni zurbă asupra boerilorū. Apoi n'au avutū cumū să facă boerii ai avē rumâni mai multū, ci s'au făcutū deslegare si slobozenie rumâniei Francei, (ca si odinioră rumâniei Tierii-Rumănesci), dândule decreturi tipărite dela judecătorie. Pentru care lucru că s'au isprăvitū asiă, au ajunsu Bonaparte mare, iubindulū toti boerii Francei, si mari si mici, mai vêtosū norodulū pentru buna a lui întielepciune si binele ce au făcutū la toti de obsce.

Decī socotinduse ocârmuitorii ministrii Francei pentru stăpânirea lorū ce o are in America, cumū ar fi cu putintiă a face să deschidiă drumū mai dreptū, să le fie cu inlesnirea merge acolo, fiindū-că mergeă fôrte cu ocolū, si cu zăbavă, si la sfatulū lorū eră chematū si Bonaparte, fiindū obêrsterū mare alū ostirii. Bonaparte au dîsū: Dati mie diece mi de ostasi, ôste alésă, cu tunuri si cu tôte cele ce trebescū ordiei, si haznale de lefi, si eu voiū deschide drumū prin pârtile tierilorū turcesci, arêtândule pe unde să intre, si pe unde să deschidiă drumū la America. Francezilorū leaū plăcutū sfatulū lui Bonaparte, si îndată l'au făcutū voevodū ostilorū, si au rânduitū pe séma lui diece mi de ostasi cu tôte cele ce trebescū, si fără zăbavă au făcutū gătirea, si luândusī dioa bună dela cei mai mari, au plecatū cu ostile, si cu cumpătare au intratū fără de veste in Misirū, pomeninduse Turcii cu ei in spinare. Decī Turcii au strinsū osti să le stea inpotrivă să-i scotiă din Misirū, si făcëndū rêsboiū cu ei, nimicū n'au folositū, că s'au biruitū Turcii, si au fostū luatū Bonaparte Misiru intru stăpânire.

Apoi s'au intinsū Francezii in pârtile Palastinei, adecă Ierusalimulu. Împăratulu turcescū

ală Țiarigradului inscintînduse că au intratî Franțeziî în Palastina, si ostile lui, fiindu-că se adunase la Diiu asupra Pasvandului, n'au avutî ce face, ci au cerutî ajutorî la împăratulî Pavelu alî Rosiei să-i dea ostî asupra Franțeizilor, că-clî Franțeziî va să cuprindîă tîtă. Turchiă. Împăratulî Pavelu socotindî ca nu cumu-va Franțeziî, călcîndu pe Turci se va intinde si asupra tierilorî muscălesci, au trimisî unî corposu de ostî, 40,000, cu generariî lorî si cu tunuri si gephănale cu barutî, ghiulele, si alte tîte cîte trebuesce ostilorî, si dîndu rîsboiî iute asupra Franțeizilor, iau biruitî si iau scosu de pin cetătile ce le luase dela Turci, asemenea si din Misirî i-au scosu, gonindu pînă la Italia. Si de nu arî fi stătutî in potrivă Muscaliî Franțeizilor, Bonaparte ar fi isprăvitî ceea ce iau fostu gîndulî, si multî Franțeziî au peritî in rîsboiî. Bonaparte s'au întorsu la Franția, spuindî ministrilorî că elî s'au purtatî cu biruintă asupra Turcilor, si de nu iarî fi stătutî inpotrivă Muscaliî cu ostile lorî, despre partea Turcilor, nu numai drumu la America ar fi deschis, ci ar fi cuprinsu multe tieri si cetăti turcesci.

Decî Leopoldu împăratulî nemtiescî, vrîndu să rîsplătescă Franțizilorî pentru tăierea cumnatulî seî ce au fostu craiî Franței, si pentru tăierea sororiî sale ce au fostu crăiesă craiulî si a fiilorî lui, dacă au făcutu pace cu Turciî, au pornitî tîte ostile asupra Franțizilorî, avîndu pricină cu ei si pentru Italia, partea ce o are Nemtiî acolo, si lovinduse cu rîsboiî asupra nimiciî n'au pututî folosi, numai ce au prăpăditî multime de ostî, si rugîndu pe împăratulî Pavelu alî Rosiei să-i dea ajutorî, leau datî 40,000, cu tîtă rîndu-iela ostirii, cu comandiru Sovaro, si făcîndu batalie cu dînsiî, iau inceputî a birui si aî goni din Italia, perindî multî Franțeziî, si mai la urmă împăratulî Pavelu au stătutî de leau făcutu pace, însă luîndu Franțioziî ore-care parte din Italia, partea Nemtilorî. Si fiindu Bonaparte capu ostilorî, i s'au mărîtî numele că este biruitoriî la rîsboiî, si cu minte înaltă se pîrtă.

Apoi mai trecîndu ceva vreme la mijlocu, Bonaparte ér s'au mestesiugitî ca unî măestru, de au intratî cumu amî dice pe suptî pielea tuturorî ministrilorî si a tuturorî boerilorî mari alî Franței, sfătuiinduse cîndu cu unî cîndu cu altî, că este bine să-sî pue împăratu, si împăratulî ca unî capu mai mare, cu trupurile Franței, adecă cu ministriî tîindî sfatî, va ocărmuî împărătîea bine, si va stă cu putere mare asupra vrăjmasilorî. Si cumcă se cuvine a avê Franția titulu de a se numî împărătîe, că este celî mai mare trupî alî pîrtiî Evropiî. Decî ministriî si boeriî celî mari sfătuiinduse, si fiindu amăgitî de cuvintele lui Bonaparte, au alesu pe Bonaparte a le fi împăratu, dicîndu că este cu minte înaltă, si scie ocărmuî ostile la rîsboie asupra vrăjmasilorî si face biruintă. Si asiă cu sfatî de obsee au rîdicatî Franțeziî pe Bonaparte a le fi împăratu, fără scirea împăratilorî Evropiî.

Bonaparte dacă l'au rîdicatî Franțeziî împăratu, au poftitî pe Franțiscus împăratulî Nemtilorî să iscălêscă si elî la diploma împărătêscă, dîndu-i titulusiî de împăratu alî Franței. Franțiscus n'au priimitî, dicîndu cumcă Franția nu este împărătîe, ci este crăie, si elî nu s'au incorumatî cu scirea cestoralaltî împăratî alî Evropei. Asemenea au poftitî si pe împăratulî Rosiei Alexandru să-i dea titulusiî de împăratu, si n'au priimitî nici Alexandru împăratu, fără numai l'au numitî capu alî Franțeizilor. Asemenea n'au priimitî nici Prusulî, adecă craiulî Brandiburulî, nici craiulî Sfetii, nici craiulî Hispaniî, nici craiulî Portugaliî, nici craiulî Italiî, nici Papa alî Romiî, nici Raguzu, nici Englezulî.

Decî după ce au muritî Leopoldu împăratulî Nemtilorî, puinduse împăratu Franțiscus, nepotî lui Leopoldu, s'au rîdicatî si elî cu rîsboiî asupra Franțeizilor, ca să-sî scîtiă Italia ce iau luat'o Bonaparte fără dreptate, si pornindî putere de ostî, dar ce folos, că generaliî Nemtilorî sunt fîrte mitarnici, si generariî Franțeizilor daî si mituescî cu banî, ca să li se deschidiă drumu de rîsboiî. Însă Franțiscus împăratu au rînduitî generariî cu ostile si cu tunuri, pela tîte locurile unde eră trebuintă a se lovî cu vrăjmasiî lui.

Dar Bonaparte ce au făcutu? fiindu-că in vreme ce n'au priimitî împăratî Evropiî a iscăli spre a se numî si elî împăratu, îndată au datî poruncă cu iutime, da a se adună ostî multe, si gătinduse cu mare unire a generarilorî si a tîte ostile de rîsboiî, nesuferindî a rîmânê rusinatî, de a nu-lî numî împăratu, ca să-sî isbîndêscă, lăudînduse că de n'au

vrutū împărații Evropii a-lū numi împăratū de voia lorū, vorū priimi si fără de voie si-lū vorū numi împăratū. Si pornindū cu Nemții răsboiū. despre o parte dā lovine cu ostile sale asupra ostilorū nemtiescī, si mituindū generalii nemtiescī, dela nnū rândū de vreme aū inceputū a se călcā Nemții, ér despre altā parte aū pornitū o sēmā de osti cu generalī isteti si cu tunuri multe, si leaū poruncitū sā intre prin părțile si hotarele Prusului, si sā mērgā dreptū la Viena, si de vorū stā niscal osti de ale Prusului cu inpotrivire, vitejesce sā dea răsboiū sā-si deschidiā drumū, că despre acele părți nu erā osti nemtiescī. Asiā-dar generarii lui Bonaparte (avēndū fēltunasiarū pe Vandon, mare vitēzū si istetiū la ostire), aū intratū in părțile stāpānirii Prusului, adecā a Brandiburului, si măcarcā erā osti prusescī la acele hotare spre pazā de către Franțiozi, dar ostile franțiuzești cu iutime mare leaū călcātū, si deschidiēndusī drumū, fără veste aū sositū la Viena si aū incungiuratū cetatea cu osti de tōte părțile, si pomeninduse Franciscus inchisū in cetate, se mirā ce sā facā, osti in cetate nu aveā de ajunsū ca sā stea de răsboiū sā gonēscā pe vrajmasi, fiindū-cā erā ostile adunate spre părțile Italiei. Ce sā facā dar? vēdiēndū nevoia, aū esitū din cetate pe suptū cumpātū cumū aū pututū, si aū apucatū sǎnētōsa de aū rǎsmato la cetatea Buda unde aū fostū scaunulū crăiei ungurescī, unde sunt palaturile lui Mateiasū craiulū Ungurilorū, fōrte frumōse si minunate zidiri pe lāngā apa Dunării in lungū, inalte cu ferestri trei rānduri in susū, spre Dunāre, pre care palaturi leam vēdiutū cu ochii mei, acolo sālāșluinduse Franciscus. Ér cetătienii din Viena, dacā aū esitū împăratulū, aū deschisū portile, si aū intratū ostile franțiuzești cu pace, de n'aū prādatū pe niminea in cetate, numai cele împērātescī aū jǎfuitū, si haznele împērātescī, aurū, argintū, si alte acareturi, cumū si mǎrfurile din fabricile împērātescī leaū luatū ce aū gāsitū (spunū unii că Franciscus aū esitū din cetate ca sā nu se strice cetatea de Franțiozi, ci sā o lase deschisā); se pōte si acēsta a crede, că vine cuvēntulū cu asemēnare, dar si intr'altū chipū vine cuvēntulū a dīce, ca sā nu incapā robū in mǎna Franțezilorū, si apoi sā-i iea împērātfea.

Deci Franciscus gāsinduse la Buda, ostile franțiuzești s'aū luatū dupā elū, dar Franciscus aū adunatū osti din Ungaria, cālārimē, si dāndū răsboiū vitejesce Ungurii, fiindū voinicī la răsboiū, si lovinduse cu Franțiuzii iāu infrāntū de n'aū pututū luā Franțiozii cetatea Buda, si s'aū intorsū Franțiozii la Viena.

Franciscus vēdiēnduse strimtoratū si gonitū din scaunulū împērātescū, aū cădiutū cu rugăciune către împăratulū Alexandru alū Rosiei sǎ-i dea ajutorū asupra vrājmasilorū de Franțiozi, că iāu luatū scaunulū împērātescū. Alexandrulū bunulū si crestinulū împăratū aū priimitū rugăciunea lui Franciscus, si avēndū osti in Lechiēa unde se aflā si mǎrīea sa in-susī, aū poruncitū generarilorū sā se rēdice cu 70,000, asupra Franțezilorū dela Viena. Dar Franțezii s'aū mai inputernicitū, mai sosindū ostile lorū la Viena incā ca la 30,000, cu totulū 80,000. Alexandru împăratū aū scrisū lui Franciscus la Buda, că cererea lui de ajutorū asupra vrājmasilorū aū priimitū pentru frātīesca dragoste, si sā nu se tēmā nici sǎ slābēscā, ci sā se gātēscā si elū cu ostile sale, si impreună cu ostile împērātfei sale, cu ajutoriulū lui Dumnedieū, va birui pe vrājmasi, si-i va scōte din Viena. Generarii muscălescī aū plecatū cu ostile la Viena, si sosindū, aū făcutū batalie mare cu Franțiozii, insā s'aū bātutū in parte, n'aū fostū biruintia cea de pe urmā, nici a Muscalilorū nici a Franțezilorū, ci dupā spunerea gazeturilorū, aū peritū Franțiozi ca la 40,000, si Muscali cu Nemti ca la 30,000, si ar fi fostū biruintia Muscalilorū cu a Nemtilorū, dar smintēla aū fostū că trei generarii nemtiescī, interesati fiindū de Franțiozi n'aū datū răsboiū cu ostile lorū cāndū aū făcutū Muscalii batalia, ci s'aū trasū cu ostile intr'altā parte. Alexandru împăratū vēdiēndū asiā, aū poruncitū sā mai vie osti muscălescī, si impreunānduse cu Franciscus aū vorbitū de intēmplarea răsboiului, si dovedinduse că aū veclenitū generarii nemtiescī, spunū că iāu adusū, si arū fi judecatū împărații de iāu omoritū cu grele munci. Deci mai sosindū osti muscălescī, venit'aū si Costandinū fratele împăratului Alexandru, fiindū voevodū adecā domnū mare peste osti si făcēnduse batalie mare si grōznicā de amēndōuē părțile, si spunū că veniā ghiulele ca plōia de către Franțiozi, fiindū cu mare istetime la slobodirea tunurilor si a puscilorū, ér Costandinū fiindū in batalie, spunū unii că incālecasse pe tunuri, si rācniā ca unū leū asupra tunurilor, sǎ slobōdiā tunurile cu iutime, si dīcū unii că aū tăiatū cu

mâna lui pe doi tunari, si de multa iutimea focului spunu că s'au fostu topindü si tunurile. Si asiä tiindü rësboiulü cumplitü de amëndouë pârtile, vëdiëndü generariü vitejïea si indrës-nëla lui Costandinü, ca să nu piee de ghiulele tunurilor dela vräjmasi, l'au rugatü ca să ësä din batalïe că-si va pierde viëtia, că-ci că cădeä ostasiü deamëndouë pârtile ca snopiü, si nevrëndü Costandinü, l'au luatü generariü de subtiöri, si l'au dusü la cortulü lui si cam fărä voe. Er ostile n'au incetatü si despre o parte si despre alta a dä rësboiü cumplitü, si au tinutü 37 de cësuri, si mai la urmă sosindü o aripä de öste muscälëscä de cazaci, si isbindü din dërëtü cu dragoni cu husari, au fostu biruintia Muscalilorü, dar au peritü Muscali cu Nemti 25 de mie, si Françiozi 40 mie. Impëratulü Françiscus au inceputü a släbi cu firea si a se späimëntä, Muscali au mai făcutü si a treia batalïe cu Françiozi, si erä să dea dosulü Françiozi, dar ostile nemtiesci n'au datü rësboiü la a treia batalïe, ci au fostu rësboiulü in parte, fiindü-cä Françiscus au alergatü la Bonaparte la Viena, si au cădiutü la pace cu elu, inchinându-i-se si plecându-i-se, si iau datü siese tieri, adecă domni sëü prinçipaturï, cumü este prinçipatulü si acesteï tieri Valachia, insä tieri bogate, care leau fostu cuprinsü Françiozi cu luarea Vieni, datuiaü si tötä Italia cu cetatea Mantova, partea ce au fostu a Nemtilorü, si iau datü si multe miliöne de galbinï cheltuëla rësmiriti.

Muscali sëvërsindü si a treia batalïe in parte cu Françiozi, si vëdiëndü impëratulü Alexandru că Françiscus s'au plecatü lui Bonaparte si au făcutü pace cu elü cu mare scă-dere si pagubä impëratiei lui, si fărä scirea märiei sale, siaü rëdicatü mâna de pe Nemti, si au poruncitü de s'au intorsü tôte ostile muscälësci la Lechïea. Er' Bonaparte au poruncitü de s'au adunatü tôte ostile lui in Prusia, că au datü rësboiü de au supusü pe Brandeburulü de iau luatü si scaunulü cräiei, si in Lechïea partea ce au avut'o Prusu, asiediändü ostile acolo in Lechïea Prusului. Er' cetatea Viena o-au lăsatü éräsi să fie a Nemtilorü, si au datü Françiscus contractü adecă zapisü de stäpänirea a siese prinçipaturï si de Italia, si cumcă nu se va mai sculä cu rësboiü asupra Françiei, puindü si tiëra Hungaria chiezesie si zälogü.

Impëratulü Alexandru au poruncitü tuturorü domnilorü tierilorü să dea ömeni de öste, si spunü unü că au adunatü unü milionü, si aceste östi le au făcutü trei trupuri mari, adecă trei pârti, si o parte, cu tötä ränduieä ostirii au ränduitü asupra Persilorü, avëndü rësboiü si cu impëratulü persescü, altä parte asupra impëratiei Çiarigradului, avëndü rësboiü cu Turcï, si acestä parte s'au împärtitü pe mare cu coräbiile, si au mai venitü si aici in Valachia si in Moldavia si in Basarabia, la Hotinü, la Benderü, la Chilia, la Ismailü, la Silistra, la Braila i proci, a treia parte au oränduit'o asupra Françezilorü, si s'au mai immultitü in Lechïea, fiindü-cä au rëmasü gälcéva Nemtilorü in spinarea Muscalilorü, si căutä să se alëgä la unü fieliü, spuneä unü ipochimenü omü de asiä, de creditü, că si Bonaparte au gätitü öste, siepte-dieci de mie.

Deci gätinduse si o parte si alta, au inceputü rësboiü gröznicü si infricosiatü förte, care nu s'au mai pomenitü, si lovinduse batalionurile adecă ordiea Françezilorü cu ordiea Muscalilorü, erä gröznicä vederea.

Dar cine pöte spune träsnetulü tunurilor si alü puscilorü si sgomotulü călärimei ti-indü rësboiulü câte 24 cësuri, alte ori döue trei dile, de lesinä Françezi si de föme, er Muscali mai vërtosi fiindü, suferiä fömea mai multü. Deci biruintia erä invëstatä, une ori biruiä Muscali, alte ori Françezi, si la tôte batalïile au fostu cădiëndü mortï câte döue-dieci de miü sëü trei-dieci dintr'o parte, asemenea si dintr'aceealaltä parte, si östi nu incetä a veni in loculü celorü mortï, si dela Muscali, si dela Françiozi, ca să nu släbëscä ordiile si a unuia si a altuia, si unü spuneä cumcă Françezi au fostu apucatü pe de altä parte să mérgä la Petreburgü, er altii dïceä că nici o palmä de locü n'au pututü călcä Françiozi in Lechïea Prusului in hotarele Muscalilorü.

Cu tôte acestea, fiindü Costandinü fratele impëratulü Alexandru, cu ostile la a-
 Costandinü vo- }
 esce pace. } ceste rësboie, si vëdiëndü că la tôte batalïile pierü multime de ostasi, si se face atäta mare si multä vërsare de sânge, si se cheltuiesce impëratiea din pricina Nemtilorü, s'au intimpinatü cu Bonaparte, si o, au disü, indestulü este atäta periciune de ömeni nevinovatï si atäta vërsare de sânge, poftimü să mergemü la frate-mieü impëratulü la Petruburgü, să facemü pace. Si

luându pe Bonaparte aŭ mersu amêndoi la Petruburgŭ, si făcênduse contine de arme, ostile s'aŭ odichnitŭ in pace, de amêndoue părțile, mergêndu uniŭ la altiŭ, bucurânduse de pace. Acolo s'aŭ priimitŭ Bonaparte cu cinste mare si cu ȝeremoniŭ impêrătesci, si heretisinduse impêratŭ după obiceiulŭ impêrătescu si ospêtânduse câte-va dîle, apoi aŭ făcutŭ pace intre ei, fiindŭ Costandinŭ mijlocitorŭ păcii, si dândŭ mâna unulŭ cu altulŭ aŭ strigatŭ pace vecinică să fie intre ei, si aŭ incorunatŭ pe Bonaparte să fie impêratŭ Franȝiei, incheindŭ pacea in scrisŭ, si cele ce aŭ luatŭ dela Nemti aŭ rêmăsŭ bune luate, ér Prusului iaŭ lăsatŭ unŭ priuȝipatŭ in care să se numescă totŭ craiŭ, cu ostile sale ôresce, însă supusŭ Franȝiei si dajnicŭ sumă de aurŭ.

Bonaparte s'aŭ intorsŭ la Franȝia cu mare bucurie, pentrucă s'aŭ incorunatŭ impêratŭ, de impêratulŭ celŭ ce n'aŭ voitŭ să fie impêratŭ; Franȝiozilorŭ tuturorŭ le aŭ părutŭ bine, si ministriŭ cu totă boerimea l'aŭ slăvitŭ cu mari laude, pentru isbândirea ce aŭ făcutŭ.

Dar mai ascêptă, o Bonaparte, să-tŭ vedŭ si tu sfêrsitulŭ, că Dumnedieŭ celorŭ mândri si înaltŭ cu mintea le stă impotrivă, că prin celŭ ce teaŭ înaltiatŭ, printr'acela va să te surpe din scaunulŭ teŭ, precumŭ scrie: Pogori-veŭ pre cei puternici de pre scaune, i proci.

Craiulŭ Engliteriŭ, fiindŭ-că eră una cu Muscaliŭ asupra Franȝezilorŭ fôrte s'aŭ mândiatŭ pe impêratulŭ Alexandru, că-cl aŭ făcutŭ pace cu Franȝioziŭ cei ce sunt vrăjmasi Engliteriŭ. Asemenea si ministrilorŭ Rosiei nu leaŭ fostŭ cu vointiă a face impêratulŭ pace cu Franȝioziŭ (precumŭ spunŭ uniŭ), găsindŭ cu cale că mai bine ar fi fostŭ să facă pace cu Turciŭ, si să dea rêsboiŭ cu Franȝeziŭ cariŭ sunt vrăjmasi impêrătiei Rosiei. Dar acêsta s'aŭ făcutŭ iconomie pân la o vreme.

Deci trecêndu unŭ anŭ la mijlocŭ, Bonaparte aŭ asupritŭ pe craiulŭ Ispaniei a rês-punde mai multŭ decătŭ ce aveă legătură cu Franȝia din vechime. Spanioru nesupuinduse s'aŭ scocioritu neunire si gâlcévă intre dênșiŭ, si s'aŭ rêdicatŭ cu rêsboiŭ unulŭ asupra altuia. Deci Spanioru avêndŭ ajutorŭ pre craiulŭ Portucaliŭ, s'aŭ inpotriyitŭ tare Franȝezilorŭ, si eră biruitorŭ Spanioru. Franȝiscus impêratulŭ Nemtilorŭ dacă aŭ vêdiutŭ că este biruitorŭ Spanioru, s'aŭ unitŭ cu dênsulŭ, si insoȝinduse la inpotrivirea lui Bonaparte, s'aŭ sculatŭ si elŭ cu rêsboiŭ asupra lui Bonaparte, ca dóră 'lŭ vorŭ birui să-si scôtiă tierile ce i leaŭ luatŭ. Bonaparte, precumŭ spunŭ uniŭ, aŭ rêdicatŭ 300,000 de ôste, si dândŭ rêsboiŭ cu Spanioru si cu Nemtiŭ, aŭ biruitŭ puterea lorŭ. Deci Spanioru cădiêndŭ la pace cu supunere la Bonaparte, si aŭ incheiatŭ pacea cu scăderea Ispaniei.

Deci Bonaparte aŭ poruncitŭ lui Vandon feltmasiarŭ, să orânduiescă ostile asupra Nemtilorŭ, si să mêrgă ôresi-cariŭ generaliŭ alesi să incungiure cetatea Viena si să o iea cu rêsboiŭ, si totă avutiea lăcuiitorilorŭ cetătienŭ să fie de prada ostasilorŭ, numai vistieriea impêrătescă, adevă aurulŭ argintulŭ si chârthiele adevă bancele, si mârfurile din fabricile impêrătesci să fie pe sêma impêrătiei sale.

Generalŭ cei orânduitŭ de Vandon feltmasiarulŭ pornindŭ ostile aŭ plecatŭ asupra Vieniŭ după poruncă cu mare îndrăsnire, si măcarcă eră ostile nemtiesci in potrivă, dar siaŭ deschisŭ drumŭ de rêsboiŭ intr'ênsiŭ, si trecêndŭ cu viteȝe aŭ trasŭ dreptŭ la Viena, (spunŭ uniŭ că si atunci fiindŭ generalŭ nemtiesci mituitŭ, nu leaŭ stătutŭ in potrivă, ci leaŭ făcutŭ cale), si sosindŭ la Viena fără veste aŭ incungiuratŭ cetatea cu osti si cu tunuri. Ér Franȝiscus impêratŭ pomeniduse cu ei in spinare, se miră ce să facă. Franȝioziŭ n'aŭ mai acceptatŭ nimicŭ alta, ci aŭ începutŭ a bate cetatea de tôte părțile. Nemtiŭ încă aŭ începutŭ si ei a se apêră din cetate. dândŭ cu tunurile, stândŭ Franȝiscus bărbătesce asupra vrăjmasilorŭ, dar n'aŭ pututŭ să se isbăvescă de ei, că tiindŭ rêsboiu 20 dîle, mai la urmă aŭ biruitŭ Franȝeziŭ, că sfărămândŭ zidurile cetătiŭ si intrândŭ in cetate cu rêsboiŭ aŭ prădatŭ pe toti cetătianiŭ, umplênduse de bogătie, si cele impêrătesci leaŭ luatŭ pe sêma lui Bonaparte, si mai sosindŭ osti franȝiozesci aŭ umplutŭ cetatea si aŭ luatŭ o supțŭ zaptulŭ lorŭ, si pe Franȝiscus luândulŭ ca pre unŭ robŭ, l'au pusŭ la pază mare. Deci cine pôte spune câtŭ aurŭ, argintŭ si bance din vistieriele Vieniŭ aŭ găsitŭ si aŭ luatŭ totŭ. Bonaparte sosindŭ si elŭ la Viena, aŭ poruncitŭ de aŭ făcutŭ din aurulŭ vistierielorŭ Vieniŭ, galbini pe numele si chipulŭ lui, si s'aŭ si făcutŭ, precumŭ se vêdŭ galbiniŭ pe turaoa Franȝiei.

Franȝiscus vêdiêndŭ că aŭ cădiutŭ in robie, aŭ cădiutŭ la piciórele lui Bonaparte să-lŭ

erte, si să facă pace, si să-î dea scaunul împărătesc Viena, să fie si el împărat, ér Bonaparte să stăpânească tierile ce i lea dat, si să-î dea si haraci pe tot anul, câte o sumă de cantare de aur si argint. Bonaparte a cerut zapis să-î dea si Ungaria totă, dacă se va mai rădica cu răsboi, si să nu aibă voie nimic a face fără scirea lui, si să fie supus Franței la câte i se va porunci, si dând contract Franciscus cu legătură la toate cererile lui Bonaparte, puind si acesta, ca Viena să fie ca un oraș, să sfărâme zidurile din prejur să nu se mai numească cetate.

Bonaparte s'a întors la scaun în Paris cu mare bucurie ca un biruitoare, si s'a rădicat ostile franțuzesci dela Viena, în Italia o sémă, si la Prusia în Lechia Prusului, si prin tierile care lea luat dela Nemți.

Să venim dar la istoria ce ne este înainte.

Generarii muscălesc după poruncă păziă tiéra despre Turci, si a făcut gătire să mērgă la Giurgiov să iea cetatea, fiind Giurgiov din cōce de Dunăre, si mergend a călcat numai varosiu, si s'a tras înapoi, că nu eră de ajuns osti muscălesc să pōtă lua cetatea, că nici din cōce de Olt nu cuprinsese Muscalii aceste 5 județe cu Craiova. Turcii vēdiend că nu sunt Muscali mult, se slobodiă din cōce de Dunăre câte 2 3 sute, si tăiă străjile Muscalilor, si prădă satele ce putea apuca bucate si vite, si până a se stringe Muscalii să le stea în potrivă, ei treceă Dunărea înapoi, si strică reu pe Muscali, că i aduceă tot cu carăle rānit la Bucuresci. Ér din cōce de Olt nefiind Muscali nici de cumu, a venit Turci dela Dii, dela Oréova, dela Necopoi, si dela Ostrov, si dela Cladova, si a cuprins aceste cinci județe, puind ei ispravnic si zapci, si s'a făcut ei mumbasiri, si a apucat pe lăcutorii satelor de zaherea, si a strins cât a vrut, de toate, pus a si analogie de bani, de casă, se de un lude, câte 40 de lei, si pe cine prindeă lă prădă, apucat a si mănăstirile, si cu silnicie lea prădat, deci s'a spārticat aceste 5 județe, care incotro putea scăpă din mâna Turcilor si a slugitorilor, dar boeri, igumeni, negustorii, a fugit în tiéra ungurescă, si s'a fost insoțit si pandurii ce a fost al curții domnesci de prădă cu Turcii ostroveni, si acestia mai reu prădă tēlhăresce si omoriă omeni în partea muntelui, asiă Turcii stăpāniă din cōce de Olt, si prada o trimiteă peste Dunăre în cetățile lor.

Dar mai sosind osti muscălesc la Bucuresci, domnul Ipsilant vēdiend că Turcii a cuprins tiéra de sus si a prădat-o, s'a sfătuit cu generari-comandiri Mitriston, si a rânduit comandir pe Isaia generari cu corposul lui, si cu tunuri, si câți-va husari, si cazaci, si dragoni pedestri de Moldova, si cazaci rumâni de al lui Ipsilant, si alte cete si căpitāni de Sērbii, de Arnăuti, cumu am arătat înapoi, adunāndse de o cam dată vreo 6000 cu tot, si trecend Isaia cu oștea Oltu, Turcii dacă a luat veste de venirea Muscalilor s'a tras înapoi si a trecut Dunărea, ér dacă a sosit Isaia s'a asediat în orasiu Craiova, si a rânduit ostile pe marginea Dunării să păzescă tiéra de Turci.

Isaia generari a fost om bun si întiept, creștin cu adevărat, si întiept, cu sciintia bună a chibzui ostile la răsboi cu Turcii, si păziă bine tiéra, si făcea dreptate celor ce se geluiă de supărarea ostasilor, eră si milostiv de faceă milă, si tot eră mulțamit cu măriă sa. Deci uninduse si cu Sērbii lui Cara-Georgie a trecut Dunărea de s'a lovit cu Turcii, si multe biruintie si isbāde a făcut asupra Turcilor, precum am mai arătat înainte.

Er în Bucuresci domnul Ipsilant stă de generari să bată cetatea Giurgiov să o iea să rămāie Dunărea hotar. Deci Mitriston comandirul a rânduit o sémă de oște cu un generari să mērgă să bată cetatea, si mergend a dat răsboi, dar cum s'a întemplat n'a folosit nimic, că a perit mult Muscali, si acel general a cădiut impuscat de Turci, si a rămas Muscalii fără ispravă. Si spun unii că pricina a fost dela comandir că a trimis oștea fără tunuri, alții erăsi într'alt chip diceă.

Mitriston cu Miloradovici generari a poftit dela principul Ipsilant prin vel-vistier, să-si arate măriă sa celibicu, de a-î mulțami cu 70 se 80 de pungi de bani pentru ostelă lor, precum iau mulțamit si boeri Moldaviei. Vel-vistier a spus lui vodă, ér măriă sa n'a voit să dea nimic. Vel-vistier ar fi dīs, bine ar fi măriă ta să-î mulțam-

mimă cu ce vei socoti. Vodă aŭ răspunsă : caută-ți tréba. Si întrebându-se vel-vistieră de către comandiru, aŭ dîsă că nu iaŭ dată vodă răspunsă. Comandiru aŭ cunoscută că vodă nu voiesce a-i mulțămî cu ceea ce aŭ cerut, si aŭ intrat ūriciune si pismă in-^{Vedî, de aici se începe scârba lui vodă.} tre ei. Inșă aŭ tăcută generariă a mai dîce ceva de banî, asemenea si vodă siaŭ făcăt ūitare.

Deci despre primăvară, aŭ mai grăit ūodă comandirului Mitrison ūă rânduiescă osti spre luarea cetății Giurgiovului. Mitrison ūiaŭ răspunsă, că mărfa sa nu este poruncitor ū generariilor si ostirei, ci este împăratul, si nu vor ūă-l ū scie între ostirea loră mai mare, ci ca un ū princip ū al ū tieri, să-si caute trebile tieri, si să le dea ce i s'aŭ poruncit de la împăratul.

Vodă s'aŭ scărbit ū si aŭ scris la Petruburgă împăratul cumcă generariă staŭ numai de balur si de tractati, si aŭ lăsat pe Turci de trec ū Dunărea si pradă raiaoa, si Miloradovi ūmbli să se înșore cu fete de boeri, si numai de mueri stă.

Împăratul aŭ scris comandirului Mitrison ū fôrte cu imputăciune, muștrănd ū de ne-hărnicia loră, asemenea si lui Miloradovi, să se părăsescă de mueri, si să stea de răsboi ū. Generariă cetind ū cartea împăratul, si vėdiend ū că le imputeză si-i muștreză că sunt ne-hărnic, s'aŭ umplut de mărfe, si aŭ scris si ei la împăratul cumcă urmėză poruncilor împărătesci, si Turci nu trec ū Dunărea, őr pentru a bate cetatea Giurgiovul aŭ mai făcută contine, că Turci siaŭ pus ū soroc ūă ėsă din cetate cu pace, si să o dea fără răsboi ū, si este închisă cu ostile împărăției sale impregiură. őr principul Ipsilant ū, ca un ū Grec mândru, se socotesce în mintea lui ca cum ū ar fi ca un ū împărat. Asemenea aŭ scris comandiru si feltmasiarul Prozorovski, pentru vodă, si pentru rāndul ostiri. Scris aŭ Mitrison si Turcilor la Ruscuc ū si la Giurgiov si la Braila, cumcă va dă pe māră loră pe beitul Ipsilant ū, ca pe un ū răsvrător ū, carele aŭ pricinut ū turburare si rēmirită între dōue împărăti.

Pasi priimind ū scrisōrea comandirului, si vėdiend ū ce leaŭ scris comandiru, s'aŭ bucurat ū, trimitiend ū poclon ū lui Mitrison ū sumă de galbin, rugāndul ca să le mai nārăvescă si să-i îngāduie a-si stringe sēmēnăturile si fēnurile ce le aŭ ale loră dincōce de Dunăre. Si asiă aŭ si făcut ū, că în primăvară, a cincea sēptēmānă din postul pascilor ū, aŭ poruncit de s'aŭ tras ū tōte ostile mușcălesc delă Dunăre inapoi, si aŭ intrat ū Bucuresci. őr satelor ū aŭ poruncit să se rēdice de pe marginea Dunării către munte spre Tergovisce.

Ipsilant ū dovedind ū că vor ū generariă să-l ū dea pe māră Turcilor ū, fôrte, reū s'aŭ scărbit ū, si nimic ū mai asceptānd ū, ci degrab ū s'aŭ gătut ū cu tot ū calabalicul ū, si s'aŭ apucat ū de sārētōsa, că într'o nōpte aŭ rāzmato tocmai la apa Buzeului, după cum ū spun ū că este în dreptul Brailei. Mitrison ū simtind ū de ducerea lui vodă, încă aŭ scris Turcilor delă Braila, să-i tīe calea să-l ū prindă. Dar Ipsilant ū, ca cel ū grigea, n'aŭ zăbovit ū acolo mai mult decāt ū jumētare de cēs ū, de aŭ mai rēsufat ū cai, si aŭ plecat ū, si trecend ū apa Buzeului aŭ scăpat ū din māră Turcilor ū, că Turci încă aŭ sosit ū după plecarea lui vodă la o jumētare de cēs ū, însă dōue cară mocānescă care aŭ fost ū mai în urmă cu calabalicul lui vodă, leaŭ spriginit ū Turci ū, si leaŭ luat ū cu tot ū.

Principul Ipsilant ū lāsă principatul Valachiei, si ajungend ū la Petruburgă, mergend ū la împăratul aŭ spus ū tōte pricinile si urmārile lui Mitrison ū si ale lui Miloradovi, si s'aŭ geluit ū cum ū aŭ fost ū să-l ū dea pe māră Turcilor ū. Împăratul Alexandru aŭ scris stafetă cu grabnic ū curier ū lui Mitrison ū, să mērgă la împărăție să răspundă la cele ce va fi întrebāt ū.

Mitrison ū vėdiend ū că pīrisie ū vor ū fi faptele la împăratul ū, si va cādē în urgē împărătescă, s'aŭ adāpat ū cu salepul mortii si aŭ murit ū, fiind ū papistas ū őr nu Muscal ū. Împăratul aŭ făcut ū pe Miloradovi mare comandir ū, fiind ū omul ū lui Costandin ū fratele împăratul ū, măcarcă l'aŭ invinovătit ū pe el ū, dar el ū s'aŭ îndreptat ū, că Mitrison ū aŭ fost ū comandir si poruncitor ū mai mare. őr la scaunul domnii s'aŭ orānduit ū de către împărăție a fi divan ū, si boeri divanisti să ocārmuiescă trebile tieri, si o vreme s'aŭ tīnut ū divanul ū urmānd ū după porunca lui vodă, si luă si māră sa din venitul tieri. Apoi începēnd ū boeri a scrie lui vodă, că nu se ajunge venitul tieri a dă lefile la ostile împără-

tesci si la alte cheltuieli ce se facu după poruncă, si nu au de unde să dea si măriei sale bani. Er vodă s'au scârbitu forte, si spunu cumcă au mersu la împăratul Alexandru, si au inchinatū tiēra să fie a împărăției Rosiei, si să se iea venitul pe sēma împărăției, si pe măria sa să-lū miluiēscă împărăția cumū va socoti. Împăratul au trimisū pe unū generarū să fie in locū de domnū, vechilū împărătescū, capū mai mare alū divanului, si fără de dēnsulū nimicū să nu se facă de boeri divanistū, si elū să insciintieze la împăratul lucrurile cele mari ce se cuvine a scī împărăției. Er pricinile ce se vorū întēplā intre orășiani si intre ostasi să se judece la judecata ce se numesce politie. Er luī Ipsilantū iau datū 80 de sate de rumāni adecă iobagi din satele lavrei Chievopecerski, fiindū că acea mănăstire are multime de sate iobagi, să fie luī vodă venitu dela acele sate, precumū ieaū dela rumāni si alti domni cari au sate, după obiceiulū si orânduieila ce este pe la acele tieri. Si iau datū si unū saraiū de lăcuiutiā, spunū unū că iar fi orânduitū să i se dea si câte-va miī de ruble in totū anulū dela vistieria împărătescă. Si asiā Ipsilantū siaū luatū dioa buna dela domnia Tieri-Rumānesci, dāndū vodă si unū feciorū alū luī să slugēscă împăratulū, pe care l'au incinsū cu sabie de locū.

Miloradovicī rēmāindū comandirū, nezāticnindulū niminea, s'au insuratū si au luatū pe fata banulū Filipescu, că si mai nainte au avutū a face cu casa Filipesculū prietesiugū, si se robise cu pofta muerēscă, si stā numai de baluri si tractatii. Er Turci s'au adunatu multime multā, si au făcutū ordie din cōce de Dunăre, aprōpe de Bucuresci dōuē cēsuri, gātinduse să dea nāvalā in orasiū, si lovinduse cu Muscali, de-i va birui, să robēscă orasiulū cu micū cu mare, si caselorū să le dea focū de tōte pārtile. Boeri vēdiēndū că Turci s'au strinsu multi, si au făcutū ordie aprōpe de orasiū, si vēdiēndū că Muscali sunt puçini, si nu voru putē stā in potriva Turcilorū, că ostile erā adunate la Lechia asupra Françezilorū, că încă nu făcuse pace, au mersū la Miloradovicī si siaū cerutū voie să scōtiā calabalicurile afarā din orasiū si haremurile. Miloradovicī leaū datū voie. Si mai trecēndū câte-va dile, au disū boeriū că vorū să ēsā si ei afarā din orasiū. Miloradovicī au disū să ēsā dacă l'e frică ori care va vrē, numai să rēmāie cei ce sunt rānduiti a dā ostilorū cele ce le trebuiesce, si luāndū acestū rēspunsū boeriū, s'au rēdicatū de au plecatū din orasiū. Erā orășianiū dacă au vēdiutū că fugū boeriū si mitropolitu cu episcopii, s'au spartū totū orasiulū, fugindū toti in tōte pārtile unde leaū vēdiutū ochii de frică. Dar boeriū, si mitropolitu cu episcopii, igumenii, archimandritii, negustorii, si cei cu putere, au intratū in tiēra unгурēscā de au umplutū tōte orasiiele. Si să fie vēdiutū cineva spaimā si fugā, că nu erā drumulū numai plinū de carā, ci erā câte trei patru sirēguri alătura, er la locuri strimtorate si la poduri dā nāvalā care să apuce inainte, si se incurcă carāle, cărutiele, butcile, de nu puteā să trecā, o, mare erā frica, cumū iar fi gonitū cineva, insā Turci stā pe locū. Decī Miloradovicī vēdiēndū că Turci s'au si mai apropiatū de Bucuresci, temēnduse, că de va intrā in orasiū, vorū strică orasiulū si va strică si ōstea si vorū peri cu totulū si se va invinovatī de către împăratulū, asiā-dar au lāsātū tōte chefurile si au poruncitū tuturorū tisturilorū, in grabū să se gātēscā de rēsboiū, si gātinduse ostile cu totū tacāmulū si cu tunurile, dar nu scieā nimini din orășianiū ce mai rēmāsese, unde va să mērga ōstea, ca să nu afle iscōdele Turcilorū, si intr'o di la apusulū sōrelui au plecatū cu tōte ostile din orasiū spre Colintina, si esindū Muscali, ōmeniū diceā că fugū de frica Turcilorū, si dacă au esitū ostile la câmpū, Miloradovicī au împārtitū ostile in dōuē pārti, si leaū rānduitū care pe unde să mērgā, si cazaci cu ceealaltā cālārimē iau rānduitū pe de altā parte, si mergēndū in nōptea aceea cu tăcere si cu povatiā de iscōde, si in vērșatū de diori au lovitū ordia Turcilorū si au inceputū a dā cu tunurile, si apropiinduse piota dāndū cu puscile grōznicū, si lovindū de dōuē pārti, cazaciū încă iau lovitū de altā parte, au turburatū pe Turci, insā Turci n'au datū dosulū, fiindū multime, ci stā de rēsboiū si dā si ei cu tunurile si cu sisinele, si cālārimē se slobodiā in piotā de Muscali, dar piota s'au făcutū ca unū zidū indreptāndū puscile cu panganeturile de se intiepā caii Turcilorū, si cu tunurile neincetatū dā focū iute. Asiā-dar tiindū rēsboiulū siese cēsuri cumplitū, nebiruinduse nici o parte, cădiēndū ostasiū si dēntro parte si dintr'alta, si mai in de sērā, dat'au nāvalā dragonii husarii cazaciū anāutī ce erā cu sabiile, in Turci, si rēsbindū, au inceputū a dā Turciū dosulū, fugindū spre Dunăre,

si au fostu isbânda Muscaliloru, perindu Turci, spunu, 6000, si dicu ca au fostu ordiea Turciloru de 20,000, er Muscali spunu ca au fostu de toti 8000, si au peritu si din Muscali 1500, si la urma Muscalii au cotelitu pe Turci cei morti, si au câstigatu din destulu pentru rachiitia si vinitia. Si in tomnă s'au adunatu orasiulu, fiindu-că Muscalii au făcutu pace cu Francezii, si au venitū ōste muscālăscă din destulu. (si s'au implinitu unū anū.)

Feltmasiaru Prozorovski mai in ernă au venitū dela Iasi in Bucuresci, si siediendū câte-va dile, făcut'au o tractatie mare si slăvită, si cu 24 de musicanti, si ospetandū cu toti generarii, intr'alte cuvinte au imputatu generariloru ca nu sunt sârguitori asupra Turciloru să facă biruintia si isbândă, avendū atătia ostasi viteji, si apoi au plecatu pe marginea Dunării, să vadiă hotaru Tieri-Rumânesci, si au mersu până la Calafatu in préjma Diiulu, si de acolo intorcendū s'au dusu la Iasi in Moldova unde 'i eră conacu, si bolnăvinduse au muritu, fiindu si bătrân.

Apoi au venitū in loculū lui Prozarovski feltmasiarū sēu vechilū, Pangrationū. Acesta s'au purtatū cu vitejie asupra Turciloru, ca cu venirea lui au mai venitū si ōste, Muscali si Cazaci, si indatā au incungiuratu cu osti cetatea Braila, si indreptandū tunurile cele mai mari asupra cetăti au datū in ziduri, si fărāmându zidulū pe două locuri, au intratū cuostile in cetate, si pe toti Turci cei ce venise din lăuntru de au fostu scosū pe Muscali, pecumū am scrisu inapoī, iau pusū subtū sabie, pe nici unulū n'au lăsatū viu. Eră pe cetătianii pământeni după multă a lorū rugăciune si dare de multī galbini iau ertatū. Muscalii au cotelitu pre cei omoriti si au câstigatū destulū de vinitia, asemenea si pe cetătianii iau prădatū ōstea muscālăscă. Apoi au poruncitū Pangrationū de au inerbatū zidurile cetăti cu barutū, si aprindiendū leau sfărāmatū din fația pământului, să nu mai aibă Turcii locū a se inchide intr'ēnsa, eră varosiulū cetăti l'au prefăcutū cu focū in cenusie.

Eră Ismailu cetatea, fiindu cu mare tărfe, avendū siantiuri impregiurū, ca să nu se piērdiā ostile n'au bătut'o, ci au inchis'o cu osti impregiurū, să nu pōtā Turcii a esi afară până vorū firsi zahereaoa. să-ī scōtiā cu fōmea, er varosiulū l'au arsu cu focū, si viindū poruncă dela impēratulū s'au dusū Pangrationū la Lechīea. Isaia generarū imputernicinduse cu osti mai sosindū la Craiova, au datū rēsboiū fōrte tare cu Sērbii impreunānduse preste Dunăre, si au luatū cetatea Cladova, si au opritū drumulū Dunării, si multe sieici de mār-furi au luatū, si Ostrovulū iau inchisū calea la cetate, si au luatū cu rēsboiū Sfetī-slamū, si au prădatū orasiu. Făcut'au rēsboiū cu Turcii si la Negotinū, si biruindū l'au luatū si l'au prădatū, si alte multe isbānde au făcutū, si pe multime de Turci iau datū mortii.

Deci dacă au plecatū Pangrationū au venitū feldmasiarū mare, Kamenski, care in limba rumānescă va să dică, alū pietrii, sēu pietrariulū, acesta cu adevēratū s'au numitū cu unū nume ca acela care si cu fapta si cu lucrarea l'au arētatū, că-cī ca cu o piētră vērtōsă au sfărāmatū pre vrājmasi, si cu vitejēa si biruintiele lui au ingrozitū pe vrājmasi, atātū câtū si de numele lui aūdindū vrājmasi că sosesce se infricosiā. Fost'au Kamenski omū inaltū cu mintea, si nu iubiā desfētările, puçinū māncă, puçinū durmiā, une ori rēzmatū in scaunū luā puçintelū somnū, chibzuitū la rēsboiū, grigiulivū fōrte, pe generari iau opritū de a mai gonī balurile, poruncindule să stea de rēsboiū, infricosiāndū cu pedēpsă impērātēscă, asemenea si pre boeri iau opritū dela baluri, si musicile leau opritū de totū, cu butcile nimitēa să nu umble pe poduri fără numai generarii si boerii cei mari si bētrāni să mērgă cu carētele lorū unde vorū avē trēbă, însă in pasulū cailorū ca să nu se facă sgomotū pe utilitiā. Poruncit'au si ostilorū ca să nu supere pe lăcuiitori mai multū de câtū le este porunca. Si a pururea umblā Kamenski pe giosū pe ulitie cu unulū sēu doi soldati după elū, de luā sēma ce se face prin orasiū, si mai multū pentru aceea oprise butcile ca să-ī fie slobodū umblarea pe poduri.

Să spunemū si de urmările feltmasiarului Kamenski, că după cercetarea si pliroforia ce au luatū, cumū au mersū rēsboiulū, fiindu-că se făcuse pace cu Francezii, precumū am dīsū, au venitū multime de osti muscālăscī, de eră ca lăcustele. Mers'au la cetatea Ismailū, si vēdiendū că cetatea este tare, si de va face năvală preste ziduri, se prăpădesce multă ōste, ci au mai intăritū incungiurarea cetăti cu ōste, mai inmultindū ōstea carea o pusesē Pangrationū de inchidere, însă au poruncitū de au aruncatū in cetate câte-va cumbarale din a-

vantopuri, si au făcutu fărămare înlăuntru, dar n'au pututu nimeri barutana adecă prăfăriea precum ū eră socotéla, că dacă va nimeri prăfăriea si luându focu se va sparge zidurile cetății, si lasându cetatea Ismailu închisă cu osti împregiurū, au mersu cu o sémă de osti la cetatea Silistra, ce se numesce Dârstorū. Acea la Silistra asiediându corposulū ostilorū, si măcarcă eră cetatea dincolo de Dunăre, pe cōsta unū delū, dar au datū rēsboiū cu Turci si din cōce si din colo de Dunăre, trei patru batali mari, si biruindū mai la urmă pe Turci, au spartū cetatea cu tunurile, si au peritū multī Turci, 15,000 de Turci au peritū, si din Muscali încă au peritū, prins'au viū pe unū pasia si pe unū Pelivanū-aga, ce au fostū vestitū la rēsboie, încă si pe unū vodă ce au fostū odată domnū la Moldova, Chilimachū, că si domni umblă cu Turci la rēsboiū pentru lefi si ca să se hrănescă, precum si Costandinū Sutiulu au umblatū; luat'au si orasiulū Dobritia, si viindū la Turtucaia, orasiū mare vestitū, l'au luatū cu rēsboiū, luat'au Târnovulū celū mare si Gabrovulū, si Lovtia si Ghiatropulū, si Rasgracu adecă Arnăutchfū, si Provatu si Ghenipazarū, si Ischitiūma, si Osmanpazarū, si Pazargicu, si Cavarna si Sistofu. Aceste orasie si cetăti cu rēsboiū leau luatū Kamenski cu ostile muscălesci. Si au peritū multī Muscali, dar si Turci fără numărū au peritū. Er Necopoia, Turnu, Cladova, Ostrovulū, Sfetislamū, si altele, leau luatū Isaia cu Sērbi insocinduse, precumū mai susū am istorisitū.

Deci Kamenski făcēndū poduri pe Dunare pe trei locuri treceā ostile muscălesci si intr'o parte si intr'alta ca furnigile. Mi spuneā unū archimandritū, părinte bētrānū cinstitū, că ar fi trecutū preste unū podū ce-lū aveā Muscali asediatū preste foi de vite boi si vaci si bivoli, cu mare mestesiugū incheiatū, si nu numaī ostile că treceā preste elū, ci si tunurile cu rōtele lorū si cu cai trāgēndule treceā, si spuneā că mergēndū pe elū ori-ce greutate, se cufundā podu cu foi în apă de esia apa de o palmă in podū, asiā inainte se cufundā, si din dērētū se rēdicā si se scură apa, lucru minunatū cu intielepciune făcutū. Deci venit'au si la cetatea Rusciucu, si in două rānduri dāndū tare rēsboiū si cu tunurile bātēndū cetatea n'au pututū birui, că Turci forte tare au stātutū in potrivă, dāndū depe tabiile zidurilor si ei cu tunuri si cu puscī, de au umplutū sian-tiurile cetății de Muscali. Deci Kamenski nu s'au lāsātū, ci peste puține dile s'au gătītū cu osti, si au pusū tunurile cele mari in prējma zidurilor cetății, si au datū cumplitū rēsboiū a treia oră, si incepēndū a fărāmā zidurile despre o parte, si dāndū nāvală ostasi au intratū in cetate, si au făcutū mare vēsare de sānge in Turci, poruncindū Kamenski să le rēsplătēscā sānge pentru sānge, si potolinduse rēsboiulū au prādatū cetatea, si avutiile cetătianilorū, de s'au umplutū Muscali de bogătie si de scule argintārī, dar mārful si bēcānī, spunū că Kamenski cu pēlēriea impērtiā galbinī la ofiēieri, ér Muscali vindeā cele ce prādase pe fie-ce, erā si aramă multă pe 20 par. ocaoa, incātū Muscali cereā la marchitanū o pāne si o oca de vinū, si-i aruncā unū galbinū. Dar Kamenski nenumēratā sumā de galbinī au luatū dela Boșneag-pasia de l'au ertātū cu viētiā, si trecēndulū pe suptū sabie l'au sloboditū. Deci Kamenski au poruncitū de au inebatū zidurile cetății cu barutū si leau datū focū de s'au risipitū din faēia pāmēntulū, ars'au împregiurū varosiulū, multime de case, de leau prefăcutū in cenusie, si s'au mistuitū de focū cāte si cāte mārful feliū de feliū, încă si jitnitiele cu bucate. Spunū uni că au fostū insciintiatū Kamenski la impēratulū Alexandru pentru stricāciunea ostilorū la bātaia cetății Rusciuculū, si iar fi scrisū impēratulū, să batā cetatea si să o sfārame să spargā cuibulū Turcilorū, că impērătēia are osti din destulū, precumū si erā, că-ci cātī peria alti veniā la locū, si nu se impuēinā ostile Muscalilorū.

Erā pasia dela Giurgiovū vēdiēndū că s'au luatū cetatea Rusciucu de Muscali, ce erā spriginéla Giurgiovulū, n'au mai stātutū in potrivă, ci au deschisū cetatea si s'au inchinatū cu tōte agalele, lui Kamenski, cu poclonū puindū pe o tavā chieile cetății si plină de galbinī, dāndū si ostilorū o sumā de ruble turcesci pentru vinitia. Dat'au generarilorū cāte unū armēsariū, impodobitū cu rafturi, asemenea si lui Kamenski iau datū ce au poftitū. Deci Kamenski au lāsātū pe Turci din Giurgiovū si pe pasia cu tōte agalele, de s'au dusū cu pace unde au voitū, si cetatea n'au stricat'ō ci au luat'ō suptū zaptū. Pasia din cetatea Ismailū cu Turci n'au mai pututū suferi fōmea, că au fostū muritū multime de Turci in cetate de fōme, si siau māncatū si cai in locū de carne de ôe cu urezū, fiindū-cā doi ani si mai bine au fostū închisi cu osti împregiurū, aū deschisū cetatea si s'au inchinatū generarilorū,

dândule multă bogăție de bani, si armăsari împodobiți de Misir, ca să nu-î strice, si au mulțămîtu si ostile, si iau lăsatu de s'au dusu cu pace, si au intratu Muscalii de au umplut cetatea.

Deci insciintîndu Kamenski pe împăratul Alexandru pentru biruintiele ce s'au făcutu, si pentru cetățile i orasiele ce s'au luat de la Turci, cu ajutoriul celu de sus, prin vitejia ostiloru împărăției sale. împăratul s'au bucuratu si au trimisu lui Kamenski cavalerie împărătească de multu pretiu, si cu laude l'au incununatu ca pre unu viteză si biruitoru si întaiulu feltmasiaru, scriindu, stupai napred, adecă, să mergă inainte.

Eră Isaia generaru, luat'au cetăți si orasie, precum am scrisu, precum si Ostrovulu tiindulu inchisu până au esitu Turcii de fōme, însă nu s'au băgatū Muscalii in cetate, ne avîndu la ce, si Turcii n'au mai îndrăsnitu să intre să pătîmescă fōme, măcarcă n'au mai pututu, fiindu drumulu inchisu alu Dunării de osti Muscali si Sîrbi.

Eră cetatea Diiulu fiindu vestită de tîrîea ei, nu s'au apucatu Isaia a o bate ca să nu se pierdă oste multă, ci au incungiurat'o si au inchis'o cu putere de oste Muscali si Sîrbi, însă au esitu Turcii dientii la răsboi de față până a nu fi inchisă, si s'au lovitū cu Muscalii si cu Sîrbi, dar biruiti fiindu, au cădiutu mult, si câti au rămasu vii au scăpatu in cetate, er pre cei mortu după ce iau cotelitu ostile Isaii, iau aruncatu in Dunăre să se scalde. Apoi Mola-pasia au trimisu la Isaia cu cheheiaoa lui mare poclonu galbinu, si l'au rugatu să nu bată cetatea, că de va rămâne biruintia si stăpînirea împărăției Rosiei, elu va fi plecatu si va răspunde ori ce se va cere, si Turcii din cetate nu va mai esi la răsboi. Asiadar Isaia cu ostile lui si cu Sîrbii lui Cara-George făcîndu răsboie asupra Turcilor, si biruindu, au cuprinsu si acea părcea de tîeră ce se numesce Craina cu tōte orasiile ei si cu cetatea Cladova intru stăpînirea sa, in care Craină sunt trei judecie mari totu Sîrbi, stăpînduse de trei oberkineji, si ei le iea birulu si-lu trimite la împăratul la Cîarigradu, si ei judecă tōte pricinile tierii, însă este si unu Turcu judecătōriu, ce-l dice voevoda, ca unu beșli-aga, si cîndu are vreunū Sîrbu cu Turcu pricină judecă voevoda cu oberkineji.

Deci trecîndu trei ani dela venirea Muscalilor, Isaia se facuse cu bunătățile lui in Craiova ca unu pămîntēnu, dāndu tuturor boeriloruviinciosă cinste, si cu ostile eră bunu, si le dă lefi mari, însă la Arnăuti i Sîrbi si celoru străini, er Muscaliloru le dă după orînduiea împărătească, si celoru ce i se geluia de nedreptate i mîngăia si le făcea dreptate cu indestulare, si tiindu Dunărea cu pază dela Diiu până la Ostrovu, intercase pe Turci de nu putea trece nici in Tîera-Rumănescă nici in Craina nici la Ostrovu.

Eră odinioră întemplantuise a trece Dunărea spre cercetarea ostiloru, si intr'o di fiindu la masă cu ofițierii lui si ospetāndu (asiă s'au doveditu) iau trimisu nisce agale din Diiu sēu pōte fi dela pasia, poclonu o baclavă fōrte frumōsă si cu gustu bunu si mirositōre, încă si zaharicale, in care au fostu băgatū Turcii otravă, cāndu au făcut'o, si priiminduse au pus'o in masă. Isaia vēdiēnduo că este bună la vedere si dulce la gustare au mîncatū dintr'ēnsa, încă si doi ofițieri au mîncatū, si indatā bolnāvinduse după scularea dela masă, au venitū la Craiova, si cātāndulu doftoril să-l ajute, iau mai prelungitū viētia căte-va dīle, și au muritū, asemenea si acei doi ofițieri au muritū cei ce au mîncatū baclavă. Asiă au fostu sfîrsitul generarū Isaii.

Eră in urmă după mōrtea Isaii generalu, au venitū in loculū lui Zasū generalu, care acesta fiindu omū reu, spunu unil că n'au fostu Muscalu crestinu, ci au fostu papistasiu, sēu luteranu, ori calvinu, si au făcutu multu valu tierii, necājindū lăcuiitorii tierii si pe orășianl. Acesta au nāscocitū să facă siantiu mare impregiurulu orasiulu pentru ostire, precunū au si făcutu după cumu se vede. Dar cine pōte spune nevoile si necazurile si chinurile ce au trasu si au pătimitū bietii crestinii, că poruncindū ispravniciloru dintr'aceste cinci judecie de au adusū multime de omenī salahorī de iau pusū la săparea siantiulu, si fiindu vreme de ērnă, dīoa sāpă la siantiu, pāzindul si silindul saldatiil muscali după poruncă, eră sēra i inchideā prin besericī si prin curtile besericiloru in ziduri, si fiindu bietii omenī udi de ninsōre si ploī reci, si flāmēndi, si fāră focu, muriā de geru si de fōme, si nu puçinl au muritū, încă si saldatiil cei ce-l pāzia nōptea degeră. Asiă cu nemilostivire acestū generarū au cās-nitū omenil, si l'au blestematū tîera si totu norodulu.

Éră vitézulă Kamenski, după ce au făcută mari biruinte, și au luat cetăți și orășe peste Dunăre, precum mai sus am arătat, au pornit ostile înainte, și câte orășe și casteluri le-au fost în drum, toate le-au spart și le-au pradat ostășii, apoi le-au dat foc, érá Turcii nu se mai opriă fugind, toate lăsându de frică, că-l îngrozia numele lui Kamenski; mare pagubă și prăpădenie se făcea Turcilor. Deci sosind ostile la Cogea-valtacă, adecă muntele cel mare, au tăbărit acolo suptă pōla muntelui, și s'au pus la orânduie la toate corpusurile cu tunurile și gephănalele lor, pentru că acest munte nu are drum să-l trecă cu caru, ci numai potecă de picior și calul să-l tragă după el, și se aducea zaherea ostilor din toate părțile acolo.

Spusu-mi-au unii, cari dicea că au vădit și cu ochii, cumcă au fost venit la București o oște ce le-au fost dîcînd Calmușii, cu masdrace și alte arme tot ca ale Cazacilor, și călări, în starea trupului scundateci și groși, cu cap mare, și fruntea lată, și obrazul mare, éri ochii și urechile mici. Acest nîm de omeni spuneă tot că n'au nici o lege și nu cred nici într'un chip, numai de porunca împăratului ascultă și se supun. Aceștia spun că mîncă ori-ce vedeă și le esia înainte, și dobitoce necurate, și jigăni, nu alegea nimic, încă și crud și gol fără pîne se mîlaiu, încă și carne de om au fost mîncănd, pentru că la venirea lor au fost dat poruncă Kamenski să-și păzescă omenii copii și fetele de către ei, dar ei dovedind ulitiile pe unde lăcuesc Ovreii, mergea pe poduri repede cu caii, și dacă vedeă vreun copil se fătisora de Ovrei, se slobodia ca uliul plecînduse de pe cal, adecă de călare 'i răpia și-l băga în traista calului ce o avea la oblanț și fugia, și esîndu afară la ordie, nōptea 'l frigea întreg și-l mîncă cu tovarășii ce-l avea. Deci geluînduse Ovreii că le mîncă copiii, și dînd bani mulți lui Kamenski, iau rădicat din București, și iau trimis la ordie de la Cogea-valtacă, acolo asediînduse, Cazacii și cu aceștia Calmușii se sculă câte o sută și mai bine, pōte și două sute, și se ducea nōptea, însă ziua trecea muntele și se tînuia prin păduri pînă în serată, apoi pogoria fără veste în orășe și în sate turcesci ce éra dîncolo pe suptă munte, și dă năvală cu masdracele în Turci, și răpia pradă ori-ce găsea, și lua tot, mai vîrtos vite ca să mînce la ordie, éri Calmușii aducea disăgă pe cai fete și copii de Turci și-i mîncă, a ore 'friptură, a ore rasol, și bea horelă de la marchitanii, măcar să fie fost ocau un galbin, dar éra cu indetulare la marchitanii de toate, că făcea mare negustorie ca la un belci mare, și câștiga bani în greu. Turcii dacă au vădit că le mîncă copiii și fetele Calmușii, iau cuprinsă mirare, de au fost dîcînd, anasini-sactim, ce legheone de omeni au adus ghiaur muscal să ne mînce copiii, și tare s'au îngrozit de Muscalii vădînd că au sosit și au tăbărit ca lăcuse la acel loc. Spuneă unii de acești Calmușii, că la drum dacă găsește ori cal ori om cădit mort de rēboie, taie pecin de carne din armuri din năp, și le așterne suptă siea în loc de ebancă stringîndu tare cu chinga, de se colesiesce fiînd 'el călare suptă siea, apoi o lua și o mîncă ca pastrama de Țarigrad seă ca ghiudenu, și încă gōlă une ori cîndu nu i se întemăla sîn, și bē horelă, apoi începe a cîntă și a-și face voie bună.

Împăratul turcesc au scris lu Bonaparte că de ce au făcut pace cu ghiaurul, nu vede că va să supue împăratia lui, adecă a Țarigradului, apoi el cum va pute să rămăie în pace, ci să se scōle cu rēboi asupra Muscalilor.

Ér pe de altă parte vădînd că cetățile de la Dunăre s'au luat și s'au fărămat toate de Muscalii, și toate orășele le-au pradat și le-au pustiit prefăcîndule în cenusie, și nu mai pot stă inpotrivă ostilor muscălesci, că-clă au slabit fărămîndulise puterea de feltmasiaru ce are nume piétră; au poruncit vezirului să deschidă cuvînt către Kamenski pentru pace, și să pue în lucrare trebuința păcii.

Bonaparte au stricat pacea, și s'au sculat éri cu rēboi asupra Muscalilor ca un vrăjmas nestemperat.

Împăratul Alexandru al Rosiei au tînut sfat cu ministrii lui, pentru Franțezi, ce va face. Ministrii au găsit cu cale ca împăratul să priimescă a face pace cu Turcii cu cātă interes adecă câștig se va pute de o cam dată, și să pornescă rēboi asupra Franțezi-

loru să sfărâme capulă răutătiloru, si cu împăratulă Otomaniloru mai la urmă 'si va căută de nu se va potoli de asupra împărăției Rosieî.

Alexandru împăratu au grăitū către ministri, cumcă asupra Franțeziloru trebuescū osti multe, ără ministrii au disū către împăratulū: te temī măriă ta de unū unchiăsiū bătrânū; osti vomū răspunde cu totī knejii de obsce, si nu vei avē împărăția ta lipsă de ostasi. Asiă-dar s'au datū porunci pe la totī knejii, adecă domnii, ca fiesce-care din prințipatulū lui, adecă diu tiēra lui, să răspundiă omeni de ôste, insă omeni alesi, sănētosī, vērtoși si voicī, si să se facă gătire de tôte căte trebuescū de rēsboiū mare asupra Franțeziloru.

Ēră Turciloru li s'au datū răspunsulū prin feltnasiaru Kamenski prin carele au deschisū vezirulū cuvētū de inpăciuire, cumcă si împărăția Rosieî este voitōre de pace. Kamenski pe acea vreme s'au bolnăvitū de lungōre, si au rēposatū, si împăratu Alexandru fōrte s'au intristatū si iaū părutū reū de mōrtea lui Kamenski. Ēr Turciū s'au bucuratū că au scăpatū de piētra cea vērtoșă carea reū iaū sfărāmatū. Dar încă odată s'au tīnutū congresū pentru pace cāndū ără Prozorovski feltnasiarū, si cerēduse de către împărăția Rosieî, să dea pōrta Ćiarigradulū aceste dōne tieri Valachia si Moldavia cu pace, si să întōrcă tōtă avutīea casii lui Alexandru Vodă Ipsilantū ce iaū luat'o fāră dreptate, si să plătescă cheltuiēla rēsboiului de cāndū s'au începutū. Ēr vezirū-pasia care ără la congresū au cerutū ca aceste dōne tieri să rēmāc ēr suptū stăpānirea portii, si să dea Muscali si Crimulū inapoī. Prozorovski audindū de Crimū, au disū către vezirū-pasia: Crimulū ceri ebitvoiu mater; si spunū că l'arū fi scosū pe vezirū-pasia cu rusīne din gongresū.

Să spunemū si de mōrtea bătrānului Alexandru vodă Ipsilantū, că după ce ^{Vedī de mōrtea lui Ipsilantū.} s'au instiintiatū împăratulū turcescū cumcă elū au datū scire si invētiatură fiu-^l seū Costandinū Ipsilantū vodă, ca să fugiā din Bucuresci să scape la Muscali, si cumcă fugindū la Muscali au scocioritū rēsmitiriā asupra portii, au poruncitū împăratulū lui Ianiciarū-agasū de au mersū cu o mie seū dōne de ianiciari, si fāră veste au incungiuratū casele lui Ipsilantū, si prindiendū pe vodă Ipsilantū iaū pusū lanțu de gātū, si la piciorū cătusī si obedī de fierū, si l'au închisū in temnitia ce-l dice edicula, luāndū atuncī după porunca împăratului tōtă avutīea ce au găsitū in casele lui de pradă, lāsāndū numai zidurile gōle. Apoi peste căte-va dīle l'au scosū la meidanū, adecă la locū de privelisce, si stāndū vezirulū de fačiă, au poruncitū la gelatī de l'au începutū a tăiā din tôte incheeturile, adecă dela degetele māinilorū până la umere, care sunt siepte-spre-diece incheeturi la o mână până la umere, asemenea si la altă mână ēr siepte-spre-diece, si la piciorē ēr dela degete până la incheeturile armurilorū la trupū, 13 incheeturi la unū piciorū, si alte 13 la altū piciorū, care facū de tôte incheeturi 60, si rēmāindū numai trupulū tăvălinduse in sange iaū tăiatū pe urmă capulū. Acestū chinū au suferitū bătrānulū Ipsilantū dela nemilostivulū tiranū, invinovatindulū că elū fostū pricinuatoriulū rēsmitirii inre împărăti.

Ēră pacea intr'acestū chipū s'au incheiatū. Congresu nu s'au făcutū, ci numai împărătiū prin scrisori unulū către altulū s'au intielesū si s'au invoieitū la tocmēla pāciū, trimitiēduse scrisorile prin curieri împărătesci legate după obiceiū.

Si au datū pōrta împărăției Rosieî să stăpānescă patru cetātī, adecă, Hotinu, Benderu, Chilia seū Chilichia, si Ismailu, si trei judecie din Moldova, si Basarabia, ēr Muscali au lāsātū Valachia si Moldavia ce au mai rēmasū, (fiindū-că stăpānescū si Nemtiū trei judecie din Moldova), să fie ără suptū stăpānirea Ćiarigradulū, si spunū că au datū pōrta si cheltuiēla rēsmitirii la Muscali, si legātuinduse pacea cu ponturi, ca să nu mai facă Turciū crestiniloru reū seū vreo asuprēlă, ci cu bani si cu tocmēlă să cumpere ce vorū voi dela lăcuiitorii tierii, cumū se vorū putē ajunge, si să nu mai prade tiēra după cumū au prādat'o cārjālī si pasvangīi, si dela domnulū țierii să iea haraciulū celū orānduitū, si să nu-lū lipsească din domniea tierii fāră scirea împărăției Rosieî, măcarū să fie si in vinovătīe, si asiă s'au rēdicatū ostile muscălescī din tiēră, si dupeste Dunăre. Ēr acolo la Cogea-valtacū unde ără corpusurile ostilorū in pōla muntelū încă cāndū au sositū acolo au poruncitū Kamenski de au cioplitū intr'unū steiū de piētră inchipuindū seū alegēndū intr'ēnsulū unū stālpū netedū, pe care stālpū au scrisū cu slove cioplite in piētră intr'acestū chipū: Cu ajutoriulū lui Dumnieiēū până aici au biruitū armele puterniciū împărăției nōstre Rosieî, fiindū cur-

Lăsat 1812.) gerea aniloră lētu 1812, inchipuindă si gripsoră in piétră, pecetea împărătescă.

Intr'acéstă diastimă de vreme a răsmitit s'au făcută o nespusă si nepovestită scumpete care n'au mai fostă nici odată in lume, pentru care să insemnămă din parte ca să rămăie de a scîi fiil cei ce se voră nasce. Făina de grău 24 lei suta, mălaiu 13 lei suta de oca, vinu până la 50 par. ocaoa s'au suită, rachiou prostă 70 par. ocaoa, ér anasonă 3 lei si 4 ocaoa, găina 50 par. si 60, ună ou 6 par. si 8, curcanu 4, 5 lei, ér la Bucuresc 8 lei, pescele morună próspectă doi lei si jumătate ocaoa, crapu somnu 2 lei, a ôre doi zloti, cosacu măruntu care eră o pară ocaoa s'au suită ună leu ocaoa, ér icrele rosii 4 lei ocaoa, ér negre 5 lei si 6, untă de lemnă 5 lei si 6 ocaoa, lemnele caru 5 lei si 6, ér la Bucuresc 10 lei caru, si 12 lei. Ér vitele, cală prostă 100 lei, ér mai bună 200 si 300, încă si 500 ună cală, vaca cu vitelă mai de giosă 40, 50 lei, si 70 lei vacă bună, boi de jugă 100 lei părèchea, mai bună 120, 150, si 170 de frunte părèchea. Dar mărfurile ce vomă dice, alagiaoă prósă 12 lei, siamalagioaă 25 lei si 30 lei bucata, postavu, tropaoră 10 lei cotu, siaiu 16 lei cotu, saita 24, asemenea si bumbacu, astaru, ibrisimă si găitanurile, încă si ghermesuturile, tôte cele, s'au suită la pretiă intreită si in-sieptită. Asemenea si bani s'au suită cu pretiulă mare, acumă la acestă lētu 1815, leu turcesc de cei noi 50 par., caragrosiu ce au fostă doi lei, acumă 2 lei si 25 par., caragrosiu ce au fostă 2 lei si jumătate, acumă 3 lei 15 par. Acesti bani iau suită negutiătorii la pretiă, că-i adună si-i ducă la Nemti de-i topescă si facă caragrosi nemtiescî fôrte frumosi cu scirea împărătiei, plătindă havaetu la tarapanaoă împărătescă. Ér bani nemtiescî, grosiă 4 par., petacu 10 par., mariasiu 20 par., zvantiu 1 leu, galbină 14 lei, care eră in răsmitia Nemtiloră 5 lei, érá teleru eră 2 lei si 10 par., acumă este cincî lei si ună zlotă, ér crontaleru 6 lei. Asemenea si galbini turcesc s'au suită la pretiă, stambolu 8 lei, misiru 7 lei, funduciu 11 lei, si cei mai mici asemenea iau rēdicată la pretiă, si de ce merge tôte se sue din di, si până cândă nu se scie.

Asiă-dar împărătiea Rosiei imputernicinduse si lărginduse cu voia lui D-dieū, fiindă-că este crestină, si după ce au incheiată pacea cu Turci, precumă mai susă s'au scrisă, s'au rēdicatu ostile asupra vrăjmasiloră Françiozi. Si au stăpănită acéstă tiéră dela lētu 1808 Dekemv. 12, până la lētu 1813 April 15.

Érá pentru rēsbôiele ce au făcută Muscali asupra Françeziloră au esită istoria tipărită la Viena pe largă rumănesce, celă ce are poftă a scî, să citescă, însă să scriemă ôresice din parte, precumă am cetită in istorie.

Ină numai pentru Moscva să spunemă, ér pentru celelalte loviri si luări ^{Rēsbolulă ou Françiozi ală dollea.} de cetăti, le lăsămă pentru lungimea vorbe. Împăratulă Alexandru gătindă ostile cu tôte cele ce sunt trebuinciose ostirii, adecă tunuri si barută, ghiulele, zaherele i ^{In Moscva au intrat 140.000.} proci, 170,000. Érá Bonaparte încă s'au gătită, după cumă scrie istoria, cu 500,000, si cu multime de tunuri, 1500, si au pornită ostile dreptă la Moscva, polithie fôrte mare si scaunu vechi împărătesc, scriindă Bonaparte către împăratulă Alexandru, cumă are poftă să bea pocincu in Moscovia. Ér Alexandru iau dată răspunsă, să vii sănătosă că te vomă a-sceptă si-ti voi slugi, apoi voi veni si eu de voi bē pocincu in Paris. Deci poruncită împăratulă Alexandru, să éśă toti lăcuiitorii cu mare cu mică din orasiū, si să-si scotiă tôte averile loră, să rămăie numai zidurile adecă casele gôle, asemenea si satele den imprugiuă, si să se depărteze unde li s'au poruncită, si s'au trasu si ostile într'o parte si într'alta, făcendă cale seū drumă deschisă, nestândă in potrivă ca să intre ostile françiuzesc in Moscva. Deci sosindă ostile françiuzesc, si vēdiendă că ostile muscălesc nu le stă in potrivă, au socotită că de frică au dosită, si intrândă Bonaparte cu tôte ostile in Moscva, si asediânduse prin case, ostile muscălesc încă s'au adunat si au tăbărită de tôte părțile impregiurulă Moscvei. Deci Bonaparte cu ostile lui, vēdiendă că se strimtoréză, una că n'au găsită zaherea in Moscva, si ceea ce au avută adusă au mâncată, si de afară din tiéră nu puteă să aducă, că nu lăsă Muscali, nici ei Françiozi nu puteă a esi afară din orasiū, că si ce au fostă câteva magazie de bucate in Moscva, leau dată focă Muscali de au arsă nadinsă, ca să nu le ia vrăjmasi, alta fiindă vreme de érnă, si in partea locului acolo se face geră iute si cumplită, si Françiozi fiindă slabi la frigă, nu ca Muscali vērtosi si obicinuti la frigă, pentru că la Franăia nu sunt geruri iuti, vrută

după voia lui să facă pace aci în Moscva să incheie pacea, ca cumă ar fi biruită împărăția Rosiei, și să supue pe Muscali ca pe Nemți, dar n'au nemerit, că-ți s'au înălțiat pre multă cu mândrie socotind să supue totă Evropa, și Dumnedie celă ce surpă pre cei puternici de pre scaune. va să-lă surpe și pe elă și să-lă smerescă. Și trimitiendă Bonaparte pe craiul Italiei care l'au avea cu elă, la principulă care eră capulă celă mai mare ală ostiloră-muscălescă, și pe feltmasiaru Vandonă la generaru Miloradovici care eră comandiră peste ostile cazacesc și husari, de au deschisă cuvinte de pace, dar au dată răspunsă numitiloră, că nici să audă nu voescă cuvântă de pace, ci sunt gata de război, că-ți Muscali cu ună cuvântă voiescă a se face jertfă pentru patria loră. Dis'au Franțiozii, cumă, au nu vedetă că noi ca nisce biruitoari amă luată jumătate împărăția Rosiei, și astăzi suntemă în Moscva, scaună împărătescă. Răspunsuleău principu și Miloradovici: noi v'amă lăsată de ată intrată în Moscva, și războiă voimă a face măcară să înnotămă în sânge. Franțiozii eră au disă: dar cândă se voră lovă arteleirile năstre cele biruitoare, multă voinici va să piără. Muscali au răspunsă: lovinduse ostile vomă vedă. Asiă s'au intorsă trimisiă la Bonaparte fără ispravă, er Bonaparte, fiindu-că mai eră osti franțiozescă și pe alte locuri mai de parte de Moscva, dacă au audită că leău biruită cazaci și husari, au poruncită să dea război și cei din Moscva, dar ce folosă, că ostile lui slăbise de fôme și de geră, și Muscali dă năvală în ei, mai vârtosă cazaci, și în tôte dăle multă de Franțiozi cădeă de război, și-l luă Muscali totă polcură vii din dărătă ca pe oi de-i duceă robă. Bonaparte vâdiendă că pierde ostile, și la războiă au slăbită, că-ți cădeă și de fôme și de geră, au disă către generari: eu voiă să esă afară să vă gălescă cvartiruri, adevă conace, case cu ômeni, să fie cu focă și cu zaherea, și pe taină s'au schimbată în haine, și numă cu comisulă lui de călare au esită din Moscva, și au apucată spre Viena, apoi scrie istoria că au găsită ună Ovrie cu o chibitcă și cu ună cală, de l'au dusă cu chirie, nesciindă că este elă împăratulă Bonaparte. Deci generari franțiozescă neputendă nici a se apără de Muscali dar necumă să dea războiă seă să facă vreo biruintă, au începută a se trage înapoi și a dă dosul; dar cine l'ă lăsa să scape, că Muscali celoră din nainte le stă în potrivă cu războiă, eră pe cei din urmă l'ă incungiură de-i luă robă cu tunuri cu gephănale cu totă, că eră o mare nevoie pe capulă Franțioziloră, că ună Muscală prindeă diece, și diece Muscali prindeă o mie, de-i duceă robă seă l'ă tăia, că-ți că Franțiozii dela o vreme au lăpădată și armele, au lăsată și tunurile și gephănale și alte cară cu calabalicuri, pentru că nice ei nu puteă merge de fôme și de frigă geră iute, și mergendă cădeă lesinată și muriă, și ce găsă mână, și pe ce puneă mână se înveluă de geră, desbrăcândă pe celă ce cădeă să se învelăscă, și rogojinile de pela calabalicuri le luă de se învelă și alte tărsini, și mână ori-ce găsă, până și scărne de omă mână, cai loră cădeă de suptă ei de fôme, și ei de pe cai cădeă ca snopi, ica ei cei ce trageă tunurile cădeă, tunurile rămăneă, o val de ei! Deci asiă câtă au scăpată de au ajunsă la o apă ce-i dice Borontina, apă mare și adâncă, acolo au fostă peirea loră cea mai mare, că cazaci l'ă goniă din dărătă, de-i prăpădiă cu masdracele și cu sabiile, și la podulă ape l'ă bulziă de se călca ună peste altă, și insusă și ei se omoriă unulă pe altulă ca să trecă, și nu puteă, că se inghesuise grămedă mortă pe podă cădiendă mortă, er ună o sēmă de polcură dândă să trecă peste ghiaciă, s'au ruptă cu ei ghiaciă, și s'au afundată pe suptă ghiaciă, o val de ei, și periciunea loră de istovă. Deci asiă întorcendă precumă nu siă adusă aminte, de nu se mai numă cine este soldată seă cine ofițieră seă generală, scrie istoria că dintr'o sută și patru-dieci de mie au intorsă scăpată siepte miă trențiosi și goi, er 50 de generari
robi. / ceilalti au perită totă de războiă și de fôme și de geră, er că au rămasă și robă vii nu scrie, că iară fi tăiată pe totă Muscali, însă scrie că 50 degenerari vii iău prinsă robă, și iău dusă la Petruburgă, și-l arată totă anume, și în ce stare a rânduieiă ostiriiă au fostă, scrie că și tunuri care rămase adevă lăstate și căte au luată peste totă 1134, er de celelalte arme nu e numără, dar și altele, încă și bani multă au dobândită Muscali ca nisce voinici. Asiă dar scotiendă pe Franțiozi din Moscva și din hotarele țieriloră muscălescă, au poruncită împăratulă Alexandru să mērgă ostile înainte să scotiă pe vrăjmasă și din Lechia, că o cuprinsese peste totă, și dândă războiă Muscali cu Franțiozii ce se află în Lechia iău biruită, și câtă au rămasă vii au dată dosulă. Deci craiulă prusă s'au sculată și elă cu câtă ôste aveă,

si s'au făcutu unu trupū cu Muscaliū, si dāndū rēsboiū aū biruitū si aū scosū pe Franțiozi si din Prusia care o luase, adecă tierile Brandiburului, si gonindu iau scosū si din Hispania care o supusese, însă după cumū scrie istoria, de prin tōte locurile iau scosū totū cu rēsboie si cu vērșārī de sânge, (cā si Franțiozi aū făcutū mare pagubă Muscalilorū, cāndū aū mersū in Moscovia, de aū arșū orasie si sate, si încă si in Moscva aū datū focū orasiului cāndū aū fostū intratū,) precumū scrie istoria, cu tōte aceste scotiēndū si gonindu din tōte locurile aū intratū ostile a impreunatei stāpāniri (adecă a Muscalilorū si a Brandiburului) in hotarele Franței, si ne mai putēndū a stā Franțiozi de rēsboie, fiindū biruiti si goniti de tōte părțile, aū sositū ostile a impreunatelōr stāpāniri la Parisū, si tābārindū impregiurulū cetāti, aū scrisū împēratulū Alexandru ministrilorū si boerilorū celorū mari ai cetāti Parisulū intr'acestasi chipū: Voi mai marilorū cetātiani ai Parisului, cetatea Franței, scaunulū împērāției vōstre, vedeti cā ostile impreunatei stāpāniri aū incugiuratū cetatea vōstră, si de voiti binele vōstru si alū patriei vōstre, sā vē inchinati puteriū nōstre, si sā aveti pace si milostivire dela noi, cā-cī noi voimu pacea vōstră, si nu vē invinovātīmū pre voi Franțeziū pentru reulū si paguba împērāției nōstre ce ati făcutū, ci ne este invinovātītū reulū împēratulū vōstru Bonaparte, carele nefindū nēmū de Franțiozū ca unū vrājmasiū aū turburatū, nu numai Franția tōtă, ci si tōtă Evropa, aū adus'o la nepāciuire si la turburare, pricinuindū periciune si vērșārī de sânge intre împērātū, si in mijloculū împērāției mele aū intratū, si atātă periciune nēmului vōstru aū pricinuitū ca unū nestimpēratū si fāră de minte, cariū voi firesce sunteti datorī a ocroti si a linisi nēmulū vōstru ca nisce capete ale trupurilorū Franței. Țr de nu veti ascultā de povētiuirea nōstră, voi veti vedē cu ochiū vōstri stricāciunea vōstră si a cetāti vōstre, si sā ne in-sciintiatī in sorocū de 8 zile. Deci cetātianiū Parisului cu ministriū aū cititū cartea împēratulū Alexandru la tōte divanurile cetāti, si aū tractiruitū disele acei cārți, adecă aū tī-nutū sfatū cu divanū, si aū gāsītū cu cale ca sā deschidiā cetatea si sā se inchine împēratulū, si aū datū rēsponsū cā sunt supusi. Țr leaū scrisū împēratulū Alexandru intr'acestasi chipū (a doilea): O! voi cetātienilorū si impreună cu ostasiū Franței, aducetivē aminte, ce ati pā-timitū suptū tirānīea lui Bonaparte, cā nu de multū ati fostū la unū milionū puternici, si étā cā mai toti au peritū in împērāția nōstră, fāră hrană si fāră spitaluri mai toti aū fostū dati sabiei ostilorū nōstre, si de fōme si de gerū aū muritū, si acumū ne este gele a pustiū părțile vōstre cele frumōse ale tieriū vōstre; dreptū acēsta noi nu voimū pe Bonaparte sēu pre vre unulū din familia lui a fi împēratū Franței de acumū inainte, ci voimū sā fie Fran-ția cu intregimea ei pe cumū aū fostū mai nainte suptū stāpānirea crāiei, cariū in pace o vorū lāsā, pentrucā Bonaparte nefindū Franțiozū, numele Franțiozilorū la tōte nēmurile l'aū făcutū uritū, si blogorodīa vōstră arū fi pierdut'o. Deci senatulū franțiozescū, adecă diva-nulū, aū făcutū tuturorū in scire, si aū datū in scrisū cumcā Napoleonū Bonaparte din sca-unulū împērāției e lāpēdatū, si dreptatea mosceniriū familieī lui care erā sā o aibă, de totū e ruptă, si nēmulū franțiozescū de jurāmēnturile si credintia ce aū avutū spre Bonaparte de totū se deslēga.

Apoi intrāndū in cetate in Parisū, împēratulū Alexandru si cu craiulū Prusulū, si a-siedīānduse in orānduitele palaturi, asemenea si ostile, ministriū stāpāniriū cei impreunate, cu plenepotentiarīū lui Napoleonū Bonaparte, prin divanū hotārescū asiā: Napoleonū Bonaparte celū ce aū fostū împēratū alū Franțiozilorū se lapēdă de corōna franțiozescă si de cea i-talienescă, si se trimite in ostrovulū anume insula Elba, ca acolo sā petrēcā până la sfirsitūlū vietii lui, impreună cu totū nēmulū lui, si i se va orāndui pensionū, adecă lēfă pentru hrana vietii, si acēstă hotārīre aū intārīt'o si senatulū franțiozescū.

Țmpēratulū Alexandru cāndū aū intratū in Parisū, acestea aū grāitū către
 Vedī cuvintele
 lui Alexandru
 împēratū din
 istoria tipārītă. } boeriū celū mari ai cetāti, cariū venise de s'au inchinatū mārīrei sale: Sōrta rēs-
 boiului până aicea m'aū adusū, împēratulū vōstru aū fostū cu mine unitū si impre-unatū, însă de trei orī m'aū insielatū, elū aū intratū in mijloculū împērāției mele, si neno-
 rocirea lui ce i s'au intēplatū in multī ani se va vedē, drēpta scutire m'aū adusū până
 aici, si eū nu cugetū a face rēsplātire si isbāndă asupra relelorū ce miaū făcutū Franția,
 eū suntū cu dreptate, eū sciū cā nu sunt Franțioziū pricina, cā ei sunt prietiniū miei; dre-
 ptū aceea le voiū arētā lorū, cumcā am venitū bunū pentru reū, adecă a le face bine, Na-

poleonu Bonaparte elu singuru e vrăjmasinlu mieu, cetății vostre Parisu făgăduiescū osebita a mea scutire, si tôte institutiile cele publice intregi le voi ține, voue este trebuința de asiă stăpânire care voue si la tōtă Evropa va dă pace. Si altele au grăitū bunulū Alexandru cu blândetie către cetățienī.

Deci împăratulū Alexandru cu sfatū de obsce si cu vointia tuturor cetățienilor leaū încoronatū craiū pe feciorulū craiului care l'au tăiatū Franțiozii in anii trecutī, fiindū moscenitorū crăiei franțuzesci, si au încheiatū pacea intre totī împărații, si tôte tierile ce leaū fostū hrăpitū Bonaparte, leaū sloboditū a fi ér suptū stăpânirea crailorū si împăratilorū a cărorā au fostū, adecă, a Nemtilorū, a Spaniorulū, a Portugalulū si a Brandeburului, si craiulū franțozescū să-si stăpânescă Franția cu tôte ținuturile ei, si pace au legatū intre totī ca nici unulū dintre crai să nu se mai scōle cu rēsboiū asupra altuia, să-si stăpânescă fiesce-care ținuturile lui care le au din vechime. Eră pe Bonaparte si pe familia lui iaū petrecutū cei orânduiti si iaū dusū de iaū asediatū acolo, la ostrovulū Elba, cu rânduiela ce li s'au hotărītū pentru cele trebuinciose ale vietii, ostile muscălescī s'au invêrtejitū la Lechia, si ale Brandiburulū la Prusia.

Cetatea Parisu este scaunulū crăiei franțuzesci, si scrie la istorie că are 25,000 de case, si 875 de ulitie, si 550,000 de suflete lăcuescū intr'ēnsa, si beserici sunt 300, si 45 de capele, adecă paraclise, beserici mici, si 3 beserici luterănesci. Bonaparte până l'au pornitū la Elba ostrovū, s'au aflatū in Fontenobloū incungiuratū de paznici.

Făcut'au împăratulū Alexandru multe asediāmēturi de folosū intre crai si intre împărații apusului, si totī au pe mărirea sa mai mare intre dēnsii, priimindū a se numi împărătēia Rosiei mai mare.

Si spunū unii din cei vrednici de crediutū că imperatulū Nemtilorū Franțiscus, pentru că i s'au sloboditū tierile ce i leaū fostū luatū Franțiozii, prin biruintia Muscalilorū, au închinatū partea lui din Lechia să fie intru stăpânirea împărătēiei Rosii, asemenea si craiulū Prusiei, fiindū-că siaū câstigatū érasi crăiea lui prin împăratulū Alexandru, au închinatū si elū partea lui din Lechia érasi să fie intru stăpânirea Rosiei, care Lechie fost'au crăie cu multe prințipaturi inainte vreme, si după vremi au împărtit'ō împărații in patru părți, precumū am istorisitū mai la începutū. Acumū dar se vede că au venitū tôte părțile de s'au făcutū eră unū trupū, însă suptū oblăduire ér nu de sinesī cu crăie ca mai nainte.

Alexandru împăratulū Rosiei, după biruintia ce i s'au datū dela Dumnedieū ca unū împăratū crestinū, făcutā prin vitejēia ostilorū mărirei sale, si scotiēndū pre vrăjmasii Franțiozii din stăpânirea împărătēiei sale, insusi cu totī ministrii si cu totī generalii, mers'au in sobornicēscă si împărătēscă beserică de au făcutū multiāmire cu totī archiereii către Dumnedieū pentru isbândā asupra vrăjmasilorū.

După acēsta socoti'au cu intielepciunea sa, să se alcătuēscă unū semnū intru împărătēia sa in Moscva, din tunurile franțozesci ce s'au luatū cu rēsboiū, precumū este obiceilū împăratilorū, a fi spre pomenire si aducere aminte de biruintia ce s'au făcutū, cumū arată istoriile că se află la Roma si la Ćiarigradū, făcute de împărații cei din vechime. Deci poruncit'au mărirea sa, să se zidēscă o piramidă dintr'acele tunuri, adecă unū turnū (in mijloculū Moscvei) inaintea caselorū împărătēscī. Deci inginirii au inchipuitū acelu turnū pe chărthie cu mare intielepciune, cumū să se facă turnulū, si cumū să alcătuēscă acele tunuri la acea piramidă adecă turnū, si adunânduse si alte materii ce au trebuitū, s'au adunatū povētiutorii mesterilorū, cei mari iscusiti la mestesiugurile de totū feliulū de materii, începēnduse lucru zidirii.

Aici scriemū cumū este ziditā piramida, după cumū am vēdiu'ō zugrăvitā cu inchipuirea in istoria ei cea tipăritā la Moscva.

Temelia ei până in fația pământului va fi ziditā de piētră scū cărămidă, eră peste acea temelie este pardositā cu lepedi de marmurā rosie cu indestulare de lărgime impregiurū, si peste acea pardosēltā altā pardosēlā mai inaltā făcēnduse trēptā, totū de marmorā, si pe acea pardosea dinaintea piramidei, sunt făcuti patru stâlpsiori ca de o jumătate de

stênjinii înalți, totu de marmură, și pe acei stâlpi stau pe fiesce-care câte o sgripsură cu unu capu, de marmură făcutu, și legate cu lanțuri de fieru de gatu una de alta tôte patru, care acestă inchipuire însemnăză că este legată puterea franțuzescă, fiindu-că acele sgripsure sunt pecetea stăpânirii Franței, de pe acea a doilea tréptă a pardoseli este zidită piramida, și tunurile asediate în fația zidului, alăturate unulu lângă altulu, în susu rēdicate cu căpētăiulu ce are gura tunulu rândū impregiurulu piramidei, apoi peste acelu rândū, altu rândū asediatu érá în susu cu capulu, adecă băgate cu cōda ce are tunulu la capulu celū grosu în gura tunurilor celorū asediate rândulū dintăiū, și asiā tôte rândurile sunt asediate cumū amu dice băgate unulu în altulū căpētăiele pe fația zidulu, fōrte cu mestesiugū minunatū, decī la mijlocū este făcutū brău frumosu și minunatū de marmurū albastru, de care se găsesce acolo în partea loculu (precumū scrie istoria), care brău este făcutū peste căpētăiele tunurilor ca o legătură, și preste acelu brău asediate câte două tunuri cu rōtele lorū, care rōte se vēdū jumetate esite afară din zidire în fația, și jumētate asediate în zidulū piramidei, de tine tunurile intinse pe ele, în patru părți câte două, de minune, și spunū unū că piramida are locū pe din lăuntru de se sue până susu omulū. Ér dela brăulū din mijlocū ér se incepe în susu rândū de tunuri totū în căpētăi puse și asediate unulu în altulū, și asiā mergū rândurile până la alū doilea brău ce este ér' de marmură, cu care ér' inchee căpētăile tunurilor, și dela acelu alū doilea brău ér' tunurile puse rândū unulu în altulū în căpētăie până la alū treilea brău care și acelu brău totū de marmură légă căpētăile tunurilor, și peste acelu brău este făcutū unū foisorū pe patru stâlpi de marmură, și desupra foisorulu făcutū în susu vērfulū piramidei fōrte frumosū, și în vērfulū piramidei este sgripsorū de aurū cu două capete, semnulū împērăției și a stăpânirii Rosiei. Si este acestă piramidă, adecă turnū, înălțimea de 14 stênjinii ér' urme 84, și lățimea sēu grosulū ei stênjinii 6 și urme 4, care acestă piramidă de tunuri alcătuită, pre cei ce o vēdū 'i aduce la mirare, și socotescū cu mintea de biruintia cea mare a crestinulu împērātū și vrăjmasilorū înfricosiatū, nēmuluī franțozescū, și tuturorū celorū ce viclenescū.

Rēsboiulu acesta au contenitū la létulū 1814, cândū și pacea s'au incheiatū în cetatea Parisulu a Franței, partea Evropii.

Turnulū sēu piramida are 8 rânduri de tunuri, și brāne 7; ér' urmele se socotescū 6 urme într'unū stênjinū.

Érá la létulū 1813, după Sfeti-Georgie au venitū domnū tieriī Ioanū Georgie Caragea voevodū (carele acesta au fostū mai nainte caimacamū scaunulu Craiovei, și se iscăliă la porunci și la atresiade la titulusi Iancu), trimisū dela pōrta Țiarigradulu cu fermanū împērătescū, și intrândū în Bucuresci cu halaiū mare după obiceiulū domnilorū, au siediutū în scaunū, și viindū tōtă boerimea i s'au închinatū și iau sārutatū mână după obiceiū.

Măria sa după ce au odichnitū cevasi două trei dile, au orânduitū boerile divanulu domnescū, și au asediatū trebile tieriī. s'au făcutū óresi-care linisce în tieră, după ce s'au vēdintū lăcuiorū isbăvitū de greotătile și necazurile ostilorū muscălesci, cariī poezise ca lăcustele de nu le mai ajungeă case sēu locū a încăpē, supērândū fōrte greū cu māncarea pe lăcuiorū, că asiā 'i orânduise dela domule să-i hrănescă lăcuiorū tieriī, și nuī mai puteă sătură, și încă si fură totū ce găsiă, o vai ce pătimiă totī locuiorū de obsce. Insa pučină vreme trecēndū, și s'au făcutū óresi-care turburare de către Sērbī, totū într'acestū anū, cariī eră peste Dunăre în Craina, totū de ai lui Cara-Georgie. Si fiindu-că și Sērbii s'au anes-tecatū cu Muscali la rēsboiele ce s'au făcutū asupra Turcilorū într'acestă trecută rēsmitiă, ne caută a istori de dēnsiī óresce, pentru sciintia celorū ce nu vā fi sciindū starea lorū în ce chipū este.

Decī nēmulu și limba Sērbilorū, este osebitū de nēmulū și limba Bolgarilorū. Si Bolgarii au avutū împērătie în vechime, și au făcutū mari rēsboie asupra Turcilorū mai de demultū, încă cândū nu eră ei creștini, dar mai vērtoșū asupra împērătilorū greci ai Țiarigradulu au făcutū rēsboie, după cumū se găsesce la chronografuri scrisū, și scrie că și birui-torū au fostū în multe rânduri, și le dă Grecii haraciū, că nu le puteă stă în potrivă varvarotitel lorū.

Érá Sērbii aveă și ei mai nainte crăfe și despotie, și se stăpāniă de craii și despotii

loru trei tieri, adecă, Serbia, Sremulü, Bacica, si fiindu-că aceste trei tieri sunt peste Dunăre de se hotăria cu tierile turcesci, pururea aveă răsboie cu Turcii, de 'si apără tierile lorü, fiindu-că Turcii căută să-i supue suptü jugulü lorü, ér' mai la urmă in dilele lui Stefanü despotü, avëndü răsboiü Sërbiü cu Turcii, multü din Turci au peritü, însă fiindu multime de Turci adunati (la pole Cosovo), adecă, la unü locü ce se numesce câmpulü Cosovei, unde acolo mare răsboiü au făcutü Sërbiü cu Turcii, si măcarcă aórea eră biruintia Sërbilorü, dar ce folosü, că Türcii nu dă dosulü, ci dändü năvală in Sërbi i tăia cumplitü si fără milă. Decü vëdiëndü Stefanü despotü năvala Turcilorü, si periciunea Sërbilorü, insusi cu ai sei cei alesi au intratü in tabăra turcescă, si cumplitü iau fostü tăindü insusi cu mâna lui, ca să isbândescă sângele crestinescü, érá Turcii vëdiëndü că este craiulü Sërbilorü in óste au făcutü chiotü si sgomotü mare spre năvală, si impresurändü pe Stefanü despotü, l'au tăiatü, si au biruitü pe Sërbi, si au peritü aci totă óstea Sërbilorü, si au luatü Turcii tierile suptü a lorü stăpânire, si stăpânindü multü ani, apoi s'au rëdicatü Turcii cu răsboiü asupra Ungurilorü, si după multele răsboie ce au avutü unil cu altil, in cea după urmă au biruitü Turcii pe Unguri, si au luatü tóte tierile unguresci până la Viena, că până acolo cuprinde Ungaria, si Viena este la hotarü, scaunulü împërătiei Nemtilorü. Turcii supuindü si crăea Ungurilorü au asediatü in scaunulü crăfei unguresci pasia, ér' scaunulü lorü au fostü la Buda peste Dunăre, fiindü Dunărea acolo totă intr'acea vreme in hotarulü Ungariei, ér' acumü este in stăpânirea Nemtilorü. Asiă-dar stăpânindü Turcii 60 de ani crăia Ungariei si crăia Sërbilorü, s'au sculatü cu osti grele să iea si Viena, să supue si pe Nemti, si au tăbăritü vezirulü cu ostile lângă zidurile cetăti Viena. Nemti vëdiëndü asiă, au amăgitü pe vezirulü trimitiëndü poclone scumpe si galbinil multil, scriindü cumcă se inchină a fi supusi, cerëndusi sorocü să esă din cetate. Vezirulü au priimitü, si leaü datü sorocü de o lună, precumü scrie la chronografulü Tieri-Rumânești, si fiindü si Sierbanü vodă atuncü cu óstea sa, cu Turcii, după porunca împëratulü turcescü, multü au povëtiuitü pe Nemti prin scrisori pe taină, cumü să se pörte Nemti spre ostire, fiindü milă de crestinetate. Nemti avëndü atuncü feltmasiarü pe principulü Evgenie, omü intieptü si chibzuitorü la ostire, după povëtiuirea lui Sierbanü vodă, in diastima vremii sorocului ce au pusü cu Turcii, au alergatü la Lechia (fiindü pe acea vreme puternică) si au cerutü de la craiulü lesiescü, să-i dea óste intr'ajutorü. Craiulü, după rugăciunea lui, iau datü óste din destulü, si impreunändü cu acele osti si óstea nemtiéscă, au făcutü gătire, si cândü au fostü la sorocü, insciintiänduse dela Sierbanü vodă cumcă Turcii nu sunt gătiti de răsboiü, ci numaü tăbăriti fără grige, atuncü principü Evgenie pornindü ostile nóptea iau lovitü fără veste, intr'o diminëtiä in vërsatü de diori, ér' Turcii nefiindü gătiti de răsboiü s'au turburatü, si nesciindü ce să facă au datü dosulü si au inceputü a fugi lăsändü tóte giosü. tunurile si gephănalele, zaherelele, si altele ce au avutü, principulü cu ostile vi-tejesce iau gonitü inapoï până la Buda, măcarcă au mai stătatü Turcii intr'unü locü de răsboiü, darü au rëmasü si acolo biruitil, si ér' au datü dosulü. Si la Buda érási au stătatü Turcii de răsboiü, si ér' iau biruitü Nemti, că aveă ostile lesiesci intr'ajutoriü, si Lesi eră hrăbori la răsboiü. Vezirulü s'au trasü inapoï la Serbia, la cetatea Beligradü. Nemti in-puternicinduse, au scosü pe Turci din Ungaria si din două tieri ale Sërbilorü din Bacica si din Sremü, si din Banatü, si din Ardélü, si apoi au făcutü pace cu Turcii, rëmăindü Serbia cu cetatea Beligradu suptü stăpânirea Turcilorü, ér' Nemti au luatü tóte tierile unguresci, adecă crăia Ungariei si acele două tieri ale Sërbilorü, adecă Bacica si Sremulü, suptü a lorü stăpânire.

Decü pörta Çiarigradului au stăpănitü acea tiéră Serbia cu cetatea Beligradu care au fostü a Sërbilorü de atuncü dela acea pace multü ani, până in rësmiritia Nemtilorü cestă dupe urmă in pace si cu raiaoa Sërbiel, cândü atuncü Iosifü împëratulü Nemtilorü o au fostü luatü cu răsboiü dela Turci, încă si Craina, si acéstă tiéră Valachia, érá dacă au făcutü pace, au rëmasü ér suptü stăpânirea Turcilorü, precumü Serbia Sërbilorü, asiä si acéstă Valachie, precumü e arëtatü mai susü.

Ér la létulü 1804, s'au sculatü agalele Turcii din cetatea Beligradu ce este in Serbia tiéra Sërbilorü, asupra pasii de acolo, ca să nu mai poruncescă elü la trebile cetăti, nici la trebile tieril, nici să judece pe niminea, nici la dăjdile tieril să nu se mai amestece, ci ca

ună pasiă să siédiă în saraiulă lui cu pace, si să-i dea lefea, să si-o aibă de cheltuielă, urmându aceste agale ca si Pasvandoglu. Decî pasia si nevrîndu s'aû prostită, adecă s'aû mazălilită, si insciintîndu la Çiarigradû împăratulă, nimicū n'aû folosită. Agalele sfātuinduse, aû alesū dintr'ensiî să fie patru agale mai mari căpetenie cetătiî si tieriî în loculă pasiî, si tôte trebile cetătiî si a tieriî ei să le sêvêrsiêscă cu sfātu de obsce. Asiă-dar acele agale luândū tōtă stăpânirea, aû orânduită colgi si subasi, adecă ca nisce zapci si polcovnicel, însă Turci, să umble prin tiêră să scōtiă dăjdile dela raele, si să implinêscă tôte zaherele si altele ce trebuescū cetătiî, si esîndū Turciî slujbasî în tiêră, aû începută a necăji pre sêracele raele. Decî intr'acêsta aû venită si fermană dela împăratulă către agale, ca să nu stea înpotrivă pasiel, să-lu lase să fie poruncitoră si mai mare, după cumă s'aû orânduită dela împăratie. Dar agalele n'aû ascultată porunca împăratulă, dicêndū că loră se cade a fi mai marii, si judecătōri si poruncitorî tieriî a fi, că-cî că sunt cetătienî bêtărni si pămêntenî. Slujbasî cu mare zoră cereă dela raele dăjdî mari si grele, preste rânduiecla ce li s'aû fostū făcutū dela pasia, si aû începută a bate raiaoa, si a dă cu pistole intr'ensiî, legândū părcălabiî, si chinuindū, si făcêndū silnicî mueriloră, si stricândū copii si fetele lăcuitariloră, mîncândū si bêndū, si cu sila luândū ce le eră voia, preotiloră le tăia barbele si-i batjocoriă si-i prădă si nu-i lăsă să slugêscă în beserică, că si besericile le inchideă. Sêrbiî raelele, vêdiêndū asiă si intielegêndū că pe pasia l'aû lipsitū din starea lui, aû mersū părcălabiî de s'aû geluită la acele agale cumă pătinescū reū de către slujbasî turci, dar nu li s'aû dată ascultare nici dreptate, mergêndū si la pasia si spuindū necazurile ce tragă, pasia leaū dată rêsponsū că nici o putere nu are sa le potă ajută. Turciî slujbasî, de ce treceă vreme, mai reū 'î necăjiă, si aû poruncită acele agale slujbasiloră, de aû luatū tôte armele ce aû găsītă la Sêrbi, puscî, pistole, ori-ce, si leaū dusū cu carăle la cetate, ca să nu aibă Sêrbiî vreo putere a le stă în protivă. Decî trecêndū asiă ună anū sêu doi, n'aû mai putut Sêrbiî a suferi rêtătile Turciloră, mai vêtosū silnicile mueriloră si a copiiloră si a feteloră ce le aveă, ci s'aû începută a sfatui ce voră face părcălabiî si cu ceilalti fruntasî ai sateloră, decî aû începută a se uni, cete, cete, câte diece două-dieci la ună părcălabă, ca cândū voră veni slujbasî turci, si făcêndule rêtătî, să le stea în potrivă, dar ce folosū, că nu aveă nici unu arme, ci cu topore si cu giurage le stă în potrivă. Vêdiêndū Turciî că Sêrbiî aû începută a le stă în potrivă la răpirele loră, aû spusū agaleloră. Agalele aû rânduītă Turci mai multă si prindî pe cei ce le va stă în potrivă, si legândū să-i aducă la cetate; si făcêndū Turciî cumă li s'aû poruncitū, încă si mai reū, ca nisce vrăjmasî ai crestiniloră, s'aû începută a face turburare în tōtă tiêră, si sculânduse Sêrbiî să se adune si ei mai câte multî în cêtă, si cu câte cevasî arme, Turciî s'aû sculatū cu rêsboiū asupra loră. Sêrbiî vêdiêndū asiă, s'aû sfātuītă cu căpitaniî ceteloră, să alêgă dintre dênsiî a le fi capū, adecă mai mare povêtiuitōri în rêsboiū, si sciindū pe Cara-Georgie omū vêtosū si indrăsnetiū la rêsboiū, l'aû pofitū cu totî să le fie mai mare peste tôte cetele, adecă căpeteniiloră si părcălabiloră. Êr Cara-Georgie, dacă l'aû alesū mai mare, aû poruncitū de s'aû adunatū vre 500 de Sêrbi alesî voinicî, si aû chibzuită vreme de aû mersū într-o nôpte la ună hană de beilicū, la ună orasiū, unde eră acolo două trei sute de Turci adunati, si aprindiêndū hanulă din afară, fără veste aû intratū la Turci cu ce aû avutū în mîini, sape topore lance cōse furci de fieră ciurage mari, si aû datū năvală intr'ensiî, Turciî nefindū gătiti de rêsboiū, vêdiêndū si hanulă aprinsū, s'aû spămêntatū, mai vêtosū si de năvala Sêrbiloră, si nu aveă privilegiū nici de scăpare nici de rêsboiū, ci iaū omoritū Sêrbiî pe totî căti aû fostū intr'acelū hană, si leaū luatū armele baniî si ori-ce aû găsītū, si asiă siaū mai gâtigatū Sêrbiî arme de apêrare. Decî insciintînduse în cetate agalele de omorîrea aceloră Turci, sfātuinduse aû trimisū, biinbasî, buliuc-basî, oda-basî, afară la arnăutchiū, să adune ôste cu lefi, Turci, Arnăuti, Cârjalî, asupra Sêrbiloră. Êr Cara-Georgie încă aû poruncitū de s'aû adunatū Sêrbi ca la o mie si mai binc, si puindule si căpetenie pe la cete ômeni alesî, aû începută a lovî orasielē si hanurile turcescî, si cu mare vitejie omoriă Turciî, si le luă armele si bani si cai si haine, si le împărtiă la ostasi. Strinsus'aû si Turci, ostire mare, si făcêndū rêsboie uniî cu altî n'aû pututū birui pe Sêrbi, fiindū-că s'aû fostū imputernicitū Sêrbiî cu arme, si cu hrăborie se rêsboia cu Turciî, si macarcă aû peritū si Sêrbi, dar Turci fără numără aû peritū. Asiă-

dar ca să nu lungim istoria, făcându-se războaie între amândouă părțile, Sârbii au scos pe totii Turcii din țiera lor, luând tot orasele supt stăpânirea lor, indestulându-se cu de toate dela Turci ce au trebuit la ostire, mai aducându și din părți tunuri și baruți, și trecându mai doi ani, au învinguratu și cetatea Beligradu cu oște și cu tunuri, fiindu-că s'au fostu immultitu oște la Sârbii, viind și din alte părți omeni cu arme pentru câstig. Deci au tinutu pe Turci inchisi in cetate trei ani, (că nici eră putere la Sârbii să bată cetatea), și dacă n'au mai avutu Turcii ce mănca, au esitu Turcii afară si s'au dus, lăsându cetatea pe sêma Sârbilor. Eră Cara-Georgie au umplutu cetatea de oște, adunându-se de toate părțile ostasi cu lefi, dnpă cumu spuneă unii că au avutu 50,000 de ostasi, și vitejesce stă de războiu cu Turcii.

Insciintându-se împăratul de luarea cetății Beligradu de supt stăpânirea portii, au scrisu fermanu pasii dela Bosna și pasii dela Nisiu i pasii dela Diu, poruncindule să se scoale cu osti să bată pe Sârbii să supue pe hainu Cara-Georgie. Pasii după poruncă s'au sculat cu osti, și au făcutu mari războaie cu Sârbii, însă s'au biruitu Turcii, căci cumu am disu, s'au fostu imputernicitu tare Sârbii, și au fostu cuprinsu in Bosna ôresi câte-va orasie judecie, si din Nisiu de au luat zaherea si biru pentru ostasi.

Deci asiă cu vitejie, ducânduo Cara-Georgie apărânduși țiera până la létulu 1808, cându atuncea viind și Muscalii, cu vodă Ipsilantu, deci au unitu cu ei si pe Cara-Georgie cu Sârbii, să fie impreună asupra Turcilor, (fiindu-că nu sosise ostile muscălesci să fie de ajunsu precumu am scrisu), trimitiându vodă si bani să mai stringă oște si altele ce mai trebuescu la ostire. Si iau trimisū împăratul Alexandru decretu (fermanu pe turcie) de stăpânirea principatului Serbiei, si cavalerie, trimitiându si unu generalu pe Rodofnix cu o mie de ostasi si cu tunuri si prăfărie, adecă cu tacămulu unui generaliletu alu ostirei, ca să fie ajutoriu cetății Beligradulu, să fie in cetate si să invetie si pe Sârbii regula ostăsiască. Er Cara-Georgie mai stringându oște si impreunându oște sârbescă cu ostile muscălesci ce le aveă Isaia generaru, au făcutu mari războaie si isbândi asupra Turcilor, (precumu s'au scrisu), si intrându Sârbii in părțile Rumeli mai in lăuntru in Turchia, multă stricăciune si pagubă leau făcutu, prădându, ardiendu si tăindu, pentrucă Sârbii aveă poruncă dela domnulu lor Cara-Georgie, să nu iea robii nici măcaru pe unu Turcu, mare fiindu său micu (adecă căpetenie său ostasiu), ci pe toti să-i pue in ascutitul sabiei pe câti îi va prinde viu.

Cu toate acestea, făcându Muscalii pace cu Turcii, pentrucă să rumpă piedeca cea ză-
 Bonaparte au
 fostu piedeca.
 ticnitore, la ponturile ce s'au asediatu in scrisu, s'au pusu pontu si pentru Serbia, de o ca dată să aibă Sârbii căpetenia lor, si să-si dea haraciulu la poarta Ciariogradulu, si să judece pricinile tierii, adecă ce se va întâmplă între raele si între Turci, judecători din Sârbii impreună cu judecătoru Turcu, ér nefiindu pricină cu vreun Turcu, atunci să nu aibă voie judecătoru turcescu a judecă pe crestinu, ci să judece căpeteniile Sârbilor, adecă senatulul, judecata orasiulu acelu ispravnicatu; si la scóterea dăjdiloru său podvoze său zaherele său măcaru ce, Turcii să nu aibă amestecū, ci părcălabii satelorū toate să le implinescă, si să se facă teslimatu prin zabiti crestinii, si nici o asuprelă să nu facă Turcii la cumpărături de ori-ce in țieră, ci cumu se voru pute tocmai cu crestinii, asiă să plătescă, si bani cu sila la negutiătorie pe miere pe untu si altele să nu aibă putere Turcii a dà cui-va, fără numaî celui ce va voi să iea, să-i adune marfă cu invoire in scrisu, asemenea si altele să se urmeze cu bună pace.

Er in cetate in Beligradu să siediă unu pasia cu câti-va Turci, spunu unii că 1000 de Turci, spre paza cetății, cu bună pace, si crestinii cetățienii, negutiătorii, si altii, să nu aibă nici o supărare.

Deci cu venirea mărfei sale lu vodă in scaunu, au venit si unu sarascheru-pasiă la cetatea Diulu, trimisū dela împăratul Ciariogradulu să asiedie pe Sârbii cu fermanu. Acelu pasia au scrisu la Cara-Georgie ca să vie la Diu să i se arate si să-i spue ceea ce poruncesce împăratul prin fermanu pentru asediământul tierii sârbesci. Cara-Georgie au trimisū doi din cei alesi căpetenie la pasia, să vadiă, ce are pasia să le spue. Pasia au disu, Impăratul poruncesce să fiti raiă supusi la toate poruncile împărătesci, si să contini de războaie, să vè dati haraciulu, si in cetate s'au orânduitu să siediă unu pasia cu o sêmă

de ostasi pentru paza cetății și a țării, și veti avea bună pace și milă dela împărăție. Solii lui Cara-Georgie au răspuns către pasia, așa spun unii că au dus solii: că pe pasia cu Turcii nu-lu primesc în cetate, nici țiera nu o mai lasă în stăpânirea Turcilor, ăr haraciul lă voru dă, și cu supunere voru fi, că cu văsare de sânge siau scos țiera din robie, și cându nu o va pute stăpâni, ăr prin văsare de sânge o va dă, ăr într'altu chipu nu va fi.

Pasia auzindă așa, s'au apucat cu mâna de barbă a o netedă, și au tăcut. Solii s'au dus de au spus lui Cara-Georgie. ăr pasia au înștiințat împăratul la Țiarigradă răspunsul Sârbilor pentru țieră. Împăratul dacă au auzit așa, s'au turburat, și chie-mându pe vezirul, cu mânie au poruncit să rădice osti asupra Sârbilor. Vezirul au scris pasilor de pe la cetățile de lângă Dunăre să meargă cu ostile lor asupra Sârbilor să-i supue, ăr nesupunându-se stând cu împotrivire de război, să-i supue suptu sabie și să robesca totă țiera. O va de bieti creștini, ce li sa gătiti! Deci strinsu au multime de Turci dincolo de Dunăre, trecându și pe aici pin Craiovo, mergându la Dunăre asupra celor ce ără în Craina, și lovindu unii cu alții, într'unu rând au cam biruit Turcii pe Sârbii, dar și Sârbii cei din Craina au făcut biruință în Turci, de care ără această țieră din cōce de Oltu ăr îngrijat și despre Turci și despre Sârbii, că ără frică mare de pradă și de robie, despre amândou pârțile, dar în cea dupe urmă, au biruit multimea Turcilor pe Sârbii, și au intrat în Serbia. Apoi cesti din Craina ărăsi au slăbit, și luându Turcii în gōnă iau risipiti. Spun ore-carii că nu s'ar fi biruit Sârbii de către Turci, de nu s'ar fi întâmplat ăres-cumu împărțire, împărțere, de ostile Sârbilor, neadunându unde ără multimea Turcilor să le stea împotrivă. Cara-Georgie vâdiundu că au intrat Turci în țiera lor, și nu va pute stă la război, au desiertat cetatea de tunuri și barutu și ghiulele, puindule în cară, și cu o sēmă de ôste, ca 10,000, au trecut Dunărea la Nemți. Turcii au robitu țiera, încercându familiile Sârbilor în cară de lea dus în Turchia, ăr o sēmă de osti ca 40,000 cu căpeteniile lor și cu tunurile și barutu și ghiulele, s'au tras la muntii lor unde au avut meterezuri, palancă, de copaci clădit unu pe altu, și ără acolo ca o cetate, locu tare, fiindu acolo și multe familii de Sârbii adunate, au scăpatu acolo, că nu s'au putut apropia Turcii de acelu locu de desime de copaci de pădure și de frica tunurilor. Deci ôstea Sârbilor cu căpeteniile lor s'au împreunat cu ostile Nemților și ale Muscalilor asupra Franțiozilor după porunca împăratului Alexandru, ăr pe Cara-Georgie invinovățindul împăratului Alexandru, pentru ce n'au urmat ponturilor păcii să se asiedie cu Turcii, ci au datu pricină de au prăpădit Turcii țiera, și au robitu, l'au pus pe măriă sa la opră în cetatea Gratiu, adevă surghiunu. Turcii au luat țiera Serbia întru stăpânire, și au intrat în cetate. Ôstea sârbescă din palanca lor au esit pe la luna lui Iunie într'acestu an 1814, și cu vitejie mare au datu năvală ăr în Turci, și au tăiatu mult Turci, și ăr s'au întors înapoi, și mai agonisindu de cheltuielă și zaherea, siedeă acolo, neputându strică Turcii nimic, și-si aduceă și dela Nemți ce le trebuia cu bani.

Deci biruinduse Franțiozii, și făcându pace între împărații apusului, precumu am scris, împăratul Alexandru n'au lăsat Serbia în voia Turcilor a o stăpâni, fiindu țieră cu creștini, ci au scris împăratului la Țiarigrad, ca Serbia să-si aibă rânduielă sa după ponturile păcii, spre a nu se mai face turburare. Și într'acestu an, pe la Septembrie 1815, iau împăciuit și iau pus la orânduielă după ponturile păcii, însă 12 ômeni fruntași ai țării, iau luat la împărăție, ca nisce chezas de păciuire, să siedă la Țiarigrad zalogu unu an, și implininduse anul să se chimbe să vie alți în locul acelor, dându credință împărăției, că nu se vor mai împotrivii cu arme asupra stăpânirii împărătesci, și așa s'au popolit totu împotrivirile, și urmăză acum cu pace.

ăr Cara-Georgie s'au îndreptat, nefind elu pricinuitoarul stricăciunii țării, că-că solii cei trimisi de elu au întăritat pe pasia, și nu cu porunca lui, și împăratul Alexandru s'au milostivit și l'au ertat și l'au chemat la împărăție. Ță într'acestu chipu este istoria Sârbilor.

Să mai spunem ceva pentru Cara-Georgie. Spusumiau unu ipochimen vrednic de creditu, precumu Cara-Georgie au fost omu vitezu, și cu mare îndrăsnire la război, în-

fricosiată la vedere, si gróznică celorlă vicleni, dreptă judecătóru, răsplătóriu celorlă rei si nesupusi; spună ună că avându elă ună frate care acela siaă lăsată soăia lui si se tinea cu alta străină si căută a se cununa cu ea, iar fi poruncită Cara-Georgie maiă ăntăiă, să părăsescă muerea străină si să-si tie soăia lui să nu facă prě-curvie, si nevrendă frate-seu să asculte porunca, l'ău adusă la judecată, unde fiindă si alte căpeteni, si iar fi disă asiă: De vreme ce noi ne vėsămă sângele nostru asupra vrăjmasiloră pentru să ne păzimă legea, ăr tu faci călcare de lege, si nu vei să te părăsescă, vrednică escă de mórte. Si îndată aă poruncită de iaă tăiată capulu inaintea lui. ăr ună spună că, insusi elă, rívnitoră fiindă legi, cu mână lui l'ău tăiată, care este indoire de a crede cumcă insusi elă l'ar fi tăiată.

Să venimă la ceea ce ne eră inainte, a istori întemplările anului.

La létulă 1814, in dilele acestui domnă Ioană Caragea, s'ău întemplată bóla ciumi, si in ărnă aă incepută a muri ómenă aici in Craiova, însă nu prě multă, dar de frica mortii aă fugită totă in tóte părțile, si s'ău spartă orasiu, rămăindă casele pustii, numai ciocli si crai poduriloră le cercetă, maiă vėtosă pimnitiele cu butile le luă sēma, ăr in Bucuresci aă murită multime de norodă, acolo eră bucuria cea maiă mare a ciociloră si a crailoră dupe ulitie. Si peste Dumăre nenumărată norodă de ómenă aă murită, de aă rēmasă orasie si sate de totă pustii, si pāna in primăvară pela Aprilie s'ău milostivită celă ce pururea este milostivă Dumnedieu de aă poruncită bólei nēprasnice de aă incetată a nu mai muri.

După acēsta, la létulu 1815, la Genarie, s'ău făcută mare turburare de către Turci din cetatea Ostrovului intr'aceste 5 judeăie, pricinuindă că nu li se dă si cetăti loră zaherele si sare, precumă se dă cetăti Diului, si alte pricine găsindă, si esindă ei din cetate, o sumă de Turci, aă cuprinsă două judeăie, Mehedintiu si Gorji, puindă ei ispravnic si zapci, să le stringă zaherea, si să o ducă la cetate, si fiindule gândulă cu hotărēre să vie si in orasiulă Craiovei, să prade pe boeri si pe negutiători, si viindă Turci pānă la Străhaia, acolo la mănăstire tăhărindă, aă luată ală mănăstirii totă ce aă găsită. Orășiană insciintănduse de acēstă mare nevoie turcescă, aă fugită totă in tóte părțile, cu mică cu mare, scotiēndă boeri calabalicurile si familiile, si negustorii mărfurile, de s'ău presfărată in tiéră si peste Oltă, că eră si porunca domnului caimacamă să se rēdice orășiană să fugă, si asiă s'ău spartă orasiu, rămăindă casele góle, ăr crailoră le pāreă bine. Si insciintănduse măriă sa vodă de spargerea orasiului si de incutropirea judeăieloră aă scrisă pasi delă Diu si haianului Oréovei, ca mai in pripă să trimitiă óste să stea Turciloră ostroveni inprotivă, si aă si venită de leaă esită inainte, si aă incepută a face rēboiulă cu dēnsă de iaă zăticnită a nu putē veni să prade orasiu; dar pānă a veni Turci maiă multă să-i gonescă si să-i scótiă din tiéră, ostroveniă aă prădată lăcutoră intr'acele două judeăie, de aă luată grău, orză, miere, untă, si vite den destulă, si leaă băgată in cetate, apoi ei aă stătită de rēboiă multe dīle, si biruinduse de către cestă laltă, s'ău trasă inapoă. ăr de altă parte, pătimiă lăcutoră din partea muntelui, de panduri rumāni, că se făcuse hotă, si omoriă si ardeă oamenă si-i prădă, si aă prădată si mănăstirile muntelui, dar pe multă aă prinsă Turci, si ducēndă la Diu spună că iaă tăiată pasia, si pe multă iaă trimisă la Bucuresci. Eră intr'acea vreme o mare nevoie, maiă reu decătă in rēsmirită. Dar încă ce trăgeă bietă crestini in vreme de ărnă pe geră de le ducă zaherea in Mehedint si aici in orasiu. făină, orză, lemne, fēnă, si altele. Cu tóte acestea, neinpăciuinduse ostroveniă Turci cu una cu două, ca nu cumă-va să se premejduiescă orasiu, si să nu se mai prade tiéra, aă scrisă măriă sa vodă la împēratulă la Ćiarigradă pentru stricăciunea tieră si nepăciuirea raialiloră. si împēratulă o aă căită pe tiéră, si îndată aă poruncită cu fermană, ună haiană, omă bună si întieptă, să vie aici cu o sēmă de óste să siēdiă in orasiu spre paza polithiei, si altă sēmă de óste să fie la margine pe lângă Dunăre să apere tiéra de acei vrăjmasi. Si după poruncă aă venită haianu, si óstea aă prisfărată prin casele orășianiloră, si asiă cu supărăre cam strimtorānduse orășiană pentru cvartiruri, si lăcutoră sateloră pentru zaherele, ună ană aă petrecută Turci in orasiu, si acolo la margine, apoi s'ău milostivită împēratulă de aă ertată pe acelă haiană regeptă ală cetăti Ostrovului, si s'ău făcută pace, si s'ău rēdicată haianu din Craiova cu óstea ce aă avută, si aă rēmasă orasiu in linisce. 1815, la Dekemvrie 22, aă plecată.

Să venim cu istoria ér pentru Bonaparte, că după ce l'aú dusú la ostrovul Elba in stăpânirea Engliterii, nu s'aú fostú implinitú nici anulú, si ajungênduse cu óre-carii din bo-erií cel mai mari al Françiei, pe taină aú scăpatú de acolo, si aú venitú ér in Parisú, si aú fostu adunatú óste, unií spunú 60,000, si s'aú gătitú érási de rêsboiú, ér craiulú celú ce l'aú fostú incorunatú stăpânirile cele impreunate aú esitú din Parisú dânduse intr'o parte. Decí érási împêratulú Alexandru alú Rosiei aú rêdicatú osti asupra lui cu Prusulú impreună, si sosindú la Parisú, aú datú rêsboie mari si tari, si s'aú biruitú ostile lui Bonaparte. Apoi Bonaparte s'aú trasú la Italia, si gonindulú ostile l'aú impresuratú si acolo, si biruinduse si la Italia, s'aú tainuitú Bonaparte, si intrândú intr'o corabie, aú vrutú să mêrgă pe mări să scape la America, unde are si Françia stăpânire, ci n'aú pututú, că l'aú opritú strâjile Englezului, si l'aú prinsú ca pe unú fugariú după poruncă, si după judecata împêratilorú l'aú dusú ér la acelú ostiovú, puindulú suptú mare pază, să nu mai pótă scăpă, si încă ca să nu se mai facă vreo turburare in Françia dintr'o vreo povêtiuire, orí de către Bonaparte, orí de către altií, aú lăsatú óste muscăléscă si pruséscă in Parisú, să fie stătátóre acolo, spre pază, 25,000, ér altií spunú, 75,000, si érási aú făcutú pace. Ér pentru cei ce aú fostú pãrtinitú lui Bonaparte de l'aú trasú din ostrovú si l'aú pusú la căl să se rêdice ér cu rêsboiú, spunú óre-care că după judecata împêratilorú iarú fi datú mortií, Septemvr. 1815.

Ér scumpetea se totú inaltă cu mare pretiú, din di in di, la tóte celea, mai vêrtosú banií se rêdică totú cu adaosú.

SCARA

	<i>List.</i>
Pentru neunirea Lesiloră si răsmitia între ei, si pentru partea ce s'au închinatû Muscaliloră, pornindul cu răsboiû asuprăle	163
Pentru începerea răsmitiî Muscaliloră cu Turcii din pricina Lesiloră.....	163
Pentru starea Tierei Rumănesci, cumû eră mai nainte cuprinsă de Turci	163
Pentru pacea care s'au făcu ũ între împărătia Rosiei si a Țiarigradului, cu ponturile ei.....	165
Domnia lui Alexandru vodă Ipsilantû, dnpă pace	166
Domnia lui Nicolae vodă Caragea.....	167
Domnia lui Michaiû vodă Sutiulû.....	167
Domnia lui Nicolae vodă Mavrogeni.....	167
Pentru a două răsmitiă a Muscaliloră cu Turcii.....	169
Pentru încoronarea împărătesii Ecateriniî la Crimă	169
Pentru isvodirea si facerea secreturiloră muscălesci si pentru lucrarea loră la ostire	171
Istoria pentru Nemti, răsmitănduse si ei cu răsmitiă asupra Turciloră	173
Pentru boerile care le făcea Mavrogeni in silnicie.....	174
Pentru intrarea Turciloră in tiēra Nemtiēcă, si cumû au robiti'o	174
Căimăcămia in Craiova a lui Turnagi-aga si a lui Dervisi-aga si a lui Ionitiă Papucû de boeriă cu sila... ..	176
Intrarea Nemtiloră in Tiēra-Rumănescă cu răsboiû	178
Pentru răsboiulă Nemtiloră cu Turcii la Calatatû.....	179
Năvala Turciloră din Giurgiovă asupra Nemtiloră afară din Bucuresci.. ..	180
Răsboiulă Muscaliloră imprenă cu Nemti asupra ordiei vezirului după rugăciunea boeriloră, că eră să robēcă tiēra	180
Pentru mórtea împărăfiloră si a feltmasiariloră.....	181
Pentru luarea cetătiî Ismailû de Suvaro generarû, cândû s'au tînutû si congresû de s'au încheiatû pacea....	181
Domnia adouă a lui Michaiû Sutiû vodă după pace	183
Domnia lui Alexandru Moruzû voevodû	183
Domnia a două a lui Alexandru vodă Ipsilantû	184
Domnia a lui Georgie vodă Hangerliû, si începerea ostirii asupra Pasvandului, si răsboiele ce s'au făcutû.	184
Pentru vâcărta ce au pnsû vodă Hangerliû pe tiēră, si pentru tăierea capului seû in scannû in Bucuresci.	192
Pentru mergerea lui căpitânû pasia in Bucuresci.....	194
Pentru tăierea capului Leû pasia pîrtinindû Pasvandului	195
Cumû s'au mestesiugitû capigu de au tăiatû pe vodă Hangerliû	196
A două domnie a lui Moruzû vodă, si pentru Pasvandu, si pentru intrarea Franțeziloră in Misirû si in Palestina, si cumû eră să vie Muscalii să bată cetatea Diulû.....	198
Pentru prada ce au făcutû Cara-Mustafă cu Turcii orasiulă Craiovei, si pentru venirea cărjaliloră in tiēră, si pentru arderea Craiovei si alte orasie.....	201
Pentru domnia lui Costandinû vodă Sutiû, si pentru jalba ce o au datû toti boerii si archiereii la împărătia Rosiei.	202
Pentru cererea boeriloră la pórta Țiarigradului să vie domnû tieriî Costandinû vodă Ipsilantû	203
Domnia lui Costantinû vodă Ipsilantû, si pentru arderea tērgului Bucuresciloră.....	204
Trēcerea solului franțuzescû prin Bucuresci la Țiarigradû, si cumû l'au pîritû la împărătie pe vodă Ipsilantû.	204
Pentru fuga lui Ipsilantû vodă la Muscali	206
Venirea Sutiulû vodă Costandinû la Văcăresci, si n'au apucatû să intre in Bucuresci.....	207
Venirea Muscaliloră cu Ipsilantû vodă in Bucuresci, si cumû au strinsû vodă ôste	208
Scrisôrea pasiei Pasvandului către vodă, si cumû i s'au întēplatû mórtea.....	210

Istoria pentru Bonaparte, si tăierea craiului Franței.....	211
Cumă au făcută Franțiozii pe Bonaparte împărat, si cumă au luat cetatea Viena scaunul împărăției Nemților.....	212
Rugăciunea împăratului nentiesc să-i dea împăratul muscălesc oște ajutoră asupra Franțezilor, si pentru resboiul ce s'au început între Muscali si Franțiozi.....	213
Cumă au mijlocit Costandin fratele împăratului Alexandru de au făcută pace cu Bonaparte, si l'au încoronat împărat.....	214
Pentru resboiul Spaniorului cu Bonaparte. pornind si Nemți resboi, si cum erăsi a doilea au luat Franțiozii Viena, supuind pe împărat Nemților.....	215
Incătrupirea acestor 5 judecie de Turci, si prada lor, si venirea Muscalilor din Bucuresci în Craiova...	216
Invrăjbirea lui Ipsilantă vodă cu generarii muscălesc, si fuga lui la Petruburgă.....	216
Spargerea Bucurescilor si fuga de frica Turcilor, si pentru isbânda cu resboi ce au făcută Miloradovici asupra Turcilor de lea spartă ordiea.....	218
Venirea feltmasiarului Kamenski în Bucuresci, si pentru resboiele ce au făcută cu Turcii.....	219
Pentru resboiele lui Isaia generaru, si pentru înfăptirea morții lui.....	221
Zasă generală, cumă au chinuită țiera de au făcută sianin inpregiurul orasiului Craiovei.....	221
Bonaparte au stricată pacea cu Muscali, ér Muscali au făcută pace cu Turcii, si s'au apucată de resboi cu Franțiozii.....	222
Pentru mórtea lui Alexandru Ipsilantă voevodă, cumă l'au muncit Turcii, si cumă s'au încheiată pacea...	223
Pentru intrarea Franțezilor în Moscva, si cumă s'au prăpădită ostile lor, si cumă au fugit Bonaparte...	224
Pentru luarea Parisului, scaunul crăiei franțozesc, si pentru lipsirea lui Bonaparte de împărăție.....	226
Cuvintele lui Alexandru împărat către boerii Parisului, si pentru mărimea cetății Parisu, si câte case si ulitie si biserici are.....	226
Pentru zidirea piramidei ce o au făcută în Moscva din tunurile franțozesc spre semnă de biruintă.....	227
Domnia lui Ioan Georgie Caragea voevodă, după pace, si turburarea cea de către Sêrbi.....	228
Istoria pentru starea Sêrbilor, si pentru resboiele ce au făcută cu Turcii, si cumă s'au pierdută crăia lor.....	228
Pentru ostirea lui Cara Georgie.....	230
Pentru spargerea orasiului de ciumă.....	233
Pentru spargerea orasiului Craiovei de frica Turcilor din cetatea Ostrovului.....	233
Érăsi pentru Bonaparte, cumă au scăpată din ostrovu Elba, si érăsi s'au rădicată cu resboi.....	234

I S T O R I E

A

PREPUTERNICILORU INPERATI OTHOMANI

ADUNATA SI ALCATUITA PE SCURTU

DE DUMNEALUI

IANNACHE VAGARESCULU

DIKEOFYLAX A BISERICII CEI MARI A RESARITULUI SI SPATARU ALU VALACHIEI

INCEPENDUSE

IN VREMEA PREPUTERNICULUI INPERATU SULTANU ABDUL HAMID I LA VELEATU HIJRETU 1202 SI MANTUITORIU 1788

IN NICOPOLI A HULGARIEI, SI S'A SEVIRSITU

IN DILELE PREPUTERNICULUI INPERATU SULTANU SELIMU III LA VELEATU 1794 SI 1208 IN LUNA LUI SIEVALU

IANACHE VACARESCULU

Manuscriptul ce publicăm, acum pentru întâia dată, 'lă multiămimă bine-voinții și liberalității domnului Ștefanu Grecianu în a căruia posesiune se află. E legat în două mici volume în 4°: în cel de întâiu se află partea (tomul) I, și începutul părții II; în cel de al doilea urmăze partea II, intreruptă la pagina 277. Scrisoaria e foarte legibile, și se vede a fi din altă mână, ér versurile intercalate și unele diu note pe margini sunt scrise de mâna autorului, cum se vede (dice d. Odobescu) din asemănarea lor cu testul original al Gramaticei, ce eră în posesiunea de curându răpăusatului Ioan Văcăresculu.

Tot ce noi n'am fi sciut, nici am fi putut dice atât de frumos, despre Văcăresci, și anume despre Ianache Văcăresculu, autorul ISTORIEI PRE-PUTERNICILORU INPERATI OTHOMANI, a disu innaintea noastră, învățatul nostru amic, d. Odobescu, în interesantul se artichu, *Poetii Văcăresci*, tipărit în *Revista Română*, (vol. I, pag. 481—532). Nu ne lipsesce de cât voia de a împrumut dela dumnealui*).

Familia Văcărescilor, una din cele mai vechi și mai strălucite familie ale țerei, are rara fericire de a fi dat patriei patru generațiuni de literati și poeti, cari, într'un timp pe cându cultul Nationalității părea a fi amortit pentru totdeauna pe pământul României, ei visă timpul de aur cându

•Acestu bietu corbu sermanu
•Er aquila s'ar face,
•Si-or ce Romanu ar fi Romanu,
•Mare 'n resboiu si 'n pace.

Intr'o epoca tristă pre cându limba română, ca totu ce eră românesc, eră atât de despretuită, pre la 1787, după 1681 de ani dela Traianu, în care amar de timp, se miră Ianache «cum de nu se află vre un om ca să grigescă să cu-prindă starea limbei noastre prin mijlocul vreunei Gramatică, a limbei patriei noastre, «cu care cuvântăm, cu care ne închinăm, cu care cuvântând petrecem vietui-rea acesta» etc.; în desiartul unei epoce atât de triste, dicu, este dulce și frumos a întâlni un adevărat boiaru român ocupat cu alcătuirea uneia din cele

*) Însemnăm din capul locului, că a dese ori în cursul acestui artichu, vom împrumut, vom copia chiar pre d. Odobescu, fără a-l citi totdeauna.

de ântâiū gramatice ale limbei năstre. Si cine nu va admiră acelū memorabilū testamentū in versurī alū lui Ianache, celū mai nobilū legatū ce puteă lăsa unū Românū de geniū posteritătii sale:

•Urmasilorū mei Văcăresci,
•Lasū vouē moscenire:
•Crescerea limbei romănesci,
•Si-a patriei cinstire!

Si aci, Ardelianū ce sunt de nascere, cu tôte că intre Românū si Românū nu sciū face deosebire pre tătă fația pământului romănescū, nu potū totusi să-mi ascundū slăbiciunea ce am de o secretă multiāmire, considerândū că si acéstă frumăsă familiă a Văcărescilorū, familiă de literatī, ce punū limba si originile romăne mai pre susū de tôte, e încă o familiă romănă originariă din centrulū Daciei lui Traianū, din Ardélū. Lasū ca condeifulū domnului Odobescu să ne arete credintia traditiōnale ce aveă Văcărescii despre originea lorū. «Se dice că pe cândū Radu Negrulū «vodă, fugindū din Ardélū pentru persecutiunile Ungurilorū Catholicī, 'si găsi scăparea pe pōlele meridionali ale Carpatilorū, si scoborindū printre rīpele pietrōse ale «Dūmboviciōrei, descălecă si-si asiediă scaunulū in lunca inverdită ce-ī dīse Cămpulū-lungū, cu dēnsulū mai multī soī de arme, cavaleri Romăni purtândū aquila «crestină pe coifulū lorū de ferū, veniră să caute o sōrte mai pacinică intr'acea nōuă «patriă năpustită in timpiū urgisiti ai potōpelorū barbare, de coloniī, străbuniū lorū. «Astfelū odiniōră Teucru, eroulū Salaminei, cercă pe luciulū mārilorū, cu confratiū «sei de vitejie, o patrie mai ferice. Printre tovarăsiū lui Negru vodă, se dice că ar «fi fostū si junele Negoitiă, domnescū coconū alū lui Danū, voevodulū Făgărașului, «si nepotū de soră alū căpeteniei Romănilorū; acesta intemeiă sate si biserici dōuē-«spre-diece pe malurile Dūmbovitei coprinse de dēnsulū; elū avū siese fete si doi «feciori, Radulū si Sierbanū, cărora le lăsa moscenire, cu numele de Văcăresci, scutulū părintescū, ce purtă gravatū pe dēnsulū *Cetatea Făgărașului*, pe care fălfae «o *aquilă albă*, emblema de immaculată putere, si *prapurulū purpurii* cu dicerea «VIRTUS scrisă in litere de aurū.»

E de mare interesū a observă in cursulū istoriei romăne, că de abiă se intēmplă ceva mare si frumosū in viētia vreunei părți a Romănimei, fără ca Romăniū din celelalte părți să nu-si aibă la acēsta si ei partea lorū, mai mare aū mai mică, de meritū. Pre cândū Transilvania se perde pentru Romăni pe unū lungū sirū de secle, Romăniū ei, in momentulū cāderei lorū, se potū lăudă a fi pusū ei, prin Negru si Dragosiū ai lorū, nōuēle fundamente a dōue State Romăne. Acestū punctū din istoria vietii năstre, e plinū de mari invētiături si consecintie, si demnū de seriōse meditatiuni!

D. Odobescu ne dă o repede ideă despre mai multī bărbati illustri din familiă Văcărescilorū. Noi insemnāmū din acestia, pe Ianache Văcăresculū, vistiariulū Brâncovēnului, bunulū lui Ianache alū nostru, care la Augustū 15, anulū 1716, cândū se petrecū la palatulū de pe mare, Geali-chioscū, dinaintea ochilorū sultanului Achmedū II, acea inforătōriă scenă a ucideri Brâncovenilorū, cădiū celū de ântâiū sub sabia gelatului, ca spre pedēpsă pentru drēpta credintia ce păstrase că-

tră nenorocitulă seă domnă. Unulă din fiă acestuia, Stefană, bărbatū invētiatū in literale eline si in legile impērătescē, e tatălū lui Ianache alū nostru.

Acestū Ianache, fiū alū lui Stefană, căruia 'ī eră datū de sōrte a intrece in merite pe totī străbuniī seī, si a lăsă numele seū lăudatū viitorimeī, se născū pe la anulū 1740.

Educatiunea lui fū dela începutū prē-ingrigită. Neofitū celū bătrănū Causoca livitulū 'lū inițiă la thesaurele limbeī. retoriceī, si istorieī eline; unū Germanū, anume Weber, 'ī esplică regulele limbeī latine; altī profesori 'lū invētiară italianesce, frāncesce, si hogiī turcī 'lū familiarizară cu limba si literatura otomană pe care in urmă le cunosceă fōrte bine. Tēnērū incă, elū fū nevoitū să se dedea cu necazurile si să-sī formeze unū sufletū tare si răbdătorū, spre a nu fi sdrobotitū si nimicitū, ca cei mai multī, in necurmatele smăcinări ce turbură epoca de anarhiă si de nelegiuiрі in care sōrtea 'lū menise să trăiēcă.

Pre la 1763, ferosulū Constantinū Racovitiă voevodū, neputēndū suferi spiritulū stăruitorū de nationalitate ce mēnă pe unī din boerī, si mai alesū pe Văcărescī, sacrifică pe Stefanū, pentru credintia sa cătră tiēră, invenināndulū intr'unū modū demnū de mārșiava violențiă a Fanariotilorū.

După o asiă grōznică perdere a părintelui seū, Iănăchitiă Văcăresculū se duse să caute in Constantinopoli seū răsbunare seū mângăiare. Spiritū activū si setosū de cunoscintie, elū sciă să tragă unū folosū din tōte, profită de petrecerea sa in Constantinopoli, si legānduse in amicitia cu Halilū Hamidū, omū fōrte invētiatū, si scriitorū la calemulū (secretariulū) divanului impērătescū, alăturatū pre lângă capichehaialele tiereī nōstre, invētiă dela dēnsulū teoria gramaticale a limbeī turcescē ce se dīce sarfu. Peste trei ani însă, la 1767, Alexandru Scarlatū vodă Ghică 'lū chiāmă la innalte dregētorī, incredintiāndulū vistieria tiereī.

La 1769 urmēză ocupatiunea rusēcă. Cătū tīnū acēstă ocupatiune, adecă până la 1744, Ianache, credinciosū legăturilorū secularie cu pōrta, cu pučină in credere si inclinare cătră Rusī, petrece totū prin străinētate. Eră la Septemvre 1744, priimindū cu bucuria scirea cumcă pacea s'a incheiatū la 4 Iuliū in Cainargi, părăsesce Brasiovulū, si trece indată la Constantinopoli, spre a se inturnă cu noulū domnū Alexandru Ypsilantū la Bucurescī.

Acī incepe unū noū periodū in esistētia acestui omū eminentū, periodū de activitate, de productiune, in care inteligintia sa viă si sporitōriă, se desvōltă prin fapte si prin scrieri, se răspāndesce, in cursulū unei domniī mai păciuite si mai luminate, asupra administratiunei, a legiuirilorū si a cultureī morale a tiereī. Numitū pentru a treia ōră vistieriū, si apoi la 1780, spătariū, elū se ocupă, in parte, a regulă sēma acestorū dregētorī, si in generalū, a dă putintele seū ajutoriū domnitorului in tōte reformele ce se siliă a face. Elū fū unulū din cei mai de frunte redactori ai *Pravilnicescīi condice a domnului Alexandru Ion Ypsilantū voevodă*, cea de āntāiū schitiă de condică civilē promulgată oficialū in Romānia. Eră la 1781, intēmplānduse să fugă fiī domnului Ypsilantū, nu numai din curtea părintēcă, dar si din Tiēra-Romānescă, in Ardēlū, Ianache fū alesū solū cătră impēratulū Iosifū II, ca sa cēra trimiterea indērētū a beizadelelorū. Minunatū descrie Ianache insusī acēstă solia si rezultatulū ei. Unū simtiemētū de multiāmire, dīce d. Odo-

bescu, trebuie să coprindă inima orî-cărui Român, vîdiîndu că odinioară tiéra sa a fostu asià de bine represintată în străinătate, si totu de odată o parere de reu, că asià ómeni demni n'au trăitū într'o epocă cu interese mai innalte: ce apărători puternici si măestreti arū fi găsitū drepturile tierei, adormite pe atunci în pulberea umilirei. Într'adevărū Iănăchitiă Văcăresculū aveà tóte calităt看ile unui adencū diplomatū; invētiatū, finū si eloquentū, elū scià să fiă în totū felulū amabilū.

Sub următorii domni, Caragea si Sutiū, elū servece ca spătariū si vistieriū.

Ėră la 1786, numinduse domnū tierei tălmaciulū Nicolae Mavrogheni ce fuse-se unū simplu pescariū în insula Poros, Ianache Văcăresculū, de si numitū îndată din vistieriū. dvornicū, elū însă nu póte suferi pe acestū «omū prostū si la fire si la gāndire si la simtīre».

Sub astă domniă neplăcută, Ianache se ocupă mai multū cu literele. La 1787, publică gramatica sa. Cu siepte anī mai innainte, la 1780, se publicase în Viena Gramatica cu litere latine a lui Klein-Sincai. Acēsta e epoca desceptărei literelorū romāne. Inceperea se face în Transilvania, prin nemuritoriī Klein, Sincai si Maior; si Romāniă încă iea parte la acēstă mare miscare prin Ianache Văcăresculū.

Într'aceea desgustulū si mânia Văcărescului, de domniă lui Mavrogheni, ajungū pān' la desperare. Descuragiatū si măchnitū, la 1788, după inceperea resbelului turcescū cu Austriaciī si cu Rusiī, Ianache cere dela domnulū retragerea sa din functiunī si din tiéră. Elū merse la Nicopoli, unde impreună cu dēnsulū se esilară si altī boiarī de frunte ai tierei. Aici siediū dela Martiū pān' la Octovre.

În rēgazulū monotonū alū esiliului, activitatea lui Ianache nu puteà să se im-móie: lipsitū de trebile politice, de multiāmirile sufletesci ce ocupaseră viétia sa, elū caută mângāierea într'o lucrare seriósă, si incepe scrierea ce dāmū acumū la luminiă, adecă ISTORIA PREPUTERNICILORU INPERATI OTHOMANI etc.

După precuvēntare, în care arată, cu ce indemnū si mijlóce compuse acēstă carte, elū urmēză îndată dāndū o prescurtare, unu Breviariū, de vietile Sultanilorū, cu incepere dela Moameth; si după fiă-care din acele vietī, resume caracterulū si faptele padisiachului descrisū, în câte-va versuri care 'si schimbă a deseă mēsură si tonulū. Ėră la margini în note face chronologiă domnilorū Tierei-Romānesci. Astfelū procede în tótă partea āntāiă care e de 131 feċie manuscripte. A dóua parte se deschide cu viétia sultanului Mahmutū I (1730) sub a căruī impērătiă autorulū *au vēdiutū lumina lumei*. De aci incolo evenimentele impērătiei se amestecă cu ale tierei, si mai alesū cu intēmplările vietiei scriitorului, de aceea si interesulū cresce în mari proportiuni, cetindū memorialulū unui bărbatū ce jócă unū rolū eminentū printre contemporaniī sei, si ale căruī fapte politice sunt alternate cu lucrări literarie asià de folositoare. Memorialulū urmēză innainte pān la anulū 1791, cândū Văcăresculū, după doi anī de esiliū la Rodos unde fusese trimisū dela Nicopoli, fiindū liberatū, priimesce «o emrinamē a prēinnăltiatului vezirū Hasanū-pasia, prin care i se porunciă ca numai de cātū să se scóle să mērgă la ordie la Rusciucū». Petrecerea Văcărescului în castrele vezirului dela Rusciucū, e privitā de dēnsulū ca o epocă de strălucire, că-cī se bucură de tótă increderea rigialilorū turci, si, mai alesū după tăierea capului lui vodă Mavrogheni, pregăthiă reinturnarea ordinei anterióre în tiéră, ocupatā acumū de Austriaci; elū dobāndesce cu fermanū inpērătescū plinū de laudă, voiă de a merge la

Andrianopoli si a petrece acolo érna, onoratü si iubitü de totü pasiü turcü; in primăvara următóriă, pregătesce in secretü poduri pe apele tierei pentru Turcü; in fine, servesce cu inteligintiă, cu credintiă, portiü; dar nu sciü pentru ce simtîmü, dîcemü si noi împreună cu d. Odobescu, o tainică multiămire de a vedè manuscriptulü intreruptü in mijloculü naratiunei acestorü servile servitie pe care near părè mai bine a le vedè implinite de altü ómenü, demni de a servi ér nu de a comandà. Paginele din urmă ale manuscriptulü se citescü cu neplăcere, că-cî ele destăinuiescü o slăbîtiune intr'unü caracterü asiä bine conformatü. Făr de a încercà să-lü disculpămü, să plângemü totusi trista stare de lucruri, in care se aflä tiéra atunci, si care supuneà la ingiosire si chiaru sufletele cele mai nobile.

Étă manuscriptulü ce presintămü lectorilorü nostri.

Văcăresculü, cumü amü vëdiutü, intreprinse scrierea acésta istorică in esiliulü dela Nicopoli, si de aci innainte o urmă mai multü ca unü jurnalü alü seü privatü, vorbindü mai multü de cele ce s'aü intëmplatü lui si celorü ce-lü incongiurà. D. Stefanü Grecianu, posesorulü acestui pretiosü manuscriptü, crede că, cu ocasiunea inturnării in tiérä a vornicesei Elena Grecénca, dela Nicopoli, unde erä esilatü Văcăresculü împreună cu altü boiari, se aduse aici si manuscriptulü, care aü fostü urmatü mai târdiü de cătră autorü, rămăindü in casa Grecianilorü.

Să dîcemü unü cuvëntü si de limba si stilulü in care scrie Văcăresculü. Limba lui se deosebesce cu totulü de limba cea simplă a cronicarilorü nostri. Văcărescu e unü literatü, versatü in literele clasice, cunoscëtorü alü celorü mai cultivate limbî moderne si cu deosebire alü limbei italiene. Cunósce si limba turcescă. In scrierea lui se ivesce pretutinde, influintia deosebitelorü limbî ce cunosea. Cunoscëtorü alü clasicității, elü, ca totü Văcăresciü, face o inadinsă cercare de a constringe slăbitiunile limbei române, in formele mai nervóse si mai concise, de a supune structura ei încă siovăindă, la inversiunile măestrite dar anevoiose, ale limbelorü clasice. Cunoscintia limbei italiene 'lă ajută de a formă cumü se cuvine, cuvintele nóuë ce adóptă. Intru o scriere din seculü trecutü, ne place a ceti cuvinte si forme ca următóriele: *refugiü* si *scăpare*. *sucesoriü* lui Moameth. *conditione*. *protectione*. *rebelionea* enicerilorü. *decî* răpi acésta *ocasiune* mai cu *favore*. *eroe*. *mediatorü*. *acomodamentü*. *garante* la pacea. *asaltü*. *nobletia*. *politetiä*. *asediu*. *fortetiä*. *consiliulü* de ministri. *stema imperiulü* Romanilorü. si *dicherarä* pe Tekelü domnü. se *impatronirä* Rusii de Moldavia. In fine, intrebuintiéză o multime de cuvinte turcesci, scrise precumü le pronunțiä Turcii.

Manuscriptulü e scrisü, firesce, cu ortografiä ciriliană. Noi găsirămü cu cale a-lü tipări cu litere latine, rămăindü de altmintrea intru tóte câtü se putü mai fidelü originalului. Numai in locü de: *dîn*, *dъ*, *nîste*, *nъntpъ*, si alte asemini, amü scrisü *de*, *din*, *peste*, *pentru*.

Atätü despre acestü manuscriptü.

Să insemnămü încă despre Văcărescu că, in călëtorile sale prin Turciä si mai alesü in deseale sale petreceri la Constantinopoli, elü isbutise a scóte din condicile împërătesci, copii după documentele atingëtorie de tiéra nóstră. Fotino ne spune că a intrebuintiatü acésta colectiune. Acumü însă, durere, é perdută.

Prela 1793-6, găsim pe banul Văcărescu în rivalitate cu domnul Alexandru Moruză. El răpăusă în cei din urmă ani ai secolului trecut, scăpându pôte astfel de răsbunarea cu care 'lă amenintiă acestă domnă.

«O vietiă nu atât lungă câtă plină de fapte si de lucrări folositorie a însemnată acestă nobilă bărbat ună locă neperitoră în anele romănesci; faptele-î însă a rămasă legate de epoca în care elă a trăit, epochă tristă pentru noi, tăbloă întunecosă si umilitoră în care ne place totusi a întrevedă umbra lui măi dămnă si măi măretiă; dar lucrările sale în cerculă literariă, acele voră rămână ca petre unghiulare pe care s'aă asediată temelile literaturăi năstre. Gramatica sa, informă, necompletă, imperfectă, este însă atâtă cercetare a reguliloră limbei; versurile sale, puține la numără si restrinse în mică proportiuni, sunt însă atâtăele modele de o perfectiune poetică; istoria sultaniloră seă mă bine memorialulă seă e o operă pretiosă în neaverea năstră istorică; în sfirsit, dictionariulă romănescă, culegerea de documente, decă leamă avă, ară fi pentru noi alte scumpe isvóre. «Nu putemă dar tăgădui marile merite ale acestă bărbat».')

A. P. I.

Bucuresc, 10 Iuliă, 1864.

1) Odobescu.

A ISTORIEI OTHOMANESCI, A PRE-PUTERNICILORU SI MARILORU
INPERATI, CE S'A ALCATUITU DE DUMNEALUI
SPATARULU IANACHE VACARESCULU.

T O M U I.

PROIMION.

MULTI din cei ce au vrut să scrie istorii după vreme, sau mai vârtos din cei ce au rîvnit a înnoi cele scrise de alții mai dinainte, fiindu indestulați de darurile științei, și a înșirărilor grammaticești, și prin mijlocul acestora au putut a birui, și fîrîșca în lenevire cea spre citanie a celor mai mulți, a atîtă și pohta cea de multe științe a celor mai lăudați, și cu acesta pe toți i au îndemnat a le citi de îndesite ori, și a le afla curgerile cu deadinsul, și a dobîndi folosirile cele ce se nasc din istorii. Eer eu aflîndu-mă desbrăcat de vîșmînturile darurilor științei, și condeiul meu fiindu numai abia putut a se ține în degetele nedestoiniciei mele, nici se cuvenia să-l povățuiesc spre a înpleti alcătuirii depărtate de dulcea acea, fără care istoriile scriinduse, deosebi că nu pricinuiesc vreo folosire, supără încă și audiul, și mai vârtos a celor ce firesce nu sunt statornici a suferi cu răbdare prelungirea citaniei. Însă acum la vîlătul 1788, aflîndu-mă strămutat cu lăcuinta spre vreme în cetatea Nicopolii din crăia Bulgarilor, de lumescile furtuni ale întîmplărilor, și de multele feluri de rîșboie ce desvîrsit au turburat totă liniscea patriei mele, unde și despre o parte aflîndu-mă lipsit de toate trecerile de vreme cele veselitoare de suflet, și afundat în valurile întristărilor, și pentru patimile ce suferă iubii miei simpatriotti, neputîndu afla eu acum vreun mijloc spre a le tîmădui, despre altă parte, fiindu și de multe ori întrebătu de unii de aici, ce înperat au suppus Bulgaria și Nicopoli, la sangiacul othomanesc; fără vrednicie m'am îndemnat a scrie o adunare istorică, a pre-puternicilor înperati othomani. pe scurt alcătuită, arătîndu, de cîndu și cu ce mijlocu au luat această stăpînire începerea ei, și crescerea, și starea, și urmările celelalte pînă astăzi, ca prin scurtarea povestirii să potă afla, fără multă ostenelă, verile istoria othomanicescii înperății, eer mai vârtos, ca să mîngăiu cu această ostenelă, și petrecerea vremii cei turburate intru care măflu. Eetă dau începere, nădăjduind că fără zăbavă să-i arăt și sevîrsitul la obsce.

Mulți sunt scriitorii Tevarihurilor sau Analelor turcesci, mai vârtos că la puternica acésta împărăție, este și mansupă deosebită sau dregătorie, carele este orânduită, numai pentru a scrie Tevarihurile împăraților, sau Vizandida turcescă, care se numesce Vacanuis adecă scriitoră de cele întâmplătoare, și la acestă ofițiu se pună de a pururea ómenī in-podobitī cu procopsélă, și acestă Vacanuis totdeauna este datoră, a se întelni cu invetiati Ulemali, și cu toti luminati Rigiali, și mai vârtosă cu Kephudai-Sadri-Azem, și cu Reizul-Kitabu, spre a cercetă toate vestirile, pricinile și scrisorile ce mergă și vină la împărăție, ca să iea știință de toate curgerile lor, și să le asternă în alcătuirile istoriilor împărătesci, ce se scriu de densulă, și toti numiti rigiali sunt datori să le arate toate, fără preget și tănuire. Dintr'acești istornici, trei mi s'au întâmplat a vedea și a citi, pe Naima, pe Rasid, și pe Subhi, cari au scris cu atâtea frumoase tejnisiuri și istiléhuri, sau metafore și idiotisme și potriviri la cuvinte și la diceri în perioade ce le numescă Turci cafiele după obiceiul limbii lor, istoriile multor împărați după vreme; precum și alți înainte acestora, și în urmă până acum, cum și astăzi este scriitor slăvitul Eiveri-Efendi. Nu cu mai puțină gustă au alcătuit istoriile turcesci, și mulți alți istornici greci, latini, francezi, și itali, dintru ale căror istorii, cu multă băgare de seamă făcându o adunare, arătă pe scurtă toate câte ar putea da, o idee pe deplină, la cititori, de curgerea, starea, și oțărnuirea împăraților othomani.

Nichifor, Zonara, Laonicu, Leungraviu, Ladvoat, Kantemir, Blaching, Voltaire, și alții.

MOAMETH dătătorul, sau asiediătorul și intemeitorul legii și credinței moamethice-
 scii, după arătarea unor istorici, s'a născut la 560, ér după deslusirea altora s'a nă-
 scut la vélétul 571, Maie 5, la Meca în Arabia, din némul lui Ismail, precum și Meletia.
 cred Moamethanii. Ismaileni, Agarineni, și Saraceni, s'a numit totii acei cel ^{Meletia.}
 s'a tras din némul lui Ismail, dicënduse Ismaileni după Ismail, Agarineni după Agar ^{Ladvocat.}
 mumă-sa, și Saraceni după Sara stăpâna mumă-sei, acesta însă fără cuvânt, neavëndu nimic
 a face numele Sari cu Ismail. Totii acestia după Ismail până la Moameth eră idolatri, sau și de
 alte legi ce eră atunci în lumină. Abdalah tată-seu, și mumă-sa Emine eră și etidolatri. Elu în
 vîrstă mică sia pierdut părintii, și unchiu-seu Abutaleb a avut grînea creșterii lui. Ace-
 sta l'a pus în slujba Hatigii sau Hatige, vèduvei de un bogat negutiator ce se negutiatoriă la Sy-
 ria. Mai susu-numita stăpâna-sa s'a prins de dragoste asupra lui, și s'a măritat cu dînsul.
 Moameth avu dintr'ênsa trei fii cari muriră mici, avu și patru fete carele se măritară cu
 indestulare. Întru acestea mergëndu elu adesea pela Palestina și aiurea, și întîlninduse cu
 Iudei, și cu Crestini, și luând sciință de tôte scripturile, și de înmulțitele lor talmăcirii,
 și din tôte făcëndu o adunare a scoposului seu celui politicesc, a alcătuit Curanul sau Alcuranul
 a acărui coprire o voi arêta pre scurtu mai înainte. A adevărit la ômenii casii sale,
 că are întîlnire cu archangelul Gavril în vremile ce arêta că este cuprinsu de videnii, și
 fî fără zăbavă de totii acestia cunoscut de Prooroc. Stăpânitorii dela Meca luând însci-
 intiare de aceste discursuri, și avëndu temere de apucăturile numitului Prooroc, l'au isgo-
 nit de acolo, și asiă dosind s'a tras la Medine, cu totii ai sei. Dela acéstă fugă a lui
 Moameth care s'a întemplat la 16 ale lui Iulie în di Vineri, la vélétul 622 dela Chr., nu-
 mără Moamethanii ani Eghirii, adică Hijret-tarihi, cari după cursul numărului lor, adică
 după alu lunii, sunt acum ani 1202, și s'a întemplat la alu 13 anu a înpărătiei lui Ira-
 clie. Viind la Medine se făcură mulți următori propoveduirilor, și stăpânirii sale, și des-
 coperindusi cugetul către unchiu-seu Hamza, 'i dete stégul stăpânirii sale, (care și până
 astăzi se află la puternica înpărătie othomanică, numinduse Sangiag-Sierif, adică sfântul
 stég, ce dinpreună și cu alte stéguri ale Chalifilor, și cu hîrcaoa sau vesiméntul proo-
 rocului, sunt rêmase dela chalifi în haznelele pre-puternicii înpărătii), și 'lă trimise să facă
 dobândiri. Deci după alte multe urmări, la létu 630, s'a făcut stăpânitor și mecăzu, și asiă
 despre o parte cu slobozenia legii, care hêrêzesce credinciosilor ei, tôte bunătățile ceresci,
 fără depărtarea plăcerilor lumesci, încă și aceste bunătăți ceresci arătate cu înlesnită întie-
 legere și la cei fără simțire, și despre altă parte, cu stég și cu arme, adică cu stăpânire,
 s'a întins și legea, până a fi siese pârți Musulmani, din trei-diec pârți de ômeni ce s'au
 socotit că sunt în lume, și înpărta în trei pârți ale pămîntului, precum se vede, în Asia,
 Africa, și Evropa.

După ce decîi ȳ a muritŭ soŭfa, si a moscenitŭ si multă avutŭfe a ei, ū a făcutŭ si alte mari dobândiri, s'au întăritŭ in putere, si a adunatŭ si multŭ următorŭ si suppusŭ, si a stăpănitŭ multe locuri si polithii si ale romaicescilorŭ schiptruri, si lăsăndŭ sucesorŭ alŭ seŭ ăntăiŭ, pe Abubekir, a muritŭ la létulŭ 633, in Medine a Arabiei.

Stichŭ:

Moameth stătŭ 'n lume, omŭ fôrte minunatŭ,
Că ci s'arătă din slugă, proorocŭ si inpăratŭ,
Si dătătorŭ d'o lege, ce după ce-o 'ntocmi,
In trei părți ale lumii de multŭ se priimi.

CHALIFI.

Sucesorii seŭ s'au numitŭ Chalifi, adecă epitropŭ, precumŭ este si se numesce si până astădi puterniculŭ nostru inpăratŭ, Erchalifesă, saŭ Chalifei rui zemin, si va să dică epitropŭ pe faŭia pămăntului.

Stăpănirea Chaliflorŭ a fostŭ la Damascŭ vreo cătă-va vreme, apoi la Bagdatŭ, si a tînutŭ ca la 690 de ani, cāndŭ după ce Alach Tătarulŭ omorîndŭ pe Musta-agi-chalifu, a suppusŭ si Bagdatulŭ, atuncŭ s'a sêvirsîtŭ acestŭ mijlocŭ alŭ stăpănirii chaliflorŭ, si după acēsta a începutŭ alŭ aceŭ othomanicescŭ peste puŭină vreme.

Deci după Ābubekir a rămasŭ diadochŭ Umarŭ, care a suppusŭ Damascu, prin mijloculŭ lui Abuavirŭ, si Egiptulŭ prin Umereŭ, si Persia prin Abdila.

CURANU.

Coprinderea Curanului in perilipsis este acēsta. A crede unŭ Dumnedieŭ făcătorŭ a tuturŭ, intr'o faŭiă, necoprinsŭ, fără începutŭ si sêvirsîtŭ, rēsplătitorŭ celorŭ bune si rele. A aduce la acestŭ Dumnedieŭ cincŭ namazuri, saŭ inchinătiuni, pe di. A-si spălă măinile si piciorile cu apă, innaintea inchinătiunii, care spălare o numescŭ abdestu, si credŭ a fi curățitorŭ de pēcate. A nu bē vinŭ. A nu mănca vite necurate saŭ cu unghia necrepată, saŭ ce nu rumegă, si să nu fie innecată si mortăciune. Toibe, adecă părăsire de pēcatulŭ celŭ spălatŭ in abdestŭ. A crede pe mântuitorulŭ nostru Chr., nu Dumnedieŭ nicŭ fiu a lui Dumnedieŭ, ci proorocŭ născutŭ din dumnedieescă suflare, si din feciōra Mariam, si innăltiatŭ la ceruri până a nu se rēstigni, si fostŭ de a veni, ca să judece la divanulŭ celŭ după urmă faptele tuturorŭ. Inșă, ăntăiŭ să adevereze pe Moameth pentru a căruia venire dicŭ că ar fi proorocitŭ, si încă are să vie ăntăiŭ la Damascŭ intr'unŭ sierifu a uniŭ minarēle. A crede Biblia, Psaltirea, Evangelia, si Curanulŭ, că-cl dintr'aceste trei de mai susŭ se face adunarea alcătuirŭ Curanului, cu deosibite tălmăcirŭ, că-cl din biblie credŭ zidirea si facerea lumii, ângerilorŭ, omului, căderea diavolului, pe Avramŭ, că-cl a datŭ tăierea inpregiurŭ, si a născutŭ pe Ismailŭ din Agar, si încă credŭ că jêrtva cea din poruncă nu eră să se facă lui Isaacŭ, ci lui Ismailŭ, din care se trage Moameth, si acēsta este pricina Curban-bairamului, si fiescesŭ-ce Musulmanŭ, este datorŭ să junghere berbecelă la acēstă di, urmāndŭ lui Avraamŭ, si insusŭ puterniculŭ inpăratŭ se indatoreză să iea cu o mână berbecelă, si cu alta cutitulŭ, si apoi să le dea la altulŭ ca să facă jungherea, mai vêrtosŭ că in curanŭ se arată că ei urmēză credinții lui Avraamŭ care a fostŭ innaintea si a legii vechi si a legii nōuē. Tăierea inpregiurŭ nu urmēză a o face la optŭ zile precumŭ a fostŭ porunca, ci dela alŭ 13 ani de cătŭ eră Ismailŭ cāndŭ s'au datŭ porunca. Din psaltirie ărāsŭ ieaŭ cāntările măriiŭ dumnedieesci. Din evanghelie, intre altele, si proorocia ce dicŭ că pentru Moameth s'a disŭ, ăr cāndŭ va veni mântuitorulŭ, si judecata viitoare, si raiulŭ, si iadulŭ. Ēr curanulŭ a crede că l'a trimisŭ Dumnedieŭ din ceriŭ cu archangelulŭ Gavriilŭ, pentru că-cl cei ce credeă biblia, psaltiria, si evangelia, le invicleniseră si le amestecaseră, si nu le lăsaseră cumŭ s'au datŭ d'începutŭ, si după aceea ca să se descopere adevêrulŭ cumŭ au fostŭ acestea mai innainte, s'a trimisŭ curanulŭ cu coprinderea acestorŭ cărti indreptate, pentru acēsta postescŭ si ra-

Dela Arle.

mazanulū, că-*cî* la bairamulū acesta s'a datū curanulū. Raiulū 'lū credū dătătorū de bunē-tătite ce aducū intielegere la simțirile trupesci, ca să nu mai dică acei ce-lū vorū crede, că nu potū să-lū intielegă, precumū dice dascalulū Michiatū. Țr iadulū 'lū credū cu sēvirsire, adegă unū musulmanū ce a crediutū curanulū si pe Moameth, trimisū de Dumnedieū, nu este cu putintiā a se munci in veci, măcarū verī-ce pēcate ar avē necurătite prin abdestū, si ne-pārāsitate, ci credū că acele pēcate ardiēnduse la iadū in vreme, si musulmanulū rēmāindū curătītū, merge la raiū in pace. Pentru acēstā pricinā mi s'aū intēmplatū si disputā cu in-nālțiatulū vezirū, Varcali zadē Selimū-pasia, ce se aflā intr'acēstā vreme orānduitū Nigheboli si Cule muhafizī, Efteacu si Tuca sevahilī basī-bogu. Viindū vorbā intr'o sērā pentru iadū, m'a intrebatū: «cumū credemū noi iadulū?». Iam rēspunsū, că Hazreti Jsā, cātū pentru alte legi, cu unū cuvēntū ne arată, a nu putē vedē raiulū, dicēndū că, celū ce nu va trece prin apă si prin duchū, nu va intrā in raiū. Țr iadulū desēvirsitū nouē crestinilorū ne-lū hotā-resce, cāndū vomū călcā poruncile sale, si nu ne vomū pocāi, si acesta de veci muncitorū, si fārā sēvirsitū. Mia disū apoi, «că-*cî* credetī evangelia numai, ce folosū vē rēmāne?». Am rēspunsū: «Noi cāndū nu vomū urmā a face cele ce ne poruncesce evangelia, cumū si musulmanī cāndū nu vorū urmā cele ce le dice curanulū, se cunōsce că nu le credemū, că-*cî* de leamū crede cu deadinsulū, n'amū călcā poruncile.». M'a mai intrebatū, «dar ce dreptate este pentru unū pēcatū ce are puținā dobāndire si dulcētiā, să se pedepsescā nescine de veci in munca iadulū?». Am rēspunsū, că «totū acea dreptate, ce pentru puținū bine ce va face, saū numai pentru că-*cî* n'a făcutū reū, are să-lū inveselescā de veci in raiū.». Apoi l'am intrebatū, «totū unū feliū trebue să se pedepsescā unū musulmanū, cāndū mē va necinsti pe mine, si pe inālțimea ta unū vezirū, totū cu unū feliū de necinste?». «Ba,» mia rēspunsū. «Dar cāndū va necinsti pe inpēratulū asemenea? ce i se cuvine aceluia?». Mia disū, «trebue să-si piērdiā capulū.». «Dar cāndū va indrāsni a nu cinsti pe Dumnedieū, nu trebue să-si piērdiā sufletulū? fiindū-cā necinstea nu se socotesce, cātū este de mare in graiurile si faptele ce se dicū si se facū, ci in ipochimenulū la care se dicū si se facū, si ce face altū, cāndū calcā porunca lui Dumnedieū nescine? si de vreme ce cumū Dumnedieū n'are sfirsitū, nici pedēpsa aceluī indrāsnetiū nu se cuvine a avē sfirsitū, fie crestinū fie musulmanū, că-*cî* cātū este Dumnedieū de mare, atātū este de mare si fiescesī-ce călcare a poruncilorū sale, si cumū nu are sēvirsitū Dumnedieū, acestū feliū nici pedēpsa aceluī pēcātosū, nu se cade dupā dreptate a avē sēvirsitū.». A zimbitū a ride, si a intratū in altā vorbā.

Sā venimū érāsī la prochimenū. Ethica, in curanū, intru care se coprindū faptele cele bine-plăcute, este, a tñē cu slobozenie patru socfi dupā lege cu nichēhū in viētia lui, cine va avē mijlocū, si cāte rōbe deosebi va putē a robī saū a cumpērā, să la aibā fārā pēcatū ca si soțiele cu nichēhū; si copfiī să n'aibā despārtire la moscenire; acēstā voie avēndū apoi să nu curvēscā; asīdjerea si femeea in tōtā viētia ei, unū bărbatū să nu-i lipsescā, fiindū datore a vēduvi lūnī trei numai. Cine va omorī vrājmasiulū, si se va omorī de vrājmasiū, este mucenicū, si clilonomū raiulū. A postī la ramazanū dile 30, dioa numai, însă si de apă si de mirosuri, nefindū musulmanulū bolnavū si călētoriū. Țr sēra si nōptea a māncā si carne si verī-ce, si a dobāndi tōte pohtele trupesci, cele fārā pēcatū. Si altele multe cāte lătiescū legea si inmultiescū credinciosī ei, fārā ostenēlā multā de propoveduirī. Credū in cea dupā urmā, egelulū saū mucaderulū, adegă proorismu, saū mai inainte hotārire, ardi-cāndū avtexusion si de sinesī stāpānirea omulū, si apoi nu sciū ce cuvēntū 'i indatorēzā a se infācisiā la judecata de apoi. Cinstescū pe totī proorocii, până la Moameth, si la cālindarele lorū sunt asiediatī la dilele ce sunt orānduite si la noi, însă fārā a le prāznui, că-*cî* nu prāznuescū cu a nu lucrā nici bairamulū. Cinstescū si multī sfintī ai nostri, Țr mijlocitorī cātre Dumnedieū nuī credū a fi. Icōne nu suferē nici a vedē, nici sāpate (Dela iconomachi nici zugrāvite; si altele care pre scurtū nu le pociū arētā.

Eū la acēstā istorie ce scriū in limba rumānescā, am gāsītū cu cale, a dā idee si de Moameth si de legea moamethanā, cititorilorū, pentruca să aibā óresī-care scire de ethica credintiī a stāpāniriī căriia povestescū istoria.

Deci dela létū 1300 dela Chr., si 700 dela Moameth, a luatū inceperea ei, stāpāni-

rea othomanicéscă, după ce mai nainte cu vro 20 de ani, scotiënduse si isgoninduse din Persia, siachü Suleimanü, stăpânitorulü Osuzilorü turci, fiulü-seü Ortugluli, a mersü către Aladinü sultanulü Iconiei, pe lângă care lingusinduse cu multe mijloce, ia datü ântăiü Carageadagă hë-rëdire, in coprinsulü Angyrii. Decî elü fiindü omü dreptü, s'a arëtatü cu slujbe credinciose către Aladinü, si l'a pornitü cu dragoste asupra sa, atăta in câtü făcëndulü epitropü in totü cuprinsulü stăpânirei sale, si capü tuturorü ostilorü sale, fără zăbavă aü muritü, după ce aü făcutü si multe dobândiri de locuri si de tieri, precumü aü luatü si Chiutaia dela Greci, si leaü adaosü tôte la stăpânirea lui Aladinü.

Dreptatea lui Ortugluli i-aduse stăpânire,
Că-çi Aladinü se ndatori să-i facă mulțămire,
D'aceea si-lü făcu vechilü pe ale sale tôte,
Si cu deadinsu ne arëtă, dreptatea ce multü pôte.

Indată Aladinü, după mörtea lui Ortugluli, aü chematü pe fiulü seü Otmanü, si iaü datü tötă puterea in mâini, si l'aü făcutü epitropü in loculü tătâne-seü Ortugluli, care cu intiepciuine si vrednicie, făcëndü bune otcärmuiri, si multe dobândiri, erä iubitü si acesta förte multü de Aladinü. Intre acestea însă o rupturä nouă de Tătari gazanienü năvălindü in locurile stăpânirii lui Aladinü la 699 vëlétulü hijretü, si 1299 dela Chr., principi si cei mai mari din tierile lui Aladinü, socotirä ca o norocire a lorü, scăderea domnului lorü Aladinü, si se aridicarä a dóua órä cu epanastasis asupra lui totü. Aladinü si temënduse că nuü va mai putë suppone suptü stăpânirea sa, lăsändü tôte, aü fugitü pe taină, către Michailü Paleologulü, împëratulü Grecilorü, însă intr'unü zadarü, că in vreme ce socothiä să afle de acolo scăpare si ajutorü, găsi o inchisóre de a pururea, intru care si muri, la vëlétulü 703 hijretü, si 1303 dela Chr.

INPERATIA LUI SULTANU OSMANU I, CE S'A NUMITU SI ALI-OSMANU SI OSMANGICU.

Osmanü I. } Decî la mai susü-disulü vëlétü, adecä la 700 hijretü, si 1300 dela Chr., unü
1. } anü după fuga lui Aladinü, Otmanü, ce pentru vrednicia sa, si pentru ypolipsis,
si putere, si bogätie, tineä rangulü celü d'ântăiü intre principi ce erä suppusi la Aladinü, se
făcu de a se cunósce stăpânitorü a tôte împërtätei lui Aladinü, de către totü cei mai susü
arëtati suppusi ai lui Aladinü, pe unü dobândindü cu făgădueli, pe altü silindü cu in-
Radu vodă Ne- } fricosiäri, aü trasü suppunerea dela fiescesî-care, după trebuintia ce aveä veri-care
gru dela 1290, a } din ei de protectia sa. Decî mai susü numitulü sultanü Osmanü, ce s'aü numitü
döllea descalică. } si Osmangicü, si Ali-Osmanü, din spicia a căruia se tragü totü prë-puterniciü in-
töre, erä domnü } përatü Osmanlii, vëdiëndu-se pe sinesî stăpânitorü, unü împëratü ce pôte o a-
Tierii-Rumä- } sceptä de multä vreme, si numinduse si cunoscënduse sultanü si împëratü, după ce s'aü
nesci. } asediatü scaunulü la Carahisarü, a orânduitü gubernaturi saü chivernisitorü eparchiilorü
ce stăpâniä, pe fiü seü, Orchanü, căruia iaü si datü socie pe Olofira, fica principului Mi-
chailü Greculü¹⁾, din părțile locului, din care Orchanü aü dobânditü doi fiü, pe sul-
tanü Suleimanü, si pe sultanü Muratü, ce aü fostü si moscenitorü in urmă. Decî lui
Orchanü, dändü sangiaculü dela Caragea-dagă, si lui Ghiunduzalebü sangiaculü dela Eş-
chisehri, si lui Aiubalebü sangiaculü dela Ainonghi, si lui Husanalebü, acelu dela Iarhizarü, si
La 1318, Micha- } lui Dunghiunalebü, acelu dela Ainaghicolü, si lui Aladinü, acelu dela Bilezikü, aü in-
filü, sin Negru }
vodă. }
Icepütü a face dobândiri, stăpânindü intr'acelu anü si Kiuprihisarü, si aü mutatü
scaunulü împërtätei la Enghisiehri, si făcëndü biruintie mari, si supunerü de multe tieri, la
vëlétü 726 hijretü, si 1326 dela Chr., aü stăpânitü si cetatea Brusii, capitalulü Vithinii, prin
fii-seü sultanü Orchanü, ce-lü trimisese serascherü, cu sumä multä de öste, si cu tôte că
Ornus saü Onorius cubernatulü grecü alü acestü cetätü aveä si öste din destulü in cetate,
si zaherele, dar fü poruncitü de insusi împëratulü Michailü, să dea cetatea, si asiä se stä-

¹⁾ Acestü Michailü a făcutü podulü de piétră din Odriü, ce se dice Michal Kiopru.

pâni de către sultanu Osmanu, care si la vëlétulü 726 hġretü, si 1326 dela Chr., trecëndü in ceealaltă lume, au lăsatü moscenitorü inpërätfei pe fii-seü sultanu Orchanu, pe care si inaintea mortii sale chemândulü, l'au sfätuitü ântäiü cu multă intieptiune, in ce chipü se cuvine, si să vietiuescă, si să inpërätiescă.

Stichü:

D'a se numi Eroe in lume cineva,
Osmanü trebuie să fie dar nu dör altü ceva.
Făcū ântäiü stăpânirea, apoi s'a arëtatü
Fără rësboiü si in grabă, chalifü si inpëratü.
Si adăogă devletu cu tieri, si se făcū
Incepere si părinte 'npëratilorü d'acū.

PENTRU ORANDUIELA OTCARMUIRII INPERATESCI OTHOMANICE.

Stăpânirea othomănescă este legată la legea moamethană, ca si faptele omenesci, adică ethica credinții, însă dela Moameth, ce au fostü si stăpânitorü saü inpëratü, si proorocü si dătătorü de lege. Deci in sieri-sierifü adică in pravila turcăscă ce este alcătuită după coprinderea curanului, nu sunt fetfale numai pentru pricinile ethice, ale faptelor omenesci, ci mai vërtosü si pentru tôte mijlôcele otcărmuirii inpërătesci ale politicescilorü pricinü, că-cî nicî cerere de dăjdî, nicî rësboiü, nicî pace, nicî nimicü nu se poruncesce fără fetfă, adică fără de a scrie pravila, si fără de a se arëta cu capü de pravilă de către prë-intieptulü Mufthü adecă Sieich-Islamü, cuviintia pentru care se dă porunca, si se arată. Asiä s'au urmatü si in vremea stăpânirii chalifilorü, si dela sultanu Osmanu ce s'au arëtatü după chalifi, si padisiachü adecă inpëratü, si chalifei rui zemin, adică epitropü pe fația pământului, si se urmëză intocmai si până astădi, si Turciü adică Moamethaniü sunt datorî să fie suppusi legii, si poruncilorü ce se dau după lege, de aceea si fără coprinderea legii poruncă nu se dă, pentru nicî o pricină.

Stichü:

Coprinsulü stăpânirii acesti othomănesci,
E'npërăfitü de lege ca faptul'omenesci,
Pravila se intrëbă, apoi se dau porunci,
Si asiä rësboiü saü pace, tôte se facü atunci;
Cândü nu slobôde legea nimicü nu e urmatü,
Fetfă cândü nu se scrie, totü lucru-i nelueratü.

INPERATIA LUI SULTANU ORCHANU I.

Sultanu Orchanu, la létü 1326 crestinescū, si 726 othomanicescū, suinduse { Orchanu I.
2.
in tahtulü părintescü si inpërătescū, la Enghisiehri, si rîvnindü a-si lăti laturile stăpânirii, suppose Nicomidia, si mută tahtulü inpërătescū la Brusa, bătü si monedă in numele seü, si puindusi ostile in bună orânduie, stăpâni si Nichea, si dete poruncă, ca ostasiü seî, să ita soçfi pe vëduvele Grecilorü, si vëdiëndü că in Asia, slăbise puterea romaicescă, făcū a trece ostile sale in Evropa, orânduindü serascherü pe fiulü seü Suleimanu, care si trecü cu flota sa ce aveä la două porturi ale mării, si indată suppose Calipoli, si Malgara si Ypsala. Sultanu Orchanu porni si pe fiulü seü Muratü in Evropa puindulü in capulü uniü ostiri nouë ce gătise, care si intre alte cetăti stăpâni si cetatea Ciorlu. Suleimanu in mij-
loculü isbândelorü sale, 'si pierdū viëtia, cădiëndü după unü calü, si intristarea { 1392, Alexan-
dru vodă, sin
Michailü vodă.
1348, Vădielavü
vodă, braşü
Negru vodă.
1352, Nicolae
vodă sin Ale-
xandru Michailü

mortü lui Suleimanu se făcū căläuză tătâne-seü lui Orchanu spre mormëntü, ca
re si după două luni trecü in ceealaltă lume de ani 70, inpërätindü ani 35. Erä
omü iubitorü de invëtiătură, că-cî după ce au făcutü si scôle multe, polhthiä să se
si sfätuescă pentru veri-ce pricină a stăpânirii sale, cu ómeni procopsiti. Arată

unil că ar fi luatū in urmă in căsătorie si pe ficia lui Ioanū Cantacuzino, împăratulū Grecilorū, Theodora saū Maria, însă din istorniciil crestinil ăr nu din turcī.

Stichū:

'n Evropa ăntăiasī datā
'npăratū, Orchanū s'aratā
Din cei othomănescī.
Thrachiil in Romania
Si in Machedonia
Priimescū aceste vesti.

INPERATIA LUI SULTANU MURATU I.

Muratī I. } La 1360 dela mântuire, si 761 hījetū, sultanū Muratū celū d'ăntăiū, u-
s. } nulū dintre cel mai marī împăratl othomanl, in vērstā de anī 41, moscenī si tah-
1362, Danū vo- } dā, sin Negru } tulū si darurile bunătătilorū tătane-sei. Acesta atātū erā iubitorū de lege, in-
dā, sin Negru } vodā. } cātū 'lū numirā Hudavencherū, adegā lucrătorū de Dumnedieū, saū cu totulū datū la Dum-
nedieū. Indatā suppose si stăpāni Anghira in Asia, si totū intr'acestū anū, adică in anulū d'ăntăiū, pornī pe Atabeghi siachinū Lalā in Evropa, să lovēcā Andrianupoli, după care trecū si
1386, Mircea } si Lalā-siachinū făcū zaptū Ischenderie, si Darma, si Cavala, asijderea Machedo-
vodā, sin Radu } nia si Albania, priimirā si acestia lege dela biruitoril musulmanl. La 788 stăpāni
vodā. } Zichna, Caraferia, si mănăstirea. Împăratulū făcū la Andrianupoli gémia ce se numesce Mur-
radie, făcū si la Brusa una in ulitia ce se numesce Caplue, si stăpāni si atâtea eparchiil in
Asia, incepuse si rēsboiulū asupra Bulgarilorū si Sērbilorū, rugatū fiindū de Andronicū Pa-
leologulū împăratulū Grecilorū, că-cl aveā supērare de dēnsil. Decī in tōte părtilē aduceā
isbānde asupra lorū, făcēndū 39 de bātālil. Țr la vėlētulū 1389 mântuitorū, si 791 hījetū,
Lazarū craiulū sērbescū puinduse in capulū ostilorū a noródelorū confederate de atunci, ce
erā Unguril, Bulgari, Sērbil, Valachiil, Tryvalil, si Dalmatil, aū purcesū asupra sa. Dreptū a-
ceea insusī sultanulū mergēndū in potriua lorū, s'aū intimpinatū la Casovia in Servia, unde
si făcēnduse unū sāngerosū rēsboiū, pentru că-cl aū zābovitū biruintia a se cunōsce la ce
parte spēnzurā, in cea după urmă se induplecarā crestinil si se făcū prigionierū craiulū La-
zarū, ceialaltl se trecurā suptū sabie, multl aū si fugitū, si asiā rēmase isbānda a Turcilorū,
că-cl a desfăcutū armada crestinēscā. După bātālīe merse împăratulū să facā visitā câmpu-
lui bātālīel, si să cunōscā mortil, si mergēndū se întōrse si dise vezirulul: ce mirare, că
nici unulū n'are barbā. Vezirulū rēspunse: acei cu barbā aū minte, si nu se indrāsnescū a
se inpotrivī armelorū celorū nebiruite ale Othomanilorū. Aceea ce-mī pare mai minunatū,
mai dise împăratulū vezirulul: scil ce estē, că după visulū ce am visatū astā nōpte, eū as-
tādī trebuia să fiū lovitū de o mână de vrājmasiū. Nu sēvīrsī vorba bine, si unū soldatū
tryvalū ce erā ascunsū in trupul de frică, socotindū că a venitū vremea să-sī mântuiescā
patria, vėdiēndū pe împăratulū aprōpe de unde erā elū, se sculā plinū de mănē, si lovi pe
împăratulū cu unū cutitū pin vintre. Decī acesta fū in grabū făcutū in bucātī, dar si împē-
ratulū pān' in două cēsuri trecū in ceealaltā lume, de anī 71, împărătindū anī 30, la 1390
vėlētū mântuitorū, si hījetū 792.

Stichă:

Muratū peri la pace
 Țr nu cândū se bătea,
 Ci dar Minerva¹⁾ tace
 Țr Marte²⁾ câtū putea
 Strigă la totī să crediă
 Că sī-acū e slăvitū.
 Si cumū peri, totī vadiă
 Că-ī de vrăjmasiū lovitū.

INPERATIA LUI SULTANU BAIAZIDU I.

Celū mai micū fiū a lui sultanū Muratū, ce se numiă Baiazidū, moscenī scaunulū { Baiazidū I.
 4.
 inpărătescū, si indată tăiă capulū craiului Lazarū, ce eră prinsū in rēsboiū, că-cī aū fostū pri-
 cina mortii tātāne-seū. Acestū inpăratū eră iute si grabnicū la sēvirsirile hotăririlorū sale,
 in câtū pentru deseie treceri din Asia in Evropa, si pentru grabnicile rēsboie si marile bi-
 ruintie ce făcea, Ți deteră numire de Ildārāmū, adecă Fulgerū. Decī pentruca să se arate că
 nu este mai giosū decâtū tātā-seū, la darulū vredniciei, indată stăpāni in Evropa, Caratova,
 si Iseibulū, si in Asia Aidinulū, Sarihanulū, Carzulū, si Montesiulū. Aū făcutū unū rēsboiū
 asupra Moldovenilorū, si ia biruitū āntāiū, dar in urmă fū biruitū de către Moldoveni. Birui
 pe Caramanoglu si Ți stăpāni locurile in Asia. Trecū ērāsī in Evropa, si luă Nicopoli, Sisto-
 vulū, Rusciuculū, Silistra, si tōtā marginea Dunării. Apoi trecendū la Brusa, pentru pricinī
 trebuinciōse ale inpărăției, luă vestire că Sigismondū, craiulū ungurescū, unitū si cu alți
 prințipi crestini, aū trecutū Dunărea cu maresialu Novai, si viindū aici la Nicopoli aū in-
 chis'o cu incungiurare prin sumă multă de ōste, numai decâtū trecū in Evropa, si adunāndū
 in grabū ca 60 miī de ōste, aū sositū fāră zăbavă la Nicopoe, si aū bātutū pe Ungurī, lu-
 āndule si tōtā ordia, zaherelile, si sumă mare de banī, cu cariī aū si făcutū gēmīa dela An-
 drianopoli cu darusifă si medrisē. Peri si conte Nevei in rēsboiū. Sigismondū abiă a
 scăpatū la Țiarigradū, si pe Marea-Nēgră s'aū intorsū să-sī gāsēscă tierile. Baiazidū si nu-
 mai decâtū se află innaintea Țiarigradului cu o ōste grea, făcendulū muhaserē, si hotărindū
 să-lū iea cu asaltū, atunci vezirulū luă indrāsnelă si merse la inpăratulū, si dișe: Zavistia
 norōdelorū nu te slobōde să iei acumū cetatea Țiarigradului, in vreme ce tiai lātittū atāta
 de multū inpărăția, si in Evropa, si in Asia, si in vreme ce la totī crestiniī numai acēsta
 aū rēmasū a fi ca o māngāiare a tururorū locurilorū ce aū pierdutū, si acea zavistie pōte
 face pe totī să se adune asuprātī; ci făcereri de o cam dată prin care să potī avē suppusū
 pe inpăratulū grecū, si cu vreme lea si cetatea daca vomū intemeiā cāte amū stăpānitū. Fū
 plăcutū acestū sfatū la inpăratulū, si indată porunci să mērgă solī in Țiarigradū, cariī si
 mergendū inchiseră pace cu Paleologulū inpăratulū Grecilorū, asiā: Să plătēscă Greciī la
 Turci, 10 miī filuri altān, adică galbeni de aurū pa anū; să facă Turciī gēmīe la Țiarigradū,
 să aibă mehchemē si cadīū. Si asiā se ardică inpăratulū cu ostile, si merse la Ōdrīū.

Intr'acea vreme Tamerlanū, craiulū Scythilorū, care din omū prostū ajunsē prin vred-
 nicie si minte, cu mijlocū tyrānescū, a stăpāni tōtā India, Persia, si cea mai multă parte in
 Asia, infloriā in puterea armelorū sale. La acesta aū nāvālitū Paleologulū inpăratulū Gre-
 cilorū, plāngēnduse de necinstea si nedreptatea ce ia făcutū Baiazidū, si Taringū-beiulū. A-
 semenea s'aū plānsū si alți prințipi din Asia, si s'aū rugatū inpăratulū Grecilorū să-lū scape
 de Baiazidū, si-ī făgăduesce ca să-ī fie suppusū lui. Ia rēsponsū că protectia sa o va avē, dar
 nu o schimbă cu daruri, nicī lū voesce a-lū avē suppusū, că-cī nu rīvnesce la binele altora.

Decī Tamerlanū ardicānduse asupra lui Baiazidū, cu unū milionū de ōste, l'aū intim-
 pinatū si Baiazidū cu cinci sute de miī de ōste, uniī dicū la Anghira, alți dicū aprōpe de
 Brusa, si s'aū făcutū mare rēsboiū incātū aū muritū 350 miī de ōste. Mustafă siach-zadē a

¹⁾ Său Palas, dumnedieică a intielepciunii si a sciintielorū.

²⁾ Dumnedieu rēsboielorū si a vitejiei.

lui sultanu Baiazidü, perî in răsboiü, cădiu prigionierü si împăratul Baiazidü, pe care Tamerlanü 'lă închise într'o colivie de fierü, unde si ne mai putëndü suferi tyrănia, s'aü omorîtu singurü la létü 1401, si 704.

Stichü:

Slavă si dobândire, la împăratî e fire,
Si sunt îndatorăti
Pururea să le cêră, până măcarü să piêră,
Si atunci sunt lădați.
Si Fulgerul se trece, nescine ce să cerce
Nu-i lucru necredutü,
Si Baiazidü de piere, cîntea lui asiă cere,
De faciă e vėdiutü.

CELE CE S'AU URMATU INTRE FII LUI SULTANU BALAZIDU.

Suleimanü Celebi fiu lui Baiazidü, trecëndü in Evropa cu Ali-pasia vezirulü tătăne-seü, se suî la Andrianopoli in scaunulü împărătescū. Tamerlanü după isbândă intră in Brusa, si găsi cu cale să trimită solü ca să cheretisescă pe Suleimanü de împărăție, si să-i dică că elü aü uitatü că aü fostü vrăjmasiü lui Baiazidü, si acumü voiesce a se află ca unü părinte copilorü lui, si cumcă elü se mulțămesc pe lucrurile stăpănirii sale, si din stăpănirile lui Baiazidü, nu va să se împărătescă nimicu. Suleimanü aü răspunsü, că elü nu pôte uită că aü avutü unü părinte care aü datü lege in lume; si n'aü făcutü cîntea cea cuviinciosă solilorü, lui. Tamerlanü după tötă dreptatea s'aü turburatü, si aü adusü pe siach-zadë Musa Celebi-fratele lui Suleimanü, si l'aü împărătitü in loculü tătăne-seü in Brusa, dicëndü: o inimă adevăratü împărătescă, scie să stăpănescă locuri, si in urmă să le dăruiescă. Si asiă aü purcesü la tiêra lui, si Musa aü rămasü împăratü in Asia. După purcederea lui Tamerlanü, Suleimanü mergëndü in Asia cu ôste grea, aü isgonitü pe Musa de acolo. Musa fugindü in Evropa, aü nēzuitü la noi in Valachia, unde fiindü bine priimitü de Rumânî, si elü si ostile sale, i s'aü datü ajutorü si ôste rumănescă, si mergëndü la Andrianopoli, aü luat'o in stăpănirea sa. Suleimanü adunândü ôste in Asia, aü venitü asupra lui Musa, si érası l'aü isgonitü. Musa aü năvălitü érası in tiêra noastră cu ai sei, si luândü de isnová ajutorü, aü mersü si aü isgonitü pe frate-seü din Odrîiü, si l'aü si omorîtu, prindiëndulü intre Odrîiü si Çiari-gradü, si multî socotescü că la Ciorlu.

Celebi sultanü Mehmedü, frate-seü, ce eră frate bunü si de mumă cu Suleimanü, ce se află atunci la Amasia, nesuferindü mórtea frătine-seü, s'aü sculatü asupra lui Musa. Musa temënduse să nulü isgonescă si din Odrîiü, aü trimisü solü la sultanü Mehmedü, rugândulü să inpartă împărăția si să stăpănescă Asia, si elü să stăpănescă părțile din Evropa. Sultanulü Mehmedü aü priimitü atunci. Musa după acêsta aü făcutü unü seferü asupra Morei, si aü suppusü Peraverdulü si Matruna. După acêsta a mersü asupra Ungurilorü, si aü suppusü Semendria, si aü prăpăditü pe ostile Ungurilorü, in câtü numai unü omü aü scăpatü si aü dusü vestirea la craiulü, eniceri s'aü umplutü de bogăție, si sultanü Musa cu baniî ce aü luatü de acolo, aü făcutü o gémie ce s'aü numitü gémiaticü. După acêsta sultanü Mehmedü, negăsindü a fi cu cale să rămăie împărăția împărțită, pôte luândü pildă dela Greci sau Romanî, aü purcesü cu grea ôste asupra frătine-seü Musa, si aü trecutü prin Çiari-gradü, unde aü fostü priimitü de împăratulü Grecilorü cu multă cînte, si viindü asupra Odrîiului, multî din pași si rigiali ai frătine-seü dosindü ai mersü spre intimpinareî. Decî lovinduse ostile fratilorü, rămasë biruitü sultanü Musa, care dosindü spre Servia, l'a prinsü unü ostasiü, si aducëndulü viü la frate-seü, l'aü omorîtu, si aü rămasü singurü împăratü in tötă stăpănirea othomanică si din Evropa si din Asia sultanü Mehmedü la 1413 crestinescü si 816 turcescü.

Istorniciî totî pe acestî doi, Suleimanü si Musa, nulü numescü împăratî, si pricina este că n'aü stăpănitü nici unulü tötă împărăția, ci cândü unulü cândü altulü pe câte jumătate. De aceea si după mórtea lui Baiazidü, scriu istoria lui sultanü Mehmedü I.

INPERATIA LUI SULTANU MEHMEDU I.

Sultanu Mehmedu celü d'ântăiü, la létü 1413 mântuitoriü, si 816 hijretü, de ani 39, s'au propoveduitü inperatü a tôte othomanicescî inperătîi in Andria-^{Mehmedü I. 5.} nopoli, si atâtü pentru bunătătile sale, câtü si pentru dreptatea ce cu multă scum-^{1414, Vladîl vo-} pătate o păziă, si pentru multa rivnă ce aveă să se tie de cuvëntü nesilitü, si să nu-sî stră-^{dă Çepesliü, sin} mute parola si hotărîrile, a datü multü ypolipsis la opsce. Decî fû de totî cunoscutü de in-^{Vădislavü vodă.} peratü. Suppusesse Pontulü si Cappadochia mai nainte. După acêsta trecëndü érăsi in Asia asupra lui Çaramanü-oglu, ce se aridicase inpotriva inperătiei, au venitü elü insusî infricosiân-
duse si s'au inchinatü la inperatulü. Si intocmindü trebile inperătiei in Asia, au trecutü in Evropa, si făcëndü gătire de răsboiü, a purcesü asupra Valachiei, si trecëndü Dunărea o parte de ôste pela Mehedinti, au stăpănitü Turnu-Severinului, altă parte trecëndü pe la Ru-
sciucü a luatü Giurgiuü. Rumăniü au adunatü ostî si s'au diafendevsitü in tôte părțile ân-
tăiü, după datorîa firii si a slobozeniei, si mai vërtosü avëndü temere de supërarea legei. Dar in cea după urmă, vëdiëndü că inperatulü s'au arëtatü purtătorü de biruintă, si au
intemeiatü si Giurgiuü cu unü garnizonü nu de puçinü numëru, întieptiesce s'au socotitü, că de vorü inchinā tiëra la stăpânirea othomanicescă fără răsboiü, vorü dobândi privelegiile
ce nêdëjduia, si de care se 'nveselescü si astădi; ér inpotrivinduse si rëmăindü suppusî rin
biruintă, vorü fi urmate cele inpotrivă, sciindü că-ci capulü plecatü, după parimie, de sabie
un va fi tăiatü. Au hotărîtü si cu sfatü de obsce la létü 1418, si 820, domnulü cu^{1418, si 820, s'a} boerîi au inchinatü Tiëra-Rumănescă fără răsboiü la inperatulü Mehmedü celü^{inc hnatü Va-} d'ântăiü, si s'au făcutü tributariü, si priimitü fiindü cu bucurie la inperatulü, leau^{lachiea.} făcutü multă cinste, atâtü domnulü, dândü cabanitiä saü chlamidă inperătescă, si^{Michailü vodă,} cucă, si sangiacü, si două tuiuri, paia de trei, că-ci are voie a face tôte ale pompei, câte^{sin Mircea vo-} facü cei cu trei tuiuri, adică nouë calcanuri, nouë dauluri, siëse satări, ciausî gavazi si altele,
incă mai multe, de vreme ce ia datü si peici inperătesci, cumü dă numai hanului, si divanü
ciausî, capigiü, si mecterhanë inperătescă, si calü cu divanü-tacamî, si hai abîrlîi; cumü
si pe boerî, inbrăcândü cu caftane, leau hëreditü tôte privelegiile, adică a rëmănē la tôte
prinçipatulü, cumü au fostü si până atunci, cu obiceiurile si orânduielele sale cele d'inceputü,
si cu a nu se putē face măcarü o gémie in tiëră, si cu de va si veni vre unü pământēnū
la legea turcescă, să-sî piërdiä patria, robii si tôte cele nemisicătorie, si acela să ésä din
tiëră, si tiëra să-sî dea numai tributulü saü dajdea, care atunci s'a legatü a fi pe anü ti:
cinci-spre-diece miü (precumü am auditü), si doi-spre-diece sioimi, si la vremi de ôste, cândü
ar avē devletulü cu altă inperătie răsboiü, să aibă datorie a merge si prinçipulü cu ostile
rumănesci spre ajutorü. Prinçipulü să se facă dintre boerî, cu alegere de către boerî, si
inperătia să aibă a cunosce pre celü alesü, trimitiëndü spre cinste călăciü caftanü, si tôte
darurile ce s'au dîsü mai susü. Leau hëreditü si locuri două in Odrîiü, unul in potriva
mitropoliei peste ulitiä, să facă saraiü, dândü voie să facă si biserică de piëtră, ce stă si
până astădi, ér unulü afară din Odrîiü pentru ciftlicü. Si asiä făcëndü prinçipatulü mefru-
zul-calem, adică deosibitü condeiü, s'au intorsü in pace spre otcârmuirea tierii totî, rëmă-
indü Turnulü, Giurgiuü, si Brăila, a fi serhaturî, cumü in urmă si Hotinulü luatü dela Mol-
davia. Decî mai susü numitulü laudatü inperatü, mai stăpânindü in urmă in A-^{1421, Radu vo-} sia, Taricli, Eschigheboli, si Hergë, si inperätindü cu multă slavă, anî optü, lunü^{dă, sin Mircea} diece, au muritü de apoplîxie, la létü 1421, si 821, in Andrianopoli.^{vodă.}

Stichü:

Uni inperătia Mehmedü cea dejghinată,
Pentru nu ca a Romîi să ratiä reü vr'odată,
Valachia se 'nchină, la elü, de bună voie,
Ca nu cu vreme 'n urmă să-i vie vro nevoie.
Dreptatea, 'ntielepoinnea, si de cuvëntü tinerea
Unite 'n bunătate, 'i fû totă averea.

INPERĂȚIA LUI SULTANU MURATU II.

Murat II. } Sultanu Murat al doilea, fiul lui sultan Mehmed, se suie în scaun la
 1423, Danu vo- } 1422, și 825, în vârstă de ani 18, vrednic fiu a unui părinte întelept și ma-
 dă, sin Mircea } re. Deci întâi fu silitoriu să facă războaie asupra unor zorbale ce se sculase
 vodă. } inpotriva înperăției, cum și asupra unui mincinosu Mustafă, ce se arătă pe sineși a fi Mu-
 stafă fiul lui sultanu Baiazid, care perise în războiu lui Tamerlan, ale cărora osti des-
 făcându-le, cu vitejia cea cuviincioasă, le prăpădi. prindându și tăind și pe acel Mustafă.
 A luat întâi soție pe fica lui Lază-oglu domnul Sârbilor, vestită la frumusetie,
 și în urmă pe a unui Isfindar-beiu, stăpânitorul Sifabului din Asia. din care născu pe sul-
 tanu Mehmed al doilea. Stăpâni în Asia Montesiu, Aidin, și Sarihan; luă și Ostro-
 vul, Ianta dela Venetien. După acesta Ghierman-oglu viind se închină la dânsul în
 Odrîu, cu toate locurile stăpânirii sale, căruia îi făcu multă cinste în urmă. Trecu în
 Grecia, și luă Thesalonichi, Athina, și Carlina, bătut prin Casim-pasia, Rumeli, Beilerbei,
 și pe Moră craiului în Morea, ce se socotesce a fi Dimitrie Despotu, și stăpâni Giogher-
 ginlacul. Se ațită războiul cu Ungurii, asupra cărora făcură multe isbânde
 1427, Alexan- } Turcii. Intre acestea Valac-oglu, domnul Sârbilor, care era cunoscut de aleat
 dru Mircea vodă } și prieten al lui sultanu Murat pentru rudenie ce avea, se descoperi hain și
 Vădilaș Mir- } traditori, la războiul unguresc, deci întorse înperatul armele asupra lui, și supuse Se-
 cea vodă. } mendria, și în cea după urmă se făcu stăpânitoru Serviei, și la întorcere stăpâni și Sofia
 capitalul Bulgariei. Deci înpăciundu-se cu toți prin tractaturi, făcu și trecerea cea de pi-
 tră la Uzun-chiopru, minunată pe 60 de cămări lungul, cu gemie și hanu. Într'această vre-
 me rivni ca să se odihnască, și se prosti de înperăție, la 1443, și 847, și făcu pe fiul
 său Mehmed în locul său, și el se trase la Magnisia. Caraman-oglu vădiind că s'a tras
 Murat, și socotind că a venit vremea să prăpădască înperăția Turcilor, făcu unire cu
 Voltaire.) Stanislău craiul unguresc, care la pacea trecută, un istoric arată, că jurându
 pe sfânta evanghelie, a fost iscălit și tractatul cu sânge din sfântul potir, că va păzi
 pacea și prietesiugul de a pururea. Deci deslegându-l papa Romi de jurământ, întemeiă
 oștea ungurescă cu Boemezi, cu Lesi, și Bulgari, și peste toți, cu Valac-oglu, și purcese cu
 mare putere la Varna. Ministeriu othomănesc chemă de isnovă pe sultanu Murat să iea
 înperăția, și se induplecă în cea după urmă, și trecu în Evropa la Odrîu. Deci sfătuindu-
 se cu fi-se și cu cei mari ai înperăției, și făcu o dimigorie, asi: «Noi credem că
 •Chazreti Isă, adevărat este duchi al lui Dumnedie, născut din feciora Maria, prooroc
 •fôrte mult iubit de Dumnedie, și încă trăind înălțiat fiind la cerul al trei-
 1432, Alexandru } •lea, unde siede pentru ca să vie să judece și să osândască și pe acesti păgâni ce
 Mircea vodă. } •a îndrăsnit să strice evanghelia sa, și să lu numască Dumnedie, și încă pentru-
 •că cred și alte oșes-care ponturi ce le numesc taine, dicând că prin preotii lor se sâ-
 •virsiesc, și se face vinu sânge a lui Chazreti Isă, și altele, acesta a jurat pe evanghelie,
 •și a iscălit cu acel sânge acestu tractat,» care și luându în mână, di: «De crede adev-
 •ratu Ladislău că este acesta sânge, Dumnedie are să-l osândască pentru că-ci crede, de
 •nu crede se cunoște că n're nici o credință, deci Dumnedie ziditorul lumii are să-l o-
 1434, Radu vo- } •sândască:» Si asiă pră-pușă oște luându, și dicând că nu este trebuință de mul-
 dă, sin Mircea } •tă, că-ci osânda are să o facă Dumnedie, a purcesu la Varna, nu ca la un răz-
 vodă. } boiu, ci ca la o privesce, unde și biruind de tot pe Ladislău, că-ci împinându-se amên-
 1436, Vladu vo- } doș în furia războiului, lovi cu giritu sultanu Murat, calul lui Ladislău, care și că-
 dă Cepesiu, a } diu cu dânsul, și îndată îl tăi, și puindu capul într'o sulită l'arătă ostilor
 două oș. } sale care și începură a fugi, și Turcii ai gonit și ai tăi, până se desfăcură de tot, și pu-
 indul într'un caru împodobit, și puindu tractatul acel iscălit pe piept, și a scris și
 1441, Radu, sin } ești în care arătă că, cine căcă a insielă pe Dumnedie, asi se osândește; deci
 Vladu vodă. } cu acestu mijlocu l'a adus până la Adrianopoli. Morteacestui a pricinuit
 multă pagubă și stricăciune țerei unguresc și înperăției Grecilor. După acesta éráși s'a
 prostit de înperăție al doilea rând, și lăsându pe fi-se, merse la Magnisia. Dar éráși
 fu chemat la înperăție de eniceri, pentru amestecături ce se urmaseră, unde și mergendu

'lă puseră în tahtă, și trimiseră pe fiu-seu la Magnisia. La anul viitor 'și întorse ar-mele asupra Castriotului ce se numia Schenderü-beiü, care se făcuse apostat turcinduse ^{1446, Vădi-slavă vodă, sin Danu vodă.} ântăiü din Grecü, și éráși făcënduse crestinü se făcuse și zorbă. Decî intrândü in Morea luă Pa-lidabri, și Acsieehisarü, și că-clă aü indrásnitü acesta a se face din turcü, crestinü, a făcutü inperatulü tôte besericile gémfi in tiéra anăutiéscă. Si intr'acele părți afländuse pentru ni-zamü, luă scire că craiulü ungurescü celü nou vine asupra lui și cu multî altiü la Casovia. Decî mergëndü inperatulü la Sofia, și gătindü óste merse in potriua lorü și prăpădi dóuë-spre-diece mîl de óste unguréscă, aü peritü si totî generalii, nemti, unguri, boemezi si lesi, ce eră acolo, se dice că si domnulü rumănescü ce eră pe acea vreme ar fi fostü acolo, fă-cënduse rebelü atunci si elü. După acésta intorcënduse la Odrîiü, aü insuratü pe fi-seu sultanü Mehmedü totü intr'acelü anü, in cursulü a căruia muri si inperatulü Muratü alü do-ilea, fiindü létulü mântuitorü 1451, și hijretü 855, de anü 49, inperätindü anü 30 si jumătate.

Stichă:

Marte ni se fălesce,
Si dice că-lü cinstesce
Muratü câtü elü voiesce,
Ér nu elü pe Muratü.
Minerva 'lă dojenesce,
Si-l spune că-lü slăvesce
Pe ea că-clă o inbesce,
De aceea-l lădatü.

INPERATIA LUI SULTANU MEHMEDU II.

Sultanü Mehmedü alü doilea, ce fû numitü Fatichü, si Buiucü, adică Stă-f ^{Mehmedü II.} pânitorü, si Mare, (că-clă in adevêr fû celü mai slăvitü intre inperatii othomani,) ^{7.} după mórtea tătâne-seu sultanü Muratü alü doilea, in vêrstă de anü 21, la 1451 dela Chr., si 855, se suî in tahtulü inperătescii sale mosceniri in alü doilea rândü in An- ^{1452, Radn vo-da celü Frumo-sü, sin Vladü vodă.} drianopoli, si de locü porni armele asupra unchiu-seu Caramanü-oglu ce tîneă pe mëtusiă-sa, că-clă se aridicase inpotriua inperătiei, care si aüindü de venirea in-peratulü asuprăi, cădiü cu rugătiune si cerü a se supune, ci dar si inperatulü ca să nu pier-diă vremea altorü mai trebuinciose biruintie si dobândiri, 'i dete ertătiune, si indată pur-cesse asupra Çiarigradului, si asediü cetatea. Inperatulü grecü ce eră Constandinü Paleolo-gulü, celü după urmă inperatü, tremurândü de apropiarea unei primejdii asiă mari, trimise soli ca să céră pace cu verî-ce conditiü va pohtü. Sultanolü răspunse solilorü că nu pôte vedè pe inperatulü lorü să céră pace cu rugătiune si să nu io dea, mai vêrtosü că si le-gea 'i poruncesce, dar nu pôte să facă pace fără de a cunósce ostile sale că aü făcutü vr'o isbândă, ci cerü ca să-l dea unü locü in Evropa pe Boazü in Vosporü, largü câtü o piele de boü, cu acéstă conditione, dîse, eü voiü aridică asediulü. Grecii se socotiră fericiti, d'a incheiă pacea cu o asiă mică cerere, si făcură cererea sultanului. Decî aridică asediulü cetătiü, si in grabü porunci să aducă o piele de boü, care si puse de o făcü fâsiü fôrte sub-tiri cu carele infurmă o circumferentiă de coprindere de cinci sute de pasi de locü, in pe-trecere, fără a nu indrásni Grecii să-l dică unü cuvëntü. Decî in patru-dieci de dîle făcü o cetate cu cinci turnuri, pe furma numelü seu Mehmedü, si totü de odată făcü si alta in dreptulü aceia in Asia, si puse unü garnizonü tare in amëndouë cu tótă artileria in fiescesî-care, si tôte cele trebuinciose, si dândü poruncă oblăduitorilorü acestorü fortetie să nu lase vite să mérgă la Çiarigradü. Sëvirsindü acestea se întorse la Odrîiü, unde si incepü a in-temeiă unü saraiü Pofhainicu, care si astădi se numesce Gihan-numă. In cea după urmă, la alü treilea anü a inperătiei lui, si la létü 1453, si 857, descoperi dizeniü celü ^{1453, si 857, s'a luatü Çia-ri-gradu.} mare ce avü ascunsü până atunci, si pursesce cu o gróznică armadă asupra Çia-ri-gradului, pe care 'lă asediü alü doilea rândü, si-lü inchise si pe mare si pe uscatü pe de tôte părțile. Decî după asediü de dîle 53, ne mai putëndü Grecii să lupte truda, si să se in-potrivéscă la atăta bătăli, cerură să se inchine cu conditiü; încă nu perise inperatulü, si

trimiseră soli la sultan Mehmedü, pe care 'i priimi cu multă politetiă, si le făgădui cererile, cu inchinarea cetății, si intorcându-se soli la cetate cu răspunsu, trimise sultanu să-î ajungă si să-î chieime înderētū, nu știu ce să le mai dică, ci dar până apröpe de pörta cetății neputēndu ajunge trimisiu, strejile dela pörta socotindū că gonescū pe soli, deteră focuri in trimisi; luară scire Turciü, si incepēndū a strigă să facă iurusii, că Grecii sunt necredinciosi si necinstiti, năvaliră si intrară pe la Top-capi in cetate. Luă in pēratulū sci-re, fără veste că Turciü au intratū, năvali cu ai sei cu armele in măini, se intimpină se bătū cu vitejie, cândū ca unū generarū cândū ca unū soldatū, până ce 'lū tăiară, tăia Turciü fără milostivire după datoría rēsoiului. Grecii desnēdējduiti se inpotrivii cātū eră cu putintia, pe de altă parte năvaliră la singurā scăparea, care este suppunerea si inchinătionea, scöseră stēguri albe la pörti, semnulū celū obicinuiti alū pāciü, si strigă: n'aveti frică de Dumnedieü, noi ne inchināmū vouē, si voi ne tăiați. Audindū acēsta in pēratulū Mehmedü, porunci să inceteze bătălia, si atunci se intielesse gresiela ce s'au intēplatū. Le făgădui tōte cāte mai innainte prin soli le hotārise, si singurūle dise: «Tōte cāte v'am ho-tariti, vi le hērēdiescū ērāsi, atāta numai, cetatea cātā am stāpānitū cu arme, sāmi dati bisericile spre gēmfi, ēr ceealaltă parte ce o inchinati sāsi tīe bisericile in pace.» Si asiā tōte bisericile dela Acsaraiü. până la Sfānta-Sofie, se făcură gēmfi, ēr celelalte se deteră crestinilorū, si se luă Ćiarigradulū la lētū 1453, si 857, in 20 gemazilevel, si maiü 29. Scriu cu prelungire multī acēstā jalnică istorie, si nu rēmāne a mai scrie si eü cevasi. Decī intrā in pēratulū pe la Top-capi, si merse la Sfānta-Sofie, si cāndisi namazū, si apoi merse la saraiulū in pērātescū, in urmă făcū

1460, Vladü vodă
1461, Radu, sin Vladü vodă.
1462, ēr Vladü vodă.

si saraiulū ce se numesce Eschisaraiü, i se inchinară si Sylivria si Burgazu, in grabă, si tōtă tiēra Grecilorū. In urmă se aridică asupra Ungurilorū, si bātū Beligradu, rāni pe craiulū in rēsoiü, care peste pučini si muri. După acēsta intörse armele la Morea si o stāpāni, bātū in Asia pe Cāzālū Achmedü, si pe Uzunü Hasanü beii, si fără zābavă luā Synopulū, si asediū Trapezunda. Davidü in pēratulū i se inchinā, si fū priimitū cu cinste, si trimisū la Ćiarigradū. După acēsta stāpāni Bosna la

1466, Radu vodă, sin Vladü vodă.

1463, si 868, si făcū pe Caramanoglu otcārmuitorū acolo, si in urmă tōtă Albania, cātre acestea stāpāni Evripu, si Mitilinu, si făcū rēsoiü cu Persii si-î birui luāndule locuri, suppose Arabia, si tōta Caramania; la 1471, si 876, stāpāni Crimulū si No-gaii, si făcū hanū āntāiü pe Menghili Gherai, prin care luā Cāpcēculū. Bātū pe Genovesi si luā Cafaoa. Stefanü vodă din Moldova, bātū pe Suleimanü-pasia trimisū de in pēratulū, pe care tăiāndulū in pēratulū că-cl n'a chivernisitū ostile bine, merse in pēratulū insusi in Moldova, si fugindū Moldovenii prin muntii, prādā si robii Moldova de o pustii, schimbā si pe Cazicli vodă, domnulū rumānescū, că-cl nu dā haraciu, si sēmēnā să fie

1480, Radu vodă, sin Vladü vodă.

acēsta Vladü vodă Ćepesiü, si puse altū domnū in Valachia. Trecū in Italia, si sup-puse Otrantulū, si se spāimēntā Evropa förte. După acēsta intorcēnduse in Asia, cu gāndū ca să mērgā in Egyptü, si ajungēndū la Maitepü, apröpe de Nichea, se bolnāvi si trecū in

Ladvoat.

) ceealaltă lume la 1481, si 886, de ani 51. Unū istoricū dice că eră omū förte procopsitū, si grāiā elinesce, latinesce, si persesce, si förte vitēzü si politicosū, a suppusū 2 imperii, 12 crāii, si au luatū 200 cetāti.

Stichü:

Marte vēdiēndū p'acēstü Mehmedü, in extasis rēmase,
Acēsta-î Marte ne dīcēā, asiā se 'nfricosiase.

Si cu Saturnü ') rēsoiie
D'o face 'lū despöie,

Strigā ne 'nrusinatü.

Unde a rēmasü pāmēntulū

A nni face cuvēntulū

Si a stā nevētēmātü.

Si asiā dicēndū tākū de totū, si ne lāsā a crede,

Cā celū mai mare între sultanii elü fū, precnmu se vede.

1) Dumnedieü părintele tuturor Dumnedieilorū. Acestia sunt stele, si se numescū planite, si sunt: Saturnü, Giobe, Marte, Mercurie, Venere; Grecii 'i numia Dumnediei, cumü si elementurile, adică ira, si la tōte virtutile si vititiile dā cāte unū Dumnedieü bāsindū.

INPERATIA LUI SULTANU BAIAZIDU II.

Sultanu Mehmedu, încă trăind, dedese sangiacul Amasiei, fii-seu Baiazid, si sangiacul Iconiei fii-seu Iem, luase si pe nepotu-seu Corcutu, pe fiulul lui Baiazid, lângă densusul, ca să-l facă sunet. Deci după ce au murit Mehmedu, vezirul si rigialii trimiseră davetnamē la Baiazid, chemându-l să vie să moscenescă tahtul tătane-seu. Elu si într'acea vreme se gătise, si purcesese la Meca spre inchinațiune. Priimindu această vestire, si chipzuinduse ce să facă, găsi cu cale să orânduiescă vechilă a împărăt, pe fii-seu Corcutu, si elu se duse la Meca. Corcutu ce se află lângă sultanu Mehmedu, otcărmuî împărătia până se întorse tată-seu. Intorcându-se sultanu Baiazid, fiu-seu Corcutu se sculă cu totu devletul si-i esî inainte la Nichea, si intimpinându-l cu totă cinstea, veniră la Çiarigrad, si siedi în taht, si fii-seu Corcutu purcese a fi otcărmuitoru la Magnisia. Iem fratele lui Baiazid se sculă asupra frătine-seu Baiazid cu răsboi, ca să-i ia împărătia cu cuvânt că-i mai cuvine lui, fiindu-că s'au născutu aflându-se tată-seu Mehmedu împărăt. Merse asupră Baiazid, si-lu birui. Elu fugi la Egiptu, acolo fiindu bine priimitu, strinse ôste de isnovă si merse asupra lui Baiazid, deci fu bătutu de isnovă, si fugi în Italia la Napoli. Acolo fiindu priimitu, cerea ajutoru ca să vie asupra frătine-seu érăsi, si Evropei lă politevsia cu miglisiri. Berberu-basia a lui sultanu Baiazid, ce eră din Italianu turcitu, se făgădui împăratalui că elu va omori pe Iem, deci împăratalu i făgădui vezaretul. Si schimbă hainele în grabă, si purcese în Italia, si făcându-se bărbieru la Iem, găsind vreme lă omori adormitu cu briciu, si fugind veni la Çiarigrad, si se dete această vestire în publicu, si se făcu Berberu-basia vezir. După această făcu două fortetie la istmulu dela Corinthu. În urmă stăpăni Achermanul si Chilia, si porai răsboi în Cerchezia, supuse si partea ce mai rămăsese din Bosna si Croatia. Er în urmă fii-seu Selimu, ce eră otcărmuitoru la Trapezunda, se sculă asupra tătane-seu, si trecend Mare-Negră, veni la Odrîu. Tată-seu merse asupră si-lu băt, elu fugi la Varna, si de acolo la Cafa, Baiazid voi să dea corona împărătescă fii-seu lui Achmedu. Ministeriul devletului cu eniceri chemară pe Selimu, care trecend veni la Çarigrad. Deci fu silitu Baiazid să-i dea tahtul, că-cî eniceri strigă că Baiazid nu e răsboinicu, si staă atâtea tieri în lume neluate. Baiazid purcese la Demetona să se odichnescă, Selimu lă scose cu cinste din Çiarigrad până la Cemege, Baiazid si mergea incet în călătorie făcend oturacuri, acesta pôte fu pricină de bănuelă, si dicu că i s'ar fi datu otravă prin mijlocul unui dohtoru ovreiu, unde si muri la Cluru în Thrachi, de ani 62, împărătind 32, la 1512, si 918.

Stichă:

Inpreună cu Minerva si mâna ta pornesce,
Unu sfătuitu de dēnsa, asiă ne sfătuesce;
Dar Baiazidă acesta, pe semne n'o aflase,
Deci dete împărătia, că-cî Marte nu răbdase,

INPERATIA LUI SULTANU SELIMU I.

Sultanu Selimu ce s'au numitu Iavuz, adevă inselbăteditu si ca o fieră, la 1512, si 918, suinduse în tahtul împăratescu, precum s'au arētat, si audind de mōrtea tătane-seu care dicu că o pricinuise, făcu să se aducă trupul la Çiarigrad cu multă cinste, si după acesta purcese cu ôste asupra frătine-seu Achmedu, pe care prindiendul lă omori, merse si asupra frătine-seu Corcutu, la Magnisia, si pe acesta prindiendul lă omori, si de locu intră în Persia cu răsboi, că-cî acesti doi eră atunci pe carele zavistuiă, craiul Persiei si alu Egiptului, însă găsi cu cale să bată întâi pe craiul Persiei, si apoi să intre în Persia, si aprôpe de Tybrizi, la Sialdiranu, intimpină pe Persi ce venia asupra lui, si asiă cu mijlocu ce a găsit elu cu cale, care

mijlocu si defterdaru Piri-pasia l'au sfătuît a-lu face, începând răsboiulă au năvălită inna-
 inte Sinanū-pasia cu ostile Asiē, si după dēnsulū si inpēratulū, si au prăpăditū pe Persi,
 perindū si Mehmedū-hanū, si Techelū-hanū, ér Ismailū-hanū au scăpatū cu fuga, si îndată i
 s'au inchinatū Tybrisu, si făcū pe Piri-pasia vezirū, si porņi si robii Persi la Ćiarigradū, si
 inpēratulū merse si ernā la Amasia. In primăvara anulū 1515, si 921, est din Amasia
 si intrândū in Persia, stăpāni Ćiumachū, si Baiburudū, luā si Diarbechirulū ce erā suptū pro-
 tectia Persilorū, si după cererea dierbechirenilorū, le făcū beiler-beiū, pe fiulū luī Buiucli-
 1522, Radu vo- } oglu, Mehmedū-beiū, prin care au stăpānitū 13 cetātī dela Persi, au suppusū si
 dā, zot Nēgoe } totā crāia Curdilorū intrēgā, au bātutū Cerchezia, si îndată siaū intorsū armele
 vodā. }
 asupra Egyptulū. Si airū-beiū, chivernisitorulū Damasculū, si Gazeli-beiū, chivernisitorū
 Halepulū, ce erā suppusi la Egyptū, se inchinarā luī sultanū Selimū. Sultanū Gavri alū E-
 gypetulū, luādu veste de acestea, purcese asuprā si se intimpinā cu sultanū Selimū la Bu-
 rivaicu, si se făcū o sāngerosā batalie, intru care perī sultanū Gavri, si stăpāni Halepulū, si
 Sinanū.) Damasculū, prăpādi si pe Tumanū-beiū, perī însă si Sinanū-pasia, de care forte
 s'au intristatū inpēratulū, încātū au disū că, «ce-i este bunū Egyptulū fără Iosifū». Luā din
 stăpānirea Cerchezilorū, Gaza, si 9 cetātī si polithiī in Asia, cumū si Egyptulū, luā 'si Ale-
 xandria, si stinse stăpānirea Mamaluchilorū, si bātū si pe Arapi, si le suppose tierile arāpesci
 si Meca, si trecurā tōte acestea in stăpānirea Othomanilorū, mai vētosū că in Cairū încă
 aflādu-se insusī sierifulū dela Meca viindū 'i aduse cheile Mecāi ce stăpāniā elū pānā a-
 tuncī inpreună cu alte tieri din Arabia, si acēsta fū cea mai mare slavā ce putū dobāndi
 Selimu inpēratū. La intōrcerea sa sosindū la Halepu, venirā solī dela Persi spre inchinātiune
 cu atātea daruri, si-i deterā titlu de siechīn siachī.alem, ve sahīb cārāni beni adem, a-
 decā inpēratulū inpēratilorū, si singurū stăpānitorū fiilorū luī Adamū. De acolo veni la
 Ćiarigradū, cu atātea isbānde si dobāndiri. Ćr la anulū viitorū, létū 1521, si 927, voindū a
 merge la Odrīū, pentru pricinī trebuinciōse, trimisese pe totī veziriī innainte, si elū se aflā
 numaī cu Ferhatū-pasia caimacamulū lāngā dēnsulū, in urmă decī sosindū la unū satū ce se
 dice Suvasīdi se bolnāvi si in puține dīle trecū in ceealaltā lume, de ani 54, inpēratindū ani
 9, lunī 8, si se făcū eclipsis si acestiī stele strālucitōre a imperiulū othomānescū.

Stichū:

Impēratia si de-I fū scurtā din vietuire,
 Dar forte lungā s'arētā din multa dobāndire,
 Arabia si Persia si cele din Asia,
 Si Egyptulū dia Africa 'i tremurā vitejia,
 Ćr firea intristānduse de frati si de pārinte
 'I desfaimā faptele la totī, cu jalnice cuvinte.

INPERATIA LUI SULTANU SULEIMANU I.

Suleimanū }
 Canonū I. } Ferhatū-pasia, ce erā inpreună cu sultanū Selimū, ascunse mōrtea inpē-
 10. } ratulū, si îndată insciintiā vezirulū numaī, care se aflā la Odrīū, asceptāndū ve-
 nirea inpēratulū. Vezirulū otcārmuī lucrurile ca cumū ar fi trāitū Selimū, si cu mare gra-
 bā insciintiā curgerea pricinī, luī sultanū Suleimanū, care si atuncī se aflā la Trapezundū,
 si-lū rugā sā vie fără zābavā. Decī dānduse in publicū sosirea luī Suleimanū, se descoperi
 si mōrtea luī sultanū Selimū. Atuncī totī veziriī si rigialiī esirā spre intimpinarea luī Suli-
 manū, care si intrāndū in Ćiarigradū, 'lū puserā in tahtulū inpērātescū, la 1521, si
 927, in luna luī Sievalū. Totū intr'acea dī după prāndiū esirā cu inpēratulū spre intim-
 pinarea trupulū luī Selimū, pe care cu multā cinste 'lū duserā si-lū ingropārā in gēmīa luī
 sultanū Mehmedū Fatichū. Intr'acēstā vreme Gazeli, beilerū-beiulū Damasculū, făcēnduse in-
 potrivitorū inpēratiei, fū bātutū prin Ferhatū-pasia, si scosū de acolo, si omorītū. După a-
 cēsta pornindū inpēratulū armele in Evropa, merse insusī si luā Beligradulū dela Unguri,
 care 'i deschise si drumulū Budinulū in urmă, mai luā acolo Burgagiulū, Barigiulū, Tiru-

giulă, Bughiurdlenulă si altele. Țer la létulă 1522, si 929, luă ostrovulă Rodos dela cava-
lieriă de Malte după asediū de cincă luni, bătū de isnová pe rebeliă dela Egyptu si-i suppose,
intemeindū stăpânirea Egyptulu în tótă cuviincioșă suppunere. La 1524, si 931, merse insuși la Misirū, si bătū si monedă in numele seū, si lăsândū oblăduitorū
acolo pe Suleimanū-pasia, se întorșe la Țiarigradū. La 1525 si 932 merse de is-
nóvă asupra Ungurilorū, si 'i bătū la Mohaciū, perī si craiulă Ladosiū saū Lodo-
vicū alū doilea, fiulū lui Ladislaū. La 1526, si 933, luă Baiulă, Segedinulă, si
se întorșe la Țiarigradū isbânditorū. La 1529, si 936, luă Budinulă dela Nemti,
că-cl Ferdinandru din Austria ce tineă pe sora lui Ladislaū, cercă să moscenescă
crăia, dar puterea lui Suleimanū incunună cu moscenirea pe Ioanū Zapolu, prin-
cipu Ardélulu, făcendū si Viena asediū in urmă, multă vreme pentru acēsta. Deci
rēmase craiū Ungurilorū Ioanū, însă cu legătură la pace, ca încătū va trăi, ȇr
după mórtea lui Ioanū, să rēmăie la strălucită casa Austriei, ca si Boemia. La
1540, murindū Ioanū, cerū sultanū Suleimanū, să facă moscenitorū pe prunculū
seū, căruia ca unū protectorū 'i fū si epitropū, si după puținū murindū prunculū,
i se făcū ca unū epitropū si părinte. si moscenitorū, unde stăpâni cu acestū cu-
vântū si cu altele, Transylvania, si Budinulă cu tótă Ungaria de giosū până in ho-
tarele Germaniei, rēmăindū Ungaria de susū la Austria, in tôte aceste rēsboie.
La létū 1529, si 936, Bogdanū vodă domnulă Moldaviei, după sfatulă tătâne-seū,
inchinā Moldova la sultanū Suleimanū, si trimise ântăiū solū pe Tutucū logofetulă,
care fū priimitū de inperatulă, cerū privelegi ca si Rumăniū, si inchinā Moldova;
după acēsta veni si domnulă Bogdanū vodă, si întelni pe inperatulă la Filippopoli
cândū se întorșe la Țiarigradū, fū priimitū cu cuviincioșă cinste, si i se făcură tôte
ca si domnulă Valachiei, si se inotorșe la Moldova in pace. La 1529, si 936, merse
inperatulă la Beciū, si inchise cu asediū, precumū s'au arētātū mai susū. La 1535, si
940, porni rēsboiū in Persia si luă Bagdatulă, bătendū pe Techelus Mehmedū-hanū
si inasediū Vanulă si-lū luă. Pentru acestū inperatū dice unū filosofū (că-cl a-
veă rēsboiū, si cu Persiū, si cu Unguriū): «Acumū 'lū vedeai pe tiermurile Efratu-
lui, si acumū 'lū vedeai pe tiermurile Dunării.» La 1536, si 943, suppose si stă-
pâni Giorgia. La 1538, si 945, stăpâni crăia Yemenulu, cu tôte provinciile ei,
intre Marea-Rosie si intre Persia. La 1552, si 959, stăpâni Timișvarū. La 1554, si
962, dete pacea Persilorū, rēmăindū Vanulă, Merasiulă, si Musululă, hotară turcesci.
La 1566, luă Chio saū Sacăzulă dela Genovezi, si dete lege si canonū ¹⁾ si regule
de isnová inperătiei, carele se urmēză si până acumū, si de aceea s'au numitū
si Canonū. Dar in cea după urmă mur si elū, de ani 74, inperătindū ani
41, făcendū asediū Țighetulă in tiēra ungurēscă, cu trei dile până a nu
luă Turciū acēstă cetate, la 1566. si 974, septemvrie, a căruia mórte o
țainui vezirulă până luă cetatea, si până veni fiulū inperatulă si mosce-
nitorulă siachū-zadē Selimū, ce eră atunci la Amasia.

1524, Vladū vo-
dă, sin Radu
vodă.
1525, Radu vodă
sin Radu.
1529, Vladū sin
Vladū
vodă.
Moysi vodă.
1530, Vladū, sin
Vladū vodă.
1532, Radu sin
Radu vodă.
1533, Vladū, sin
Vladū vodă.
1535, Vintilă
vodă.
1536, Radu, sin
Radu vodă.
1536, Petru Mir-
cea vodă.
1538, Negoe La-
iotă.
1539, Radu vodă
i Radu vodă
Vladū.
S'a inchinatū
Moldavia.
1540, Vladū vo-
dă Radulă.
1541, Radu vodă
Radu.
1545, Mircea
vodă Radu.
1552, Nicolae vo-
dă, nici o lună.
1552, Petrașco
vodă.
Voltaire, isto-
ria de obsce.
1553, ȇr Radu
vodă.
1554, Petrașco
vodă ȇr.
1556, Petru vo-
dă Mircea.
1557, Petrașco
vodă ȇr.
1558, Mircea vodă Radu
1559, Petru vodă Pe-
trașco.
ȇr Petru vodă Mircea.
1560, ȇr Petrașco vodă
Radu. ȇr Petru vodă
Mircea.
1568, Alexandru Mircea
vodă.

Stichū :

Si Suleimanū inpodobi numele 'nperătiei
Si armelorū tărie dândū, încă si vitejieŭ.

Africa si Persia
Evropa si Asia

Cu slavă-lū priimescū

Si 'n ele cât odată,

Ca 'n tôte totū d'odată.

Pururea-lū găzduescū.

Efratnū¹⁾, Tigrulū²⁾, Dunărea³⁾, cu Nilulū⁴⁾ si facū certare,

Din ele care mai adesū să-l facă adăpare.

1) Acesta este tesrifatu.

2,3) Dónē ape mari la Vavilonū si la Syria, le pomenesce si biblia in Asia.

4) Apă mare in Evropa, curge si pe aici in Valachia.

5) Apă mare in Africa la Misirū.

INPERATIA LUI SULTANU SELIMU II.

Selim II.) Mehmedü-pasia vezirulü tainui mörtea lui sultanü Suleimanü, până au so-
 11. sitü sultanü Selimü, ce atunci se află la Amasia. Decî după ce au luatü cetatea, puindü
 intr'ënsa unü garnizonü tare, si orânduindü celealte osti spre ernaticü, purcese spre Beligradü,
 tîindü ascunsă mörtea inperatului. Sultanü Selimü la 1566, si 974, ajungëndü in Çiarigradü,
 siediu in tahtulü inperătescū, si zăbovi numai trei dile in Çiarigradü, si purcese la Beligradü,
 unde si audindü eniceri de venirea sa, se porniră la arme, socotindü că pöte au
 venitü asupra tătane-seü, precumü făcuse si mosiu-seü Selimü. Decî îndată fû propo-
 veduitü inperatü, publicinduse si mörtea tătane-seü, si asiă purcese la Çiarigradü. La
 anulü viitorü incheiă pacea cu imperatorulü Maximilianü alü doilea. La 1567, si 975,
 făcëndü epanastasis Arapii, trimise öste asupra lorü, si-i supuse. Cercă inzadarü după
 acesta să unescă Volga cu Tanai. La 1571, si 979, dändü nizamulü celü cuviinciosü in
 Asia si Evropa si Africa, porni asupra Venetienilorü răsboiü, si luă ostrovulü Chipru
 si 'lū stăpāni, din dobāndirile a căruia făcū gēmīa cea dela Odrīiü. La 1574, si
 982, suppose érašī Tunuzu, Angheru, Goleta, care fiindü suppose de sultanü Sulei-
 manü mai din nainte, le supéraseră Şpaniolii atunci, pe cari biruindü, stăpāni de
 isnövă tötă Livia Selimü. La 1575, si 983, bolnăvinduse de apoplexie din pricina
 uniü băi, muri de ani 52, inperätindü ani 8, si 5 luni. Eră omü förte dreptü, si
 priimitoriu, însă datü la desmierdări si plăceri, pentru care l'au si numitü Mestu,
 Turci, adică beutoriü, pöte din vr'o zavistie.

1569, Petru vo-
 dă Mircea érašī.
 1570, ér Ale-
 xandru vodă
 Mircea.
 1572, Michnea
 vodă Alexand.
 ér Alexandru
 Mircea vodă.
 1573, ér Mich-
 nea vodă Ale-
 xandru. ér Ale-
 xandru Mircea
 vodă.
 1577, ér Mircea
 vodă Radu. ér
 Alexandru vo-
 dă Mircea.

Cantimirü.
 Beringeriü.

Stichü:

'n palaturi de 'ndrăsnise
 Odichna, si venise,
 Nu este asiă ciudatü,
 Că ci Chipru si Livia
 Arată vrednicia
 Si-acestui inperatü.

INPERATIA LUI SULTANU MURATU III.

Muratü III.) După mörtea lui sultanü Selimü, fiulü seü sultanü Muratü alü
 12. treilea siediu in tahtulü inperătescū, la létü 1575, si 983, care si in
 anii d'ântăiü, nu porni nicü unü răsboiü, ér la 1578, si 986, porni răs-
 boiü in Persia, si bătü pe Persi, luändü Revanu, Ghiungë, si Carebecü,
 făcëndü pace la 1590, si 998, după rugătiunea Persilorü. După acesta
 se făcū unü zorbalicü in Çiarigradü de eniceri, pe cari 'i suppose inpe-
 ratulü; cu tóte acestea la 1594, si 1002, porni răsboiü in tiéra un-
 guréscă, trimitiëndü pe Sinanü-pasia, care si luă Yanicu in asediü de
 18 dile. La 1595, si 1003, trecü sultanü Muratü in ceealaltă lume,
 de ani 50, inperätindü ani 20, si lăsändü 20 de fi.

1578, ér Michnea vodă Alexandru.
 1590, Radu vodă sin Vladü vodă.
 ér Michnea vodă Alexandru.
 1584, Petru vodă Petrasco.
 1585, Radu vodă Sierbanü.
 Petru vodă érašī.
 1586, ér Michnea vodă Alexandru.
 1588, Stefanü vodă. Ion vodă olună.
 1588, Michnea vodă Alexandru.
 1591, Stefanü vodă ér. ér Michnea
 vodă.
 1592, ér Stefanü vodă.
 Michaiü vodă, sin Petrasco vodă.

Stichü:

Măcarcă Venere 'i avü cinste intr'acea vreme,
 Dar birni si Persi si Nemti, Muratü făr d'a se teme.

INPERATIA LUI SULTANU MEHMEDU III.

Mehmedü II.) La 1595, si 1003, sultanü Mehmedü moscenü tahtulü inperătescū,
 13. si äntăiü si-omorü pe câte 19 fratiü cei mai micü, apoi moscenindü dela
 tată-seü si răsboiulü in Ungaria, la acestü vëlétü inasedii Egre, si o
 luă bätëndü pe Nemti, si se întorse isbānditorü in Çiarigradü, si mul-
 tiāminduse pe acestă dobāndire, făcū in urmă pace cu Nemti, si cu

1592, Gavrilă vodă Movilă.
 1593, Stefanü vodă ér, Alexan-
 dru Bogdanü vodă.
 1594, Michaiü vodă Petrasco ér.
 1597, Nicolae vodă fiu-seü
 vechilü.

1) Dumnedieöica curveiei si a dulcetilorü trupeşci, se öice si Afrodita, mumă Amoruilü. (Acéstă notă se vede in urmă stérsă in originalü. *Red. Tesaurlüi*).

Rodonfă II imperatorulă, numaî pentru ca să se acufunde cu răpaosă in brațele dulceti-
loră, si urmă acéstă petrecere de viétiă, spre care firesce eră por-
nită, până la létă 1603, si 1012, cândă trecu după fratiî seî, inpă-
rătindă anî 9, lunî 10, numită fiindă Egre.

1600, Simionă vodă Movilă.
1602, Radu vodă Vladă,
Er Simionă vodă.
1603, Er Alexandru vodă. Radu
vodă Sierbană Basaraba.

Stichă.

Totî pentru Egre-lă laudă, dar firea 'lă desfaimă,
Că-cl cu omoru d'atătia fratiî, si ei i-aduse spaimă.

INPERATIA LUI SULTANU ACHMEDU I.

Sultană Achmedă inpărătindă la 1603, si 1012, de anî 15, stă-
pâni tahtulă inpărătescū, încă până a nu-sî stăpâni cunoscintia. Porni
răsboiă asupra Persiloră; vezirulă Halilă-pasia, ce se trimise asuprăle,
se arătă cu ôresi-care vitejă, făcëndule si stricătuni. Er imperatulă
intr'acéstă vreme, fiindă omă slobodă la mână, si iubindă zidirile, a
făcută gémia cea mare dela Ypodromion in Çiarigradă, dar la 1617, si 1026, trăindă anî 29,
muri, inpărătindă anî 14.

Achmedă I.
14.
1606, Radu vodă Vladă.
1607, Radu vodă Sierbană.
1611, Radu vodă Michnea.
1617, Basaraba vodă. Alexandru
vodă Iliasă.

Stichă:

Totî Dumnediei elinesci cu ale loră neveste
Vrură gémia a vedă daca luară veste.
Védiendă tăcură, nedicëndă nici vorbă nici poveste.

INPERATIA LUI SULTANU MUSTAFA I.

Sultană Mustafă I, fratele lui Achmedă, la 1618, si 1027, in-
părătî după frate-seu, si fiindă dată la plăceri, se'nlenevise căutarea
trebiloră inpărătiei, deci după trei lunî fū scosă d'inpărătie.

Mustafă I.
15.
1618, Gavrilă vodă Moghilă.
Alexandru vodă Iliasă,
Gavrilă vodă.
1619, Radu vodă Michnea.

Stichă.

'n cea după urmă Venere cu Vachu') inpreună,
Si pe 'npărati 'i faci lipsiti, până si de cunună.

INPERATIA LUI SULTANU OSMANU II.

Sultană Osmană II, fiulă lui Achmedă, inpărătî, totă intr'acelă
ană, la 1620, si 1029, s'au arêtată ună fenomenă pe ceră, o sabie
luminosă despre răsărită la apusă, in trei-dieci de zile, in toate serile după scăpêtatulă sôre-
lui. Porni răsboiă asupra Lesiloră dela cariă luă Hotinulă innapoî, si cerură Lesiă pacea care
le o dete cu conditione după cererea imperatulă, si se întorse cu isbândă la Çiarigradă.
Prietiniă lui sultană Mustafă deteră pricină eniceriloră să facă zorbalicū. Deci se aridicară,
si nu numaî 'lă scôseră din tahtă, ci 'lă si omorîră, la létă 1622, si 1031, in vêrstă de anî
12, inpărătindă anî 4.

Osmană II.
16.
1624, Alexandru vodă Radu.

Stichă:

Pierdă cu stăpânirea Osmană si vietuirea,
Fâr de a nu gândi,
Pôte că n'avu cine, să-lă sfātuéscă bine,
Ci dar se osândi.

1) Curvia si betia.

Sultanu Mustafă érási se sui in tahtu, in alu doilea rândú, scotiénduse dela inchisóre, si nelásánduse de faptele cele d'ântáiu, de care totú socothiá că se va fi părăsitú, si mai vèrtosú cercándú a si pedepsi pe acei ce-lú scóseserá ántáiu, după 16 luni 'lú scóserá, si puinduse la inchisóre după obiceiú, acolo siaú datú sfirsítulú.

Stichú:

Sí patimile 'nvětiáturí, cândú nu potú să se facă,
Verí-cine pate totú asiá, ci fitesí-care tacă.

INPERATIA LUI SULTANU MURATU IV.

Muratú IV.

17.

1627, Alexandru Radu, o lună.

Alexandru vodă Iliasiú.

Radu vodă sin Radu.

1628, ér Alexandru vodă Iliasiú.

1630, Leonú vodă Stefanú.

1632, Mateiú vodă Brâncovenu.

Sultanu Muratú IV, ce s'aú numitú si Gazi, care va să dică bi-
ruitorú, la 1622, si 1032, s'aú suitú in tahtulú inpěrátescú, fiindú in vèr-
stă de 14 ani. Decí ántáiu, aú datú nizamú zurbalelorú, ca să pri-
cinuească suppunere, prin care să pótá face biruintie. După acésta porní
rėsboiú asupra lui Abază-pasia, pe care 'lú bătú si-lú prinse, prin mij-
loculú lui Hosíresiú-pasia, prin care făcú si Bagdatulú muhaseré alú doilea rândú, că-cí arí-
dicase rėsboiú asupra Persilorú, si aú bătutú pe Lustemú-hanú, serascherulú Persiei, mán-
tuindú Vanulú din asediú; aú arídicatú rėsboiú asupra Lesilorú trimitiéndú serascherú pe
Murtază-pasia, la care viindú solí iesiescí cerurá pacea, pe cari 'í trimise către inpěratulú
si priimi pacea; luá Revanulú dela Persí, merse si insusí inpěratulú asupra Bagdatulú¹⁾, pe
care si 'lú luá la 1637, si 1047, si lăsándú pe Mustaa-pasia vezirulú, pentru ca să dea ni-
zamú eparchiei Aratului, merse de erná la Diarbechirú, in primăvará veni la Çiarigradú, cu
socotelá ca să pornéscá rėsboiú in Evropa, si in mijloculú acestorú chibzuiri, bolnăvinduse
trecú in cealaltá lume, la 1639, si 1049, inpěratindú aní 17. Multí arată că erá beutorú²⁾,
mai vèrtosú Cantemirú si Beringú, la Geografia lui Büsching, scriú pe largú, si cine va voi va
vede acolo, si tóte cele ce arată acestí scriitori, că se urmădintr'acéstá priciná, poprise cu
iasacú tutunulú, si afionulú, aú făcutú omorú si la multá sumá de ómeni.

Stichú:

La celú ce prisosesce Virtute³⁾ nu să témă,
Că si Vitíu⁴⁾ de are, nu-í pre-băgatú in sémă.

INPERATIA LUI SULTANU IBRAHIMU I.

Ibrahimú I.

18.

Sultanu Ibrahimú, frate-seú, la 1639, si 1049, in vèrstá de aní 23, trecú
in tahtulú inpěrátescú. Decí indată cădiú ca să curătiéscá Marea-Negrá de
cursari, insă fú trebuintá ca să iea ántáiu cetatea Asachului, care si făcënduo muhaseré o
luá cu asaltú. După acésta ministeriulú devletulú othomanicescú, vėdiéndú că singurú os-
trovulú Critului rămăsese numai pe Marea-Albá intre celelalte neluatú, si care infricosiá pu-
terea inpěratéscá, gási priciná cuviinciosá că nisce Maltezí 'intělnindú pe cadíu dela Meca,
si Brusa molasi, într'o corabie in părțile Critului, leaú bătutú corabia si iaú omorítú, si ei
aú dositú la limanulú Candiei. Decí porní devletulú rėsboiú asupra Venetienilorú, si porní
pe Musahú-pasia, si pe Iosufú capetanú-pasia, cu armadá si cu óste la Critú, la 1645, si
1055, si sosindú acolo inasediira Hanea, si in 50 de díle o stăpânirá, in urmă merse si Hu-

¹⁾ Aici a táiatú cu mâna sa pe veziru, si a făcutú a omorí 30,000 de prigionieri, si unú musicantú l'a făcutú d'a plănsú!

²⁾ Beutorú s'a făcutú din pricina unuí Becri-Mustafá pe care l'a luatú si in saraiú, avěndulú intre musai pa până a muritú

³⁾ Bunătatea, areti dicú Greci.

⁴⁾ Rėotatea unuí lucru, cachia dicú Greci.

sein-pasia, si urmâ a face isbândiri. Decî intr'acéstă vreme la vélétulü 1649, si 1059, ne mai putëndü ministeriulü suferi faptele inpëratulü, că-cî multî scriü o deosibită desfrânare, si fapte netrebnice, sfätuinduse ulemaliü cu veziriü, si cu rigialiü, si cu eniceriü, 'lû ardicarâ din tahtü, unde si fû omorîtü. Scriü uniü istoricü, că fiindü trebuintiä de a se (^{Ladvoat.} omorî sultanü Ibrahimü, acolo unde erä prinsü ca să nu mai ésä viü, urmâ să se scrie hatisierifü pentru acéstă, si inpëratulu ce se pusesse in tahtü, pentru care arëtämü mai nainte, nesciindü încă carte, după vërsta sa, insusî sieichislamulü ia luatü mâna dréptă, si puinduü condeiulü in degete, ia povëtiuitü scrierea hatisierifulü de mórtea tătâne-seü. Decî mergëndü trimisiü să omóre pe sultanü Ibrahimü, 'Ta intrebätü cu ce poruncä indräznescü a pune mâna asupra unui inpëratü, aü arëtätü hatisierifulü, si uitänduse la dënsulü a dîsü, ce frumosü scrie fiulü mieü, si ce de grabü a invëtiatü, că-cî elü până astädî nu sciä carte, si cu acestü mijlocü s'a sëvirsitü tragica mórte a lui sultanü Ibrahimü, insä nu sciü de va fi adevëratä acéstă.

Azachelü si Hanea, pe lâng'acestea tôte,
I-arätä 'npërätia, că ce voesce póte.

INPERATIA LUI SULTANU MEHMEDU IV.

Sultanü Mehmedü IV pruncü afländuse in vërstä de anî 7, la vélétulü 1649, ^{Mehmedü IV. 19.} si 1059, fû pusü in tahtü si cunoscutü de inpëratü, si avëndü norocü de a avë vezirü pe Chiupruli-zadë Mehemedü-pasia, care de felü erä Albanasiü, fiü de preotü grecü, si inbrăçisiasse moamethismu, si se intemeiasse in ostrovulü Chipruluü, unde invëtiasse mestesiugulü armelorü, si fusese insemnatü de vitëzü la rësboiu Persiei, si tinuse otcärmuirea ^{1651, Costan-} prin pasialicu a Barutuluü, apoi fusese mutatü la Halepü, de unde fû alesü de ve- ^{tinu Cärnulu,} ziriü si epitropü inpërätiei pe care o a oblăduitü cu multă minte si intielepciune, ^{sin Radu vodă} până in vremea cândü sëvirsinduse firesce viëtia, i s'au sëvirsitü si vezaretulu, si fiulu-seu ^{Sierbanü Ba-} Ahmedü-pasia Chipruli-zadë mosceni si averea si vezaretulü tătâne-seu. Decî mai susu- ^{sa ablu.} disulü vezirü Mehmedü-pasia fiindü intieleptü si vrednicü, si destoinicü a umplë érási comóra inpërätëscä, care se rësuflassse in dîlele trecutulü inpëratü, făcä a incetä si rebelione a eni cerilorü ce se atîtiasse din indemnările Zaimä valedë-sultaniü, mósii inpëratulü Mehmedü, pe care o aü făcutü a trece in ceealaltä lume peste puçinu cu totî următorii sei. Pe pasia dela Halepü ce se hainise, 'lû prinse făcëndü rësplătirea cu mórte. Slăvitä pruncie a inpëratulü, pentru că-cî luä inapoü dela Venetieni si ostróvele Tenodulü si Limnulü. Chiupruli-pasia purcese cu óste asupra Nemtilorü, si bätü Ianova, si o luä. Ali-pasia luä Varadinulü cu iurusiü. Fazilü Achmedü-pasia Chiuprulu-oglu, fiulü veziruluü, luä Vivarulü, peri si Racoçi, si mórtea lui deschise stăpânirea Ardéluluü la biruitori érási, care si făcurä domnu pe Michailü Apafi. Decî inpëratulü Leopoldü cerü pace dela vezirü prin soh, cariü si viündü cu multă smerenie, lăsarä in stăpânirea Turcilorü totü ce suppusese, si leaü datü vezirulü pace in 20 de anî, la létü 1664, Avgustü, vezirü fiindü Achmedü-pasia, Chipruli zade.

La ostrovulü Crituluü se luase Hanea cu tôte cetătile din vecinătate. Decî întëmplându-se mórte lui Mehemedü-pasia, se trimise fii-seü Achmedü-pasia ce se făcuse vezirü, si plecä dela Çiarigaradü la 1655, si 1066, si merse dinpreună ^{1658, Michnea vodă Radu,} cu inpëratulü la Odrîü, si de acolo purcese la Hanea in Critü. Decî ^{1660, George vodă Ghica,} începü a face rësboie, si a stăpâni ostrovulü, până in cea după urmă ^{1661, Grigorie vodă Ghica, si a dositü.} afländuse de atăta vreme făcutä muhaserë cetatea Candia, o luä la 1669, si 1080, ^{1663, Radu vodă Leonü.} prin mijloculü vestitulü Panaiotache, care cu o fôrte supțire stratigimä facü saü amagi pe oblăduitorulü cetătii, Muruzini, să o inchine la Othomanü. Acesta fû celü d'ântäiü Grecü ce s'au invrednicitü a fi tergimanü divanuluü inpërätëscü, care fû inpodobitü, si cu duchü multä si cu intielepciune mare, si procopselä, si elü se aflä si la trecutulü tractatu alü Nemtilorü, si la acesta alü Venetieniloru, tergimanü cu multă laudă, si a scriitorilorü țevarihurilorü turcesci, si a celorü alaltü.

Incă armia la Crită aflându-se, Dorosieski hatmanul Cazacilor, ce se află între Nistru și Nipru, ce eră supus atunci la Lesi, veni și se închină la pre-innalta portă. Sultan Mehmedü 'I primi cu libov, și-i dete un tui și sangiac, și-l trimise innapo stăpânitor, făgăduindu-l Cazacilor ocrotirea împărătească; acesta este pricina tuiului a treilea, care se dice că s'a dat domnului Moldovei în urmă, cându a rămas Ocraina supt stăpânirea pre-innaltei porți, fiindu-că ia legat supt stăpânirea Moldaviei, ér apoi după ce s'a dat Ocraina înderăt la Lesi, s'a luat éráș tui innapo, și a rămas două pe cumu a fostu și mai nainte, măcarcă un din istornici nu voescu că s'ar fi dat la Moldova alu treilea tui, fără de numă dicu, cumcă s'ar fi făcut cerere de acest tui, dar nu s'ar fi dat, nepriimindu vezirul, ca să se dea la creștii trei tuiuri; însă Ucraina au fostu supt stăpânirea Moldaviei în câtă vreme a fostu supt stăpânirea porții. Craiul Lesilor s'a mîniat asupra lui Dorosienski, de ce să se închine la portă, și a trimis óste asupra lui. Sultan Mehmedü aflându de acesta, a scris o carte craiului lesiescu în înșuție, poruncindu să se părăsescă de acesta, și înfricosiându că de nu se

1672, Grigorie vodă Ghica. Va părăsi va ridica război. Lesi n'au prinsă această poruncă în seamă. Deci la 1672, și 1083, aridicându război asupra Lesilor, insus împăratul a purcesu dela Odrîi cu óste, și a mersu la Hotin, și de acolo a pornit pe Achmedu-pasia vezirul, și pe Musta-pasia, cu Selin-Gherae hanul, cari trecendu Nistru a luat Zivaneti, și au făcut muhaseră Camenitia, care s'a închinat cu condiție. Luarea Camenitii înfricosă pe Lesi, împăratul trimise pe Caplan Mehmedu-pasia cu hanul tătarăscu, și făcu muhaseră și Lembergu, pentru care spaimentându Lesi, ceru prin hanul pace, și dete Camenitia cu alte 48 de țerguri și sate, și făgădui să plătescă câte 20,000 de lei pe an, și să nu mai supere pe Cazaci, și primi împăratul pace, care se închei la 1083 hijret. Acesta fu dobândirea cea după urmă, ce a făcut pre-innalțul devlet, încependu dela vîlétulu 703. Și se întorse împăratul la Odrîi, și îndată luă scire, cumcă s'a întors Lesi din pace, și a pornit război éráș asupra porții; deci siau întors și împăratul armele asupra Lesilor, și a mersu de isnovă în Polonia. Ioan Sobievski se află atunci mareșal alu coronei. Dorosienski cu Cazaci se hainise decătre împărăție; domnul Moldovei, Petreceicu, și domnul Tieri-Rumănesci, Grigorie Ghica, se amestecaseră cu Lesi, nepă-1674, Duca vodă.) zindus credința la devlet. Muri craiul Poloniei Michail, și se făcu Ioan Sobievski crai, și măcarcă Dorosienski a dosit éráș dela Lesi, și a venit să se închine la împăratul, dar nu fu priimit ci fu isgonit. Cu tóte acestea fură Lesi bătuti, și se închise pace, înnoinduse acea trecută.

Din pricina Cazaților și a lui Dorosienski aridicaseră război Muscalii, asupra pre-innaltei porți. Deci fu trimis Ozu valesi Siaitan Ibrahimu-pasia, asupra Muscalilor întăiu

1679, Sierban vodă Cantacuzino. la 1678, și 1089. Purcesu și împăratul cu vezirul Cara-Mustafa-pasia ce se făcuse de curendu vezir, după mórtea lui Achmedu-pasia. Împăratul rămase la Tataru-pazargicu, și vezirul purcesu cu ostile, și trecu apa Bogului, și merse ca să asedi-escă Cehrinul, și măcarcă Rusi se înpotriviră cu statornicie, avendu comandir pe Romadocovski, luară însă Turci Cehrinul cu Lagumuri. Deci se înpăciuiră aceste două împărății fără zabavă.

Emericu Tekeri la vîlétulu 1682, dinpreună cu alți nemesi unguri, din Ungaria de sus, nefiindu mulțămiti de obladuirea chesaricescă întorse fața supunerii de către Nemți, și năvli la protecția pre-innaltei porți, făgăduindu-se ca să plătescă tribut 40,000 de talere pe an, și să tie și 30,000 de óste gata în slujba othomanicescii împărății. Deci turburată linisea păcii a strălucitei porți, și atitiară focul război, fără cuvânt de dreptate éráș. asupra luminatei casei Austriei, carea nici dedese pricină de vreo război, nici se împlinise sorocul păcii trecute. Până la această vreme a mers totu în dobândiri, și în crescere, pre-puternica stare acesti măriți puteri, că-ci până aici n'a pornit război la care n'a biruit, nici a intrat în eparhie cu hotărîre de supunere, și n'o a stăpănit în cea după urmă; dar iubirea de cinste fără cuvânt, și rîvna de rele dobândiri fără dreptate, a unor miniștri, aduc și pagubă și necinste la stăpîni, și necugetarea stăpînitorilor de a nu metachirisi acest fel de ómeni în slujbele lor, și neingrigiarea spre a nu da voie și putere unora ca acestora, și aduc a se

căi în viață de multe ori fără folosire. Cara-Mustafă vezirul, fuse acestu ce pentru a socoti fără cuviință, că are se cinsti prelunginduși vezaretul, până cându se va face, si sultanu Germaniei si padisiachū Apusulu, fu pricină de a necinsti cu mörte, scurtându si înpărătia, si porni răsboiū la acestu veltū asupra înpăratulu Leopoldū, purcese cu multă trufie spre Austria, dinpreună cu hanulū Tătarilor, cu prințipi, Transilvaniei Michailū Apati, Valach: Sierbanū Cantacozinulū, si Moldav: Duca Albanasilulū, si cu totū vezirii, beilerbeii si miri-miranii. Si măcarcă înpăratulū Leopoldū facu multă silinția, si cu multe mijloce, ca să stingă acēstă atitiare de focū, vėdiēnduse mai vėtosū că nu aū datū nici o pricină, si trimise solū extraordinarū la Ćiarigradū, pe conte Caprara, dāndū poruncă ca să facă verī-ce mijlocū va sci, si să potolēscă rėsboiulū. Siech-islamulū si cu multū din ulemali se inpotrivī a dā fetfā pentru rėsboiū, dicēndū că este inpotriva dreptătii. Veziru însă nu lāsă mijlocū cu care să nu sėvirsieścā rīvna de iubire de slavă ce aveā, silinduse atātū ca să induplece pe siech-islamulū să dea fetfā, cātū si să aplece pe valedē-sultana pentruca să indemneze pe înpăratulū la acēsta. Nu lipsi a nu se chibzui ca să gāsēscā aflārī nouē, potrivite la sierisierifū, cu care să pōtā dobāndi fetfaoa rėsboiului: arētā āntāiū, că si de nu lasā legea a se porni rėsboiū asupra Nemtilorū, pentru că-cl n'āū datū pricină de stricātiune pāciī, dar nu ne ingāduiesce, diceā, ērāsī legea ca să nu inbrācisiāmū pe Tekel, si tōtā nobletia ungurēscā ce alērgā la noi, cerēndū să se facā iudetī, si să plātēscā tributū. In cea după urmă aflā altū mijlocū, adică să priimēscā a mārī pacea Nemtilorū, dāndū prototie Un-gurilorū, si făcēndū dela Nemti mai mari cereri care să nu le pōtā priimi inperatorulū, si să se arate că Nemti dāū pricină de stricātiunea pāciī, si să pōtā sieranu să iea fetfaoa rėsboiului. Intre altele dar cereri ce erā, de a se stricā cetātī in Ungaria de susū, si a se dā locuri in stāpānirea lui Tekel, erā si acēsta, să plātēscā inperatorulū 1000 de pungi de bani pe anū la dovletū, tribudū pentru Ungaria de susū. Ambasiadorulū Caprara, nu puteā să dea māna la aceste teclifuri, fără voia inperatorulu. Cu tōte acestea, nici acelu rēs-punsū nu se acceptā, ci se trimise poruncā către Budunū-beilerbeii, bētrānulū Ibrahimū-pasia, ca să mērgā cu 6000 de oște spre ajutorulū lui Tekeli, si trimise si hatisierifū prin care numi pe Tekeli, craiū tierii unguresci, si porunci lui Budunū-valesi să-lū propovedu-iēscā, trimise poruncā si lui Michailū Apati, domnulū Ardélului, ca să unēscā si ostile lui cu Tekeli, si asiā totī acestia luarā siēse cetātī unguresci dela Nemti in grabū. Se scōserā si tuiurile înpăratulu, si la 1682, lāsā înpăratulū Ćiarigradulū, si trecū la Odrīiū cu tōtā puterea înpărātēscā. Multe semne inpotrivā se arētarā, dar se urmā cālētoria, cu rīvna si cu cāldura cu care se incepuse. Purcese si înpăratulū dela Odrīiū si merse până la Isargicū unde si rēmāindū, dete sangiaculū sierifū si tōtā plenipotentia vezirulu, prin hatisierifū si purcese la Beligradū, unde si se adunarā ostile cele chemate din tōte părțile. Vezirulū ce aveā rīvna ca să stāpānēscā Beciulū, socotindū că cu luea Beciului va putē stāpāni lesne tōtā Germania, si asiā intrā in sevdā să se numēscā sultanū Germaniei, si padisiachū Apusulu, cu deosibitā stāpānire de cea othomanicēscā, si hotāri ca să mērgā dreptū la Beciū, si să facā Beciulū muhaserē, voi însă acēsta ca să o facā prin sfātū de obsce, dar vrū ca să se arate mai pre susū de sfātū, si totī să-lū sfātuiēscā a face aceea ce pohtīā elū, si aveā ascunsū in inimā. Fācū sfātū de rėsboiū la Beligradū, unde după arēta-reā lui Rasidū-efendi, Uzunū Ibrahimū-pasia Budunū-valesi n'āū gāsītū a fi de intielep-tiune ca să lase cetātīle unguresci neluate, si cele din Austria ce sunt până la Beciū, fără garnizonū turcescū, nici să facā Vienna muhaserē, că-cl este ștājārulū stāpānirii Evropeilorū, si se va dā pricinā, ca nu numai puterile inpotrivitōre, ci si chiarū aleatīi devletulū să se aridice asupra othomanicescii inperātīi pentru acēsta. Inșā, deosebi că nu i se dete ascultare, fū si certatū si infruntatū de către vezirulū. După ce ajunse la Esecū, arātā istornicii Ev-ropei, că si chiarū Tekel asiā l'āū sfātuitū, nedāndū însă ascultare nici lui, merse cu multă trufie la Vienna, si o făcū muhaserē, si nu se sili incaī să facā iurusiurile grabnice si invi-tejite, si să iea cetatea, ci prelungi asediu mai multū de două luni, totū fāgāduindū înpă-ratulu că va lī ā Vienna. Înperatulū Leopoldū ce fugise din Vienna la Lintiū, nu lipsi a face silinția să cheme pe Lesi, si să adue si ostile Germaniei, care fără zābavā stringēn-duse suptū oblādurea ducāi de Lorena, se unirā cu inșuși craiulū lesiescū, Ioannū Sobievski,

si năvălindu asupra ordiei înepătesci, o bătură si o desfăcură de totu, luându si tótă averea, stăpânind si totu câmpul răsboiului, si scăpara Vienna din muhaseră, si se porniră si Lesii si Nemtii asupra Turcilor, ce dosiă dinpreună cu vezirul, avându o înfricosiare panică. Gasiră pricină la această vreme cu îndemănare si Venetienii, că-cî li se închisese solii în Ciarigrad, pentru o gâlcăvă ce se întâmplase, si se ardicară si ei asupra prè-innaltului devletu cu răsboi. Cara-Mustafă vezirul fugind delà Beciù innapo spre Budin, cu ostile obosite si înfricosiate din buna sa chivernisélă, cercă a se înpotrivi pe alocurea la ostile chesaricesci ce eră garnizonuri prin cetătile ce le lăsase în urmă, dar în tôte părțile fură bătuti, si innecati prin ape, după proorocia lui Uzun Ibrahim-pasia. După ce ajunse la Budinu, tăiă capul lui Ibrahim-pasia, pentru că-cî 'lă sfatuisese bine. Dar tăiă si înperatulul capul vezirului după ce aș ajunsu la Beligrad, dacă aș aflatu curgerea pricinii, pentru că-cî n'au ascultat sfatul celu bun, si mi se pare că această epigramă i s'ar cuveni la morment:

Stichă:

Cară-ti fuse si numele, Cară-ti fuse si tréba,
Că-cî prăpădisi atâtea tieri, întru 'nzadar si géba,
Eratstrate '1) te 'nvetiă, să-ti lasi o pomenire,
Si-o vei avé câtă si-a lui fără de nemurire.

Tôte însă acestea fără folos, că-cî Nemtii, Lesii si Venetienii, făcă isbândă în tôte părțile, se sculară si Rusii asupra portii, uninduse cu aceste puteri în urmă, si la 1686 duca de Lorena în luna lui Septemv: luă Budunul cu iurusu, neputându vezirul Suleiman-pasia să facă nici unu ajutor. La vélétul 1687, mai făcură Nemtii mare biruintă si isbândă la Mohaci, dobândiră si Sclavonia, duca de Lorena intră în Transylvania, Rusii plecară în răsboi asupra tierii tătăresci, Lesii asediiră Camenitia, Venetienii luară Corinthu si Athica, si făcă tott în tôte părțile isbânde, si aduseră pe Musulmani la atăta desnădejduire, încât si întorseră asupra înperatului prin povătuirea lui Siasu-pasia, pe care măcară 'lă făcu înperatul si vezir de nevoie, tăiându pe Suleiman-pasia, dar si acesta inzadar, că-cî la Noemv: 8, 1688, si 1089, 'lu ardicară din tahtu prin Nacăb-efendi, si prin sierifulu delà Sfânta-Sofie, si fū silitu ca să dea schiptrul înperăției frătine-seu, si elu să trecă la închisore din tahtu, unde si după amărită petrecere de patru ani, trecu si în cealaltă lume, de ani 52, înperătind ani 41, si stându la închisore ani patru.

Stichă:

Mare 'npăratu sultanu Mehmedu, si micu totu într'o vreme,
Că-cî unde tott 'lă tremură, ajunse d'a se teme.
Innocitu ne'nrocitu, si acestea totu odată,
C'asiă patu cel ce trebile, singuri nu si le cată,
Stă si la slugi adevăratu, o cinste stăpănescă,
Insă 'ntre slugi sunt osebir, stăpăni dar grigescă,
Că-sū Chipruli, si Panaioti, si Cara-Mustafale,
Si-acei d'ântăiu aducă folos, cel după urmă Jale.

INPERATIA LUI SULTANU SULEIMANU II.

Suleimanu II. } Se trimise Bostangi-basia, ca să cheme pe sultanu Suleimanu delà Cafasu
20. } în tahtu. Elu cu tôte că temenduse de frate-seu, se discolevisă să ési si să priimască schiptrul, dar în cea după urmă trecu în tahtu, si se cunoscu de înperatu, si veniră tott spre închinătiune. Făcu comfèrmatione vezaretului asupra lui Siasu-pasia, pe care zurbale 'lă omoriră în grabu, făcëndul bucat, cu pricină că nu leau datu bacsiulu celu obicnuitu. Făcură si alte multe răotăti în Ciarigradu. Dar în cea după

1689, Constantin
dinu Vodă Brâncovănu.

1) Celu ce aș ars capiscea Dianii la Efesu, una din 7 minuni.

urmă, enicerii suppuinduse la sangiacu, înfrénară pe zorbale, si se făcù veziru Techiurdali Mustaa-pasia. Înperatulù merse la Odrîiù si trimise osti, si asupra înperătilorù inpotrivitóre si asupra zorbalelorù, că-ci se sculase si in Rumeli si in Anadolù imperialiù, si aducea isbândă in tôte pârtile. Dreptu-aceea întieptulu înperatù făcù chibzuire ca să misce lançulù inpăciuirii, si să facă cercare ca să vadiă in ce se află. Decî găsi cu cale ca să trimitiă soli la Beciù cu giulusnamè către înperatulù Leopoldù, si cu arètare că aù priimitu schiptrulù înperătiei othomanicesci. Decî se orânduiră, Zulficarù-efendi ce atunci eră eniceriù-chiatâbă, si cu prè-invètiatulù Scherletù zadè Alexandru Mavrocordatu, ce atunci se află si mare tergimanù alù divanulù înperătescù, care se făcuse după famozulù Panaiotache, si măcarcă in vremea ce s'au tăiatù Cara-Mustaa-pasia, fiindù pirîtù cumcă ar fi datù sfatù vezirulù ca să facă Beciulù muhaserè, fuse fără vină scosù dintr'acéstă dregëtorie, care si se dete érási la Musulmanî făcënduse unù Seferù-aga tergermanù, si se află si in primejdie de viétiă, întieptulù Mavrocordatù, dar fiindù-că la acéstă dregëtorie este trebuintă de propocselă multă, si de sciintiă de limbî de 'ndestule, si de minte subtîre, fù adusù érási si de isnóvă asediatù tergimanù. Duca Bavariei luase Beligradulù in vremea ce aù ajunsù acesti doi soli la Beciù, si prinçipulù de Baden intrase in Bosna; cu tôte acestea solii ajungëndù la Beciù si povètiuinduse la audientia imperatorulù, deteră giulusnamélele înperătesci, însă nu găsiră cu cale ca să dea pricină ei atâtăi de vorba inpăciuirei, lăsândù ca să facă acéstă deschidere atâtăi crestiniî, cu socotélă ca să afle mai multă inlesnire la negociulù ei; vèdiëndù însă că la acestù articolù, Nemtiî făcură o adêncă tăcere, in cea după urmă meraseră inna-nte si făcură provlimă inperatorulù, de a trătăni pacea, in două chipuri, saù pe piciorù cu o trecvă scurtă, saù cu o pace statornică, si făgăduiră să lase tótă Ungaria la Nemti, si Transylvania să rămăie a plăti tributù, si la o înperătie si la alta, Camenitia să se dea la Lesi, si Beligradulù cu Timişvarulù să rămăie la Turci; si cu tôte că vestitulù Alexandru, arată unii că ar fi făcutù si unù cuvëntù in limba latinéscă asupra pâciî, cu atăta pitho si dulcetiă, încatù unii dicù că ar fi scosù si lacrème din ochiî biruitorulù atunce Leopoldù, si ar fi datù poruncă ca să se începă tractatulù; decî cu tôte acpstea, vèdiëndù solii turcesci că li se dă unù răspunsù cu multă măretie, adecă intr'acestù chipu: «Că măcarcă »starea de acumù si norocirea armelorù mele, 'mî daù nêdejde de a dobândi, nu numai »tiéra unguréscă, ci si tótă înperătia Turcilorù, amorulù însă ce am pentru pace mă face ca »să daù mâinele la ea. Decî voiù să am crăfia tieriî unguresci cu tôte provinciile d'inpre- »giurù, adică cu Sclavonia, Croatia, Bosna, Servia, Bulgaria si Transylvania. Ér Moldova si »Valachia, să rămăie slobode despre mine. Legea catholică să fie priimită in tótă tiéră tur- »céscă, si sfântulù-mormëntù să se dea Françiscanilorù. La Lesi să se dea Crimulù, Bugiaculù, »Moldova si Tiéra-Rumânéscă. La Venetienî să se dea Morea, Evripulù si o parte din Dal- »matia.» Nu făcură altù răspunsù, fără de câtù, despre o parte, găsiră cu cale să facă tăcere si să insciintieze la pórtă, ér despre alta, Alexandru Mavrocordatulù întelninduse cu solulù Françiei ce eră la Beciù, i-arètă cererea Nemtilorù, si-i dîse, (precumù m'am incredintiatù dela multî istornici): «Eù sunt plenepotentiariù ca să daù Nemtilorù ce »vorù cere si să facù pace,» si-i arètă si hatisirifulù de acéstă plenepotentiă, »voi însă ce »sunteti supèratî de dènsil de a pururea, si după starea intru care se află acumù, nu vè »potù face nici unù reù, cândù va luà aceste crăfi dela înperătia nòstră, si se va face a- »tăta de puternici, mai puteti voi să mai stati la Parisi?» Vèdiëndù si audindù acestea solulù Françiei, îndată porni ştafete la craiu, si fuse de 'ndestulù ca să aridice armele Françezilorù asupra Nemtilorù. Decî craiulù françiozescù aridică rêsboiulù asupra Nemtilorù, si-i făcù ca puterile ce făcea triomfulù asupra Dunării, să se întórcă asupra Rinulù, si făcù insciintiare sultanulù prin mijloculù anbasiadorulù Siatoniof, cumcă are 400,000 de óste gata ca să intre in lucrare, si cumcă la anulù viitorù se va strădui cu rêsboiulù in inima Germaniei. Acéstă făgăduielă inviă inimile Turcilorù, si incepură a nu mai gândi la pace, si porunci solilorù la Beciù ca să se tie tari. Mavrocordatulù cugetă ca Beligradulù să-lù facă a rămâne la Turci preliminarî a pâciî, si apoi să intre in tractatù. Înperatulù Leopoldù si rivniă ca să facă o trecvă cumù ar fi pututù, că-ci nu-i dă mâna a fi inpedicatù cu două asiă puternice inpotriviri, că-ci i eră cu neputintiă să facă isbândă la amèndouè. Solii tur-

cesci răspunseră că n'au plenepotentiă ca să inchee pacea cumă voră vră, ci dăseră ca să rămăie pentru altă vreme. Chiuprulu Mustaa-pasia se făcū vezirū din caimacamū, si adună sfatū mare in Țiarigradū, si se hotărî la sfatū ca să se urmeze răsbóiele, si scrise solilorū la Beciū ca să se întorcă la Țiarigradū, si făcū gătirī de óste, si trimise poruncī in tóte părțile, in care arătă că nu voiesce să vie nici unū ostasiū silitū, si asiā începură de tóte părțile a năvăli ostasī vrednici de isbândă, că-cl aveā mare ypolipsis vezirulū, care indreptă si veniturile inpărătfeī, si intră in campania răsbóiuulū, si purcegēndū spre Beligradū luā Sia-chărchioiu, bătū pe conte Starenberg, si luā Nisiu, in cea după urmă luā si Beligradu, si trecū Dunărea si luā Lipa, si trimise ostī in Timișvarū. Domnulū Ardéluluī 'Apafi murise, decī dedese domnia vezirulū luī Tekeli, si orânduī serascherū cu 10 mil de óste, si orânduī si pe hanulū tătărescū, si pe domnulū Tieriī-Rumānescī, atuncī erā Costandīnū Brāncoveanu, si le poruncī ca să intre in Ardélū, si să incredintieze domnia luī Tekeli. Decī intrară cu totī in Ardélū pe muntīl Tieriī-Rumānescī, si bătură pe Haizlerū generalū, si dicherară pe Tekelū domnū, si se întorse vezirulū cu aceste isbānde la Odrīū, si de acolo merse la Țiarigradū cu inpăratulu si intrară biruitorī, si începū vezirulū a face gătire de anulū viitorū. Decī se bolnăvi inpăratulū de idropică, si la acestū anū 1691, si 1102, trecū in ceealaltă lume, de anī 52, inpărătīndū anī 3, lunī 9.

Si Suleimanū silintīă, făcū după putintīă,
D'a fi binuitorū;
Dar nu fū cu putintīă, să facă vr'o silintīă
D'a fi nemuritorū.

INPERATIA LUI SULTANU ACHMEDU II.

Achmedū II. } La acestū vėlētū, 1691, si 1102, vezirulū scóse in tahtū pe sultanū Achmedū II, după nobetulū saltanatuluī, frate mai micū a luī Suleimanū, si trecū la Odrīū, si măcarcă curtea inpăratuluī acestuia, avea multă indrăznélă la inpăratulū, incātū Căzlarū-agā aū pututū să facă cu pīrī până să trimitiā inpăratulū ca să aducă pe acestū meșhurū veziru, si să-l iea pecetea, însă vezirulū cu tótă intielepciunea cea cuviinciosă putū face, ca nici să mērgă, nici să dea pecetea, nici să se arate inpotrivitorū, cu tóte că-lū iubiā si ulemalile, si rigialīl, si enicerīl totī, ca p'unū pārinte, numindulū mântuitorulū Musulmanilorū, că-cl tóte acestea curgeā la nēmulū Chipruliilorū, ca fierulū la magnitū, si se păreā că tóte aceste virtutī sunt firesci la acestū nēmū, si cu unū mijlocū suptire făcū de a se trimitte surgunū Căzlarū-agā la Egiptū, si a se spēndiurā lazagi-efendi cu călimările la brăū, că-cl el 'lū pīrīserā. Si pūrcese vezirulū la óste. Imperatorulū si puse mijlocitorū de pace pe Gulielmū III, craiulū Englezilorū. Vezirulū cu tóte că priimī pe solū cu mare cinste, dar 'l dīse că elū este priimitorū de a se face o pace cinstită, si cu acestū mijlocū 'lū lăsă cu socotélă să-lū surdisēscă, până va luā Budinulū. Trecū Sava si se apropiā de Petrevaradinū. si bătū 5000 de óste nemtiēscă ce erā cu prinčipulū Bađenū. Dar nenorocirea ostilorū othomānescī, aduse lucrulū, incātū acestū eroe, vezirulū Chiuprulu-zadē, in furia bătālīef, fū lovitū de unū glontiū in tēmplă, si cădiū mortū. Oficialīl curtiī sale strigāndū unulū pe altulū la acestă intristată intēmplare, pentruca să se audiā vorba, făcură de incetă meterhanéoa, si acestă incetare a meterhanelī, dete pricină enicerilorū a pricepe că se făcū cevasī de măchnire. Acestă siastisire făcū incetare iurusiurilorū si hugiumuluī, si aduse lucrulū de a se birui de Nemti, de unde erā biruitorī, si se făcū Ali-pasia caimacumulū vezirū. Paghenū solulū Englezilorū, si Colierū solulū Olandesilorū, venirā érāsī mediatorī pentru pace la Turci din partea Nemtilorū. Solulū Frančezilorū monsiu de Siatonovū se inpotrivī avēndū ajutorū si pe Mavrocordatulū, si arētarā Turcilorū, că nu potū Nemtiī a suferi dóue răsbóie asiā mari, decātū unū anū seū multū doī, ci să nu facă Turciī pacea. Decī se făcură gătirī nouē de răsbóiuī, si se urmarā fără de nici unū rodū până la vėlētū 1695, si 1106, cândū sultanū Achmedū II bāntuitū fiindū de vrājmasī din tóte părțile trecū in ceealaltă lume, de anī 51, inpărătīndū anī 4.

Unu lueru necuviinciosu cându se va dà odată,
 Urmază 'n urmă multe mi, întieptii totî ne-arață.
 'N cea după urmă de 'ntristări, cându nu avem scăpare,
 Scăpăm de vieta cu 'ntristări, cu bucurie mare.

INPERATIA LUI SULTANU MUSTAFA II.

După mórtea lui sultanu Achmedu, Tarabooluzu Ali-pasia vezirulu cugetă, Mustafa II.
23. ca să trecă in tahtu pe siachü-zadê Ibrahimu, fiulu lui sultanu Achmedu II, ce¹ eră in vêrstă de trei ani, cu socoteală ca să inperătiască elu. Sultanu Mustafă, fiulu lui sultanu Mehmedu IV, luându insciintiare dela Nejirü-agă Căzlarü-agă de mórtea unchiu seü, nu mai dete vreme vezirului ca să se sfātuască pentru acêsta, ci trecu in tahtu după nobetulu saltanatului la 1695, si 1106. Vezirulu si eniceşü-agă luându veste că oficalii saraiului se făcură stăpânitori acestii alegeri, alergară cu bucurie mincinosă, si sărutară pōla inperatului celui nou, si asiă urmară si toti ceilaltu după obiceiü. Decî inperatulü dete vezaretulü ér lui Ali-pasia, insă hotărî ca să mērgă insusî inperatulu in rēsboiü. Dar aduse pe Elmasu Mehemedü-pasia dela Bosna, si-lü făcu caimacamü, si după trei dile tăiă pe Ali-pasia, si numi vezirü pe Elmasu Mehemedü-pasia, si purcese inperatulü spre Beligradü, si după ce s'au trecutü acea campaniă, se întorse pe la Logosiü si Caransebiü ale Timişvarului pe care le si luă, si trecu prin Tiēra-Rumănescă pe la Mehedinti, si pin Romanati, si trecendü Dunărea pe la Izlazü, la Nicopoli, merse la Odrüü. Insusî domnulü Tieriü-Rumănesci iau fostü conaccü după cuviintiă. Muscalii inasediiră Azaculü, si se urmară éráşî rēsboiele si la anulü viitorü cu isbānda Turcilorü către Nemti, că-cl gonira din Timişvaru pe imperiali. Luară insă Muscalii, Azaculü, insusî inperatulü Petru fiindu de faciă. Muri si Sobievski craiulü lesiescū, si cădiură Lesii la alegere de craiü, si parasiră rēsboinlu de o cam dată. Solii Engliterii si Olandiei, éráşî cercară a face pace la inperatulu. Inperatulu cu tōte că sciă că se inpăciuiseră Françiozii cu Nemti, insa nu priimi pacea, ci purcese la Beligradu cu 135,000 de ôste. Trimise si inperatulü Leopoldü pe prinçipulü Evgenie de Savoe asupra Varadinului. Se dete batalia la Genta cu biruintia Nemtilorü. Inperatulu merse éráşî la Beligradü, si făcu pe Husein-pasia vezirü, si merse la Çiarigradü. Fridericü Augustu electorulü Saxoniei se făcu craiü Polonicî. Si intr'acéstă vreme sultanu Mustafă incepü a cunoşce câtü eră de trebuinciosă incheierea păci. Inperatulü Leopoldü cu tōte că eră biruitorü asupra Turcilorü, dar' asceptă să moscenască crăia Şpaniei, după mórtea lui Carlu II, si nu pohthiă să si prăpădescă ostile. Solii Engleziloru si a Olandezilorü vėdiendü că s'au infrutatü intr'atâtea rânduri, nu vreă ca să mai facă provlină, Alexandru Mavrocordatü tergermanulü divanului, omü de unü duchiü snptire si petrecetorü, cunoscu că cu inlesnire ar putē pune in orānduielă aceste două puteri. Elü eră desėvirsiü datü la enteresurile othomănesci. Decî răpi acéstă ocazione prin care se aretă cu slujbă vrednică de insemnare la inperătie, cu care covirsi atâtea alte slujbe ce făcuse, si-si dobândise o ypolipsis nemuritōre. Decî mergendü la vezirulü pe care nēdējdui să-lü facă cu inlesnire ca să dea māna la acestü acomodamentü, intre alte vorbe 'i dise. cumcă, «cu puçina cunoscintiă ce am la pric-nile Evropei, socotescü că, după starea intru care se află acumü imperatorulü Leopoldü, cu multă bucurie ar pohti să facă pace cu Turciü.» 'I dise vezirulü. «Este cu putintiă unü biruitorü ca dēnsulu să facă acéstă gândire?» 'I rēspunse Mavrocordatulü: «Stăpāne, acēsta ce eü 'ti dicü este dela mine, eü nu m'am intēlnitü cu solii interesati, ca să grăescu cevasi asupra acestui punctü, numai de vei pohti ca să-mi dai voie, să mē intēlnescü o sēptēmānă cu solii, eü 'ti făgăduescü că nu numai să-ti arētü cugetările imperatorului, ci să facü, ca să facă ei cerere de a intră in negotiulü păcii.» Decî 'i dete tōtă voia vezirulü lui Mavrocordatü, ca să se intēlnesca cu solii crestini. Decî mergendü către solii, le dise că, «in vreme ce aü fostü la Vienna, elü aü priimitü atâtea semne de bunătate dela imperatulü Leopoldu, incātü elü s'ar numără celü mai mare nemultiāmitorü, cându nu siar inplini datorია să se arate cu vreo slujbă către inperătie sa, aflānduse in cea după urmă si crestiniü, si cumcă nu puteă să afle mai cu favore ocazione decātu acumü, că-cl elü scie făr de nici unü felü de indoielă că imperatorulü ar rămānē mai multü multiāmitiü

•cându ar face pacea cu Turcii acumu, decâtu cându s'ar întemplă a face curându vreo
 •ruptură cu Franția sau cu altă crăie, că-cî Turcii atunci aru răspunde cu măretie si nebă-
 •gare de sémă, si cumcă ar puté elu fi silitoriu acumu să se facă o pace cu conditiu care
 •să potă fi priimite la imperatorulu,» si-i puse la jurământu ca să păzescă taină acéstă
 provlimă, si altele. Solii i multiămiră si-i diseră. •că inperatorulu nu se depărtéză de a
 •iscăli conditiu cinstite, si cumcă elu este volnicu să facă propuneru de acésta către pre-
 •innaltulu dovletu, si imperatorulu i va rămâně multiămitu.» Mavrocordatulu se întorse că-
 tre vezirü, si i le arătă tóte acestea, de care fórtē se multiămă vezirulu si dise: •Să fi
 •incredintiatu că vei dà cu acéstă silintiă o slujbă la inperatulü vrednică de insemnare, că-
 •cî vei pricinui linisceă inperătiei othomănesci.» Si incepü a face tractatulü de pace, cu
 solii nemtiesci, englizesci, si olandezi. Feriol solulu franțiozescü aflându de acésta, se silü
 multu ca să stânjinescă sévirsirea ačestei păci, dar nu i se dete ascultare, si încă i se răs-
 punse ca să nu se mai amestece. Cu tóte acestea inperatulü lăsă Țiarigradulü, si merse
 érási la Odrüü, si trimise pe vezirulu cu tótă armia la Beligradü. Decî ostile turcesci stă
 in Beligradü, si ostile nemtiesci la Petrevaradinü, si se păziă nna pe alta. Rusii, Lesii, si
 Venetienii asemenea urmară la hotarele lorü. Decî se orânduî Carlovitia loculü congresu-
 lui, si din partea dovletulu se orânduiră solii, Rami Mehmedü reiz-efendi, si Alexandru Ma-
 vrocordatulu, care si se numi beiü si mahremü esrarü; din partea Nemtilorü, conte Petingen
 si conte Schlick; dela Muscali, Bogdanovici si Vozniceni; dela Lesi, Stanislavü voivodulü Pos-
 naniei; dela Venetieni, Rusini; si mediatorü eră, Englezulü Paghet, si Olandezulü Colier.
 Se făcü întâiü dispută, care să siédiă mai susü la rândü, si acésta intieptulü Mavrocor-
 datü o indreptă cu o efevrimă, de a se face o casă de congresü rätundă, cu atăta usi căti
 si solii, si cu o masă rätundă si cu scaune inpregiurü, si cu acestü mijlocü se indreptă si
 si madéoa de protimisii. Decî rămase imperatorulü multiămitu cu a se tině pace 25 de
 ani. Budinulü cu tiéra ungurésă de giosü, si principiatulü Ardélulu, până in Murésü, si
 până in Tisa, rămaseră alē Nemtilorü. Timișvarulü si Beligradü cu Bosna, rămase alü Tur-
 cilorü. Rusia aü făcutü o trecvă de doi ani in care aü stăpănitü Azaculü. Lesii a luatü
 Camenitia cu Podolia si Ocraina. La Venetieni s'aü datü Morea si Lefcadia. Si asiă s'aü
 incheiatü pacea, la vélétü 1698. si 1109. Decî s'aü intorsü fiescesci care la loculü seü, si in-
 peratulü după comfermatiile păciü, lăsându trebile asupra lui Husein-pasia vezirulü, merse la Ca-
 risteranu, la saraiulü ce-lü făcuse sultanü Mehmedü tată-seü acolo unde mergeă la vênătóre. Du-
 pă acésta trecü la Odrüü, si scóse inperatulü pe Husein-pasia vezirulü, pentru că-cî l'aü gă-
 sitü viclénü, că-cî invétiasē pe nepotu-seü Câbleliü, să nu arate inperatulü miscările cele
 adevérate ale Muscalilorü, care le insciintiasē hanulü, si făcü vezirü pe Daltabanü, ce se află
 atunci Bagdatü-valesi, care sosindü la Țiarigradü, cerü tractaturile păciü să le vadiă. Decî
 vëdiëndü locurile si cetătile ce se dedese, a începutü a strigă, de ce să se facă pace cu a-
 cestü mijlocü, si aü începutü a grăi multe asupra lui Rami-efendi, si asupra lui Mavrocor-
 datü, si mai vërtosü asupra muftiulu, de ce aü datü fetșaoa. Muftiü si fiindü puternicü
 la inperatulü, făcü de luă pecetea lui Daltabanü, si-i luă si capulü, si făcü vezirü pe Rami
 Mehmedü-pasia, din reiz-efendi, si trecü inperatulü la Odrüü. Decî mórtea lui Daltabanü
 pricinui turburare in Țiarigradü, si făcëndü zorbalicü enicerii pentru lefi că nu li se plăthiă,
 omoriră pe caimacamü Chiupruli Abdulah-pasia, si facură pe Firari Hasanü-pasia, facură si
 vezirü pe Achmedü-pasia, făcură si muftiü pe Nacăbü chiasî-efendi, si plecară zorbalele la
 Odrüü, să scótiă pe inperatulü. Omoriră acolo pe muftiü, pe Feizulah-efendi, Rami pasia
 fugi, cumü si Mavrocordatulu. In cea după urmă uninduse ostile inperatulü cu zorbalele, scó-
 seră si pe inperatulü, si-lü puseră la inchisóre. unde după 6 luni muri de melanchonie, in-
 peratindü ani 8, si 3 luni.

Stichü:

Rësboiele prietenesci, pururea snnt mai rele,
 Decätü acele vrăjmäsiesci, ce fugü toti de ele,
 Cu pagube de multe tieri, cu ai sei vrăjmasi se 'npacă
 Supusi si prietenii, ce altü aü să-i mai facă.
 Cu mijloculü celü arëtatü, pierdü si-o 'npërătie,
 Si viëtiä 'n urmă, Mnstafä, pentru melancholie.

INPERATIA LUI SULTANU ACHMEDU III.

La acestu veltu 1702, si 1114, cerendu zorbalele ca sa se faca inperatu (^{Achmedu III. 23.} Achmedu III. sultanu Achmedu, frate-seu, insusi Mustafa merse si-lu inbracisiu in Odruiu, si-i dise sa merga in tahtu, si sa dea nizamu zorbaleloru in urma, ca sa nu-i faca si lu asemenea. Deci inperatindu in Odruiu facu confirmatie antaiu dregetoriloru, tuturoru celoru oranduiti de zorbale, si cu acesta remaseru amagiti; dupa 20 de zile merse la Ciarigradu. Deci in urma cu multa intielepciune, marcara sia slabitu puterea inperaticei cu mortile ce a facutu la atatia viteji, cari fusesera pricina scoterii fratine-seu, dar sia sigurefsitu tahtulu spre vreme, cu a nu se teme ca pote i veni vro data si lu o asemenea intemulare, de care si in cea dupa urma n'a pututu scapa, precumu se va vede. Deci despre o parte grigindu a inmulti si a indestula comorile inperaticei, fu celu d'antaiu care a indraznitu a schimbati moneda, despre alta otcarmuindu tote celelalte intocmiri ale puterii, cu buna chibzuire, a fostu destoinicu de a intorce la corona si locuri din cele pierdute mai din nainte. Intr'acesta vreme avendu resboiu cei mai mari principii ce a vedutu atunci Evropa, adeca Petru I, inperatul Rosiei, si Carlu alu XII, craiulu Sfetiloru, dupa siese ani a inperaticei lui sultanu Achmedu, remaindu Carlu de totu desfacutu si biruitu de catre Petru la Pultava cazacescu, si neavendu altu mijlocu de scapare, ranitu, a navalitu in bratile othomanicesci. Fu dar priimitu de catre pre-puternicul inperatu cu multu libovu, si oranduitu a siede in Besarabia la Benderu, cu tota cinstea crăiescu, unde au seditu cinci ani. Nu au lipsitu insa de a face atitari foculu resboinicu. intre Osmanli si Rusi, prin multu mijlocitoru, si mai vertosu prin hanulu tatarescu. Deci la letu 1711, inarmu inperatia Othomaniloru asupra Rosiei. Fu trimisu Baltagi Mehmedu-pasia vezirulu serdari-ecremu, cu ostile turcesci asupra Moscaliloru, si se intimpinara cu insusi Petru inperatul la apa Prutulu, unde aflandu incungiuratu de Turci acolo, si cu multa lipsa de zaherea, ca-ci se insielase de fagadueli mincinoase, cu tote ca ostile rosesci huseru Braila, fu silitu inperatul Petru a cere pacea, care si i se dete cu intorcerea Azaculu inapo, si a tuturoru locurilor ce luaseru dela Turci la 1698. După acesta fu si Carlu indemnatu a merge la tierile sale, care si nesuppuinduse fu si-^{1714. Stefanu vodă Cantacuzinu.} litu a se trinite cu necinste. Nu prelungescu povestirea acesti istorii, ca-ci s'a srisu pe largu de multu vrednici de lauda istornici. La letu 1715 porni resboiu asupra Venetieniloru, si Chiumurgi Ali-pasia vezirulu, merse cu armadele pe uscatu si pe mare, si suppose erasi Morea la inperatia othomanicescu. Carolu alu VI, inperatul Romaniloru. fiindu garante la pacea ce sa au facutu la Carlovitia. candu a datu Turcii Morea la Venetieni, fu silitu a ridica resboiu asupra Turciloru. Deci mergendu ostile turcesci la Beligradu, si intimpinanduse cu duca Savoiei, princi-^{1716. Nicolae vodă Mavrocordat.} pulu Evgenie, remase stricate si desfacute de totu, se stapani peste puçinu si Beligradulu de catre Nemti, si Timişvarulu, si Craiova Valachiei. Deci se şilaru Turcii a cere pacea, care se inchise la Pasarovitia, luandu Turcii Morea dela Venetieni, si dandu Nemtiloru Beligradulu cu Servia, banaturile Timişvarulu si Craiovei, cu tote distri-^{1719. Er Nicolae vodă.} cturile sau judeçele loru. Nu multu dupa acesta s'a facutu sadri-azemu, Ibrahimu-pasia, si chehaiu, gineri-seu Mehmedu, si intr'acesta vreme ia datu si paioa ce o are chehaiufulu acumu, adica Rumeli, paiasi. Acesti doi fiindu forte iubiti inperatulu, a prelungitu multu ani intr'aceste doue dregetori, avendu tota puterea otcarmuirei inperatesci, si marcara n'au pricinuitu vreo stricaciune prelungirea dregetoriei loru, insa s'a aratau ca o statornicie la mintile nestatornice si iubitore de vederi noue. Deci cei mai multu aprindiundu de zavistie la letu 1730, si 1143, facuru mare zorbalicu in Ciarigradu, avendu capetenie pe Pa-^{1730. Costandinu vodă Mavrocordat.} trona si Muslu. Deci navalindu la Atmeidanu uniti cu eniceriu, cu mare hugiutu incungiurară saraiulu Burnu adeca Vizantionu, palatulu inperatescu, unde remaseru inchisi cu al palatulu, si vezirulu si chehaiu, si cei mai multu rigiali si ulemali, er capetenile zorbaleloru tabarira la Atmeidanu, si de acolo dela acea tabara, facea cereri si porunci trimetea de calea case si pravali, da focuri pe alocurea, si infricosia sa ardia tota cetatea cea mare Costandinupoli cu saraiulu, si tote cele de inpregiurulu ei, si sa treca suptu sabie de obsce pe toti. Inperatul sigurefsitu spre vreme in saraiu, suptu paza bostangiloru si bal-

tagfilorū, se temeà de tôte cele întemplantóre, trimiso să-î întrebe, ce le este cererea? (acéstă istorie cu giornalū si pre largū se scrie de Subhi-efendi, si de multī Evropēi, si cine va rīvni să o scie cu amēruntulū, o va aflā dintr'acelea, ér eū daū numai o idee cititorilorū de acésta pe scurtū) aū răspunsū că cerū pe chehaia-beiū. Multī din cei din lăuntru sfātuiā să se dea, si multī mai vêrtosū sora împēratului dīcēà, că de le va face voia numai la o cerere, are să le o facā la tôte, până si la a se lepēdā de împērătīe. Sultanū Achmedū vēdiēndū hugiumulū si faptele lorū, porunci să taie capulū chehaeliī, si să-lū arunce peste zidurī, zorbalelorū, socotindū că cu acésta 'ī va potoli, eī însă vēdiēndū că li se făcū voia acésta, cerurā capulū vezirului cu mai multe infricosirī, se dete si acela fără zābavā. In cea după urmă cerurā esirea împēratului din tahtū, si giulusiū de altū împēratū nou, si strigarā să se facā sultanū Mahmudū. Sultanū Achmedū vēdiēndū că nu iaū mai rēmasū nēdejde, se scoborī din tahtū, si insusī dise lui sultanū Mahmudū, să facā giulusiū, si rēmase in cafasurī unde după pučinā vreme muri, împērătindū anī 28.

Stichū :

Achmedū cu intieleptiunea, ce fôrte multū iubi,
 Si cu luārī de locurī, devletū 'npodobi.
 Grigi mai multū de tôte, a fi inlinescitū,
 Dar si elū la acésta, rēmase amāgitū.

A ISTORIEI OTHOMANESCI, A PRE-PUTERNICILORU SI MARILORU
 INPERATI, CE S'A ALCATUITU DE DUMNEALUI
 SPATARULU IANACHE VACARESCULU.

T O M U II.

INPERATIA LUI SULTANU MAHMUDU I.

Sultanu Mahmudü, celü d'ântăiü, si Mehmedü alü cincilea. precumü 'i dicü { Mahmudü I.
 Evropeiü, fiulü lui Mustafä alü doilea, la 1730, si 1143, trecëndü in tahtü se pro- { 24.
 povedü inperatü, se insciintiarä zorbalele, si-lü cunoscürä de inperatü, si tiindusü { 1730, Michailü
 tabära totü la Atmeidanü, diceä cä inperatulü este ciraculü lorü, insusü Patrona lovindulü pe { Racovitiä.
 spate cu mäna 'i diceä, tu esci ciraculü mieü. Decü vezirü, ulemali, pasi, rigialii, domniü si
 acei ce se orânduia in trébä, erä acei ce porunciä Patrona, si Muslû cu zorbalele. Erä dela
 1722, încă din vremea lui sultanü Achmedü, pornitä ecstratie, säu seferü in Persia pentru
 turburările lui Mirveis. Intieptulü inperatü sultanü Mahmudü, neputëndü suferi acestü mij-
 locü de necinste, care curgeä la otcärinuirea inperätiei, pricinui trebuintä de a merge osti
 in Persia, si hotäri sä scötiä ordie inperätescä la Scutari, si sä se faca gätirea acolo, ca se
 se pornescä la Persia. Decü dupä ce a trecutü ordia la Scutari, intr'una de dile se făcü ho-
 tärire de a se face sfatü de räsboiü, in saraiulü inperätescü la Vyzantion. Fuserä dar che-
 matü, vezirulü, ulemalii, rigialii, si pasii, cätü se aflä atunci la Çiarigradü, intre cari erä si
 cäpitanü-pasia, Gianimü-hogia, vestitulü acela Nayarchü, care a datü si sfirsitulü acestii co-
 medii säu tragedii, furä chematü la acestü sfatü si cei mai presusü de sfatü, intr'acea vreme,
 Patrona si Muslû, cari viindü cu ai sei, se inchiserä portile palatului, rëmaserä dupä obi-
 ceiü si oränduielä, totü ostasii si calabaticulü afarä, si in palatü rëmaserä numai cei chematü
 la sfatü, si breslele cele oränduite ale palatului si obicnuite. Se incepü sfätuirea din care
 se atitiä prigonire Patronei, cu Geanimü hogia, si dintr'acöstä prigonire, aprindiënduse gäl-
 cävä, säri cäpitanü-pasia, si näväli asupra Patronii, si altii asupra lui Muslû, ce erä gätiti cu
 hotärire pentru acöstä, si 'i tăiarä. Se dete poruncä ca sä li se arunce capetele, { 1731, Costandin
 peste ziduri, sä le vadiä ömeniü lorü, si zorbalele, si enicerii ceialalti, si ingrabü { vodä alü doilea
 esi si enicerü-aga cu totü zabitanii sei, si indatä urmändui enicerii cu totä suppunerea, se luarä
 dupä zorbalele ce incepuserä a fugi vëdiëndü capetele cäpeteniilorü lorü. Prinserä, innecarä,
 tăiarä, pe cätü aflarä. Esi si capetanü-pasia cu galiongiü sei, făcëndü asemenea, { 1733, Grigorie
 si numai puçinü si bostangi-basia cu ai sei, si asiä patru-diecü de dile tiindü a-l { Ghica.
 cöstä vënätöre, nu scäpă viü nici unü vinovatü. Multü insä si fära vinä trecurä in ceéalaltä
 lume, pentru ca sä nu se intëmple a se iüvinoväti si aceia in urmä, altä datä. Dar se in-
 putü si marea in Çiarigradü de lesiuri, incätü multä vreme dicu, cä nici pesce, nici ostraca
 nu se puteä mănca. Decü se potolira töte rësvlätirile de totü, si se făcü la obsce o inve-

selită petrecere, care se pomenesce si acum, că-cî numitulă împărată eră întieptă si plină de bunătate. La létă 1735, Anna împărătesă Rosiei avîndu supărări de Tătari^{1735, Constantin vodă Mavrocordat, a treia.} [Nogaî, si Crimlîi, si de cei dela Azacî, ce călcă locurile sale, si bîntuîă suditiî si suppusiî, ceru la innaltulă devletă othomanicescă ca să-î infrîneze. După vreme vîdiîndu, că innaltulă devletă puçinî grigesce de acêsta, porni răsboiî asupra Tătariilor, si intrîndu ostile rosesci suptă povîtiuirea maresialului Minechî, in tierile tătăresci, purtătore de biru-intiă, prăpădiră Crîmulă, si stăpîniră si Ozia, intrară si in Moldavia. Devletulă trimise ordia împărătescă la Isacceă cu tótă puterea, si se intîmpinară in multe locuri ostile, totu cu isbînda ostiloră rosesci. Totu intr'acêstă vreme aveă innaltulă devletă serascheri trimisi si in Persia pentru turburările lui Tahmaz, care a cerat să facă si aleantiă cu amîndouă curtile imperiale inpotriva portii, si la létă 1737 aridică răsboiî si inperatorulă Carlă alu VI, asupra othomanicesciî împărătiî fără veste, trimitiîndu feldmaresială, pe duca de Lorena gineriseu, care fu in urmă prin schimbă, mare ducă de Toscana, si împărată Romaniloră Franciscu I ce aveă soçie pe fiica lui Carlă, pe lăudata împărătesă Maria-Terezia, carele si după ce a trecut in hotarele turcesci, supuse cetatea Nisiului. Deci prî-innaltulă devletă lăsîndu serascheri asupra biruitoiloră Muscali, trecu in grabă cu sangiağă-sierifu si cu tótă ordia la Diu, de unde apoi întorse Nisiulă la stăpînirea sa, dete batalia dela Isargicu cu mare isbîndă, si făcu Beligradulă asediū, care si se inchină cu tractatū. Se împăciuiră Rusiî cu întorcerea tuturoră tieriloră ce luase, si cu stricăciunea de totu a Azacului, si a tuturoră cereriloră si supărăriloră tătăresci, luîndu si cheltuēla ce făcuseră la răsboiū. In urmă la 1739 se împăciuiră si Nemtiî la Pasarovicî, intorcîndu la innaltulă devletă, Beligradulă, cu Servia, si banatulă Craiovei, cu judeçieile sale, pe care prî-puternica împărătie 'lă unî éraşi cu tiēra noastră Rumănescă, cumă a fostu d'inceputū, măcarcă cercaseră unî să-lă facă deosibitu prîçipatū. Acestū împărată a suppusă fôrte multă zorbalele, că-cî dela 1730, dedese voie si prî-văliasiloră turci, si crestiniloră, si ovreiloră, si armeniloră. ca să aibă îndrăznělă să lovêscă si să omore pe eniceri, la vremile ce-î voru vedē pornîndu zorbalicū, dedese insă si eniceriloră voie să se pôtă negutiatori. Eră plinū de bunătate si de întiepciune, iubiă raelele, si le dedese la tôte slobozenie in dîlele sale cele fericite. Besiră-aga, câzlară-aga si luase multă îndrăznělă si putere, încătă puçinū eră să pricinuêscă mari turburări de nu iar fi aridicatū viētia împăratulă. Deci a împărătitū cu pace pînă la 1754, cîndu intru una de vineri. măcarcă se află fôrte bolnavū, dar neesindū două vineri la selamlicū, mai innainte pentru neputintiă, la a treia fu silitū să ésa la gîmie ca să nu dea bănueli. Deci intorcînduse dela selémlicū, ne mai putēdu stă pe calū, aprôpe de Babi-humaiură, s'a povîrnitū să cadiă, si priimindulu in braçe basî-aga, l'a luatū si la dusu pe mîini d'apreună cu ceilalti ai sei. aprôpe intr'o odae, uude si acolea, si a datū sêvirsitulă, trecîndu la saraiu celū de trandafirî din ceealaltă lume, împărătîndu ani 24.

In dîlele acestui fericitū împărată la am vîdiutū si eū lumina lumiî acestiî pline de amarū, si la fericirile ei, si de nestatornicie, si la cele ce se potū socoti mai statornice.

Stichî:

Mahmutū apoi la tôte, rēmasē lădatū,
Că-cî toti 'lă socotiră, de vrednicî împăratū.
Adușe si isbānde, făcu si dobāndiri,
Si-si veselî suppusi cu multe fericiri.
Si-asîă trāindū cu slavă, devletu-si desfētă,
Împărătîndū cu pace, pînă se strāmūtă,

INPERATIA LUI SULTANU OSMANU III.

Osmanū III. } Mustaa-pasia, ce s'a numitū Tâlchi, aflānduse vezirū, trecu cu grabă in sa-
25. } iraiū, si scōse dupa nobetulă saltanatului pe sultanū Osmanū III, fratele lui Mah-
mudū, si 'lă suî in tahtulă împărătescū la létă 1754, si 1167. Acestū împărată eră fôrte

dreptu, atata in catu avea prolipsis cumca toti veri-cati se afla in treba devletului sunt jacasi si nepastuitori seraciloru si nemerniciloru, si pentru acesta mai in tote septemanele schimbă rigialii, si pe veziri, in fiesces-ce doue luni sau trei i scotea, pe altii surghiunindul, pe altii si taindui, si in adeveru jafurile si rusifeturile, dupa catu era putintia, se inpučinaseră, că-ci toti tremura de frică, multi însă si nevinovati au peritu. Mai susu numitulu veziru fiindu scosū din vezaretu, după ce au inperatitu, si erasi adusu ^{1756, Costandin vodă Mavrocordat, a 5-a.} de isnovă la pecete, singuru elu s'a prostitu, sfatuindu pe inperatulu ca să facă pe Halepū-valesi. In cea după urmă aducendu dela Halepū pe vestitulū acela Mehmedū-pasia Ragapū l'a făcutu veziru, care si cu intiepciunea sa cea mare otcarmuindu, a pute tine vezaretulū mai inultu decâtu altii, in dille acestui inperatu, fiindu că a pututu stă până la mórtea inperatului, însă cu multe mestesiuguri, si cu mare primejdii, că-ci de mai trăia doue trei césuri inperatulu, 'si pierdea si viétia, din pricina Căzlarū-agăi. si a lui Iazagiefendi. Acesta 'i o a proorocit'o si unu munegimū la Halepū încă, dicendu, că peste pučinu al să ajungē veziru, si după acesta peste pučinu al să te primejduesci. si de vei scăpā de acea primejdie, vei să fii veziru in catu vei trăi (acesta dela insusi Hachim-basia alū acestui veziru Athanasache ce s'au numitu Ypsilantū am audit'o cu incredintiare), deci la létu 1757, si 1171, bolnăvinduse inperatulu Osmanu forte reu si-a datū sevirsitulū.

Pučina victorie, nu dete păsuire
Acestui inperatū,
S'arate vro mărire, ca cu deosebire,
Să fie arătatū. (lăudatū).

IMPERATIA LUI SULTANU MUSTAFĂ III.

Mehmedū Ragapū-pasia vezirulū, trecendu in saraiū, merse la sultanū Mus-^{Mustafă III. 26.} tafă III, si i dete buna vestire de nobetu inperătiei ce ia sositū, si i făcu dave-l tu de giulusiū. Sultanū Mustafă care fu celu mai cu multă intiepciune inpodobitu, decâtu toti inperatii osmanlii a acestui strălucitu nēnu, si celū mai mare politicu între Musulmanū, asijderea si celū mai bāntuitū de nenorocire, nu se biru de obicnuita bucurie a iubirii de slavă indesiertū, ci vrū āntāiū să afle starea inperătiei, si mijloculū de a bine inperati, si apoi să se suie in tahtū. Deci după multele cercetări ce făcu vezirulū, cunoscendu că si intiepciunea lui este destoinică de a străluci si pe a sa in lume, i innoi vezaretulū, prin cuvēntū si jurāmēntū, până a nu esi in tahtū. Apoi esindū trecū in tahtū după orānduiēla obicciuriloru innaltulu devletū, si innoi si in furnă vezaretulū lui Ragapū. După ce dar fu cunoscutū inperatū de totă obscea, indată cugetā să fie si cunoscutū la acēstā obsce, cumcă este inpodobitu si cu darurile inperătesci, unde āntāiū inbrăcisiā dreptatea, darulū celū ce mai cu de a diinsulu asemēnā pe inperati cu Dumnedieū, cădiū la cercetări prelungite si cu amēruntulū pentru veri-ce pricina, atata incātu fără zăbavā aridicā totā frica norodulū, si de nepăstuirī, si de mozavirī, si de piri mincinose, si după ce dete pilde multe asupra drep-tăti, cu mare satornicie vrū să semene in mintile tuturorū si economiā, schimbā porturile cele desfrēnate, si ale raelilorū, cu iasacū de a purtā toti, haine negre, si in Ćiarigradū, si aiurea, afară numai din Valacho-Moldavia, cumū si ale Turcilorū, atātū cu poruncā ca sa pórte haine prōste, catu si cu pildā, că-ci le purtā insusi inperatulū, unde indată se vēdiū o indestulare, si mai bine să dicū o bogătie la obsce. Urmā tātāne-seū la schimbatulū monedit, si mai vērtosū la inmultirea haznelilorū, si indestulā devletulū cu atata comori nōue ce a adăogatū si cu multā avere; ōmenii intiepti si procopsiti luarā mare ypolipsis; si la tote, fără multā vorbā, străluci buna otcarmuire, incātu la toti de obsce se incredintia, o fără de grigi si fericită petrecere. La létu 1758, Tătariū dela Crimū făcēndū ribe-^{1758, Scarlatū vodă Ghica.} lione, sau zorbalicū, asupra hanulū tătărescu, sau mai bine să dicū, asupra por-tii, prin indemnările lui Kîrîm-Gherei ce atunci era serascherū-sultanū, si cugetā a se face hanū cu acestū mijlocū, esiseră din hotarele tătăresci, precumū si dintr'acele ale supunerii, si robirā multū norodū din Moldavia, ajungēndū si până la judeciulū Râmneculū alū Vala-chiei. Innaltulū devletū cu tote că dete poruncē vezirilorū dela Rumeli, dela Ozū, si dela

Vidină, si domnilorū Tieri-Rumănesci si Moldovenesci, si muhafizilorū după la cetătile Bugiacului si Crîmului, să lovască si să suppuie pe Tătari, dar cu tôte acestea, si cu mai multū politicescu mijlocū, aridică pe Kirin-Gherei la cinstea hăneî, si-lū făcū hanū Kirîmului. Se potoliră răsvrătirile in grabu, si se întorseră totî robii cu filotimia hanului, ce vrū să se a-rate mai vĕrtosū cu acestea că elū este credinciosū devletului, cumū încă si cu a pedepsi pe multî din zorbale, pôte că-cl ia datū ascultare, si aū fostū pricina indestulării sale. Intr-acastă vreme, Stefanū Văcăresculū, părintele mieū, se află spatarū mare alū tieriî, si pănă a nu se inlinisci mai susū disele turburări, luase poruncă dela principulū Valachiei ce eră atunci Scarlatū Ghica, ca să mĕrgă cu ostile ce se află gata, la Focsianî, pentru paza

1761, Costandina } tieriî, cândū sosi si insciintiare că s'aū intorsū Tătarii in tiĕra lorū.
vodă Mavrocordatu, a 6-a. }

Intr-aceste vremi, iroele vĕcului seū, si alū casii Brandeburghilorū, Fridereculū II, craiulu Prusiei, avĕndū rĕsboiū in a dōa ōră, cu strălucită casa Austriei, intru care inpĕrătia cu multă slavă, si vrednicie, Maria-Terezia, care cu vreo câti-va ani mai innainte, prin vestită purtarea de biruintă a armelorū sale, in potri-va vointii, nu numai a multorū corone din Germania, ci si a multora din Evropa, incununase cu stema imperiului Romanilorū pe iubitulū seū soĕiū, Françiscū I, mare duca alū Toscanii, din principii Loreniî, ce atunci se află generalisimū ostiloru austriane. Se aridicase spre ajutoru acestii fericite case, si Elizavet I inpĕrătĕsa Rosielorū, si Luigi alū XIV craiulū Franĕzilorū, si duca Saxoniei Avgustū ce eră craiu Polonic, făcĕndū tôte aceste puteri rĕsboiū asupra craiului Prusiei, care si cu tôte că a pierdutū pănă si Berlinulū, dar tinea rĕsboiu cu multă ciudire a obscii. Acestū craiū, aflĕnduse intr-acastă stare, năvāl la ajutorulū prĕ-innaltei porti, cugetă insă ântăiū a lucră de a putĕ trimite si tînĕ solū de a pururea la Ćiarigradū, asemenea ca si altî crai si inpĕratū, care si prin mijlocirea tergimanului Grigorie Ghica la vezirulū Ragăpū-pasia, fū priimutū, si se sili fōrte multū numitu solu ca să 'narneze pe prĕ-innalta pōrtă asupra casii

1763, Costandina } d'Austria cu marî făgădueli, nu fū insă cu putintă a se priimi această cerere. Decî
dinū vodă Ghicahani. }

1764, Stefanū } si purcede asupra Nemtilorū să intre in Ardĕlū, fără de a nu dă scire la prĕ-
vodă frate-scii. } innalta pōrtă, măcarū după datorîa ce aveă ca unū suppusū. Prĕ innalta pōrtă se turbură asupră-î, si după ce 'lū întorĕse innapoi, fără prelungire de vreme, 'lū scōse si din hanie. Aceca insă ce nu pôte aduce si pricinui ani si strădania, pricinuesce căte odată cĕsulu si noroculū. Murî firesce Elisavedū inpĕrătĕsa Rosiilorū. Petru alū treilea ce eră moşceniŭ inpĕrătĕci, nepotulu disei inpĕrătĕse de sorū, si fiu din duci de Olstainū, aveă printr'ascunsu corispondentiă prietinĕscă cu craiulū prusianū. Decî priimindū moscenirea Rosiei, întorĕse in grabū asupra Nemtilorū armele sale ce eră aridicate asupra Prusianilorū pentru ajutorulū Nemtiloru. Fū dar silită Austria a priimi pace, cu pierderea ducatului Sileziei.

1765, Scarlatū } Fără prelungire insă de multă vreme, făcĕnduse mare epanastasis la Rosia,
vodă Ghica. } scōseră Muscalii pe Petru inpĕratū pentru faptele sale, si incoronară pe Ecaterina a dōa, socia-sa, cu stema Rosiei, cea d'ântăiū iroină ce a vĕdiutū vĕculū nostru, si una din cele alese si d'ântăiū persōne ce aū vĕdiutu lumea, pănă in dilele sale. Acastă născută fiindū in Germania din casa de Analt-Zerbst, ca cumū ar fi fostū destinată si

1766, Alexandru } hotărită pentru corōna Rosiei, nu ar fi pututū Rosia vreo dată să arate in lume
vodă fiulū-seū. } darurile sale cele firesci ce s'aū vĕdiutū, fără otcărmuirea acestui duchū; trebuiă insă Rosia a fi suppusă la acestū duchū, pentru ca să-lū putemū vedĕ tōtă lumea cătū este de mare si deosibitū.

Acastă inpĕrătĕsă după ce a priimutū schiptrurile rosesci, in vremea ce a inceputū a dă lustruri inpĕrătĕiei, s'a intĕmplatū mōrte craiului lesiescū Avgustū, duca Saxoniei. Decî fiindu chemată de Lesi. pentru obicnuitulū ajutorū ce de a pururea cerū la diete in vremea ce facu alegere de craiū, n'a trecutū cu vederea a nu arĕtă si la innălĕtiata pōrtă, acastă chemare obicnuită, si a cere ca si innalta pōrtă, ca o vecină a Lesiloru, să trimitiă solū pentru acăsta in Polonia, si sa fie dinpreună sĕrguitōre la acastă alegere. Pōrta si arĕtāndu că se indestulĕza. cu tōtă multiāmita, ca alegerea de craiū să fie din nĕmulū Lesilorū ĕr nu de ajurea, si cumcă n'are deosibitū interesū de a se face dintre Lesi verĕ-cine va

fi, a răspunsu Rosiei, că nu are d'a trimite solū, ci să urmeze a dă ajutorulū celū cuviinciosū. Deci trimetiendū inpērătésa Ecaterina solū, pe prinçipulū Nicolae Repninū si vro câte-va polcuri ca să se afe pentru ajutorū, s'a făcutū alegere de a fi craiū. Stanislau Poniatoski, care si astădi crăesce cu indestulare. Multī din cei ce rīvniā a crāi, s'a turburatū pentru acēsta, si au urmatū a face rēsvlātiri, si traitorī craiulū si confederatiile. Rusiī si stā in Polonia, spre ajutorulū craiulū ce se alesese. Intr'acēstā vreme si Lesiī prēgoslavnici fiindū bāntuiti la slobozenia legiī, de către Lesiī catolici, cumū si luteraniī, si lipsiti de tōte dreptătile a dreptulū norōdelorū, si de tōte privilegiile nēmuliū lorū, pentru lege, alergarā la protectia si ocrotirea inpērătēsī Ecaterinei, care si priimindū cu braçie inpērătēsci, se arētā protectriçiā dreptătilorū si privilegiilorū lorū, si a legiī către Lesi. Lesiī ce cu multā zavistie nu suferiā alegerea craiulū Poniatovski, cu mai multā nemultiamire nesuferindū si acēstā ocrotire, alergarā la prē-innalta pōrtā, cerurā ajutorulū innaltulū devletū, de a se isgoni Rusiī din tiēra lorū, si cu acēstū mijlocū, de a se putē inpotrivi la protectia Rosiei ce se intocmise, si asupra legiī pragoslavnice, si asupra craiulū, si deterā fāgădueli de a face hērēdiri de locuri si tieri la prē-puternica inpērătēie pentru acēstū ajutoru.

Cu inlesnire deci atitiarā si aprinserā foculū rēsboiului, si inamarā pe prē-innalta pōrtā asupra Rusilorū. Fū scosū din vezaretū intieleptulū vezirū Muhsunū-oglu, ce nu vrea să dea suflare acēstī atitiari, fārā cuvētū. Se facū Hamza-pasia vezirū, care aridicā solulu Rosiei la Edicule. La 1768 Septemv: se facū hanū Crimulū, rēsboiniculū Ki-¹⁷⁶⁸rimū-Gherei. Peste puçinū in urmă se facū vezirū Eminū Mehmedū-pasia iailicciulū Grigorie Ghica care a esitū cu sangiağū-sierifū din Çiarigradū. Se facū domnū Tieriī-Rumānesci, Grigorie Ghica, in loculū cumnatu-seū Alexandru Ghica, si domnū Tieriī-Moldovenesci Constandinū Mavrocordatū, in loculū lui Grigorie Calimachū. Se facū tergimanū si Nicolache Siutiulu. Si purcese, ordia la lētū 1769 Martie la Isaccea, care ordie desēvi sītū socotinduse dinpreunāsi cu ōstca serascherilorū ei, erā alcătuitā de unū milionū de ostasi. Rusiī ce nu polthiā acēstū fārā pricinā rēs-^{(1770, Manuilă vodă.}boiū, si n'aveā nici o gătire din vreme, măcarcā priimirā cu braçie de fierū pe Kirimū-Gherei, încă dela Genarie, căruia in cea după urmă intimea gerulū i pricinui si mōrte, dar se siliā să stingā acēstū jāraticū rēsboinicū cu multe mijlōce. Mehmedū-pasia ce fū coprinsū de fāgăduiele rosesci fārā vreme si fārā cuvētū, că-ci a pricinuitū reulū inpērătēiei cu acēstū scopos, prelungiā de a se face si nāvālirea serascherilorū in Polonia, ce erā trebuinciōsā, si inpletirea rēsboiului a ordiei, ce nu se cuveniā a fi zābavnicā, si vrēndū să insiele pe inpēratulū, rēmase insielatū de Rusi. Rusiī ce-i făcē fāgădueli pricinuitōre de pace, făcē si gătiri vrednice de isbāndā. Vezirulū umblā dela Han-Tepesi la Benderū, cāndu Rusiī mergeā dela Laticiovū spre Camenitiā. Vezirulū tăia zāhrēoa si tainurile ostasilorū ca să fugā, si să pōtā cere pace către inpēratulū cu pricinuiri. Rusiī amāgiā pe vezirulū cu a nu dā rēsboiū, si a cere pace până va face a isgoni ostasi. Tōte aceste nenorociri ale inpēratulū Mustafā se urmarā până la Septemv. cāndū Rusiī facurā muhaseri Hotinulū si pe Bosnali Mehmedu-pasia serascherulū. Trimise devletulū pe Moldovangi Ali-pasia serascherulū dela Benderū, să mântuiēcā Hotinulū, Rusiī se traserā dela Hotinū in grabū, pentru ca să puie cu mai lesnire in māini si pe Moldovangfiū. Se incredintiā inpēratulū de viclesiugurile vezirulū, si luā pecetea dela vezirulū Hanū-Tepesi, si-i luā si capulū in Odrifiū, luā si capu dragomanulū Nicolae Siutiulū, cu pricinā că ar fi fostū amestecatū intr'aceste sfaturi, in Çiarigradū. Dar tōte fārā folosū, fiindū fārā vreme, că-ci ostasi nu mai rēmāseserā. Dete pecetea Moldovangfiului, cu cuvētū că a mântuitū Hotinulū, si fārā cuviintiā, că-ci nu erā omū de a cunoșce, că nu este cu putintiā a face elū la Octomv. cu 30,000 de ōste, aceea ce trebniā să facā Mehmedū-pasia cu unū milionū la Maie. Deci trecū Moldovangfiū ostile la Camenitiā in Polonia, si in grabū fuserā stricate de Muscali, si ostile, si ypolipsis, a devletulū, că-ci s'au biruitū vezirulū, si fārā zābavā stāpānirā Hotinulū Rusiī, si totū câmpulū armiei turcesci rēmāindū părăsitū de Turci. Trecū Dunărea si ordia si vezirulū la Isaccea, si de unde si se nēdējduiā si se cuveniā să iea Turciī stāpānirea in Polonia, se inpatronirā Rusiī si de Moldavia si de Valachia, si pe domnū Maldaviei lū facurā prigionierū la Galati, de unde si bolnāvinduse ducēndulū la Iasi au muritū pe drumū. Pe domnū Valachiei, Grigorie, erāsi călcāndū Bucuresciī ostile voluntariī prin comanda unū pol-polcovnicū, Nazarie Carazinū, si prin

ajutorinlă și conglăsuirea Pârului Cantacozinulă, ce eră atunci spatară ală tierii, 'lă prinseră și-lă trimiseră prigionieră la Petroburgă. Calcă-voiă păstoriulă, după scriptură, eră atunci urmările. Toți creștinii ce n'a chibzuită cele după urmă, și care nu eră adăpați de sciintia politicesciloră otcăr-muiră, socothiă că Rosia are să aridice din lume, său celă pușină din Evropa, totă stăpânirea tur-cescă; unii pentru rîvna legii, alții pentru pohta slavei, și alții pentru iubirea hrăpirii, se facură ostași rusi, și cei mai mulți și fără comandiră, alții erăși de frica Turciloră fiindule credincioși, fugiă de densii să nu piără. Prinșipulă Ghica putea să scape și să fuga la Turci, dar fiindulă frică să nu-si piără capulu, cu pricină că n'au ocrotită tiéra, cu 1500 de ostași turci, ce eră atunci în Bucuresci, și la sgomotulă celă d'antăiă au fugită fiindă isgoniti de 30 de Cazaci, și de trei patru sute tierani volintiri, fără arme, s'a paradosită de nevoie. Boerii ce ne aflamă la Bucuresci, amă cugetatu, a trinite socile la Cerasiă în Secueni, să le depărtămă de primejdii vėdiute, unde și mulți boeri s'a dusă de nevoie. Eă am fostă poprită de către celă stăpâniă despre Rusi, cumă si de spatarulă Pârulă, care și hrăniă dragoste asuprămi și ypolipsis d'incepută, și atunci avēndă nēdejde că voiă vră să i facă slujba ce socothiă că pociă, mă silise a rămâne. Eă și vėdiēndă primejdia obsci, și aceea în care se află tiéra, și mai vėrtosă invinovățirea către lege, că-că aridicase epanastasis asupra stăpânitoriloră, și neputēndă a face pe spatarulă să cunoscă primejdia, și a patriei și a dumnealui, după datoriemi cugetam să mă tragă; dumnealui ce gāndiă că pōte să se facă domnă tierii de către Muscali, au adunată o inpreumare de boerii acei mai mari și mai bētrāni și cu mitropolitulă Grigorie, la cari s'au făcută provlimă ca să mērgă doi boeri mari la feldmaresialu ce atunci se află la Laticiovă, pentru ca să cēră ôste de paza tierii, și acești doi boeri, unulă să fie, Michailă vistierulă frate-seu, și altulă eă prietenulă, ce si eă mă aflam vistieră mare, făcutu dela Septemvrie 69, după Michailă Cantacozinulă. Decă ne orānduimă soli pentru acēsta. În urmă se mai orāndă dinpreună și Nicolae Brāncovēnulă logofētulu, de care vistierulu Michailă 'si ascundeă chibzuirile. Pe cale mergēndă 'si descoperi Michailă chibzuirile către mine la o gazdă într'o sēră, cāndă dormiă Nicolae, și mă ispită întrebāndumă asiă: Feldmaresialulă cāndă ne va porunci să facemă și alegere de ună domnă în tiéra nōstră dintre noi, pe cine găsescă eă cu cale? socotindă pōte că voiă rēspunde, pe dumnealui spatarulă fratele dumitale. Eă și iam rēspunsă, că nu găsescă altulă mai cu cale decătă pe mine. 'Mi dīse si: Acestă rēspunsă 'lă potă face totă boerii. Si ce indoielă ai dumnea-ta? 'I dīsei. 'Mi dīse: Dacă ar fi sciută frate-mieă asiă, mai bine ar fi fugită la Turci. 'I rēspunsei că mai lesne s'ar fi făcută de o can dată domnă acolea, că-că în Evropa înpēratiă domnă asolută nu facă; 'I arētai pildă, Transylvania, Timișvarulă, și Podolia, Smolensculă, și altele, și d'abiă începă a mă crede, și vėdiēndulă iutristată, poftitoră dīcēndul: Acestea staă în mână lui Dumnediē. A dōua dī purcesemă la Buzeă, unde, din noroculă mieă, gāsimă viindă în tiēră pe polcovniculă Nazarie, pricinuatoriulă rēsvrătiri, și prietenulă spatarulă, dinpreună cu episcopulă Buzeului Cozma, și Pantazi Cāmpinēnulă clucerulă, aveă ôste vreo patru dīeci de Cazaci, și vro 200 de ciobani, sātēni și asemenea, cu cari mergeă în dată la Bucuresci; 'lă întēluimă cātă pe ună mântuitoriă alu tierii; elă și întrebāndune, unde mergemă, 'I arētāmă pricina. Omulă si ce scrisese că au cālcatu Tiēra-Rumānescă, și adevērise acēsta cu trimiteră de prigionieră a domnului Ghicăi, mai scrisese că au și stăpānită tiéra, și vrēă să adevēzeze și acēsta cu trimiteră de boeri la Petrupoli, ne dīse, ce cātati a merge la feldmaresială, că-că ôste vine multă, mai bine să mergeti la înpērătie să cereti privelegii, ca cumă nu ar fi mai rēmasă altă trēbă pe aici de stăpânirea tierii, și numai privelegiile lipsiă; prinseră bucuroși soli să se întōrcă cu densulă la Bucuresci, să facă acēstă gătire. Eu atunci cugetai a gāsi ună mijlocă, și să fugă, și să nu mă gonescă cinevasi. Decă lāsai pānă se sfātuiră totă mai susă numitiă cu Nazarie, de cele ce eră să cēră, și mă dedei somnului; sēvīrsīnduse sfatulă, se dēteră dumnealoră somnului, si eă privegheriă, și mergēndă la Nazarie 'I dīsei: Bine ai socotită dumneata să trimiți deputati la Petroburgă, numai fiindă-că la acēsta trebuie să fie conglāsuirea tuturoră boeriloră celă pușină, că-că trebuie să iscalescă totă cererile, bine ar fi ca să fie chemati totă după unde sunt. Elă ce acēsta pothiă mă întrebă si: unde sunt? 'I dīsei că unii se află la Cerasiă în Secueni, alții la Rucără în Mușcelă. 'Mi dīse: Tu frate, să mergi să-i aduci

la Bucuresci. Eu Ți răspunsei că mai multă asiū pohti să mergi si eu la Petroburgă, că-ți cu acēsta Ți facui a nu bănuī că dōr am gânditū gândulū ce peste pučinū Ți amū pusū in lucrare. Ți mai poftorī vorba cu a-Ți dice: Să mergi să aduci boeriī la Bucuresci, incredintānduī că este ōste multă, si eu te voiū trimite la Petroburgū in urmă. Ți luaī dioa bună, si purcesei prin plaiurile Buzeului, cu cārti către boeri poruncitōre să vie la Bucuresci, si mergēndū prin plaiurile Secuenilorū sosī la Cerasiū, de unde luāndumī soția si pe mămă-mea si unū copilū ce aveam, trecui in Ardēlū la Brasiovū prin lazaretulū Buzeului, dinpre-ună si cu cāti boeri se află acolo, si de locū insciintai socru-mieū, lui Iacovache, ce se află la ordie la Babadaghī. Boeriī cei din tiēră sfātuinduse la Bucuresci, plecară la Petroburgă, cu mitropolitulū Grigorie, Michailū Cantacozinulū, si Nicolae Brāncovenulū, si Pantazi Cāmpinianulū.

Turciī după la serhaturī făcură gătire să lovescă tiēra, si aianulū Rusciuculū, vestitulū Celebi-aga, omū intieptū si cu ypolipsis, eră capū ostilorū, veni in tiēră la mănăstire la Comana, unde aflānduse Nazarie, Ți făcură muhaserē in mănăstire. Pārvulū spatarulū eră in Bucuresci, unde venise si unū maiorū cu 300 iagheri, si cu 2 tunuri, Ți luā Pārvulū si purcese cu dēnsulū la Comana, să isbāvescā si mănăstirea si pe Nazarie, si fū prāpăditū si elū si totī ostasiī rusi de totū. Unū generarū Alexandru Zametninū ce se află la Focsianī, fiindū chematū de Pārvulū, aū sositū la Bucuresci cu 1200 de ōste, cu care Turkiī in urmă s'aū lovitū la mănăstirea Văcăresciī, si aū fostū biruiti in dōuē rânduri.

La Craiova se află unū boeri alū lui Grigorie voevodū, caimacamulū Manole postelni-niculū, care aducēndū si ōste dela Diiū, si cu catanele ot prez Oltū, aū lovitū volentiriī ce se numiā Rusi, in dōuē rânduri. Deci fū chematū de Vidinū-valesi, Capicāranū-pasia, si-lū făcū banū la Craiova, si-lū trimise cu ōste in Craiova, si după acēsta fū orānduitū a veni érāsī cu Celebi-aga spre Bucuresci, cu făgăduieli ca de vorū goni pe Rusi, să rămāie domnū, fū însă bātutū si isgonitū de Muscali. Prē-innaltulū devletā Ți făcū domnu, aflānduse vezirū, Halilū-pasia, că-ți nu eră atunci cinevasi ca să cēră intr'acēstă vreme domnīa; nuī dete însă semnele domnesci, cu pricină că după ce va veni la Bucuresci, i le va dā, si merse pe la Diiū in Craiova, făcū si boeriī, si stā acolo adāstāndū primāvara. Prē-puterniculū inperatū luāndū pecetea dela Moldovangiū după ce aū fugitū la Babadaghī trimitiēndulū muhafizū la Cianacū-calesi, si făcēndū vezirū pe fiulū Aivazū pasī Halilū-pasia, care aū si făcutū domnū pe mai susū dīsulū Manole vodă; porunci să facă gă-tire mare la Saccea. Deci Rusiī trāgēnduse din Bucuresci spre Focsianī ca să se unescă cu feldmaresialulū in Moldova, veni Manole vodă in Bucuresci, unde veni si unū serascherū, Bosnali Mehmedū-pasia. Prē-innaltulū devletū trecēndū Dunārea la Cartanū, cu vreo 150,000 de ōste, si merse spre Hanū-Tepesi, unde se intēlni cu ostile rusesci ce eră ca 27,000, avēndū comandirū pe en chef generalulū Petru Romantzov, care si după acēstă isbāndă, l'aū numitū inperātēsa si feldmaresialū. Intimpinānduse ostile, aū nāvālitū dalcāliciī turci cu multă vitejie asupra Muscalilorū. Rusiī cu tōte că s'aū spāimēntatū fōrte multū de navala othomānescă, dar tīnēa rēsboiulū cu statornicie, despre o parte silinduse cu răbdarea si cu vitejia, despre altă parte făcēndū rugi la Dumnediēū. Cu acēstă desnēdējduire de birnintia mai pe scurtū strāduinduse, le sōsi ajutorulū noroculū, dintr'o primejdie ce s'aū intēnplatū aprindiēndulise gephanēoa ce aveā pin cară, care si invēlvōindū ecstraordinariī vēlvōri de focū, si vāpāi infricosiate, si socotindule dalcāliciī că sunt lagumuri si secreturi, s'aū intorsū innapoī si aū nāvālitū la fugă. Rusiī iāū gonitū făcēndū nāvālă până la unū locū, si iāū părăsitū, ca să nu dea pricină de a se intōrce, dāndū loculū urgiei, si asiā stāpāniră totū cāmpulū armiei turcesci, rămāindū biruitori si la acēstă batalie a anulū alū doilea. Trecură Turkiī la Isaccea si ernarā la Babadaghī. Rusiī se inpatroniră érāsī de Tiēra-Rumānescă si de Crimū, că-ți o armie ce eră in părțile loculū cu deosibitū comandirū, isgoniseră si de acolo pe Turki, si Tātariī puseseră armele giosū, si trimiseseră si diputati la Petroburgū pe Siachin-Gherei, ca să cēră protectia inperatoričil.

Intieptulū inperatu Mustafă, vēdiēnduse bātutū si biruitū mai reū de nenorocire, decātū de vrājmasiī sei, dete pricină Austriei, indatorinduo si cu a-Ți dā unile locuri, carele le vomū arētā aiurea, cumū si cheltuēla rēsboiulū, care Ți o si trimise pela Timișvarū cu unū

aga, si aduse lucrulu ca să priimască si să orânduască Austria o sumă de ôste grea, suptă oblăduirea maresialului Hadicū, care stă gata in Ungaria si in Transylvania, pentru ca să intre in Moldavia si in Valachia asupra Muscalilor. Aduse si pe pacificurū vezirū Muhsunū-zadē Mehemedū-pasia, dela Morea, și-lū făcuse Tuna-serascheri, si serdarū peste atâtia ucī tuiulī, dânduī tótă puterea pe deplinū asupra rēsboiului, si scotiēndū din vezaretū pe Halilū-pasia. Făcū sahiibi devletū, pe silictarū Mehmedū-pasia, dânduī poruncă ca să stea la Babadaghī, si să urmeze la tôte, cererilorū si povētiuirilorū serascherului Muhsunū-oglu. Muhsunū-oglu decī, viindū dela Morea, trecū pe la Diiū in Tiēra-Rumānescă, cu o ordie de 80,000 de ôste. Aduse si pe domnulū Manuilū vodă, dela Diiū érāsī in Tiēra-Rumānescă. Rusiī ce eră puçinī in banatulū Craiovei, lăsară judeçieile de peste Oltū, si se traseră in Bucurescī; vro câteva ortale ce eră la Rusciucū, trecură la Giurgiuivū si stăpâniră cetatea.

Vezirulū Muhsunū-oglu si cu domnulū Manuilū vodă, după ce ajunseră in Craiova, ne scrise si nouē boerilorū ce ne aflamū la Brasiovū, ca să mergemū acolo să ne aflamū in slujba devletului. Decī eū si cu unchiu-mieū Radulū spatarulū Văcăresculū, si cu vreo două-dieci trei-dieci de boeri, amū purcesū pin Ardélū, si esindū pin lazaretulū Vŭlcanī, amū mersū la Craiova. Serascherulū si dela Craiova aū mersū pin Romanatī la Cule, si de acoloa pe malulū Dunării la Giurgiuivū unde aū asediatū ordia, si nu vreă să vie asupra Bucurescilorū inzadarū, ci cugetă că aū să gasască mijlocū, pentru ca să si biruiască cândū va dă rēsboiulū, saū cândū va cunósce că nu va birui să-sī păzască ypolipsis incaī.

Acestea urnânduse aici, si Rosia insciintiānduse de miscările ce hotărīse Nemtiī a face, puse in lucrare idea ce aveă de a luă câte o bucată de locū din Polonia, atâtū Rosia, câtū si Prusia. La acésă inprilegire, Austria si făcuse pretensiune, ca să se inpartăsiască si ea de Galiçia si Lodomeria, in Polonia. Rosia cu tôte că nu aveă aleantiā atunci cu Nemtiī, priimi cererea austriană, pentru ca să poprască rēsboiu Nemtilorū de asuprāsī, ce se puse-se in regula după cererea Turcilorū. Decī se trătālū mai lesne acēsta, intrăceste trei gabineturī; si câte trele aceste puteri, se inpatroniră in Polonia de câte unū locū. Hadicū ce eră să ésă in Moldavia să se bată cu Muscaliī se găsi mai cu cale ca să ésă in Polonia spre a se inpatroni de Galiçia si Lodomeria, că-cl aceste eră vēdiute dobândiri. Polonia ce fū pricină nenorociriī inpēratului, că-cl pentru dēnsa aū ridicatū rēsboiulū, fū mai mare pricină de nenorocire, că-cl stānjini rēsboiulū Nemtilorū deasupra Muscalilorū.

Acestea lucrānduse in lăuntru, ôstea othomanicēscă ce eră cu Muhsunū-oglu, nevrēndū ca să siēdiā mai multū cu ordia la Giurgiuivū, că-cl se sicăldisise, plecară făr de voia serascherului să vie la Bucurescī, si gāsiră la Popescī ostile muschicescī, bine intrinciate cu siantiuri si cu tôte cele trebuinciōse, unde după ce s'aū bătutū multe dile cu Muscaliī, rēmaseră stricate si isgonite la Giurgiuivū. Inpēratia-vēdiēndū intārdiarea Nemtilorū, si nesciindū ce se urmēză, pentru ca să aducă tārīe trebiī, trimise pecetea vezaretului lui Muhsunū-oglu. Muhsunū-oglu ce nu lāsase ôstea să vie la Bucurescī ântāiū precumū am arētatū, aūdindū că s'aū stricatū la Popescī după cum le proorocise, nicī leaū mai acceptatū intōrcearea la Giurgiuivū, ci aū trecutū la Rusciucū, si pierdiēndū batalia la Popescī (că-cl asiā se arētă că este a lui) gāsī pecetea la Rusciucū, si merse ca să erneze la Siumna.

Ne întorsemū si noi dela Craiova cu domnulū care se temeă să mērgă la Diiū, avēndū pricină cu pasia, si mergēndū la Haçecū, domnulū rēmase acceptāndū rēsponsū, la insciintiarea ce făcuse la devletū, pe unde să ésă. Êr noi ne întorsemū la Brasiovū.

Ci dar Nemtiī ce luaseră parte in Polonia, nu gāsiră cu cale a nu se arētă cu vreo trebă si către Turcī. Decī făcură provlimă dinpreună cu curtea Prusiei către Muscalī, pentru ca să facă pace cu Turcī, si acēsta nu dōr cu preliminarī saū cu vreo garantie, ci numai pentru a inplini unū bunū ofiçiū. Priimi Rosia hotărīndū ca să se facă tractatulū la Focsianī. Asiā Austria ce eră invitată de Turcī să facă rēsboiū cu Muscaliī, se vedī că face cerere de pace la Turcī. Devletulū si socotindū că Nemtiī si Prusianiī vorū fi mediatorī in formă, priimiră, si se orānduiră solī, Sabica reizū Osmanū-efendi ce eră Halēni-sangū, si cu Iasingi-zadē Osmanū-efendi muteveltulū, murahasī, si dragomanū acestiī muchēlemele se orāndui socru-mieū Iacovache Rizulū; orānduiră si Muscaliī pe Grigorie Orlof, si pe Abreş-

kov, si asià veniră la Focsiani, unde merseră si despre partea Nemtilorū Tugut, si despre partea Prusianilorū, Zeglin, ce se află solī la Ćiarigradū. Osmanū-efendi ce eră omū perier-gosū, si vreă să aibă din tôte părțile insciintiări, 'mī scrise prin mijloculū socru-mieū, Iacovache, ca să mă scolū dela Brasiovū, si să mergū la Focsiani. Iacovache si-ī arătă că fa-ce trebuințiă ca să incarce cu acestă trebă pe solulū nemtiescū. Decī Osmanū-efendi poh-ti pe solulū Tugut să mă aducă la Focsiani. Solulū Tugut, saū că aū uitatū ca să scrie la feldmaresialulū Romantzov sāmī scōtiă unū pasioportū de trecerea mea prin tiéră, după cumū se cuveniă, fiindū-că eră suptū stăpânirea rosēcă, saū că aū socotitū că cu pasioportulū nemtiescū voiū putē merge fără poprelă, n'aū făcutū altū decâtū, trimitiēndumī porunca lui Osmanū-efendi, aū scrisū comandirulū din Ardélū, să-mī dea pasioportū nemtiescū. Decī mi se dete unū pasioportū cu acestū mijlocū. «Acestū boerū alū inpērătiei othomănesci, ce merge la Focsiani suptū protectia chesaricēcă, fiindū chematū de solī la congresū, să trecă cu pace»; si 'mī făcură si multe ĉirimonii la purcedere. Eū cu tôte că vediuī că acestū pasioportū nu pōte să fie din destulū, dar socothī că pōte va fi scrisū si la feldmaresialulū Rosiei, solulū nemtiescū, si asiă purcesei, si mergēndū până la Focsiani aprōpe de congresū, mă popriră Muscalii la strējă, nelăsāndumē să intru in congresū, că-cī nu aveam pasiopor-tulū feldmaresialulū, ci dar rămăsei popritū cu corturile in câmpū optu-spre-diece dīle. Că-tă turburare si măchnire pricinui acēsta lui Osmanū-efendi asupra solulū nemtiescū, si câtă melanchonie luă solulū nemtiescū, si câtă silintiă făcū ca să-mī scōtiă slobozenie să nu se rusneze mai multū, fiescesī-cine pōte s'o cunōscă. Inśă vēdiēndū eū că trecū atâtea dīle, si voia nu mi se mai dă, si socotindū că pōte curge din două lucruri, saū că-cī aū apsi-fi-sitū solulū nemtiescū ca să-ī scrie carte pentru acēsta, saū că-cī pōte va fi fostū rugatū de boerii ce eră aici in slujba Rosiei, pentru ca să numī dea voie să mergū la Turci, hotărīi ca sāmī scotiū eū voia, care nu puteă să o tăgăduiescă. Decī scrisei o carte la feldmaresialū in limba talienēcă, intr'acestasi chipū: «Ecelentia, domnule, si patronulū mieū, De vreme •ce noroculū si intēmplarea, aū binevoitū ca să facă prigionierū pe mine, unū omū fără de •arme, si in vreme de armistitiū, adecă de incetarea rēsboiului, la purtătōrele de biruintiă •astă-dată armele rusesci, mai vērtosū avēndū si pasioportū cu protectie chesaricēcă, pen-•tru vină, că-cī 'mī păzescū după datorie credintia, la stăpāniū ce Dumnedieū miaū orāndu-•itū, sunt desēvīrsitū intēmplării multiāmītū si noroculū, că-cī miaū făcutū acestă deosibi-•tă cinste; unde nu facū altă rugăciune Exelentii tale, fără de numaī, in vreme ce arderea •sōrelui 'mī pricinuesce multă tirānie, aflāndumē intr'unū câmpū, mă rogū Exelentii tale ca •să fiū trimisū cu unū cēsū mai nainte si eū la loculū unde se află si ceilalti prigionieri turci, •ce s'aū făcutū prigionieri in vreme de rēsboiū si cu armele in mână, si voiū fi fōrte mul-•tiāmītū acestii faceri de bine, rămāindū.» Pecetluī cartea si o dedei maiorulū suptū pa-za a cāruiă mă aflam, rugāndumē ca să o trimitiă cu poște ce mergeă in tôte dīlele la Iasi. Elū si gāndindū că dōr am făcutū intisap la slujba rosēcă, 'mī fericia noroculū; eū si ce sciam ce am scrisū, mă puneam in orānduielă de cālătorie lungă, si unde asceptam rēspunsū de acestă poruncă, a treia dī vēdiuī pe unū Melicov ce eră atunci diloglanū la solī, că veni cu poruncă ca să mă iea de acolo, si să mă ducă la solii turcesci să mă facă teslimū, si indată purcesei, si mă dusei la Osmanū-efendi, care si mă priimi cu libovū, orānduindumī si corturi si cele trebuinciose.

Decī rămăsei acolo, si vēdiuī că nu are de a luă sēvīrsire pacea, fiindū-că din solii mediatori nu eră garanti nici unulū, si dedeseră rēspunsū că ei sunt mijlocitori pentru a-si implini unū bunū oficiū, unde nici la muchialeme nu iaū lāsātū Rusii să intre, ci după ce se făceă muchialemeoă de Turci si de Muscali numaī, apoi mergeă si ei dela unulū la altulū, ca să facă talmăcirī. Rusii si de locū aū propusū independētia Crīmului. Osmanū-efendi si voindū a se stricā muchialemeoă, că-cī nuī dă mână să se induplece la acestū felū de conditiū, aflānduse singurū din rigiali murahasū, dete rēspunsū că mai bine ar fi priimitorū ca să dea de totū Crīmulū la Rusi, decâtū să se facă independēte cu lege turēcă, si la gēmii să se pomenēcă hanulū, ér nu inpēratalū aflānduse chalifū. Rusii ce acestū scopos aveă, ca in cea după urmă să iea de totū Crīmulū, pecumū l'aū si luatū, atunci inśă fiindū-că nu le dă mână pentru alte interesuri, rămase pacea neisprăvită, si se stricā congresulū.

Venise si poruncă lui Orlof, să se întorcă, că-ci nu eră multiămită feldmaresialulă, ca să sêvîrsiască numai biruintiele elă, si să nu sêvîrsiască si pacea. Decî purcuse Orlof innaintea noastră, si făr de veste viindă la Osmană-efendi să-sî iea dioa bună, neaflânduse Iacovache de faţă, iam făcută eă dragomanliculă până aă venită Iacovache. Abrescov aă trimisă totă intr'acea sêră pe solulă nemtiescū si prusiană la Osmană-efendi, pohtindulă ca să innoiască mutarechea alte 40 de dile, si elă cu Romantzov sunt plenepotentiariă de a face pace. Osmanu efendi priimă a se face mutarechē nouă, însă cerū d'a se face cu vadē de siēse lună. Muscaliă făgăduiră că vorū scrie si vorū face silintiă. Osmană-efendi socotindă că este in-sielaciune. nu vrū să mai ascepte, ci la inceputulă lui Septemvrie purcesemă dela Focsiană, si mersemă la Siumna pela Giurgiu. Feldmaresialulă scrise vezirulă o carte, intru care arētă, că Osmană-efendi este in potrive păci, si n'au vrută să facă altă mutarechē. Ci dar vezirulă trimise pe nnū Vazif-efendi hoguea aianulă, si scrise o carte lui Osmană-efendi dojenindulă pentru acēsta, si ne ajunse la Copăcenă. Osmană-efendi si trimise pe Vazif-efendi la Focsiană, ca să loge mutarechē de 40 de dile cu Abrescov, si să ascepte acolo până va veni rēspunsulă si de acea de siēse lună, si după ce va veni rēspunsu de acea de siēse lună, apoi să se întorcă Vazif-efendi la ordie. Er Osmană-efendi cu totă cu noi urmămă căletoria la Siumna, de vreme ce Osmană-efendi cugetă să se tragă dintr'acēstă slujbă, ce nu dă mână ca să o sêvîrsiască. Viindă decî veste, că s'au priimită si acea de 6 lună mutarechē, se orându murahasă, Abdulrezacū reiz-efendi, si tergimană, Scarlatū Caragea ce eră tergi-mană ală divanulă, si se orându locū de congresū Bucuresci, curtea domnēscă cea vechiă, si purcuse Abdulrezacū-efendi spre Bucuresci.

Eă după ce am sosită la Siumna, siediendă m'am infăcisată la prē-innaltulă veziră Musunū-oglu, si am dată si mahzarulă boeriloră dela Brasiovă, si am fostă priimită cu libovă, orânduindumă si tainatură, si cele trebuinciōse; si am siediută 30 de dile. După acēsta am fostă trimisă érăsi in lăuntru, pentru ôresi-care slujbe ale dovletulă, si orânduindumise ună divană-ciausiă cu fermană inpērătescū, către totă veziriă după marginea Dunării pentru călătoră mea, dăndumise si o emrinamē către boeri, a vezirulă, si mehtupuri ale innăltimei sale deosebite către generaliă Ardélulă, am purcesă dela Siumna, si pela Rusciucă si Nicopoe si Diū trecendă, am mersă in Mehediă la lazaretă, si de acolo m'am dnsă la Brasiovă érăsi.

La Bucuresci s'au trătăluită muchéleméoa până la Martie a vėlétulă 1773 cândă neputenduse incheiă pacea, s'au stricată muchéleméoa, si s'au incepută érăsi rēsbóele. Feldmaresialulă aă trecută ostile rosesci peste Dunăre, si aă făcută multe biruintie pe la Caras, pe la Babadaghă, si s'au intorsă érăsi innapoă in Tiēra-Rumănescă, si insusă aă mersă la Iasi ca să erneze.

Intr'acēstă ană, la 1773, Maie. inpēratulă Romaniloră Iosifū II, vrēndă ca să mērgă in Galičia si Lodomeria, in tierile ce dobândise atuncî, trecendă pen hotarele Ardélulă aă venită si la Brasiovă unde aă siediută si tref dile, si neaă făcută nouă boeriloră rumăni ce eramă musafiră acoloa, multă cinste, că-ci cnmă aă sosită la conaculă unde eră gătită, de locū aă trimisă pe dohtorulă inpērătiei sale, la noi unde eramă adunată totă, la gazdă la mine, si neaă disă, că «măcarcă inpēratulă cercă intristare pentru noi, că-ci suntemă in-streinată de patrie, dar are părere bună, că-ci ne aflămă acioindune in tiēra inpērătiei sale, «si pohtesce, ca a două di la diece cēsuri nemtiesci, să ne dea audientiă». Decî după ce am făcută multiămită către dohtoră, a două di amă mersă totă innaintea inpēratulă. Eă am făcută dragomanlică boeriloră in limba talienescă, si amă fostă priimită cu atăta libovă si cinste, incătū după ce neaă intreată, si de suntemă multiămită de generalulă cetăti si de chivernisitoră loculă, si iamă arētātă adevêrulă, s'au intorsă si aă multiămită generalulă insusă pentru noi. Aiholz se numiă generalulă acesta, care aă si lăcrimată de bucurie atuncî. Cu tôte acestea aă dată poruncă, ca veri-ce pricină voră avē Rumăni nostri intre dēnsi, să nu fie volnecū a-i judecă cineva, fără de câtă noi intre noi să-i judecămă, incă si Ardeliană, atătū parte ostăsiēcă câtă si politicēcă, de va avē pricină cu vreună Rumănă, érăsi la noi să vie să-sî caute judecata. După acēsta neaă chemată ca să mergemă intr'acea sêră la casa generalulă cetăti, dinpreună cu familiile nōstre, unde aă poruncită

ca să se facă asamblée. Decî s'era neamă adunatu totî acolo după poruncă cu jupănesele nôstre, si viindŭ si inp'eratulŭ la optŭ c'esurî nemtiescî, intrândŭ în casă m'au iutimpinatŭ lângă usiă pe mine, si miau disŭ, Sinior Vacarescule, (că-cî 'mî aflase numele dela audientiă) te pohtescŭ si 'te puiŭ în ostenełă ca să-mî faci astă s'éră tergimanlicŭ. Îndată eŭ închinândum'e iam răspunsŭ că ac'esta este cea mai fericită nôpte ce am intimpinatŭ în lume de cândŭ m'amŭ născutŭ. Si asiă luândulŭ de suptiôra din stânga, m'am aflatŭ intr'ac'estă slujbă si cinste până la unŭ c'esŭ după 12, nelăsândŭ nici nnŭ boerŭ si nici o jupănésă ca să nu facă vre o întrebare saŭ vorbă saŭ mângăiare, până cândŭ vrëndŭ să m'ergă la gazdă, neaŭ chematŭ ca să mergemŭ a dóua dî afară din cetate la lógherŭ unde are insusî să facă esercitiu ostasilorŭ ce eră acolo. Decî mergendŭ, după ce aŭ făcutŭ esercitiu, neaŭ făcutŭ érasî multe vorbe de mângăiare, si asiă neaŭ sloboditŭ a merge la gazdele nôstre, si inp'eratulu aŭ purcesŭ în Tiéra-Lesiéscă.

R'sboiulŭ totŭ se urmă până la Dichevrie a acestui vélétŭ 1773, cândŭ bolnăvinduse întiepletulŭ inp'eratŭ sultanŭ Mustafă de asthmă, aŭ trecutŭ în ceealaltă lume, inp'erătindŭ anî 16, lăsândŭ r'sboiulŭ deschisŭ. Eră omŭ cu mare duchŭ, si cu multă întiepleciune, si nu eră grabnicŭ a face mórte, dicendŭ că vietuire nu póte dărui, surdisiă multŭ la inchi-sorî pe vinovatŭ, numai pentruca să cerceteze si să afle adevêrulŭ bine, că-cî eră fórt dreptŭ si politicosŭ, însă bântuitŭ de nenorocirî, precumŭ am ar'etatŭ. Până a nu muri, de dóue treî ori aŭ chematŭ pe frate-seŭ siachzadè Abdul-Hamidŭ, si l'aŭ sfătuitŭ multe mijlôce de a inp'erătî, măcarcă unî dicŭ că ar fi cugetatŭ si s'ar fi silitŭ, ca să inp'erătiéscă pe fii-seŭ siachzadè Selimŭ, ce atunci eră mititelŭ, puindŭ mijlocitorŭ pe Melecŭ Mehemedŭ-pasia ce atunci eră caimacamŭ, atâtŭ către ulemalî, câtŭ si către rigialî, si cumcă n'arŭ fi vrutŭ mai susŭ numitŭ să strice nobetulŭ saltanatuluŭ, însă nu scimŭ de putemŭ să dămŭ crediem'entŭ la ac'esta.

Stichŭ:

O picătură de norocŭ, nu unŭ borcanŭ de minte,
Unŭ omŭ diceă, voiescŭ să aibŭ, si nu sciŭ cu ce minte;
Pe semne elŭ proorociă, ce va să fie 'n vreme.
Dar întiepletulŭ Mustafa diceă si 'n astă vreme,
De minte o stropitură voiŭ, de câtŭ de nenorocire
O adêncime a dobândi, fiŭ cu nenorocire.

INPERATIA LUI SULTANU ABDULU-HAMIDŭ I.

La acestŭ vélétŭ 1773 mântuitorŭ, si 1187 hijretŭ, Melechi Mehmedŭ-pasia^{{ Abdulŭ-Hamidŭ I. 27.} caimacamulŭ, scóse după nobetulŭ saltanatuluŭ, pe sultanŭ Abdulŭ-Hamidŭ celŭ d'ântăiŭ, si se sui în tahtŭ, si îndată pornî pe capîgilarŭ chehaiasi cu hatisierifŭ la Siumna, si înnoi veza-retulŭ lui Muhsunŭ-zadè Mehmedŭ-pasia, si 'l dete tótă puterea în mână si asupra r'sboiulŭ si asupra pâciŭ. Decî vezirulŭ ca unŭ serdari-ecremŭ, orândui serascherî pe tótă marginea Dunăriŭ, pe cei mai vrednicî ce aŭ socotitŭ că potŭ fi; si aŭ începutŭ a face gătire de r'sboiŭ. Inp'eratulŭ dete privelegiulŭ celŭ d'începutŭ ogiaculuŭ baltagîlorŭ ce-lŭ stricase sultanŭ Mustafă, si făcŭ érasî iasigi-efendî cu beretă si ortacusiacŭ; aveă pe unŭ Achmedŭ-efendî încă de cândŭ eră siachzadè, pe care 'lŭ făcŭ iasigi-efendî, si mai susŭ numitulŭ aveă tótă puterea la inp'eratulŭ. Schimbă si pe caimacamulŭ, si vezirulŭ Muhsunŭ-oglu se gătî de r'sboiŭ si trimise ostî în tóte pârtile; trecŭ si Romantzov Dunărea si se întimpinară ostile în multe pârtî, si mai pe scurtŭ, mai la tóte pârtile eră Muscalî purtători de biruintă; în cea după urmă lovinduse si armile cele mari, r'emaseră Turciŭ biruitŭ; si asiă pe de tóte pârtile Dunăriŭ făcendŭ Muscalî hugiumŭ, pentru ca să dea s'êvirsitŭ odată unŭ r'sboiŭ sup'ëratôrŭ că acesta, unŭ generalŭ Caminiski ajungendŭ la Siumna si incungiurândŭ de tóte pârtile ordia othomănescă, ajunseseră strejile muschicescî până la unŭ satŭ ce se numesce Dobralŭ, ce este peste muntî Emuluŭ, atâta încâtŭ ordia inp'erătéscă sfătuinte în multe rânduri, si v'edienduse stenohorisită, încâtŭ cândŭ vreă să trimită tătari la Ćiarigradŭ, cereă pasia-

portu dela Muscali; ci dar hotărîră să céră pacea. Romantzov se află atunci în părțile Cainargicului. Decî cerură Turcii mutarechê, si se hotărî locu de congresu, Cainargicul, si asiă se orînduiră murahasî, Resni Achmedu-efendi ce eră chehaiabei, si Munibu reizu-efendi; orîndul si Romantzov pe generalulî principulî Repninu din partea sa, si la 1774, Iulie 4, s'au incheiatu pacea la Cainargicu, rămîindu Crîmulu indipendente, si în stăpînirea Rusiloru rămaseră trei cetăți, Enicale, Chersulu si Călburunulu din dreptulu Oziei, cu voie de a avê Rusii corăbiî pe Marea-Nêgră; innoindu si ôresi-care privelegii ale Moldaviei si Tierii-Rumânesci, cerëndusi si cheltuiela răsboiului; întorseră celelalte locuri la prè-innalta pôrta. Si asiă se înpăciuiră Muscalii cu Turcii, nepriimindu altî mijlocitori pentru acêsta, si asiă purcese ordia înpêrătescă la Odrîiu; se întorse si Romantzov la Iasi, si de acolo se duse în lăuntru.

Devletu Gherei ce se află hanu, în vreme ce au vèdiutu că Tătarii trimittu deputati la Rosia, elu trecuse la Anadolu spre Sinopu, si vèdiëndu că s'au incheiatu pacea într'acestu chipu, avëndu si multî din mîrzali si sultani, tarafu alu lui, fu chematu de dënsii la Crîmu ca să fie hanu. Decî trecu si luă hănia. Rusii ce aveă scoposu ca să se facă Siachinu-Gherei, nimicu nu dîseră de o cam dată, ci rămase Devletu-Gherei hanu. Vezirulu Muhsunu-oglu plecându, după ce au ajunsu la Odrîiu s'au bolnăvitu fôrte reu, încātu au si muritu, si agapasia ce eră hagi Eecu, au dusu sangiaculu în Çiarigradu, si s'au făcutu veziru Izetu Mehemedu pasia.

1774. }
Alexandru Ypsilantî, după pace, vodă. }
La septemvrie 15 a acestui vèlëtü, se făcu domnu Tierii-Rumânesci Alexandru Ypsilantü ce stătuse dragomanu cu vreo două trei luni mai înainte. Grigorie vodă Ghica ce fusese prigionieru la Muscali, esise din robie, si nu sciü cu ce socotêlă, făcu rugătione la devletü, ca să-i dea domnia Moldovei; acêstă rugătione făcënduo cerere si Romantzov, i se dete domnia Moldovei. - Tergimanu divanului înpêrătescü în loculü lui Alexandru vodă Ypsilantü, se făcu Constandinu Muruzu, care în urmă au stătutu si domnu Moldovei. Si sosindune si nouê poruncă înpêrătescă la Brasiovu ca să ne pogorîmü în tieră, mergëndu si eu în tieră, am trecutü pe la Silistra, unde găsindü pe Seitü Hasanü-pasia Stanchioululü, serascherü, unu veziru plinu de bunătate, si iubitoru de faceri de bine, mă luă în multă dragoste si-mi dete cincî mehtupuri către vezirulu, către chehaiabei, către reiz-efendi, către iazigi-efendi, si către domnulü Tierii-Rumânesci, si printr'acestea arêtândumi slujbe mă adresia la devletü, 'mi dete si pe Ichingi-ciohodaru, michmandaru, ca să mă ducă până în Çiarigradu, si asiă purcesei dela Silistra cu menzilü si mersei la Çiarigradu în alu treilea rändü, unde fusei priimittu si de vezirulu, si de toti ceilalti cu evmenie, si dândumise si fermanu arêtătorü de slujbele credintiî mele cei către devletü, si cu musaadê, mă intorsei cu domnulü în Tiêra-Rumânescă, unde fusei orînduitu êrasi în dregëtorîa vistieriei în alu treilea rändü.

Se inlinisci totă otcârmuirea devletului. Unu gezaerli Hasanü-pasia ce se află în vremea răsboiului serascherü la Rusciucu, fuse adusu la Çiarigradu, si se orîndui capetanü-pasia; în adevêrû eră si omü vrednicü, dar eră si epihirimaticosu.

Intr'acestasi chipu curgeă lucrurile până la 1777, cându Siachinu-Gherei făcëndu la Crîmu o systemă deosibită a sa, cu mijlocu de epanastasis, se făcu hanu la Crîmu avëndu si protectia Rusiloru. Devletu-Gherei neputëndu să stea la Crîmu au trecutü la Sinopu, cerëndu protectia prè-innaltulu devletü. Prè-innaltulu devletü si hotărî să-i dea ajutoru, si orîndui pe Abdulah-pasia serascherü cu 100,000 de ôste la Ismailü, orîndui si pe căpitanü-pasia cu armată pe Marea Nêgră, ca să dea ajutoru hanului Devletü-Gherei. Se porunci acestorü două tieri să facă si podü la Ismailü. Si într'acêstă îndemănare de vreme, devletulu trimise pe Cară Hisari zadê capigi-basia la Iasi, si luă capulu lui Grigorie vodă. Făcu domnu Moldovei pe Costandinu Muruzu, si tergimanu divanului pe Nicolae Caragea. Căpitanü-pasia eră poruncitu ca să corisponderisescă si cu Devletü-Gherei, si să cerceteze si la Crîmu ca, de va avê tarafu mare la Crîmu si lângă dënsulu numitulü hanu, sau de-lü vorü pohti Tătarii de a-lü avê hanu, asiă să-lü trecă la Crîmu, si să insciintieze serascherulu dela Ismailü ca să năvălescă si elü în Crîmu. Trimisese poruncă pentru acêsta si lui Abdulah-pasia, ca cu acestu mijlocu să strice indipendentia Crîmului. Rusii ce întăriseră cetătile lorü, Chersulu, Enicale si Călburu-

nulă, cu ôste câtă făcea trebuință, ca unele ce eră ale loră, trimiseseră si vreo două trei polcuri, spre ajutorul lui Siachină-Gherei, ce aveă protecția loră. Acestea fură de'ndestulă ca să facă pe totî mirzali si sultană să primescă pe Siachină-Gherei de hană, si să nu mai voiescă pe Devletă-Gherei, mai vartosă că Siachină-Gherei aă putută lesne să aridice si vro căti-va din cei ce nulă pohthiă, si să-îsurgunescă in tierile rusesci, aă ridicatū si vietiă la vro căti-va, si asiă aă rēmasū hană. Căpitană-pasia ce se plimbă cu armadă dela Synopă la Oziiū, vėdiendū că dela Crimū vreo nēdejde nu e, si rēmanēă ca tōtă lucrarea, de a se face Devletă-Gherei hană, să fie a prē-innaltul devletū, se trase la Ćiarigradū la vėlētulū 1778 Octomvrie.

La vėlētulū 1779, prē-innaltulū devletū negāsindū cu cale ca să mai strice pacea ce aveă cu Muscali, mai vartosū fiindū si solulū Franței mijlocitorū (că-ĉi făcuse Franța cu Rosia unū tractatū de comerĉiū si cu aleantiă, pentru mijloculū cu care se arētase Rosia către Franța, la rēsboiulū ce aă avutū cu Englezii, pentru coloniile englezesci dela America, ce din indemnarea Franței făcuse epanastasis asupra Englezilor, si prin rēsboiulū si ajutorulū Franței, aă rēmasū independente de către Englezii) se orândui a se face o muchē-lemē la Cara-agaciū in Ćiarigradū, la care fuse murahasū Abdulrezacū reizū-efendi, si solulū Muscalilorū din Ćiarigradū, si se innoi pacea ce făcuse la 74, cu Muscali.

Imperatorulū Romanilorū Iosifū II, trăindū încă mumă-sa inpērătēsa Maria-Terezia, a cugetatū după rēsboiulū ce aă avutū cu Prusienii pentru Bavaria la 79, ca să facă o aleantiă cu Rosia, pentru interesurile curti sale. Marele duca Pavelū, diadochulū Rosiei, luase intru alū doilea căsătorie, pe Maria Feodorovna din casa de Virtemberg a Germaniei. Hotărise si Iosifū ca să iea pe ceilaltă soră (*locū albū*) soĉie. Nepotu-seū de frate, Franĉiscū II, ce aveă gândū să-lū facă moscenitorū, si coronii Austriace, si coronii imperiului, si cu acēsta să intemeeze si mai multū aleantia Rosiei, aă mersū insusī incontinū, suptū nume de conte de Finkenstain, până la Smolenck, si s'aū inpreunatū cu inpērătēsa Ecaterina ce venise in părțile locului, si făcuse o aleantiă intre aceste două inpērăti, care aleantiă multe curti nu o vėdiură cu ochiū bunū. Aceste două aleantie ce aă făcutū curtea Rosiei, cu Franța si cu Austria, ia pricinuitū multū folosū.

La vėlētulū 1780, s'aū intēplatū mōrte intielepteī inpērătēsa Marfi-Terezii, care in tōtă vremea inpērătēiei si crafei sale nu aă avutū rēsboiū cu prē-puternica inpērătēie othomānescă niĉi o dată. Imperatorulū Iosifū rēmasē moscenitorū si casii de Austria, omū plinū de duchū si de multe sciintie.

Intr'acēstă vreme se află domnū Tierēi-Rumānesci, totū intieleptulū Alexandru Ypsilantū, care aă domnitū 7 ani in Tiēra-Rumānescă. Cu trei ani inaintea maziliei, mē făcuse pe mine spatarū alū tierii. La vėlētulū 1781, Avgustū, făcuse după mine spatarū pe Georgie Mavrocordatulū, si logodise si pe fii-seū celū mai mare beizadē Constandinū. Nu sciū însă din ce pricină s'aū intēplatū, ca luminatii fili a acestui bunū otcārmuitorū amēndoi, la Dichemvrie a acestui vėlētū, să fugă, nu numai din curtea părintescă, ci si din Tiēra-Rumānescă, si să trecă in Ardélū. Eū sciindū libovulū părintescū alū domnului ce aveă asupra filorū, si mijloculū cu care i crescēă, si silintia ce făcēă pentruca să-î strălucescă in lume cu propocselă de multe sciintie, mai vartosū vėdiendū si multa credință cu care se purtă domnulū Ypsilantū către prē-puternica inpērătēie, că-ĉi am cunoscutū in faptă, atātū in vremile vistieriei câtū si in vremea spătăriei, ce m'am aflatū slugindū intr'acēstă domnie a innăltimei sale, nu am pututū să daū la altū fuga acestorū două indestulate odrasle, decātū că, deosebi de dascalii elinesci, si deosebi de hogii turcesci, aveă si dascalii evropei, si de limba franĉiozescă si de limba talienescă, ômenī vrednici de laudă, si inodobiti cu multe sciintie, si pōte din istoriile geograficesci luāndū sevďă ca să vadiă si tierile Evropei in simtīre, si mijloculū cu care se otcārmuescu, si nefindū cu putință ca să mērgă, saū cu voie inpērătescă saū cu voia părintescă, aă cugetatū, siliti fiindū de rīvna vederii, si de căldura vērstiī, să mērgă cu acestū mijlocū. S'aū făcutū nevėdiutū intr'o nōpte din palaturile domnesci, si cea mai mare mirare aă fostū, cumū aă pututū trece in a două nōpte călări, si cu două slugi, ômenī de felū Brasioveni, potecile plaiului Prahovii, carele cu greū le puteă trece si dioa cei ce se călētoria in tōtă vremea pe dēnsele. Rēmaseră părintii acufundati intr'o nepovestită si jale si temere: si jale, că-ĉi pierduse doi

fi, ce putea fi pierdută amândoi și trupește și sufletesce de a pururea; și temere, că-ți se află domn, și domn alu împărăției othomănesc, și cu toate că pre-innaltul vezir, ce era Izetu-pasia în alu doilea rând, care în rândul d'ântăiu acesta era ce dedese domnia mai susu arătătorului domn, și măcară mai susu disul vezir n'au lăsat mijloc de mângâiere și de cinste ce nu au făcut domnului Ypsilanti, dar vrăjmasii se înarmaseră, că-ți găsiseră îndemănare de vreme de a pîrî. Prietenii se trăsaseră, că-ți pierduseră îndemănarea de vreme de a mai ajutoră. Serhaturile după marginea Dunării însălbătécite pentru nizamul Terei-Rumănesc, ce-lu păzia mai susu disul domn cu multă strășnicie, strigă într-o inprilegire de vreme ca acesta: Acesti ce fugu, nu sunt încă slugi, ci sunt însuși fii ai domnului, locul dela care fugu este pre-innaltul devletu othomănescu, fericirea care părăsescu este indestularea domniei Terei-Rumănesc, locul la care năvălesc este devletul chesaricescu, unde câtu bisug? și câtă abondanță? și câtă materie? de a gândi și a cugetă veru-cine ce va vră. Intieptul domn, după scrisorile, după sfaturile, după blestemele în cea după urmă, cu care prin multă trimisi făcu filorū sei, pentru a se întorče, și fuseră inzadar; dar antăiu alergă la pre-innaltă portă și făcu castrietu și prostire domniei, rugându-se să-lu mazilăscă, și arătându că nu mai este destoină de a oblădui, măcară se mai prostise mai înainte și nu primise portă, despre altă parte misicase toate lucrările prin mijlocirea solilor dela Çiarigradu. În cea după urmă hotărî să trimită și soli la Beciu pentru acesta, și acel hotărît de a merge soli fuseră eu. Eu și cu toate că cu unu an și trei luni mai înainte pierdusem soția cea d'ântăiu, fiica lui Iacovache, rămăindum trei copii fără de oblăduire de mamă, pierdusem și pe mamă-mea într'această vreme, și-mi rămăseră fiul și mai făr de oblăduire, gazretul însă ce am către credința pre-innaltului devlet, despre o parte, că-ți socothiam întorčirea acestor două luminate odrasle, a fi o slujbă intocmai către împărăție, despre altă parte, datoră ce aveam către domnului Ypsilanti, pentru dragostea într care mă aveă, mă făcure ca să lasu și casa și copii făr de oblăduitor și pe însuși soția mea de alu doilea, Eleni Caragea, fiica tergimanului Iordache

1782, Nicolae } Caragea necununată, că-ți într'acea di ce am purcesu eu la Beciu, sosise dela
voda Caragea. } Çiarigradu prin mijlocirea domnului în curtea domnăscă.

Deci la Dichemvrie 26 a veltului 81, purcesu din Bucuresci cu mitropolitul Grigorie, cu episcopul Râmnecului Filaretu, cu banul Dumitrache Ghica, cari erau trimisi dinpreună cu mine până în lazaretul Tinisului pentru a indemnă pe mai susu arătătorul luminatului cocon, să se întorcă inapo, și cându nu voru vră, eu să mă duc până la Sibiu, să facu toate lucrările, dăr de voi pute de acolo să facu ca să-l trimită Nemti siliti, și cându nu va fi cu putință, atunci să mă duc la Vienna să-mi pui solia în lucrare. După ce ajunsem la lazaretu și mersem în Brasiov, episcopul, banul, și eu, facum multă silință spre a-l face să se întorcă, și nu intimpinăm lesnirea; prin generalul Aiholtz alu Brasiovului, ce-mi era bine cunoscut încă din răsmitia trecută, facu multă strădanie să-l iea, și intielesu insum că esise tréba din mâna lui.

La genarie 5 a veltului 82, purcesu la Sibiu, comandirul Ardélului ce era generalul Prais 'mi era érasu cunoscut, cumu și guvernatul Ardélului Brukentanu, facu toate cele ce se putură și cu acestia, și nu fuseră cu putință ca să mi se dea.

Deci la genarie 16, purcesu la Beciu încă cu un boer grecu pacharnicul Hurmuzache ce-lu trimisesu domnului acolo ca să mērgă inpreună cu mine, și cu toate că era o érnă forțe grea, însă în opt dila am ajunsu la Beciu. Cătile de solie se trimiseseră la cancelaria curții cu secretarul Raicovich.

A doua di merseu la principul Kaonitz ce era mare cangelariu alu curții. După ce mă intimpină cu multe çirimonii și cu multă cinste, 'mi dise, să fiu incredintat că s'au trimisu poruci la toti generali Ardélului ca să indenneze pe acesti doi principii să se întorcă inapo. După ce facu multiamita cea cuviincioasă și mă bucură că-ți intielesu că au priceput Nemti că nu este vre unu misteriu deosebitu la mijlocu, întrebându principul Kaonitz cându pohtescu să aibă audiență la împărățulu; eu vrându să-mi cautu tréba cu te-meii, răspunseu că mă rog să fie îngăduielă până va veni răspunsul dela Ardél, pentru ca să vedem, și de s'au intorsu principii în Valachia, la audiență să nu mai facu rugă-

ciune împăratului ci numai multiămită, ér de nu s'aũ intorsũ, atuncĩ sã-ĩ facũ si rugăciune. Priimi Kaonitz cererea mea, si dicēdu-mĩ cã eũ sciũ sã-mĩ cautũ trēba, mē luã de mână si esimũ in sala de asamblēe unde erã toti ambasadoriĩ curtilorũ adunati si cele mai strălucite dame din Vienna, făcũ cunoscentiã cu toti si mē intimpinarã cu libovũ si cu cinste, atãta incãtũ ambasadorulũ Şpaniei mē si pohti ca sã mergũ la balulũ ce vreã sã dea a dōua sērã elũ, dupã obiceiulũ ce aũ la carnavaluri. Până a nu sosi eũ la Beciũ, cu vreo dōuēdieci de zile mai nainte purcesese dela Beciũ in Italia marele-duca alũ Rosiei, Pavelũ, ce venise acoloa pentru logodna cumnate-siĩ ce am arētatũ mai susũ, si pentru o innoire aleantiĩ ce făcuse aceste dōuē curti, de care mē pliororisĩ pe largũ. Intr'acēstã sērã dar principiũ Kaonitz ce vreã sã-mĩ arate o blanã de samurũ si o tabachere cu berleanturi ce-ĩ dăruise granduca alũ Rosiei, gãsi pricinã cu a-mĩ lãudã blanele de samurũ cu care eram eũ inbrăcatũ, (cã-ci obicĩnuesc Evropeiĩ sã arate la aceste o simplicitã si la ômenĩ aceĩ ce-ĩ vėdũ ântãiu, si pe mine la acēstã asamblēe mē descinsese damele si de brãu, pentruca sã-mĩ vadia sialulũ); dupã lauda ce-mĩ făcũ principiũ blanelorũ mele, mē intrebã de ce pretiũ sunt samurii. 'I rēspunsei. 'Mĩ dise: sã-tĩ arētũ o blanã de samurũ ce miaũ dăruitũ mosceni-torulũ Rosiei, si mē rogũ sã mio pretiuesci. Aduse blana si o puse p'unũ biliardũ. Eũ in-tielesei pentru ce mio aratã si cumcã nu erã scoposulũ pretiuierea. 'I rēspunsei cumcã blanele de samurũ nici cãndũ este sóre nici cãndũ este nôpte nu se potũ pretiui bine; acēstã blanã însă, socotinduse loculũ dela care s'aũ datũ, si loculũ la care s'aũ datũ, nu are pretiũ, si eũ de o asiũ fi vėdiutũ si dioa, nu sunt destoinicũ ca sã o pretiuescũ. Cu acēstũ felũ de intrebãrũ si rēspunsuri am trecutũ acea nôpte până la unũ cēsũ dupã 12, si asiã m'am intorsũ la gazda mea.

A dōua di dũminecã amũ priimitũ cu ştafetã insciintiare dela Bucuresci cã s'aũ mazilitũ domnulũ Tierii-Rumãnesci Alexandru Ypsilantũ dupã cererea ce făcuse, si cumcã s'aũ făcutũ domnũ Nicolae Caragea tergimanulũ divanului împărătescũ, si Michalache Siutiulũ ce erã capichehaiã alũ tierii s'aũ făcutũ tergimanũ. Si mi se scrieã de cãtre mitropolitulũ tierii si de cãtre boeriĩ dela Bucuresci, cumcã de vreme ce sunt si eũ orânduitũ caimacamũ si mise coprinde numele in fermanulũ împărătescũ de cãinăcãmfe, sã lasũ tôte trebile acolo si sã viũ la Bucuresci cu ştafetã. Ântãiu am mersũ la conte Cobensel ce erã vice-cangelariũ, si dinpreunã cu dēnsulũ am mersũ la principiũ Kaonitz, si iamũ datũ acēstã vestire. Principiũ Kaonitz si m'aũ intreatũ cu mirare, pentru ce s'aũ mazilitũ domnulũ Alexandru vodã? aũ dór s'aũ turburatũ pórta pentru dosirea fiilorũ sei? Eũ si iam arētatũ cã pórta nu urmēzã sã se turbure, fiindũ-cã si de aũ dositũ, aũ dositũ la locũ prietinescũ, dela care cãndũ 'ĩ va cere, nu are nici unũ felũ de indoielã, cã vui si va luã, si am arētatũ cumcã pórta până acumũ in furmã nu scie de acēsta, numai principiũ Alexandru aflãnduse afarã din sinesiĩ pentru multa intristare sia cerutũ mazilia, si pórta i o aũ datũ cu multã musaadē; deci fiindũ-cã eũ sunt orânduitũ unũ logotenente alũ domneiĩ la regentiã, face trebuintã sã purcediũ. Miaũ disũ: cã nu pociũ sã purcegũ până nu voiũ luã audientiã dela împăratulũ; si indatã aũ făcutũ talhisũ in scrisũ la chesarulũ pricina, si eũ de acoloa m'am dusũ pela toti ambasadoriĩ de iam cheretisitũ cu bileteri, si intorcēndumē la gazdã sã prãndiescũ, aũ venitũ toti ambasadoriĩ la mine de m'aũ cheretisitũ cu bileteri. Monsiu Bretalin ambasadorulũ Franțeiĩ, ce erã unũ omũ cu unũ deosibitũ duchũ, in biletũ miaũ făcutũ si chemare ca sã mergũ in alũ treilea sērã si la balulũ seũ, socotindũ cã voiũ siedē la Beciũ, si-mĩ făceã mai multe çirimoniĩ decãtũ toti, pentru ca sã arate cu acēsta deosibitã schesis cãtre prēinnaltulũ devletũ, si eũ mē purtam cãtre dēnsulũ ca cu unũ Turcũ, si cercã mare plăcere. N'aũ tinutũ însă acestea multũ, cã peste trei cēsuri aũ esitũ talhisulũ buiurdisitũ dela împăratulũ cãtre siambelanulũ celũ mare, ca sã mē insciintieze sã mergũ a dōua di la curte sã-mĩ dea audientiã la 10 cēsuri.

Intr'acēstã sērã am mersũ la balulũ solului Şpaniei unde erã toti cei mari ai Beciului, până si archiduca Maxinlianũ fratele chesarului ce este acumũ electorũ alũ Coloniei.

A dōua di la diece cēsuri am mersũ la curte, si intrãndũ in curtea d'ântãiu cu carēta, cã-ci in curtea de a dōua numai familia împărătescã intrã, m'am datũ giosũ la scarã, si m'am suitũ intr'unũ foisorũ eu stãlpiĩ de marmuri ce-ĩ tinũ lei in spinare. Intr'acea curte

dintr'ăi curții nu se vedeà nici pasere, de câtă numai acei ce sunt orânduiți de a priimi audiență, de vreme ce guardia de ostasî este afară din curte. Am trecut într'o sală unde am găsit unu din guardia corpului cea nemțiască care si m'au întrebat de sunt eu boierul dela Valachia, si au cădiut înaintea mea, rămîndu-mi slugile aci. Am mai mers două sale până la usia divanului înpărătescî ce are tahtul, si acoloa găsind trei guardii din somatofylaci, un Némțiu, un Ungur, si un Léch, cu căiafeturile lor fiescesî-care, s'au întors guardia cea d'ântăiu la locul ei ce ținea puscă, si dintr'acești trei ce păziă aici cu sâbiile scose au cădiut Némțiul înaintea mea, si am trecut prin divanu ce se numesce sala de audiență. Acesta are un taht cu baldachin tot de aur lucrat, perdéoa ce se spenzură dela baltachin si ciosurile sunt tot de sîrmă si cu mîrgăritar frumos. Acastă sală de o parte are ferestre, si de o parte are ferestre de oglind. Dintr'acastă sală am trecut în alta ér cu taht mai mic de frînghe. Dintr'aceea am intrat într'o cameră mare unde păziă la usia gabinetului chesarului un dejur siambelan cu chee, care acesta eră si general, nea priimit cu cinste si nea pohtit cu ținimonie să asceptăm puținel până va dà veste înpăratului, si mergînd se întorse îngrab, că-cî înpăratul eră într'alt gabinet si mai înainte; ne spuse: Acum ese. N'apucă să sfîrșescă vorba si se sună un clopotiel si îndată se reped siambelanul si trase dela perdea un cios de fir si se ridică perdéoa si-mi făc semn să intru în casă. Intrînd la usiă vîdiu pe chesarul în mijlocul casii făr de capelă, în picere, si de loc călcînd doi pasi am ingenuchiat turcesce, si puind mi capul în pămînt, vrînd să-l aridic, m'am pomenit cu mîna chesarului la cap, dicîndu-mi că nu face trebuință de această ținimonie, si să mă aridic, si vrînd să-l sîrut mîna, au tras-o, si m'au cunoscut de cînd mă vîdiuse la 73 la Brasiöv, si îndată miau dis: «Sinior Vacarescule, dumnea-ta în Vienna cumă au fost cu putință a veni, aflîndu si conselier alu prințipatului?» Am răspuns cu multă smerenie, că «un prințip plin de jale si un prințip plin de intristăciune miau dat la crēmile lor în pumn, rugîndu-mi ca să le atuc si să le vîrs la picioarele sfîntei tale mării, si să pociu printr'astă vîrsare a lacrimelor lor să desiért din comorile cele nedesiértate ale milostivirii tale o clementiă spre a invesei acesti ochi cu vederea întorcerii acestor fii ai prințipului Ypsilanti în Valachia.» M'au întrebat «pentru ce pricină au dosit?» Am răspuns că «de se dà pentru vre un reu, reul nu este alt decăt multa indestulare si răsăfăciune.» M'au întrebat «de au duch, si ce cugetă?» Iam arătat că duchul iau îndemnat să facă acestă pornire, ér cugetul nu urmăz a fi alt de cât a se invrednici la mai multă indestulare de câtă aceea ce au avut în Valachia.» Mia răspuns că «aici acesta nu se dobăndesce asiă lesne, ci si cu slujbă multă si cu vreme prelungită», si-mi dîse «potă avē vreun venit alu lor deosibit de undeva?» 'I arăta că cine dosesce dela noi, este lege a pierde si cîte nemisicătore are.» 'Mi dîse, «si cumă au socotit că potă trăi aici; aici slugesc prințipi din Germania cu 20 florinti lăfă pe lună, dar trăsesc cu rendite dela casele lor.» Am răspuns că, «de ar fi putut sci acesta pôte n'ar fi făcută această îndrăsnela, ci rîvna ca să vadiă lucruri ce nu putea vedē cu voie, si tineretiele ia făcut a face această pornire care, deosebi de vîzută intristarea ce au adus părintilor, au pricinuit si o gîndită necinste patriei nōstre.» 'Mi răspuns că «au trimis porunc pela general Ardélului să-i indemeze a se întorče în țără.» Răspunsei că «este si rusinea si necinstea ce sosotesc că potă avē de se voră întorče, care numai cu îndemnare nu va lăsa să se întorcă de nu voră fi si siliti.» 'Mi dîse: «cînd 'i voi sili, atingă asylul înpăratiei.» Răspunsei, că «asylul tuturor înpăratilor este cinstea înpăratilor, si de tōta lumea este rîvnit asylul tuturor înpăratilor, pentru rifugiul si scăparea tuturor; însă asylul este asyl cînd se va socoti ca un asyl, si cînd i se vor păzi canónele si regulile lui; asylul se cuvine a-l dobăndi acei ce dosesc dela un mare reu, si peire, si primejdie, unil ca accia cînd lă voră află dela veri-ce înpăratie, atunci se cunosce cinstea si canónele asylului; ér cînd dosesce cineva dela bine, pentru a nu petrece bine, din nesciintă numai si fără nici o vină, si mai vîrtos pentru a pricini si altora reu, acela cînd nu se va întorče silit, atunci se ating canónele asylului, că-cî este lucrul inpotriva lor, si asylul pentru a-si păzi însusirea lui, insusit se silesce din canónele

•lui, să siléscă întórcerea aceluia. Mia disú: «Bravo, dumnea-ta 'mî grăiesci cu duchú si •cu dreptate, dar cum pociú să facú totú trupulú ostásiescú să o scie acésta?». Am disú că •a fi totú trupulú ostásiescú indisiplinatú si pedepsitú, este destulú a sci, fără de a întrebá, •că sfânta ta mărire nu face lucrulú in potriua nici a asylului nici a cinstei inpératesci, si am mai disú: «Prè-milostive inpératel eú sciú că neindestularea elogventiei mele nu póte •trage milostivirea inpératescii tale mării asupra acestií priciní, a cária nenorocirea si vina •de a nu se sêvîrsi după cererea soliei mele, nu este alta de câtú vêrsta mea, că-cl aflân- •dumê celú mai ténêrú in adunarea consiliului Valachiei, neputintia vêrstei si bêtrânetielorú, •nu aú sloboditú să vie vreunulú din cei mai bêtrâni, si in vêrstă si in sciintiă, ca să póta •pricinui cu inlesnire acéstă facere de bine la o obsce, si pe lângă ostenéla ce cu multă cin- •ste si slavă a mea am făcutú până a veni, 'mî pierdiú si puçina reputatie si ypolipsis dela •totú prinçipatulú Valachiei, unde pe lângă intristarea ce am din pricina acestií întêmplări, •mi se mai grămădesce si alta, cu a nu mē fi pututú arêta destoinicú a o sêvîrsi, si a nu •fi fostú vrednicú să dobândescú dreptatea, nici dela insusí dreptatea ce esci inpérătia ta.» De o dată puindusí mânia in pieptú, miaú disú: «'Tî făgăduiescú pe inpérátésca mea pa- •rolă, că nici in tierile mele, nici in slujba mea, nuí voiú tinē, si 'I voiú întórce in Turchia, •fără de altú, numai trebuie să-í aducú ântâiú aici, ca să le sigurefsescú buna petrécere; •ci nu grigi, si te multiămesci cu acésta?» mă întrebă. Iam răspunsú ingenuchindú. «că •fórtē mē multiămescú, că-cl acésta este si mai inpérátésca faptă, că-cl este plină de iubire •de omenire.» M'aú cheretisitú de căimăcámie, si m'aú întreatú pentru mazilíe. miaú făcutú multe întrebări, de Çiarigradú, de Valachia, de obiceiuri si altele, tîindune dóuê césuri si mai bine; si răspundiéndú la tóte după cuviintiă, iam spusú că mē rogú să aibú voie să purcediú că-cl nē grăbescú, si m'am rugatú să aibú indoite pasioporturi, si de drumulú Si- •biului si de drumulú Timisvarului. Le veí avē, miaú disú. Si mai stândú puçintelú, neaú disú: «Vē urezú bună călétorie,» si noi făcendú multiămita cu ingenuchiarea, s'aú trasú la ga- •binetú, si asiá amú esitú din lăuntru, că-cl nu póte esí nimeni dela audientia din gabinetú până nu se trage insusí ântâiú.

După ce am esitú din lăuntru, am mersú la gazdă, si la masă încă aflândumē, aú veni- •nitú unú cancelistú dela cancelaria curtií, si miaú adusú dóuê pasioporturi precumú cerusem la inpératulú, si deosibitá poruncă către generalu Zetfisú, comandirulú Timisvarului, cu po- •runcă ca, de voiú merge dela Timisvarú (*locú albú*) să-mí dea diece husari cu cal de póste inpérá- •tesci, să mē aducă până la hotarú. Si asiá sculândumē dela masă, am mai siediutú până aú in- •noptatú, si séra la siése césuri nemtiesci am esitú din Vienna, si am venitú la poštea dela Fisiementú si acoloa am dormitú.

Patru díle am siediutú in Beciú numai, si purcegéndú am sositú la Timisvarú, si de acoloa, sciindú turburarea ce aú serhaturile fără cuvêntú, si chibzuindumē că se vorú fi in- •sciintiátú si de mergerea mea la Beciú, si de asiú fi mersú pela Mehedia cu husarií ce-mí orânduiserá pentru paza drumului si pentru cinste, puteá să se facă svonú pela cafenele, că m'am dusú să aducú catane, ér nu pe fiií domnului, si ca să nu mai daú pricină de turbu- •rare tierii, am lăsatú acelú drumú ce-mí erá mai îndemână si mai aprópe să intru in tieră, si am venitú pela Sibiiú.

Aici sosindú am găsitú pe domnulú Ypsilantú purcesú la Giurgiu, si eú rămâindú aici ca unú caimacamú, am insciintiátú de tóte mării sale cu spatarulú Mavrocordatú ce pentru acésta 'lú lăsase aici. Decí după patru luni, aú purcesú si beizadelele dela Beciú ca curi- •erií, si aú mersú la Çiarigradú pela Beligradú.

După pasci aú venitú si domnulú Nicolae Caragea, care m'aú orânduítú érási in dre- •gétoria spátăriei in alú doilea rândú, si după siepte luni din voia lui Dumnedieú întêmplân- •duse mórte si cei de a dóua soçie al mele, miaú datú intru a treia căsătorie pe ^{1783,} ^{Michail vodá} ^{Sutlu.} a cincilea fiică a mării sale, la vélétu 1783.

Inpérătia Rosiei dândusí nizamú politicescilorú otcármuirí celorú cuviincióse după cur- •gerea vremii aú adusú cu atáta întielepciune lucrulú, încátú insusí Siachinú-Gherei hanulú tátărescú prostinduse de háníe, aú inchinatú Crímulú si tótă stăpânirea la inpérătia Rosiei cu zapisú si cu tractatú, si elú s'aú trasú in tierile rosesci, orânduindú inpérátésca locú de

a sîedè, si făcènduî lèfă pe anù cîte 120,000 de ruble. Aù făcutù pe prîncîpulù Potemkin gubernatù Crîmuluî si tierîi tătărăscî, dându acestîi crăi si numirea cea vechîă Tavrica Chersonisos, aù intratù si ostile rosescl într'acéstă crăie, si aù luat'o in stăpânire. Solulù moschicescù din Çiarigradù aù arètatù la prè-puternica înpèrătîe curgerea pricinîi. Aù făcutù si solulù chesaricescù provlimă cumcă face trebuîntiă a se îndreptă hotarele nemtiescl că sunt strâmbe, cerèndù Rusiava si o bucată din Bosna dela apa Una, si diafendesi si cere-rile rusescl. Rusiî aù adusù o óste grea in Crîmù, si Nemtiî aù coboritù alta in tiéra ungurèscă de giosù spre pârtilè Varadinuluî si spre apa Tisiî, maresialuluî Laudonù se orânduise ca să vie la Varadinulù celù mare. Insusiî imperatorulù Iosifù aù venitù pela tóte aceste hotare, până si ale Ardéluluî ale tieriîi nòstre, ca să vadiă aceste gătîrî. Vezirù într'aceea vreme eră Halilù Hamidù-pasia, omù fórte procopsitù, ce slugise si multă vreme la calemulù divanuluî înpèrătescù, si dela care divanù-chiatibî, încă aflându-se si chiatibù alù tieriîi nòstre lângă capichehaele, am invètiatù si eù sarfu, la vélétu 64 in Çiarigradù. Acestă despre o parte, de locù aù poruncitù ca să se facă gătîrî de rèsboiù, însă in taină. Trei cererî aù făcutu atunci la socru-mieù Neculae vodă: să facă gătîre de podù la Brăila, să gătèscă o sumă mare de zaherea de făină la Silistra, si să facă o mie de ostasi Turci lângă măriă sa, si cîte trele să se facă in taină, si cu acestea cîte trele m'am încarcătù eù, si leam gătîtù fără de a nu sci nici vistieria măcarù. De cîndù mē aflam vistierî in alù patruea rîndù la 76 făcusem podù la Ismailù, si aveam catastichù de cheresteóea ce trebue, si de locù amù si gătîtù cheresteóea tumbazilorù, si am făcut'o teslimù la Brăilă cu riza-pazar, si cu numirî cumcă taiù cherestea pentru trebuîntia unîi case ce are să facă vodă la Çiarigradù. Zaheréoa am cumpèrat'o din tiéra turcèscă si am măcinat'o la Silistra. O mie de Turci iam făcutù prin marifetulù besilegilorù după la judeçie, fiindù-că mē aflam spatari, cariî fiindù presăratî in tótă tiéra, si lèfa li se dà dela cămară prin marifetulù mieù, nu eră vèdiutî. Despre altă parte, mai susù numitulù vezirù aù făcutù si multe mesifereturi, si in cea după urmă vèdièndù că a face rèsboiù prèinnaltulù devletù neaflându-se gata de rèsboiù, cu două înpèrătîi asià mari, carele àntaiù se gătiseră de rèsboiù, apoi făcuseră aceste propunerî la pórtă, si mai vèrtosù că vèdiuse ce se întèmplase in rèsmiritia trecută, s'aù găsîtù cu cale ca să nu se facă rèsboiù, ci să facă cererile amèndurorù puterilorù, si după acéstă, fiindù-că vedeà pe Rusi si pe Nemti si pe Françezî legatî in aliantia, aù hotărîtù ca să alerge la puterile luterane si reformate, adecă la Englezî, la Olandezî, la Prusienî, la Danimarchezî, si la Sfetî, si să facă cu acestea o aleantia àntaiù, si despre alta să facă din vreme gătîre de rèsboiù, si asià in urmă să pornèscă rèsboiù devletulù, si să isbîndèscă după scoposulù ce aveà. Acestù sfatù aù plăcutù la obsece, că-cl într'aceea di aù tinutù mesiferetulù mai multù decătù siése césuri, fiindù de faciă totî ulemalîi, totî pasiî, totî ogiaghèniî, si ogiacliî, ci dar la vélétulù 84 Genarie s'aù făcutù alte tractaturî pentru Crîmù si alte cererî cu Rusiî, pentru loculù dela Bosna si Rusiava cu Nemtiî, si s'aù înpaciuitù lucrurile iscălînduse tractaturile. Incă dela 83 Avgustù venise domnù aici Michailù vodă Siutiulù, si după acestù tractatù ce s'aù sèvrîsitù la 84, Genarie, dedese prè-puternica înpèrătîe si Tieriî-Rumânescî unù deosibitù hatisierifù cu mai multe privelegiî decătù acelu ce aù datù le 75, care aù sositù aici la Fevruarie. Intiepleptulù vezirù după ce leaù făcutù acestea, de locù aù începutù a lucrà dizeniu celù mare ce am arètatù mai susù, că-cl Englezîi eră mächnitî într'ascunsù cu Rosiă, pentru ajutorulù ce făcuse Françiei, din pricina a căruia cu neutralité armée pierduse nouè coloniî la America. Prusienîi eră mächnitî pentru aleantia ce făcuse Rosia cu chesarulù. Sfetîi èrăsi nu potù vedè cu ochî bunî atâtea eparchiî, cumù Livonia, Ingria, Filandria, si altele trecute in stăpânirea Rusilorù. Olandezîi èrăsi aveà pricinî cu chesarulù, ci dar baronù Enslie solulù Englezuluî ce eră in Çiarigradù nu găsi greotade de a face lucrare prin solîi acestorù puteri ce eră in Çiarigradù ca să aducă scoposulù la sèvrîsire. Despre altă parte, intiepleptulù vezirù începù a face si celèlalte gătîrî. Dela Iunie 2, a vélétuluî 84, mē făcuse domnulù Michailù vodă èrăsi vistierù intru alù cincilea rîndù, cîndù la Septemvrie venî fermanù ca să tăiemù cherestea de podù peste Dunăre de isnóvă care să o ducemù la Silistra, si să trimitemù zaherea de trei feluri la patru serhaturî, la Nicopoli, la Ruscincù, la Silistra, si la Brăilă, care leam si gătîtù fără zăbavă. Ne orânduise-mù să facemù si din Tiéra-Rumânescă si o corabie de armadă preçumù

mai făcusemă si la 76. Se orânduî si serascheră la Ismailă Siachină Ali-pasia. Tóte acestea se lucrără de mai susă-dîsulă veziră, care si desfăimănduse de unîl altîl si mai vîrtosă de căpitană-pasia ce aveă multă putere pentru tractatulă ce făcuse, i se luă pecetea si pe-
ste puține dîle si capulă. Siachină Ali-pasia dela Ismailă se făcă veziră, si merse la Iunie
în Ćiarigradă, nu se făcă însă pentruca să rămăie, ci pentruca să se facă innainte-mergă-
toră la vezaretă lui Isufă-pasia. Isufă-pasia fusese haznadară căpitană-pasiă, apoi 'lă fă-
cuse capigi-basiă si capichehaiă, apoi 'lă făcuse Mora-valesi, de unde si la vîlétulă 86 Fe-
vruarie se făcă veziră, si Siachină Ali-pasia se trimise éráşî la Ismailă.

Căpitană-pasia după acésta aŭ vrută să mai facă ună ciraclică, mai vîrtosă găsină
iuprilegire de vreme, că-cî eră trebuință ca să mîrgă la Misiră cu armadă, pentruca să
suppe zorbalele ce se ridicaseră acolo. Decî făcă cerere ca pe dragomanulă armadei să-lă
facă domnă Tierî-Rumănescă. Acesta de felulă lui eră ostrovénă, dela ostrovulă, ^{1786,}
Paros, si se numiă Nicolae Mavrogheni, si se aflase slugindă la altă dragomană ^{Nicolae vodă}
aî armadei mai din nainte vreme. Dóuă lucruri se pricinuiă cu acésta de stricăciunea tierîi,
unulă că-cî din dragomană ală căpitană-pasiă nicî odată n'aŭ stătută a se face domnă, nicî în
Valachia nicî în Moldavia, ci d'abiă am vîdiută a se face boeră, si încă boeră în dregăto-
rie mică ca agathomagică, mai vîrtosă că eŭ am vîdiută si vechilă de tergimană ală diva-
nului împărătesc, care aŭ făcută si rechiapă la împăratulă, să iea în urmă boerie în Tiéra-
Rumănescă ca Scarlată Caragea; a dóua, că acesta nu eră ună omă crescută la Feneră ca
să scie orănduelile Fenerulă încă, saŭ ale prē-innaltei portă, unde rămăneă să scie de aceste
tierî, si de obiceiurile năstre, cāndă nicî a gîăl grecesce saŭ turcesce bine nu sciă. rumă-
nesce nu eră în viétia lui cu putință ca să invetie, omă prostă si la fire si la gāndire si la
simtire, 'lă făcă însă domnă cu mirarea a tuturoră, la Martie 26, a vîlétulă 86, si veni pen-
tru pécatele si peirea tierîi la sfîrsitulă lui Maie aici. Căpitană-pasia că catatrexisse pe vezi-
rulă Hali-pasia, cu pricină că aŭ iscălită tractatulă, dar în adevără elă aveă altă pismă si
patimă asupra lui, de vreme ce căpitană-pasia nu pothiă nicî într'ună chipă a se face răsboiă
cu puterile ce s'aŭ arătătă mai susă. Dreptă-aceea purcesse cu armada la Misiră. Isufă-
pasia lucră diseniulă celă începută de Hali-pasia prin baronă Enslie. Mavrogheni sosindă în
tiéra dete pricină tuturoră a rămăne incremenită după ce l'aŭ vîdiută ictromă saŭ poznă a
firi a semēnă. Ce să povestescă faptele si lucrările acestuia, fiindumă si rusine să le ietă
în condeiă! De aceea si le lasă la cei ce scriă analele domniloră ca să facă acéstă ostenelă
după datoria la care s'aŭ suppusă. La vîlétă 87, Genarie, mă făcuse vistieră din dvornečă,
Mavrogheni, si în grabă vîdiuă dóuă treî fermanuri împărătesc, unulă ca să trimitemă sumă
multă de zaherea la ambarăle Sacsiei, altulă ca să trimitemă salahoră si cherestea la Oză,
altulă ca să trimitemă cară, salahoră, si cherestea la Ismailă, cu carele mă încārcasem eŭ
după datoria dregătoriei a le sêvîrsi. Nu după multe dîle vîdiuă încă ună fermană ce ni se
trimesese dela Ismailă, prin care făcēă împărăția serascheră pe Ali-pasia peste 100,000 dé
óste, si scrieă ca în vreme ce împărăția 'lă socotesce ca ună dubună, 'i porunciă să privescă
misicările veciniloră, si despre o parte să le insciintieze împărăției, despre altă parte să facă
si elă misicări neintrebate, decî îndată zugrăvîlă răsboiulă în inima mea.

Intr'acéstă vreme Siachină-Gherei ce se odichniă în Rosia, se stenohorisise acolo, si ce-
ruse voie dela prē-puternica împărăție, nu sciă cu ce îndrăsnelă si nêdejde, ca să fie priimită
în tierile turcesc, si i se dete, care si după ce aŭ esită în Bugiacă, aŭ începută a dîce că
este tiéra lui, si a face si alte misicări necuviincioase. Decî trimitiendă împărăția 'lă silă a
trece la Silistra mai în grabă, si de acolo 'lă trimise la ostrovulă Rodos, unde peste puçină
'lă si omorî. Împărătesa Rosieî nu sciă pentru care trebuință venise la Crimă, póte ca să
vadiă tiéra cea nouă ce dobândise; la acéstă plimbare merse si imperatorulă Iosifă; si celă mai
ciudată lucrulă că mersese si solulă Françiei celă ce eră în Ćiarigradă, la Crimă. Tóte a-
ceste pricină ciudate, turburără inimile Turciloră. Prinçipulă Potemkin făcēă cereri de a
comerçii si de tractatură nouă. Decî Turciă începură a face cerere ca să părăsescă Muscali
Crimulă, si să se dea Tătariloră, si altele; la acestea neputendă solulă moschicesc să răs-
pundiă, fū aridicată la edicule la Avgustă 5 a acestui vîlétă, si după fetfoa legi se pro-
poveduă răsboiă asupra Muscaliloră, si se porunciă pasiă dela Oză ca să lovescă Călburunulă

si să intre in Crimă, si intr'acea toamnă de un-spre-diece ori au năvălit. Sovarov generalul însă ce era la Călburun, măcară avea pușină oște, dar s'a diafendefsit cu multă vitejie ocrotind cetatea, si suferind multe răni pe trupul său. Pre-innaltul devletău au orânduit serascheri pe la toate serhaturile, au făcut si hanu la Cuban care să ia Crimul. Împărătesa Rosie au orânduit două armii, o armie suptă comanda feldmaresialului Petru Romantzov care avea de a intra in Moldavia, si a coprinde Dunărea, altă armadă suptă obla-duirea feldmaresialului principului Potemkin, care era de a face războie in părțile Oziei, si în părțile Cubanului, au orânduit si o armadă pe Marea-Năgră.

Eu vedind că s'au început război ca acesta, si oblăduitorii țării noastre este Mayrogheni, m'am prostiut de dregătoria ce aveam, pentru ca să nu fiu amestecat in faptele mai sus numitului, fiind de totu netrebnice; au intrat într-o idee ca să se facă serascheri, si acesta de a o catorthosi, au găsit mijloc ca să stringă oște turcescă cu lăfa. Două interese socothia să aibă dintr'acesta, unul cinstea, ca să se dică că cu plată dela dănsul tine oște devletului, si altul ca suptă această numire să prade si să jefuiască țiera, de vreme ce totă oștea care tine cu plată, nu era decât cinci sieșe mi de omeni, si atât la devletău cât si aici arăta că are 20,000 de oște, si pe această analogie făcea luările si jafurile. Două lucruri rele au pricinuit devletului, unul (că propoveduind in totă țiera turcescă că el plătesce câte diece lei la un călăretiu pe lună, si câte siepte la un pedestrasiu, Turcii ce datoră legii si fetfaoa 'i supunea ca cu cheltuiela lor să meargă la oște, audind de lăfa lui Mavrogheni, nu mergea la ordia împărătescă si la serhatură, ci alerga aici; aici era numai numele de oște multă, er plata er pe oște pușină, acesta ca să nu dea falie, o otcărma cu acest mijloc, priimia pe căți Turci venia, si le orânduia tainuri, că-cl nu le da cu vreo plată, ci cu jafuri, si urmă acesta până er aproape să se sfiriescă luna, si atunci pe care vrea să isgonască, 'i tăia tainul ca să fugă si să nu ascepte vremea lefi), er altul, că cu numirea leilor cumcă da la 20,000 de oște din punga lui, si cu tainurile ce le hrăpia dela țiera cu jaf si nu cu plată, prăpădia memlechetul împăratului. In multe rânduri iam arătat aceste stricăciuni ce le pricinuia, si la devletău, si la țiera, dar ce să dicu, si cui să dicu. El vedind că vezirul are rivă să aridice război după totă dreptatea, si ne mai socotind cele ce se cuvenia, si cele de care er tribuintia, si se află lipsite, făcea toate mistăcările ca să grabască pornirea războiului. Zaherelile si chereselile ce se dedese intr'acest an din țieră, care poruncise împărăția să le plătescă din haraciul țierii, el lea făcut teberu, si au disu că le dăruiesc împărăției, ca cum împărăția când ar fi vrut să le ia din țieră fără plată nu ar fi putut, si ca cum nu ar fi fost țiera a împăratului, dar el arăta că le platesc când si dobândia dintr'acestea. Insumi l'am vedind să scrie un tacirul la devlet prin care arăta, că Nemții nu numai n'au aleantia cu Rusii, ci dicea că le sunt si vrăjmasi; insus el mia arătat tacirul acesta când l'au sciea, l'am întrebat, si ce vrăjmasie au? mia răspuns că nu voescu Nemții să dea titlu de imperatriță împărătesei Rosie. Audit poznă de răspuns, cititorilor. Atunci ne mai dicend altu, iam răspuns că aleantia Nemților cu Muscalii o scie devletul dela 80, si dela tractatul de 84, insus chesarul prin solul său la Çiarigadu au arătat-o pre-innaltei porți acesta; estimp au mersu chesarul érași la Crimă, si pot să mai dici că n'au aleantia? la acestu tacir n'ar să-ti facă altu răspuns pre-innaltul devletău decât să-ti ia capul cu pricinuire că-ti bat jocu. Nu scii tu, mia disu, acesta este adevărul. Si adevărat, eu n'am sciut, că de unde socothiam că voi vedea răspunsul ce am disu, am vedind că-l vine răspuns cu aferin si cu slugă credinciosă.

La Genarie a veltului 88, au aridicat Nemții război asupra porții pentru Muscali, si generalul dela hotară, au insciintiat pe pasii după la hotară pentru acesta, apoi solul au arătat la Çiarigadu, si lui Mavrogheni ia venit carte dela generalul Sibiului, de propoveduirea războiului; dar până a nu veni această carte 'i veni o caimă dela Melechi-pasia ce er Vidin-valesi, prin care l'au insciintia de războiul Nemților. La Fevruarie 2 eră când m'au chemat pe mine si miau arătat-o, mergend l'am găsit muscânduși barba, si m'au dise: vediu'tai Nemții a aridicat război, bine m'au dicea tu, si acum ce să faci? iam disu: nu te teme, că împărăția de tear fi crediut de atunci te omoria cum tiam disu eu, ci acesta

o sciea si crediementu nu tiau datu; numai dela innaltimea ta, inperatia nu cere slujba ca acesta de cele gandite, ci numai slujba de cele vedute; parasescite insa de acestea si cere la devlet sa trimitia unu serascheru sa pazeasca tierra de vrajmasi si noi sa-lu hranim cu zaharele dupa datorie, ca asi se cuvine, si innaltimea ta fi incarcatu cu slujbele devletului si cu trebile tierii, er trebile resboiului sa fie asupra celui serascheru. Nu putea sa-mi dea ascultare, ca-ci cu acestu mijlocu i se aridica tota treba jafurilor din mana. Asia vediendu si neputendu sa-lu mai suferu, si mai vertosu temendum ca sa numi arunce vro napaste, precum a aruncatu la multi nevinovati ca sa-i jefuiesca, si la multi pe care-lavea pizma, ca-ci i surguni cu cartea lui la cetatea Giurgiului, iam aratau ca eu nu pociu intr'aceste vremi ca sa siediu aici in tierra, temendum de cele in potrivă, si am cerutu ca sa-mi dea voie sa mergu la Ciarigradu cu casa mea mai vertosu ca sofia-mea era si ciarigradencă. Elu si pohthia sa lipsescu de aici, dar nu voia sa mergu la Ciarigradu, unde mi facu provliza ca sa me ducă peste Dunare la unu serhatu de o cam data (asia mi dicea) pentru ca sa nu cera si altii sa merga la Ciarigradu vediendum pe mine, si-mi fagadu ca de acolo ori candu voi vrea sa-mi trimitiu casa la Ciarigradu, o va trimite cu cheltuiela lui, si eu sa viu langa densulu. Eu si ce me multiamiam sa lipsescu odata de a-lu mai vede, si sa mergu unde me voi duce, am alesu Nicopoi, numai ca-ci sciam mintea si intiepciunea lui Selimu-aga Varnali-zade. Se mai afla trimisi acolo zalogu trei boeri, Iannache dvorneculu Moruzu, Scarlatu logofetulu Ghica, si Tudorache paharneculu Iuliano. Cu mergerea mea au mai trimisi Mavrogheni si alti boeri, pe banulu Nicolae Brancovenulu, pe Dumitrascu dvorneculu Racovitiu, pe Manolache dvorneculu Cretulesculu, pe Costache Ghica logofetulu, pe Dumitrache Falcoianulu clucerulu, si pe stolneculu Alexandru Farfara. Doue lucruri cugetase Mavrogheni, pentru trimiterea acestor boeri, unul (ca sa arate la porta candu va fi inprilegire de vreme, ca acesti boeri au avutu corispondenti cu Nemti si cu Muscalii mai innainte, si pentru ca sa mi aduca in tierra intru aceste vremi de aceea iau trimisu zalogu acolo) si altulu ca de va vrea sa intorca in tierra, vre unul dintr'acestia, sa-lu intorca cu multa luare de bani, precum au si facutu in urma dvorneculu Grecianu, caruia i trimisese sofia la Nicopoe, si pentru ca sa o aduca indertu dupa rugaciunea sa, iau luat rusfetu tl: 10,000. Eu am cerutu in multe randuri ca sa-mi dea voie sa-mi trimitiu sofia la Ciarigradu precum mi fagaduise, insa n'a fostu cu putintia, socotindu ca voi merge si eu impreuna, ca-ci pe mine singuru m'au chematu de multe ori la Bucuresti, fara de a-mi cere bani, fiindu ca avea ypolipsis la mine; eu insa despre o parte vediendu dragostea intru care me avea Selimu-pasia, care fiindu omu de felu din Nicopoli, si aflanduse capigi-basia si aianu, si procopsitu si intieptu, i dedese inperatia trei tuiuri, aflandune noi in Nicopoe, si-lu facuse muhafizu Nicopoi si Culi, despre alta parte ne putendu suferi sa mai vediu pe Mavrogheni, n'am vrutu sa viu, ci am siediu acoale dela Martie pana la Octomyrie.

La Martie deci, a acestu velutu, dupa ce aridicaseră si Nemti resboiu asupra devletului, au esitu Isufu-pasia cu sangiaculu din Ciarigradu la Odriiu. Muscalii cu tote ca avea aleanti cu Nemti, ca-ci Nemti aridicaseră si resboiu pentru densii, feldmaresialulu Romantzov insa hraniă o mare uriciune asupra Nemtilor, inca din ceilalta resmiritia, pentru ca-ci se dicea ca-lu desfaimaseră Nemti atunci. Deci acum mai multu grigia ca sa joce pe Nemti, si sa-i aduca in stare de a pierde resboiele si a remane biruit, decatu sa facă insusi isbanda si sa fie purtatoru de biruintia asupra Turcilor, ca-ci de navalia din vreme dela Martie cu ordia, si cu comanda sa, nu numai tota Dunarea ar fi luat'o in stapaniresi, slobodindu forte puține tunuri, ci si peste Dunare ar fi trecut, cu inlesnire, de vreme ce Turcii nu avea gătire de oste din vreme nici de haznele, ca-ci pe Isufu-pasia, stanjinindulu inperatulu a nu deschide resboiulu, aratandu ca nu are haznele, ia raspunsu ca se multiamesce sa-i dea acei bani ce dicea insusi vezirulu ca se afla gata, care am auditu ca ar fi fostu numai 17,000 de pungi, si s'au fagaduitu vezirulu ca ce va mai trebui va iconomisi elu de a-i gasi de aiurea; acesta insusi Hechinu-basia alu inperatulu miau spus'o, aflandum la Rodos, si acestu Hechinu-basia dupa morteia lui sultanu Hamidu, facenduse Miziru-molasi au trecut pela Rodos, si acolo siedindu trei zile, miau spusu acesta ca au audit'o din gura inperatulu, cu trei zile pana a nu muri, si mi

dicea că se tânguia împăratul împotriva vezirului cu aceste vorbe: miau făgăduit, dicea, că cu 17,000 de pungi ce se află atunci în hazinele numai, are să facă acest război, și de atunci până acum, iam trimis trei haznele întregi, și după ce nu numai n'au făcut biruință, au pierdut și locuri, și acum e 'mi, cere bani. Și-mi spune Hechinubasia, că o săptămână de ar fi mai trăit împăratul Hamid, ar fi aridat viața vezirului. S'au vădit însă peste puțin după ce s'au aridat războiul, că și moneda s'au micșorat cu multă pagubă a opșii.

Ordia împărătească dar sosind la Odrii, și vădiind că Muscalii nici se pomenesc nici se arată, nici la Hotin nici la Bender, au lăsat treaba Muscalilor, asupra serascherului dela Oz, de Bender, dela Hotin, și Ismail, și ordia cu totu devletul au purces spre Beligrad, și mergând până la Nisiu, și vădiind că nu era înlesnire să meargă la Beligrad, de vreme ce Sârbii, indemnati de Nemți, esiseră din hotarele supunerii către Turci, și era dela Nisiu până la Beligrad totu aridat în picere cu împotrivire. Cu multă întiepleciune Isufu-pasia vezirul, au lăsat serascherul la Nisiu, pe Feizi Suleiman-pasia Rumeli-valesi, și au mers cu ordia la Dii, cu chibzure ca să aducă războiul în țările vrăjmasilor, unde și de va fi purtător de biruință, lesne va supune pe Sârbi. La Dii sosind dar, aflând și înlesnirea de a avea zaharele cu Dunărea, au năvălit pe la Mehedia cu multă ciudirea opșii, pentru că sunt locurile strimte și primejdioase, bătut pe Nemți la Mehedia, și merse vezirul cu oștea până la Caransebeș. Nemții și pentru ajutorul Rusilor, orându-iseră pe principul Saxcuburg, cu 30,000 de oște ca să se afle lângă Muscali, dedese și comanda ordiei cei mari asupra maresialului Lasu, și la această comandă se află și imperatorul Iosif, spre părțile Sclavoniei se orânduise principul Lichtenstain. Însă rămând Nemții bătuti și la Caransebeș, la o batalie la care fiind și împăratul trăgându-se spre Timișvar s'au bolnăvit foarte reu. Această isbândă a Turcilor au pricinuit, și multă îndrăznélă ostilor othomănesci, și multă înfricosiare ostilor chesaricesci, care rămând biruite și la Beligrad, intrară Turcii pe de toate părțile în banatul Timișvarului, și pricinuiră multă robie și prăpădenie. Deci vezirul se întorse ca să erzeze la Ruscii. Chesarul bolnăvind și rămând cu olentă, peste un an de zile și muri; atunci însă după ce au sosit la Beciu, au orânduit alți comandiri pentru anul viitor, în părțile Sclavoniei pe maresialul Laudon, și în părțile Ungariei pe maresialul Hadici.

Acestea urmânduse într'această vară a vîlétului 88 în părțile hotarilor nemtiesci, principul Cuburg socotind că va avea ajutorul Rusilor, trimise un general și călcă Iasi, și luă pe domnul Ypsilanti prigionier și totă boerimea moldovenescă. Hanul ce se află în Bugiac și cu ostile turcesci merse asupra Iasilor, deci se traseră Nemții din Iasi érași înnapoi. Pre-înaltul devlet făcu domn Moldovei pe Manuil vodă încă dela Sofia mergând spre Beligrad, care trecând pe la Nicopoe, și pe la București, au mers la Iasi. După această Nemții făcură Hotinul muhaseră multă vreme, atunci sosi și oște dela Romantzov, și deteră Turcii Hotinul, și asiă lăsându-l Muscalii în stăpânirea Nemților, merșeră la Iasi, și isgoniră pe domnul și pe hanul de acolo, cari se traseră în Bugiac și la Galati; atîta isbândă au făcut feldmaresialul Romantzov într'acest an. Ér principul Potemkin ce avea comanda Crimului, luând însciintare de acestea hotări să facă Ozia muhaseră, pe care în dioa de Sfete-Nicolae o și luă cu iurusii.

Noi ce ne aflăm la Nicopoe fără de protecția lui Selim-pasia, că-ți 'lu trimisese împărăția la Bender, într'unu serhat lipsit de toate cele trebuincioase, și ca cum eram închis, că-ți nu eram slobodi să mergem aiurea, și nu numai nu ne aflăm atunci în vre o vină, ci unii din noi aveam și merit la devlet după credința cu care neam purtat în ceealtă răsmiriță, mai vîrtos eu. că aveam de atunci fermanuri și multe buiurthuri arătătoare de acesta, intru care se coprindea, arătarea credinței și altor boeri; am trimis un arzohal cu unul din boeri la pre-înaltul devlet intru care făceam rugăciune ca să avem voie să mergem în Memalichi Mahrusé, la un loc cum este Odriul, unde să putem a ne înlesni petrecerea vieții. Acest arzohal după ce l'au luat vezirul, neau trimis răspuns să stăm acolo până ce va face hotarire. După ce au sosit la Ruscii, viind la București, și pîrînd Mavrogheni cu multe pîrî mincinoase, dînd și la haznea o sumă de

banî aû pututû face ca să se trimită fermanû cu unû ciauxiû inpërătescû, si să iea si pe siése din noi să-l ducă la Rodos surgunû, si asiă lăsândune familiile la Nicopoe, la sfîrșitulû lui Noemvrie amû purcesû după poruncă si amû mersû la Rodos. Intr'acestû felû aû cursû lucrurile intr'acastă érnă, până la Martie a vélétului 89, cândû bolnăvinduse inpërátulû, in fôrte puține dîle aû trecutû in ceealaltă lume, inpërătîndû anî 16, si lăsândû răsboiulû des-chisû.

INPERATIA LUI SULTANU SELIMU III.

care inpërătîesce si astădî cu multă intielepciune.

La Rodos eramû acufundatî in multă intristare, (si nu pentru noi, că-cl noi ^{Selimû III. 28.} si pe unde amû trecutû, si acolo amû fostû priimitî cu multă peripiisis si cinstel de totî cei mari, ci pentru familiile nôstre, ce nu numaî eră depărtate de noi, ci le lăsa-semû si intr'unû serhatû ca Nicopoli, fără de nici o protecție omenescă) cândû amû luatû buna vestire că prè-puterniculû sultanû Selimû, fiulû intieleptulû Mustafă, chematû fiindû de caimacamû după nobetulû saltanatului aû trecutû in tahtû la Martie a létului 1789 si 1203, care si pe vezirulû Isufû-pasia peste puçinû scotiëndulû din vezaretû, l'a orânduitû serascherû la Diiû, făcëndû vezirû pe Hasanû-pasia serascherulû; pe Gezaerli Hasanû pasia ce 15 anî stătuse căpitanû-pasia, éráșî 'lû scôse, si-lû făcû serascherû la Ismailû, si se urmă răsboiulû intr'acestû anû, se aridicaseră si Șfetîi cu răsboiû asupra Rusilorû, si le pricinuiă multă stânjinire de isbândă asupra Turcilorû, se inpotriviă si Lesîi cu multe supărări asupra Muscalilorû, cu tôte acestea până acumû semênă răsboiulû rosescû a fi defensivû. Prinçipulû Cuburgû acceptă, ca unitû cu Rusiî să lovescă ordia. Maresialulû Romantzov desfăimănduse de otcărmuirea ce făcuse până acumû, din care s'aû pricinuitû, si Nemtilorû stricăciune, si Rusilorû neisbândă, 'i aridică comanda din mână inpërătésă, si cu mijlocû disgratiatû se orândul a siedè la Jîjîea in Moldaviă fără trébă, si se dete si comanda sa totû asupra prinçipulû Potemkin, care si venî la Iasi; maresialulû Hadicû întêmplânduise môrte, se dete comanda sa maresialulû Laudonû, care si fără zăbavă făcëndû isbândă asupra Turcilorû, luă si Beligradulû, si Fethislamû, si Adacali, aduceă isbânde Nemtiî si in Bosna, luândû cetăti; se lovîră si ordiile cele mari, din susû de Măxinenî, in Râmnecl, Hasanû-pasia vezirulû, cu en chef generaru rosescû, Sovarov, omû vitézû si intieleptû, ce aveă 7000 de Muscali, si cu prinçipulû Cuburgû, ce aveă 30,000 de Nemti, si se strică ordia othomănescă, dosindû vezirulû peste Dunăre, la care dosire s'aû inecatû si invėtiatulû Mehemedû Hairi-efendi, in apa Buzeului.

Mavrogheni in vremea ce aduceă Turciî isbânde in Bosna, si in Ungaria, aduceă si elû cu Turciî ce aveă aici isbândă pela hotarele Transylvaniei, si apoi se intorceă si jefuiă mănăstirile tieriî, si luă si odóră si sfintele vase dupin biserici, si rasele călugărilorû, si sfărîmă zidurile curtilorû, cumû aû făcutû la Cozia, si la Argesiu, si scrieă la devletû că aû luatû dela Nemti Cozia-calesi. Êr intr'acestû anû ce s'aû inpotrivitû noroculû biruintiei la prè-innaltulû devletû, neavëndû ce să mai facă si Mavrogheni aici, că-cl nu aveă ce să mai prade si să mai jefuiască, nici mai rămăsese boerinasî si mazilasiû, de ai dà dregătorie si fără de voie, si apoi 'i jefuiă, si trimeteă caftanele pela judeçie, si inbracă fără de voie pe cine audiă că are banî, făcuse si caimacamû la Craiova turcû, si chehaiă turcû, si capigilarû chehaiă turcû, si neavëndû ce altû a mai face aici, cu pricină că merge ca să-si facă cercetare ordiilorû, umblă prin sate si inbracă pe tierani cu caftane, si apoi 'i puneă la in-chisóre ca să-i dea banî, fapte ce nu leaû mai vèdiutû Tiéra-Rumănescă, necinste care n'aû mai vèdiut'o domnia Tieriî-Rumănescă. Spăimêntatû după acestea tôte, aû lăsatû trei ichituiliî cu puçină ôste in Bucuresci, si elû s'aû trasû la Giurgiu, de unde aû cugetatû unû dizeniû ca să facă o trecvă cu prinçipulû Potemkin, intru care să lege, ca să nu viie Muscali si Nemti in tiéră, si să tragă si elû Turciî din tiéră până se va face pace, nu sciû de ar fi putut'o sèvrîsi; trimisulû ce aû fostû încărcatû cu acastă solie ajungëndû la Focsiani, si gă-sindû acolo pe prinçipulû Cuburgû, ce cu tôte că fusese biruitorû la acastă campanie, dar nu se indrăsnîă gă viie la Bucuresci, póte că-cl nu eră incredintiatû că va găsi zaherele; deci

trimisul lui Mavrogheni găsi mai cu cale să-lu incredintieze de totă neingrigirea, si de zaherele, si să-lu aducă la Bucuresci, si să lase dizeniul lui Mavrogheni nelucrat, si asiă se pogori si prințul Hohenloh la Craiova, si stăpâniră Tiéra-Rumânescă Nemti. Prè-innaltul devlet scotiend pe acestu vezir, făcu pe Gezaerliul Hasanū-pasia vezir, care si merse la Siumna.

Prè-milostivul inperat luand insciintiere de starea noastră, si că ne aflăm la Rodos, si familiile nostre la Têrnova, dete porncă prè-innăltiatul Mustaa-pasia caimacamul, ca să scrie la ordie la vezirul, să ne facă itlacul negresit, si in fermanul itlacul să se coprindă, că după porunca ce s'au trimis prin caimacamul la ordie, si asiă ni se făcu itlacul si nouă, si boerilor Filipesci, ce eră surguniti la Meteora, cu doi ani mai nainte, pentru alte pricin. La Fevruarie a vëlétului 1790, ne sosi itlacul la Rodos cu unū iciū-aga alū vezirul, de unde si purcesem ca să venim la Têrnova. Ajungend la Chio, luam insciintiere, cumcă ar fi murit Gezaerli Hasanū-pasia vezirul, si s'ar fi făcut vezir, Celebi-aga zadē sierif Hasanū-pasia, ce se află la Rahova muhafiz; după ce sosim la Calipoli, ne incredintiām de acēsta.

Mavrogheni ce venise pela Arvanitohori, dela Siumna, intr'acea érnă, si mersese la Șiștov, ceru ca să fie orânduit lângă Isufū-pasia serascher la Dfiū, si merse acolo. Hasanū-pasia Gezaerliul cercase ca să afle unū mijloc de a putē incheiă o pace, si cu Muscali si cu Nemti, decī intimpinand cererī marī, nu sēvirsī nimic, până i se intēplă si mōrte de lîngōre. Celebi zadē Hasanū-pasia, după ce sosi, despre o parte intări gătirile rēsbōiul, despre altă parte prè-innaltul devlet indemnă si pe craiul prusian, ca să se rîdice asupra Nemtilor, după datorīa aleantī ce făcuse cu pōrta. Chesarul Iosif murise, frate-seu Leopoldu ce eră ducă alū Toscaniei, se făcuse crai Ungariei, si moscenitor casī de Austria, nu se făcuse însă imperator. Eră si Unguri nemultiāmī de privilegiile ce le stricase imperatorul Iosif, se făcuse si mare epanastasis la Filandra austriacescă.

Intr'acest chip curgea lucrurile cādu prințul Cuburg purcēnd din Bucuresci cu 30,000 de ôste, ca să iea cetatea Giurgiului, fū ôstea bătută acolo de 700 de Turci, si se trase érasī la Bucuresci.

Craiul prusian vēdiend starea intru care se află Austria atuncī, socoti cu intiepciune că nu va putē Austria să facă rēsbōi si cu Prusia, ci va fi dindestul, ca numai să arate Austrie, că este aleat si mediator pentru Turci, si Austria îndată va cere pace cu prè-innaltul pōrtă. Asiă-dar făcu craiul prusian acēstă insciintiere craiul unguresc Leopoldu, care si vēdiendusī starea intru care se află atuncī, si trebuintia ce aveā de craiul prusian, pentru corona imperiului, ce o cereā craiul unguresc, ceru ca să facă pace cu prè-innaltul dovlet, si să fie craiul Prusiei, si craiul Engliterii, si Olanda, mijlocitori, si se orândui locū, Raisiembach, unde să se facă adunarea trimisilor acestor puteri, pentru ca să inchidiă preliminarul pāci.

Noi venisem dela Rodos la Arvanitohori alu Têrnovului, si ne gāsisem familiile in prōstă stare, mai vērtosū eū ce din patru copii ce lāsasem cu soția mea domnită, cānd am mers la Rodos, am gāsītū numai unul. După ce amū sosit la Arvanitohori, n'au trecut vreme multă, si au venit unū ferman inperătesc, ca să mergem la Odrīu cu familiile nostre, să ne odichnim acolo. Decī mergend si ajungend acolo la inceputul lui Iulie a vëlétului 1790, n'am siediut o septēmānă deplină, si miaū venit o emrinamē a prè-innaltul vezir Hasanū-pasia, intru care după ce desfāim pe Mavrogheni pentru surguniā noastră, 'mī porunciă mie cu multe laude, si cu că findū trebuinciosū, numai decātū să mē scolū să mergū la ordie la Rusciuc, care mehtupū se află cu multă cinste suptū păstrare, in archiviile casī mele.

Decī îndată luāndumī soția si unū copil mai mic ce aveam, la Odrīu, luand pe fii-mieū celū mare, am plecat cu menzilū, si am mers la Rusciuc. In cēsul ce am sosit am descālicat in ordie la bostangilarū oda-basia, care si îndată dāndū veste la lumīnatul chehaiā-beiū, chehaiā chiatibi-efendi, chemāndumē m'au luat si m'au dus dreptū la vezirul. După ce m'au priimit cu milostivire si cu cinste, m'au pus de am siediut, si intre alte vorbe si întrebārī ce miaū făcut pentru pricinile rēsbōiul, si ale Tierii-Rumânesci,

miaă poruncitū să scriū boerilorū dela Bucurescī, si să le arētū, că va să viie ordia inpërătescă la Bucurescī, pentru ca să dea răsboiū Nemtilorū, si că de va fi isbānda a Turcilorū. precumū si se nēdējduiă, si ar fi fostū, să nu dosēcă vre unulū ci să stea totī pe locū, si să ascepte venirea vezirulū cu bucurie, că-cī prē-innaltulū devletū are multă milostivire asupra tieriī, si ca de acestea, si mē incredintia si cu mare jurāmētū pe Chitabul-azam pentru ca să-i incredintiezū si eū cu jurāmētū. Eū si rēspunsei că in vreme ce sciū totī din Bucurescī că domnulū Mavrogheni se află la Dfiū, si este halea domnū, si fiindū isbānda turcēcă are să viie la Bucurescī, nu este cu putintia să-mī dea ascultare mie, si totī trebue să dosēcă. Mē intrebă, până acolo lū urēcū Rumāniū? 'I rēspunsei arētāndū si tōte faptele lui, si-i dīsei, pe mine vei să mē iei cu innāltimea ta mergēndū la Bucurescī? 'Mī dīse, negresitū am să te ieau, de vreme ce am să te trimitiū innaintea mea la Bucurescī. 'I rēspunsei, lāngă innāltimea ta de mē voiū află, si voiū audī că vine Mavrogheni érāsī in tiēră, negresitū voiū dosi unde 'mī va dă māna, numai ca să nu-lū vēdiū. Indatā trimise si chiemă pe luminatulū chehaia-beiū Feizulah-aga, pe prē-slăvitulū tefterdarū Raicū Ali-efendi, si pe prē-slăvitulū reisulū chitabu Biri Abdulah-efendi. Sosindū acestī trei ministri, 'ī puse vezirulū de siediură, 'mī porunci si mie să siediū, si dīse ca să spuiū si innaintea acestorū rigialī, a-cele ce am spusū innāltimei sale, si le mai spusei încă odată, si de locū rēspunseră rigialī că acēsta trebue să se scrie la inpēratulū, si-mī dīse vezirulū, mergi de scrie cārtile ce tiam dīsū, si-i incredintieză că nu va mai fi Mavrogheni domnū; 'ī rēspunsei că voiū scrie, numai mē rogū ca să vadiă si innāltimea sa acele ce scriū; si cerū ca să se facă două po-runci să viie si ceilaltī boeri dela Arvanitohori si dela Odrīū, ca să se afle in slujba inpērătīei, vrēndū cu acēsta ca să sistisescū si pe boeriū ceialaltī, si porunci să se facă două fer-manurī si să mērgă devletū-tatarū ca să-i aducă. Intr'acea séră mē dete musafirū la frate-seū Celebi-aga, care ducēndumē la Ruscicū in casele sale 'mī făcū ziafetū in séră aceea a-ducēndū si sazurī. A două dī mergēndū la ordie, arētai scrisoria ce am scrisū la boeri la Bucurescī, care făcēnduse tergimē, o trimise la inpērătie să se vadiă. Acestū-felū eră scrisoria: (*Acī urmēză in manuscriptū două pagine albe, p. 259 si 260, ér scrisoria lipsesce*).

Er mie 'mī orāndūi trēba Tieriī-Rumānescī ca să se caute de mine tōtă, si atātū robīi din Tiēra-Rumānescă, verī Nemti, verī Rumāni, cātī vorū veni la inchisoria muhzur-agāi, să aibū datorie să-i cercetezu eū, si să le facū tacirurile, să le ducū la vezirulū, si muhzur-aga să-mī dea ascultare pentru dēnsi orī ce-i voiū dīce; 'mī orāndū si unū harbagiū inpērătescū, ca să fie nelipsitū de lāngă mine, si 'mī porunci ca si eū să fiū nelipsitū dela cor-turile vezirulū, unde dintr'acea dī am fostū nelipsitū din slujba inpērătescă, făcēndū si dragomanlicū in divanū in tōtă curgerea de vreme ce am fostū la ordie intr'acēstă campanie.

La Avgustū in una aū trecutū ordia inpērătescă la Giurgiu, cu care inpreună trecēndū si eū m'am aflatū nelipsitū până s'aū intorsū innapoī. Scrisorile mele ce am scrisū in judeciile Tieriī-Rumānescī aū fostū dindestule la induplecarea si credintia ce aū firesce Rumāniī către prē-puternica pōrtă, ca să pornēcă pe lăcuitoriū a tuturorū judeciilorū după marginea Dunārii, să care zaherea si să vēdiă la serhaturile turcesci, si să o vēdiă la Turci aflānduse Nemti in Bucurescī. In hasulū Giurgiulū o mie si sēapte sute de familiī veniseră cu carāle lorū din Ilhovū, diu Vlasica, si din Teleormanū, si hălăduiă suptū ocrotirea mea in hasū, ca să se afle in slujba inpērătescă, si pe unde lăcuiă in hasū le făcusem sate si orānduisem cāte unū harbagiū inpērătescū prin tōte satele ca să nuī supere cinevasi, si pe tōtă diua aducea in ordie cāte o mie de cară si mai multū de vindeă cumū vreă, felurī de lucruri, fēnū, lemne, zaherele de totū felulū, si făcea alisiverisiū cu indestulare. Intr'acēstū felū s'aū urmatū până s'aū intorsū ordia innapoī si prē-innaltī stăpāni cu multă bucurie se veselī de credintia si sadacatulū Rumānilorū, si nu s'aū bāntuitū nici măcarū cu unū paiū.

In tōtă acēstă curgere de vreme, judecătile si pricinile lorū se căută de mine, si de cāte orī veniă la cortulū mieū cu poclōne, 'ī luam insumī eū pe ei cu acele poclōne, si-i du-ceam pela rigialī cu poclōne, pe unū la chehaia-beiū, pe altī la reizū-efendi, pe altī la tef-terdarū, pe altī la cīausiū-basia, si arētam că intr'adinsū aū adusū poclōnele pentru dēnsi, si le priimiă cu libovū stăpāni si le dăruia galbeni dindestul. Intr'acēstū chipū am otcār-

muită trebile tierii cu multă plăcere a stăpânilor, până cându s'au făcutu armistritia cu Nemtii.

La Avgustă 2 s'au făcutu mare sfatū la ataculū prè-innaltulū vezirū, la care sfatū am fostu chematū si eū, si siediendū aū începutū vezirulū să arate că leaū sositū hatisierifū, ca să mērgă să lovēscă pe Nemti, cu unū cēsū mai nainte, de vreme ce si craiulū Prusiei ce erā aleatū alū portii, scrieā in hatisierifū, că aū purcesū dela Berlinū, si aū intratū in Boemia. Insusī vezirulū erā hotārītū să viie cu ōstea la Bucuresci, si aū cerutū dela mine ca să daū in scrisū, pe unde este mai cu cale să mērgă ōstea la Bucuresci, si cu ce mijlocū. Inpēratulū Iosifū murise, eparchiile belgice ale Nemtilorū aridicase capū cu epanastasis cu doī ani mai nainte, tōte tierile ce sunt suppose la casa Austriei, nu erā multiāmite de otcārmuirile ce făcuse inpēratulū Iosifū. Clironomū rămāsese Leopoldū care nici cu corona ungurēscă nu se incununase, unde rămāne că aveā să se incoroneze si imperatorū Romanilorū, si acestā incoronare urmā să se facā prin alegerea electorilorū, din cari erā si craiulū Prusiei unulū. Decī am arētātū vezirulū că Nemtiī nu sunt in stare ca să facā rēsboiū si cu craiulū Prusiei, ci eū sunt incredintiatū in chibzuirile mele, că la cea d'ântāiū provlimā ce vorū face Prusienii către Nemti, este trebuintā Nemtiī să cērā pacea cu noi, si eū crediū că vorū să-i puie si mediatorī pe Prusienī, si sunt fārā de indoielā că peste pučinā vreme vomū ave si solī dela Prusia aici; atunci însă, de se cuvine ca prè-innalta pōrtā să dea pacea Nemtilorū saū nu, rămāne la intielepciunea sfatului si la vointia prè-puternicului inpēratū. Multe si altele dupā trebuintā si dupā latoriemī am grāitū, care si nu se cuvine a intrā in condeiū de istorie. Decī s'au sēvirsitū sfatulū hotarīnduse ca la 3 ale luniī să purcēdiā ordia enicerilorū la Daia, si la 8 să purcedemū noi cu vezirulū; si aū si purcesū ordia enicerilorū la Daia.

La 6 ale lui Avgustū aflāndumē la Rusciucū m'am sculatū de diminētiā să mergū la Giurgiu, si trecēndū Dunārea si vrēndū să esū din caicū in malulū Dunării la cortulū lui hagi Eieni-aga capigi-basia, unde a pururea esiam, am vēdiutū deodată suptū cortū Evropei, muhurdarulu lui reizū-efendi Osman-efendi, si caraculaculū lui chehaia-beiū, mī diserā că sunt Prusienī si să mergū să mē intēlescū cu dēnsiī, unde si mergēndū mē intēlnī cu conte Lisi, acesta de felulū lui erā dela Chefaliniā, omū fōrte bunū, vorbiā si talienesce si grecesce, si avēndū mare sevda ca să vorbēscā grecesce, aū începutū să-mī vorbēscā grecesce, eū si temēndumē ca să nu intielēgā Turciī ce erā acolea, că-ci nu se cuveniā, am urmatū a-i grāi talienesce, si la cea d'ântāiū intrebare, mī spuse tōtā pricina venirī sale, si cumcā este solū si mijlocitorū de pace. Elū venise pe Dunāre dela Diiū si pricina venirī nu o sciā vezirulū, macarcā o proorocisem eū. I dīsei solului ca să nu mai spue nimēnuī pentru ce aū venitū, până se va intēlni cu vezirulū, si eū incālecaī, si mersei dreptū la vezirulū, si-i spusēi pricina, grāindū si altele. Peste dōuē cēsuri fuse solulū adusū in ordie la deosibite corturi până i se talmācirā cārtilē, si la optū cēsuri fuse adusū de ciausiu-basia innaintea vezirulū dupā obiceiū, si dupā ce i se citirā cārtilē, lū inbrācarā cu blanā de samurū, si pe secretarū cu blanā de cacumū, si pe stafierū cu caftanū, si se trimiserā ērāsī la corturile sale in ordie, si indatā se purceserā cifte-tatarī la Ćiarigradū cu insciintiare la inpērātīe. Prè-puternica inpērātīe s'au turburatū fōrte asupra vezirulū, pentru ce să primēscā mijlocirea de pace, arētāndū că craiulū Prusiei dupā datorīa aleantiī se cuveniā să dea rēsboiū Nemtilorū, ca si Nemtiī, saū să cērā si pacea nōstrā dela Rusī cu interēsurile portii, saū să se facā aleatī cu noi si să aridice rēsboiū asupra Moscalilorū, si in adevērū acesta interesulū prè-innaltei portī.

Decī cu tōte că multī in tainā arētā vezirulū si la rigialiī cei mai alesī că nu se cūvine să dea pacea Nemtilorū, însă intru'nzadarū leaū fostū ostenelā, că-ci chehaia-beiū si tefterdar-efendi socothiā că dacā vorū incheiā pacea cu Nemtiī, pe Moscali 'i vorū prāpādi cu multā inlesnire, si se aflā in idee cumcā dupā ce vorū incheiā armistritia cu Nemtiī, Nemtiī le potū dā voie să trecā ostile turcesci pin Tiēra-Rumānēscā, să trecā in Moldova, să mērgā asupra Moscalilorū. Eū cu adevēratū sciū unū obrazū care innaintea vezirulū aū dīsū lui chehaia-beiū si tefterdarulū: in ceealaltā rēsmiritiā n'atī avutū rēsboiū numai cu Moscaliī, si ce isbāndā atī făcutū? Moscaliī vē făcuse muhaserē la Siumna, si pučinū aū fostū să vē iea si

sangiaculă dacă ar fi vrută; si ce vë face să credeti acumă că puteti să-i biruiti? nu care-cumva ôstea care n'o avem? de vreme ce atunci la ordie nu eră mai multă decât 53000 de ôste, cu tôte acestea n'au folosită nimic. Peste două dile s'au făcută mare sfat, si ogia-clii si hogiaghéni, la acestă sfat eă n'am fostă, sciă însă că chehaia-bei si tefterdarul si dinpreună si vezirul, au căcată picior, până încată au trimisă si făgăduielă inpëratu lui, că de voră incheiă pacea cu Nemti, ei ieă asupra loră ca să biruiescă pe Moscali; si asiă in 30 de dile reiză Abdulah-efendi au incheiată armistritia cu conte Lisi in Rusciuc.

După ce s'au incheiată armistritia au cerută vezirulă ca să trecă cu ostile pîn Tiéra-Rumânescă la Focsiani, si n'au priimită Nemti, ci trecendă la Rusciucă ordia s'au răspândită tótă ôstea.

Intr'acéstă vreme domnulă Mavrogheni au purcesă dela Diu ca să viie la ordie, avëndă cu dënsulă vreo siépte optă mil de ôste, si vreo 20 de tunuri, si fiindă-că Rumânii printr'ună mahzară, arëtaseră tôte faptele sale la vezirulă, si vezirulă la inpëratulă, au venită batisierifă si au trimisă vezirulă pe ună sultană, si pe frate-seu care eră capigi-basiă si mirahor-paiasi, si întëlnindulă pe cale viindă, intr'ună sată ce se numesce Bela, iă tăiată capulă si l'au adusă la ordie, si chemândumă vezirulă pe mine m'au trimisă la Leilec-ciadir, cu caftangulă măriei sale, să-i vëdiă capulă, si intorcëndumă miaă poruncită să scriă la Bucuresci boeriloră o carte ca din porunca innăltîmei sale, si să le arëtă, că dreptatea prë-puterneculă inpërată aflândă de faptele lui Mavrogheni ce au făcută in Tiéra-Rumânescă iă făcută rësplătirea, si după poruncă indată iam insciintiată, si s'au bucurată cu toti.

N'au trecută dile multe si se gătă ordia ca să purcęgă la Silistra, să mERGă asupra Moscaliloră. Eă si socotindumă că in Moldova nu am nică o trébă, si neavëndă acolo, nu urměză ca să mē ducă nică cu ordia, am cugetată ca să ierneză la Odrîi, si să trimetiă să aducă si pe socia-meă domnitia dela Ciargradă, că-clă o trimisesem la mumă-sa s'o vadiă; m'am dusă si m'am rugată de vezirulă să-mă dea voie să mergă la Odrîi, si miaă dată voie dăndumă si fermană inpërătescă, si două emrinamele systatică cu multe laude, carele si acestea se află păzite in scrisorile casii mele cu multă evlavie, si asiă purcęgendă cu ciausă inpërătescă am mersă la Odrîi, si de acolo am trimisă si am adusă socia, si am ernată cu multă cinste, că-clă eram iubită fôrte si de Mola-efendi si de Bostangi-basia, de eniceră-agasi si de insusă caimacamă-pasia Izetă Mehemetă-pasia, ce venise la Odrîi, si cu care cinam in cele mai multe sefi, si am petrecută cu multă odichnă si cinste până la Fevr.

Prë-innaltulă veziră plecândă cu ordia dela Rusciucă au mersă la Silistra, si de acolo făcă gătiri ca să mERGă asupra Moscaliloră, cândă Moscalii năvăbindă fără de prelungire au luată Ismailulă, si Chilia, si Ahchermanulă, cumă si (*locă albă*).

Decă prë-puternica inpërătie au trimisă de au luată capulă vezirulă, făcendă surghiună si pe chehaiabeiă, si pe tefterdară, si au făcută veziră érăsi pe prë-innaltulă Isufu-pasia. Chehaia-bei se află atunci, fiulă prë-innaltulă Chiamilă Achmedă-pasia, Hakă Mehemed-bei.

La Fevruarie eră cândă miaă venită prë-slăvită poruncă a luminatului chehaia-bei la Odrîi, ca să mē scolă si să mergă la Siumna, scriindă si către aianulă Odrîiului Mehemed-efendi, să-mă dea totă felulă de ajutoră la purcedere. Decă gătindumă fără zăbavă am mersă la Siumna.

Intr'acéstă vreme se urmă la Șistovă congresulă Nemtiloră. Din partea năstră eră orânduită murahasă prë-slăvitulă reiz-efendi Biri Abdulah, si prë-invëtiatulă Meche-molasinu si Ordu-cadisi, Ismetă bei-efendi, si slăvitulă Oruznamegi efendi Duri Mehemetă, aflânduse tergimană Alexandru Moruză, ce in urmă s'au făcută si domnă. Din partea Nemtiloră eră murahasă baronă Herbert, si conte Esterhazil. Eră si trei solă, ală Engliterii, ală Olandei, si conte Luchezini ală Prusieniloră. Si cu tôte că se incepuse congresulă dela Noemvrie, si preliminarile păcii eră hotărîte, vëdiënduse însă biruintiele Moscaliloră, Nemti după datorie prelungiă pacea, potrivindă vremea de a o sëvirsă sau de o dată cu Moscalii sau ôresi-ce mai nainte.

Eū după poruncă m'am dusū la Siumna si infăciasiāndumē după datorīe la chehaia-beiū āntāiū, am fostū priimitū cu cinste orānduindumī si conacū aprōpe lângă pasia capisi, si tainuri. Vechilū de tergimanu se află bei-zadē Iordache Moruzū. După puține dile miaū datū audientiā prē-innaltulū vezirū Isuf-pasia cu multă cinste, m'au siediutū lângă innāltimea sa si m'au tinutū mai multū decâtū trei cēsuri. Prē-innaltulū devletū adusese cu multe induplecări si pe unū Mahmuthū-pasia dela Scodra (omū vitezū, si ce făcuse mai nainte si rebelione) cu 30000 de ōste a lui, erā chematū pentru ca să mērgă asupra Moscalilorū, nu se incredea însă ca să trecă Dunărea dela Vidinū mai giosū, că-cl se temeā. Prē-innaltulū vezirū Isuf-pasia dōuē lucruri miaū cerutū, care sunt acestea. Să facū in Tiéra-Rumânescă pe taină cinci poduri, pe Jiiū, pe Oltū, pe Argesiū, pe Ialomitiā, si pe Buzeū, care poduri să le pociū intinde peste aceste ape in vremea ce va fi să trecă Mahmuthū-pasia dela Diiū, să mērgă la Focsianī; să gatescū si pe alocurea trei patru miī de chile de zaherea, ca să se afle de va avē trebuintiā Mahmuthū-pasia. Alū doilea, miaū disū, că de vreme ce au hotărīre ca să trecă ordia pela Silistra, si aveā gândū să intindā podū la Silistra, in Tiéra-Rumânescă, să dau ajutorū la niscareva chereatea ce va fi trebuinciosă. Am arētatū innāltimei sale cumcă, de voiū merge de fačiā in Tiéra-Rumânescă pentru ca să le facū acestea, Nemtiī pentru prietesiugulū ce au cu Moscaliī, nu numaī că nu-mī vorū dā voie ca să facū acestea, ci încă pōte să se facă pricinā să surdisescă sēvirsirea pāciī cu noi, pentru ca să nu pricinuiescă vre unū reū Moscalilorū, că-cl de s'au si in prietenitū cu noi, nu s'au invrābitū cu Moscaliī; de voiū merge pe taină in Tiéra-Rumânescă adecā tiptilū ca cumū asiū merge pentru altā trebuintiā a mea, podurile câte cinci si zaherēoa pentru Mahmuthū-pasia le pociū gāti pe taină, însă Mahmuthu-pasiī voie de a trece dela Diiū nici de cumū nuī vorū dā Nemtiī până se va face pacea lorū, de vreme ce acestea trebuia să fie intocmite in capetele armistritiī. Iam aretatū că si podū peste Dunăre la Silistra nu potū Nemtiī să-i dea voie să facă, si încă iam disū mai multū, că iasiū gasi mijlocū să facă podulū, că-cl ostrōvele tieriī nu le puseserā Nemtiī in mutarechē, si nu diseserā in capetele mutarecheliī, Tiéra-Rumânescă tōta sau cu ostrōvele ei până in matca Dunării, să se afle suptu stāpānirea Nemtilorū, până se va face pace, ci diseserā numaī, Tiéra-Rumânescă ce amū luatū in stāpānirea nōstrā, să se afle suptū stāpānirea Nemtilorū; dar ostrovulū ce este in dreptulū Silistei nu se unesce cu pāmēntulū tieriī, că-cl lū desparte Borcea. Aū beendisitu vezirulu arētările mele, si aū rēmasu să le vadiā de vorū esi asiā, cu tōte că incepuse a le cam pricepe. Pe lângă acestea, făcēdumī intrebare si de domnulū tieriī si de domne, miaū disū să mē gātescū să viu in Tiéra-Rumânescă teptilū, si cu intielepciune, ce va fi prin putintiā să-i slugescū. Miaū datū o carte către murahasiī dela Șiștovū, ca să-mī ieā voie dela baronū Herbert ca să viū in Tiéra-Rumânescă sāmī cautū socotelele casiī, si sāmī ieau si pe norā-mea de aici ce erā logoditā cu fii-mieū, si-i murise părintiī. Decī am trimisū unū ciausū inpērātescū cu fērmanū ca să arīdice pe domnitia dela Odrīiū, să o aducū la Arvanitohori, precumū am si adus'o cu mare cinste, si eū am mersū la Șiștovū, si prin mijloculū solilorū nostri luāndū carte dela baronū Herbert, către conte Mitrofski ce erā comandirū in Bucuresci, am venitū la Bucuresci, unde dōuē poduri, alū Oltulū si alū Jiulū, leam tăiatū cu inlesnire, prin mijloculū rēposatulū mitropolitulū Cozmei, si prin mijlocū de preotī dicēndū că taie chereatea pentru ca să facă mori, si am si datū banī pe dēusele. Podulū Argesiulū si alū Ialomitiī n'au fostū trebuintiā să le facū, că-cl se află si multe poduri si in dombazuri. Podulū dela Buzeū l'am făcutū cu mijloculu episcopulu Dositheū. Am arvunitū si o sumā de zaherea prin mijlocū de ōnenī credinciosi, si acestea tōte leam gātitū cu mijlocū de nu m'au intielesū nimenī. Am trimisū si pe norā-mea la Arvanitohori, scriindū domnitī să o cunune cu fii-mieū, si eū mai siediēndū vro câteva dile in Bucuresci, am trecutū la Șiștovū, unde

CONDICA

DIN DILELE

MARIEI SALE PRELUMINATULUI SI PREINNAITIATULUI NOSTRU DOMNU

ION COSTANDINU ALEXANDRU YPSILANTU VOEVODU

IN CARE SE TRECE NUMAI

FERMANURI IMPERATESCI CHRISOVE SI CARTI DE ASIDOSII SI ALTE PRIVELEGIURI

PRECUMU IN LAUNTRU ARATA.

— 388 —

CONDICA DIN DILELE MARIEI SALE PREINNALTIIATULUI NOSTRU DOMNU
ION COSTANDINU ALEXANDRU YPSILANTU VOEVOĐU IN CARE SE
TRECE NUMAI FERMANURI IMPERATESCI CHRISOVE SI CARTI
DE ASIDOSII SI ALTE PRIVELEGIURI PRECUMU
IN LAUNTRU ARATA.

Astă condică manuscrisă, precum și alta asemenea din dilele lui I. Caragea vodă, leam cumpărat în anul trecut de la onorabilele domni neguțiatori Martinovici, din cărțile repău- satului profesor Nicușor, ce se află în posesiunea dăneală ca erede. Amândouă aceste Condice sunt originale. Condicta lui Ypsilantă are 128 foi scrise în folio, nepaginate. Scară nu are. În scara ce urmăze, făcută de noi, nu s'au trecut câteva acte, mai cu sémă de asido- si. Afară de vro trei documente scrise în limba grecăscă, toate celelalte sunt romănesce. Nu publicăm totă Condicta, ci numai documentele ce ni s'au parut de mai mare importan- tiă pentru istoria dreptului public, pentru istoria financiară și economică a țerei. Ce feri- citi am fi cândă amă avă pe fiecare din seculi XIV, XV, XVI, XVII, măcară câte o Condictă de acestea.

Etă documentele ce se copriund în Condicta lui Ypsilantă vodă:

1. Tălmăcirea pră-innaltului hatu, ce l'au adusă măriă sa vodă, și s'au citit în divanu, 1802, Noemv.
2. Tălmăcirea pră-innaltului hatu, pentru privelegiurile țerii, și s'au citit în divan, 1802, Noemv.
3. Tălmăcirea pră-innaltului împărătescu fermanu, pentru oile de mumbaiaoa Ciarigradului, 1803, Mart. (în lim- ba grecăscă).
4. Tălmăcirea pră-innaltului împărătescu fermanu, pentru dăgile de tarsanăoa împărătescu, 1803. (în limba gre- căscă).
5. Chrisovul chiprovetilor în Râmnicu de la Vel-Ocnă și prez Oltu, 1803, Avg. 1.
6. 20 cărți gospodă slobode ce s'au dat la 20 cruci și compania chiprovetilor sud Vâlcea, 1803, Avg. 1.
7. Chrisovul companii în țergu Jiului sud Gorji, 1803, Avg. 1.
8. Chrisovul companii în Cerneti sud Mehedinți, 1803, Avg. 1.
9. Chrisovul companii cei nouă ot orasiu Craiovi sud Dolji, 1803, Avg. 28.
10. Cartea starostii dela compania cea nouă ot orasiu Craiovi sud Dolji, 1803, Sept. 1.
11. Tălmăcirea împărătescului hatihumaiunu ce s'au dat la sfirsitul lunii lui rebinul-evel, lătu 1218, pentru dijmăritu și vinăriciu dela privelegiat, ca numai pe acestu an cu letu 1803, sa se plătescă, făr de a se mai urmă altă dată, care după ce s'au citit față în divan, s'au dat în păstrare la sfânta mitropolie, 1803, Iulie 19.
12. Chrisovul pentru dijmăritu și vinăriciu privelegiatilor.
13. Chrisovul la mode 24 de neguțiatori pământeni din orasiu București, 3 Iunie, 1803.
14. Chrisovul la mode 23 blănari străini și mode 9 călfle lor de aici din București, 1803, Octomv. 10.
15. Chrisovul companii cei vechi ot orasiu Craiovi sud Dolji, 1804, Fevr. 29.
16. Cartea starostii dela această companie, 1804, Fevr. 29.
17. Tălmăcirea sfântului hatihumaiunu.
18. Tălmăcirea pră-innaltului împărătescu fermanu ce au venit pentru trecerea ostiloră împărătesci innapoși peste Dunăre, 1217, sfirsitul lui siebanu.
19. Anafora vistierului, și resolutiunea domnescă, pentru restituirea lui Alexandru Călmotescu în slujba cale- mului se, 1804, Fevr. 20.
20. Chrisovul casii domnesci dela mosia Zimnicea sud Teleormanu, 1804, Fevr. 1.
21. Chrisovul morii domnesci dela mosia Gârbovi sud Ialomitiă, pentru mode 60 poslujnici, 1804, Fevr. 29.

22. Contractul pentru darea in arenda a tuturor poștelor, pentru trei ani, dela 1 Maiu 1804, până la 1 April. 1807. (in limba grecăscă).
23. Anafora dumnealor boerilor, pentru lipsa leflor, 1804, Septemv. 9.
24. Anafora de obsee ce s'aū făcutu pentru intocmirea dădiilor, 1804, Octomv. 20.
25. Chrisovul ce s'aū făcutu pentru asediarea dădiilor tierii, 1804, Noemv. 5.
26. 21 cărți gospodū legate, însă 17 către ispravnici la 17 judecie, i 3 la părintii episcopi, si una la dumnea-lui caimacamul Craiovi, pentru intocmirea dădiilor vistierii, 1804, Noemv. 20.
27. Chrisovul ce s'aū făcutu pentru bani leflor la casa răsurilor, 1804, Noemv.
28. 1 carte gospodū slobodă, ce s'aū datu dumnealui bivvel banu Manolache Cretulescu orânduinduse epistatu a-supra casii leflor, 1804, Dikemv. 24.
29. Chrisovul mării sale Costandinu vodă Ypsilantu, ce l'aū datu pentru oeritu a se cāntă tōmna, la luna lui Octomv. 1805.
30. Chrisovul mării sale Costandinu vodă Ypsilantu, ce s'aū datu pentru scutela oeritului, 1805.
31. 18 Cărți gospodū legate către ispravnici la judecie de obsee, si la dumnealui caimacamul Craiovi, pentru copile de chisove ce li se trimitu, atātu pentru slujba oeritului că aū rēmasu de a se cāntă ērāsī tōmna la luna lui Octomv. după vechiul obiceiū, cātu si pentru mila oeritului ce aū hērēditu, 1805 Iunie, 24.
32. 18 cărți din partea dumnealui vel-vistieru către ispravnici la judecie de obsee, si la dumnealui caimacamul Craiovi, totu pentru copile de chisove ce se trimitu, 1805, Iunie 24.
33. Chrisovul rēposatului clucerului Dumitrache. 1806, Mart. 15.
34. Cartea satului Rucālului i a Draguslavoru din sud Muscelu, 1806, Maiu 15.
35. Chrisovul dumnealui bivvel-vornicu Michalache Manu pentru mosia Leurdenii. 1806, Iulie.
36. Chrisovul divanului pentru rēdicarea vāmii la cele de māncare in polithia Bucurescilor, 1809, Genar. 27.
37. Anafora pentru cei vënduti lăcuitori dela judeciu Vālcii, 1804, April. 18.
38. Cartea calemulu breslilor dajnici, 1803, Iun. 1.
39. Cartea logofetului de jālbī, 1804, Iunie 1.
40. Cărțile gospodū ce s'aū datu căpitanilor de panduri pentru apērarea lor de dajdie si de alte angarii, 1802, Octomv. 27.
41. Chrisovul dumnealui banului Brāncoveanu, pentru beserica dela grādina dumi-sale de aici din Bucuresci, 1803, Fevr. 20.
42. 1 cartea dumnealui banului Brāncoveanu pentru lud o sută scutelnici, 1803, Februar. 22.
43. Cartea bisericii din mahalaoa popii Ivașcu, 1803, Maiu 20.
44. Cartea lui Costandinu sin Ianache Rahtevanu ce s'aū orānduitu sarafu la vistierie, 1803, Avg. 26.
45. Jalba si anafora Marii soții lui Bālăceanu cālārasiu.
46. 1 carte slobodă pentru mode 12 fānfānarī dela Craiova, 1804, Mart. 26.
47. Jalba si anafora dumnealui vistierului Stoichi.
48. Anafora Chrsanthii soția lui Fotache log.
49. Cartea log: Palda.
50. Cărțile ce s'aū datu logofetilor dela casa rāsurilor.
51. Jalba si anafora lui Georg. Vasiliu sud Prahova.
52. Diece cărți gospodū ce s'aū datu la 10 căpitan de panduri, pentru a scuti dijmāritu i vināriciu, 1805, Iulie 25.
53. Jalba si anafora lui Ilie ot mah. Coltii.
54. Cartea ciansiului de vistierie, 1806, Aprilie 9.
55. Cartea dohtoriului Schina.
56. Cartea vistierului Pană ce s'aū orānduitu log. la calemulu breslilor, 1806, Iunie 24.
57. Cărțile schitului Bradu, 1806, Iulie 7.
58. Cartea lui Mihalache vātafu de plaiu.
59. Cartea mănāstirii S inal, 1807, Fevr. 4.
60. Cărțile ce s'aū datu căpitanilor de panduri de acumu, 1807, Fevr. 14.
61. Cartea lui Hagi Ionitiā ce s'aū orānduitu zarafu in locul polcovnicului Gisdavetiū, 1807, Avg. 1.

I

Talmacirea pre-innaltului hatu ce l'au adusu maria sa voda, si s'au cititu in divanu, 1802, Noemvr.

Alesule dintre domniî din n mul  Mesiei, deosebitule din cei mai mari din turma lui Isus, tu cel  de mai nainte domnul  Moldov ,  r acum  miluit  cu domnia Tier i-Rum nesc , Ypsilant , Alexandre zade, Costandine W., să se incheie s virsiturile tale cu bine. Priimind  ac st  innalt  inp r tesc  a mea porunc , sciut  să-ti fie, că int mpl nduse la Ti ra-Rum nesc  răsvrătire si pribegire celui de mai nainte domn  Michai  vodă, p n  a se r ndui la numita Ti r -Rum nesc  un  cuviincios  domn , at t  spre otc rmuirea pricinilor  ce caută spre ostir , c t  si pricinilor  obl duir  tier i, s' u adaos  si domnia Tier i-Rum nesc  la domnul  Moldov  de atunci, Draco zade Aleco vodă, carele nu s' u ar tat  a fi des-toinic  la cele poruncite lui, din care pricin  nu s' u v diut  buna obl duire a tier i, ce er  cerut  dela el , nici s virsirea r paosului raelilor , si  u r mas  de tot  neisprăvite cele ce se cere  de către inp r tia mea dela el , adecă nizamul  tier i si r paosul  raelilor ; si f c nduse lucru aevea, c  erà de mare trebuint , a se r ndui altul  in locul  lui, domn  harnic , ocrotitor  raeliî, credincios , cercat  si intiept , spre a implini r paosul  si odichna raelilor , care se cere cu de nadinsul , si cumc  tu numitul  domn , la domnia ta cea dela Moldova te i silit  cu t te mijl cele, si te i nevoit  la buna oblăduirea tier i, si la cele spre ocrotirea raeliî, si spre s virsirea si implinirea la tóte celelalte trebuinci se slujbe către inp r tia mea, c te s' u inc rcat  la hărnicia si credintia ta, purt ndute la t te spre plăcere; si fiind  cunoscut  la f c toria de bine inp r tia mea, că si de acum  inna-inte, vei pune t t  os rdia ca să areti plăcute slujbele tale si bune mijl ce, care se cuvine, spre plăcerea si voia inp r tiei mele: acum  la alŭ doilea di a lui gemaziul evel, din innaltele inpărătescile mele mili, si din luminate st p nit re faceri de bine, ti s' u h r dit  domnia Tier i-Rum nesc , inc rc ndute in t t  volnicia cu nizamul  tier i la dator a ta cea credincios , pentru care s' u dat  si ti s' u trimis  aci ac st  sf nt  a mea porunc , coprin-di t re de domnia ta. Dec  cunosc nd  cu intielepciune, c  h r direa a numitei domni , s' u f cut  tie pentru credintia si bun  vointia inp r tiei mele către tine, si cu scoposŭ ca să pui t t  puterea ta, pentru ca să otc rmuesci spre plăcere t te trebuinci sele pricini care se cer  si s' u incredintiat  la vrednicia ta, si să c stigi t te mijl cile cu carele să vie ti ra la mai bună stare si sporire, de c t  cea dint i , p zinduse raelile ce sunt intr' nsa de supărări si n p stuir ; plec nd  de aici după porunca mea ce s' u dat  pentru ac sta si de grabă merg nd  la Ti ra-Rum nesc  si asiedi ndute la scaunul  te , să iei aminte. după cuviincios  dator a ta, si după hărnicia ta, ca să otc rmuesci cu t t  volnicia, t te pricinile tier i, ar t nd  t t  r vna, ca să faci zapt: rapt: pe boeri si pe ceilanti, si să ocrotesci de t t  sup rarea si n p stuirea pe s raca rai , care acum  de cur nd  au p ttit  multe r ot ti si pagube, si să păzesci f r de scădere nizamul  tier i ce s' u dată prin sf ntul  hatihumaiun , si să nu se int mple cel  mai mică lucru in potriva nizamului tier i, care să se urmeze ne-smintită de a pururea, trimiti nd  necontentit  la  iarigrad  multime de felurimuri de zahrele, si oi, indrept nd  cele poruncite trebuintie, implinind  trebuinci sile porunci, puind 

la cale după cuviinciosul chipu trebuintele cele ce se ceru dela înperătescile mele serhaturi, si lucrându imperătescile mele porunci, si in scurtu să iconomisesci câtu de bine, si cu mijlocele cele mai alese, toate trebuincioasele pricină ale înperății mele, care caută la domnia Tierii-Rumânesce, si carele se lasă la datoria ta, si luându aminte totdeauna si îndreptându toate spre placere, să păzesci cea cuviincioasă unire cu zabitii puternicilor mele serhaturi, aretându firească ta hărnicie ca sa îndreptezi cu intielepciune si cu bună chibzuire fiesi-care pricină, si cheltuindu totă puterea ta ca să nu se întempe fără de nedejde celū mai micu cusurū si lenevire, să arēti credintia cea intru tine dupa cuvintia dreptății si intielepciunii, nevoindute cu totă inima ca să dovedesci înperătesca mea ipolipsis ce am asupra ta, si să areti rîvne laudate si bune slujbe, prin care să crească înperătesca mea bunăvointă asupra ta, si sa publicesci tuturorū ca înperătescile mele milī sunt totdeauna hērēdite cu bivsiugū către toti lacuitorii tierii si sēraca raia, nevoindute din totă vērutea, ca sa tragi toate raelile care s'au inprăsciatū inpregiuru, cāstigādu mijloce si chipuri prin care să se intemeieze, odichna, resuflarea, rēpaosulu, sporirea si bună starea tierii, si spre toate acestea sa insciintiezi scriindu la prē-innalta mea pōrtă si pricinile trebuincioase spre sciintia, pentru care s'au datū acēstă innaltă poruncă, care priimindu-o, să lucrezi urmāndū după cele ce se coprinde intr'ēnsa spre supunerea ta, depărtāndute de totū lucru inpotrivă a acestii innalte înperătesce porunci, care s'au datu la inceputulū gemaziul evel a létului 1217. Asiă să scii si să credi sfântului înperătescului mieu semnū.

II

Talmăcirea pre-innaltilui hatu, pentru privilegiurile tierii, si s'au cititu in divanu, 1802, Noemv. 1)

In vreme cādu cu norocire s'au sēvirsitū pacea si înpăciuirea intre prē-innalta si vecinica inperătia mea si intre înperătia Nemtiloru, atuncea milostivinduse înperătia mea la starea cea din vremea rēsmiritii ce au suferitu raiaoa Tierii-Rumânesce, au miluit'o cu sfântă poruncă de ertarea dājdiilor, de haraciū, de bairamlicū, de rechiabie, si giaize.

Aseminea pe la injumătătierea lui muharelu a létului 1206, s'au mai dāruitū ērāsi sfānta mea porunca coprindietore de a nu se supērā nāpāstuinduse sēraca raia. ēr in urmā viindū grecescū si turcescū arzmahzarū din partea celorū din Tiēra-Rumānescă, mitropolitu, episcopi, igumeni si toti preotii dupa la mănăstiri si biserici, boeri, căpitani, si ceilalti zabitii, cu coprindere, ca mai nainte de cātu-va ani s'au silitū din pricina celorū ce au pătiti asupra si necazuri in vremea rēsmiritii, de a părăsi cei mai multī patria lorū si a se depărtā dela ea, si a se prăpādi memlechetulu Tierii-Rumânesce si a veni lăcuitorii la ticālōsa stare, si cā avēndū mare supunere si ascultare la prē-puternica inperătia mea, si rēzimānduse la acea către ei mila si milostivire a inperătii mele, ceru a se innoi prē-innalta poruncă ce s'au datū mai nainte, coprindietore de nizamulū Tierii-Rumânesce, si a multorū siarturi, care s'au cercetatū atunci la caidulu ce se pazesce la inperătesculu mieu divanu, de fermanurile ce se daidupa vremi, fiindu-ca s'au gasitū acolo coprinsū cā la létu 1188, la jumătatea lui sieval, s'au daruitu la amēndouē tierile sfintele prē-innaltele porunci inpodobite cu sfântulu hatihumaiunū, aretānduse acestea ce se dicu in urmā.

Ca raelile a câte dōue tieri, Rumānesce si ale Moldovii, care coprindū locū de chelerū a prē-puternicii inperatii mele, platindu dupa starea lorū dajdea anului saū haraciulū, să nu se supere pentru multe fitesice socoteli, nici chiaru bani, nici cu alte ori-ce chipū.

1) Acestū hatisierifu se află in prescurtare la Engel, care dice ca la 23 octovre 1802 s'a cititū la mitropoliā in presentia tuturorū boiarilorū; acelas e publicatū intregu in limba grecescă de Fotino, si tradusū in romānesce de D. Sion; celū trimisū pentru Moldova se află in Uricariu, III, 181. Testulū nostru însă fiindū celū oficialu, publicarea lui esactă in *Tesauru* erā neapērātă. — Hatisierifulū dela 1784, e publicatū in traducere italiana de Raicevich (*Osservazioni storiche, naturali, e politiche intorno la Valachia e Moldavia. Napoli 1788*, pag. 270), si in limba germana, de Hofstetter, traducătorulū lui Raicevich (*Bemerkungen über die Moldau und Walachey*), precumu si de Martens in *Recueil*.

Si cându se va întemplă piră si pricină, saū intre Turci si intre două raelc, acestu felu de pricină domnulū Tieriū Rumănesci după vreme cercetându cu dreptate pe geluitorū si pe pîritū să împlinască dreptatea ce se va dovedi. Er la hotărîrea pricinilorū ce se va întemplă intre Turci si intre raelc, să fie in mijlocū si celū după vremi divanū-efendisi alu domnului, si alti zabiti. Er de se va întemplă ca aceste pricinī intre Turci si raelc, de a nu luā sîrsitū prin mijlocirea celorū ce s'au disū mai susū, alū lui divanū-efendi si altorū zabiti, dela cei după vremi domniū Tieriū-Rumănesci, si se va dovedi că gîndulū acelorū geluitorū saū pîrisi Turci, este de a vêtēmā si a pāgubi sēraca raiaoa, să nu se suferē a se supērā si a se pāgubi sēraca raia, pentru acestu felū de mincinōse si inpotriva dreptătiī davale si piri. Er hotărîrea de acestu felu cu indoielā pricinī să se facā innaintea cadilui de Giurgiu, cātānduse judecata după dreptate, care cadū ai Giurgiului sunt datorī cāndu se va rāndui la ei vreo piră ca acēsta despre partea domnului după vremi, să fie cu luare aminte a nu face nici de cumū lucru afarā din dreptate si din pravilā, si nevoinduse a avē dreptatea loculū ei si a nu se nāpāstui sēraca raia; si încă a nu se supērā sēraca raia, ducēndui cu sila, a se judecā la altū locū, de vreme că s'au scrisū fetfā coprindietōre ca mārturīa a unui raia asupra unui Turcū este priimitā si bunā la pricin de clironomie, la care să urmeze după fetfā.

Si cā cāti din ascherliī saū altiī, vorū face vreo gresiēlā in lāuntru in Tiēra-Rumănescā, acestia să se trimitiā la serhaturile din pregiurū si acolo sa se pedepsescā prin mari-fetu zabitilorū lorū.

Si măcarcā sunt multe innalte inpērātesci porunci, să nu cuteze in potriva nizamului ce s'au datū mai nainte a intrā in tiēra serhatliī si altiī din lācutorii cazalilorū după Dunāre, si innalte porunci sunt, ca să surpe căslalile care se făceā la Tiēra-Rumănescā mai nainte, si să se isgonescā cei ce umblā fără trēbā netrebnici si ōmenī rei; dar nu este de parte de a se întemplā ca unī ca acestia a se cere de a intrā in tiērā, si după ce intrā ei se vorū gālcevi si vorū omorī unulū pe altulu, după aceea să cērā pretiulū sāngelui, si apucānduse de pīri mincinōse si cerēndu lucruri si bani, a supērā si a pāgubi pe sēraca raia. Pentru acēsta de acumū innainte, afarā din rānduiti si numitiī cu numărū negutiātorī dela serhaturi, nimenī altulu să nu cuteze a intrā in tiērā. Si acestia érasi cāndū au a merge la Tiēra-Rumănescā pentru negutiātorīa lorū sa-si iea teșcherele de voie dela zabitiī lorū, si ajungēndū in tiērā să arate acestu felu de teșcherea sau la insusi domnulū tieriī sau la vechilulū lui, si luādu érasi teșcherea de voie sau dela domnulu Tieriū-Rumănesci saū dela vechilulū lui, asiā să se negutiātorēcā fār de a cere la judeciele in care mergu pentru negutiātorīa lorū, nici cu salāșuire a se asiediā acolo, nici a arā, nici a semēnā, nici a superā in altū felū raelile, nici a dā selemahcēsā sau arvuna, care acestea tōte se coprindū intocmai la innaltele porunci ce s'au datū mai nainte pentru nizamu, si se cade a se urmā.

Si cā pentru acestu felū de mincinōse davale, să nu se suferē a se rāndui in Tiēra-Rumănescā mumbashri despre partea vezirilorū si cadfilorū si zabitilorū, spre superarea seracilorū raelc.

Si cā cāte locuri si mosi, sau mănāstiresci sau ale altorū obraze, care cu sila si cu nāpāstuire, s'au stāpānitū de acestu felū de ōmeni netrebnici, si se numescū pānā in dioa de astādi cu nume de raelc, făcēnduse pentru acestia desevirsita cercetare, si dovedinduse cā se stāpānescū cu nāpāstuire, să se întorcā la stāpāniī lorū cei adevērati.

Si cā de va fi trebuintā de a se innoi si a se lucrā cumu si mai nainte schela cea veche a Tieriū-Rumănesci, orasiulū de Floci, spre mai de folosū si mai lesne ducerea de celorū ce esū din tiērā la alte tieri sau din alte tieri la Tiēra-Rumănescā, să aibā voie lācutorii tieriī, a innoi si a umblā cu disa schelā, in sa cu chipu de a nu pāgubi pe prē-innalta mea inpērātfe.

Si cumcā nu se dā voie la negutiātorii Turci a tinē in lāuntru in tiērā mosi si cet-felicuri, nici a pasce vite.

Si cumcā, de vreme ce este popritū de a intrā in Tiēra-Rumănescā cei ce mergū la dregētorīile lorū, prē-innāltiati viziriī miei, si prē-cinstitiī miri-mirani miei, abātēnduse din calea drēptā la dusulū si la întōrcerea lorū, si a luā dela raelc fār de pretiū cele trebuin-

cióse ale lorú, ómenilorú si a vitelorú lorú, si a luà caí de olacú, si făcëndú alte cererí ca acestea, a bántui sëraca raia; pentru acésta nici într'unú chipú nu este vointia inpërátii mele a se păgubi de acumú innainte raelile Tierii-Rumânesci despre partea vizirilorú si mirimiranilorú si a ómenilorú lorú, abătënduse din drumulú celú dreptú si intrándú in Tiéra-Rumânescă.

Aseminea si cei cu priciní trebuincióse ce trecú, saú tătari, saú altii, la multe locuri dupin pregiuru acestii tieri, să nu se abată din drumulú lorú si să mERGă in Tiéra-Rumânescă, nici să CERă caí de olacú mai multí decâtú se coprinde la menzil-fermanú ce aú la mâinile lorú. Asíjderea si cei ce se ducú cu poruncí la numita tiéră după vremí, să nu supere si acestia CERëndú mai multí caí decâtú cele ce sunt scrise in menzil-fermanú ce aú in mâna lorú; si la implinirea acestora ce s'aú disú mai susú (care acestea tóte se coprindú la poruncile ce s'aú datú mai nainte) până acumú de s'aú întemplatú vreo lenevire, dar de acumú innainte la tóte cele ce s'aú disú siarturi făr de gresiélă de a se păzi, se va face mare osêrdie. Ér cine se va cuteză a face misícare in potriva innaltelorú poruncí, la pedépsa acestorú felú de ómeni se va face tótă silintia făr de cea mai mică prelungire.

Si cumcă, de vreme că sunt date multe innalte poruncí, poruncitóre cumcă cândú se ducú raelile Tierii-Rumânesci la casabale sate si tERGuri după Dunăre saú pentru vreo trebă a lorú de alisiverisiú să nu se supere de către haraccí si zabitií acestorú párti, nici cu cerere de haraciú si spenge, nici cu alte pricinuirí, nici ómenií haraccíilorú si colgí cu pricinuirí că CERú raele streine să intre in Tiéra-Rumânescă, si să umble in cóce si in colo. Pentru acésta se poruncesce si cu innalte poruncí, celorú de se cade, si se oprescú acestia de acestú felú de lucru.

Si cumcă raelile si lăcutorii Tierii-Rumânesci să nu se supere de nimení, după ertăciunea si slobozenia a Tierii-Rumânesci la dădii si căiafetú si portulú lorú.

Si cumcă, câte raele in Tiéra-Rumânescă arú fi primitú legea turcESCă, nu potú a cere parte de moscenire dela părintii si rudele lorú; cercetânduse fetfaoa pravilií, fiindú-că acéstă pricină razimă la pravilă, s'au datú patru sfinte fetfale, coprindiéndú celú dintăiú, că Nazarineanulú cutare după ce va priimi legea turcESCă si va muri tatalú lui cutare, nu póte a-l fi fii-seú moscenitorú. Cea de alú doilea, Nazarineanulú cutare, bărbatu cutăriia Nazarinence, de va veni la legea turcESCă, nevestií acestiia rămăindú la legea ei si murindú ea, nu se face moscenitoru ei celú de aú priimitú legea turcESCă bărbatulú ei. Alú treilea fetfă, cutare Nazarineanú fecioru altui cutare Nazarineanú, de va priimi legea turcESCă, si va muri tatălú seú fiindú crestinú, feciorulú lui nu se face moscenitorú lui. Alú patrulea fetfă, cutare Turcú, de va ertă robulú lui pe cutare Nazarineanú, ér acestú robú după ertăciune va muri făr de a priimi legea turcESCă, cutare Turcú, stăpănulú seú, nu se face clironomú aceluí ertatú cutare Nazarineanú. Decí aceste fetfale după coprinderea lorú se cade a se urmă cumú se cuvine.

Si cumcă, măcarcă s'aú lăsatú si s'aú ertatú mumbaihoa si de a se cumpERă pe fiesicare anú oí, cu innalte poruncí, prin marifetu casap-basií după vremí, dar este de mare trebuintă de a se aduce oí din tinutulú inpërátii mele pentru tainaturile mirii si pentru hrana lăcutorilorú Țiarigradului, pentru acésta raelile Tierii-Rumânesci, să nu ascundiă oile loru de vëndiare, ci cu pretiulú ce se politifsesce să le vëndiă la negutiători si gelepi. Si asiă cu priveghiarea celuí după vremí domnú alú Tierii-Rumânesci, să nu facă cusurú de a trimite la Țiarigradú câtú de multe oí, si aceste oí să le vëndiă lăcutorii Tierii-Rumânesci, numai la acei negutiători si gelepi carií le vorú aduce in Țiarigradú, ér nu in alte párti.

Si cumcă, Tiéra-Rumânescă fiindú in locú de chelerú inpërătescú, si fiindú-că cerirea si ducerea inmultimii de zahrele, este celú mai de trebuintă, aceste dóuë tieri, Rumânesci si Moldovií, in locú de mucaesea ce se dă mai nainte din tóte felurile de zahrele, care ară si samENă, raelile tierii, să le cobóre necontentitú zahrele din destulú la schelile Dunării, si să le vëndiă după pretiulú ce se politifsesce la reizií corăbiilorú al capanulú, vëndiENDú zahrele la acei reizií carií vorú merge la Țiarigradú, ér nu la alte párti, dar făr de a se părăsi tieranií de arătură si sEMENătură lenevinduse, că mucaeseiaoa zahrelií s'aú rÉdicatú,

nicî să se ascundă zahrăoa ce aŭ, cu gându de lăcomie, si cu acestu chipu raelile tierii să se folosescă si să câstige, ér lăcuiorii Țiarigradului să pătîmescă stenohorie de hrană. La această pricină să pue necontenitu mare silintia, atâtu cei după vreme domni, câtu si boerii.

Si cumcă ori ce gresiélă s'aŭ întemplată a se face de nevoie de către boeri si raelile Tierii-Rumânesci si ai Moldovii la rêsmiritia trecută, acestea tôte până acumă fapte si misicările lorū, s'aŭ ertatū cu desêvirsită ertare de către împărătia mea, si nu va pomeni împărătia mea nicî odinióră nicî cu mustrare nici cu isbândă la nicî unulū dintre ei, pentru cele trecute faptele lorū, si de acumū innainte, pre câtu vorū fi statornici la stējărulū supunerii si ascultării către prè-puternica mea împărătie, si vorū urmā datorii supusilorū, neabătênduse din supunerea ce se cade, n'aŭ a vedē altū cevasi din partea împărătii mele, fără numai de câtu milă, milostivire si milosêrdie.

Si cumcă la pricina intre domnulū Tierii-Rumânesci si intre nazirulū Silistrii pentru hotarulū de matca Dunării să se urmeze cu luare aminte cea de mai pe urmā alū doilea rându datā poruncă la létu 77 coprindiétore si de cele ce s'au datū mai nainte innalte porunci.

Si cumcă boerile Tierii-Rumânesci si a Moldovii de vreme ce se cade a se dà intre Greci si intre pămêntenii cei alesî carei potū a le chivernisi bine si de credintia, pentru acēsta, pricina boerilorū, se lasă la cei după vremi domni Tierii-Rumânesci si Moldovii, ca să metacherisescă la slujba lorū după trebuintia pe cei credinciosi si vrednici atâtū din Greci câtū si din pămêtenii, protimisindū însă pe cei mai de trébă din pămêtenii boeri la boerile ce sunt in nadinsu pămêtenilorū.

Si cumcă cândū va fi trebuintia de cherestele pentru intemeierea cetătilorū dela Ru-mele, să se tae acestea din muntii Tierii-Rumânesci si ai Moldovii, si să se care la locurile ce vorū face trebuintia, si luândū senetū pecetluitū dela binaemeni să se plătescă făr de lipsă pretiulū tăiării si alū căratulū acestii cherestele din bani haraciulū Tierii-Rumânesci si alū Moldovii, făr de a se scādē nicî unū banū.

Si cumcă vitele ce sunt in sēma ustaliū dela Mangalia si care sunt la ciftiliculū Mangaliū să se oprēscă de acumū innainte a nu le pasce in tiéră, atâtū vara câtū si érna, si intr'acestasi chipu să se apere sêraca raiaoa din paguba acēsta; încă s'aŭ găsitū trecutū in caidulū divanulū ca la suraturile ce se vorū dice mai giosū, s'aŭ adaosū si celū spre ajutorū i apêrarea lorū siartū: după mila si milostivirea împărătii mele către ei, ca să aibă luare aminte de acumū innainte, si ca să lucreze cele cădiute la indatorita lorū supunere, făr de a se abate nicî de cumū până la unū firū de pêrū din calea dreptăti si a supunerii după datoria lorū, si aducêndū mare supunere la domniilor lorū după vremi, făcêndū silintia si luare aminte la implinirea împărătescii slujbe; si depărtânduse cu mare luare aminte de celū mai puçinū cusurū. Acele siarturi sunt acestea:

Cumcă de acumū innainte, să nu se cêră dela Tiéra-Rumânescă mai multū de câtū siēse sute nouē-spre-diece pungi de bani; ér din tiéra Moldovii, mai multū de câtū o sută trei-dieci si cinci pungi si patru sute patru-dieci si cinci tl., cu nume de haraciulū anulū, care dajdie a fiesi-căria tieri să se dea aici la Țiarigradū la sfirsitulū fiesi-căruia anū, si să nu se rânduescă in havalele.

Si cumcă să se dea din partea Tierii-Rumânesci nouē-dieci de mi tl., bani gata si lucruri la poclonulū bairamulū, si patru-dieci de mi rechiabie. Ér din partea tierii Moldovii, pentru poclonulū bairamulū in bani gata si in lucruri, nouē-dieci de mi tl., si rechiabie douē-dieci si cinci mi tl., ér mai multū să nu se cêră.

Si cumcă pentru domni să nu se cêră pe fiesi-care anū bani mucarelulū, si pre câtū nu se va întemplă vreo gresiélă lui, si să se dovedescă bine, să nu se mazilēscă, si dela domni ce se orânduescū după vremi, să nu se cêră giaizele si avaeturi mai multū de câtū este obicînuitū din vechime, care aceste obicînuite giaizele si avaeturi să nu se iea dela raele, ci să se plătescă din veniturile chiarū ale domnilorū, ocne, vâmi, si din rusumaturī.

Si cumcă cei după 'npregiurū acestorū douē tieri, pasi, cadfi, si alti zabitī, să nu facă cereri si să cêră hasuri si avaeturi a cărorā pagubă se razimă la sêraca raia, si să nu

trimitiă despre partea lorî mumbasîrî, numaî si numaî de a luă banî, care acestea nu se suferê de către înpêrătîia mea.

Si cumcâ cându se va întêmplă a se face mazîli si a se rânduî cei din dregêtorfile prê-puterniciî mele înpêrătîi, n'au să dea nici unû felû de giaize si avaturî lorû.

Si cumcâ din numitele două tierî din tôte felurimile zahrelilorû să se céră sumă pe câtû nu se aduce supêrare raeliî, si cându miria va cumpêră zahrea din numitele tierî, să se plătescâ pretiulû acei zahrele cu banî gata, si chiria să nu se incarce la raele. Êr cându vorû cumpêră negutiătorî zaherele, să se plătescâ cu banî gata, cu pretiulû ce se politifsesce.

Si cumcâ fiindû-că se coprinde la acele date mai nainte sfinte poruncî, după cumû s'au disû mai susû, că cumpêrându se din amêndouê disele tierî prin marifetu saigîilorû si al ômenilorû luî casapû-basia, este pricinuitorû de pagubă si asuprire la raele, cumû s'au disû mai nainte, s'au ertatû să nu se facă acea cumpêrătore de oi; dar de vreme că este trebuîntiă de a se aduce oi din tînutulu înpêrătîi mele pentru tainaturile miriî, si pentru hrana lăcuitarilorû Çiarigradului, pentru acêsta, raelile Tierîi-Rumânescî să nu ascundiă oile lorû de vëndiare, ci cu pretiulu ce se politifsesce să le vëndiă la negutiătorî si la gelepî, si asiă cu priveghiarea celorû după vremî domnî ai tierîi, să nu facă cusurû de a pornî la Çiari-gradû câtû de multe oi. si să le vëndiă lăcuitarî tierîi aceste oi numaî la acei negutiătorî si gelepî cariî vorû să le aducă la Çiarigradû, êr nu la alte pârtî. Pentru care si de acumû innainte se va face silintiă si lucrare căte sunt de trebuîntiă la acestea.

Si cumcâ cându se vorû cere dela două tierî cherelele sau alte trebuînciöse de zidirî, să se dea scire de suma cerută la domnî după vremî, si asiă să se care cele ce se cerû, la hotarele acestorû două tierî, să se plătescâ pretiulû tăiărî si căratuluî la raele dela cei ce sunt meemurî la acestû felû de binala, cu mijlocû care să dea mîna raelilorû, si cu banî gata; dar să nu se silêscă raelile a le cără acestea ce se cerû, sau cherelele sau alte, afară din hotarele tierîi lorû.

Asijderea, cându se va cere dela aceste două memlecheturî, salahorî si cară, să se plătescâ făr de a se scādê din obicinuita plata lorû nici unû banû, nici să se prelungêscă vremea plătirîi lorû.

Si cumcâ să nu se suferê a intră intr'aceste două memlecheturî afară din negutiătorîi fermanliî, nimenî din pregiurulu Dunării lăcuitarî si iamacî, cu scoposulû pagubiî si vêtêmăriî raeliî, si să umble intorcênduse pîn tiêră, nici să are nici să semine locurî ce se cuvine raelilorû a două memlecheturî, nici să bage vitele lorû pentru pâsiunea si hrana lorû; êr cine va cutezâ a face inpotriva acestuî nizamû, să se pedepsêscă strajnicû.

Si cumcâ de s'au stăpânitû după pace locurile raelilorû, să se întorcă la stăpânîi lorû.

Si cumcâ, cându nu va fi mare trebuîntiă si grabnică pricină, să nu se trimitiă cu mumbasîrî la aceste două memlecheturî despre partea înpêrătîi mele, si cându se va trimite să nu se céră plata mumbasieretuluî lorû dela raele, nici să se zêbovêscă in tiêră cu isvodirea a felû de felû de pricinî. Acestea siarturî adăogânduse la cele de mai nainte, să se urmeze totdeauna, si păzînduse la mîinile lorû, in vreme de trebuîntiă să se caute caidurile fiesce-căria pricinî dintr'acestea, si sa se lucreze acestea căte se cerû; êr cine va cutezâ inpotriva acestora a face ceva, ori-cine va fi, ca să se pedepsêscă, să se arate la prê-puternica mea pôrtă si să-sî iea pedêpsa.

Si de vreme că s'au datû mai nainte poruncă, că boerîi cariî au slugitû cu credintiă la prê-puternica înpêrătîia mea si se supunû la domnîi lorû, să li se dea chiarû treptile si dregêtorfile care s'au invrednicitû mai innainte de rêsmiritiă, si să li se lase in stăpânirea lorû mosfile lorû, încâtû fiindû-că se face silintiă si nevoîntiă de a se păzi totdeauna siarturile ce s'au disû, si ca să se drêgă si să se sporêscă mosfile si coprinsurile boerilorû la care razimă traiulû lorû, si ca să aibă după vechiulû obiceiû folosurile ce li se cuvine si treptile dregêtorîilorû lorû celorû de mai nainte, cu siartû, ca să nu se lenevêscă câtû unû firû de pêrû de a pune in faptă la cea indatorită mare supunere si la porunca si vointia domnilorû lorû, si cându se vorû purtă asiă, să li se facă silintiă spre ocrotirea lorû, meta-cherisinduî la dregêtorîi si păzînduse privelegiurile lorû, acestû felû de silintiă fiindû pricină la sporirea tierîi; se poruncesce boerilorû numitei tierî să se lase de cererile fără cuvêntû

si fără cuviință, si mai vârtos de acele cereri care nu pot suferi raelile din pricina prăpădărilor la care au cădiut țiera în vremea războiului. Er de nu se va supune vreunul din trăceștia la porunca acēștia, si împotriva împărătescilor mele vointie va păgubi si va supără pe sēracii raia, si se va amesteca la lucrurile care nu i se cade, si va cutezā a se apuca de lucruri si cereri fără orânduēlā si afarā din hotarele lui, care pricinuesc turburare nizamului si rēsvătirii, si de va stā împotriva la urmarea acestorū bune orânduēli cu care umblā domnul lor spre îndreptarea oblăduirii țierii si spre odichna si mângăierea raelii, si de va cutezā la vreo faptă fără de vointia domnului seū, de vreme că cel despre partea împărății mele ales si asupra lor rânduie domnii, au totā volnicia a pedepsi pe acest fel de nesupușii pe pedepsa ce li se cuvine; pentru care să se facā totā silintia de a pedepsi, după cum s'au disū, acest fel de nesupușii, ca să aibā răpaosū si odichnā sēracile raele, si paza nizamului țierii.

Si cumcā dajdia dupește anū care se analogisesce la totā raiaoa să se adune dela totii după cum cu dreptate va cădē în partea fiesi-căruia, er nu cu unile mijloce si pricinuirii fără cale, uni din raele să se apere de dajde, si partea lor să se incarce la ceilaltā raia; la acestea tōte să se facā totdeauna luare aminte, ca să se păzescă dreptatea, si de acest fel de apărare fără cale să se facā depărtare, ca să se urmeze dreptatea totdeauna. Si de vreme ce pentru acestea tōte siatūri, s'au dat pe larg sânta poruncă plină de milostivire la létū 1098, la luna lui rebiul-evel, la vremea împărății a pomenitului intru fericire prē-slăvitului unchiului mieū sultanū Hamitū, (căruia fie milă si ertare) care poruncă s'au găsitū trecutā în caidū cu tōte aceste mai susū dise siatūri, ce sunt pricinuitoare de dresū si sporirea a disei Tieri-Rumānesci si a nizamului ei, si pricina de apărarea a multorū nēpăstuirii a lăcuiților; pentru care, după mila împărății mele asupra tuturor ticăloșii si nevoiașii, care se nasce din bunătatea si iubirea de dreptate a împărății mele, si după împărătesca milostivire către raiaoa ce-mi este dată amanetū dela Domnul Dumnedieū, s'au fostū dată împărătesca mea poruncă la létū 1206, împodobită cu sântū hatihumaiunū, coprinditōre de cele două porunci date mai nainte, una cu sântulū hatihumaiunū la létū 1188, cum s'au disū mai susū, er una totū cu acestū coprinsū la létū 1198, vrēndū împărăția mea si la cele pline de dreptate dilele împărății mele a se urmā asemenea aceste siatūri care se coprindū la porunca cea dată mai nainte, si ca să se sēvirsicā răpaosul sēracilor, si mai vârtos ca să se isprăvescā cele spre îndreptare si sporirea țierii, urmānduse lăudata noimā, care se coprinde la ceilaltā innaltā împărătescā poruncă de ertare de doi ani după pace, după mila si milostivirea împărății mele asupra tuturor lăcuiților țierii, er după împlinirea ertării de doi ani să se îndrepteze cele ce au a răspunde dajde, poclonulū bairamului, si rechiabie, giaize, si alte avaturii, după siaturile ce s'au disū mai susū. Acestea însă coprindū poruncile ce s'au datū mai nainte. Dar fiindū-cā cu trecerea vremii s'au pricinuit la unile dintre siaturile ce s'au arētatū mai susū turburare si catachrisis, er după cele de între prē-puternică împărăția mea si între împărăția rusescā următoare siatūri, ahtinamele, are dreptate împărăția rusescā a face mijlocire pentru memlechetulū Tieri-Rumānesci si alū Moldovii.

Pentru acēștia, spre întărirea împlinirii de acumū innainte a diselorū siatūri, solulū ei ce se aflā în Țiarigradū au arētatū la prē-innaltiatā mea pōrtā prin tacirū, avēndū poruncă despre partea împărății lui ca să cērā adaosu la siaturile de mai nainte acestorū maderle ce se vorū dice innainte.

Cumcā de acumū innainte vremea domnilorū să fie rânduie pānā în siēpte ani deplinū, socotinduse din dioa ce se vorū rāndui domnii, si pe cātū nu se va arēta gresiēlā dovedită, domnii să nu se facā manzili mai nainteii vremii de siēpte ani, er intr'acēștia diastimā de siēpte ani arētānduse vina, de se va dā scire despre partea împărății mele către solulū Rusii, si de se va dovedi si se va incredintā, că cu adevăratū este vinovatū la gresiēlā, numai la acea vreme să fie slobodū a-lū mazili.

Dājdiile, avaturii, si cereri ce s'au isvoditū din nou în urma sinetului ce s'au făcutū la létū 1198, să lipsescā, si după acestū temeiū să rānduescā si să asicze domnii țierii împreună cu boerii dările dupește anū. si să le cisluescā după dreptate, si să aibā luare aminte

cei după vremi domniî Tieriî-Rumânesci a avè ipolipsis la anaforalile si arêtările ce va face după vremi solulî Rusiî, atâtû după acestă madă a dâjdiilorî câtû si de privilegiurile tieriî, si mai vêtosû pentru paza siarturilorî ce se coprindû la acestă prè-innaltă inpêrâtescă poruncă.

Pentru ca să se rēdice si să lipsescă catachrisis ce s'aû întēplatû adecă la madēoa raelilorî ce nu dau birû, la scutelniciî boerilorî, si asiă ca să se usiureze greotătea acestiî dârî fără de orânduēlă, să nu rēmāe slobodû de birû nici unulû din raele, afară din suma scutelnicilorî ce sunt scrisi din vechime la vistierie, ci totî de o potrivă să rēdice greotătea dârî, si să se zătignescă cu totulî fiesî-care supêrare si neodichnă către raele despre partea tacsildarilorî dâjdiilorî.

Si de vreme ce spre plata lefilorî ostasilorî din tiēră este trebuinciosû a se face o sumă de ajutorû si despre partea Moldoviî, aruncânduse dâjdiile deosebitû pentru acestia, să se otcârmuescă acestea cu dreptate după prè-innalta poruncă ce se va dà pentru acestă. Si încă să se poruncescă domnului cu boeriî Tieriî-Rumânesci pentru scôtearea câtû de grabû a ostasilorî din tiēră, si pentru indreptarea lefilorî după lunî ce s'aû disû mai susû.

Si de vreme ce plata numitelorî lefi caută spre a se face tacsilû baniî ce sunt trebuinciosi la acestă, implinindû domnului acestă însărcinată datorîa lui, in urma acesteia să se daruēscă cu milostivire către raelile Tieriî-Rumânesci o ertare de dajde unû anû deplinû.

Câte orânduēlî se vorû face despre partea inpêrătîi mele de felurime de zahrea, de untû, de oi, si in scurtû, de cele ce se facû in Tiēra-Rumânescă, să se arate aiēvea suma acestora la poruncile ce se vorû dà pentru acestea, si intr'acestû felû de innalte porunci să se numescă porunca si către boeri, si să se citescă de façiă intru audiulû tuturorî in divanulû Tieriî-Rumânesci.

Si de vreme ce este a se face vorbă cu boeriî, acestû-felû de cerire, ori ce felû va fi, de este putintîa tacsilû tōtă saû in parte, dela tiēră saû ba; pentru acestă rugămintea si cerirea ce vorû face boeriî prin marifetu domnului lorû să se asculte, ér pretiulû diselorî rânduēlî să se plătescă despre partea miriî, făr de prelungire de vreme, după pretiulû ce se politifsesce, dar cu altû felû să nu se facă mubaia.

ÉR pentru zahrea ce se cumpêră pe fiesî-care anû despre partea miriî, să se plătescă pretiulû după fiatulû ce se va rupe pe fiesî-care anû la schela Brăiliî, si pentru ca să nu se incarce greotăte la raele, căratulû zahrelî, cărânduse angaria, celû după vremi domnû să se silēscă cu credintîa ca să se rupă fiatulû zahrelî la numita schelă, socotinduse si chirîa.

Cele după vremi innalte porunci ce se dau, si caută spre memlechetulû Tieriî-Rumânesci, să se citescă intru audiulû tuturorî la divanulû Tieriî-Rumânesci, si după citania lorû să se pue spre pază la condicile tieriî.

Dregētoriile tieriî, să se dea la pāmēteniî, dar să fie in puterea domnului după vremi să alēgă si să rânduēscă la acelea si din Greciî cei cinstiti si cu sciintîa si vrednicii acestorû dregētoriî, si cândû se va întēplă vre o supêrare despre partea Grecilorî la dregētoriile ce vorû fi rânduitî, celû după vremi domnû să-i mazilēscă si să-i pedepsēscă si pe acestia după cumû si pe pāmēteniî boeri, si să-i silēscă a întôrce innapoî cele ce aû luatû cu nēpaste.

Câte cheltuelî vorû trebuî pentru chiverniséla menzilurilorî dupeste anû, să le rânduēscă si să le hotărēscă pe fiesce-ce anû, celû după vremi domnû inpreună cu boeriî divanului, si mai multû de câtû suma cea rânduită să nu se mai iea, cu nici unû felû de pricinuire.

Chiverniséla spitalurilorî si scōlilorî si podurilorî si altorû asemenea pricinî care se cuvinû si sunt chiarû ale tieriî, să se facă havalea porunca domnului după vremi către boeriî tieriî.

Si din călugări ce nu sunt legati la mănăstiri si mitropolitu, murindû cineva, cele ce rēmānû avutia lorû, să nu se cēră de nimenî, ci să se facă tacsilû prin marifetu domnilorî după vremi, ca unû venitû casî ce se cuvine la sêraci si la sêrmanî si la alte fapte bune; ér din călugări ce sunt legati la mănăstiri, de va muri cineva, averea lorû să se iea, ca unû venitû mănăstiriî la care aû fostû inchinatû.

Pentru neferii ce sunt in slujba tierii din inceputu pentru paza ei, să-î rânduască domnul după vremi, făcându vorbă pentru acesta cu boerii pămêntenî.

Câte mosfi ale Tierii-Rumânesci si a Moldovii care sunt pe numele raeliloru hrăpinduse si stăpâninduse cu nedreptate iu Tiéra-Rumânescă, in părțile Giurgiovului i Brailii si Cule, si peste Oltu, ér la Moldova, la tînutulu Hotinulu, acestu felu de locuri hrăpite a Tierii-Rumânesci si a Moldovii, să se întorcă, si la innaltele porunci ce se dau de aceste pricinî către cei ce se cade, să se hotărăască vremea.

Si fiindu-că este denadinsu vointia inpărătii mele ca, după cumu se arată mai susu, să se facă luare aminte, ca de acumu innainte, afară din negutiătorii fermanlii, câtî din lăcutorii părtilorî Dunării si din iamacii si altii, inpotriva siarturilor voru vrê să intre la aceste două memlecheturi, si să se sălășluască si să păgubască pe raele, să se zăticnescă si să se isgonască acestu felu de ômenî.

De acumu innainte câte prè-inalte porunci se voru trimite la aceste două tieri să fie potrivite cu aceste siarturi si cu privelegiuri si obiceiurile tieriloru.

Să se sêvîrsiască tôte mijlôcile si chipuri care pricinuescû indreptare, sporire si bună stare si desêvîrsitû rêpaosulu lăcutoriloru tierii ce sunt supțu acoperemêntulu inpărătii mele, si să nu se suferă vre o faptă inpotriva privelegiuriloru ce s'au miluitu tierile printr'acéstă prè-innaltă poruncă. Pentru acéstă s'au datu acéstă prè-innaltă poruncă coprin-diêtore ca, după firască credintia ta, si după dreptatea, osêrdia si rîvna ta spre multiâmirea inpărătii mele, atătû tu numitule domnû câtû si boerii si lăcutorii tierii, făcêndu indatorita multumire pentru acestea care v'atî invrednicitû acumu privelegiuri, si silinduvê la implinirea rânduêliloru, care se voru cere prin inna'tele inpărătescile mele porunci, potrivite cu cele mai susu scrise siarturi, să puneti totu felulu de silintiă si nevointiă totdeauna, ca să impliniti cele ce se cuvinu la supunere si ascultare, si să isprăviti cele ce urmêză la supunere si credintia vóstră, si să se facă luare aminte si pază de a nu suferi a se întemplă vre unû lucru câtû unû firu de pêrû inpotrivă acestii innalte porunci, si inpotriva inpărătescii mele vointie ce s'au trimisû aciî. Deci, poruncescû ca tu, mai susu numitule domnû, să citești acéstă innaltă a mea poruncă inaintea mitropolitulu, episcopiloru, archimandritiloru, si călugăriloru, si igumeniloru, si tuturoru boeriloru, boerinasiloru, si lăcutoriloru raele, si să publicuesci noima acestii arêlătore iubire de dreptate a inpărătii mele, si să incredintiezî pe toti că, atătû boerii, câtû si ceilaltă raia a tierii, pe câtû nu se voru abate din calea cea drêptă, urmândû cuviinciosii supunerî si ascultare, si dândû cea indatorită urmare la prè-innaltele inpărătescile mele porunci, voru fi in dîlele inpărătii mele cei iubitore de dreptate in totu felulu miluiti tótă raiaoa, si cei slabi si neputinciosi, cu inpărătescile mele mili, si voru câstiga necontentitû si pururea odichnă si rêpaosû nemărginitû.

Êr tu, mai susu numitule domnû si cei după tine domni, pe câtû faceti cele cuviinciose la supunerea vóstră si la multiâmirea inpărătesciloru mele către voi faceri de bine, si sêvîrsiti câte se ceru dela mai susu arêtate inpărătescile mele porunci, să fiti incredintiatî că, de nu se va arêta vreo gresiélă a ta, dovedită si aiêvea cerêndu mazilîe si schimbarea ta, nu vei cercă grigea mazilii, si pre câtû te afli la cea cunoscută si obicînită credintia si dreptatea ta, vei rămânê la domnia tierii; si nu numai se voru păzi a pururea tôte siarturile ce s'au dîsû mai susu, ci se va face si silintiă ca să se urmeze, atătû despre partea inpărătii mele, câtû si despre partea viziriloru miei cei mari si slăvitoru vechilii inpărătii mele, câte s'au invrednicitû raelile tierii mili si rêpaosû la fericite dîlele a prè-slăvitulu mosiulu mieu sultanû Muhametû, asupra căruia (să plouă Domnulu, nemărginită plôe de ertare); si că este adevêratû si negesitû ca câtî din lăcutorii Dunării, serhaturiloru si altorû părți mari saû mici, voru cuteză fapte in potriva nizamulu ce s'au datû, acestu felu de ômenî, in cêsulû ce se va luă veste de relile urmările lorû, se voru pedepsi cu cuviinciose pedepse; si arêtândû si incredintiândû tu, numitule domnû alû Tierii-Rumânesci, tuturoru boeriloru si celorlanti raele si lăcutoriloru tierii noima acestii prè-innalte porunci, vei porunci si vei orândui să fie napristanû rugători către Domnulu Dumnedieû pentru indelungarea vietii si inpărătii mele si pentru intemeierea slavii si măririi mele, păzindute de totu lucrulu inpotriva acestii innalte porunci mele ce saû datû la luna lui gemazeul-ahîr, a vêlêtulu 1217.

III

Chrisovulu chiprovettloru i Râmnicu dela Vel-Ocna i prez Olta, 1803, Avg. 1.

Starostea si cu epitropi anume dela compania chiprovettloru i Râmnicu dela Vel-Ocna ot prez Oltu, si tuturoru celoru dela acesta companie, cati se coprinde in foia loru, ce s'au asediatu la vistierie, cari, vediendu domnia mea, ca, au asiediamentu prin chrisove domnesci, atat dela domnia sa parintele domni mele, Alexandru voda Ypsilantu, cumu si alu domni sale, fratelui Alexandru voda Muruzu, i prin alte chrisove ale altoru frati trecuti domni, mai din nainte catu si mai dupa urma, de oranduelile dajdiiloru si a mileloru ce sunt a li se pazi, dupa cumu printr'acestu cinst. chrisovu, ce anu binevoitu a le da, se coprinde, prin care hotarimu ca: antaiu, cruci cinci-dieci si patru, in mode noue-dieci si siese, ce se coprinde numele loru in foia pecetluita, sa dea toti pe anu tl: una mie doue sute noue-dieci si siese, si ei intre densii sa se cisluesca, dandu fiesi-care dupa puterea lui; si deosebita mila amu facutu domnia mea, ca cruci doue-dieci, in mode patru-dieci, cari erasi se coprinde numele loru intr'aceasi foie, totu dintre densii, sa scutesca drepte bucatele loru de dijmaritu i vinariciu, si acestia sa aiba a da, de cruce pe anu cate tl: patru-dieci si doi, care facu intr'unu anu la aceste cruci doue-dieci, tl: optu sute patru-dieci, si pentru aceste cruci doue-dieci facenduse alegire de catre tota obscea acesti companii, sa vie cu adeverintie is, calite de ceilanti, si li se voru da deosebite carti ale domni mele pe numele loru de mila ce amu facutu cu densii, a scuti dijmăritu si vinariciu, care dajdie a cestora cu suma celoru din susu, peste totu se facu intr'unu anu tl: doue mie una sută trei-dieci si siese; si acesti bani, sa aiba a-i da la vistieria domni mele dupa urmare dajdiiloru ce se voru orandu pe celelalte bresle; si deosebitu sa aiba a da la casa rasuriloru de totu leu cate parale siei-spre-diece, precumu se urmeza si la celelalte bresle; er mai multu dintr'acestu asiediamentu ce li s'au facutu de domnia mea de nimic sa nu fie supitati. Asjderea sa aiba volnicie acesti mai susu numiti negutiatori chiproveti cati sunt cu birulu loru la acesta companie carora sa li se dea adeverintie dela vistierie pe numele loru, spre a fi sciuti si cunoscuti ca sunt la acesta companie, ca sa siadia cu casile loru, la Craiova, la Râmnicu si la Ocnele-mari, sa-si vendia marfa loru cu redicata si cu meruntisiu in pravali, cautandusi ori-ce alisiverisiu aru vre sa faca, far de nici o smintela de nimeni, precumu si de catre dumnealoru ispravnicu intru nimic sa nu se supere. La implinirea fiesi-caruia anu la diua Sfântului Vasilie adunanduse negutiatorii si cu epitropii, sa iea sema starostii, si de nu va fi slugitu bine, sau va fi facutu niscareva mancatorii, sa aiba volnicie sa alega dintre densii altu staroste, si prin scirea domni sa-lu asiedie staroste. Starostea si cu epitropii sa aiba voie sa judece pe negutiatori dela acesta companie, candu unulu cu altulu voru ave pricin; er candu va ave vre unu negutiatoriu pricina cu altu omu de tiara, sau va fi alte pricini mari de obsce, atunci sa remae suptu judecata dumnealui vel-banu. Sa aiba voe starostea si cu epitropii, ca sa priimesca la acesta companie negutiatori streini catu de multi, insa crestini serbi, si altfelu de omeni, dandu in scire la vistieria domni mele, ca sa li se adaoge numele in cat. pecetluitu, sporinduse si suma baniloru. Pe Armeni si pe Ovrei, cari nu voru fi legati cu birulu la vistierie, nici de cumu sa nu priimesca a tine pravali sa vendia cu meruntisiu, ci candu s'aru ispiti vre unulu dintr'acestia sa-si deschidia pravali a vinde cu meruntisiulu, indatu sa faca scire dumnealui vel-banu, ca sa-i isgonesca. Asjderea si negutiatorii crestini cari nu voru fi cu biru la acesta companie, sau legati cu deosebita dajde la vistieria domnescă, erasi sa nu fie slobodi a-si deschide pravaliile sa vendia cu meruntisiu. Candu s'ar intempla sa mora vre unu negutiatoru crestinu far de chironomi adeverati, sa nu fie slobodi nimeni la lucrurile si marfa lui a le lua si a le vinde, ci starostea si cu epitropii mergendu, sa pecetluesca marfa si ce ar fi, si asiedianduse la unu locu suptu pecete, sa faca scire la domnie de tote cate voru fi remase, si asi sa stea, pana candu va veni stapani ce ce li se va cade a lua acele lucruri. Pentruca fiindu omeni streini si vrendu domnia mea sa se adaoge acesta companie si cu alti streini duprin alte parti, leam facutu asiediamentu pentru randulu dajdiiloru si pentru alte obiceiuri ce au avutu mai din nainte, sa fie in pace

si de cai de olacă, de împrumutări cându s'ar întemplă la alte refeturi, de fumărită, de cotărită, si de alte angari ale tierii, pentru că aceste mili si orândueli ce se coprindă mai susă leaă avută si mai din nainte, precumă am vèdiută domnia mea chrisovulă domni sale părintelui domni mele Alexandru vodă Ypsilantă, si ală domni sale fratelui Alexandru vodă Muruză, i alte chrisove ale altoră frati domni trecuti. Si pentru ca să se păzescă ne-strămutată milile acestea ce se coprindă mai susă, am întărită chrisovulă acesta cu pecetea si iscălitura domni mele. 1803. Avg. 1.

IV

Chrisovulu cumpanii cei noue ot orasiu Craiovii sud Dolju, 1803, Avg. 28.

Starostea si cu doi epitropi anume delă cumpania cea nouă a orasiului domni mele Craiova sud Dolj, si tuturoră negutiătoriloră delă acestă cumpanie, câtă se coprinde in fôia loră ce s'au asediată la vistierie, cari fiindă-că au avută asediământă prin chrisove domnesci de orânduela dăjdiiloră si a mileloră ce sunt a se păzi după cumă printr'acestă cinstită chrisovă ală domni mele ce acumă intru acestă de Dumnedieă hērēdită ântăia nōstră domnie a Tierii-Rumănesci am binevoită a le dă, se coprinde, prin care hotărîmă: ca, cruci siepte-dieci si siepte, in mode una sută cinci-dieci si patru, să aibă a dă pe ană tl: trei mie una sută optă-spre-diece, bani siei-dieci, i cruci siei-dieci si patru, in mode siei-dieci si patru, pe ană tl: una mie patru sute patru-dieci, si numele acestora se coprinde in fôia pecetluită, căroră să li se dea adeverintie delă vistierie pe numele loră, spre a fi sciuti si cunoscuti că sunt la acestă cumpanie, care făcă peste totă într'ună ană, la aceste cruci una sută patru-dieci si una, tl: patru mie cinci sute cinci-dieci si optă, bani siei-dieci, si acesti bani să aibă a-l dă la vistieria domni mele după urmarea dăjdiiloră ce se voră orându pe manzili, precumă si câte parale siei-spre-diece de totă leu ce s'au întocmită a se dă la casa răsuriloră, pentru lefile celoră ce slugescă; ér mai multă din acestă asediământă ce li s'au făcută de domnia mea, de nimică să nu fie supărati; si după ruptorea ce li s'au făcută să aibă a le face starostea cislă pe dreptate după starea si puterea fiesi-căruia, purtândă grija a le stringe si bani ruptoriiloră, ca să-i dea la vremea cea orânduită delă vistierie. La împlinirea fiesi-căruia ană la ziua Sfântului Vasilie, ei între dēnsi adunānduse la ună locă, si luāndă sēma starosti, si cândă nu se va purtă bine, să alēgă altulă dintre dēnsi care va socoti, si prin scirea domni să-lă asiedie staroste, si cândă voră cunōsce că sunt asupriti si năpăstuiti de staroste, să mērgă la dumnealoră boeri caimacamă ai Craiovei sau la ispravnică judeciului, să-si arate jalba, ca să li se facă isbrānire, si cândă după acea alegire ce le va face nu se voră odichni voră veni si la divană de unde 'si va află tōtă dreptatea.

Am făcută domnia mea milă cu dēnsi, ca pe drepte bucatele loră de dijmărită i vīnăriciă să nu se supere, să fie apărati de cai de olacă, de zahrele, de vase, de asternuturile musafiriloră, de fumărită, de cămănărită, si de cotărită; mai adăogămă domnia mea si acestă milă cu dēnsi, ca să aibă câte o calfă de prăvălie scutită a tīnē starostea. si mode doi ômeni făr de pricină, pentru căutatu trebiloră cumpani; a fi apărati toti acesti cumpanisti si de vama butiloră, precumă si de avăetulă ce ar căută polcov. a pretenderisi delă dēnsi. Asijderea cândă s'ar întemplă să mōră vre unulă dintr'ēnsi, să nu aibă voie a pune dintr'alte bresle la cumpanie, ci numai feciori de ai loră, sau de ar veni vre unū din negutiătorii streini care după mila acestă ce amă făcută domnia mea ară vrē să se asiedie in tiera, priiminduse de cumpanie, să vie dintr'ēnsi cu cartea dumnealui caimacamului i delă starostea si delă alti dintr'acesti negutiători, si arētānduse la domnia mea, asiă va intră la acestă brēslă, ér într'altă chipă să nu între nimenea: să dea scire la vistieria domnescă pentru câtă voră fi mai adaosă până la împlinirea anului, ca să li se scrie numele in cat. vistierii. Starostea si cu epitropi să aibă voie să judece pe negutiătorii delă acestă cumpanie, cândă unulă cu altulă voră fi avēndă pricină; ér cândă va avē vre unū negutiătoră judecată cu altă omă de tiera, sau ară fi alte pricini mari de obsce, atunci să rēmăe suptă judecata

dumnealui vel-banü saü a dumnealorü boerilorü caimacamü ai Craiovei. Să aibă voie starostea si cu epitropiü, ca să priimască la această companie negutiători creștinü Sërbü si alt-feliü de ömenü însă nu pämentenü. Care aceste indreptări leaü avutu si dela altü trecutü domni, si pentru ca să se păzescă asiediämëntulü si milele ce se coprindë mai susü nesträ-mutatü, amü întăritü acestü cinstitü chrisovü ce s'aü datü dela vistieria domniü mele si cu domnescă nöstră pecete, in anulü dintăiü acei de Dumnedieü hëredite nöuë domnie a Tie-rii-Rumänescü, la auulü mäntuitorü, tolç pisah gospod 1803, Avg. 28.

V

Talmacirea inperatescului hatihumaiunu ce s'au datu la sfirsitul lunii lui rebiniul evel lëtu 1218 pentru dijmăritu si vinăriciu dela privelegiati, ca numai pe acestu anu cu lëtu 1803, să se platesca, far de a se mai urma alta data, care dupa ce s'au cititu fația in divanu, s'au datu in pastrare la Sfanta-Mitropolie, 1803, Iulie 19.

Alesule dintre domniü din nëmulü Mesü, îndată ce veü priimi această prë-innaltă înpërătëscă a nöstră poruncă, să-ti fie cunoscutü, că din cele până acumü trimise de către tine scrise către prë-innalta nöstră Pörtă, s'aü cunoscutü, cumcă din pricina trecutelorü rësvrătiri si următorelorü întëmplări, ajungëndü suma ce este datöre Tiëra-Rumänescă a o rëspunde, la două mil de pungi de bani, pöte si mai multü, si pentru următorele de multe feluri cheltueli ajungëndü starea tierii la o ticălosă schimbare, mai vërtosü că din pricina mai susü numitei datorii, cea mai mare sumă s'aü rëdicatü cu grele dobändi, care si curgëndü spre sporire, ticălosa raia dintr'aceste nesuferite cheltueli cu totulü păgubinduse, si din prelungirea greutăților ajungëndü cu totiü la cea desëvirsitü neputintiä, cu totulü vorü slăbi la rëspunderea mai susü numitelorü datorii, si cumcă dintr'acesta in adevëru se va prelungi rëspunderea datorii mirii, cândü nu se va gasi mijlocü, pentru aceste următore, fără îndoelä încetü încetü această datorie se va mai adăögă si se va mai spori. Pentru care si făcënduse cuviincioșă chipzuire de către rîvnitorii patrii boeri divaniti, cariü cu töte că pentru mai inlesnirea rëspunderii numitelorü datorii, mai nainte până a se inmulti, s'aü fostü socotitü, ca să se intöcmëscă o deosebită dajdie de obsce a se dă, de către totă raiaoa câte tl: 3 saü cinci după analogon puterii fiesi-căruia, dar pentru cea desëvirsitü cunoscută ticălosie si slăbiciune a sërăcilorü raele, cu neputintiä aü fostü a intră in lucrare mijloculü de mai susü socotitü, si éräsi de altă parte fiindü cunoscutü că după următorele greutăti într' altü mijlocü nu iea sfirsitü rëspunderea inmultitelorü acestora datorii, necontentitü ingrijindü ca să se chipzuescă unü altü mijlocü mai îndemănatü spre inlesnirea acestui lucru greü, cu sfatü de obsce s'aü găsitü cu cale, ca din pämentenii tierii ce sunt din vechime miluitü suptü umbrirea prë-puternicii nöstre împërätii cu nedarea de ori-ce felü de dăjdii, atätü mitropolitu si episcopii câtü si ceilanti boeri, si cu unü cuvëntü si töte mănăstirile, ce cu nume de mili sunt nedajnici, câtü adică sunt slobodü de dajdie, să dea intr'acestü următorü anü dijmăritü si vinăriciu, însă dijmăritu, să se rëspundia de către totü după mijloculü ce din vechime s'aü obicinuitü, ér vinăriciulü, să se rëspundia însă de către lăcuiori după vechiulü obiceiü, adică câte cinci bani de vadră, ér de către mitropolitu, episcopii, boeri si mănăstiri, si toti ceilanti nedajnici, câte nöuë bani de vadră, si pentru ca să lipsescă asupririle si nedreptătile ce potü să se întëple la stringerea acestorü mai susü numite alcătuite dăjdii, să se urmeze cu luare aminte capetele si ponturile ce pentru aceșta se vorü intöcmi dela vistierie. Pentru care si ca să nu se mai cëră in vreunü felü de chipü nici de cumü vreo dată de acumü innainte această de acumü dare ce s'aü chipzuitü spre ajutoriulü tierii, cu cuvëntü că s'aü mai urmatü acësta si altă dată, tiaü făcutü arëtare numitiü boeri cerëndü de obsce cu anaföră prin rugăciune ca să se intöcmëscă acësta cu întărire din parte-ti prin domnesculü teü chrisovü, coprindiëtorü si cu cele de către voi obicinuie bisericesci afurisenii, si mai vërtosü ca să nu se mai cëră aceste numite dări dela cei slobodü si nesupusi la dajdie, să se dea si innalta nöstră poruncă inpodobită cu sfântulü nostru hatihumaiunü întăritü asupra acestorü alcătuite pentru numitiü nedajnici. Către acësta si din cele

ce scrii, s'au cunoscutu că datoría ce este să răspundă tiéra la mirie, si celelalte datorii ce s'au mai adunatu curgătoare cu grele dobândi ca să se răspundă si să se economisescă următoarele cheltueli ale tierii peste putintia, fiindu ca să se întocmescă lucrul într'altu chipu, cu tôte că din cele mai susu de obsce chipzuite dăjdii, tótă suma cea adunată, cumu este cunoscutu, d'abiă se adună la nouă sute de pungi de banî si nu fmai multă, dar fiindu-că este nedejde cu acéstă sumă a se mai usiură numitele datorii si din celelalte următoare venituri, care cu ajutoriul lui Dumnedieŭ este să se răspundă mai nainte de datorii, va luă sfirsitu si acésta. Asupra căriia si se cere ca să se facă cuviincioasă prè-innalta noastră mu-saadè la rugăciunea numitoru boeri, cunoscutu fie că acéstă arêtată credincioasă rîvnă a-tătû din partea ta câtû si din partea numitoru boeri, s'au priimitu de bună si lăudată la prè-innalta mea putere. Decî după cumu scrii, dămû si înpêrâtesca noastră voie, ca să se iea într'acestû curgătoru anû spre ajutoriul tierii dela cei mai susu nedajnici numita dare de dijmăritu si vinăriciû, făr de a se socoti acésta de acumû innainte ca o pildă urmată si alte dăti. Asupra căriia s'au datû acumû acéstă trimisă a noastră prè-innalta poruncă inpodobită cu sfântul nostru înpêrâtescû hatihumaiunû, care întielegenduo după întielepiciunea ta, că după cumu s'au găsitû cu cale si s'au hotăritû cu chipzuire de obsce ca să se răspundă într'acestû următoru anû numita dare de către toti nedajnici, adecă mitropolitu, episcopi, mănăstiri, boerii, si toti ceilantî, spre ajutoriul numitei datorii, s'au datû prè-innalta mea voie de urmare, ca să se iea numai într'acestû curgătoru anû numita dare, făr de a se socoti altă dată dreptû pildă mai din nainte urmată, să urmezî după mijlocu ce s'au disû, puindutî tótă cuviincioasă silintiă, spre sêvirsirea acestii trebuintie, după vrednicia si credintia ta, ingrijindû si mângăindû pe lăcuiitorii raele pentru rêsufarea si odichna lorû. Asiă-dar să urmezî după cumu printr'acestû prè-innalta nostru înpêrâtescû hatihumaiunû ti se poruncesce, ferindute de ori-ce inpotriviri la câte 'ti poruncimû.

VI

Chrisovulu pentru dijmarita si vinăriciu privelegiatiloru.

Ion Costandinu Alexandru Ypsilantu W. boj. milit. i gpodr. zeml. Vlah.

Fiindu-că tiéra acésta din întemplantările trecutelorû rêsvrătiri ce au pătimitu, nu numai au ajunsu la o próstă stare, ci si supusă au rëmasu la o mare sumă de datorie, precumû de obsce este sciutu, pentru care încă de cându pronia dumnediească neau adusû cu domnia la acestû scaunû si amû găsitû tiéra într'acéstă sarcină de datorie n'amû lipsitu domnia mea a pururea a ingrijî de a se găsi mijlocu de mântuirea ei de aceeaşi greotate, dar întemplantările altoru nouă rêsvrătiri din vecinătate de dincolo ce sunt sciute pricinuindû tierii lângă aceeaşi veche datorie si alte greotăti de cheltueli curgătoare, cu o multime de lefi la ostiri pentru paza ei, precumû s'au făcutu vëdiute si cunoscute de toti, si cu alte cereri adesea si grele, au adusû pe lăcuiitorii ei a fi făr de putintia si făr de nedejde de a rëdică aceeaşi sarcină veche a datorii. Pentru aceea dar in multe chipuri neamû chipzuitu de acésta dinpreună cu prè-sfintia sa alesul de Dumnedieŭ mitropolitul tierii i părintii episcopi si cu dumnealorû cinstiti si credinciosi boerii veliti ai divanulu domnii mele, si cu tôte că s'au economisitu de o ca dată prin împrumutări de banî a se face usiurare de cea mai multă parte a vechii datorii, dar făr de plată de dobândi grele nu s'au pututû găsi mijlocu, care dobândi mergendû spre sporire, cu câtû dar se zëbovia plata acestoru datorii, cu atâtû mai multû urmă a se încărcă. Acéstă dar mare sarcină a tierii fiindu sciută tuturoră, si cunoscută fiindu próstă starea lăcuiitorilorû intru care au ajunsu din trecutele rêsvrătiri, că putere n'au rëmasu la dënsii de a rëspunde si acele datorii pe lângă curgătorile cheltueli ce aveă, arêtatus'au prè-sfintia sa mitropolitul si cu dumnealorû boerii pămêntenî cu fierbinte rîvnă iubitori patrii la acéstă mare trebuintia a tierii, si vëdiendû că într'altû chipu nu pôte luă sfirsitu rëspunderea acestoru datorii care de ce mergeă mai multû se inmultia, insusî

de sinesî aŭ chipzuită să ajute astă ună dată tiéra si cu din privelegiulă dumnealorŭ, spre a se mântui dintr'acastă mare sarcină, si prin anafora ce neaŭ făcută la Iunie 8 a acestui anŭ neaŭ arătată că, prin socotăla de obsce a părintilor archierei, a dumnealorŭ boerilor halea si manzili alŭ doilea si alŭ treilea, s'aŭ găsită cu cale ca estimpŭ intr'acastă anŭ să plătescă si mănăstirile i dumnealorŭ boerii si toti privelegiatii de obsce dijmărită si vinăriciu, însă dijmăritu dreptă, si vinăriciŭ câte nouă bani de vadră. A căroră rîvnă lăudându domnia mea, si priimindŭ anafora ce neaŭ făcută, amŭ si deosebită si amŭ despărțitŭ din vistieria domnii mele venitulă ce se va stringe, alŭ dijmăritului si alŭ vinăriciului privelegiatilorŭ, făcendŭ o deosebită casă intocmită cu patru boeri ai divanului, la care să se stringă toti banii din venitulă numitelorŭ slujbe la această casă, si prin epistasia dumnealorŭ, cu scirea si porunca domnii mele, să se dea in plata datorilorŭ tierii, fără de a se amesteca saŭ a se împartăși vistieria saŭ cămara domnii mele la aceste venituri intru nimicŭ. De altă parte, fiindŭ-ca amŭ avutŭ domnia mea in sciintiare din jălbile ce ni s'aŭ datŭ, cumcă multă catachrisis se făcea mai nainte in pricina vinăriciului, că-cî vinăricerii in toti anii urmă de făcea încarcături la diece, două, cu nume de obiceiŭ, si încă une-orî si mai mult decătŭ la diece două si trei, si alte nedreptăți, care cu totul fiindŭ nesuferite domnii mele, si vrëndŭ domnia mea ca să le rădicămŭ acestea si să lipsescă desevisitŭ acele rele urmări si nedreptăți, nu numai acumŭ intr'acastă anŭ cândŭ aŭ a plăti si privelegiatii toti vinăriciu, ci si dela lacuitorii dajnici de obsce a nu le mai urmă vinăricerii nici acumŭ, estimpŭ, nici intr'altă anŭ viitoră, amŭ poruncitŭ ca pre-sfintia sa mitropolitu si cu dumnealorŭ boerii de obsce, să intocmescă ponturile cele cuviinčiose si drepte, de urmarea slujbasilorŭ, cari arătându prin anaforă ponturile ce aŭ chipzuită leamŭ întăritŭ domnia mea, si după ce s'aŭ făcutŭ mai nainte vinăriciului publică in tiéra la toti de obsce, prin toate delurile i văile, satele si orasiile, trecënduse in condica divanului, leamŭ datŭ si slujbasilorŭ atâtŭ celorŭ orânduiti cu vinăriciu privelegiatilorŭ câtŭ si cumpărătorilorŭ de vinăriciulă celŭ obicinuitŭ alŭ dajnicilorŭ, ca si unii si altii să se ferescă a nu face câtŭ de puțină încarcătură mai multŭ, nici la privelegiatii, nici la dajnici, hotărîndŭ ca nu numai estimpŭ cândŭ plătescŭ toti de obsce vinăriciŭ, ci nici in anii viitoră cândŭ aŭ a plăti numai dajnicii, să nu se mai urmeze acea încarcătură la diece două saŭ măcarŭ la diece una cu nume de obiceiŭ, si pentru mai buna nădejde a nu se face vreo inpotrivă urmare după ce aŭ venitŭ vremea vinăriciului amŭ rânduindu intr'adinsŭ din boeri credinciosi ai divanului domnii mele cu vinăriciulă privelegiatilorŭ, de a-lu căută in credintia cu dreptă orânduélă, indatorindŭ pe acesti boeri a ingriji si de urmările cumpărătorilorŭ de vinăriciulă dajnicilorŭ, si asiă banii ce se vorŭ stringe dela toate judeciile ai venitului acestuia din vinăriciulă privelegiatilorŭ, să se trimită toti la numita casa, ca după cumŭ amŭ dîsŭ mai susŭ să se dea in plata datorilorŭ tierii; nădăjduindŭ cu ajutoriulŭ lui Dumnediŭ ca cu veniturile acestorŭ slujbe si cu din altele ce ingrimă domnia mea, se va iconomisi a se usura si a se mântui tiéra dintr'acastă mare sarcină a datorii vechi. Fiindŭ însă că această dare, de a plăti adică estimpŭ si mănăstirile si boerii vinăriciŭ si dijmăritŭ, s'aŭ făcutŭ cu această hotărîre ca numai acumŭ odată intr'acastă anŭ să se urmeze la această mare si deosebită trebuintă ce s'aŭ întemplatŭ tierii, cunoscută si sciută de toti, ér nu si altă dată intr'altă anŭ, pentru ca nu care-cumŭ-vasi să se mai céră si altă dată dela privelegiatii această dare, ori cu cuvëntŭ de ajutoriŭ saŭ cu pricină că s'aŭ mai luatŭ si altă dată, făcutuneaŭ rugăciune de obsce sfintia lorŭ părintii archierei si cu dumnealorŭ boerii prin numita anaforă, ca să se lege acesta prin domnesculŭ nostru chrisovŭ cumŭ si prin putere de blestemŭ si afurisanie de a se păzi, si către acesta să mijlocimŭ a se întări si cu innaltă înpărătescă poruncă, ca să nu fie privelegiatii altă dată bântuiti; a căroră rugăciune, fiindŭ in adevărŭ dreptă si cu cale, amŭ priimitŭ o domnia mea, si făcendŭ cunoscută acesta la pre-innaltulŭ devletŭ, aŭ bine-voitŭ pre-puternica înpărătie de aŭ datŭ innaltă poruncă de întărire privelegiului pămîntenilorŭ, inpodobită cu sfântŭ si vrednicŭ de inchinăciune hatiserieŭ înpărătescŭ, coprindiătorŭ, că această arătată credincioasă rîvnă a patriotilorŭ s'aŭ priimitŭ de bună si lăudată la pre-innaltă sa putere, si hotărăsce ca numai intr'acastă anŭ urmânduse acesta, altă dată să nu se mai céră cu nici unŭ felŭ de cu-

vântu, care înpărătescă poruncă după ce s'au citit la divan întru audiul tuturor la adunarea deplină, trecându-se și la condica divanului și a vistierii, s'au dat de domnia mea la sfânta mitropolie, ca să se tie la păstrare în cinste. Deci fiindcă această bună osârdie și rîvnă ce au arătat sfinților părinți arhieriei și dumnealor boerii estimpă, de au ajutat țiera la această mare trebuință și cu din privilegiul dumnealor, nu se cade a se lua drept vreo pildă rea altă dată de a mai fi supărați cu pricină că s'au mai urmat, ci pururea să se păzescă privilegiul ce au avut sfințele mănăstiri, dumnealor boerii, nămurile, manzili, jupănesile veduve, și câtă eră nedajnici de aceste dări, și să nu li se strămute scutela care d'inceput și din vechime au avut-o, și precum nici odinioară mai înainte n'au mai plătit vinăricii i dijmăritu, asiă și de acum înainte să nu plătescă și totdeauna să fie apărați și nebântuiți; etă dar și printr'acestă domnescul nostru chrisov o hotărîm, o întărim și o leguim această, ca să se păzescă nestrămutată, și prin putere de blestemuri și afurisanie ce dela obscea părintilor arhieriei s'au dat, o legăm ca nici să se mai cêră altă dată, nici să se pomenescă măcar această, pentru care măcarcă suntem fără indoelă că și domnia loră frații domni ce în urma noastră după vreme voră oblădui țiera această, nici voră cugetă un lucru ca acesta a se isterisi pămîntenii de un privilegiu vechiu, care d'inceputul tierii li s'au urmat și li s'au păzit și carele este hērădit și întărit și cu prē-innalt înpărătescu hatisierii; dar cu toate acestea dicem, cel ce din sfetnicii și alți dregători ai domnilor voră fi pricină de indemnare a se călcă această hotărîre și legătură, și a se strică un privilegiu vechiu ca acesta al pămîntenilor, unul ca acela intocmai ca un vrăjmăsiu patrii și ca un călcător de blestem să se socotescă și să se osândescă; pentru care și poruncim ca acest domnescul nostru chrisov să se scrie în condica divanului, în condica vistierii tierii, în condica logofetii de obiceiuri, și la epitropia obscii, și să se dea la sfânta mitropolie în păstrare; și am pus martori la această pe iubii nostri fi, Alexandru voevodă, Dumitrașcu voevodă, George voevodă, Nicolae voevodă, și Ioan voevodă, și pe dumnealor cinstii și credincioși boerii velii ai divanului domni mele: pană Dumitrașcu Racovitiă vel-vistier, pană Scarlată Ghica vel-spat; pană Manolache Cretulescu vel-han, pană George Mavrocordat vel-post; pană Radu Golescu vel-vornic de țiera de sus, pană Isaac Raletu vel-log: de țiera de sus, pană Costandin Stirbei vel-log: de obiceiuri, pană Scarlată Cămpinea vel-vornic de țiera de gios, pană Dumitrașcu Racovitiă vel-vornic, pană Barbu Văcărescu vel-vornic, pană Matei Fălcoianu vel-vornic al obscirilor, pană Istrat Cretulescu vel-log: de țiera de gios, pană Michalache Manu vel-vornic al polithii, pană Iordache Filipescu vel-căminar, pană Costandin Grădisceanu vel-pah; pană Ianache Golescu vel-stol; pană Theodorache Văcărescu vel-comis, pană Scarlată Isvoranu vel-slug; pană Iancu vel-pit; fostă ispravnică la epistasia facerii chrisov dumnealui Isaac Raletu vel-log: de țiera de sus, scriinduse chrisovul acesta la întâiulă au dintru întâia domnie a domni mele, aici în orasiul scaunului domni mele București, la anii dela născerea Domnului nostru Isus Christos, 1803, Septembrie 5.

VII

Chrisovul la lude 24 de neguțatori pămîteni din orasiu București.

De vreme ce 24 mode neguțatori pămîteni ce sunt veche brăslă a scaunului domni mele București, au avut privilegiuri prin chrisove și cărțile domnilor de mai înainte vreme, precum și dela părintele domni mele, întru care se coprinde, de a scuti adică drepte bucatele lor de dijmăritu i vinăricii, plătinduse drépta lor dajdie după orânduia vistierii, să li se păzescă pe deplin și nestrămutată. Deosebită de această și pentru căutată trebilor ce facă lăngă starostea za neguțatori, cum și judecări, socotele de mezaturi, care sunt trebile obscii, dreptă ostenela loră au avut milă de li s'au rădicat dăjdiile vistierii la mode siese, a fi scutiți de banii dăjdiilor lor, și între dēnsii cu rānduri să se inpartia să fie câte trei napristan, căutându înpreună cu starostea trebile ce li se voră porunci dela

domnia mea si de către departamenturile judecătorilor, ca să pótă si ei a avè pîrlegiù spre a-si căutà si de trebile caselorù lorù. Asijderea aù avutù acestù privelegiù, adică a scuti acesti mode două-dieci si patru negutiători si cei ce suntù cu dènsi la o cruce, câte o pivnitiă de fumăritù, de căminăritù, de vamă, de vinù domnescù, si de ortulù vătăsiescù. Neamù milostivitù domnia mea intru acéstă de Dumnedieù hērēdită nouē ântăia domnie a Tîerii-Rumănesci si leamù hērēditù tôte aceste mai susù privelegiuri si leamù întăritù aceste mili ca să li se păzescă totdeauna. După acésta hotărîmù domnia mea si poruncimù, ca starostea acesti bresle nici odiniōră să nu fie volnicù a scôte si a pune pe cinevasi la acéstă bréslă din mode două-dieci si patru ce sunt cu numele lorù asiediatî in vistierie suptù pecete gospodù, făr de numai cei ce-si vorù dà obscēsa datorie saù cândù din milă domnescă se va ertă vreunulù, atuncea starostea, cu alegirea celorlanti negutiători ai acesti bresle, pe acelù ce va arētă de vrednicù in scrisù suptù iscăliturile lorù, se va asiediă, insă din cei ce se vorù trage dintr'acestia, ca să nu rēmăe isterisitî de orânduēla nēmuli lorù; cândù nu vorù rēmănē din nēmuli umora ca aceia, atuncî cu asemenea alegire a obsci acesti bresle, se va asiediă dintre alti negutiători cari vorù fi destoinici, si vorù intră intr'acesti mode două-dieci si patru negutiători la acéstă bréslă. Pricinile de judecătî ce vorù avè atătù intre dènsi, cumù si alti de vorù avè cu ei, ântăiù să li se caute e către starostea de negutiători inpreună cu negutiătorii acesti cumpăni, si cândù nu se vorù putē isbrăni, atuncî ori-care parte nu se vorù odichni, dăndù jalbă la judecata ce vorù fi orânduiti din poruncă gospodù, să li se caute judecata. Dreptù-aceea amù bine voitù domnia mea, si ca o cumpanie veche ce sunt, si printr'acéstă a noastră carte le întărimù tôte cele mai susù numite hērēdite de a li se păzi nestrămutate.

S'aù datù acéstă carte întărită cu domnescă pecete si iscălitură dela vistieria domni mele la anulù mântuitorù 1803, intru ântăiulù anù alù domni nostre, intru cinstită polithie a scaunului domni mele Bucuresci, scriinduse de Alexandru log. vistierii, tolco pisah gospod, 1803, Iunie 1.

VIII

Chrisovulu la mode 23 blanari streini i lude 9 calfile loru de aici din Bucuresci.

Acestorù mode două-dieci si trei blănari streini i mode nouē cālfile lorù, érăsi blănari, ale căroră nume s'aù asiediatù prin osebite foi suptù pecetea domni mele, cari fiindù negutiători blănari ômenî streini de felii lorù si siediētori prin hanuri, veniti fiindù de multă vreme aici in pămēntulù tierii, si avēndù acesti cococari streini si dajdea lorù la vistierie deosebită ruptóre, a dà mode două-dieci si trei din capù in capù, po tl: siei-spre-diece, care facù tl: trei sute siei-dieci si optù, si mode nouē cālfile lorù câte tl: optù pe anù, care facù tl: siepte-dieci si doi, si atătù banii lorù câtù si ai cālfilelorù facù tl: pe anù patru sute patru-dieci, cari bani să aibă a-i dà după cumù se va orându pe manziil; avēndù ei si chrisóve dela trecutii domni, cumù si alù domni sale părintelui domni mele Alexandru vodă Ypsilantù, care s'aù vēdiutù de domnia mea; neamù milostivitù domnia mea asupra lorù, si leamù întăritù acestù asiediāmētù, ca si de acumù innainte asiă să se urmeze, si pentru strîngerea banilorù să-si alégă dintr'ēnsi pe unulù, acela să aibă purtare de grijă a strînge dela toti si să-i aducă insusî la vistieria domni mele. Ér afară dintr'acestù asiediāmētù să nu aibă a se mai supēră de nici unù felù de dajdie, ce s'ar intēmplă să esă pe obsce, fără numai dintr'ēnsi cari vorù tinē prăvālfi la ulitiă cu marfă să plătescă pe anù unù fumăritù pre vechiulù obiceiù, ér in hanù de va avè odae de siediutù, pe aceea să nu se supere de fumăritù, ér neavēndù dughēnă afară si va lucră la odaia din hanù, să plătescă fumăritù; si de cotăritù încă poruncimù domnia mea să nu se supere, fiindù-că marfa lorù nu se vinde cu cotu, si ca pe nisce streini i asiediāmù domnia mea suptù acestù privelegiù, să fie de acumù innainte suptù purtarea de grijă a dumnealui vel-vamesiù; de care 'ti poruncimù vel-

vamesie, să fii cu priveghiare, si orî cătî altîi vorû mai nêzui aici in pămêntulû tierîi, insă streinî fiindû, să insciintiezî domnîi mele de dênşii si cãlfîle lorû, ca să li se adaoge numele la fôia pecetluită, si să li se dea seneturî gospodû pe a mănă, cumû si acestora, ca să fie éráşî suptû acestû privegiû; si de acumû innainte orî ce pricină de judecată saû ce socotelă va avè intre dênşii, numai vel-vamesiû să aibă a-î judecă si a-î indreptă, ér cândû nu se va odichni pe alegerea sa, cu anafora să-î aducă innaintea domnîi mele, ér altû judecătôrû orî zapciû velicû saû orî din ce tréptă, nici cumû să nu se amestice la judecătîle si socotelile ce va avè intre dênşii. Poruncimû domnîa mea dumneavóstră vel-spat. i vel-agă, vel-căpitanû za dorobantî, si altî boerî si zapciî cariî după vremî vè vetî orândui pe tîrgû orî cu vreunû asiediământû saû cislasi saû veri cu ce felû de slujbă, să aveti a vè feri de dênşii si cãlfîle lorû, că cine se va cuteză a-î bântui saû a le face vreunû valû peste porunca domnîi mele, să scie că va petrece scărbă de către domnîa mea, si amû întăritu acéstă carte cu insusi pecetea si iscălitura domnîi mele. tolco pisah gospod, 1803, octomvr. 10.

IX

Chrisovuŭa companii cei vechi ot orasiu Craiovii sud Dolju.

Starostea si cu epitropiî anume (*locû albû*) dela compania cea veche a orasiuluî domnîi mele Craiovî sud Doljû, si tuturorû negutiătôrîlorû dela acéstă companie, cătî se coprinde in fôia lorû ce s'aû asediatû la vistierie, cariî fiindû-că aû avutû asiediământû prin chrisóve domnesci de orânduêla dâjdiilorû si a milelorû ce sunt a se păzi, după cumû printr'acestû chrisovû alû domnîi mele, ce acumû intru acéstă de Dumnedieû hêrêdită ântăia nôstră domnîe a Tierîi-Rumânesci, amû binevoitu a le dă, se coprinde, prin care hotărîmû, ca cruci cinci-dieci si patru in mode una sută optû, să aibă a dă pe anû, tl: două mie două sute siei-dieci si optû, i cruci una, in mode unulû pe anû tl: două-dieci si unulû, si numele acestora se coprinde in fôia pecetluită, cărora să li se dea adeverintie dela vistierie pe numele lorû, spre a fi sciuti si cunoscuti că sunt la acéstă companie, care facû peste totû intr'unû anû la aceste cruci cinci-dieci si cinci, tl: două mie două sute optû-dieci si nouê, si acesti bani să aibă a-î dă la vistieria domnîi mele, după urnarea dâjdiilorû ce se vorû orândui pe manzili, precumû si câte parale siei-spre-diece de totû leu ce s'aû intocmitû la casa rásurilorû, pentru lefile celorû ce slugescû; ér mai multû dintr'acestû asiediământû ce li s'aû făcutû de domnîa mea de nimicû să nu fie supêratî, si după ruptórea ce li s'aû făcutû să aibă a le face starostea cîsla pe dreptate după starea si puterea fiesi-căruia, purtândû grija a le strînge si baniî ruptoriilorû ca să-î dea la vremea cea orânduită dela vistierie. La implinirea fiesi-căruia anû, la dioa sfântuluî Vasilie, ei intre dênşii adunându-se la unû locû si luândû sêma starostiî, si cândû nu se va purtă bine, să alégă altulû dintre dênşii care va socoti, si prin scirea domnîi să-lû asiedie staroste, si cândû vorû cunosce că sunt asupriti si năpăstuiti de staroste, să mîergă la dumnealorû boeriî caimacani ai Craiovî saû la ispravnicîi judegiuluî să-si arate jalba ca să li se facă isbrănire, si cândû după acea alegire ce le va face nu se vorû odichni, vorû veni si la divanû de unde 'si vorû află tótă dreptatea. Amû făcutû domnîa mea milă cu dênşii, ca pe drepte bucatele lorû de dijmăritû i vinăriciû să nu se supere, să fie apêratî de cai de olacû, de zahrele, de vase, de asternuturile musafiriloru, de fumăritû, de cămînăritû si de cotăritû, să aibă a tinê si câte o calfă de prăvălie, scutită, a tinê starostea si mode doi ômeni făr de pricină i unû log; pentru căutatu trebilorû compăniî, a fi apêratî toti acesti companisti si de vama butilorû, precumû si de avaeu ce ar căută polcoviculû a pretenderisi dela dênşii. Asijderea cândû s'ar întemplă să móră vre unulû dintr'ensîi, să nu aibă a pune dintr'alte bresle la companie, ci numai feciori de ai lorû, saû de arû veni vreuniî din negutiătôrî streinî care după mila acéstă ce amû făcutû domnîa mea, arû vrê să se asieze in tiêră, priiminduse de companie să vie dintr'ensîi cu cartea dumnealû caimacamuluî i dela starostea si dela altîi dintr'acesti negutiătôrî, si arêtându-se la domnîa mea, asiă va intră la acéstă bréslă, ér in-

tr'altă chipă să nu intre nimenea; să dea în scire la vistieria domnăscă pentru câți voră fi mai adaosă până la împlinirea anului, ca să li se scrie numele în cat. visterii. Starostea și cu epitropii să aibă voie să judece pe neguțiatorii dela această companie cândă unulă cu altulă voră fi avându pricină, ăr cândă va avă vreună neguțiatoră judecată cu altă omă de tieră sau ar fi altă pricină mare de obsce, atunci să rămăe suptă judecata dumnealui velbană, sau a dumnealoră boeriloră caimacamă ai Craiovi. Să aibă voie starostea și cu epitropii ca să priimăscă la această companie neguțiatorii creștini Sărbii și altă felă de omeni însă nu pământeni. De se va întâmplă a veni niscare-va neguțiatorii streini cu mărfuri în orasiu Craiovi, Sărbii, Armeni, Ovrei, cari nu voră fi legați cu dajdia în vistieria domni mele, unii ca aceia să nu aibă voie a vinde cu măruntăsiu ci numai cu rădicata, ăr dovădinduse că au vândută cu măruntăsiu, starostea cu epitropii să aibă a arată la dumnealui caimacamu Craiovi ca să-î isgonăscă. De se va întâmplă a muri vreună neguțiatoră streină, nimeni să nu aibă a se amestecă la marfa sau lucrurile acelui mortă, ci starostea cu epitropii mergându să iea în scris și făcându catastichă de tôte rămasurile celui mortă, să se trimită la domnie acelă catastichă, și pecetluinduse de staroste și epitropii acele rămasuri, să stea suptă păstrare, până voră veni clironomi cei adevărați de a-și luă acele rămasuri prin scirea domni, care aceste îndreptări leă avută și dela altă trecută domni, și pentru ca să se păzăscă asiediământu și milile ce se coprinde mai susă nestrămutate, amă întărită acestă cinstită chrisovă ce s'au dată dela vistieria domni mele și cu domnăscă noastră pecete, în anulă dintăiă acei de Dumnedieă hărădită nouă domnie a Tierii-Rumănescă, la anulă mântuitoră, tolă pisah gospod. 1804, Fevruarie 29.

X.

Talmacirea sfantului hatihumaiunu.

Tu domnule ală Tierii-Rumănescă, cea până acumă a ta arătată credincioasă și cu rîvnă silintă și sêrguintă s'au făcută cunoscută la pră-puternica mea împărătie (bine să-ti fie tie), nu este îndoelă că și de acumă înnainte, te veî osêrgui cu tôte silintia la cele spre odichna sêraciloră raele și spre paza siuraturiloră.

Laudă domniloră ală nêmului Mesii, tu domnule ală Tierii-Rumănescă, Ypsilantă zadă Costandine voevodă, sêvirsiturile tale să ti se inchee cu bine. Indată ce veî priimi această pră-innaltă împărătescă a mea poruncă, sciută să-ti fie, că cunoscute fiindă cele întocmite după pră-innalta împărătescă mea poruncă ce s'au dată la trecutulă létă 1217, la sfîrsitulă luminii lui gemaziul-evel, spre întărirea nizamului tierii, înpodobită prin sfântulă și vredniculă de închinăciune hatihumaiună ală mieă, în care se porunciă domnului tierii dinpreună și cu boerii pământeni, ca să pue tôte silintia, străduinduse din tôte vîrtutea, spre mai îngrabă mântuirea tierii de ostiri, și spre răspunderea leiloră loră, care răspundere a leiloră legată fiindă la luarea aminte a stringerii baniloră celoră trebuinciosi, numitulă domnă ală Tierii-Rumănescă după ce va pune în faptă cuviincioasă sêvirsire a poruncii ce este pentru această dată după innalta vointia mea, să dobândăscă lăcuiitorii tierii asidosia în diastimă de ună ană deplină, fiindă negresită de trebuintă la nizamulă tierii, de a luă sfîrsită dinpreună cu celelante și această către raele hărădită de ună ană asidosie.

Acumă dar, fiindă-că din cele în scrisă arătate la pră-innaltă împărătescă mea pōrtă atătă din partea ta cātă și din partea boeriloră și a lăcuiitoriloră arzumahzară, se face cunoscută, că după trebuinciosile siururi a nizamului, găsinduse mijlōcile baniloră celoră cheltuiți spre răspunderea leiloră ostiriloră, s'au hotărîtă în urmă publicatia asidosii, începēnduse dela 20 ale lui Avgustă. Dreptă aceea si se cere, ca să se hărădiăscă pră-innaltă vointia mea, și de vreme ce vointia împărății mele este numai și numai a se urmă tôte cumă s'au disă spre sêvirsirea nizamului a a două tieri, și spre a dobândi de isnovă cea de sêvirsită odichnă și răpaosă sêracii lăcuiitorii, s'au hărădită la această cerire împărătescă mea priimire, pentru care s'au dată și această împărătescă a mea poruncă, înpodobită cu sfântă

hatihumaiunū alū mieū. Tu dar numitul domnū, sluga cea credincioasă si mai deosebită si ciraculū a prè-puternicil mele inperătîl si odrasla cea crescută din inperătésca mea mână, atătū din cele până astădi arătate credinciose slujbele tale la câte poruncil inperătéscl teal insărcinatū si tî s'aū rānduitū, si mai vērtosū din cele in faptă cunoscute bune isprăvile tale, doveditóre credintiei si rîvnil tale de cāndū s'aū incredintiatū la credincioşa ta vrednicie si hārnicie oblăduirea Tieril-Rumānescil, spre apărarea si ocrotirea sēcacilorū raele si spre sēvîrsirea si intrēgā paza a nizamulū si ale siuraturilorū pāmēntulū, si spre grabnicā mātuirea a tieril de către ostiril, si paza pāmēntulū, si spre trimiterea celorū de hrană lăcuitarilorū Ćiarigradulū trebuincioselorū felurimil de zahrele, teal arētatū la prè-milostiva si prè-puternica inperătia mea la tôte lăudatū, cercatū, si plăcutū. Cea cu rîvnā dar silintia ta este fōrte plăcutā inperătii mele, arētāndute multiāmitoriū pentru cele hērēdite tîe faceril de bine de către făcētōria de bine inperătia mea, si sērguindute ca să sēvîrsiescl cele ce se cuvinū la credincioşa cea de slugā datoria ta. Pentru care totdeauna vei dobāndi bune rēsplătiril a slujbelorū tale, si rōdele credintil si a sadacatulū teū. Ci fiindū-cā din cele ce până acumū cunoscute credinciose isprăvile tale, este doveditū că după datoria plăcutelorū mijlōce si plecatulū teū sadacatū vei urmā si de acumū innainte cu tōtā vērtutea si cu in-tiepleptiune totū aceeaşi rîvnā, cu osērdie si lăudatā silintia la tôte câte sunt pentru bună starea tieril si odichna raelilorū, nu este nicl o indoelā că Tieril-Rumānescil, ce este in locū de chelerū a prè-puternicil inperătii mele, necontentitū i se hērēdiesce bogatele mill ale inperătii mele. Cunoscutū dar să fie iscusintil tale, că se cere despre partea ta, ca să puil si de acumū innainte tōtā silintia pentru paza intocmitulū nizamū alū tierel, si pentru ocrotirea boerilorū pāmēntenil celorū ce se vorū purtā cu supunere, si celorū ce vorū urmā după vointia si povatia ta, si celorū ce nu se vorū abate din datoria plecatei credintiei lorū, cumū ērāsil să pedepsescil pre cel ce vorū indrāsnil să calce orl-ce din datoria plecatei credintil lorū, sērguindute la câte se cuvinū spre mângāierea raelilorū si spre cea de sēvîrsitū odichnā si rēpaosulū lorū suptū umbrirea milostiviril inperătii mele. Asijderea că s'aū hērēditū prè-innalta inperătésca priimirea mea cu cea de unū anū asidosie lăcuitarilorū tieril, numărānduse dela 20 ale lui Avgustū, cumū s'aū disū mai susū, dānduse cea trebuincioasă insciintiare de acēsta atătū la calemurile dela basiū-muhasebē de Gizghe si de Maden, cātū si la inperătésca mea zerphanā si iratgeditū.

Dreptū-aceea si s'aū datū acēstā prè-innalta inperătésca mea poruncā ca să te sērguescl din tōtā vērtutea de a urmā tôte cele de mai susū arătate, si după vrednicia ce al si drēpta ta credintia si sciintia să sēvîrsiescl câte se cuvine spre eftihia si bună starea tieril si spre paza nizamulū tieril, mângāindū pe boeril cel ce se vorū purtā cu supunere si cu credintia către inperătia mea, si pedepsindū pe cel ce se vorū purtā cu nesupunere, ingrigindū cu tôte mijlōcile la cea desēvîrsitū odichnā si rēpaosulū lăcuitarilorū tieril, incātū să se rōge lui Dumnediēu, pentru vecinica si bună starea a prè-puternicil inperătii mele, fiindū cu luare aminte ca să nu se intēmple vreo inpotrivire la cele poruncite. Asiā-dar să urmezil si să credil la sfāntulū inperătēsculū mieū semnū, depārtāndute de tôte cele inpotrivitóre a vointil inperătii mele.

XI

Talmacirea prè-innaltilū inperatescu fermanu ce au venitū pentru trecerea ostiriloru inperatescu innapoi peste Dunare.

Slava domnilorū a nēmulū Mesil, alesule dintre cel maril a nēmulū crestinescū, Ypsilantū Alexandre zadē Costandine voevodū. Indatā ce vei luā acēstā prè-innalta inperătésca poruncā, sciutū să-ti fie, că fiindū sciutū si cunoscutū la făcētōria de bine inperătia mea, că tu fiindū din mosil tei credincioasă slugā a prè-innaltei si vecinicil inperătii mele, si din vērsta tineretielorū tale neabātēndute din drēpta cale a plecatei credintil si dreptatil tale, tot-

deauna ai pusă totă puterea ta spre arătarea faptelor celorlalte întiepte, plăcute, bune si lăudate, si spre plăcere la orânduia slujbelor ce ti s'au orânduit, cum si de acum inainte te vei nevoi cu totă puterea ta a arăta după plăcere bune slujbe, si pentru acesta acum in urmă din nemărginitele înepătescile mele mili ti s'au incredintiat la hărnicia si credintia ta domnia Tierii-Rumănesci, care tieră din pușina vreme mai nainte au fostă răs-vrătită din unile pricină, cu poruncă ca să te silești cu luare aminte dându lefile cele trecute ostirilor ce eră strinse in tieră, să desierti tieră de ele; pentru care si acum viindă despre partea ta la prè-innalta pòrta mea in scris arătare, insciintiez pe larg că plătindă deplin lefile tuturor celorlalte din tieră ostas, ai tăiat socotelile lor, dându si in mână zabitorilor lor tescherele de călătorie, ca plătinduse să se întorcă, însă Arnăuții către prè-cinstitul vezirul mieu Rumeli-valesi Ali-pasia după cea in scris cererea lui, ér ceilalți é-răși la tierile lor, si asiă trecendă unil după altil de cindea la Nicopoli, au lipsit de totă din Tieră-Rumănescă grija ostirilor, si că celă dintre capegi-bas al prè-innaltei portil mele prè-cinstitul nazir Achmet, isprăvindă porunca ce aveă au plecat, si trecendă pîn București este a se întorci la Brăila, si către acesta areți că citinduse intru audiul tuturor hatihumaiunul cel dat pentru paza nizamului tierii plin de milostivire, publicinduse câte una, una, luminatele cele dintr'ensul noime, tôte căpeteniile tierii si sêraca raia s'au inviat de isnovă de bucurie pentru mijlocul către ei plin de indurare si de milă, si pentru apărarea cea mare, si tot de obsce cădiendă la pământ s'au rugat pentru îndelungarea vietii si slavii mele, si cumcă si tu după cădiuta din fire credintia si dreptatea ta, nefindă lipsit nicl odată din cea după plăcere slujba si credintia ta, si cu totă osêrdia puind puterea ta ce ai spre a implini si a pune la cale tôte cele trebuincioșe si rânduie la îndatorita ta credintia si slujbă, si cu mare rîvnă străduinduse si părăsindă totă odichna spre îndreptarea nizamului tierii si spre rēpaosul sêracil raele, te ai dat cu totul spre a arăta mijloce si chipuri prin care să tragi rugăciunile către Dumnediul lăcuitarilor tierii si neputincișele raele pentru înepătia mea. Acest fel dar de engrafon al tei înfăcișinduse la înepătia mea, s'au theorisit si s'au întieles tôte cele ce eră scrise intr'ensul câte una, una, au ajuns la înepătia mea sciintia, si intr'acest chip arătatele întiepte faptele tale si plăcute si lăudate mijlocele tale s'au priimit de către înepătia mea; pentru care tôte acestea vei să aibi rēplătire acestor credincișe slujbe si să te înpătesiești celorlalte de obsce înepătescilor mele mili; si de vreme ce memlechetul Tierii-Rumănesci tine loc de cheler al scaunului înepătii mele, vei pune totă puterea ta ca să tragi spre tine pe lăcuiori si pe raele si să-i păzesci să-i ocrotesc de totă necazul si nedreptatea cu rēpaosul si cu odichna lor, arătand credincișe mijloce si drepte fapte care acestea se vor socoti adaos la cele trecute slujbele tale. Pentru care s'au dat si ti s'au trimisă această prè-innalta a mea poruncă de laudă spre slujbele tale ce s'au disă mai sus. Ci dar, cunoscendă acum că silintia ta cu rîvna ce ai arătată ca să curăti Tieră-Rumănescă de ostirii, si ca să se întorcă de isnovă la loc celă dintăi nizam al tierii, si rēpaosul raelilor, au fostă pricina de mare plăcere, si ca de acum inainte mai cu d'insul se cere de către înepătia mea să te nevoesci cu luare aminte si cu totă sêrguirea la lucrarea după îndatoritul tei sadacat si dreptatea ta spre cădiute întiepte fapte si spre lăudate slujbe si plăcute mijloce ce caută la înepătia mea vointia, atât pentru bună starea tierii si rēpaosul raelii cât si la celelalte cerute treb. Si să ocrotesc din boeril pământeni pe cei ce se pòrtă cu credintia după plăcere, pedepsind si înfrēnandă pe cei ce vor cuteză a năpăstui si a necăji pe sêraca raia in potriva vointii mele. Sêvirsindă cu acest fel de mijloc starea cea bună a tierii, si să te sêrguesci pentru tôte cele ce s'au disă mai sus (după curi este dovedit si mărturisit că se va arăta hărnicia ta) ca să implinesci după frêșca ta ntelepciune, credintia si dreptatea ta, tôte spre bună starea a înepătescilor mele tieri, si cele spre desêvirsit rēpaosul si odichna lăcuitarilor si raelilor, făcendă după tôte cele trebuincioșe acei orânduie tte oblăduirea tierii, si urmândă acei cuvinișe si întieptele tale ocrotiri a raelilor, trimitiendă la Çiarigrad multime de oi, si pricinindă bivsiug de totă felul de zahrea, si puindă cu totă rîvna la orânduia după celă mai bună chip tôte trebuincișele treb ale înepătii mele, care cu innaltele porunci mele ti se da

la plecată datorîa ta, si într'această chipă incredintiîndu si crescîndu evnîa inpîrătîi mele la tine, după cerută plecată datorîa ta, să aibî gîndu la tôte de a câstigă inpîrătîesca mea plăcere, adăogîndu de isnová alte lăudate slujbe spre cele trecute, si luîndu aminte cu tótă puterea ta să nu se facă nimicū inpotrivă. Pentru care si s'aū datū acéstă innaltă a mea poruncă, pe care luînduo să o inplinesci, urmîndu supunerîi după cele poruncite mai susū, depărtîndute cu totu la cele ce se inpotrivescū la acéstă innaltă poruncă a mea. Asiā să sciî si să dai credintiā la sfîntulū inpîrătesculū mieū semnū, ce s'aū datū pe la sfîrsitulū lunîi lui siebanū, létū 1217.

XII

Anafora dumnealoru boeriloru pentru lipsa lefloru, 1804, Septemvrie 9.

Ion Costandinū Alexandru Ypsilantū voevodū boj. mil. i gospod. zeml. Vlah.

De vreme ce prin cercetarea si theorîa ce s'aū făcutu socotelîlorū casîi răsurilorū de către prè-sfîntîa sa părintele mitropolitulū si de către dumnealorū boerîi divanulū domnîi mele, se găsesce că lipsescū banîi acestîi triminîi, care lipsă curge din inpučinarea modelorū ce aū fostū, si fiindū-că cei ce aū slugitū trebue să-sî iea lefile lorū; priimită este domnîi mele acéstă obscîscă anaforă, spre a se inplîni adică banîi acestia dela modele tierîi. Fiindū insă că după firésca milostivire ce avemū domnîa mea către lăcuitarîi nostri, voidnū a pururea alū lorū rēpaosū si usiurintiā, pentru ca să nu le cadîă cu greū mijlocu rēspunderîi acestorū banîi in treî cāsciurî; de aceea dar hotărîmū ca, dela inceputulū următorîului Septemv. peste dājdiile canonisite să se pue pe fiesî-care lună a dà de totū modele câte o jumētātē de leū, ca in diastimā de diece lunî să se istovēscă inplînirea acestorū banîi. Pentru care si poruncimū dumnealū vel-vistierū, să faci nu numaî cārtile nōstre de publicatie către lăcuitarîi tierîi ca să le fie sciută, ci si osebite cuviinciōse poruncile domnîi mele către ispravnicîi judecielorū, spre a pune in urmare inplînirea acestîi jumētātî de leū de totū modele pe fiesî-care lună peste dājdiile canonisite, care banî să aibă a se trimite la casa rāsurilorū. Ēr pentru urmarea, dārîi leflilorū, poruncimū ca priimîndū casa lipsa baniilorū acestîi triminîi, câte pučinū, pučinū, precumū s'aū dîsū, după ce se va istovi inplînirea acestîi lipse si se va inlesni plata leflilorū, atunci să începă a se dà lefile pe fiesî-care două lunî, si dumn: vel-logofete alū obiceiurilorū asiā să urmezî. 1804. Septemv. 14.

(L. P.)

Vel-logofētū.

Prè-Innăltiate Dómne

După luminatū pitacu mārîi tale ce este coprindiētorū pentru o triminîe intrēgă ce fa-ce trebuintiā a se plăti lefi si nu se ajungū banîi casîi rāsurilorū, care lipsă nu dōr că se pricinuesce din anulū asidosîi, ci curge mai din nainte pentru inpučinarea modelorū ce se află; după luminatā porunca innăltimîi tale adunîndune cu totîi la vistierîe, si aducîndū pe samesiulū casîi rāsurilorū, neaū arētātū si neaū datū tōtă pliroforîa de socotelile casîi pā-nā la sfîrsîtu lunîi acestia a lui Septemv. alū acestui curgētorū anū, si după veniturile ce aū avutū casa rāsurilorū, si după darea leflilorū ce se urmēzā cu catastisiele cele pecet. de mārîa ta, invederatū se cunōsce că lipsesce o triminîe intrēgă, peste tl. 190,000.

Decî pentru acestîi banî cunoscdnduse că se cuvine si este trebuintiā a se rēspunde, nestîndū altū mijlocū, fiindū-că cei ce aū slugitū urmēzā să-sî iea lefile, cu sfatū de obsce s'aū găsitū cu cale a se inplîni dela modele tierîi, insă de va ajunge suma modelorū vistierîi la 40,000, le vine to analogon câte tl: 5 de mode, si ca să nu cadîă greū tierîi de odată, dar

nicî în vreme de primăvară să nu fie lăcuiitoriî supăraţi şi cu acésta peste dăjdiile cele obicînuite, cu scumpătate amî chipzuită, ca în trei căscîu să se răspundă totă acésta lipsă a lefilorî, socotînduse, la mode 40,000, să se adaoge, însă tl: 2 de mode la baniî menzilhanalilorî, căscîulu de alî doilea ot Octomvrie, şi la dimînă de Octomvrie şi Noemvrie de mode po tl: 1: 60:, asemenea şi la dimînă de Dikemvrie şi Genarie éráşî de mode po tl: 1: 60:, şi cu acestî mijlocî până la sfîrsitulî lui Genarie se împlinesce totă numita lipsă a dăriî lefilorî ce este până la sfîrsitu acestîi lunî Septemvrie, rămîindî în primăvară şi lăcuiitoriî usiuraţi numaî cu obicînuitele dăjdîi. Ér pentru urnarea dăriî lefilorî dela Octomvrie innainte, chipzîindî şi acésta, o găsină a fi mai cu orânduélă a se plăti dimînă ér nu trimînă precumî s'au urmatî până acumî. Părerea năstră o arătămî măriî tale, ér hotărîrea cea de sêvirsîtî rămăne la mila măriî tale. 1804, Septemv. 9.

Dosithe alî Ungrovlachiî. Dumitrache banû. Dumitraşco banu. vel-banû. bivvel-banû. vel-log. velû vist. Radu Golescu velû vornicû. Isaacû Raletû log. Costandinu Stirbeiû. Dumitraşco vornicû. Barbu Stirbeiû vel-vornicû. Manolache Grădisceanu vel-vornicû. Istrate Cretiulescu bivvel-log., vel-vornicû alî obscirilorî. Nicolae Racovitiă vel-log.

XIII

Anaforoa de obsce ce s'au facutu pentru întocmirea dajdiiloru, 1804, Octomvrie 20.

Ion Constandinû Alexandru Ypsilantû Voevodû, boj. mil. i gospod. zeml. Vlah.

S'au vèdiutî de domnîa mea acésta obscésca anaforă ce ne facû prè-sfîntîa sa părintele mitropolitu i dumnealorî cinstitiî şi credinciosî boeriî velitî alî divanuluî halea şi manzilî, pentru întocmirea şi asiediarea dăjdiilorî modelorî tieriî, cumî şi pentru suma cea trebuinciosă a casîi răsurilorî, spre plata lefilorî ce se daû, şi măcarcă acésta sumă a dăriî dăjdiilorî nu este destoinică spre întimpinarea curgétorelorî cheltueli la trebuintiele domnîi şi ale tieriî, fiindû cheltuelile acestea cu multû mai adăogate de câtû se urmă până acumî, precumî acésta este la totî de obsce sciută, şi chiarû prîntr'acésta anaforă este netăgăduită şi mărturisită; darû fiindû-că rivna, vointia şi cugetuliî domnîi mele, privesce mai vètosû spre odichna şi buna stare a lăcuiitorilorî tieriî, grijîndû pentru răpaosulî şi usiurintia lorî mai întăiû decâtû pentru tôte altele. De aceea dar, priimîta este domnîi mele anaforoa acésta, pentru care şi poruncimû dumnealui vel-vistierû, să faci domnesculû nostru chrisovû coprîndîtorî cu întărîrea acestîi hotărîriî, ca de acumî innainte să se urmeze şi să se păzescă rânduélă şi întocmirea dăjdiilorî la modele tieriî cu ajutórele lorî întocmai după coprînderea acestîi anaforă, care chrisovû să se dea la sfînta mitropolie, ca să stea acolo în bună păstrare. Spre a fi însă acésta hotărîtă întocmire cunoscută şi sciută la totă tiéra de obsce, poruncimû ca după acestî chrisovû ce se va face scotiênduse trei copîi adevèrite să se trimită la câte trele episcopaturile tieriî, ca să se afle şi acolo în păstrare. Asîjderea să se trimită şi osebite poruncile domnîi mele către ispravniciî judeçielorî insoçite cu câte o asemîne copie după chrisovû, ca să se trecă în condicile ispravnicaturilorî, şi să o aibă acésta a pururea vasis şi pildă innaintea lorî, ca precumî domnîa năstră cu părintéscă dureri şi mângăiare ne arătămî către lăcuiitoriî năstri, asiă şi ei ca nisce bunî dregétori să îngrigéscă şi să urmeze totdeauna cele spre odichna şi usiurintia lorî, ca să nu li se facă vreo altă cerire inpotrivă, şi să lipséscă cu totulû verî-ce felî de jafuri, asuprelî şi nedreptătiî, că-cî domnîa mea, după cumî este tuturorî de obsce sciută şi de faciă vèdiutî, numaî şi numaî pentru usiurintia lorî amû rêdicatû de asuprăle atâtea greutăti de rândueli şi havaliele ce eră pe dènsiî. Asîjderea poruncimû dumnealui vel-visticrû, să se facă chrisovulû domnîi mele şi pentru deosebirea banilorî lefilorî de baniî vistierî, arătătorî că orânduimû epistatû alî casîi unulî din boeriî pămèntenî, carele priimîndû baniî casîi şi urmînduse plata lipsî ce este a se împlini la casă prin mijloculî ajutoriului aceluia care este rînduitû de mode po parale douê-dieci pe lună, să se dea lefile pe fiesî-care două luni, făr de a se mai

amestecă vistieria de acumă innaime intru nimicū la baniū casii răsurilorū, ci dela ispravnicaturī sã se trimitiã baniū lefilorū dreptū la casã, fiindū indatoratū orânduitulu epistatu a-si dã socotela pe totū anulu la obscea dumnealorū velitilorū boeri, carele in câta vreme va bine iconomisi casa si-si va dã dréptã si curatã socotelã, va fi si nestrãmutatū dintr'acéstã epistasie. Êr pentru provluma ce ni se face ca sã mijlocimū de a se rêdicã si fiatulū celorū 33,000 oi ale casapū-basiū, fiindū-cã pentru acéstã esto trebuintia a se face deosebitã schesis, rãmâne ca érãsi cu sfatulū de obsce sã socotimū, si fãcendū cuviinciosã chipzuire precumū pentru celelalte ne vomū osêrdui si pentru acéstã a se face cea dupã putintia indreptare. 1804, Octomvrie 28.

(L. P.)

Costandinū Ghica
vel-log.

Prè-Innãltiate Dómne

Dupã luminatã porunca mării tale ce prin pitacū ni s'au datū, ca adunãndune cu toti la unū locū si theorisindu asiediãmêntulū ce s'au fãcutū, dupã extracturile ce au adusu orânduiti asiediãmêntari la vistieria mării tale, aseminea cercetãndū si semile care de o cam datã s'au orânduitū si curge la fiesi-care doudē lunī una, sã socotimu si sã chipzuimū cele ce se cuvinū spre buna intocmire si asiediare a dãjdiilorū, la ce cale si rãnduélã adicã trebue sã se asiedie dãjdiile spre mai multã usiurintia si odichna lãcuitarilorū, si de este bunū mijloculū acéstã alū diminiilorū, saū de cunoscemū altulū mai de folosū pentru rãpaosulū lãcuitarilorū tieriū, si sã arêtãmū innãltimii tale pãrerea nãstrã la acéstã. Asijderea sã chipzuimū si pentru suma cea trebuinciosã a casii răsurilorū. Theorisindu insã catastisiiele cele peceuite pentru lefile ce se daū, si vëdiendū la câta sumã se adunã plata acestorū lefi, sã scãdemū rãsurile casii din tótã suma dãjdiiloru ce se vorū hotãri, si sã se deosibescã vcnitulū casii, care sã aibã a se trimite dela judecie dreptū la casa răsuriloru. ca sã nu se mai amestece vistieria nici de cumu la baniū aceia, si sã facemū si pentru acéstã arêtare mării tale prin anafora. Urnãtorī fiindu luminatei porunci, neamū adunatū cu toti la domnësca mării tale vistierie, unde theorisindū extracturile ce aū adusu asiediãmêntari dupã la tôte judeciile, namu pliioforisitu cã asiediãmêntulū fãcenduse cu multū rãpaosu si usiurintia a lãcuitarilorū, se aduna in suma de mode 40,620, pentru care si in totu chipulū osêrduindune cu adencã chipzuire, n'amū gãsitū altū mijlocū mai de folosulu si inlesnirea lacuitariloru, de cãtū a se urmã acelu de innãltimea ta socotitū chipū, precumu s'au intocmitū si s'au orânduitū a dã, adicã la doudē lunī o dajdie po tl: doi-spre-diece de mode, care intocmire este inlocmai dupã coprinderea sfântului latisierifu, unde se poruncesce sã se urmeze dãjdiile ca la lëtulū 1783, care dãjdii atunci erã siese intr'unū anū, si acumū érãsi aseminea pe siese dãjdii sã se lege, care acéstã folositoare hotãrire si rãnduélã socotimū a fi cu destulã usiurintia, dupa catastasis ce intr'acéstã vreme se aflã tiéra, fiindū lacuitarii mângãiatī si usiuratī de atâtea alte dări si podvode ce necontenitu peste totu felulū de vreme se urmã pânã acumū asupra lorū, care numai singurū din firësca mării tale milostivire, s'au rêdicatū si aū lipsitu a nu mai fi, adicã:

Antãiu, oile mumbaeli Ciargradulū, care erã o mare suma, si se plãtliã lãcuitariloru cu fiatū, din care nu puține jafuri si smãcinãri se fãcea lãcuitarilorū cu acéstã de cãtregelepī, acumū prin sêrguintia innãltimii tale aū lipsitū de totū fiatulū acestoru oi ale mumbaeli. si aū rãmasū a se stringe din tiérã cu fiatū numai 33,000 oi ale casapū-basiū, care si acestea se plãtescū lãcuitarilorū cu multū mai mare pretiū de cãtū se plãtliã in anii trecuti.

Alu doilea, atãtū untulū matpahlū din tótã tiéra, cãtū si untulū ce dã cele cinci judecie ot prez Oltū, pentru trebuintia Diiulū, care si acéstã nu puçinã pagubã si grotate pricinuiã lãcuitarilorū, fiindū siliti cei ce nu aveã de-lū cumpërã cu pretiū nesuferitū si inpliniã suma cea rãnduitã, innãltimea ta prin multã silintia ce ai fãcutū ai mijlocitū de s'au rêdicatū untulū mutpahlū din tiérã, si aū rãmasū a se dã numai celu pentru trebuintia Diiulū din

cinci județie ot prez Oltu, care si acela s'aũ pusũ in cuviinciosũ nizamũ, lipsindũ stringerea untuluĩ dupã la magaziiile ce se faceã pela ispravnicaturĩ unde mare nedreptate si pagubã li se faceã la mësurațore de cãtre priimitorĩ, si mai vartosũ cã nici plata aceluĩ untuĩ ori-cãtã erã nu o priimiã lãcuițorĩ, ci o mãnca unũ altũ. Erã acumũ daũ lãcuițorĩ untulũ chiarũ la neguțiatorĩ ceĩ rãnduĩt carĩ 'ĩ ducũ la Dfiũ, dela carĩ prin mësurațore drẽptã 'si ieaũ inde-stulatã plata lorũ deplinũ, cu care acẽsta rãmãindũ lãcuițorĩ in mare rësufiare si folositũ, sunt cu totũ multiumitũ.

Alũ treilea, pentru zahrëoa mumbaelĩ Țiarigraduluĩ, care une ori nu se plãthiã nici decumũ, erã alte ori se plãthiã cu ôresĩ-ce si rãmãneã lãcuițorĩ pãgubasĩ de dreptulũ lorũ, acumũ in luminate dillele mãrĩ tale s'aũ plãtitũ intocmai dupã coprinderea innaltuluĩ inpẽ-rãtescũ fermanũ, dupã fiatulũ Brãiliĩ ce s'aũ tãiatũ, cu mare multiumita lãcuițorilorũ.

Alũ patrulea, rãnduẽla fẽnuluĩ si a orzuluĩ comisĩ i pitãrĩ care erã o grea dajdie s'aũ rãdicatũ cu totulũ, si acumũ si facerea fẽnuluĩ si cumpãrãtoarea orzuluĩ celuĩ trebuinciosũ se cumpãrã dela vistieria mãrĩ tale cu banĩ pe sãnũ.

Alũ cincilea, rãnduẽla carãlorũ de ocnã, care in totũ anũ se urmã la luna lui Noemvrie, si erã o indestulatã sumã, si in locũ de carã li seluã lãcuițorilorũ banĩ de carũ po tĩ: dõuẽ-dieci, acumũ aũ lipsitũ cu totulũ a nu mai fi.

Alũ siẽselea, pentru cẽra care pe totũ anulũ erã neguțiatorĩ indatoratĩ a dã o indes-tulatã sumã cu pretiũ mai puçinũ de cãtũ 'ĩ tinea pe dẽnsi, acumũ s'aũ rãdicatũ acẽsta, le-gãnduse si cu luminatũ chrisovu mãrĩ tale a nu mai fi supãratũ neguțiatorĩ cu acẽstã cerire.

Alũ siẽptelea, podurile polithiĩ Bucurescilorũ, care la bunã venirea mãrĩ tale se aflã la o stare incãtũ erã aprõpe a nu mai putẽ fi umblatã polithia, multime de dobitõce omorĩn-duse, carã sfãrimãnduse, si nesuferite necazuri si discolie pricinuinduse, nu numaĩ lãcuițori-lorũ tieranĩ carĩ veniã dupã trebuințã aici in polithie, ci si insine nõuẽ si tuturorũ slujba-silorũ domnĩ si aĩ tieriĩ, acumũ prin silintia si sãrguintia mãrĩ tale s'aũ fãcutũ si se facũ tõe din nõu.

Alũ optulea, pentru binaoa pusicãrĩ, pe care gãsinduo mãria ta la o prõstã stare, strĩmtã, dẽrẽpanata, si fãrã trebuinciosile inprejmuri, unde nu numaĩ vinovatĩ, cãndũ se intẽmplã vre-unora bõlã, neavẽndũ vre-unũ locũ de spitalũ a se deosebĩ, de multe ori se incingeã bõla intre dẽnsi, bolnãvinduse si ceĩ sãnãtosĩ, din care li se intẽmplã mõrtẽ la multũ, cumũ si ceĩ cu bãnuelã de vinovatĩ pãtimiã stãndũ la inchisõre inpreunã cu vinovatĩ si cu ucigasĩ, ne-fiindũ vre unũ locũ de inchisõre osebitã de a se tinẽ pãnã a se cercetãsi a-sĩ gãsi indreptarea lorũ, ci nici judecãtorĩ aceluĩ departamentũ de cremenalionũ si ceilanĩ zapciĩ aĩ pusicãrĩ nu aveã o stare precumũ se cade aprõpe de pusicãrie, ca sã caute cu lesnire pricinile vinova-tilorũ, ci umblã din locũ in locũ. Pentru aceea innãltimea ta, ca lucru ce este multũ cu-viinciosũ aici la scaunulũ domnĩ, intre alte obscesci bunãtãti ce aĩ sãvirsitũ aici intr'acẽstã tiẽrã, aĩ ziditũ si aĩ fãcutũ din nõu departamentũ, indestulatũ spitalũ pentru vinovatĩ bol-navi, grosũ pentru ceĩ cu bãnuelã de vinovatĩ, inplinindũ si zidurile ce erã de lipsã si dẽrã-pãnate ale pusicãrĩ si alte inprejmuri fãcẽndũ.

Alũ nõuẽlea, pentru dãjdiĩ, cu tõe cã trebuinția de acumũ a cheltuelilorũ domnĩ si a-le tieriĩ sunt cu multũ mai adãogate de cãtũ aceea ce urmã pãnã acumũ, dar innãltimea ta protimisindũ mai multũ usiurintia obsciĩ de cãtũ folosulũ si inlesnirea inpliniriĩ cheltuelilorũ domnĩ, cu mare sincatavasis aĩ priimitũ a se luã banĩ dãjdiĩ cu multũ mai puçinũ de cãtũ ceea ce dã mai nainte tiẽra, privindũ cu ochiũ milostivũ numaĩ si numaĩ la bunã starea si rãpaosulũ lãcuițorilorũ, scãdiẽndũ si cãte tĩ: unulũ, banĩ nõuẽ-dieci, chiarũ din suma bani-lorũ ce prin anaforaoa nõstrã amũ fostũ gãsitũ cu cale a se dã de mode, po tĩ: optũ-dieci pe anũ, rãmãindũ a se dã numaĩ po tĩ: siẽpte-dieci si optũ, banĩ trei-dieci, de mode pe anũ cu ajutõrele lorũ.

Pentru care tõe acestea bunãtãti, folosuri, faceri de bine si simfĩtoare usiurintie, ce din multã milostivire a innãltimiĩ tale aũ cercatũ si aũ dobãnditũ in faptã patria nõstrã acumũ in lu-minate dillele mãrĩ tale, lipsindũ cele de mai nainte hrãpirl, asuprel, insãrcinãrĩ, jafuri, strãm-bãtãti si grele havalele; nu suntemũ vrednici de altã multiumitã, de cãtũ totũ noi inpreunã

si cu totă tiéra de obsce rădicămă mâini de rugăciune către prè-innaltul Dumnedieŭ, ântăiŭ pentru prè-puterniculŭ nostru inperatŭ (a căruia putere si slavă să fie in veci), carele aŭ alesŭ si aŭ rânduitŭ pe mărfa ta domnŭ si oblăduitorŭ tierii acestia, dela carele tôte strălucitórele milostiviri ce prin sfântulŭ hatisierifŭ aŭ hërëditŭ tierii acestia s'aŭ păzitŭ intocmai fără clintire, si pentru indelungirea anilorŭ vietii innăltimii tale, si pentru bună stare in luminatŭ scaunulŭ domnii, hërëdindŭ pe innăltimea ta cu invrednicire de a fi pãrtasiŭ la amëndouë fericirile.

Deci, fiindŭ-că, precumŭ amŭ disŭ, urmarea rëspunderii dăjdiilor are a curge după intocmirea ce s'aŭ făcutŭ de mode po tl: doi-spri-diece la fiesi-care diminfe, in care intră si plata leflorŭ, amŭ făcutŭ deosebire ca să vedemŭ câtŭ dintr'acesti tl: doi-spri-diece trebuie a se dă la casa răsurilorŭ pentru lefi, si câtŭ aŭ a veni la domnescă mării tale vistierie, si prin socotélă găsimŭ că tl: optŭ vechi, adică cu câte parale patru la leŭ, care facŭ tl: optŭ, bani 96, acestia aŭ să se dea la vistierie, din care bani se dă simbrile ispravnicilorŭ, zapcilorŭ, avaeturile vistierii, si afară dintr'acestea, lefile hrana si inbrăcăminteä ostirilorŭ celorŭ nouë, care taiă pe anŭ tl: 300,000, cumŭ si tl: 150,000, cumpërătórea fënului si a orzului grajdurilorŭ domnesci si a ostirilorŭ, si osebitŭ totŭ la acesti tl: optŭ, câte alte siei-spri-diece parale răsura la leŭ, care este socotită a fi pentru plata leflorŭ, si facŭ tl: trei, bani două-dieci si patru, acestia să se trimitiä dreptŭ la casa răsurilorŭ pentru plata leflorŭ, căci după suma modelorŭ asiediämëntului de acumŭ, se ajunge plata leflorŭ pe suma ce curge acumŭ, si asiä inpreunândŭ cei optŭ lei, bani nouë-dieci si siese al vistierii, cu cei tl: trei, bani două-dieci si patru al casii răsurilorŭ, vine tocmai tl: doi-spri-diece, nici adăogându-se nici scădiënduse, din suma cea rânduită de mărfa ta, a dă pe diminfe fiesi-care mode cu ajutórele lorŭ. Dar fiindŭ-că modele asiediämëntului din adăogarea scutelnicilorŭ, ce se dău necontentitŭ si din di in di merge spre sporire după trebuintia, atâtŭ pentru cei ce morŭ din scutelnici câtŭ si pentru cei ce se dă celorŭ ce se cinstescŭ si se miluescŭ de mărfa ta, pentru a nu fi lipsiti de privilegiulŭ acesta care din vechime ni s'aŭ urmatŭ si ni s'aŭ păzitŭ până acumŭ, după cumŭ si mărfa ta cu denadinsulŭ voesci să se păzescă, si fiindŭ-că trebuie să socotimŭ si obicnuitulŭ scădiëmëntŭ ce in toti anii se face spre primăvară pentru mângăiaea si usiurintia lăcuitarilorŭ, nu este cu putintia numai cu acei 620 de lei ce prisosescŭ peste 40,000, a se iconomisi intr'altŭ chipŭ lipsa ce trebuie să se întemple modelorŭ pentru aceste numite două trebuintie; de aceea dar, ne rugămŭ mării tale de a ni se ascultă si a ni se primi acéstă prè-plecata noastră anafora, spre a se mai adăoga încă tl: doi la două câsciun ce esŭ pe anŭ ale menzilhanalilorŭ, adică unŭ leŭ primăvara si altŭ leŭ tómma, ca cu acestia să se pótă implini lipsa aceea ce urmëză să se pricinuescă din scăderea modelorŭ, cu care acéstă nici lăcuitarilorŭ nu se face vreo ingreuiaie, si socotimŭ că se va putë iconomisi si acele două trebuintie, adică a scutelnicilorŭ si a scădiëmëntului de primăvară, se implinescŭ si plata leflorŭ după catastisiele cele pecetluite, pentru care si ne rugămŭ innăltimii tale ca acesti bani al diminfi care sunt pentru plata leflorŭ, să se trimitiä dela judecie dreptŭ la casa răsurilorŭ, fără a se mai amestecă vistieria nici de cumŭ la banii acestia, de care să se dea si legătură hotărită si întărită prin insusŭ luminatŭ chrisovulŭ mării tale, atâtŭ pentru intocmirea dăjdiilorŭ cu mijloculŭ ce arëtămŭ mai susŭ, câtŭ si pentru deosebirea lefibrŭ de banii vistierii, si pentru plata lorŭ la fiesce-care două luni, ca să se legiuescă acestea a fi statornice si nestrămutate, orânduinduse unulŭ din dumnealorŭ boerii pământeni ca să fie epitropŭ, avëndusi rânduëla iratului seŭ, ér a fi statornicŭ in epitropie, acéstă rămâne la hotărëirea mării tale. Asijderea si pentru acele 33,000 ol ale casapŭ-basii ce se ieau cu latŭ, cu tóte că, după cumŭ arëtămŭ mai susŭ, acumŭ se plătescŭ cu pretiŭ mai mare de câtŭ se plăthiä in anii trecutŭ, dar fiindŭ si acéstă o pricină de pagubă lăcuitarilorŭ după atâtea patimi ce aŭ pătimitŭ tótă patria noastră, cu umilintia ne rugămŭ mării tale să mijlocescă către prè-puternica inperatie, ca să se rădice si fiatulŭ acestorŭ ol ale casapŭ-basii, si să se indatoreze gelepŭ basia ca si acéstă sumă să o cumpere érasi cu rizapazarŭ după cumŭ se cumpëră cele pentru mumbaia, si vecnică pomenire veŭ avë mărfa ta si pentru acestŭ ajutorŭ ce veŭ face tierii. 1804, Octomvrie 20.

Dth: alŭ Ungro-vlach; Dumitrache banŭ, Dumitraşco banŭ velŭ banŭ, Scarlatŭ Ghica

banu, Manolache banu, Costandinu vel-log;, Costandinu Filipescu vel-vistieru, Radu Golescu vornicu, Stefanu Văcărescu vel-vornicu, Costandinu Stirbeiu vornicu, Grigorie Brâncovianu vel-vornicu, Barbu Stirbeiu vel-vornicu, Manolache Grădisceanu bivvel-vornicu, Isaacu Ralețu bivvel log:, Istrate Cretinlescu bivvel log:, Nicolae Racovitiu vel-log:, Radu Slătinianu vornicu vel-vornicu.

XIV

Chrisovulu ce s'au facutu pentru asiediarea dajdiiloru tierii.

Ion Costandinu Alexandru Ypsilantu voevodu, boj. mil. i gospod. zeml. Vlah.

Rivna si vointia care este desevirsitu spre cele bune, avendu far de indoela pre Dumnedieiu intr'ajutoru, trebue in cea dupa urma sa ajunga la isprava scoposulu seü, precumu si cugetulu acela care din fire este bun apururea gascesce tote pirlegiurile si inlesnirile faceriloru de bine. Acestea amendoue, adica, cugetulu si vointia, candu se voru uni, intinde tare resboiü asupra a totu felulu de zaticniri si discolii, si aducu putere inlesnitore si chiaru acelora ce s'ar socoti mai neputinciosi. La catu dar enohi se gascescu oblăduitorii de tieri si stapanitorii carii de susu avendu firasca cugetare si vointia sloboda, si catre acesta si putere prin care sa inlesnescu sevirsirea celoru dreptu socotite si bine chipzuite, si ori nu le punu aceste in faptă gresindu, sau le punu cu oresi-care catahrisis, pricinuindu cu acesta lorusi antaiü peccatulu aharistii cei catre Dumnedieiu, si alu doilea se facu neurmatori duchovnicescii aceia invetiaturü, carea dice ca putendu cinevasi sa faca binele si nefacendulu este de o potrivă partasiu si pricinuitoru reulu aceluia care prin mijlocirea lucrăriloru sale celoru bune putea sa se intimpine si sa se isbavescă. După ce dar dumnediesca providentiä neau incoronatu cu stapanirea acestii pravoslavnice tieri, socotit'amü domnia mea că, precumu si cu acesta oblăduire au binevoitu a ne invrednici, asiä si spre buna chivernisire si indreptare asupra acestui norodu neau randuitu, care acesta luanduo intru buna cunosciintia nostra cu frică dumnediescă fiindu intr'armati, amü hotaritu sa punemu in urmare si in faptă tote lucrările si mijlocile acelea cate in adeveru sunt trebuinciose si privitore spre cele de folosulu si binele obscescu. Pentru care fiindu-că din pricina a multoru feluri de intemplari si prefaceri, tiära acesta au cercatu atatea reotati incatu seracii lacuitori ajunsesera la o desevirsita desnedejduire, si pre-puternica inperatfe (a caria stapanire si putere sa fie in veci) voindu buna stare a tierii, cumu si continerea a multoru feluri de catahrisis ce dela o semă de vreme, cate puginu, puginu, s'au fostu intemeiatu si s'au vefuitu; dat'au preinnaltu inperatescu hatisierifu, nu numai intaritoru celoru vechi privilegii ale tierii, ci si coprindietoru de cate-vasi alte noue pronomi. Asiä-dar, după ce amu sositu aici la scaunulu domni, trebuintia au fostu ca si noi dinpreună cu dumnealoruboerii domni mele chipzuindune sa leguimu cele pentru randulu dajdiiloru prin urmare urita cu noima inperatesculu la tisierifu, unde gasindu tiära la o prösta si ticalosă stare, nerodulu ei resipitu fiindu si inpresciatu, cu unu cuventu toti si tote starile loru aduse la mare dërepănare din peristasis a resvretiriloru acelora cate sunt sciute că s'au intemplatu aici acumu intr'acesta trecută vreme, si pe langă aceste insarcinata si cu o mare si grea sumă de datorie la care pe de o parte vrundu sa o pazimu si sa o aducemu intru nesticaciune la buna stare cu repaosu si resuflare de cele ce pana acumu au patimitu, pe de alta parte chipzuindune ca sa gasimu cele mai destoinice mijloce spre sevirsirea acestii folositore rivna; amü hotaritu ca ori in ce vieme la ori-care pricină de amü intimpină macaru si discolii sa le inlesnimu prin adesile chipzuintie si prin cea de sevirsitu iscusintia, după cuventulu intieptulu aceluia ce au disu, nimica nu remăne nebiruitu de către cea după putintia necontenita silintia si desevirsitu prothimie, si asiä după ce amü adunatu norodulu din prăsciare la urma si salașluintia loru, n'amü incetatu a ne oserdui, in totu chipulu metaherisindu grele osteneli si indestulate cheltueli pentru paza tierii de către multi facetori de rele, cumu este sciutu, i

de către turburările ce încă si până acum sunt neconținute în părțile vecinătății, cum si de sarcina datorii amă curățit'o si am isbăvit'o. Amă întărită cu innoire toate privilegiurile de obște a milioră mănăstiresc'i i boeresc'i si a toate breslile. Amă rânduită cu bună întocmire toate dregătorile si judecătorile tierii. Am adusă mănăstirile si clirosulă bisericescū la cea dintăiū rânduielă si bună stare. Școlile polithii leamă adusă éraš' în starea ce se cuvine, cu dascăl' procopsit' si cu adăogire de lefi, după trebuinția ce amă cunoscută că este, pentru a cheltueliloră de acumă la hrana dascăliloră si la o indestulată sumă de ucenici ce se află sporindū întru rodurile învățaturii. Cismelile cele trebuincioșe norodulū polithii leamă adusă din părăduire la dregirea si fiintia loră cea dintăiū. Podurile polithii Bucuresciloră care la venirea noastră leamă găsitū în stare în cătū eră aprópe a nu mai putē fi umblată polithia, acumă s'au făcutū si se facū toate din nou. Binalile puscării asemenea găsindule la rea stare invecitate strimte derépēnate si fără trebuincioșe înprejmuir', domnia mea ca lucru ce este multă trebuinciosă la scaunulă domni, amă ziditū si amă făcutū din nou departamentū indestulată pentru judecătorii de cremenalionū si alti slujbas' ai puscării; spitalū a se deosebi cândū se bolnăvescū vinovatii în temniță; grosū osebitū pentru cei ce suntū numai cu bănuelă de vinovat', cumă si zidurile ce eră de lipsă ale puscării leamă implinitū, si alte înprejmuiri amă făcutū. Ér pe lângă acestea toate neadormită priveghiare si multă osêrdie amă pusū mai vêrtosū pentru buna stare a sêraciloră lăcuiitor', nu numai păzindū si ocrotindū de alte osebite turburări, precumă s'au disū, cumă si de orî-ce jafur' si nedreptăți, ci si multe greotăți de dări si alte havalele ce eră pe densi până acumă prin silintia si sêrguintia noastră s'au rēdicatū de asupra loră. Dec'i acumă după sfsrșitulă anului asidosii cu care au fostū tiéra miluită si mângăiată de prē-puternica înpērătie, trebuinția fiindū a se întocmi si a se asiediă dăjdiile vistierii domnesci, de unde si dela carea arētatū este că se implinescū toate dările si cheltuelile cele pentru trebuinția tierii, care dăjdii din pricina celoră fără de rânduielă si dese sverturi ce se urmă până acumă amestecate drepte si indoite, venise la atăta catahrisis încătū nu eră măcarū o di întru carea să fi pututū ticălosulă tieranū să se vază pe sine slobodū de către implinitorii zapci, că-ci încă până a nu fi unulă isprăvitū sosiă celălantu cu alte cereri nōuē, lucru fără de omenie si nesuferitū, si acesta mai vêrtosū adusesse tiéra la ticălosie si stare vrednică de milă. De aceea dar vrēndū domnia mea ca si acesta să o punemū la o cuviincioșă indreptare, si să o întocmimū la o bună rânduielă prin legătură hotărîită spre usiurintia si buna stare a tierii si spre a noastră vecinică pomenire; amă poruncitū mai ântăiū de s'au făcutū nouă asiediământū modelorū fiesi-căruia satū din toate judeciile după starea în care se află acumă, care asiediământū făcēduse cu multă rēpaosu si usiurintia lăcuiitoriloră, si adunānduse toate modele tierii cu ajutoarele loră în sumă de patru-dieci de mie siése sute două-dieci; amă rânduitū domnia mea ca prē-sfintia sa părintele mitropolitu i dumnea-lorū cinstit' si credinciosii velit boeri ai divanului domni mele halea si manzili, theorisindū asiediământulă ce s'au făcutū după extraturile care s'au adusă de orânduitii asiediământari, asemenea cercetāndū si semile care de o cam dată s'au fostū orânduitū si curge la fiesi-care două luni o sēmă de mode po tl: doi-spri-diece, să socotēscă cele ce se cuvinū spre buna întocmire si asiediare a dăjdiiloră. Asijderea să chipzuescă si pentru suma cea trebuincioșă a casii răsuriloră, theorisindū catastisiele cele pecetluite pentru lefile ce se dau, si vēdiēndū la cătă sumă se adună plată acestorū lefi să scadiă rāsurile casii ca să nu se mai amestice vistieria nici de cumă la banii aceia, de unde neau venitū obscēscă anafora scrisă la 20 ale trecutului octomvrie, arētătoare că în totū chipulă silinduse cu adēncă chibzuire n'au găsitū altū mijlocū mai de folosulă si inlesnirea lăcuiitoriloră de cătă a se dă adică la fiesi-care două luni o dajdie po tl: doi-spri-diece de mode, în care intră si plata lefiloră, care rânduielă este întocmai după coprinderea înpērătescului hatisierifū prin care se poruncesce ca să se urmeze dăjdiile ca la létulū 1783, care dăjdii atunci siése fiindū într'unū anū, si acumă éraš' asemenea pe siése dăjdii să se lege, care acēstă folositoare hotărîire si rânduielă s'au socotitū a fi cu destulă usiurintia după catastasis ce într'acēstă vreme se află tiéra, fiindū lăcuiitorii usiurat' si mângăiat' de atâtea alte dări si podvode care acumă s'au rēdicatū de asupra loră, si asiă făcēndū deosebire ca

să se vază câtă dintr'acei tl: doi-spri-diece aŭ a se dà la domnescă noastră vistierfe, si câtă trebue a se dà la casa răsurilor pentru lefi, s'aŭ găsită prin socotélă că tl: optă vechi adică cu câte alte patru parale la leŭ, care facă tl: optă bani 96, acestia aŭ a se dà la vistierfe, din care bani se dà simbrile ispravnicilor, zapciilor, avaturile vistierfi si osebită de acestea, lefle i hrana si inbrăcăminte oştirilor celor nouă, care taiă peste tl: trei sute de mîi, cumă si tl: o sută cincî-diecî de mîi cumpărătoarea fînului i a orzului grajdurilor domnesci i a oştirilor si a altora, si osebită totă la acesti tl: optă câte alte siei-spri-diece parale, răsura la leŭ, care este socotită a fi pentru plata lefilor, si facă tl: trei, bani două-diecî si patru, acestia sunt a se dà la casa răsurilor pentru plata lefilor, că-cl după suma modelor asediământului de acumă, se ajunge plata lefilor pe suma ce curge acumă, si asiă inpreunându cei optă lei bani 96 ai vistierfi, cu cei tl: trei, bani 24 ai casii răsurilor, vine tocmai tl: doi-spri-diece, nici adăogându se nici scădiënduse din suma cea rânduia a dà pe dimini fieri-care mode cu ajutórele lor.

Dar fiindă-că modele asediământului din adăogarea scutelnicilor ce se dà necontenit, si din di in di merge spre sporire după trebuintă, atât pentru cei ce moră din scutelnici câtă si pentru cei ce se dà celor ce se cinstesc si se miluesc de domnia mea, pentru a nu fi isterisiti de privilegiul acesta care din vechime s'aŭ urmată si s'aŭ păzită până acumă, după cumă si insine noi cu denadinsul voimă a se păzi, si lângă acesta socotindă si obicnuitul scădiementă care in toti ani se face primăvara pentru mângaiarea si usiurintia lăcuitarilor, nu este cu putintă numa cu acei 620 mode ce prisosesc peste patru-diecî de mîi, a se economisi intr'altă chipă lipsa ce trebue să se întemple modelor pentru aceste numite două trebuintie. De aceea ni s'aŭ făcută rugăciune prin numita obscăscă anaforă spre a se mai adăogă încă tl: doi la două căsciuri ce esă pe ană ale menzil-hanalilor, adică ună leŭ primăvara si altă leŭ tōmna, ca cu acestia să se potă implini lipsa aceea ce urmază să se pricinuască din scăderea modelor, cu care acesta nici lăcuitarilor nu li se face vreo ingreuiare, si se nădăducesce a se pută economisi si acele două trebuintie adică a scutelnicilor si a scădiementului de primăvară, si se implinesce si plata lefilor după catastisiele cele pecetluite. Si osebită de acesta ni s'aŭ făcută rugăciune prin numita anaforă, ca acesti bani ai dimini cari sunt pentru plata lefilor să se trimită dela judecie dreptă la casa răsurilor, fără a se mai amestecă nici de cumă vistieria la banii acestia. Care anaforă după ce s'aŭ vėdiută de domnia mea, măcarcă această sumă a dării dăjdiilor nu este destoinică spre intimpinarea curgetórelor cheltueli la trebuintie domni si ale tierii, fiindă cheltuelile acestea cu multă mai adăogate de câtă se urmă până acumă, precumă această este la toti de obsce sciută si chiară prin numita anaforă este netăgăduită si mărturisită; dar fiindă-că rīvna si cugetul domni mele privesce mai vėtosă spre odichna si buna stare a lăcuitarilor tierii, grijindă pentru rēpaosul si usiurintia loră mai întăi decătă pentru tóte altele, de aceea si numa cu iubire de ómeni amă priimită domnia mea numita obscăscă anaforă, si étă printr'acestă domnescul nostru chrisovă leguimă această hotărită legătură si intocmire ca de acumă innainte semile dăjdiilor dela modele tierii cu ajutórele loră să nu esă mai de multe ori peste ană, decătă numa de sie se ori, adică la fieri-care două luni, nici să dea modele mai mult decătă po tl: 12 la fieri-cară dăjdie, in care intră si plata lefilor. Asjderea să dea si acele două căsciuri ale menzil-hanalilor unul primăvara si altul tōmna cu adaosul ce s'aŭ disă câte tl: unul pentru implinirea lipsi celor de mai susă arătate două trebuintie, a scutelnicilor adică si a scădiementului de primăvară; ér pentru deosebirea acelor câte tl: trei, bani 24, care sunt a se dà la casa răsurilor pentru plata lefilor, fără a se mai amestecă vistieria intru nimic la banii acestia, are a se urmă după intocmirea si hotărirea ce prin deosebită chrisovul domni mele s'aŭ dată pentru această. Care această hotărită si leguită intocmire ca o făcută cu chipzuintă si sfatul de obsce unită la noima inperătescului hatisierifi care este coprindiētră privilegiurilor tierii, are a fi temeiulă cei de acumă innainte otcărmuiri, si datorie fiindă a se păzisi a se urmă intocmai; nimica nu ne indoimă că si cei din urma noastră frati domni voră păzi-o ca si noi, fiindă precumă s'aŭ disă următóre hatisierifului, folositoare spre aducerea tierii la bună stare, si de folosul lăcuitarilor, apărându pe dēnsi de multe feluri de cereri si insărcinări care in tre-

cuta vreme aŭ cercatŭ. Dreptŭ-aceea, poruncimŭ dumnealui vel-vistierii ca scotiendŭ după acestŭ chrisovŭ trei copii adevărate să se trimită la câte trele episcopaturile tierii; astjde-rea să faci si cuviinciose poruncile domnii mele la tôte ispravnicaturile tierii cu urmare intocmai precumŭ prin buiurdizma ce amŭ datŭ domnia mea la obscesca anafora esci poruncitŭ si povetuiitŭ. Si pentruca să fie crediută acestă intocmire ce cu sfatŭ de obsce s'aŭ hotăritŭ si s'aŭ legiuitŭ, si ca să se păzescă a pururea statornică si nestrămutată, întărimŭ chrisovulă acesta cu insusii domnésca noastră iscălitură si pecete; puindŭ si martorii la acesta pe prè-iubitii nostri fii, Alexandru voevodă, Dumitraşco voevodă, Georgie voevodă, Nicolae voevodă, Ioanŭ voevodă, si pe totii dumnealorŭ cinstiitŭ si credinciosii veliti boeri ai divanului domnii mele, panŭ Manolache Brâncovenu vel-banŭ, panŭ Cost. Ghica vel-log., panŭ Georgie Mavrocordatŭ vel-post., panŭ Costand. Filipescu vel-vist., panŭ Stefanŭ Văcărescu vel-dvornicŭ de tiéra de susŭ, panŭ Grigorie Caliarhi vel-spat., panŭ Grigorie Brâncoveanu vel-dvornicŭ de tiéra de giosŭ, panŭ Barbulŭ Stirbeiŭ vel-vornicŭ, panŭ Barbulŭ Văcărescu vel-dvornicŭ, panŭ Scarlatŭ Slătineanu vel-dvornicŭ alŭ obscirilorŭ, panŭ Nicolae Racovitiă vel-log. alŭ obiceiurilorŭ, panŭ Petrache Ritorisidis vel-dvornicŭ alŭ polithii, panŭ Dumitrache Racovitiă vel-clucerŭ, panŭ Michalache Racovitiă vel-pah., panŭ Alexandru Filipescu vel-stoln., panŭ Alexandru Negrea vel-comis, panŭ Radu Fărcăşianu vel-sărd., panŭ Said. Cornăţianu vel-med., panŭ (*locŭ albŭ*) vel-slug., panŭ Ioanŭ vel-pit.; ispravnicŭ, si ingrijitorŭ fiindŭ la acesta dumnealui panŭ Cost. Filipescu vel-vist.; care acestŭ chrisovŭ făcenduse dela vistieria domnii mele si petrecenduse in condică se dă spre a se păstră neclintitŭ la sfânta mitropolie, scriinduse la alŭ treilea anŭ alŭ oblăduirii noastre, intru cinstita polithie a scaunului domnii mele Bucuresci, de Glitiă Făgărăşianu log. de vistierie, la anulŭ dela mântuirea lumii 1804, in luna lui Noemvrie 5.

21 copii s'aŭ scosŭ din poruncă după acestŭ chrisovŭ, din care trei întăcinduse cu luminată pecetea mării sale lui vodă s'aŭ trimisŭ la trei episcopaturi, ér 17 la 17 judeçe, cumŭ si una la dumnealui caimacamulŭ Craiovit, ca să o citească in divanŭ intru audiuul dumnealorŭ boerilorŭ de acolo.

XV

Chrisovulu ce s'au facutu pentru banii leiloru la casa rasuriloru.

Orî-care intocmire din câte sunt in fintiă, si mai vêtosŭ cele care cu bunŭ scoposŭ sunt incepte si asiediate in pricinile cele obscesci, cândŭ se bântuescŭ de urmările ce in potriua bunei-vointie, nu se pôte cuvânta câtă multă defăimare si vêtămăre pricinuesce, că-cl cele inpotrivă urmări in multe chipuri sunt mestesiugitoare să zălicnescă, să schimbe si să aducă spre reŭ totŭ lucrulŭ bunŭ si folositorŭ, turburândŭ si smintindŭ orânduelile acelea care sunt cuviinciose si bune. Si cândŭ însă cinevasi cu bunŭ cugetŭ se nevoesce pre câtŭ este cu putintiă, si se osêrduesce pentru cele de folosŭ, făcendŭ incepere ca cele grele să le inlesnescă, si cele ce sunt inpotriua bunei-vointie să le apere, să le intimpine si să le indrepteze de a nu se mai întemplă, nu este indoielă că găsesce feluri de pèrlegiuri si inlesniri indreptătoare. Cu câtŭ mai vêtosă domnii si stăpânitorii căroră dela Dumnedieŭ le este incredintiata stăpânirea si oblăduirea obscirilorŭ, fără tăgăduielă se cuvine a se sili cu tôte mijlócele, ca câte bine s'aŭ asediatŭ si curgŭ in bună orânduielă, să le intemeeze si să le întărescă a se păzi nestrămutatŭ, ér câte cu scoposŭ de bună incepere s'aŭ asediatŭ si prohorisindŭ într'ensele oreşi-care catahrisis, si orî cu vederea s'aŭ trecutŭ, saŭ bine nu s'aŭ lămuritŭ, să le aducă la bună intocmire si indreptare. Una dar din cele mai verhovnice obscesci bune intocmiri fiindŭ si casa răsurilorŭ, adică cămara de unde se plătescŭ lefile tuturorŭ de obsce slujbasilorŭ domnii si ai tierii, încă dela inceperea si alcătuirea ei de cândŭ prin sfatŭ de obsce s'aŭ intocmitŭ, s'aŭ fostŭ făcutŭ asiediamentŭ si orânduielă, ca la dăjdiile ce plătescŭ modele tierii să se mai adaoge câte alte atâtea parale la leiŭ, care să fie numai pentru plata leilorŭ a tuturorŭ de obsce, boerilorŭ dregătorilorŭ i slujbasilorŭ si acelorŭ câti

prin chipzuirea domnii s'arū socoti că se cuvine a li se dà lefi după cuvântulū si dreptatea ce ar avē fiesi-care in parte. Si că banii acestia fiindū hotărîti numai pentru lefi ca să se plătescă la vremea cea orânduita dreptulu fiesi-căruia, de aceea să vie si deosebitū dreptū la casa răsurilorū suptū epistasia dumnealui vel-log. de obiceiuri, fără de a pune mîna într'en-sii vistieria domnescă ca să se pricinuéscă dintr'acēsta vreo zăticnire plătiū lefilorū la vremea lorū. Acēstā hotărîre in sa macarcă la începutū aū fostū a curge cu acēstā orânduielā precumu s'au disū, dar nu s'au urn:atū nici s'au păzitu intocmai, că-cl după vremi mai in-mulținduse lefile si neorânduinduse banii pentru acelū adaosū de lefi ce se faceā, de multe ori nu numai că se zeticniā plata lorū din vremea cea hotărîtā, ci încă se întēplā de rēmāneā si pāgubasī uniū si de cāte două triminiū intregi, încă si nu puținā măcnire se pricinuiā acelorū lefasī, pāgubinduse de drēpta simbrīa lorū ce aveā orânduitā pentru slujba lorū, alte ori luāndū vistieria banī dintr'al lefilorū cu numire de împrumutū, si neindemānānduse pērlēgiū a-i rēspunde in vremea ce se plăthiā lefile, se pricinuiā ērāsī aceeasī zăticnire si pagubā. Acēstā dar catahrisis fiindū de mare obidā slujbasilorū lefasī pentru ne-urmarea plătiū dreptulu lorū la vreme si pentru nedreptatea ce li se faceā cu a rămāne si pāgubasī de simbrīa cea orânduitā a slujbei si ostenelei lorū.

Pentru aceea făcutuneā prē-sintia sa pārintele mitropolitu si toti dumnealorū boerii divanuluī domnii mele halea si manziliū obscēscā anaforā coprindiētore cu rugāciune de a lipsi acēstā catahrisis si a se dà legiuitā hotărîre pentru plata lefilorū, āntāiu ca de acumū inna-inte să nu se mai amestece intru nimicu vistieria la banii lefilorū, ci dela ispravnicaturī să se trimitia dreptū la casa rásurilorū de unde la fiesi-care două luni să se plătesca si lefile cele orânduite de domnia mea, care acēsta făcēndunise si nouē cunoscutā că in adevērū este o de fația vēdiutā nedreptate la toti slujbasii, pe lāngā alte atātea bunātāti si faceri de bine ce cu ajutoruluī lui Dumnedieū amu sēvirsitu in tiēra si patria acēsta, precumū tōte sunt sciute si chiarū prin numita obscēscā anaforā pe largū arētate si marturisite; amū bine-voitū domnia mea ca si acēsta sa o punemu la o buna îndreptare, si asiā priimitā fiindune cea de obsce cerire si rugāciune ce ni s'au facutū, după ce mai āntāiu amū intocmitū asiēdiāmēntuluī modelorū tieriū, precumu este arētatu pe largu in deosebitū chrisovuluī domnii mele, unde este legatū a dà fiesi-care mode cu ajutōrele lorū cāte tl: doi-spri-diece pe diminie, insā tl: optu bani nouē-dieci si siēse ai vistierii din care sa se plătescă numai simbrile ispravniciloru, ale zapciiloru si avacturile vistierii cele obiēnuite, precumū s'au urnatu si pāna acumū, si tl: trei, bani două-dieci si patru, ai casii rásuriloru, pentru plata celorlante lefi, care sunt socotiti acesti tl: trei, bani două-dieci si patru, la banii vistierii, si vine de totū leu nouē cāte parale siei-spri-diece, amu hotaritu ca de acumū inna-inte să nu se mai amestece vistieria domnescă intru nimicu la banii casii rásuriloru, si poruncimu ca acci cāte tl: trei, bani două-dieci si patru, ce sunt a se luā dela fiesi care mode pe diminie pentru plata lefilorū, să se trimitiā dela ispravnicaturī dreptū la casa rásurilorū, ca să se dea orānduitele lefi după catastisiele cele pecetluite de domnia mea. Pentru care si orānduimū deosebitū epistatū asupra casii lefilorū unuluī din dumnealorū boerii pāmēnteni cu lēfa deosebitā dela casa pe luna cāte tl: una mie, carele primindu banii casii, si urmānduse si plata lipsii ce este a se implini la casā prin mijloculuī ajutoriuluī aceluia care este orānduitū, să se plătescă si lefile la fiesi-care două luni, fiindu indatoratū dumnealui mai susū numitu boeru a-si dà socotēla pe totū anulu la obscea dumnealorū velitiloru boeri. Si fiindu-cā acēstā intec-mire ce amu făcutū domnia mea si la casa lefilorū, este de a se păzi intocmai precumū mai susū se coprinde si nestrāmutatū, de aceea si dicemū, sa se dea numituluī boeru epistatū o asemenea copie intocmai după coprinderea domnesculuī nostru acesta chrisovū, dinpreună si deosebitā carte a domnii mele, ca să-i fie sciutā bună orānduielā ce hotarimū de a se păzi si la casa lefilorū. E'r chrisovuluī acesta să se dea in păstrare la sfānta mitropolie. Rugāmū dar si pe cei din urma nōstrā intru Christ. frati si luminati domni cari dela dumnedieesca bună vointiā se voru invrednici a fi stapānitoriī acestii pravoslavnice tieri, să bine-voiēscā a intări si a pazi si domnia lorū acēsta hotărîtā intocmire a orāndueliī casii lefilorū, ca'o cu-viinciosā ce este si folositōre la toti cāti pentru drēpta slujba lorū si pentru cuvēntuluī ce aū fiesi-care in parte, li se plătescū si li se dau aceste lefi dela mai susū numita casā. Dreptū

aceea, pentruca să fie crediută acéstă intocmire ce cu sfatū de obsce s'aū hotărîtū si s'aū legiuitū, si ca să se păzescă de a pururea statornică si nestrămutată, întărimū chrisovulū acesta cu insusī domnēscā nōstrā iscăliturā si pecete; martorī puindū pe prē-iubitī nōstri fiī: Alexandru voevodū, Dumitrașcu voevodū, Georgie voevodū, Nicolae voevodū, Ioanū voevodū, si pe totī dumnealorū cinstīti si credinciosī velītī boerī aī divanulū domnī mele: panū Manolache Brancoveanu vel-banū, panū Cost. Ghica vel-log., panū Georgie Mavrocordatū vel-post., panū Cost. Filipescu vel-vist., panū Stefanū Văcărescu vel-dvornicū de tiēra de susū, panū Grigorie Caliarhi vel-spat., panū Grigorie Brāncoveanu vel-vornicū de tiēra de giosū, panū Barbu Stirbeiū vel-dvor., panū Barbu Văcărescu vel-dvor., panū Scarlatū Slătineanu vel-dvornicū alū obscirilorū, panū Nicolae Racovitiā vel-log. alū obiceiuilorū, panū Petrache Ritoridis vel dvornicū alū polithīi, panū Dumitrașcu Racovitiā vel-clucerū, panū Michalache Racovitiā vel-pah., panū Alexandru Filipescu vel-stoln., panū Alexandru Negrea vel-comis, panū Radu Făr-cășianu vel-sărd., panū Saidū Cornătianu vel-med., panū (*locū albī*) vel-slug., panū Ioanū vel-pitarū; ispravnicū si ingrijitorū fiindū la acēsta dumnealū panū Cost. Filipescu vel-vist.; scri-induse chrisovulū acesta la alū treilea anū alū oblăduirī nōstre intru cinstita polithie a sca-unulū domnī mele Bucurescī de Ghitiā Făgărășianu log. de vistierie, la anulū dela mântui-rea lumī 1804, in luna luī Noemvrie.

XVI

Chrisovulu marī sale Costandinu voda Ypsilantu ce l'au datu pentru oeritu a se cantă tomna la luna lui Octomvrie 1805.

Câte bunătătī se facū după vremī, orī de obsce saū in parte, care caută la vreunū lu-cru sufletescū saū la vreo folosire a obsciī, nu numai că trebue de a rămānē ca nisce teme-iurī neclintite si nestrămutate in vecī după totū cuvēntulū dreptătīi, ci încă sunt si luī Dum-nedieū bine plăcuti si si de omeni sunt lăudate, si mai vērtosū pomenire vecnică si nemu-rire numelū aducū acelorū ce cu căldurōsă rīvā se silescū de a le sēvirsi si a le urmā. Acestea cāndū de obsce totī omeni sunt indatorati de dumnedieēscā scripturā a le sēvirsi, cu cātū mai vērtosū stăpānitorī cărorā dela dumnedieēscā pronie li se incredintieză oblăduirī de tierī si de norōde cu multū mai multū sunt indatorati a se arētā către supusiī seī, nu nu-mai domnī cu stăpānire, ci si părinte cu libovū, si a rēversā către dēnsiī cātū va fi prin putintīā totdeauna isvōrā de milostivirī dintr'aceea ce s'aū invrednicitū, urmātorī fiindū a totū ziditoriulū. Dreptū aceea si domnīa mea pe cātū neamū luminatū dela părintele luminilorū dela care cobōrē tōtā darea cea bună si totū darulū celū desēvirsitū, d'inceputū de cāndū dumnedieēscā bunăvointīā neaū invrednicitū a domnī intr'aceste două pravoslavnice prinipa-turī, chiāmāndū numele seū intru ajutorū, nu amū trecutū cu vederea, nu numai căte inbu-nătătīrī amū cunoscutū că putemū a le hērēdi supusilorū nostri, de leamū pusū in lucrare, leamū urmatū si leamū păzitū, nesocotindū intru nimicū pagubile si greliī cheltuelī ale nōstre, ci încă si căte rele amū vēdiutū că se urmēză spre stricāciunea si paguba lorū, neamū silitū si neamū nevoitū de a le desrădēcina cu totulū si a le conteni, precumū sunt cunoscute din domnescile nōstre chrisōve si poruncī ce s'aū datū pentru acele pricinī, si mai vērtosū si de obsce mărturisite si bine propoveduite. Dintre care acelea, una fiindū si slujba oeritulū ce este venitū alū cămārī domnescī, care din vechime se obicīnuia a se căută aici in Tiēra-Rumānescā tōmna pela luna luī Octomvrie, si dela o vreme incōce domnī ce aū fostū după vremī silitī fiindū de trebuintīā aū mutat'o de a se căută primāvara, la cātū catachrisis ajunsese căutatu acestīi slujbe dintr'acēsta, si căte nēpāstuirī si nedreptătī se făcea sēraci-lorū lăcuiorī din pricina căutatulū primāvara, vēdiēndule si mārīa sa părintele nostru intru cea de a două domnīe a mārī sale, de aceeași rīvā, érāsī aū fostū silitū de aū mutatū că-utatulū ei a se urmā după obiceilū vechiū, adică tōmna pela luna luī Octomvrie. Dar nu s'aū păzitū acea hotărīre a mārī sale de sēvirsitū, că-ci in cea după urmā la venirea nōstrā in-tr'acēstā tiērā amū găsit'o căutānduse érāsī pe vremea primāverīi, numai cu pricinā că si la

tiéra Moldovii totu într'acéstă vreme se caută; si érasi cu aseminea încă si cu mai multă catachrisis si năpăstuirî sêraciloru lăcuiorî căutându-se, că-ci slujbasii oeri după relile lorū nă-răvirî năpăstuindū la scrisū cu sume mai mari de câtū sunt, si puindū vite sterpe adică mi-óre că sunt cu mieî in pân-tece, altele că au câte doi mieî, încă uniî dintre cei mai fără de sufletū slujbasî au indrăsnitū pe alocurea după vremî de au scrisū si berbeci si ȕiapii in rândulū oilorū celorū grôse. Care aceste netreb-nice urmări ale lorū si jafuri neputêndule suferi domnia mea nici într'unū chipū a se urmă, măcarcă ni se face si rugăciune prin anaforă de obsce a sfintia lorū părintilorū archierei ai tierii si a tuturorū dumnealorū boerilorū nostri, ca să lăsămū căutatulū slujbei acestia de a se urmă érăsi tòmna după vechiulū obiceiū alū tierii; dar domnia mea, precumū la altele asiā si la acêsta, voindū mai ântâiū si mai cu deadin-sulū dreptatea si odichna sêracilorū lăcuiorî de câtū interesulū nostru, pentru aceea nu amū căutatū nici paguba cămării ce se pricinuesce cu micșiorarea sumei oieritului pentru inpu-ȕinarea mieilorū ce se cheltuescū din vremea primăverii si până tòmna, ci încă fiindū-că in anulū acesta au apucatū de s'au vëndutū acéstă slujbă de cu primăvară si nu se pôte a se mai cere si la tòmna altū oeritū, rămăindū de a se cere oieritulū tocmai la Octomvrie alū viitoriulū anū cu létulū 1806, osebitū de paguba ce mai susū arêtamū, suferimū cu bună priimintia noastră si paguba analogului ce s'ar fi cădiutū să luāmū într'acele siése luni dela luna lui Aprilie si până la luna lui Octomvrie, numai si numai ca să desrădêcināmū si aceste nedreptăti ce s'au urmatū până acumū sêracilorū lăcuiorî, să vedemū pe supusii nostri pe cumū la celelalte si la acêsta multiumiti si odichniti, să le dāmū si pricină cu acêsta de in-demnare si spre mai multă sporirea dobitócilorū lorū, după cumū fîresce o rîvnimū acêsta. Si printr'acestū alū nostru domnescū chrisovū hotărîmū si poruncimū, ca de acumū innainte slujba oieritului, ori in credintia de va fi saū de se va vinde după obiceiū, căutatulū ei să fie tòmna, ér nu primăvara, după cumū s'au urmatū într'acéstă tiéră din vechime, cândū sluj-basil oeri nu potū face vre o altă năpăstuire lăcuiorilorū, ci urmêză cu luarea oieritului nu-mai pe vitele ce sunt vèdiute si de faciă, pentrucă este invederatū la obsce nedreptătile ce au pricinuitū căutatulū ei de cu primăvară, care sunt cu totulū nesuferite omeniriî, si nici o dată cu nici unū felū de pricinuire, ori de pagubă a cămării domnesci saū de trebuintia de bani a vistierii sêū cu cuvêntū că si la tiéra Moldovii totū primăvara se caută, să nu fie slobozenie a se mai căută aici într'acéstă tiéră oieritulū de cu primăvară. Pentru care acê-stă hotărîre si obscêscă facere de bine ce amū sêvirsitū, nu numai că pohtimū si rugāmū si pe cei din urma noastră frati luminati domni ce se vorū invrednici după noi dela dumne-dieesca bună vointia a avê stăpânirea acestii pravoslavnice tieri de a o păzi nestrămutatū si a o întări si cu cinstitele domnilorū sale chrisove, ci si suptū blestemū dumnedieescū punemū pe celū care se va cuteză a o mai strămută érăsi cu vre unū cuvêntū de pricinuire desiértă, să aibă a dà greū răspunsū innaintea infricosatei judecări a lui Dumnedieu pentru tôte acele nedreptăti ce se vorū mai pricinui sêracilorū de către slujbasî, ca unulū ce insusi se face pricină acelorū rêotăti si năpăstuirî, si cândū de acumū innainte, ori din parte bisericêscă de va fi saū mirenêscă, ori din cei ce sunt iscălitî la anaforaoa ce ni s'au făcutū acumū, ori diadochii lorū, saū altii, ori pentru vre unū interesū alū lorū in parte saū la vre o provlimă de se va induplecă si va sfătui saū va priimi să iscălêscă spre strămutarea acestii bune ho-tărîri, unulū ca acela ca unū vrăjmasiū alū patrii sale si ca unū iubitorū de rêotăte să aibă inpotrivitorū pe Dumnedieu, si intru tôte apucăturile si căile sale elū si nêmulū lui procop-selā in veci să nu vadiă. Si poruncimū ca acestū chrisovū după ce se va trece in condicile a divanului si a vistierii, să se dea apoi in păstrare la sfânta mitropolfe. Dreptū-aceea spre intemeierea si paza a câte mai susū se coprinde, ȕi si întărîmū cu insusi credintia noastră, Ion Costandinū Alexandru Ypsilantū voevodū, martori puindū pe pre-iubitii domni mei fii: Alexandru voevodū, Dumitrașcu voevodū, Georgie voevodū, Nicolae voevodū, Ioan voevodū; si totū sfatulū cinstitilorū si credinciosilorū boerilorū celorū mari ai divanului domni mei: panū Dumitrache Ghica vel-spat., panū Dumitrașco Racovitia vel-vistierū, panū Manolache Brâncoveanu vel-banū, panū Grigorie Caliarhi vel-post., panū Stefanū Văcărescu vel-dvornicū de tiéra de susū, panū Isaacū Raletū vel-log: de tiéra de susū, panū Barbu Stirbeiū vel-vornicū, panū Istrate Cretiulescu vel-vornicū, panū Scarlatū Slătineanu vel-vornicū alū obsci-

rilor, panu Costandinu Bălăceanu vel-logofetă de tiéra de giosu, panu Grigorie Băleanulă vel-logofetă ală obiceiurilor, panu Antonie vel-hatm; panu Costandinu Varlaamă vel-vornică ală polithiă, panu Costandinu Filipescu vel-cluceră, panu Ioană vel-căm; panu Ianache Golescu vel-pah; panu Sierbanu Grădisceanu vel-stol; panu Costache vel-comis, panu Radu Fărcășianu vel-sărd; panu Ioană Caragea vel-med; panu Cost. Greceanulă vel slug; panu Michaiă Perdicară vel-pit; ispravnică si purtătoră de grijă fiindă la acăsta dumneală panu Dumitrașco Racovitiă vel-vist, si s'au dată chrisovulă acesta dela vistieră domni mele intru ală treilea ană ală domni năstre, in luna lui Iunie a vėlétului 1805, scriinduse de Costandinu Rătescu log. de vistieră.

XVII

Chrisovulu marii sale Costandinu voda Ypsilantu ce s'au datu pentru scutela oieritului 1805.

Frica lui Dumnedieă dinpreună si milosêrdiă, fiindă amêndouă rădêcinate in inimile stăpănitorilor, bată răsboiă fôrte tare asupra a ori-ce neînlesnire voră cercă la sêvirsirea facerilor de bine, care sunt datoră a le hêrêdi si a le rêversă către norodulă ce i s'au încredintiată dela Dumnedieă a-lă oblădui, găsescă tôte înlesnirile mijlôce la ori-ce bună cugetare voră face, si facă pe cele mai grele a se sêvirsă cu cea mai mare usiurintiă, acestea aducă cele mai înalte fericiri norôdeloră acelora ce se oblăduescă de acestă felă de stăpănitori, si lorusă le sunt pricinuire nu numă într'acestă vécă de cea mai mare laudă făcênduse desêvirsiti iubiti norodulă, ci si după sêvirsire nemuritoră le face numele cu pomenirea aceloră fapte bune. Dreptă-aceea si domniă mea, din vârsta prunci, din vremea ce neă sloboditi vârsta de a pută face chipzuiră, alta mai cu deadinsulă n'amă cugetată, de câtă cumă amă pută rădêcină in inima năstră mai cu prisosintiă aceste două, până cândă dumnedieșca pronie neă invrednicită de a si domni, cândă si firea neă silită de a le face invederată cu feluri de chipuri la toti supusii nostri căti milostivulă Dumnedieă neă invrednicită a-lă oblădui, si cu multă scumpătate silindune, nu numă obiceiurile loră si privilegiurile ce au avută fiesi-care leamă păzită si leamă intemeiată, ci si altele multe leamă mai hêrêdită, si usiurintiă leamă întocmită, si înbunătătiri si faceri de bine leamă sêvirsiti, sêrguindune a desrădêcină si ori-ce felă de rele urmări, jafuri si nêpăstuiră ce au fostă reu nêrăvite între dênșii, care aducă măchnire in inimile sêraciloră; precumă si aici într'acestă de Dumnedieă păzită tiéră, câte mângăiări amă făcută supusiloră nostri, sunt de faciă invederate si de către toti mărturisite; dar pe lângă acelea vêdiêndă si multe din obiceiurile tiêrii stricate si schimonosite, nu amă trecută cu vederea de a face si la acelea îndreptarea ce s'au cuvenită. Adică, sfintele mânăstiri si metôsie care sunt lăcasuri dumnedieșci unde se sêvirsiescă sfintele rugă, lipsite de milile ce din vechime au avută; si obscea dumnealoră velitiloră boeri care sunt otcârmuitori a tôte sistima a acesti iubitori de Christ. stăpânire, dela mare până la mică, dela o vreme încôce lipsiti cu totulă de privilegiulă scuteli oieritului si plătindă da valma cu obidă vitele ce au, întocmai ca si cei prosti fără de nici o deosebire, cărora acestora măcarcă mai nainte li se dă dela vistieră o pučină sumă de bană cu numire de rêdicătură de oerită, dar fôrte prôtă si de nimică, si si aceea uneori li se dă, êr mai de multe ori cu feluri de pricinuri nu li se dă. Êr domniă mea, după rugăciunea ce ni saă făcută prin anafora de obsce, adăogândă milostivire si la acăsta, hotărîmă printr'acestă ală nostru domnescă chrisovă, ca de acumă înaintea mitropolii, episcopii, mânăstirile cele mari cu metôsiele loră, si dumnealoră veliti boeri, dela vel-bană si până la cluceră de arie, cumă si jupânésile vêduve êrăsi până la acăstă trêptă, să aibă privilegiulă scuteli oieritului pe tôte oile câte va avă fiescesă-care drepte vite ale sale, precumă se urmêză si la tiéra Moldovii, făr de a fi supêrati cu cea mai pučină cerere, ferinduse însă si mai susă dîșii privilegiati de a nu amestecă oi streine tiêrănescă care plătescă oerită, in oile sale, si făcêndule că sunt ale loră să nu plătescă oeritulă, păgubindă cămara, că-că unulă ca acela dovedinduse într'o vină ca acăsta, de ori-ce stare si trêptă va fi, nu numă că i se

va rădica acestă privelegiū alū scuteliī oeritului de nu-lū va mai avē in tōtă viētia lui, ci încă osândinduse se va pune de va plăti si oeritulū indoitū pe acele vite ce cu viclenieāū scutiū numindule ale lui, si se va si pedepsi fără de milostivire ca unū nemultiāmitorū si necunosctōtorū miliī domnī mele si păgubitorū de dreptulū cămăriī domnescē. Si acestū chrisovū, după ce se va trece in condicile a divanului si a vistierī, apoi să se dea in păstrare la sfānta mitropolie, ca să fie sciutū si păzitū si acestū privelegiū ce amū hērēditū intr'a-cēstā de Dumnedieū păzitā tiērā, si mai susū numitilorū. Pohtimū dar si pe cei din urma nōstrā frati luminati domnī ce se vorū invrednici dela dumnedieēscā bunā vointiā după noi a fi stāpānitori acestiī tieri, să bine voiēscā si domnīa lorū a intāri acestū privelegiū ce amū hērēditū mai susū numitilorū, si cu cinstitele domnīilorū sale chrisōve. Decī spre intārirea si paza a cāte mai susū se coprinde, amū intāritū chrisovulū acesta cu insusī credintia nōstrā, Ion Costandinū Alexandru Ypsilantū voevodū, martori puindū pe prē-iubitīī nostri fiī: Alexandru voevodū, Dumitrașcu voevodū, Georgie voevodū, Nicolae voevodū, Ioanū voevodū, si totū sfatulū cinstitilorū si credinciosilorū boerilorū ai divanului domnī mele, panū Dumitrache Ghica vel-spat.; panū Dumitrașcu Racovitiā vel-vistierū, panū Manolache Brāncoveanu vel-banū, panū Grigorie Caliarhi vel-post.; panū Stefanū Văcărescu vel-dvornicū de tiēra de susū, panū Isaacū Raletū vel-logofētū de tiēra de susū, panū Barbu Stirbeiū vel-dvornicū, panū Istrate Cretulescu vel-dvornicū, panū Scarlatū Slătineanu vel-dvornicū alū obscirilorū, panū Costandinū Bălăceanu vel-log: de tiēra de giosū, panū Grigorie Băleanū vel-log: alū obiceiurilorū, panū Antonie vel-hat.; panū Costandinū Varlamū vel-dvornicū alū polithiī, panū Costandinū Filipescu vel-clucerū, panū Ioanū vel-cām.; panū Ianache Goleșcu vel-pah.; panū Sierbanū Gradisceanu vel-stol.; panū Costache vel-comis, panū Radu Fărcășianu vel-sărd.; panū Ioanū Caragea vel-med.; panū Costandinū Greceanu vel-slug.; panū Michaiū Perdicarū vel-pit.; ispravnicū si purtătorū de grijă fiindū la acēsta dumnealū panū Dumitrașco Racovitiā vel-vist.; si s'aū datū acestū chrisovū dela vistierīa domnī mele intru alū treilea anū alū domnī nōstre, in luna lui Iunie a vėlētului 1805. Scriinduse de Costandinū Rătescu log: de vistierie.

XVIII

Chrisovulu divanului pentru redicarea vamii la cele de mancare in polithia Bucuresciloru.

(Dela opscea divanului prīncipatului Valachii).

Intielepciunea, dreptatea si iubirea de omenī a stāpānirilorū ce oblāduescū tieri si norode, nu se face veditā si mărturisitā numai prin alcătuirī de cuvinte mângāitoare, ci cāndū si chiarū cu fapta lucrēzā bunātati si obscescī folosuri simtitoare si pricinuitoare de inlesnire, de indestulare si de inbivsiugare, mai veltosū la cele ce sunt de trebuintia si hrana sēracilorū; atuncea si obladiurea este următoare vointiī si plăceriī celui de susū (dela care i s'aū datu stāpānirea si puterea) si supusiī norodului acei stāpāniri se facū in adevērū fericiti prin lucrările intieptelorū mijloce ale acei oblāduri. Ca să fie dar obladiurea divanului acestiī tieri pārtasiā acestorū mai susū arētate trei daruri, n'aū contenitū a pururea de a avē neadormitā priveghiare si desēvirsitā ingrijire pentru ori-ce lucrare ar privi spre binele si folosulū opsciī (pe cātū însă neaū fostū cu putintia, si pe cātū sciutele peristasis si iutiile vremiī neaū sloboditu) si măcarcā o pātimire rea care este veditā că curge la opsce nu este trebuintia a o talmăci prin multe cuvinte, de vreme ce chiarū fiintia acei rēutati de sinesī face veditū si arētatū si mārimea rēului si felulū veltēmāriī ce pricinuesce; dar pentru că-ci rēulū de care avemū a cuvēnta se căzesce rēzimatū la enteresulū stāpāniriī, si asupra enteresului se potu găsi după vremi multe feluri de pricinuirī, adică de obiceiū vechiū si altele ca acestea; de aceea, dreptatea si iubirea de omenī ne silesce să arētāmū aicea deslusitū si cu luminōsā descoperire, atātū rēulū ce curge, i pricina din care isvoresce, i felulū veltēmāriī ce pricinuesce, i inlesnirea mijlocului indreptării ce se găsesce, cumū si binele

i folosul care dintr'această indreptare opseca dobândește. Decî asupra rîvnii ce amî dîsî că are divanul pentru a supusilor seî bună petrecere, si asupra luării aminte ce se face pentru orî-ce pătîmire a lorî, vîdiîndî că dela o sîmă de vreme încîce curge in tîtă tiîra si mai vîrtosî aici in polithia Bucurescilorî o mare scumpete, nu numai la mîrfurile ce vinî din tierî streine, ci si chiarî la aceste zahirele i legumî si altele de ale mîncării, cumî si la cherețele i fînî si lemne de focî, care tîte acestea nu vinî din niscare-vasî locurî depărtate si streine, ci sunt pămîntescî, adicî se facî aici in tiîră si se aduî spre vîndiare la oborulî tîrgului de afară, cumî si inlăuntru pe podurile si pe ulitiile polithii, care scumpete s'au suitî atîta incătî cea mai multă parte de ômenî din lăcutorî polithii fiîndî ceî mai multî sîracî, cîrcă o cumplită pătîmire de mare lipsă si distihîe nepomenită, neputîndusî intîmpină hrana cea din tîte dîlele care este o neapîrată trebuintă a vietîi si fîr de care nu este cu putintă a trăi omulî, că-cî lipsîndî dela dînsulî hrana si incăldîrea, isprava acestora este mîrtea. Pentru acîstă dar nesuferită pătîmire a opsciî sîracilorî, chibzuit'amî ca să vedemî care este pricina din care isvoresce reulî acesta, si aflămî cu bună sîmă că ceî ce se negotiîză cu acestea, de nimicî altî nu sunt silitî a le vinde cu asiă scumpe si nesuferite pretiurî, de cătî numai si numai din pricina vămî ce plătescî, si din pricina rușfeturilorî ce dau la unî altî din dregîtori si zapcîi, cu care incărcînduse lucrulî celî de vîndiare sunt silitî si ei a-lî vinde cu pretiî scumpî si nesuferitî, că-cî pildă avemî la acîsta orasiu Cîmpulî-Lungulî din sud Musc. unde fiîndî-că, după privelegiulî ce are din vechime, vama lipsesce cu totulî, de aceea la orasiulî acela a purura este inbivsiugare si mare eftinîetate la tîte ale mîncării cîte se vîndî in tîrgulî de acolo, si este ca de mirare că multî din negutiători cu mîrfuri, i multî din ceî ce se negotiîză cu pesciurî de Dunăre i de baltă, cumî si multî lăcutorî din pîrtille dela vale, se scîlă dela baltă si dela cîmpî si ferînduse tare a nu se abate la vreunî tîrgî din ceste-lante orasie ale tierî, se ducî tocmă la Cîmpu-lungî de-sî facî vîndiare, fiîndî-că acolo nicî agă nicî polc. de tîrgî, nicî vîtafî de pescarî, nicî vamesiî nu este, nicî ispravnicî nu se amestică; fîcînduse dar cunoscutî că acîsta este pricina din care isvoresce réoa si vîtîmătîria pătîmire a sîracilorî, si ne mai putînduse suferî jalnica strigare si multa obidă a lorî carî audî si sciî că in tiîra Moldavîi, vecina nôstră, ce au fostî si este intru o credintă, intru o limbă si intru o asemenea oblăduire ca si noi, nicî la Iasi unde este cathedra scaunulî stăpînirei, nicî la Focsianiî Moldovîi carî sunt lipitî de Focsianiî nostri, nicî in alte orasie si tîrguri ale aceî tierî nicăirî vamă la zahirele nu este, amî chibzuitî ca să găsîmî inlesnirea indreptării acestui reî, si n'amî aflatî altî mijlocî mai de sîvîrsitî nicî altă inlesnire mai cuviînciîsă, de cătî să se rîdice si să lipsîscă aici in polithie cu totulî vama acestorî lucrurî cîte sunt de hrana si de incăldîrea ômenilorî. La care măcarcă cu rîdicarea vămî acestorî lucrurî, urmă să se pricinuescă scădere si pagubă la vistieră tierî, si măcarcă pentru o mare trebuintă ca acîsta a opsciî cu cale si cu dreptate este ca stăpînirea tierî care este muma norodulî, să suferî pentru binele si folosulî filorî seî o puçină pagubă ca acîsta, adică lipsa, acestui puçînî venitî ce-lî luă din vama acestorî lucrurî, care acumî se rîdică, a nu se mai vîmî, mai vîrtosî că analogisînduse suma care lipsesce cu suma ce se pîte luă din adaosulî care acumî s'au chibzuitî a se adăogă vama altorî lucrurî ce pe anume sunt arîtate la catalogu vămilorî acestui anî, este vîdiutî că stăpînirea nu numai nu pîgubîesce nimicî, ci încă cîrcă mai multî folosî, pentrucă rîdicarea vămî se face la prî-puçîne lucrurî, adică numai la ale mîncării si la ale incăldîrii, si acîstă rîdicare nu se face in tîte orasiele si tîrgurile tierî, ci numai aici in tîrgulî polithii, ér adăogirea vămî celorî-lante lucrurî se face nu numai aici in tîrgulî polithii, ci si de opse in totî coprînsulî tierî, din care adăogire fiîndî-că se face unî folosî, care este destoinicî a inplîni mai cu prisosî lipsa vămî acestorî lucrurî si din tîtă tiîra ér nu numai din polithie, cu de ertatî este dar a se face rîdicare vămî acestorî lucrurî si duprin tîte cele-lante orasie si tîrguri ale tierî. Dar numai pentru nî-prăsnicia acestîi vremî de rîsmirită intru care ne aflămî, cîndî curgîtîrele cheltuelî ale vistierî tierî sunt si grele fîrte si necontenite, de aceea s'au găsîtu cu cale ca acumî de o cam dată rîdicarea vămî acestorî mai giosî arîtate lucrurî să fie numai aici in tîrgulî polithii, ér nu si in cele-lante orasie si tîrguri ale tierî, ér adăogirea vămî la cele-

lante să se urmeze atât în polithie cât și în totă țiera de opsce, ăr după ce ne va milui Dumnediș cu pace și liniscire tieriș, atunci să se rădice negresit vama acestor mai jos arătate lucruri și în totă țiera de opsce, și să se urmeze pretutindina întocmai ca și aici în polithie. Asiă-dar, ca să întimpinăm lipsa acestui venit al visteriș, prin socotintă și chibzuirea și a altor obraze de cinst ce au stătut vameș după vremi și au bună știință de ale vâmlor rândueli, am înbrăcat lipsa aceea făcându-se adăogare la plata vâmlor vitelor și la erbărit, și la seș, și la unt, și la miere, și la cantar, care adaos este arătat pe anume la toate în catalogul și în ponturile vâmlor, ce s'au întocmit pe acest an, și ătă arătam și aici mai gios ărăș prin ponturi pe anume, atât pentru cele ce s'au rădicat a nu se mai vâmul, cât și pentru câte-vasi catahrisis ce se urmă până acum și s'au rădicat de acum înainte a nu mai fi.

1. Vama dela tîrgul-de-afară și dela oborul de acolo și dela tîrgul-Cucului și din totă polithia Bucurescilor, dela ori-ce fel de zahire, grâu, orz, porumb, mei, secară, mălai, faină, fîn, maldăr, pesciuri, atât de Țiera-Rumânesă cât și de Țiera-Turcesă, icre roșii sau negre (bez cele tescuite) fasole, linte, mază, bob, cîpă, usturoi, praz, inul, cînepă, vînături, și păsări dumeșnice, brînzuri, unt, ouă, casii proșpăt, cascaval, pometuri ori-ce fel vor fi uscate și neuscate, legumi, zeravaturi, lemne de foc, cărbuni, che-restele, rogojinii, mături, și alte lucruri de lemn, și vase de lemn și de pămînt ori-ce felurime de care aduc țieranii, var, și alte asemenea acestora, care se aduc pentru vîndi în polithie, nici unile de acestea vamă să nu plătescă, nici altă dare la nimeni să nu dea cu nici un fel de numire, rădicîndu-se aceste dari cu totul, ca de acum înainte nici să se mai pomenescă; să se rădice și măjăritul din Bucuresci și vătășia de pescari, și vătășia de precupeti, cum și avaturile ale zapciilor, ca nici acestea să nu mai fie de acum înainte nici să se mai pomenescă.

2. Zapciș spătăresci și agesci ce sunt paznici la margine pe la uliile și drumurile ce intră în polithie să nu se îndrănesc a cere nimeni nimic dela lăcitori sau neguțitori ce vor aduce acestea de vîndi înăuntru polithiș, ăr dovedindu-se vreunul cu urmă în potrivă, acela să fie judecat ca un jefitor și să se pedepsescă cu strajnică bătaie în falangă la răspînhie prin scirea dumealor zapciilor celor mari, adică a dumealor vel-spătar și a dumealor vel-agă.

3. Paralele ce dela o vreme încóce s'au obișnuit a lua cîusiu spătărescu dela tot carul cu fîn ce intră în polithie, numindule că sunt parale pentru scrisul răsăsiului de slobozenia ce se dă a intrării acelu fîn, această luare de parale să lipsescă cu totul și să dea răsăsiu fără de plată, fiindu indestul cele lante venituri ale cîusii, că-cî acesta se urmăze numai ca să fie cunoscut spătării unde se descarcă acelu fîn, pentru întemplantare de iazgan.

4. Sărăria numai estimp are a se urmă, ăr dela anul viitor înainte să lipsescă cu totul și să nu se mai numescă sărăria că este irat al visteriș, ci tot de opsce veri-ce băcan sau neguțitor să fie slobođ a vinde sare în polithie după nartul ce se va orăndi dela divan, ăr cel ce se va dovedi vîndiîndu în potrivă nartul să-lă pedepsescă dumealor zapciș cei mari pe piele ăr nu pe pungă.

5. Luminăria de cîră roșie, ărăș să lipsescă cu totul și nici acesta să nu se mai numescă că este irat al visteriș, ci tot de opsce veri-cine va voi, volnic și slobođ să fie a vinde luminări de cîră roșie, și urmîndu vîndiarea de cîră curată, și după nartul ce se va dă dela divan, să nu fie supărat de nimeni cu nici un fel de cerire de nimic, ăr cel ce se va dovedi vîndiîndu în potrivă nartul să se pedepsescă de către dumealor zapciș cei mari, precum s'au dis mai sus.

6. Dreptu-aceea, fiindu-că cu sfatul și găsirea cu cale de opsce a smereniș năstre mitropolitului, a episcopilor și a totu clirosu bisericescu și a totă ceta bisericesă, mari și mici, s'au facut această hotărîre ca de acum înainte să lipsescă cu totul vama dela toate lucrurile câte anume sunt arătate mai sus, ăr adaosul să se urmeze numai la lucrurile ce sunt arătate pe anume în catalog și în ponturi, lipsîndu și cele-lante catahrisis. Are dar a fi această hotărîre păzită și nestramutată în veci, ăr cîndu de acum înainte vreunul, ori

din ceta bisericescă sau politică, ori pentru vreun interes al său sau ca un colac, ca să se arate părtinitor acelor ce ar vrea să strice această hotărâre ori la ce întâmplare de vreme se va îndupleca ori însuși el a primi strămutare și schimbare acestor hotărâri sau a indemnă pe altă la aceasta, sau și cine ar putea să se împotrivescă voinții acelor ce ar vrea să strice acestă bine al săracilor va adiaforisi, unul ca acela ca un reu patriot vrămasi de față al săracilor și împotrivor binelui lor să aibă pre săracii acestui norod pîrși cu deadinsul către Dumnedie, să fie supus anathimii în veci, casa lui să rămăie pustie, să scurme datornicul averea lui, și fiul lui să ajungă cersind pâine, vinovat să fie focului ghenii, partea lui să fie într'un loc cu Iuda, și cu afurisitu Aria, să aștepte pe cel în troiță slăvit Dumnedie împotrivnic la dioa judecării, carele să-l gonască pre densul întru viorul său, și să-l zdrobască pe el ca vasul olarului, să-și prelungească mânia sa, din nemul în nemul asupra celui, și să se ștergă numele lui din cartea celor vii. Amin.

1809, Genarie 27.

XIX

Anaforoa pentru cei vânduti lacuitori dela judeciu Vâlci.

Ion Costandin Alexandru Ypsilant Voevod boj. mil. i gospod. zeml. Vlah.

S'au citit înaintea domnii mele anaforoa ce ne face dumnealui vel-vist; pentru care și poruncim ca toate aceste zapise ce sunt aici, acum să se ardă în foc în curtea domnii mele de față în vederea și a numitorilor împrumutatori, precum și pentru celelalte zapise ce sunt pe la casele și pe la mâinile celor-lanți împrumutatori cari lipsesc pe la alte judecii, poruncim domnia mea dumn: vel-vist: să fac poruncile domnii mele către ispravnicii, ca și acelea să se strângă toate, să le trimită aici, și de obsce să fac cărțile noastre la ispravnicii dela toate judeciile, ca să nu se suferă a se mai urma un lucru ca acesta mai mult, făcându-l tot știut și cunoscută această hotărâre, că cel ce se va găsi și se va dovedi într-o urmărire ca aceasta, pe lângă spargerea zapiselor, se vor și pedepsi cu ocna, cum și ispravnicii săi zapcii ce vor suferi un lucru ca acesta, nu vor putea fi îndreptați; și poruncim cu hotărâre, ca lacuitorii satelor aceluia dela Vâlcea, ce au dat aceste zapise la împrumutatori, să fie în pace și nesuperați, și să nu potă numii împrumutatori nici odinioară a le face vreo cerere de bani, ci să rămăie păgubasi; pe lângă care aceasta se cădea a se face acum și altă pedepsă acestor împrumutatori ce s'au adus de mumbasirul nostru aici, ca să facem și celor-lanți pildă, dar făcându-ne dumnealui vel-vist: rugăciune, ne milostivim domnia mea de-îertăm de altă pedepsă.

(L. P.)

1804 Aprilie 19

Vel-log.

Prè-înălțate Dómne!

După luminată porunca mării tale ce prin pitac mi s'au dat pentru urmarea netrebnică ce s'au întâmplat la judeciu Vâlci cu vândirea unora din lacuitori pe la boerinas și alții, orânduitorul mumbasir tutungi-basia al mării tale au adus pe acești mai jos numii înaintea mea, cari s'au aflat în Bucuresci, și făcându cercetare, cu toate că fapta lor este dovedită și netăgăduită, atât din cercetările ce s'au făcut cât și din zapisile cumpărării lacuitorilor ce s'au adus aici de mumbasir, dar acești patru neguitorii disera că ei cu această urmărire au făcut bine satelor de ia împrumutat la trebuințele ce au avut pentru răspunderea dădiilor vistierii și a datorii lor după rugăciunea satelor, și însuși satele neputându să le plătescă dobândă la bani, din bună voia lor le-au dat nisce omeni se-

raci ca să le slugescă nu a pururea ca nisce robî, precumă au venit la audiul mării tale, ci cu rîndu, adică o săptămână la împrumutătorii satelor, si o săptămână la însuși casile acelor lăcuiitori, avîndu tocmelă ca in ori-ce césu le va răspunde banii împrumutării, să-si iea satele omenii innapoî, dar pînă au mersu mumbasîru la judeciu nu au plătitu satele banii, si de aceea aveă omenii in poslusiania loră cu mijlocul ce se arată mai susu, si acésta nu au urmat'o din capul loră, nesocotindu-o invinovătire, ci mai alesu facere de bine, precumă se urmază si pela cele-lalte judecie din partea locului, făcîndu acésta tocmelă cu satele prin sciintia de ispravnic si de zapcî; amă vîdiut si zapisile acelea, si sunt intocmai cu acésta coprindere, adică, pentru facerea de bine ce au făcutu satelor cu împrumutarea banilor lea datu ună sêracu de omă să-l slugescă in curte, si cîndu 'l va plăti banii, să-si iea omenii innapoî; ér vinovat s'ară cunosce cîndu vre ună sată leară fi plătitu banii împrumutării, si ei nu leară fi datu omenii, si că mai bine ară fi fostu folositu cu dobânda banilor de cîtu cu slujba ce le făcea acei omeni dati de sate, că-ci acei omeni socotîndu slujba loră ca o angarie dela sată nu făcea nici o silintia, ci cîtu vrea atăta lucră, si cîndu vrea venia la slujbă, pricinuindă că n'au pututu in cutare vreme să vie, avîndu lucru caselor loră. Decî, cu tôte că negutiătorii arată că au făcutu facere de bine satelor cu acésta împrumutare, dar s'ar fi cunoscutu ajutoru satelor, cîndu pentru slujba acelor omeni ară fi scădiut pe sate din suma capetelor ce au împrumutat, ér nu să socotescă slujba loră numaî dreptu dobânda banilor, avîndu in poslusiania loră de atăta ani, si nu pôte să se socotescă după dreptate slujba loră numaî pentru dobânda banilor, si părerea mea este, să se iea zapisile dela ei, să se spargă de către măriă ta, fâr de a mai fi satele indatorate a le plăti banii nici intr'o vreme, ér pentru cutezarea loră ce au făcutu, rămîne hotărîrea la porunca mării tale.

1804, Aprilie 18.

Vel-vist:

NOTA. După acestu documentu urmază in Condică 11 foi in care sunt insemnate numele cumpărătorilor si ale celor vînduti, precumă si suma vîndiării. Cu suma de tl: 50 se cumpără pînă la cinei omeni. Astă negutiatoria de omeni se făcea mai cu sêmă in Vâlcea, in Argesiu, in Mehedinti, in Gorjă, si încă cîte odată si fără zapise formale. In judeciul Vâlci se găsiră bani împrumutati cu chipul acesta, in sumă de tl: 13324; in Gorjă, in sumă de 3392; pentru acésta din urmă sumă se vînduseră 103 omeni.

CONDICA

DIN DILELE

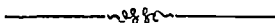
MARII SALE PRELUMINATULUI SI PREINNALTIATULUI NOSTRU DOMNU

IOANU GEORGIE CARAGEA VOEVODU

IN CARE SE TRECU NUMAI

FERMANURI CHRISOVE I PRIVELEGIURI SI CARTI DE ASIDOSIE I ALTE PORUNCI DEOSEBITE

CUMU INLAUNTRU ARATA.

CONDICA DIN DILELE MARI SALE PRELUMINATULUI SI PREINNALTATULUI NOSTRU DOMNU
IOANU GEORGIE CARAGEA VOEVDU IN CARE SE TRECU NUMAI FERMANURI CHRISOVE
I PRIVELEGIURI SI CARTI DE ASIDOSIE I ALTE PORUNCI DEOSEBITE
CUMU INLAUNTRU ARATA,

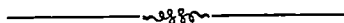
Astă Condică manuscrisă, precumă insemnarămă mai sus (pag. 305), o avemă totă din cărțile răpausatului profesoră Niceforă. Are 215 foî in folio, nepaginate. Scară nu are. In scara ce urmăză, făcută de noi, nu s'au trecută actele de asidosie. Afară de două documente in limba grecescă, toate celelalte sunt scrise romănesce. Nu publicămă totă Condică, ci numai documentele ce ni s'au părută de mai mare importantă pentru istoria dreptului publică, pentru istoria financiară și economică a țerii. Astă Condică, precumă și alte asemîni documente, la timpulă seă le vomă dărui vreunui institută publică.

Etă documentele ce se coprindă in Condică lui Caragea vodă:

- 1 Tălmăcirea pră-innaltului hat-sierifă pentru domnia mării sale lui vodă.
- 2 Tălmăcirea pră-innaltului zaptă-fermană.
- 3 Tălmăcirea a vrednicului de inchinăciune pră-innaltă hatihumaiună scrisă de insusi mână in părătesciă sale mării.
- 4 Tălmăcirea a pră-innaltului vrednicului de inchinăciune in părătesciă fermană.
- 5 Anaforaă dumnealoră velitiloră boeri pentru baniă proviantului a se cheltui in trebnitile țerii. 1813 Martie 28.
- 6 Anaforaă dumnealoră velitiloră boeri pentru lipsa lefiloră, după arătarea dumnealui banului Brăncovea nu. 1815 Noemv. 20.
- 7 Anaforaă dumnealoră velitiloră boeri cu întărirea mării sale lui vodă, pentru adaosă câte par. si ei-dieci de lude la lefi. 1817, Genarie 4.
- 8 Pitacă gospod ce saă citită la dî ântăi de anu nouă. (in limba grecescă).
- 9 Anaforaă dumnealoră velitiloră boeri cu întărirea mării sale lui vodă, pentru scădiemăntu dăjdiiloră. 1817, Genarie 8.
- 10 Chrisovulă mării sale pră-luminatului și pră-innăltiatului nostru domnă Ion Ioană Georgiă Caragea voevodă, pentru rădicarea untului din 12 judeci, i pentru rădicarea caraloră de sare, și pentru scădiemăntulă dăjdiiloră pe diece lună, adică dela Fevr. până la sfirsitu lui Noemv. 1817, Genarie.
- 11 Anaforaă dumnealoră velitiloră boeri și întărirea mării sale lui vodă, pentru pretiu oiloră de estimpă, adică fiată la oile de mumbaiă. 1817, Mai 25.
- 12 Anaforaă dumnealoră velitiloră boeri cu întărirea mării sale lui vodă, pentru adaosă ce s'au mai făcută la baniă postiloră. 1817, Iunie 13.
- 13 Anaforaă dumnealoră velitiloră boeri întărită și de mării sa vodă, pentru avătu posluiniciloră din București, ce se ieă de către dumnealui vel-dvornică ală polithii. 1817, Iunie 10.
- 14 Anaforaă dumnealoră velitiloră boeri, pentru pricina lui kir Ioană Scufa negutiătoră de aici ce face preten-tie pentru posti. 1814, Iulie 9.
- 15 Chrisovulă săteniloră Rucăreni i Dragosloveni din sud Muscelă, pentru a fi osibiti de satele plaiului Dâmbovită, și de a păzi ei potecile și plaiulă lui. 1813, Octomv. 27.
- 16 Chrisovulă dumnealui căminariului Chiriaci ot divană, pentru casile isprăvnicatului din sud Vlașca ce leau făcută pe mosia dumnealui. 1817, Avg. 30.
- 17 Anaforaă dumnealui bivvel-vornică Costache Samurcasii, vechilulă căimăcămiei Craiovei, pentru raspunde-baniloră zahrelă luate de panduri in trebuintia ascherliiloră Adali. Anaforaă vel-vistieruluiă totă in acăstă causă, și buiurdisma mării sale. 1816.

- 18 Chrisovulă Răducanului biv treti log. sin răpos. cluceră Dumitrache. 1813, Mart. 3.
- 19 Chrisovulă a lude 23 blănarî streinî, i lude 9 călăile lorî, din orasiu Bucurescii. 1813, April. 25.
- 20 Chrisovulă a lude 24 negutiători pămînteni cupeti. 1813, Maiu 3.
- 21 Chrisovulă cumpanî din orasiul Cernetî sud Mehedintî. 1813, Maiu 20.
- 22 Chrisovulă cumpanî cei nouă ot orasiu Craioviî. 1813, Maiu.
- 23 Chrisovulă calemurilor vistierî si a samesilorî după la judecie. 1813, Iunie.
- 24 Chrisovulă cumpanî ot Târgul-Jiinul sud Gorjü. 1813, Iulie 2.
- 25 Chrisovulă cumpanî chiprovetilorî ot Râmnecu dela Vel-Ocnă ot prez Oltü sud Vâlcea. 1813, Iulie 2.
- 26 Chrisovulă cumpanî cei vechi a orasiul Craioviî sud Doljü. 1813, Iulie 2.
- 27 Anaforaoa dumnealorî velitilorî boeri pentru pricina vinăriciului si a dijmăritului. 1813, Iul. 6.
- 28 Chrisovulă cumpanî streinilorî ot Caracalü sud Romanatî. 1813.
- 29 Chrisovulă dumnealü bivvel-cluceră Stefanü Belulü, pentru lude 45 scutelnici cu scădiemëntü, si 30 poslujnici fără pricină de dajdie. 1814, Martie 10.
- 30 Chrisovulă mări sale lui vodă ce s'aü datü luminatului beizadea Grigorie Ghica. 1814, Maiu.
- 31 Anaforaoa dumnealorî velitilorî boeri, pentru intocmirea dăjdiilor tierii. 1814, Maiu 28.
- 32 Anaforaoa dumnealorî velitilorî boeri, pentru plata proviantului. 1814, Maiu 28.
- 33 Anaforaoa dumnealorî velitilorî boeri cu întărire gospod, pentru intocmirea dăjdiilor tierii. 1814, Maiu 23.
- 34 Ponturile ce s'aü datü boerilorî asiediämentarî ce s'aü orânduitü pe la judecie. 1814, Avg. 1.
- 35 17 cărti gospod slobode către lăcuitori la judecie de opsee pentru asiediämëntü, 1814, Avg. 1.
- 36 17 cărti gospod slobode ce s'aü datü la mâna dumnealorî boerilorî asiediämentarî. 1814, Avg. 1.
- 37 1 carte gospod slobodă pentru asiediämëntulü din polithia Bucurescilorü. 1814, Avg. 1.
- 38 18 cărti gospod legate către ispravnici si către boerii asiediämentarî la judecie de obsee, si către judeciu dela orasiu Câmpu-lungü, pentru ajutorintia ce s'aü scosü de mode po tl. 12 noi. 1814, Avg. 1.
- 39 Anaforaoa dumnealü vel-vistierü, pentru banii proviantului mânăstirilorü. 1814, Noemv. 18.
- 40 Chrisovulă mări sale lui vodă Ion Ioanü Caragea voevodü, ce s'aü datü pentru lefi. 1815, Fevr. 12.
- 41 Intărirea anaforalii dumnealorî velitilorî boeri, ce s'aü făcutü pentru lefi 1815, Februar. 20.
- 42 Chrisovulă mări sale prä-innăltiatului nostru domnu Ioanü Georgie Caragea voevodü, ce s'aü datü luminatü domnitie Smaragdii Caragea, pentru lude cinci dieci scutelnici. 1815, Mart. 30.
- 43 Chrisovulă mări sale Ion Ioanü Georgie Caragea voevodü, ce s'aü datü cumpanii streinilorü din Bucuresci. 1815, Mart. 26.
- 44 Chrisovulă mări sale lui vodă Ion Ioanü Georgiü Caragea voevodü, ce s'aü datü luminatü domnitie Raln. 1815, Mart. 14.
- 45 Chrisovulă mări sale Ion Ioan Georgie Caragea voevodü, ce s'aü datü luminatului bezdadea Costache Caragea. 1815, Mart.
- 46 Anaforaoa dumnealü vel-vistierü pentru prostichiu la dijmăritü, la oeritü, si la vinăriciü. 1815, Aprilie 26.
- 47 Obscesü zapisü pentru tl. 420,000, ce aü inprumutatü tiära dela dumnealü kir Georgie Sachelarie, pentru ridicarea ostilorü din Craiova; precumü si anaforaoa si intărirea domnescă in acastă causă.
- 48 Anaforaoa pentru madăoa lipsei lefilorü. Precumü si obscesculü zapisü de inprumutare de tl. 223,650, dela dumnealü bivvel-vistierü Ioanü Mosch. 1815, Dekemv. 1.
- 49 Anaforaoa dumnealü vel-vistierü pentru poslujnici. 1815, Noemv. 29.
- 50 Anaforaoa dumnealorî velitilorî boeri, pentru a se bifirdisi in bani salahorii si caräle ce urmëză a se dă din tiäră in lucru cetătilorü inpărătesci. 1816, Mart. 21.
- 51 Anaforaoa si intărirea, pentru vëndiarea huzmeturilorü. 1816, Maiu 8.
- 52 Socotělă de banii ce este tiära datöre.
- 53 Chrisovulă ce s'aü datü luminatü domniü Elenii Caragea, pentru mosia Ciorogârla din sud Ilfovü. 1816, Aprilie.
- 54 Cărtile logofetilorü de vistierie ce s'aü asediatü acumü.
- 55 Cartea schitulü Văleni.
- 56 1 carte gospod legată către ispravnicii de Ilfovü, pentru Ionitiă Soitarău poslujnicü.
- 57 Cărtile ce s'aü datü la unii din dumnealorî boerii ce mai giosü se arată, scutnici in locul poslujnicilorü din Bucuresci. 1814, Avg. 3.
- 58 Cartea bisericii din Rozi.
- 59 Pentru podu dela Costinari.
- 60 Logofetiü vist. ce li s'aü peceti. cărtile acumü. 1815, Oct.
- 61 9 cărti ce s'aü datü pandurilorü ce aü slugitü la isgonirea ce aü făcutü inpotriva făcătorilorü de rele ce se ivise in partea locului. 1815, Fevr. 5.
- 62 Cartea slugeriului Scarlatü Chitioranü ce s'aü asediatü in locul taică-seu log. de rămăstiuri. 1814, Mart. 16.
- 63 Cartea lui Eftimie log.
- 64 Cartea calemulü rămăstiurilorü.
- 65 Cartea calemulü condicilorü.
- 66 Cartea calemulü scutnicilorü.
- 67 Cartea calemulü estracturilorü.
- 68 Ipaciü carte deosebită a medelnicerului Costandinü estractorü.
- 69 Cartea calemulü bresilorü dainice.
- 70 Cartea calemulü capanului.
- 71 Cartea calemulü poslujnicilorü.

- 72 Cartea calemului bresliloru slugitoresci.
- 73 Cartea calemului havaleloru.
- 74 Ipacu cartea vist. Aleco.
- 75 Cartea calemului jâlbiloru.
- 76 Ipacu cartea pitarulu Christache.
- 77 Cartea calemului rîspunsuriloru.
- 78 Cartea log. Ionitiu Dârzeanu.
- 79 Cartea lui Nicolae log. i semesie.
- 80 Cartea slugerulu Scarlatu Chitioranu.
- 81 Cartea slugerulu Costandinu Dragodanu.
- 82 Cârtila sarafloru.
- 83 Logofetii cei mici ai vistierii.
- 84 Logofetii cei ce s'au orînduitu noui.
- 85 Cartea lui Michaiu ciauuiu de copii din casa de vist.
- 86 Cartea vistierulu Costandinu Borănescu.
- 87 Cartea dumnealui vel-vist. Grigorie Brâncoveanu.
- 88 Cartea parintelui mitrop. Pogonianis.
- 89 Osebita carte a medl. Spiridonu.
- 90 Cartea manastirii Brâncoveni i sud Romanati.
- 91 Cartea medl. Răducanu Filitis.
- 92 De aici se incepe a se trece privilegiuri si alte carti de asidosie. 1812.
- 93 Cartea păhărnicesii Sultanii Mavrodoolu.
- 94 Cartea vornicesii Elenii Ipsilantina.
- 95 Cartea postelniculu Négulu i Rusii-de-vede.
- 96 Cartea vistierulu Tănase.
- 97 Cartea dumnealui căminar. Iordache Golesecu.
- 98 Cartea dumnealui vorniculu Radu Golesecu.
- 99 Jalba si anaforaa negutiatoriloru cumpăniî streini din Craiova.
- 100 Cartea stolneculu Alexandru Vilara.
- 101 Anaforaa Calitiî Doiceschiî.

I.

Talmacirea pre-innaltului hatsierifu pentru domnia marelui sale lui voda.

Întâiule alii domnilor norodului Mesfi, alesule dintre cei mai mari al nămului lui Isus, cel care a fost dragomanul împărescului meu richiap, Ischerletu zade Ioan Caragea voevodu, bune să fie sevărsiturile tale. Indată ce vei lua innaltul acesta împărescu al meu semn, să-ti fie cunoscut, că tu, fiindu-că esci, nu numai hrănit cu pâinea și facerile de bine ale innaltei și neclătitei mele împărății, ce ai arătat și la cea dintâi și la cea de acum din urmă dragomănie a ta semne de credință și de dreptate, și de vreme ce din vecime s'au obișnuit, și este cu cuvință ca cei ce slugesc cu credință să se facă părtași milelor celor nemărginite împăresci, oșbitu de acestea, fiindu-că neamul incredintat cum-că tu esci destoinic și la ale oblăduirii, asediării și întocmirii pământului; pentru acestea toate s'au iubit și către tine nemărginirea innaltelor acelora împăresci ale mele mil și mărirea celor mai de frunte faceri de bine ale singurei stăpâniri mele, orânduinduse după alegirea domniei Tierii-Rumânesce la tine, care după asediarea ce s'au făcut întocmai și aseminarea cu cel de mare cuvință de însine alcătuit și întărit al singurii stăpâniri mele, ce cu fericire s'au datu pe la 2 ale lui ramazan al curgătorului veltu 1227, 'ti este una din cele nemărginite împăresci ale mele daruri și din cele de multu pretiu ale pră-puterniciei mele hărădiri, și poruncesc ca după mai sus numitul hatihumagiun tu să domnesci în Tierra-Rumânescă, întocmindu pricinile pământului cu obișnuita ta dreptate și credință, ocrotind pe săracii supuși și pe cei-lanți de obsce lăcuiori, în scurtu, bine chivernisind toate pricinile acei oblăduiri, și trimițându la vreme împăresca mirie la bogata mea comoră, sau la locurile ce se va face havalea, și cu multă sânguină silindute ca să trimiți neconținut toate feliurile de zaharea după innaltele porunci ce sunt date, ferindute cu toate mijloacele de nedreptate. Acesta să ști, și la sfântul meu acesta semn să dai supunere, care s'au scrisu la 2 ale lui ramazan al anului 1227, în Ciargradu.

II.

Talmacirea pre-innaltului zapt: fermannu.

Alesule dintre domni din nămul Mesfi, lauda megistanilor norodului lui Isus, cel care mai înainte a fost dragomanul împărescului meu richiap, er acum domn al Tierii-Rumânesce, Ischerletu zade Ioan Caragea voevodu, liniscite să fie sevărsiturile tale. Priimind acestu innaltu împărescu al meu semn, știut să fie tie, că războiul ce a fost între

innaltă împărăția mea si între curtea Roșii prefăcându-se acum într-o pace si prietesiugă, s'au orânduită disă curgere de vreme pentru desiertarea locurilor, de trei luni dela întărirea tractaturilor păcii, care s'au dat si s'au luat despre partea amândurora împărățiilor. Deci schimbându-se aceste întărite cărți la cinci ale lui rege, se implinesce sorocul desiertării locurilor la cinci ale lui sieval cându se întorce si se face teslimu la innalta mea împărăție căstigarea sa cea de moscenire Tiéra-Rumânescă din preună cu Craiova; fost'au dar trebuință de a se orându si unu nou domn la densa, omu destoinicu, ca să intimpine si să tămăduiescă cu cuviincioasa inbunare si mângăiare toate nevoile si pățimirile ce au suferit lăcuiitorii sei de câți-va ani încoce, depărtându dela densu frica si sălășluindu pe ei in lăcasiurile lor cele vechi, vrednicu de a lucră mijloce prin care să se facă numitul si indetulat si inliniscit, ca să se inpodobescă pământul. Acestu felu de omu cu multă iscusință, destoinicu a lucră de acestea, cunoscut si cercat, si după credință si dreptate, aflându tu numitul domn, si de vreme ce din vărsta pruncii teaf hrănit cu pâinea si milile innaltei mele împărății, si cu credincioșile tale slujbe teaf făcutu lădatu, arătându fapte credincioșe si lucrări de dreptate, atât mai innainte la capichehaialicurile Tierii-Rumânesce si a Moldavii, câtu si in trecuta vreme la cea întâiu si a doua dragomăni ale tale, teaf făcutu mai alesu si deosebitu din cei de o potrivă cu tine; pentru acestea toate, cunoscându cumcă te vei sili de vei adună si vei sălășlu pe cei răsipiti supusi lăcuiitorii ai mai susu numitei tieri la cele vechi lăcasiuri ale lor, ferindu pe ei de nedreptăți si de bântuiri, si nădăjduindu că vei petrece cu credință si cu dreptate intocmai după împărătesca mea voință si poruncă, de aceea amu orânduitu asupra-ti una din cele innalte împărătesce ale mele mili si din cele de multu pretiu daruri, domnia Tierii-Rumânesce, la 2 ale acestii luni ramazan, si poruncescu ca după ce-ti vei sêvirs cele trebuincioșe ale tale pricinii, rădicându-te de aici, pe celu mai indemănatu si cuviinciosu drumu mergendu la Tiéra-Rumânescă, să te asiezi in orânduitulu locu ce este pentru domni, puinduti totă intielepciunea la ale oblăduirii pământulu, după hotărâle orânduirii tale, ocrotind pe sêraci, bucurându si mângăind pe ori-căti din pricina trecutei răsăritii se voru fi călcatu si se voru fi păgubitu, chemându si sălășluindu pe cei răsipiti si inpresciati pin lăcasiurile lor, si inpodobind tiéra cu oblăduirea si ocrotirea ce vei face boeriloru si sêraciloru, si bine intocmindu pricinile tuturor supusiloru. Pentru care s'au si datu acastă innaltă a mea poruncă, si s'au trimisă către tine dinpreună cu cea de orânduirea ta altă sfântă poruncă, din care incredintiându că pentru de a te orându tu domn la Tiéra-Rumânescă acumu intr'acastă vreme, pricina este, că-ci nădăjduim delă cea inlăuntru inimii tale sedită rîvnă si credință, ca să faci in curgere de vreme scurtă infrumusėtiarea si inpodobirea pământulu, ocrotind pe sêraci si silindute in totu chipulu ca să petrecă in linisce si fără turburare, purtându grija numai si numai de lucrarea pământulu lor, chemându si sălășluindu pe cei răsipiti, si toate lucrându pentru folosulu si inbivsiugarea lor. Deci esci datoru indată ce vei ajunge la Tiéra-Rumânescă să pu in lucrare toate câte mai susu ti s'au arătat, sêvirsind ca in curgere de puțină vreme, tiéra să-si vie intru infrumusetiarea ei cea d'întăiu, sêracii să-si aibă intru toate răsufarea si odichna, ca să se pôtă indeletnici numai la lucrarea pământulu lor, fără de a fi năpăstuiti măcaru până la unu firu de pîr, si in scurtu, toate feliurile de pricinii ale Tierii-Rumânesce să se asieze si să se alcătuiască cu lădatu si plăcutu mijlocu si după cumu se ceru, sêvirsindute cu vrednicia si credința ce nădăjduim delă tine, ca să faci invederat si adeverat bunu ipolipsis ce avemu către tine, si ferindute in totu chipulu de a face lucrări in potriva bunei mele vointie. Deci toate făcendute cunoscute, să dai supunere la sfântulu acesta alu mieu semn care s'au datu pe la sfîrsitul lui ramazan alu vîlétului 1227 in Ția-rigradu.

III

Talmacire a vrednicului de inchinaciune pre-innaltu hatihumaiunu scrisu de insusi mana inperatescii sale mariri.

Domnule ală Tierii-Rumânesci, fiindu-că precum se coprind într-acestu ală nostru pre-innaltă inperătescă fermană, cele până acum cu credință slujbe ale tale s'au arătat plăcute și primite la blândetia noastră, spre semu de bună cugetare a noastră și de peripisis către tine îți se trimite împreună cu acestu ală nostru pre-innaltă fermană ună hangeră inpodobită cu pietre scumpe, inperătescă ală nostru chară, pe carele, după ce va sosi acoloa, intimpinându-l cu cele de inchinaciune până la pământ pasuri ale priimirii, lă vei incinge la cōpsle credinței tale, și ca unul ce ești mai cu deosebire rădicare a inperății noastre (adică ciracū) cunoscându că ai datorie de a face cuviinciosile multumiri pentru acestu inperătescă ală nostru chară, vei apără de nedreptăți și de hrăpiri raiaoa noastră, carea dela Dumnedieū s'au incredintiată ca ună odoră la sfântu nostru obrază, și vei priveghiă spre a se păzi și buna unire și armonie între prietenescile noastre vecine curți.

IV

Talmacire a pre-innaltului vrednicului de inchinaciune inperatescu fermanu.

Alesule dintre domni din nēmulū Mesii, lauda celor într-înste din noródele creștilorū, domnule ală Tierii-Rumânesci, Ischerletū zade Ioanū Caragea voevodū, sēvirsirile tale fie cu bine. Printr'acestu ală nostru pre-innaltă vrednicū de inchinaciune inperătescă fermană îți facemū în scire că, pentru că-ți ești slugă credincioasă și dreptă către pre-innalta și strălucita noastră inperăție (a căria putere fie dela Dumnedieū păzită în veci), cumū și pentru că-ți ești rădicare adică (ciracu) ală inperății noastre de insusi inperătesca noastră mână rădicată, și odraslă de insusi drēpta noastră sedită, asiđderea și pentru că-ți în faptă tia arătat credinția și osērdia la feluri de întēplări, atâtă cândū teai aflatū orānduitū într- dregētoria dragomāni cēi mari a neclătitulū și bine intemeiatulū nostru divanū, câtū și de cândū s'au datū în mânăți domnia Tierii-Rumânesci pentru vrednicia și credincioasa osērdie ce ai, avēndū credincioasă supunere și totă ingrijirea de a sēvirsī trebile pre-puterniciū noastre inperății după a noastră vointia, ēr mai alesū ai arătat a supunerii osērdie cu trimiterēa și āntāiū și mai în urmă a indestulatelorū zahirele de multe felurimi la vērfovnica inperătesca noastră cetate, precumū și cu cea grabă tăiare și incepere de trimiterē atâtă a cherestelilorū și a altorū cereri ce s'au făcutū din Tiēra-Rumânescă pentru trebuinția innoiriū cetătilorū care neapēratū cu grabă și în puțină vreme ceremū a se sēvirsī, la care pentru mai bună inlesnire nici noi nu amū orānduitū celū dintru în vechime urmatū fiatū alū mirii, ci pentru ocrotirea sērăcilorū supusi amū slobozitu pretiuri cuviincioase; dreptū-aceea, acestū felū de osērdii ale tale într- tōte acestea câte mai susū s'au disū, tia dobānditū a noastră plăcere și cuviincioasele laude, cumū și silintia cea fără pregetare care puī, spre a-ți arētā în totū chipulū ale tale multumiri către bogatele mili rēversate dela pre-innalta și făcētoria de bine inperăția noastră, și nesmintita și bine intemeiata ta dreptate, acestea tōte ai pricinuitū nouē nū puțină părere de bine, pentru aceea dar îți dāmū inperătescile noastre blagosloveni, să trāesci cu bucurie, dobāndindū din rōdele credinței și a dreptății tale, și de vreme ce după a ta supunere și osērdie ce ai de a ne aduce la multumita slujbelorū tale, nēdējdumū că și de acumū innainte asemenea purtāndute, adică urmāndū pre-innaltei noastre vointie, și după starea intēplărilor vei aduce la desēvirsire buna stare a tierii și odichna lăcutilorū, precumū și ceruta de către noi în grabū innoire a cetătilorū o vei inlesni în totū chipulū prin trimiterē fără intārdiare a celor trebuincioase către cēi orānduiti asupra lucrării numitelorū cetăți, adică lucrători, cară, cherestele, și altele asemenea; asiđderea vei trimite cu indestulare și cele-lante câte sunt trebuincioase pentru hrana lăcutilorū dela vērfovnica inperătesca noastră cetate, adică oi și felurimi de zahirele și de alte semintie, ca să nu cerce

cei de aici lăcuiori lipsă sau neajungere de cele trebuincioase ale hrani; nădăjdum, precum omu disu, că vei arăta si de acum înainte slujbe doveditoare ale credinței si ale întiepciunii tale. Dreptu-aceea, atât spre buna primire si spre răsplătire a celor de mai înainte slujbe ce ai făcutu, câtu si spre a-ti fi de laudă si de cinste, ti trimitemu unu hangeru inpodobitu cu pietre scumpe, haru doveditoru numai si numai alu pre-innaltu inperătescu nostre bună-vointiă către tine, si spre a te înscinția pentru acesta precum si spre a-ti fi de laudă, s'au datu si ti s'au trimisu si acestu pre-innaltu si vrednicu de închinăciune inperătescu alu nostru fermanu. Deci sosindu hangerulu care inpreună cu acestu pre-innaltu si vrednicu de închinăciune inperătescu alu nostru fermanu ti se trimite, lu vei întimpină cu cele de închinăciune până la pământu pasuri ale primirii, si după ce se voru săvîrși cele obicnuite datornice urmări ale multumirii, lu vei încinge la brăulu credinței tale, si vei face cuviincioșile rugăciuni către a totu puternicul pentru îndelungarea vietii nostre i pentru vecnica buna stare, mărime si strălucire a inperății nostre, ci dar pliroforisindute că ceremu ca si de acum înainte, după datoră credinței i a supunerii si a întiepciunii tale, să aibi totu felulu de îngrijire si de silinția ca să legi si să deslegi prin bună economie si otcărnuire ca unu prietiosu(?) cele ce privescu spre buna starea a celui inperătescu alu nostru memlechetu care ti s'au încredințat de săvîrsitu, să aibi silinția si îngrijire pentru apărarea si ocrotirea raeliloru, i pentru săvîrsirea intru osêrdie a tuturor pre-innaltelor nostre porunci, si a tuturor trebiloru ce ti se voru orându, ér mai alesu pentru a profitați cele trebuincioșe la orânduții bina-emină, adică lucrători, cară, chereștele si altele ce sunt de trebuinția si care se ceru de către pre-puternica noastră inperăție pentru de isnova zidire a inperătescilor nostre cetăți; asemenea să te silești si pentru a trimite cu indestulare cele trebuincioșe mai multu si decâtu ceea ce se ascéptă, aici la virfovnică inperătescă noastră cetate, adică oi si felurimi de zahirele; in cea după urmă să te silești si să îngrijesci si pentru buna întocmire, ca prin bunu si laudatu chipu alu otcărnuirii să săvîrsiesci tôte trebile câte se ascéptă dela tine si câte urineză a le săvîrși celu după vremi domni alu Tierii-Rumânescu, urmânduse totu de odată si tôte cele-lante câte sunt trebuincioșe spre buna petrecire si răpaosulu raeliloru, ce de către Dumnedieu s'au încredințat inperății nostre; asiă-dar osêrduescite să te vedemă că te porți intru tôte precumă mai susu s'au scrisu, si arătându intru tôte ceruta dela tine credinția si întiepciune, să te silești de a-ti păzi si de a-ti întări pre-innalta inperătescă noastră bună cugetare către tine, ferindute de tôte cele de inpotrivă.

S'au scrisu la începutulu lunii gemagiun-ahir, la anul egir 1229.

V

Anafora dumealoru velitilor boeri pentru banii proviantului a se cheltui in trebuintele tierii.

Prè-innălțiate Dómne

După luminată porunca mărfii tale ce s'au datu la anafora ce au făcutu către innălțimea ta dumealoru veliti boeri, cu rugăciune a li se dà lefile, de cându s'au miluitu de către măria ta cu dregătorile in care se află slugindă, si a se dà si lefile celoru-lanți ce slugescu tierii, ca să chibzuimă cu ce mijlocu si in ce chipu se pôte face îngrijire spre a se întimpină si a se înplini acestu netăgăduitu dreptu alu dumealoru boeriloru si a celoru-lanți slujbași, si să arătăm mărfii tale prin obscésă anafora; adunândune cu totii la sfânta mitropolfe, neamă adusă aminte că legănicu obiceiă au fostu ajunsu ca după tôte răsbóile propoveduinduse încheierea păcii si vèdiënduse între alte legături ale tractaturiloru si arêdicarea dăjdiiloru din tieră in sorocu de doi ani, să se facă o chibzuire de către totii boerii tierii, de unde să serêspundă cele după trebuinția cheltueli ale tierii, cumu s'ar dice minzilă;

lefile celorlă ce slugescă mutpaculă domnii, treceri de musafiră si alte asemenea, după care să se analogisescă ună ajutoră în totă tiéra asupra ludeloră birnică, si printr'acestă ajutoră să se intimpine cele de mai susă arătate; acesta intocmai s'au urmată după celă dintăiă răsbolă ce au fostă cu Rusiă, cumă si după celă de ală doilea ce au fostă cu Nemtiă, si asemenea s'ar fi cuvenită să se urmeze si acumă, pentrucă atâtă cheltuelile tieriă, fiindă neapărate si netăgăduite, trebuescă să se intimpine negresită, câtă si lefile de obsce cuviintia cere ca să se răspundă. Dreptă-aceea, puindă mai întâiă înaintea ochiloră nostriă pildile celoră de mai nainte vremă urmate, si apoiă socotindule că făr de o chibzuire nu este prin putintă a se intocmă cararulă acestoră trebuintie, socotimă că cu cuviintă ar fi să se scotiă o ajutorintă asupra ludeloră birnică, numinduse numă pe două luni, care să se intocmescă după analogia cheltueliloră ce sunt de trebuintă, asupra ludeloră ce sunt sciute în vistieră mări tale din extracturile dădiiloră ce voră veni până la sfirsitulă lui Maiă, făcenduse cunoscută si chiară lăcuitoriloră prin cărti slobode chiară către dănsi, si acestă ajutoră nu are a se urma pentru vre ună osibită irată, ci numă ca să se potă intimpină cele ce tiéra trebuie să cheltuescă pentru întemeierea si tinerea lefiloră si trebuinciósiloră obiceiuri; saă fiindă-că în curgerea acestoră trei luni, Martie, Aprilie si Maiă, este vremea lucrulă pământulă, cândă toti lăcuitoriă se află înprejmuită în arătură si în sēmēnătură, si după firesculă cuvētă s'ar cuveni să fie mai înlinisciti acumă si mai cu răsufare decâtă în veri-ce altă vreme, socotimă, de se va găsi cu cale si decâtă înăltimea ta, pe de o parte să se dea răpaosulă si răsufarea lăcuitoriloră nefăcēndulise nici ună felă de cerere, ca să-si potă căută de hrana pământulă, ér pe de altă parte, spre intimpinarea trebuintiloră si a altoră cheltueli făcute în netăgăduite trebuintie ale tieriă, să se cheltuescă cu din banii proviantulă ce se stringă în vistieră mări tale, si la încheierea socoteliloră căti dintr'acestia se voră arătă cheltuită, voră fi socotiti în datorii tieriă, cariă se voră plăti érási cu din iraturile tieriă ce voră esă mai încolo cunoscēnduse rodirea câmpulă, după care să se potă întielege si indeletnicirea ce voră putē să aibă si lăcuitoriă, dar pentru că să se potă urni înpreună cu cheltuelile tieriă si cheltuelile mări tale care după trebuintă si leginică obiceiă urmēză să se facă din tieră, de se va socoti de către mări ta, precumă ai binevoită să indetulezi si alte datorii vechi ale tieriă cu drepte venituri ale mări tale, asemenea milostivindute si acumă înăltimea ta asupra sēraciloră acestiă tieri cariă au cercată indetulă dērăpinare în vremile trecute, spre ună ajutoră a acestoră cheltueli să binevoescă a dă luminată hotărēre a mări tale, ca si husmeturile dijmăritulă i ale vinăriciulă, vēdiēnduse în vreme după vechiulă obiceiă, să se dea în vistieră spre a se face irată vistieră, si printr'acestă ajutoră se va cunósce adăogirea si înmultirea faceriloră de bine ce ai binevoită înăltimea ta a face pentru acestă tiéră ce din bogată milă a milostivulă Dumnediē s'au invrednicită să fie incredintiată subț o blăduirea mări tale.

1813, Mart. 28.

Ungro-vlach: Nictarie, Iosifă Argești, Costandie Buzeă, Cost. Filipescu vel-bană, Radu Golescu vel-dvornică, Isaacă Raletă, Cost. Cretiuiescu, Grigorie Brăncoveanu vel-vist., Grigorie Ghica vel-log., Barbu Văcărescu, Dumitrașco Racovitiă vel-vornică, Grigorie Filipescu vel-bană, Grigorie Băleanu, Scarlată Grădisceanu, Istrate Cretiuiescu vel-dvornică, Barbulă Stirbeiă, Dumitrache (*vro trei nume nu se potă descifră*).

VI

Anaforaia dumnealoră velitoră boeri, pentru lipsa lefiloră după aretarea dumnealui banului Brăncoveanu.
1815 Noemvr. 20.

Prē-innălțiate Dōmne

La anaforaia ce au făcută mări tale dumnealui bivvel-bană Grigorie Brăncoveanu, nazirulă casii lefiloră, cumcă după ludele cele cunoscute casii lipsescă din banii lefiloră din trecutele diminiă până la sfirsitu acestiă luni Noemv. tl: 172,533, bană 38, osebită de lipsa

ce urmază a fi si viitoare dimini spre a se pute implini toate lefile, atât cele trecute după catastisile ce sunt pecetluite de măriă ta, cât si dela Dikemv. innainte, după suma catastisilor ce se voru pecetlui, ni se poruncesce de către măriă ta, ca adunându-ne cu toti la unu loc si vâdiendû arătarea ce au făcutu mări tale printr'acéstă anafora dumnealui banul Brâncoveanu, să facem cuviincioasă chibzuire si să arêtăm mări tale prin anafora; următorii fiindu lunatei porunci neam adunatu cu toti aici la domnescă mări tale curte, si lângă lipsa din banii lefilor de tl: 172,533, bani 38, ce arată dumnealui banul Brâncoveanu că are casa până la sfirsitul lui Noemv., alăturându noi alti tl: 33,768, lipsa lui Dikemv. si Genar. totu după lipsa lui Octomv. si Noemv., i alti 6699, ce ne arată dumnealui banul Brâncoveanu că lipsescă casii dela judeciul Doljiloru din diminiă lui Fevr. si Martie, se adună totă lipsa până la sfirsitu lui Genar. tl: 213,000, pentru care lipsă, după cum s'ar fi cădiutu să se scadiă tiăra dintr'acéstă orânduélă a lefilor, cât s'ar fi pututu spori ludele, asemenea se cuvine ca si acéstă lipsă ce urmază din scăderea ludelor să se presare érası pe lude, care si analogisindu-o noi pe suma de lude 15500, vine să dea de lude po tl: 14, ajutoru spre implinirea lipsi lefilor până la sfirsitul lui Genarie, ér de atunci innainte să se intocmescă ca să răspundiă tiăra la orânduélă de banii lefilor pe totă diminiă câte alte optu parale la leu, adică peste tl: 13, parale optu, ce eră orânduiti a dà de lude la o diminiă, să mai dea alti tl: 2, par. 24, ca să se facă de lude la o diminiă câte tl: 15, parale 32, că-că cu acestu adaosu se potu răspunde lefile pe deplinu, de nu se va face însă vreo adăogire la suma lefilor sau vreo scădere la suma ludelor, ér hotărîrea rămâne la măriă ta.

1815 Noemv. 20.

Costandinu Filipescu vistieru, Grigorie Brâncoveanu bivvel-ban, Dumitraşco Racovită vel-vornicu, Costandinu Bălăceanu vel-dvornicu, Michalache Manu vel-dvornicu, Theodorache Văcărescu vel-vornicu, Georgie Filipescu vel-log., Scarlatu Grădisceanu vel-log., Nestor cluceru.

VI

Anafora dumnealor velitoru boeri cu intarirea marii sale lui voda pentru adaosu câte parale siéi-diei de lude la leu.

Ion Ioanu Georgiu Caragea. W. i gospod. zem. Vlah.

Priimită fiindune acéstă obscescă anafora a părintilor archierei si a dumnealor boerilor, o întărimu domniă mea si poruncim dumnealui vel-vistieru să se facă poruncile domni mele coprindiătoare intocmai precumu mai josu se arată.

1817 Genar. 8.

(L. P.)

vel-log.

Prè-innăltiate Dómne

După luminată porunca mări tale am vâdiutu anafora ce au făcutu către innăltimea ta, dumnealui bivvel-dvornicu Costandinu Samurcasu nazirul casii lefilor, cumcă cercetându socotelile acesti case pe anul trecut 1816, dela Fevruarie ântăiu până la sfirsitul lui Genarie 1817, după suma ludelor ce sunt sciute vistierii mări tale, se vede că lipsescă tl: 41,321, din suma lefilor ce sunt orânduite a se plăti prin catastisiele cele pecetluite de măriă ta si prin pitace, osebitu de lipsa ce urmază a avé casa pe următoru an, dela Fevr. innainte, de nu se va face indreptare, cerëndu ca să se dea luminată porunca mări tale, să se facă chibzuire de unde să se implinescă atât banii ce lipsescă până la sfirsitul următorului Genarie cât si de atunci innainte. Si fiindu-că ni se poruncesce de către innăltimea ta ca să facem chibzuire si să arêtăm innăltimi tale in scrisu, am urmatu lunatei porunci, si întrebându pe dumnealui vornicu Samurcasu, câtu este si lipsa ce are casa dela

Februarie innainte pe curgătorulă ană până la sfîrșitulă lui Genarie cu létu 1818, ne arată prin socotélă in scrisă că venitu casii lefiloră celă orânduită pe lude 16000, ce este suma birniciloră pe siése diminii ale anulu, de lude po tl: 13, i răsura la leu po parale optă, faci tl: 1497600, ér suma lefiloră érási pe 6 diminii, precumă sunt până acumă intocmite este tl: 1615872, din care scădiënduse tl: 1497600, suma venitulu, lipsescă până la inplinierea sumii lefiloră tl: 118272, si cu tl: 41321, ce lipsescă din anulă trecută, se adună acéstă lipsă peste tl: 159593. Decă, fiindă-că plata lefiloră dintru ântâiasă dată este canonisită a se răspunde de lăcuiitorii birnicii ai tierii, că-că cei ce ieaă left se ostenescă in slujbele si trebile tierii, găsimă cu cale ca pe lângă tl: 13, cu răsura loră ce dă până acumă ludele birnici, să dea de acumă innainte câte tl: 14:60: érási cu răsura loră, la leu, po parale optă, adică cu adaosă de tl: 1:60: cu răsura loră, peste ceea ce dă până acumă, incepënduse acestă adaosă dela viitorulă Februarie, cu care adaosă se inplinesce lipsa lefiloră din anulă trecută, este deplină si suma lefiloră dela Februarie innainte, si mai prisosescă la casă tl: 13207, a-î avé pentru vre o întemplantóre trebuintă, si se va dă luminată porunca mării tale către dumneală vel-vist: ca la viitórele diminii ce se incepă dela Februarie innainte, să se intocmescă răspunderea lefiloră de către lăcuiitorii birnicii la diminie de mode câte tl: 14:60: cu răsura loră, ér intremânduse lăcuiitorii si sporinduse ludele, atuncă analogos se voră scăde si banii lefiloră. 1817 Genar. 4.

Nictarie Ungro-Vlah., Costandie Buzeu, Radu Golescu vel-banu, Grigorie Brâncoveanu, Isacă Raletă vel-vornicu, Michalache Manu vel-log., Grigorie Baleanu vel-vornicu, Costandină Caliarhi vel-vornicu, Iordache Golescu vel-log.

VII

Anafora a dumnealoră velitiloră boeri cu intarirea marii sale lui voda pentru scadiementu dajdiiloră.

Ion Ioanu Georgiu Caragea W. i gospod. zeml. Vlah.

Priimită fiindune si acéstă obscésă părere a părintiloră archierei si a dumnealoră velitiloră boeri, o întărimă domnia mea, si poruncimă domitale cinst. si credinciosă boerule ală domnii mele vel-vist. Grigorie Ghica, pentru vëndiarea husmeturiloră saă inprumutarea vistierii, să se facă urmare intocmai după coprinderea de mai giosă arătată; asemenea si pentru scăderea dajdiiloră vistierii să se facă cârti slobode ale domnii mele către lăcuiitorii, arătătoare de acéstă milostivnică hotărîre a domnii mele, si coprindiătoare ca pentru a loră desvîrsită liniscita petrecere in svertu de Februarie si Martie i in svertu de Aprilie si Maiă nică pe acei câte tl: diece si jumătate i răsura loră de lude la ună svertă ce rămănu după scădiemēntu ce leamă făcută din tl: două-dieci si siése, si parale siéi-spre-diece, ce plăthiă până acumă fiesi-care lude la ună svertă dinpreună cu răsura, să nuă răspundiă, fiindă-că cei mai multă se află cumpărători de nutretiiuri pentru vitele loră si multă érási cumpărători chiară de bucate pentru hrana loră, din pricina nerodirii timpulu ce s'au urmată pe a locurea, ér cu totii se află asupra primăverii silitari si sêrguitori in lucru pământulu; ci intru acele mai susă numite patru lună, să răspundiă numai banii lefiloră, i o parte din banii minzilă; si la svertu de Iunie si Iulie voră răspunde dinpreună cu banii acestui svertă si pe cei de Februarie si Martie, cumă si la Avgustă si Octomvrie pe cei de Aprilie si Maiă, rămăindă la celă de ală cincilea svertă, adică la viitorulă Septemvrie si Noemvrie slobodă a răspunde numai pe cei câte tl: diece si jumătate de lude i răsura loră po parale optă la leu, si intr'acéstă curgere de patru lună se va strimtoră vistieria la ale sale netăgăduite cheltueli si se va iconomisă cumă va puté, ér după ce se voră face asemenea porunci ale domnii mele, să se orânduescă cititori prin tôte județiile, ca să le citescă din sată in sată in audiulu tuturoră, si să lase si pela tôte bisericile câte o asemenea carte slobodă a domnii mele, ca si celă ce nu i s'au citită in audiulu seă să pôtă citi in ori-ce vreme va avé in-

deletnicire, si printr'acestă mijlocă să rămăe cu totii incredintiați de buna-vointiă a domnii mele. Către acestea, priimită fiindă domnii mele si rugăciunea ce ni se face printr'această anafora, de a se face adică si domnescă ală nostru chrisovă pentru arădicarea orânduclilor de carăle de sare si de untulă Țiarigradului, poruncimă dumatăle, ca să se alcătuască ună aseminea chrisovă dela vistieria domnii mele, coprindiătoră însă si legiitoră nu numai de arădicarea acestoră două orânduclă a carăloră de sare si a untulă Țiarigradului, ci si de câte alte orânduclă din vechime obicnuite in țieră amă bine-voită domnia mea de leamă rădicată cu totu spre odichna si răpaosulă obsclă lăcuiitoriloră, adică orânduclă grăului si a lemneloră isprăvniciă curții gospodă, orânduclă fēnului si a orzulă grajduriloră comisi si a pitărăi i a altoră tainatură, si orânduclă fēnului si a orzulă minzilă; hotărindune acēsta ca tōte aceste orânduclă să se răspundă in bană dela vistieria domnii mele, si să scape ticălosi lăcuiitori nu numai de greotătea acestoră răspunderă, ci si de hrăpirile ce li se făcē prin mijloculă acestoră orânduclă, si sēvirsinduse chrisovulă acesta să se trecă mai ântăi in condica logofetii divanului domnii mele, apoi să se trecă si in condica vistierii, si pe urmă să se dea in păstrare la sfânta mitropolie, spre a stă dreptă lege mântuitoare de multele sarclă si greutăți ce au fostă cercatū ticălosi lăcuiitori.

1817 Genar. 8.

Vel-log.

(L. P.)

Prē-innăltiate Dōmne

La di ântăi de ană nouă a următorului Genarie cu létă 1817, citinduse in postelnicia mărfi tale luminatū pitacū ală innăltimii tale coprindiătoră de milostivnicu cugetă si buna vointiă ce si intru acēstă fericită di ai arătatū mărfia ta către obscea lăcuiitoriloră ai acestii pravoslavnice țieră ce s'au incredintiată din mila lui Dumnedieū suptă drēpta oblăduire a innăltimii tale, cu a se arădică de asupra loră cu totulă si pentru totdauna, mai ântăi orânduclă carăloră de sare prin pagubă cămări domnescă, cu tōte că este răspundere a țierii din vechime canonisită, ală doilea orânduclă untulă din aceste 12 judecie de dincōce de Oltă, aseminea cu totulă si pentru totdauna, ér răspunderea cestui untă să se facă prin cheltuclă domnii la loculă ce se va cuveni, si cea de ală treilea si mai simțitōre facere de bine către lăcuiitori birnici, de a se scādē intr'acestă următoră ană dăjdiile vistierii ce se urmēză in curgere de diece luni, incepēnduse dela Fevruarie până la sfirsitulă lui Noemvrie cu tl: 1,112,000, din tl: 2,112,000, ce analogisescă a răspunde după suma ludeloră țierii de acumă, rămăindă asupra loră curatī de răspundere tl: 1000,000, care va să dică că se cunōsce in fiintia folosulă lăcuiitoriloră birnici mai multă decâtă cu suma jumătate din ceea ce s'au fostă intocmită a răspunde, altă nu putemă dice, decâtă cunoscēndă in faptă osibita rivnă cumă si parintēasca ingrijire ce ai mărfia ta pentru liniscita petrecere a acestui norodă, să aducemă multumită din partei către mărfia ta, aflăndune pururea rugători către milostivulă Dumnedieū, ca să invrednicescă pe innăltimea ta la aseminea faceri de bine, intărindū slava si puterea mărfi tale in prē-luminatulă scaună intru multă si fericiti ană. Osebită de acēsta vēdiurămă totū in coprinderea acestui luminatū pitacū că după acēstă bună intocmire a mărfi tale, carea si de este simțitoră folosă ală obsclă lăcuiitoriloră si mai cu deosibire ală birniciloră, dar se aduce pagubă mai multă de 1312,000, însă peste 200,000 din arădicarea a două numiteloră orânduclă, si 1112,000, din scāderea dăjdiiloră, si acēstă pagubă nefindă in stare vistieria mărfi tale ca să o sufere de odată, avēndă netăgaduite cheltuelă pe tōtă luna, s'au găsită cu cale ca trei slujbe, a dijmăritului, vinăriciului, si oeritului, să se vēdiă si pentru estimpă numai după alcătuirea anului trecută, ca cu adaosulă acestoră vēdiări să se mai pōtă intimpină, rămăindă pagubă curată tl: 412,000, ér lăcuiitori birnici cunoscū intru fiintia folosă de 1112,000, din dăjdii, judecānduse acesti adaosă ca ună ce folositoră in tōte chipurile, mai ântăi adică că intimpină o simțitōre sarcină a lăcuiitoriloră birnici, precumă s'au disū, simțindū cu totii folosulă din arădicarea orânducliloră si din scāderea dăjdiiloră, si ală doilea ca si de este o răspundere cu adaosu peste ceea ce s'au fostă urmată in vremile tre-

cute, dar nu numai se împărtiesce pe toate treptele bez a privilegiateilor, dar si cei ce răspund dau din ceea ce au, adică din vii stupi si vite cu care se folosesc si se negutiatoresc, si poruncesc măria ta ca adunându-ne cu toti la un loc să arătăm mări tale si plecata noastră părere. După toate chibzuirile ce am făcut, găsim această părere cu deservire temeinică, si intru adevăr prin simțitoare pagubă a mării tale, mângâiere a sëracilor, după care dicem si noi cu de obsce priimintă si soglăsuire ca să se vândă aceste trei slujbe după întocmirea anului trecut, si încă fiind-că vistieria lipsinduse de ale sale alcătuite venituri de acum dela Fevruarie firesce nu se pôte economisi la ale sale cheltueli, fiind orânduie si neincuntenite pe totă luna, dicem să se vândă de acum câte trele de se va găsi mușteriu, ăr căutarea lor să se urmeze la orânduiele soróce, cu asediământ în să ca banii adaosului să se răspundă pe lună după analogie in trebuintă vistierii, ăr cei legiuiti la banii cei drepti in orânduiele vremi a fiesi-căruia dintr'aceste slujbe, sau cându nu se va găsi mușteriu cu pretiu ce se va cuveni si se va găsi cu cale de către măria ta, atunci spre intimpinarea curgătoarelor cheltueli să se inprumute vistieria cu zapisile dumnealui vel-vistierii, puinduse amanet la inprumutătoru adaosului acestor slujbe, si acele zapise se voru socoti incredintiate si adevărte din partea noastră tuturor, fiind următoare părerii ce arătăm mări tale, să se inprumute însă vistieria pe fiesi-care lună din banii adaosului acestor husmeturi, cu suma ce va analogisi pe fiesi-care lună, socotinduse acestu adaosu venit al vistierii in curgere de diece luni spre intimpinarea banilor ce lipsesc din scăderea sverturilor, asemenea si dobândile iagio ce se voru plăti la aceste inprumutări au să se dea totu din pretiu vândării prostichiului ce se urmază estimpu la aceste trei husmeturi. Și cât pentru scăderea dăjdiilor si vândarea husmeturilor sau inprumutarea vistierii, se va porunci dumnealui vel-vistieru ca să urmeze celor ce se voru găsi cu cale de către măria ta, ăr pentru aridicarea numitelor două orândueli ne rugăm mări tale să se facă si luminat chrisov domnescu, spre a fi veclnică pomenire a înălțimii tale către supusii lăcitorii ai tierii. 1817 Genar. 5.

Ungro-Vlah: Nictarie, Costandie Buzeu, Constantin Filipescu, Radu Golescu vel-banu, Grigorie Brâncoveanu, Cost. Cretulescu, Isac Raletu vel-vornicu, Barbulu Văcărescu vel-vistieru, Istrate Cretulescu, Cost: Bălăceanu, Michalache Manu vel-log; Grigorie Băleanu vel-vornicu, Cost. Samurcasiu, Iordache Slătineanu vornicu, Dumitrașcu Racovitiă, Theodoru Văcărescu, Cost: Caliarhi vorn; Michalache Racovitiă log; Ioan Stirbeiu log; Iordache Golescu vel-log; Toma Cretulescu vel-log; Pană Costescu vel-dvornicu, Stefanu Belu bivvel-log; Cost: Dudesu bivvel-log:

VIII

Chrisovulu maraii sale pre-luminatalui si pre-innaltiatului nostru domnu Ion Ioan Georgiu Caragea W: pentru redicarea untului din 12 judecie i pentru redicarea carelor de sare, si pentru scadiementulu dajdiilor pe diece luni, adica dela Fevruarie pana la sfirsitul lui Noemvrie.

Este netăgăduit si mărturisit de către totă obscea intieleptilor, că între părinti si fili insocinduse ingrijirea cu supunerea sêvirsiesc o datorie între dênșii, prin carea se innaltă intru podoba intielepciunii si de o potrivă se hrănesce intru dorirea mângăiării acestă falnică zidire a omenirii, carea s'au clădit de către mântuitorul nostru mai cu osibire simțitoare de către ori-ce altă fiintă ce avem intru vedere, pentru că părintii ingrijitori aflându-se pentru innălțierea si crescerea fiilor lor, privesc cu totă rivna la ceea ce ar pută să le aducă rodirile fericirilor, ăr fii cunoscători fiind de căderile supunerii hrănesc simțirile părintilor prin fapta si dorirea mângăiării ce au către a loră firesc ocrotitori, si printr'aceste legate de către fire răsplătiri se sêvirsiesce acea legnică datorie intocmai ca sfânta poruncă; după acesta dar firească asemănare, părinte se pôte numi veră-carele din dumnedieșca bună-vointă s'au invrednicit a fi oblăduitor de norod, cumă asijderea si fii veră-carele s'au născut a fi suptu umbrirea de oblăduitor, pentru că a celui dintăiu este ingrijirea odichnii supusilor lui, descoperirea dreptăților

loră, si in scurtă aplecare a totu felurilor de mijloce spre a loră fericită petrecere, ér a acelu de alú doilea supunerea, credintia si sévirsirea celoră după putintia si după trebuintia întocmite hotăriri, si aceste tóte se aseménă cu urmările datoriloră ce mijlocescú între cel firesc părinti si fi. Decí si domnia mea din césu ce neaú invrednicitú milostivulu Dumnediéu să oblăduimú asupra acestu pravoslavnicú norodú, cunoscéndú asupráne datoria oblăduiri întocmai ca o parintescă ingrijire, nu amú incetatú cu a sévirsí către supusi nostri lăcuiitori câte faceri de bine neaú fostú prin putintia si neaú indeletnicitú îndemánarea vremilorú, si judecándú pîntre altele că răspunderile naturiloră ce din vechime eră obicinuită lăcuiitori să dea prin feluri de orândueli, nu numai că trebuia să fie sarcină simtitóre pentru densi si mai vértosú pentru cel ce se întemplă să nu aibă felurimea cereri, siliti fiindú unii ca aceia de către ai lorú cislasi să le sévirsiescă prin cumpărători de bani, ci si pîrlegiú de hrăpire a acestorú cislasi, cari cugetándú la alú lorú in parte folosú si cu totulú mântuire de o asemenea răspundere, in povoră pe cel mai nemernici ai satelorú, adăogándú la acestú felú de cheltueli; amú hotărítú domnia mea să aplecámú unú mijlocú prin care să inceteze unile ca acestea, si încă din vremea asiediaméntulu ot létú 1814, de odată cu asiedierea satelorú s'aú publicitú la toti de obsce că aú lipsitú cu totulú si din totú coprinsulu tierii domni mele orânduile de mai giosú, adică grăulú si lemnile isprávnici curti gospod, si orânduela fénulu si a orzulu grajdurilorú domnesci, si a minzilh: tierii, rămáindú vistieria domni mele indatorată ca să implinescă asemenea trebuintia prin cumpărătore de bani, precumú se si urméză de atunci si până acumú, asemenea dar si acumú vomú domnia mea să arétámú in faptă lucrările milostivirii domni mele către obscea lăcuiitorilorú, care odrăslescú din parintescă ingrijire ce avemú asupra supusiloră oblăduirii nostre; la di ántáiu de Genarie a următorulu anú cu létú 1817, amú aridicatú cu totulú si pentru totdauna si alte două orândueli ce se urmă in tieră, adică orânduela carălorú de sare ce din vechime eră obicinuită aici, si orânduela untulu Ciarigradulu ce se implinia din siése judecie din ceste două-spre-diece de din cóce de Oltú, care acéstă orânduela se presăra si asupra tuturorú breslilorú ce se află siediători intr'aceste judecie, ér spre a lorú implinire amú hotărítú domnia mea paguba cămării prin scăderea venitulu din vëndierea ocnelorú, si osibită cheltuelă a vistierii prin cumpărătore de untú de unde se va puté si cu pretiu ce se va găsi, ca să se teslimatisescă după trebuintia la loculú ce se va cuveni, incredintiatú fiindú domnia mea că prin rēdicarea si acestorú două orândueli nu puçină mângáiare vorú cunosce supusi nostri lăcuiitori, si vorú rămáne intru desévirsită veselie, cunoscénduse apēratí de asemenea răspunderi pricinuitóre de hrăpiri si deosibite si necunoscute cheltueli, dar pentruca să aibă totdauna putere si tărime aridicarea acestorú orândueli din tieră, adică atâtú cele ce încă dela asiediaméntú s'aú lipsitú, cumú si cele din urmă două, după care cunoscéndú cu toti usiurare din buna-vointia a domni mele, să ne fie si noué vecinică pomenire intru véculú de apoi, amú hotărítú domnia mea să rēdicámú acéstă aridicare prin chrisovú alú domni mele: si étă alcătuimú acestú domnescú alú nostru chrisovú întăritorú arēdicărilorú numitelorú orândueli din tieră intru a cincilea anú a ántáia domnie a domni mele, carele s'aú datú să stea in păstrare la sfânta mitropolie spre vecinică lege a acesti bune hotăriri care este intru desévirsită soglásuire a obscii părintilorú archierei si a dumnealorú velitorú boeri halea si manzilh, si l'amú adevéritú domnia mea chiarú cu credintia si pecetea domni mele: marturi puindú pre prē-sfintia sa duchovnicesculú nostru pārinte mitropolitú tierii kir Nictarie, i pe prē-iubiti nostri fi, Georgie voevodú si Costandinú voevodú, si pe tótă obscea dumnealorú cinstitorú si credincosilorú velitorú boeri, dregători ai divanulu domni mele, panú Radu Golescu vel-banú, panú Grigorie Brăncoveanu vel-spat., panú Costache Vlahutiú vel-post., panú Isaacú Raletú vel-dvornicú de tiéra de susú, panú Grigorie Ghica vel-vist., panú Istrate Cretiucescu vel-dvornicú alú obscirilorú, panú Michalache Manu vel-log: de tiéra de susú, panú Grigorie Băleanu vel-dvornicú de tiéra de giosú, panú Costache Caliarhi vel-dvornicú, panú Iordache Golescu vel-log: de tiéra de giosú, panú Toma Cretiucescu vel-log: de obiceiuri, si ispravnicú fiindú panú Grigorie Ghica vel-vist.

Si s'aú scrisú chrisovulu acesta aici in orasiulú Bucurescilorú scaunulú domni mele de (locú albú) log: za vistierie in anulú dela mântuirea lumii cu létú 1817, Genarie.

X

Anaforaşa dumnealorū velitilorū boeri si intarirea marii sale lui voda pentru pretiu oilorū de estimpn, adica fiatu la oile de mumbaia.

Ion Ioanu Georgiu Caragea W. i gospod. davat. zeml. Vlah.

Cu tôte că părintii archierei si dumnealorū velitii boeri aŭ găsitū cu cale a se face la pretiulū fiatulū adaosulū de mai giosū arētātū, domnia mea insă totū din aceeaşi ingrijire ce avemū pentru folosulū si buna petrecere a lăcuitarilorū indemnati fiindū, nu numai că priimū adaosulū ce se arată mai giosū in anafora, ci încă mai adăogāmū si noi peste acelu adaosū la felurimea vitelorū ce mai giosu arētāmū, adică pretiulū berbeciulū său a oii cu mielū ȕigăi, să fie câte tl: siése, i pretiu berbeciulū său a oii cu mielū bārsane, să fie érăsi câte tl: siése, si ȕiapulū său capra cu edulū să fie câte tl: cincī; dreptū-aceea cu adaosulū de mai susū arētātū intārindū domnia mea anaforaşa acēsta, poruncimū dumnealū vel-vist: să se facā cuvinciōsile porunci ale domnii mele de publicatie, ca să fie sciutā obscii lăcuitarilorū fiatulū pretiulū acestorū vite.

(pecetea gospod)

1817 Maiū 26.

Vel-log:

Prè-innăltiate Dómne

După luminată porunca mārfi tale ce prin domnescū pitacū ni s'aŭ datū, cumcă după neadormita priveghiare si ingrijire ce ai innăltimea ta pentru câte privescū la bună starea tierii, si a lăcuitarilorū bună si liniscită petrecere, de trebuintiā ai socotitū mārfa ta ca si asupra fiatulū cumpărătorii oilorū de mumbaiaoa ȕiarigradulū să se dea unū nizamū cuviinciosū, ca si gelepilorū să nu li se pricinuescă mare pagubā, si lăcuitarii să cerce óresi-care folosū, ci adunāndune cu totii la unū locū să chibzuimū pretiulū acestui fiatū cu mijlocū cuviinciosū si cumpānitū, si să arētāmū mārri tale prin anafora; urmātorii fiindū luminatēi porunci neamū adunātū cu totii aici la domnesca mārri tale curte, si cerēndū dela vistieria mārri tale să ni se arate pretiurile ce s'aŭ urmatū după felurimea oilorū, ne incredintiarāmū că urmarea fiatulū până acumū aŭ fostū precumū mai giosū se arată anume, asupra căruia fiatū socotindū si noi după porunca innăltimii tale a se face o cuviinciosā sporire, amū chibzuitū ca la felurimile cele d'intāiū, atātū oi ȕigăi câtū si bārsane, să se adaoge fiatū încă câte tl: unulū si jumētate, ér la tôte celelalte felurimi să se adaoge încă câte tl: unulū, precumū érăsi mai giosū amū insemnatū deosebī felurimea oilorū cu acēstā adăogire, ér hotārirea rămāne a se face de către innăltimea ta.

1817 Maiū 25.

In ce chipū se urmā fiatū până acumū:

tl.	pr.	OI ȕIGAI
4	—	Berbecelē saŭ óia cu mielū
2	25	Óia stērpā saŭ tērtiāū
2	15	Noatenulū de unū anū

OI BARSANE

4	—	Berbecelē saŭ óia cu mielū
2	15	Óia stērpā saŭ tērtiāū
2	10	Noatenulū
3	—	ȕiapulū saŭ capra cu edū
2	30	Capra stērpā

In ce chipū s'aŭ chibzuitū acumū:

tl.	pr.
5	20
3	25
3	15

5	20
3	15
3	10
4	—
3	30

Ungro-Vlah: Nictarie, Iosifū episcopū Argesiū, Costandie Buzeū, Grigorie Brâncoveanu, Grigorie Ghica, Barbulū Văcărescu, Istrate Cretiulescu, Michalache Manu vel-log.; Grigorie Băleanu vel-vornicū, Costandinū Caliarchi vel-vornicū, Nicolae Golescu vel-log.; Alexandru Filipescu vel-log. Nestorū clucerū.

XI

Anaforaoa dumnealoru velitiloru boeri cu intarirea marii sale lui voda pentru adaosu ce s'au mai facutu la banii posteloru.

Ion Ioanu Georgiu Caragea W. boj. mil. i gospod. zem. Vlah.

Priimită fiindune anaforaoa acésta a părintilorū archierei si a dumnealorū velitilorū boeri, o întărinū domnia mea, si poruncinū dumitale vel-vist., să se facă cuviincioasele porunci întocmai coprindiătoare precumū mai giosū se arată.

(pecete gospod)

1817 Iunie 22.

Vel-log.

Prè-innălțiate Dómne

După luminată porunca mărfi tale ce ni s'au datū la anaforaoa dumnealū vel-vist. adunândune la unū locū, amū făcutū chibzuire pentru bani ce aū să iea dela domnesca vistierie dumnealorū proenī epistatī al postilorū, bivvel-vist. Ionū Morhū, si bivvel-vist. Grigorie Romanitū, până la sfirsitu viitorulū Iulie, spre desfacere, care banī lipsescū din pricina neajungeri ludelorū, că-cl venitu postilorū cândū s'au asediatū, s'au intocmitū pe lude mai multe, ér nu pe câte acumū se află, de aceea si lipsescū cei mai giosū arētatī banī, si cu sfatū de obsce se găsi cu cale ca să se implinēscă dela tiēră pe trei diminī, fiindū-că tiēră este datorē in cheltuelile postilorū la diminie de lude po tl. siēpte, care socotinduse pe 16000 lude po tl. 21, facū tl. 336000, si cu acestī banī, se răfuescū tl. 315000, ce ne arată dumnealū vel-vist. că aū să iea dumnealorū epistatī, ér tl. 21000 ce prisosescū rămānū pentru cele obicīnuite avaeturi ale vistierii, însă acéstă răspundere să se începă de acumū dela Iunie, ca să se isprăvēscă la sfirsitu lui Noemvrie, a nu intrā in haraciū, ér hotărīrea cea de sēvirsitū rămāne a se face de către mārīa ta. 1817, Iunie 13.

Ungro-Vlah. Nict., Iosifū Argesiū, Cost. Buzeū, banu Brâncoveanu, banu Cretiulescu, Grigorie Ghica, Isaacū Raletū, Istrate Cretiulescu, Manu vel-log., Cost. Dudescu bivvel-log. vornicū, Hrisosc. vornicū, Grigorie Băleanulū, Cost. Caliarchū vel-vornicū.

XII

Anaforaoa dumnealoru velitiloru boeri intarita si de maria sa voda, pentru avaetu poslujniciloru din Bucuresei ce se iea de catre dumnealui vel-dvornicu alu polithii.

Ion Ioanu Georgie Caragea W. boj. mil. i gospod. zeml. Vlah.

Cu tôte că obicīnuitulū avatū alū acestorū adeverintie se urmā mai nainte precumū se arată mai giosū intr'acéstă obscēscă anafora, de se dă adică numaī câte 10 parale la schimbarea adeverintii, dar fiindū-că acéstă dregătorie a vornici de polithie vreunū deosebitū iratu legiuitū alu seū nu are, decâtū numaī avatu ce se agonisescē din schimbarea acestorū adeverintie ale poslujnicilorū din polithie, care este spre ôresi-care rēsplătire a osteneilorū obrazulū ce după vremi se afla însărcinatū cu acéstă dregătorie. De aceea, chibzuindū domnia mea unū

mijlocu cumpănită, hotărîmă ca de acumîu innainte cîndu se schimbă vornicia polithii si se innoescă adeverintiele poslujniciloră, să iea celă după vremi vel-dvornicū de fiesi-care adeverintia cîte tl. trei, ér nu mai multă, ca cu acestu mijlocu, nici cel ce se află in poslusianie să cerce discolia neaverii ce pătîmă pînă acuma, nici cel după vremi dregători ai acesti boerfi să rămăe neinpărtăsiți de răspunderea osteneii dumnealoră. 1817 Iulie 25.

(pecete gospod)

Vel-log.

Prè-innăltiate Dómne

Cu plecată anafora arătămă marii tale că poslujnicii ce-i avemă aici in Bucuresci pentru poslusiania casiloră năstre, numaîrîntăi cîndu se asieză in orînduélă acésta a poslujnicii dă pentru adeverintia ce li se făcă de către vornicia polithii cîte diece parale pentru chărthie cernélă si osteneía logofetielului. Ér dela o vreme încóce totdauna cîndu se schimbă vornicia polithii, li se facă si loră adeverintie năuă, pentruca să li se iea avăetă, care avăetă s'au totu innăltiată din vornicie in vornicie, pînă au ajunsă acuma de li se iea pentru adeverintia cîte ună galbenă de tl. 14, si fiindu-că vornicia polithii se schimbă pe totu anulă, si cel ce intră intr'acéstă felă de orînduélă a poslujnicii sunt de cea mai próstă stare, incătu unii dintr'ensii nu potă nici acei tl. 14 să-i dea pe totu anulă, unde ascéptă stăpânii loră a se folosi cu ceva dela dănsii și mai ajută si din punga loră la plata adeverintii, care acestu catahrisis fiindu-că nu este suferită la luminatū audiulă mării tale, ne rugămă să bine-voescă a dă luminatū poruncă cu hotărîre ca, să rămăe poslujnicii apărati de acésta schimbare a adeverintieloră cîndu se schimbă vornicia polithii, ci după adeverintiele ce au dela alti vornici mai din nainte, să li se trecă numile in cat. polithii, ca să fie sciuti si apărati de zapcii plásiloră, si numaîr la domnie năuă să li se dea si loră adeverintie năuă de către vornicie, si să dea totu cumă dă mai nainte cîte diece parale de adeverintia, ca să rămăe locu a se pută folosi stăpânii cu poslusiania loră. 1817 Iunie 10.

Ungro-Vlah. Nictarie, Iosifă Argesiu, Costandie Buzeu, Radu Golescu vel-bană, Cost. Cretulescu, Grigorie Ghica, Barbu Văcărescu, Isaacă Raletă vel-dvornicū, Istrate Cretulescu vel-dvornicū, Grigorie Băleanu vel-dvornicū, Cost. Samurcasiu, Cost. Caliarhă vel-dvornicū, Ioană Stirbeiă bivvel-log., Iordache Golescu bivvel-log., Grigorie Romanită. Nestoră cluceră.

XIII

Chrisovulu calemuriloră vistierii si a samesiloră dupa la judecie.

Fiindu-că cu mila lui Dumnedieŭ d'incepută de cîndu ni s'au incredintiată domnia si oblăduirea acestii pravoslavnicii domnescii năstre tieri, mai întăi amă ingrijită pentru a norodului obscăscă răsufare, puindă in lucrare, cîte cuviintia au cerută, ca să petrăcă fiesi-care cu acea vietuire după care aflăndusi indestulare să ne hrănescă cu ale multumitei sale semne, si nu amă lăsată după acestea nici ună césă măcară să trecă fără de a nu socoti chipurile si mijlócele cele bune ale veră-căria inliniscită petrecere, si amă intocmită intru intemeiare cîte nizamuri s'au cuvenită, găsindă la multe starea tierii cu schimbarea neintăcmirii, si depărtată din cuviincioasa ei alcătuire. Asiă-dar, după cercetările ce amă făcută domnia mea, dăndunise o desăvirsită incredintiare si pentru tagma vistierii, adică calemurile ce sunt însărcinate fiesi-care in parte cu deosebită trebă, scădiută cu totu din intocmirea statorniciei de mai nainte, asemenea si pentru samesii după la judecie, din pricina răsăvătirii trecutei vremi, au ajunsă la o mare schimonosire si pînă la celă mai desăvirsită catahrisis, depărtănduse si buna orînduélă si liniscirea obsăii, intămplănduse si multe zăticniri la curgătorele trebuintie ale vistierii si ale tierii, urmănduse si lucruri inpotrivă. Decă, ca pentru o neapărată trebuintia, si ca ună lucru ce statornicia este ună temeiă intru care razimă in

tótă vremea cele mai bune alcătuirii si de folosire si de laudă spre intocmirea orânduilor si spre sciintia tuturoră mēdulariloră, ca să se urnescă veră-ce trebă atăta de bine incătū fi-esi-care cunoscēndū fapta adevērului să o pótă numi după cuviintă isvorū alū intemeiārī nizamuriloră; de aceea binevoindū domnia mea amū hotārītū ca să intārīmū cu acestū domnescū alū nostru chrisovū ce s'aū datū cinstitulū si crediciosulū boerū al domnī mele dumnealū vel-vist. Costandinū Filipesculū si tuturoră celorū-lantī boerī dregētorī ai vistierī domnī mele, acea de mai nainte si din vechime nestrāmūtātă statornicie a calemurilorū vistierī, si să se intemeeze in stare neclintitā, inpodobinduse cei ce se vorū alege destoinici si practicosi calemgi după credintia si vrednicia cu care se vorū arētā, cu milă si cu cinste dela domnia mea, amū orānduitū a fi in cancelaria vistierī 16 calemuri, adică samesiū alū vistierī, ecstractarū, log. de bresle, log. alū havalelilorū, log. de scutelnici, log. de slugitori, log. de rēmāsitiuri, log. de capanū, log. de răspunsuri, log. de poslujnici, log. de jălbi, log. alū rāsurilorū prin care să se dea lefile, i condicarū, si trei log. să aibă găzduile judeciilor, si siēse sarafi, numindule acestea dregētorī ale vistierī domnī mele, cu care amū însărcinatū pe cei ce s'aū arētātū de către dumnealū vel-vist. de credinciosi si de destoinici de aceste slujbe, cărorā să li se dea si deosebite cārți ale domnī mele, coprindiētore de trēba fiesi-căruia, cumū si pentru datorīa supunerī ce se cade a avē către dumnealū vel-vist. si de privelegiulū ce ne-amū milostivitū a li se hērēzi pentruca să slugescă fiesi-care cu osērdie, cu credintā, si nici unuia să nu i se mai facā nici odatā schimbare dela calemulū la care se va aflā, nici să fie supusi calemgiū suptū vreo numire de dare, cu cuvētū de avactū, pentruca să nu se incteneze sciintia vistierī nici odatā, strāmūtānduse chārthiele calemurilorū dela o mână la alta, ca adesea schimbārī ce fără de orānduēlā se urmă până acumū, incătū nici odatā stāpānirea nu puteā să-si afe intrēgā indestulare la intrebārile ce făcea, si asiā să fie neclintiti si nestrāmūtati acesti dregētorī slujbasī ai vist domnī mele in tótă curgerea vietii lorū, fără numai cāndū se va găsi vreunulu in vreo vinā cădiutū vēditā si cercetatā, si va fi cu cuviintā a lipsi, după scumpā cercetare ce se va face de către dumnealū vel-vist. arētānduise invinovătirea cu anafora la domnia mea, atunci să se lipsescā, să-si iea si cădiuta rēsplătire, făcēnduse alegire de altū obrazū practicosū si cu sciintā de acea meserie, si se va orāndui in loculū celui ce va lipsi de in-sine domnia mea a fi la acelu calemū, si după starea ce va avē va fi cinstitū si prin caf-tanū precumū aū fostū obiceiulū de mai nainte intocmitū. Asijderea si pentru samesi după la judecie, făcēnduse de către dumnealū vel-vist: cu scumpătate alegire ca să fie ómeni de cinste. cu sciintā de socoteli, si cu praxis de ale judeciulū unde se va orāndui, să li se dea dela vist: cārțile domnī mele cu ponturi arētātore ca să scie fiesi-care cuviinciōsa lui datorie si urmarea ce are să facā, si să fie si ei de apururea nelipsiti si nestrāmūtati cāndū vorū slugi cu dreptate, cu silintā la meseria lorū, a-si avē in tótă vremea catagrafie adevēratā a stārīi judeciulū, extracturi de lude pentru tóte inplinirile din judeciū si pentru in-cheierea socotelilorū, catastisie curate pentru breslile judeciulū de scutelnici de poslujnici de slugitori si de verī-ce orāndueli ale vistierī, si tóte poruncile domnesci ce se vorū trimite la judeciū, să le aibā in păstrare, neamestecānduse la trebile condicārī ce sunt pricinī ale divanulū domnī mele, indatoratū să fie suptū ascultarea dumnealorū ispravnicilorū a se silī spre sēvirsirea domnescilorū porunci si ale vistierī ca să iea sēvirsire la vreme si fără cusurū, ferinduse de urmārile cele inpotrivā, să li se pāzescā privelegiulu pe deplinū, a se aflā la trēba samesi neclintiti si nestrāmūtati, afarā numai cāndū vorū arētā dumnealorū ispravnici pentru vre-unulū din samesi că aū cădiutū in vreo vinā, acela să se cerceteze la judecata vist.; si vēdēnduise vina lui, cu anafora dumnealū vel-vist: să se arate domnī mele, ca nu numai să lipsescā din samesie, ci să se si pedepsescā spre pilda altora, orānduinduse altulu in locū, care se va alege destoinici si cu sciintā, pāzinduse nestrāmūtātū intocmirea ce mai susū se arātā. Dar pentru-cā samesi după cuviinciōsa orānduēlā d'inceptutū s'aū legatu la vistierie, care dela o vreme incóce saū cunoscutū ca unū chipū de iratū alū vistierulū celū mare, si din acēsta aū venitū lucru supusū suptū catahrosis, hotārīmū domnia mea ca samesi ce se vorū alege si se vorū orāndui de acumū innainte, să dea la vistierilū celū mare ca o filothorinā numai câte tl: una mie cinci sute, ér nu mai multū. Acēstā bunā intocmire si asicēmētū ce l'amū hotārītū domnia mea, atātū pentru calemurile dregētori-

loru vistirii câtă si pentru samesi judeciilor, este o statornicie a orânduelilor tierii celoru bine intocmite dela vistirie; poruncim domnia mea dumnealui vel-vistiru si dumneavostă altoru boeri ce după vremi vē veti află intr'acastă dregătorie, să o păziti cu totă scumpătatea si să fiti următori intocmai după cum se coprinde, că-cl dintr'acastă isvoresce odichna si folosul opscii si inlesnirea sēvirsirii tuturor orânduelilor tierii si trebuintielor vistirii, si spre intemeierea acestii bune orânduei, rugăm si pe toti cei-lantī frati domni ce in urma noastră i va invrednici milostivul Dumnedieū oblăduitori acestui pământu, să se păzescă nestrămutată, ca să se invrednicescă si domnia loră a li se păzi hotăririile intocmai, si acestu domnescu alu nostru chrisovū trecēduse la condicile divanului si ale vistirii domni mele, să se dea la sfânta mitropolie intru păstrare, care s'au adeveritū cu insusī credintia domni mele, Ion Ioanū Georgie Caragea W., puindū mărturie pe prē-sfintitulū duchovnescu nostru părin'e mitropolitu tierii, Nictarie, pe prē-iubitii nostri fiū, Georgie Caragea W., Costandinū Caragea W., si pe toti cinstiti si credinciosi velitī boeri dregători ai divanului domni mele, panū Costandinū Filipescu vel-vist., panū Radulū Golescu vel-banū, panū Isaacū Răletū vel-vornecū de tiēra de susū, panū Grigorie Ghica vel-log. de tiēra de susū, panū Barbulū Văcăresculū vel-vornecū de tiēra de giosū, panū Dumitrașco Racovitiā vel-vornecū alu treilea, panū Istrate Cretiulescu vel-vornecū alū patrulea, panū Iordache Slătineanu vel-log. de tiēra de giosū, panū Costandinū Sutiulū vel-hatmanū, panū Michalache Manulū vel-vornecū de polithie, panū Michalache Sutiulū vel-spătarū, panū Costandinū Vlahutiū vel-post., panū Athanasie Christopolū vel-log. alū streinilorū pricinī, panū Nestorū vel-clucerū, panū Aleco Mavrocordatū vel-căminarū, panū Costandinū Cretiulescu vel-pahar., panū Iordache Tufeanu vel-stoln., panū Scanavi vel-comisū, panū Costache Caracasiū vel-slug., panū Michailū vel-pitarū si ispravnicū, panū Costandinū Filipesculū vel-vist. Scriinduse chrisovulū acesta la ântâinulū anū dintru ântâia domnie a noastră, aici in orasiulū scaunului domni mele Bucuresci, la anii dela zidirea lumii lētă 7321, ér dela nascerea domnului nostru Isusū Christosū lētū 1813, Iunie, de Nicolae log. za vistirie.

XIV

Anafora dumnealoru velitiloru boeri, pentru pricina vinăriciului si a dijmaritului. 1813, Iulie 6.

(La această anafora lipsesce întărirea domnescă).

Prē-innăltiate Dómne!

Luminatū pitaculū mării tale cu intielegere cetindulū, amū vēdiutū coprinderea si bunăvointia innăltimii tale cea cu milostivire asupra lăcuitarilor acestii tierii, spre a se desrădăcină chipurile hrăpirilor si catahrisis ce se urmăză la husmetu vinăriciului de către slujbasii vinăriceri, a face o intrégă chibzuire, să găsimū cele mai bune mijloce ca să nu mai cerce lăcuitarii nedreptăti si jafuri, dar nici husmetu cămării să nu aibă smintēla; după poruncă cu toti adunândune si chibzuindune in multe feluri de chipuri, mai ântâiū amū vēdiutū havalelele si cheltuelile cumū si datoriiile cu care este însărcinată vistiria mării tale, amū privitū si la inpușinarea veniturilor tierii, către această sciutu fiindune si nepăstuirile câte au patimitū sēracii lăcuitori din pricina slujbasilorū celorū hrăpitori si nesătiosi, carile urmăză la husmeturi si mai alesū la vinăriciū, amu socotitū pentru óresi-care pușinū ajutorū alū vistirii. a se intimpină pe câtū se va putē curgētórele havalele si necurmatele cheltueli ale tierii, să cunoscă si lăcuitarii cevasi mângăiare intru neputintiele lorū, adică in anulū acesta să se implinescă vinăriciū câte parale cincī de vadra i pārpărulū dupa obicieiu, si pentru rêvasiū de nume câte două parale, asijdirea si oeritu câte parale siēpte de óe. si poclonulū dela cei ce vorū avē dela diece oi in susū de cărdū câte tl: doi, i numărătóre câte parale pitru, si de rêvasiū câte parale două de nume, după cumū mai pe largu se va

arătă coprinderea prin osebitele ponturi ale acestui husmetu; si acestu adaosu care se face la aceste două husmeturi să se urmeze numai in anul acesta, ér dela anul viitoru si inainte să fie urmarea husmeturilor după vechiul obicei. Si după cum bine ai voit măria ta de ai hărăzit vistierii husmetul dijmăritului, vinăriciului, ne rugăm ăráși să areti cea pe deplină milostivire intr'acéstă vreme de trebuință, a se ajutóră tíera intru starea in care se află. si vistieria la necurmatele cheltueli, a se hărăzi si husmetul oeritului spre intimpinarea havalelilor; si ca să se desrădăcineze chipul hrăpirilor, față fiindu pre o sfințitu mitropolitu alu Ungro-Vlahii, si pre-sfintia lor iubitorii de Dumnedieú episcopi, noi insine mai întâiu cu toti neamă făgăduitu hotărîndune prin bisericescă credință, cu care ne legăm si innaintea mărfi tale, ca pentru ispravnicii județelor, pentru tahsildari si slujbasii husmeturilor, care se voru găsi cu cea mai puțină invinovătire sau urmare de catahrisis si nepăstuire, nu numai să ne apărăm de densii a nu le face celú mai puțin diarendipsis sau să stăm cu rugăciune pentru ei, ci încă să fim si davagii asupra a se pedepsi unii ca aceia fără milostivire spre pilda si altora, ér care din noi nu va păzi credință ce am dat'o, să fie păcatu nepăstuirii asupra, să aibă să dea sémă către nefăciarnicu si dreptul judecătoru, să cadă si suptu dréptă răsplătirea innăltimii tale; pentru care aducem rugăciune către măria ta, ca să întăresci ponturile acestor husmeturi cu strajnice luminate porunci; si unde se va ivi vreo bănuélă sau va veni vreo jalbă să se trimită credinciosi cercetători, si cari se voru dovedi intru invinovătire fără milostivire să se pedepsescă; trimitienduse si deosebite strajnice porunci către ispravnicii județelor, să ingrijescă să fie cu pe-deplină priveghiare, să nu îngăduescă nici intr'un chip pe tacsildarii si slujbasii husmeturilor a se abate din coprinderea ponturilor cu cea mai mică inpotrivă urmare a nepăstuirii, sau să aducă supărare către lăcuiori, ér cari din ispravnici se voru uni cu tacsildarii i cu slujbasii husmeturilor in chipurile hrăpirilor si al' nepăstuirilor, sau si cei care voru fi fără ingrijire la inpotrivitórele urmări, să se scotiă din ispravnicie cu necinste si să se si pedepsescă, si asiă nădejduim că se voru aridică jafurile, nedreptătile si supărările deasupra lăcuiitorilor. Chibzuirea si părerea noastră printr'acéstă plecată anaforă o facem cunoscută mărfi tale, ér hotărîrea rămâne după cumu se va găsi cu cale de către innăltimea ta.

1813 Iulie 6.

XV

Chrisovulu companii streiniloru ot Caracalu sud Romanati.

Fiindu-că după insciintierea ce au făcutu la vistieria domnii mele dumnealor ispravnicii ot sud Romanati pentru lude patru-dieci si patru negutiatori ómeni streini venitii acum aici in pământul tierii (ale cărora nume se arată prin deosebită fôie suptu pecetea domnii mele) că sunt fără pricină de dajdie, si că se cuvine a se asiediă si numiti la deosebită companie, asupra cărora milostivindune domnia mea leamă datu acestu cinstitu chrisovu alu domnii mele, si iamă intocmitu la compania streiniloru ot Caracalu sud Romanati, prin care hotărîm că dajdia lor să aibă a o răspunde la vistieria domnii mele cu deosebită ruptóre, după urmarea celorlante bresle de mazili, de trei ori pe an, si la fiesi-care dajde să dea de lude po tl: diece, cu răsura lor la leu parale patru, carele la aceste lude patru-dieci si patru socotinduse pe unu anu cu răsura loru făcu tl: una mie patru sute cincii-dieci si doi, ér mai multu dintr'acestu asiediământu ce amă făcutu domnia mea cu densii de nimicú să nu fie supărati, si după ruptórea ce li s'au făcutu prin alegerea obscii si prin scirea domnii, să se orânduescă unul dintre densii stăroste după orânduéla ce este si la celelante companii, care acelú staroste să fie datoru a le face cislă pe dreptate după starea si puterea fiesi-căruia, purtându grija a le strînge si banii ruptoriloru, ca să-i dea la vremea cea orănduită dela vistierie, si la implinirea fiesi căruia anu adunându se cu toti la unu locu să-i iea sémă starostii, si cându nu se va purta bine, să alégă altul dintre densii care voru socoti, si éráși prin scirea domnii să-lu asiedie staroste, si cându voru cunosce că sunt asupriti

si năpăstuiti de către starostea, să mērgă la dumnealui caimacamulū Craioviī să-sī arate jalba ca să li se facă isbrănire, si cândū după alegerea ce se va face nu se vorū odichni, vorū veni si la divanū de unde 'sī vorū află tōtă dreptate. Asijderea si ori-ce pricină vorū avē intre dēnsii cumpānistii să aibă a le cercetă starostea dinpreună cu doi trei dintre dēnsii fără de a se amestecă ispravnicii judeciului, făcēndū milă cu dēnsii să aibă a scuti si prăvālile lorū de fumăritū de cămīnăritū si de cotăritū, asemenea si de cai de olacū i de alte podvedi ce se vorū orāndui pe cei-lanți lăcuiitori ai tierii, precumū si feciorii de cumpanisti ce se vorū căsători, trimitinduse fōie la vistierie de numele lorū iscălită de starostea cu doi trei dintre dēnsii, si asiediānduse in catastihulū vistierii, să aibă a plăti dajdia lorū după orānduēla celorū-lanți, si cāti streini vorū mai veni spre lăcuintiā la mai susū numitulū judeciū priiminduse de cei-lanți să vie cu carte dela ispravnicii judeciului i cu cercetare dela starostea si dela cei-lanți cumpanisti, si prin scirea domnii se vorū asiediā si ei la acēstă cumpanie, si pentru ajutorulū si slujba cumpānii să aibă a scuti starostea o calfă la prăvālīe din ōmenī fāră pricină. Deci, ca să se indemneze si alti din streini a trage si a veni cu lăcuintia aici in tieră, si pentru a se apucā de hrana pământului, amū intăritū tōte aceste mili ce se coprindū mai susū a li se păzi nestrāmutatū, mai adăogāndū domnia mea si acēstă milă cu dēnsii, ca, atātū aceste lude patru-dieci si patru cărora să li se dea si adeverintie dela vistierie pe numele lorū spre a fi sciuti si cunoscuti că sunt la acēstă cumpanie, cātu si alti ce vorū trece de vorū veni si se vorū asiediā prin fōie pecetluită la acēstă a lorū cumpanie, ale lorū drepte bucate de dijnăritū i vinăriciū să fie apērate; si pentru a li se păzi asiediāmētulū si milile ce se coprindū mai susū nestrāmutate, amū intăritū chrisovulū acesta cu pecetea si iscălitura domnii mele.

1813.

XVI

Chrisovulu dumnealui bivvel-cluceru Stefanu Belulu pentru lude 45 scutnici cu scadiementu, si 30 poslujnici fara pricina de dajdie.

Fiindū-că darurile i facerile de bine ale domnilorū către credincioșele lorū slugi sunt nu numai cuviincioșe drepte si plăcute lui Dumnedieū urmări, ci încă si a pururea lăudate i vrednice de cinste, pentrucă a domnilorū datorie după innăltimea politicescilorū oblăduiri este ca să fie blagorodnici drepti si adevērați părinti ai norōdelorū care dumnedieesca pronie aū incredintiatū intru a lorū oblăduire, să fie si milostivi i făcētori de bine, sunt încă facerile de bine ale domnilorū urmări lăudate si pentru cuviintia faptei, pentrucă fresce si credincioșele lorū slugi dānduse cu totu intru credintia si intru osērdie la slujba domnilorū ce aū orānduitū asupră-le stăpānulū a tōtei zidiri ascēptă de a pururea după mila lui Dumnedieū milostivirea si harurile domnilorū sei. Dreptū-aceea, incredintiāndunise dela dumnedieesca pronie domnia acestii crestinesei tieri a Ungro-Vlachii, si invrednicindune dela Dumnedieū indestulată putere spre faceri de bine după a noastră rīvnă, după ce amū vēdiutū domnia mea credincioșele cu osērdie slujbe si strădani ale cinstitulū si credinciosū boerū alū domnii mele, bivvel-cluceri Stefanū Belulū, nu numai către insusi domnia mea dar si către luminatii frati de mai naintea noastră domni ai acestii tieri intru indelungati ani, si incredintiāndune si de slujbele cele lăudate ce aū făcutū numitulū tierii acestia, pricinuindū cu ale sale de pravili sciintie, prin statornică silintiā si prin osērdnică strădanie simțitorū folosū tierii, după indestularea ce amū luatū din mărturiile ce amū vēdiutū la mână numitulū, atātū dela clirosulū bisericescū cātu si dela tōtă boerimea acestii tieri, pe lângă acēsta luāndū domnia mea plăcere si asupra caracterului seū celui cinstitū i asupra cuviōselorū sale urmări si a bunii de a pururea petreceri in cātă vreme l'amū avutū domnia mea orānduitū epistatū asupra vistierii alū doilea a acestii dumnedieescii noastre tieri, si luāndū in socotintiā cātu sunt de cuviincioșe si de drepte facerile de bine ale domnilorū, precumū mai susū s'au disū, amū bine-voitū domnia mea ca să inpărtășimū din domnescile noastre mili pe mai

susū numitu cinstitū si credinciosu boerū alū domnii mele bivvel-clucerū Stefanū Belulū, in chipū de a se păzi domnéscă noastră hērēzire si la fiil sei pentru a căroră bună stare numitulū cu multă părintéscă dorintiă s'aū osērduitū, si asiā iamū hērēzitu lude scutnici patru-dieci si cinci cu scădiēmētū după cath: vistierii domnii mele, pentru care să fie datorū numitulū să-l aibă de a pururea la satulū după mosia sa Băjesci in sud Muscelū, i unū dascalū de a invētiā carte pe copiii lăcuiitorilōr de acolo; alū doilea, trei-dieci ómenī fāră pricină de dajdie cu peceturī gospod pentru ajutorulū casii sale, cariī să se păzēscă si după mórtea numitulū la clironomii sei cei după fire. Aceste de mai susū hērēziri amū gāsītū domnia mea cu cale pentru mai susū aretatele cuvinte ca să le hērēzimū mai susū numitulū cinstitū si credinciosū boerū alū domnii mele bivvel-clucerū Stefanū Belulū dreptū mângăiare a ostenelelorū si a strădaniilorū sale intru credinciōse si bine plăcute slujbe; si pohitimū frătiesce si pe cei din urma noastră frati luminati domni pe carei Domnulu Dumnedieu 'I va asiediā intru domnesculū scaunū alu acestii tieri, ca să păzēscă să innoēscă si să intārēscă nestramutatu acestū domnescū chrisovū alu domnii mele, ca si ale domniilorū sale nuli si faceri de bine să fie in urmă de alti innoite si in sēmă tınute; si amu intaritū chrisovulu acesta cu insusī domnéscă noastră iscălitură si pecete, si cu credintia prē-iubitilōrū domnii mele fiī, Georgie Caragea W., Costandinū Caragea W., marturi fiindū si dumnealōrū cinstiti si credinciosī boeri velitī ai divanului domnii mele, panū Costandinū Filipescu vel-vist-, panu Radulū Goleacu vel-banū, panu Costandinū Vlahutiū vel-post-, panū Isaacū Raletū vel-vorn. de tiēra de susu, panū Barbulū Văcăresculu vel-vornicū de tiēra de giosū, panū Dumitrașco Racovitiā vel-vornicū alū treilea, panū Iordache Slătineanu vel-vornicū alū opscirilōrū, panū Dumitrache Racovitiā vel-vornicū alu patruea, panū Grigorie Baleanu vel-log: de tiēra de susu, panū Costandinū Filipescu vel-log. de tiēra de giosū, panū Costandinū Sutiulu vel-spătarū, panū Fotache Stirbeii vel-log: de obiceiuri, panū Grigorie Ralea vel-hatmanu, panū Alexandru Nenciulescu vel-vornicū de polithie, panū Athanasie Christopulo vel-log: alu streinilorū pricinī, panū Nestorū vel-clucerū, panū Alexandru Mavrocordatū vel-căminaru, panū Nicolae Sutiulū vel-comisū si ispravnicū, panū Costandinū Filipescu vel-vist-, si s'aū scrisū chrisovulū acesta la anulu alū doilea dintru ântăia domnie a domnii mele, aici in orasiu scaunulū domnii mele Bucuresci, la anulū dela nascerea Domnului Dumnedieu si mântuitorului nostru Isusū Christosū, 1814 Martie 10, de Chiritiā dascalulū slovenescū.

XVII

Anaforas dumnealoru velitiloru boeri, pentru plata proviantului.

Prē-innăltiate Dómne

Amū cetitū cu intielegere si luminatū pitaculū mārī tale scrisū dela 16 ale următorului Maiū, si coprindiētorū că cu tōte că suma banilorū de tl: 1508150, bani 60, pretiulū proviantului ce aū rēmasū aici in tiēră încă de cândū se află armia rosēscă, atāta vreme este de cândū se cerū a se plăti, dar mārīa ta, după părintésca datorie si ingrijire ce ai pentru lăcuiitorii tierii, n'ai incetatū in multe rânduri si in multe chipuri scriindū si arētândū la locurile unde se cuvine, ca de va fi prin putintiā să rēmăie tiēra cu totul apērată de răspunderea acestōrū bani, in cele după urmă însă după mijlocirile mārī tale s'aū hotărītū a se răspunde acumū banii pe jumētate, ér cei-lanti jumētate după trecere de multă vreme, pentru care acēsta aū venitū poruncă inpēratēscă vrednică de inchinăciune, si poruncesci mārīa ta ca adunândune cu totiī la unū locū să facemū chibzuire, de unde să se plătescă acesti bani; sciutū să fie mārī tale că sâmbătă la 23 ale următorului stringēndune cu totiī la sf. mitropolie, opscesce neamū sfătuitū ca să ia sēvirsire acēstă cerere cu chipulū ce mai giosū se arată. Cu tōte că acestū proviantū ce aū rēmasū in magazile tierii in anulū trecutū létū 1812, la luna lui Octomvrie, până a nu sosi mārīa ta aici in tiēra,

s'au analogisit la tôte stârile lăcuitoriloru tierii, si s'au hotărît fiesi-care ce banî are să răspundă, cum si pentru câtu proviantu au rămasu prin magazii, făcându-se si osebite vëndiari, s'au strînsu o sumă de banî până la tl: 1130373, banî 56, bez rămăstiurile si pricinile ce au mai rămasu, precum ni se făcu arătare de către vistierie, dar acesti banî in anul trecut la luna lui Martie fiindu vreme de asidosie si vëndiindu că cheltuelile vistierii i plata lefilorū si alte feluri de obicînuite trebuintie nici cum nu se putea precurma, ca să nu se supere lăcuitorii intr'acea vreme cu vreo răspundere de bani, cu sfatū de opsce amū făcutu arătare mării tale prin anafora ca să se cheltuască acesti banî ai proviantului in trebuintiele tierii, si cându se va face vreo cerere de dēnsii, să facemū de isnovă chibzuire de unde au să se răspundă, fiindu o datorie a tierii după zapisul ce este datū; asiadar pentru acēstă jumătate de sumă ce se cere acumū, care trece peste tl: 750000, fiindu o datorie opscescă, amū chibzuitū să se cisluească cu dréptă cumpănire pe tôte stârile tierii, adică mănăstiri, nēmurī, postelniceī, manzili, ruptasi, cumpanisti, scutuici, poslujuici, bresle slugitoresci si birnici, cum si preoti, cu tôte că pentru molitva lorū sunt indetule chrisove date după vremi ca să fie apërati si nebântuiti la veri-ce orânduélă si angarea va esi după trebuintă, dar pentru ca să nu cadă cu greū asupra nimunul si să se pôtă indeletnici răspunderea cu inlesnire dela tôte cele-lante stări, s'au socotitū a se dă si numiti intru acēstă ajutorintia, însă numai pentru astă ună dată, fiindu datorie opscescă si netăgăduită, si pentru ca să nu fie acēstă cislă vreo sarcină simtitore, acumū cându tiéra se află însărcinată cu alte răspunderi după trebuintă, si in cumpăna asiediării ce urmază să i se facă spre a-si dobândi buna orânduélă si nizamulū celū cuviinciosū, amū chibzuitū să se scōtiă ajutorulū acestii răspunderi de datorii la luna viitorului Genarie cu dréptă analogie asupra tuturorū, precumū mai susū s'au disū, si acumu de o cam dată fiindu-că se face cerere să binevoesci măriă ta a dă o sumă de banî din vëndiarea a două viitore husmeturi, adică vinăriciū si oeritū, si câtū banî se vorū dă din acelu ajutorū ot Genarie, să se iea inapoi spre răspunderea celorū ce s'au hotărîtū a se escofisi cu banii acestorū husmeturi, pentru care cu osebită anafora amū făcutu arătare mării tale, si cându se vorū mai cere si cei-lanti pe jumătate după multa trecere de vreme, precumū ni se arată prin luminatulū pitacu mării tale, érăsi cu sfatū de opsce se va face chibzuire de isnovă, ér hotărîrea cea de sēvirsiū rămāne la măriă ta.

1814 Maiū 28.

Ungro-Vlach. Nictarie. Constandie Buzeū, Costandinū Filipescu vel-vist., Grigorie Brâncoveanu vel-banū, Isacū Raletū vel-vornicū, Grigorie Ghica, Barbulū Văcăresculū vel-vornicū, Radu Slătineanu vel-vornicū, Dumitrache Racovitiă, Grigorie Băleanu vel-log., Costandinū Filipescu vel-log., Fotache Stirbeii vel-log., Costandinū Cretiuiescu.

XVIII

Anafora dūmnealorū velitilorū boeri cu întarirea gospod, pentru intecmirea dajdiilor tierii.

Ion Ioanu George Caragea W. boj. mil. i gospod. zem. Vlach.

De vreme ce prē o sfintia sa părintele mitropolitū i sfintia lorū iubitorii de Dumnediē părintii episcopi si dūmnealorū cinstiti si credinciosi veliti boeri halea si manzili, printr'acēstă anafora ne face arătare, că temei intru care urmază să razime veniturile vistierii domniī mele, ce trebuie să se agonisēască in curgere de unū anū, spre a se putē intimpinā cele dūpeste anū netăgăduite cheltueli, si arătate cu socoteli anume in vilégulū opsciī adunării, este ca negresitū suma ludelorū birnici din tōtă tiéra domniī mele să se urce până la 25000, că-cl pe acestū numărū de lude s'au făcutu si socotēla banilorū, si ca să se pôtă alcătui acēstă sumă de 25000 lude, chibzuescū toti de opsce mijlōcile ce innāuntru se arată in siēpte ponturi, tōte urmări folositore spre ajutorintia satelorū si sporirea cislasilorū; priimate sunt domniī mele părerile ce intru acēstă anafora se coprindū, si le întărimū domniā mea si hotă-

rîmă ca la începutul asediamentului să se poată toate în lucrare întocmai precum s'au chibzuit și s'au găsit cu cale, fiind învedereată dovadă că sunt toate spre folosul opscii lăcuiitorilor. Dar suma banilor ce s'au chibzuit a se răspunde de fiesi-care lude po tl. 200 pe an, în cinci sferturi, fiesi-care sfertu po tl. 24, și unu haraci po tl. 30, și două orânduelli ale minzilor tierii, asemenea fiesi-care po tl. 25, fiindu-că după multe necazuri și nenorociri ce au avut țiera în totă vremea războiului trecut, cându fiesi-care din lăcuiitori siau prăpedit dobitocile și alte agoniseli ce au avut în prajma casei sale din pricina urmatelor răzvrătiri, cum și după război întemplantuse din urgie dumnediească înprăsciarea neprasnicii bole a ciumii mai prin toate județiile, au poprit pe fiesi-care din alisiverisiurile ce putea să facă spre înbivsiugarea și întemeierea pîrlegiului se, amă chibzuit domnia mea că se va judeca sarcina simțitoare și va căde cu greu lăcuiitorilor. Deci și hotărîm domnia mea răspunderea de bani, peste an, de fiesi-care lude po tl. 163 numai, înprăntinduse această sumă erăsi după chipul coprinderii acestii anafora, adică cinci sferturi, po tl. 22 la unu sfertu de lude, unu haraci po tl. 29, și două orânduelli ale minzil. po tl. 12 de lude fiesi-care, și acestea socotinduse pe 25000 de lude facu într'unu an tl. 4075000, și cu tl. 150000 al bresilor, și cu tl. 80000 a două isprăvnicaturii streine, se adună tl. 4305000, la care înpluinduse și răsura po parale optu la leu în socotela leilor ce se răspund slujbasilor tierii tl. 861000, să se facă peste totu totă suma veniturilor tl. 5166000, ér dintr'acestia tl. 4588000, să se cheltuască în trebuintele tierii după socotela ce s'au vădiut de către opscă adunare în sfînta mitropolie, și cei-lanți ce mai rămănu, adică tl. 578000, să se cheltuască în trebuintia minzilor tierii cu chipul ce mai sus se arată, însă tl. 253800, în plata de 3384 cai, po tl. 75 de calu pe an, tl. 231840, din plata de 640 surugii, po tl. 30 pelună fiesi-căruia, adică 87 din sud Slam-Râmnicu, și 47 din sud Buzeu, și 178 din sud Ialomitia, și 167 din sud Ilfov, și 54 al postii Bucurescilor, și 118 din sud Vlașca, din lude 192, care va să dică pe la unile din judecie numai, unde fiind minzilhanale multe nu sunt satele în destoinicie să fie atăta sumă de surugii, și totu cei-lanți biccasii din celelalte judecie cum și rotarii și dărvarii să se dea în natură cu scădiementu de câte o jumătate de lude fiesi-care, după caidul și orânduella vistierii, și cei-lanți bani ce mai rămănu până la împlinirea de tl. 578000, să se cheltuască în socotela inamurilor, judecînduse însă această reformă a postilor, nu vreo smintelă sau schimbare contractului ce s'au încheiatu cu dumnealor epistatii la Dikemvrie létu 1812, ci numai ăresi-care schimbare a celui de alu doilea asediamentu ce s'au făcutu cu numitii la luna lui Maiu létu 1813, fiindu vreme de asidosie, și dădiile tierii nepuse în orânduella, și mai vertosu că o această schimbare nu dór că voim domnia mea să o facem pentru vre unu enteresu sau folosu alu vistierii domni mele, fiindu cunoscutu si învedereată că făcînduse socotela banilor minzilhanelilor po tl. 24 de lude la 25000 lude se adună într'unu an totu banii venitulu tl. 600000, în po-triva căroră puinduse cheltuelile după chipul de mai sus se dovedese cu indestulă întielegere că banii ce au să se îplinească din țieră cu numirea minzilor au să se cheltuască ér în trebuintia minzilor, ci rîvnind domnia mea la repausul opscii și la întemeierea stării fiesi-căruia am chibzuitu cu totă întregimea părerea duhovnicescilor nostri părintii și a dumnealor velitoru boeri, după care am datu și însine această întărire. Ér cându dumnealor epistatii nu voru primi a li se da numai po tl. 30 pe lună de surugii, ci voru cere ori po tl. 40 precum li s'au plătitu până acum, sau surugii în natură pe la toate minzilhanale după legătura contractului, care este si dréptă cerere a numitoru din care nu pot fi depărtati nici odată, atunci erăsi pe la mai susu arêtele judecie unde nu este mijlocu a se da surugii în natură, voru fi îndatorati ispravnicii a găsi surugii cu plată și a-i da în slujba postilor, scădiînduse cu plata lor în socotelile ce voru trimite la vistierie, și li se va tine în sémă, păzînduse cu acesta și țărimea contractului cu împlinirea trebuintii surugilor postii, și repausul lăcuiitoru, nefîndu îndatorati la atăta răspundere de bani numai pentru această madea; ér pentru fenu și ordiul minzilhanelilor, cu toate că într'acéstă anafora se coprinde a se plăti în bani, dar fiindu-că și acesta urmăză a fi indestulă sarcină pentru lăcuiitori adăogînduse răspunderea banilor, amă chibzuitu domnia mea că mai bine se cuvine să se dea în natură cu ori-ce chipu se va găsi cu cale, și se va da cararu din

vistieria domnii mele, sau de se va chibzui vreun mijloc ca sa se alcătuască si pentru această madea vreun venit, se va da de isnovă hotărîre. Intr'acestasi chipu judecându domnia mea intocmirea ce se cuvine a se face, întărimu câte mai susu se arată, si poruncim dumnealui vel-vistieru, ca la incepirea asediamentului să se pue tôte in lucrare cu bună orânduélă, si să se facă cunoscute lăcuitarilor cu bună deslusire, ca să intielegă fiesi-care mila domnii mele si părintesca rivnă si dorire ce avemu pentru densil.

1814 Iulie 24.

Vel-log.

(L. P.)

Prè-innăltiate Dómne

După luminată porunca mării tale stringëndune cu totiî la sfânta mitropolie, amă cetitû cu intielegere luminatu pitacû alû mării tale scrisû dela 21 ale trecutului Aprilie, si coprindiătorû că, apropiinduse vremea de a se pune in orânduélă dăjdiile tieriî, si după arătarea ce s'au făcutu innăltimii tale de către dumnealui fratele vel-vist.; că trebuintia cheltuelilor domnescii vistierii este până la tl: 4588660, bez cheltuelă minzilurilor tieriî, s'au datû intru a noastră cercetare ca să facemû hotărîre, in ce chipu s'ar cuveni ca să punemû acêsta in orânduélă, si că făcënduse si de către măria ta o ôresi-care periergie asupra acestiî de acumû stare a tieriî, s'au vëdiutû că suma ludelorû vistierii au ajunsû la o fôrte mare inpuçinare, care acêsta au odrăslitû si din întemplările trecutei rêsmiriti, smăcinânduse multî din lăcuitarî, dar mai cu deosebire din catahrisis ce se urmêză la stările opsciî, nepăzinduse cele după vremi intocmite prin testamenturi opscesci si hotărîri i chrisové ale multorû luminati domni ce s'au invrednicitû oblăduiriî acestui pământû, si cu tôte că spre a se clădi nizamulû tieriî s'au făcutu mării tale feluri de provlime, intre care una cu a se strămută cu totû cele de acumû intocmite la otcârmuirea tieriî, prin care si de se vede că ar fi spre folosulû vistierii, arătânduse osebirea ce se urmêză la negociuri dela o vreme încôce in tôte felurimile, adică la vite, zahirele, cherestele, si alte producturi ale tieriî, dar cugetu innăltimii tale depărtatû fiindû cu totû de alcătuirî nouë si neobicnuite până acumû, pe de o parte, au îndemnatû pe măria ta de a nu priimi nici unile dintr'acestea, er pe de alta, rëzimândû la arătarea cheltuelilor dumnealui fratelui vel-vistieru, ai datû intru a noastră alegire si hotărîre, si trebuintia cheltuelilor vistierii si ale tieriî, si rëpaosulû opsciî lăcuitarilorû. Intru adevêrû, prè-innăltiate Dómne, se cunôsce mila si părintescu cugetû, ce hrănesci măria ta asupra acestui norodû ce dintru a sa norocire prin bună-vointiă a milostivului Dumnedieu s'au incredintatû oblăduiriî mării tale, de vreme ce si enteresulû visterii si rëpaosulû opsciî lăcuitarilorû leaî datû suptû alegerea si hotărîrea noastră, ingrijindû ca nimeni intru nimicû să nu cerce supêrare si nepăstuire, er noi si de avemû datorie a fi cu ferbintiélă si dorire către tótă opscea ca nisce pământeni ce suntemû, dar cunoscëndû că si cheltuelile vistierii sunt netăgăduite si după orânduélă, de odată cu totiî intru o glăsuire neamû aflatû silitorî a face o intocmire asupra acestiî pricinî, cu câtû este prin putintiă mai folositore si cu multiumita tuturorû, avëndû însă mai ântăiû innaintea ochilorû, ce potrivirea stării de mai nainte cu cea de acumû, după care amû cerutû să nise arate suma ludelorû ce sunt astădi in tiéră, si amû vëdiutû că abiă se adună până la 134342 lude; aseminea ni s'au arătatû si catagrafiile ce sunt in vistierie venite după la judecie. si neamû plioforisitû că tótă suma familiilorû birniciî abiă se adună până la 91400; deosebitû amû cerutû să ni se arate si cheltuelile ce are tiéra in trebuinta minzilurilorû, si ni s'au arătatû o socotélă vrednică de mirare, care nici odată nu s'au mai pomenitû aici in tiéra noastră, adică că peste anû taiă până la tl. 935796, plata calorû i a bicicasilorû si a inamurilorû bez altele ce se daû in natură, adică rotariî dărvariî fênu si ordiû, care si acestea socotinduse in bani, rotariî i dărvariî po tl. 40, fênulû si ordiulû chila i carulû po tl. 20, face tl. 579380, care va să dică peste totû, după socotela ce vëdiurămû, se urcă cheltuelile postilorû intr'unû anû până la tl. 1515176, bez meremeturile postilorû care si acelea cu desulă greutate cadû pe sarcina lăcuitarilorû. Ni s'au mai arătatû încă două catastisi, unulû

coprindiătoru de tl. 1990253, ce sunt a se dà in cheltueli si alte mărunte datorfi ale vist. până la di ântăiū de Avgustū cândū are să se pue in orânduélă dăjdiile tierii, trecendū peste so-roculū asidosii, si altulū de tl. 382048, datorfi ale vistierii din socotelile ce s'aū theorisitū, care aceste condeie adunānduse peste totū, se cunósce invederatū că chibzuirea urméză să se facă pentru tl. 8476137, după socotéla ce mai giosū anume se arată, însă:

4588660, catastihū ce s'aū arētatū mārfi tale de către dumnealū fratele vel-vistierū, pentru trebuinciósile cheltueli dupeste anū.

1515176, cheltuelile postilorū ce se adunā intr'unū anū precumū se urméză astădi.

1990253, cei ce sunt trebuinciosi până la di ântăiū de Avgustū in cheltueli si alte mărunte datorfi ale vistierii.

382048, alte inprumutări ce s'aū făcutū la trebuintiele vistierii, si s'aū trecutū la datorfi in socotelile ce s'aū theorisitū, însă:

92048, dela dumnealū vel-spătarū Michalache Sutiu, in socotéla cămării domnesci din tl. 212048.

140000, dela dumnealū bivvel vist. Ioanū Morh.

150000, dela dumnealū kir Costandinū Belulū.

382048.

8476137, si acestia însă bez baniū ce se cerū in plata proviantului pentru a căroră răspundere arētāndunise luminatu pitacū alū mārfi tale, facemū arētare cu deosebitā anafora, éracestī banī ce se arată mai susū, însă tl. 8476137, fiindū o sumā fôrte mare, care si de este după trebuintiā, dar nici cumū nu pôte analogisi cu cea de acumū stare a tierii, amū chibzuitū ca să facemū alegire mai ântăiū de cele de peste anū trebuincióse cheltueli ce aū să se cheltuésca dela viitoru Avgustū, si apoi să vorbimū de cele trebuincióse până la alcătuirea dăjdiilorū i de datorile ce mai sunt. Asiā-dar socotimū că la luna lui Avgustū spre Septemvrie, de va fi vremea cu indeletnicire si se va găsi cu cale, să se intocmésca asediāmēntū intru a căruia razimū ce va luā vistieria in tóte stările opscii să se alcātuésca celū puçinū si negresitū suma dajnicilorū in 25000 lude birnici, socotinduse aici dreptū matcă a vistierii cinci la unū lude, adăogānduse însă in suma catagrafiilorū la diece două, adică familiile ce nu se vorū fi scrisū pentru felurī de pricinī ce urméză cândū se facū catagrafiile, i prisósile ce se vorū găsi la tóte cele-lante stări cândū se va face scumpā alegire, si poslujnici ce s'aū găsitū cu cale a se dà in dajdie precumū in giosū pe largū se arată, si asupra acestorū 25000 lude să se orāduésca pe anū răspundere de banī po tl. 200 noi de lude, incepēnduse dela Avgustū, cu acestā inchipuire, adică cinci sferturi i unū haraciū si două orāndueli pentru cheltuelile minzilirilorū i grajdului gospod, precumū se arată, însă:

De lude po tl. 24, sfertu ot Avg. si Septemv.

24, sfertu ot Octomv. si Noemv.

30, haraciulū de Dikemv. si Genar.

24, sfertu lui Fevr. si Martie.

24, sfertu lui Apr. si Maiū.

24, sfertu lui Iunie si Iulie.

25, orāduéla minzilirilorū i a grajdului gospod de primăvarā socotinduse pe 6 lunī.

25, orāduéla minzilirilorū de tómnā.

200.

Si in cei câte tl. 24 la sfertū să se socotésca cheltuelile omurului domnii, ale cămării, ale isprăvnicii curtii gospod, ale beilicului, ale serhaturilorū, si alte mărunte cheltueli, si plata lefilorū celorū ce slugescū tierii, adică dregētorū, zabiti ai judeçielorū, neferi ai spătării, ai agii, si alte ogiacuri; in cei câte tl. 30, este haraciū inpērătescū; in cei câte tl. 25, ce sunt să se inplinésca cu două orāndueli pe anū, să intre si cheltuelile postilorū, însă plata cailorū a inamurilorū i a fēnului si a orzului celū trebuinciosū, adică cu inchipuirea ce mai josū vomū arētā, si fēnulū i orzulū grajdurilorū domnesci, dānduse banī cu pecetluiturī gospod din vistieria mārfi tale, dreptū naturā, si dumnealū vel-comisū si dumnealū vel-pitarū, si intr'acestū

chipă alcătuinduse această intocmire peste suma venitului de 25000 lude, care după orându-
 éla de mai sus po tl: 200 de lude împreună tocmai tl: 5000000, să se adaoge si dajdia bres-
 lilor, asiediându-se dela vist. in tl: 150000 érási precumă au fostu in trei tetraminfi peste
 anu, din care cea de Genarie să fie in socotéla si cu numirea haraciului inperătescu, si ce-
 le-lante două pentru arétatele cheltueli ale vistierfi, si să se adaoge si dajdiile du peste anu
 a două isprăvnicaturfi streine ce sunt după intocmirea ce au in sumă si acelea de tl: 80000,
 precumă cu tahmină ni se arată dela vistierfe, si să se facă peste totu tótă suma venituri-
 loră dajdiilor tl: 5230000, din cari scădiënduse tl: 4588660, cei din socotéla ce s'au aré-
 tată mărfi tale de către dumnealul fratele vel-vistieru, să rămăie tl: 641340, cari să fie pen-
 tru cheltuelile postilor tierii, schimbându-se tertipul ce se urmăză astădi la madéoa postiloru,
 fiindu-că invederatū se cunósce că este o mare dărăpınare a tierii, si nici odată nu se va
 puté tiné intr'acéstă curgere. Dar spre mai bună pliroforie a mărfi tale, atâtū de veniturile
 si cheltuelile ce mai susu arétămū, cumū si de tertipu cu care socotimū că s'ar cuveni să se
 pue postile in orânduélă, făcurămū mai giosū acéstă inchipuire de socotélă, adică:

3000000 facū cinci sferturi peste anu, po tl. 24 de lude la 25000 lude.

750000 haraciū in Dikemv. si Genarie. . . 30

1250000 două orândueli cu numirea minzilurilor tierii si a grajdului gospod, însă:

625000, orânduéla de primăvară po tl. 25 de lude la 25000 lude.

625000, orânduéla de toamnă.

1250000.

500000

230000 se adaogă, însă:

150000, breslile unū haraciū si două tetraminfi.

80000, dajdiile dela 2 isprăvnicaturfi streine.

230000.

5230000

4588660 se scadı in suma cheltuelilor pe unū anu.

641340 rămănu pentru cheltuelile minzilurilor tierii, însă:

253800, pentru plata de 3384 cai po tl. 75

169200, — — 8460 cară po tl. fēnu 20.

126900, — — 8460 chile orzū po tl. 15.

91440, ce mai rămănu să fie pentru plata inamurilor.

641340, si surugfi cumū si rotari i dărvari, câtī vorū fi de trebuintă, să
 se dea in natură, precumū au fostu si mai nainte, cu scădiēmētū de câte o jumătate
 de lude, si să nu se mai plătescă in bani, precumū se urmăză acumū, fiindu-că starea
 intru care se află tiéra nu este destoinică a răspunde atăta sumă de bani, si nici lă-
 cuitorii nu potū să le fie cu greū, fiindū lucru obicīnuitū pela sate din vechime a dă bicī-
 casī in slujba postii, cândū însă se va urcă suma ludelor birnici peste 25000, să se
 scadiā din suma de tl: 200 la lude, precātū va analogisi sporu celū peste 25000 lude, ca să
 nu răspundiā birnicii mai multū de câtū acesti tl: 5000.00, ce se arată mai susū; ér pen-
 tru condeiu de tl: 1990253. ce sunt trebuinciosi până la di āntāiū de Avgustū, in cheltu-
 elile vistierfi si alte multe datorfi, dāndunise făgăduélă de către fratele dumnealū vel-vist.,
 că cu ajutoru banilorū ce s'au scosū acumū pe Maiū, Iunie si Iulie, va iconomisi dumnealū
 ca la vreo tl: 400000, pentru cei ce mai rămănu, adică tl: 1590253, amū socotitū să fa-
 cemū rugăciune mărfi tale ca să bine-voesci a dă in vistierfe si unile din veniturile cămării
 domnesci, adică dijmăritū, oeritū, si vinăriciū, si dānduse in vistierfe după multa trebuintă
 ce este, să se vëndiā, nu după vechiulū obiceiū, ci cu adaosū, si socotimū că nu va fi nē-
 păstuire lăcuitorilorū, fiindu-că au să plătescă din rodiri si lucruri cu care se negutiătorescū
 si se folosescū, mai vētosū că si pretiurile acestorū producturi s'au inmultitū la vëndiāriile
 lorū, si nu se potrivescū cu cele ce erā atunci in vremile trecute cândū s'au intocmitū de
 către stăpānure pretiulū datorfi răspunderii; însă adaosulū să se alcātuescă in vëndiarea la

câte trele aceste husmeturi cu chipul ce se arată, adică dijmăritu de litră po parale diece, oeritulă de ôie po parale diece, si vinăriciu de vadră po parale cinci, alăturându-se la toate acestea ponturile ce s'au urmată in anulă trecută; si intr'acestă chipă vëndiënduse, socotimă că voră prinde aprôpe pôte de tl: 1000000, acesti bani să se hotărăscă pentru răspunderea de tl: 1590253, ce mai rămână datorie până la viitoru Avgustă, si pentru cei ce nu se ajungă spre ecsoffisis, cumă si pentru suma de tl: 382048, ce mai sunt datorii după socotelile vistierii ce s'au incheiată, să se urmeze acestă adaosă la aceste husmeturi si pe anulă viitoră, si strîngënduse pe sēma vistierii, să se dea negresită in răspunderea acestoră datorii, spre a se vedă odată tiēra limpede de totă, si să-si pôta purtă ce'e dupeste ană obicnuite cheltueli cu linisce. Acestea toate ca să se pôta pune in bună orânduēlă si să rămăie nestrămutate cu indelungată tinere, urmēză fără tăgăduire să se intocmēscă hotară fără nici ună felă de schimbare; si fiindă-că tiēra se află nu in vreo stare bogată, ci putemă dice mai multă sēracă, după analogia rodirilor ce are si a negociurilor ce urmēză, care acēsta fresce se intielege că s'au pricinuită si din vremea rēsvrētirilor trecute si din urgă dumnediēscă ce s'au intēplată cu acēstă nēprasnică hōlă a ciumii, si de dicemă că celă puçină să se intocmēscă suma ludeloră birnici până la 25000 lude, dar după inpuçinarea intru care se află astădi, amă socotită că numai din birnicii cei de acumă nici odată nu se pôte dă atăta sporă, si asiă vēdiëndă că si suma poslujniciloră după sporirea catahrisisului ce s'au urmată intr'acestă ană trecută au ajunsă să fie numai cei sciuti in catastisiele vistierii peste 14000 lude, s'au orânduită ērăsi dintre noi doi boeri, adică dumnealui fratele Barbulă Văcărescu vel-vornecă si dumnealui fratele Grigorie Băleanu vel-log. cari au făcută alegire dela vel-cluceră la vale până la cea din urmă stare fiesi-care câtă se cuvine să aibă; si pentru eparchii i boerii cei mari neamă făcută insusă noi alegire, jertfindă din cei ce aveamă pe cei mai multă, spre ajutorintia sateloră, si poprindă pe sēma nōstră mai puçină decătă neamă fostă trebuintă, fiindă-că cunōscemă intru adevēră prōsta stare a sateloră, amă lăsată si intru alegirea si hotărērea mării tale puçine obraze, adică trei luminate beizadele ce să-lăşluescă aici in tiēră, si vreo câte-va din cocōnile vēduve. Si după toate acestea alegiri trāgēndă cinurile catastichului, vedemă că din totă suma poslujniciloră cea sciută vistierii, din 14346, se hotărăscă de dajnici 3609 lude, si rămână bună poslujnici 10737 lude, fiindă însă si acestia pe mosii stăpānesci, că-clă câtă se voră găsi pe mosii streine după canōnile oblăduirii acestii tieri si după caidulă vistierii cu ună cuvētă trebue să se dea in dajdie bez morari si vieri. Dar cu acestă ajutoră numai a alegirii poslujniciloră nu este din desulă a se spori ludele ca să nu cerce greutate la răspunderea baniloră, ci de se va găsi cu cale ne rugămă mării tale cu osebită testamentă să se intocmēscă cu intregime câte mai giosă arētāmă:

1. Scutnici după cărți si chrisôve este ună dară ală stăpānirii hērēdită către cei ce li s'au cuvenită a se inpărtăsi, de aceea se si cuvine a se păzi intocmai câte cărți sau chrisôve voră avă coprindere de ômenă fără pricină, prin cercetarea ce se va face, fiindă incredintiări date pentru cei ce sunt făcuti din adevērintile isprāvnicatului, arētāndă că nu sunt din dajnicii vistierii, ci din cei fără pricină cărora li s'au dată dela vistierie si peceturi domnesci, să fie bună-vointia mării tale ca să rămăie nesupērati; ēr pentru cărțile si chrisôvele ce voră fi cu coprindere de ômenă streini, unii ca aceia dovedinduse prin scumpă cercetare că sunt făcuti scutnici din pāmēnteni si birnicii tierii, prin hatăruri si iconomiile dregătoriloră după la judecie, să se arate la vistierie de către asiediāmēntari cu cath: anume ai cui sunt, făcēnduse cunoscută si pricinile loră in mijlōcile prin care s'au făcută, si de aici se va dă hotărēre, in ce chipă să se urmeze, si cāndă după hotărērea ce se va dă, se va luă dela cinevasi, acela ca ună inpărtăsită de acēstă hērēdire, prin mijlocirile ce va pută avă, aducēndă din părțile streine ômenă, fără să cunōscă cea mai puçină inpotrivire de către dregătorii judeçieloră, să i se dea din acei ômenă streini scutnici in loculă celoră ce li se voră luă, păzinduse neclintită coprinderea chrisôveloră si a cărtiloră ce va avă fiesi-care, si dregătorii isprāvnicăturiloră să-si urmeze datorii si credintii, ca să nu se mai ia dintre birnicii sateloră a se dă unora si altora scutnici după cărți si chrisôve, cu numire că sunt ômenă fără priciră, sau să-i numēscă că sunt streini; ēr cari se voră dovedă cu vreo urmare in-

potrivă ispravnicilor, să-si iea cădiuta răsplatire, si cei ce voru avè acéstă hărădire, de voru cercă vre unū chipū păgubitorū către domnésca vistierie, ca nisce necunoscători darului stăpânirii, să-si pērdiă privilegiu acestū spre pilda si altoa.

2. Aseminea-să se cerceteze si tôte sineturile privilegiatilorū, nēmuri, postelniceii, manzili, breslasii, cumpanistii, cāti voru fi făcuti dela (*locū albū*) si până acumū, si de voru fi după orânduélă si caidulū vistierii, adică feciori si nēmuri de privilegiati, să rămăe bunī fiesi-care la orânduela intru care se va găsi, ér cāti se voru dovedi că au fostū birnici ai satelorū si prin insielăciuni si mijlōce de catalhrisis s'au făcutū intre privilegiati, să li se iea sineturile si să se dea pela sate cu adaosū de lude a fi in rândulū dajnicilorū după cumū au fostū si mai nainte; asemenea si pentru cei ce se ocrotescū cu cărți de apărare, să li se facă cercetare, că-cī cei mai multī sunt care fără de nici o cuviintă aū dobânditū acéstă apărare, si numai cei trecuti in virsta bătrânelorū si cei bolnavi si sacati cumū si cei ce voru fi cădiuti in grele datorii si mare sērăcie, la aceia se cade să se păzescă acéstă apărare, ér dela ceilanti toti să se iea cārtele dela mânăile lorū si să se dea pela sate in cislă dajnicilorū.

3. Breslile slugitoresci ce sunt pe afară pela judecie, adică siimeni, vênători, lefecii, talposi, aprodi, copii din casă, si altii, bez slugitori polcovnicilorū i ai căpităniilorū după la judecie si ai isprăvnicaturilorū i ai plăsilorū, de opsce si fără osebite să se dea pela sate, încercându-se cu lude după starca si puterea lorū, si in loculū acelora să se dea altii pela tôte stégurile din polithia Bucurescilorū.

4. Satele cele rădicate să lipsescă cu totu din ocrotirea unuia si altuia, fiindū-că ocrotinduse cu chipulū ce s'au urmatū până acumū si se urmēză pe alocurea si astădi, nu numai pricinuescū scădere ludelorū vistierii, nefiindū ncărcate după starea si puterea lorū, plătinduse răspunderile lorū de către stăpâni ce aū, si acelorū stăpâni se facū hatăruri de către dregători judeciilorū, ci încă si de se întēplă vreo orânduélă dela vistierie, cu ocrotirea ce se face acelorū sate, apărându-se de acea orânduélă, cade tōtă sarcina pe cele-lante sate, si pe alocurea dintr'acéstă pricină si numai cercă indestulă greutate lăcuiitori la verice angarea le vine după trebuintă; de aceea fiindū buna-vointiă a mării tale asupra in lăptării tuturorū stărilorū, să fie luminată porunca mării tale, către cine se cuvine, ca acelorū sate fără de sfielă să li se facă catagrafi pe faică, si după suma ómenilorū i după starea ce voru avè, să se asiedie cu ludele ce se va cuveni, dându-se in zaptulū isprăvnicaturilorū ca si tôte cele-lante sate.

5. In vremile trecute pe la unile sate s'au urmatū unū nesuferitū catahrisis, scădienduse unū satū cu o sumă de scutnici, si rămăindū o bagatelă de lude a răspunde dajdia la vistierie, care si acea bogatelă se rădică de către unulū altulū, si rămănea sate a poslusi da valma, fără a se sci, care este scutnicū si care este birnicū, lucrulū cu totu in potriua caidulū vistierii; de se voru mai află si astădi acestū felū de sate, să se cerceteze cu scumpătate, si să se alégă dintr'ensi scutnici anume din mijlocasi, după orânduela ce este, si birnicii érási de o parte, cari si se asiedie după starea si puterea lorū, si pe cei ce se voru alege scutnici, de nui voru lăsă satele afară din cislile lorū, să nu rămăie scutnici, ci să se incarce satele si cu dēnsi cu ludele peceturilorū, ce voru fi purtatū, fiindū-că celui ce va fi avutū acesti scutnici intr'acelū satū, va să i să dea alti scutnici in locū din alte sate, érási cu scădiēmētū de lude, după suma peceturilorū ce va avè să tie, sciută si in cath: vistierii, dar si vistieria să fie volnică a dă scutnici ce voru lipsi fiesi-căruia din suma ce are a tīne după cath:

6. Să nu fie silisce mai giosū de cinci lude, saū fiindū-că satele acumū se află in prōstă stare, pe unde nu va fi prin putintă a se legă silisceea de cinci lude, să nu fie mai giosū de patru lude saū celū pučinū trei lude. Asemenea să fie si mare luare aminte ca la fiesi-care judeciū suma scutnicilorū si a poslujnicilorū să nu fie mai susū de cātū suma birnicilorū, precumū vēdiurāmū pe la unile judecie că se urmēză acumū, de va fi însă acēsta cu indeletnicire la tôte judeciele.

7. De se va găsi cu cale si se va priimi de către mării ta, să lipsescă cele in parte orândueli ce se facū pela judecie, adică de grău, de fēnū, de orzū, si de lemne, si celū ce va avè trebuintă de acelea să le cumpere cu banī si să-si inplinescă trebuintia, că cu chi-

pulă acestoră orânduelt mare smăcinare se face lăcuitariloră păgubinduse si năpăstuinduse din tôte părțile.

Acestea tôte puindule in lucrare cu pe deplină hotărîre, si la intocmirea asiediămêntu-luî orânduinduse asiediămêntari, boeri vrednici, cinstiti, cu frica luî Dumnedieî, si cu sci-intiă de acéstă meserie, cari să fie cu dorire si către domnésca vistierie si către stările lăcuitariloră, nădărdumă că nu numaî suma birniciloră va ajunge la numărul de 25000 lude ce s'au disă mai susu, si răspundere dărdiiloră după inchipuirea ce s'au arătătă, nu va fi vro sarcină simtitoare, păzinduse drépta cumpănire, ci încă si in totă coprinsulă tieriî mării tale se va tiné nizamulă oblăduiriî cu intregime, si nimenea intru nimică nu va cercă cea mai pučină năpăstuire saă nedreptate. Acéstă este a noastră plecată părere, ér hotărîrea cea de sévirsită rămăne la măriă ta.

1814 Maiu 28.

Mitr. Nictarie, Costandie Buzeu, Costandină Filipescu vel-vist., Radu Golescu vel-bană, Grigorie Brâncoveanu bivvel-bană, Isaacă Raletă vel-vornică, Grigorie Ghica, Barbulă Văcărescu vel-vornică, Radulă Slătineanu vel-vornică, Grigorie Filipescu, Grigorie Băleanu vel-log., Costandină Filipescu vel-log., Fotache Stirbeiă vel-log., Costandină Cretulescu, Alexandru Nenciulescu vel-vornică.

XIX

Ponturile ce s'au datu boeriloru asiediamentari ce s'au oranduitu pe la judeçie.

1. Boeriî ce s'au orânduită cu asiediămêntulă la sud (*locă albă*) esîndă mai ântăi in judeçiă si umblândă prin sate să facă scumpă cercetare de căti lăcuitară se află in fiesi-care sată, puindă inaintea ochiloră catagrafiile ce sunt făcute de dumnealoră ispravnică de mai nainte, si căti voră găsi nescrisi intr'acele catagrafi, ori birnică saă din ori-ce brésălă voră fi măcară, să adaoge număruloră la cinulu catagrafi, si să tie osebite foi de numele loră, fiindă-că in urma asiediăriî are să dea de isnovă catagrafi la vistierie, arătătore de coprinderea fiesi-căruia sată, adică câte familiă are intr'ensulă, in câte felurimi de ômeni se inparte, si cu câte lude s'au asediată birnici lăcuitară, arătânduse intr'acestia si căti voră fi fruntasi, căti mijlocasi, si căti coddă.

2. Indestulânduse de cea adevărată fientiă a fiesi-căruia sată, pe căti lăcuitară birnică va găsi să-i asiedie la biră cu lude, după starea si puterea loră, căutândă dreptă matcă a ludeloră, ca in totă judeçiulă unulă cu altulă să se socotescă câte patru ômeni la lude, cumpăninduse insă starea fiesi-căruia, si făcendă bună chibzuire la acéstă după negociulă si loculă sălăsluiriî satulă, ca să nu cerce nimeni intru nimică năpăstuire peste a sa putere.

3. Câte bresle slugitoresci se voră află prin fiesi-care sată, adică siimeni, vânători, lefecii, talposi, nemti din pörtă, copii din casă, si alti, cu ună cuvêntă, toti cei din brésla slugitorésca să se dea la biră, afară numaî din slugitoriî polcovnicesci, căpitănesci, ai judeçiului i ai scaunulă ispravnicatulă si ai plăsiloră, asiediânduse cu lude după starea si puterea loră, pentru care orânduită asiediămêntari stringendule peceturile ce voră avé la mâinile loră, să le trimită cu cath: anume la vistierie, in care cath: să se arate cu ce lude s'au încărcată, si in loculă acestora se va face ingrijire ca să se dea alti din polithia Bucuresciloră la Vlașca s'au disă.....

la Ilfovă	• •	{ si afară din dărvari ispravnică curti gospod.
			{ si afară din lude 20 dărvari ai comisii, i lude 25 dărvari ai pitr., si lude 47 ai ispravnică curti gospod, insă 30 vânători, si 17 pescari.
la Argesiu	• •	{ si afară din aurari armăsi.
la judeç: ot prez Oltă.....			{ si afară din totă brésla dumneală vel-bană.
			{ la Dolj să se mai alătore: si afară din lude 10 podicari ai Craiovi.
			{ la Vâlcea să se mai alătore: si afară din aurari armăsi.

4. Slugitorii polcovnicesci, căpitănesci, ai scaunului isprăvnicatului și ai plășilor, să fie la acelui județ, numai lude (*locu albii*) după alăturata fôie, precum este și caidul vistierii, care fôie s'au dat în mâna boerilor asiediământari, ăr cele-lante prisôse ce se scutesc cu numirea slugitorilor să se dea la biru în cislă satelor, asiediându-se cu lude după starea și puterea lor.

5. Câți feciori de preoți, de diaconi, de scutnici, de poslujnici, și de bresle slugitoresci, se vor afla acum însurati, și nu vor fi intrati în cislile satelor, ocrotinduse cu aceste numiri, să se dea la biru cu ludele ce vor pute să porțe, asjderea și prisôsele scutnicilor să se dea în dajdie, adică de se vor găsi într'unu pecetă a se scuti câte doi, fiindu lucru în potriua orânduiei vistierii să rămăe pecet: numai pe numele unuia și cela-lantă să se dea la biru în cislă satului.

6. Câți poslujnici vor fi pe mosii streine ai veri-căruia vor fi măcar, fără osebite, să se dea la biru, asiediându-se cu ludele ce li se va cuveni, asjderea și tot poslujnicii ce vor fi prin orasie, să se osebească însă vier, morari și pescari, cari urmăză să se scutescă întră poslusiania stăpânilor lor, și de vor fi prin mosii streine sau prin orasie.

7. Tôtă suma poslujnicilor a acelui județ să se adune în (*locu albii*) ômeni după hotărirea ce s'au făcut aici, urmându orânduia asiediământari întocmai după cath: ce li s'au dat, ăr cându peste acestă cath: vor cunôsce că mai sunt și alte obraze într'acelu județ cărora ori după cădere sau după scăpătăciune li se cuvine a avê poslujnici pe mosiile lor, îndată să insciintieze la vistierie, trimitiendă și fôie de acele obraze, ca să se dea hotărere de aici în ce chip să se urmeze la acêsta.

8. Pe câți din scutnici după cath: Ț vor cere satele în cislile lor cu lude, cu cuvântă că sunt din fruntasii satelor, și s'au asediată la acêstă orânduélă cu silnicie ăr nu cu volnicia și adeverintia satelor, orânduia asiediământari să-î dea la biru, și înloculă acelora să îngrijescă ca să dea altii din mijlocasii stăpânilor lor, spre a nu se păgubi nimenea de privilegiulă ce Ț este hêrêdită, să trimitiă însă la vistierie atâtă pecet: celui dat în dajdie, cumă și chipulă celui nou, spre a i se dă altă pecet: pe numele și chipulă lui; ăr scutnicii ce vor fi după chrisôve și cârti, cu coprindere în cârti și numirea lor de ômeni streini, și cercetându-se vor dovedi dintre cei adevêrati dajnici ai satelor și Ț vor cere satele în cislile lor, numai decâtă să se dea la biru după starea și puterea ce vor avê, după care cei înpartășiti de acêstă milă și hêrêdire vor rămâne îngrijitori a găsi ômeni streini, fără însă să cerce vreo împedare despre partea dregătorilor județului, și găsindu să-î arate la boerii asiediământari, ca să-î asiedie scutnici în loculă celorlăpêdăti, și să trimitiă la vistierie cath: de chipurile lor spre a li se dă pecet: gospod.

9. Să se facă cercetare cu de a măruntulă la tot scutnicii de opsce, și după cath: și după chrisôve i cârti, și să li se vadiă peceturile de sunt pe numele lor, și de vor fi pe numele lor, să rămăe buni și cunoscuti de scutnici, ăr de nu vor fi pe numele lor și se scutesc cu alte peceturi, să li se ia peceturile dela mâini și să se trimitiă la vistierie cu numele lor ca să li se dea alte peceturi pe ale lor chipuri, asemenea și câți dintr'ensii se vor afla buni scutnici și nu vor avê peceturi din vreo întemplantare, cercetându-se și aceea și găsindu-se că sunt după orânduélă, să li se ia chipurile în scris, și trimitienduse aici, li se vor dă peceturi nău.

10. Sate rêdicate și plătite dădiile lor ori de către stăpânii mosiilor acelor sate sau și de către altii streini, de acum înainte să nu mai fie, ci la esirea dădiilor să mêrgă zapcu după obicei în sat, și să facă tacsilă dela lăcuitori banii vistierii.

11. Prin tôte satele să facă scumpă cercetare sineturilor privilegiatilor, adică de nămură de manzili de ruptasii și de cumpanistii, și pentru câte dintr'aceste sineturi se vor găsi că sunt fără de orânduélă, ori cu dovadă că din buni cislasi s'au asediată la acêstă orânduélă a privilegiatilor, sau că se scutesc câte trei și patru streini la un sinet totă cu de o potriua putere, să se facă fôie anume cu deslusiă talmăcire a fiesi-căruia sinetă, și să se trimitiă la vistierie spre a se dă poruncă de urmare ca să se îndrepteze acestă catahrisă; asemenea să se cerceteze și câte cârti de apêrare nău ăr nu înnoite se vor găsi în mâna fiesi-căruia, și de vor fi date pentru bêtrănetie și scăpătăciune sau sacatlică,

precum și este orânduēla vistierii, să se lase acelora ce le vor fi avându, cari să se și scutēscă după coprinderea sinetului, ēr de vor fi cu stare bună și vor fi avându acestu felu de cārți, pe de o parte să li se stringă cārțile de către boerii asiediāmēntari și să se trimitiā la vistierie, ēr pe de altā parte, aceia ce se scuthiā să se dea în biru, încārcându-se cu ludele ce va cere trebuintia; intr'aceste sineturi însă să se osebēscă cele ce voru avē coprindere cā li s'au hērēditu scutēlā după slujbā și credintiā, făcēnduse mai āntāiu cercetare, fiindu-cā acelora li se cuvine să aibā acēstā cādere; asijderea să se facā indreptare și cumpāniiloru, adicā cāti se voru gāsi la cercetare mai mult, peste numērulū ce se coprindē în chrisovu fiesi-cāriia cumpāni, să se dea negresitū la biru, precum și cāti se voru gāsi dintre lăcuiori birnici tierani intrati la acēstā orānduēlā, ērāsi să se dea la biru, fiindu-cā după coprinderea chrisovelorū la acēstā orānduēlā trebuie să fie numai din ōmenī streinī.

12. Cātune legate la alte sate nici cumu să nu mai fie de acumū înainte, ci fiesi-care cātunū legānduse silisce după starea și puterea ce va avē, să i se dea numire de către boerii asiediāmēntari, și să se adaoge la ecstractu în rāndulū celorū-lante sate în coprinsulū fiesi-cāriia plāsi.

13. Cāti streinī și alti ōmenī se voru aflā intr'acelu judeciū fār de nici unū felu de cāpētāiu, adicā negutiātorasi, arēndasi, māmulari, sau și cu numire de logofeti, să se dea la biru pela satele unde se voru aflā cu lăcuintia, ēr pe care dintr'ēnsi voru cunōsce boerii asiediāmēntari, cā sunt cu deosebire și li se cuvine să intre la vreo orānduēlā, să-i deosebēscă, și după cuviintia fiesi-cāruia, să-i arate la vistierie cu osebitā insciintiare, ca să se trimitiā de aici sineturi după cererea boerilorū asiediāmēntari; să fie însă la acēsta mare băgare de sēmā, ca nici cei ce nu li se cuvine să dobāndēscă privelegiū, nici pentru vreo pis-mā să se dea la dajdie cei ce se cuvine să se osebēscă.

14. Fiindu-cā la darea scutnicilorū din pricina neingrijirii au ajunsu unile sate cu totul în dērāpinare, luānduse cei mai buni sāteni scutnici și rēmāindū cāte trei-patru de cea mai prōstā stare pe cāte o jumētate de lude, și unū lude, de aceea amū hotāritū domnia mea, ca de acumū înainte scutnici să nu se mai dea din silisce ce va fi mai giosu de trei lude, și pe unde va fi vreunū catahrisis precumū mai susu se aratā, boerii asiediāmēntari prin intocmēla ce va face cu satele la asiediāmēntu, negresitū să indrepteze ca să nu se nēpāstuească cei sēraci ce rēmānū în dajdie; osebitū de acēsta, fiindu-cā pela unile sate se urmēzā unū lucru cu totu nesuferitū, arēdicānduse de totu cu peceturi de scutnici, adicā unū satū de diece lude dānduse nouē peceturi, și mai rēmāindū unū lude, se plătesce si acela de către pārtasi peceturilorū, si intr'acestasi chipu poslusiescū da valma; prin alte locuri ē-rāsi cu asemenea netrebnicā urmare priimescū peceturi unile sate, cu numire de scutnici, și si plătescū da valma, si poslusiania către stāpāniū acelorū peceturi, si dājdiile satului după ludele ce mai rēmānū, și cu amēndouē aceste chipuri nu este sciutū, cine este dintr'ēnsi buni scutnici după orānduēla și caidulū vistierii, și cine este cislasiū dajnicū, de aceea amū hotāritū domnia mea, ca boerii asiediāmēntari pentru unī ca acestia să facā mare cercetare, și verī-unde voru gāsi acestu felu de scutnici da valma cu satu, luāndule peceturile, să alēgā scutnicii din mijlocasi satului după suma peceturilorū ce voru fi, și pe de o parte să se dea pela stāpāniū lorū, ēr pe de altā parte, să le trimitiā chipurile la vistierie, ca să li se dea alte peceturi nouē pe numele și chipu lorū, aflānduse însă cu ingrijire ca să se facā acēstā urmare cu bună intocmire, unde va gāsi silisce mai susu de trei lude, după coprinderea de mai susu, ēr pe unde voru fi sate care să nu aibā mcidanū a purtā și suma peceturilorū ce aveā până acumū, și silisce de trei lude tocmāi, atunci orānduiti asiediāmēntari să fie indatorati ca mai āntāiu să asiedie pe birnici în starea ludelorū ce s'au disū, și apoi din cei ce voru mai rēmānē să alēgā scutnici ce voru fi să iea peceturi, care de nu se voru ajunge a se implini dintr'acelu satū, să se dea din alte sate ce voru avē sumā de lude mai multā, spre a nu se pāgubi nimenea de dreptulū seū privelegiū, și cu acēsta să se indrepteze de sēvirsttū catahrisis ce se urmēzā până astādī, făcēnduse cunoscutū și vistierii și satelorū, cāti din sālāsluitorii fiesi-cāruia satū sunt buni birnici ai vistierii, și cāti sunt scutnici sau și la alte orānduēli ce se voru aflā.

La Muscelu s'a'u dîsû:

15. Câtî din lăcuiitorî orosianî se vorû află lăcuindû in vatra orasiului, aceia să se asiedie cu ludele lorû in orasiu, si să se împărtăsiască de privelegiul lorû, ér câtî se vorû dovedî lăcuindû prin satele aceluî judeciû, saû si prin ale altorû judecie, si se ocrotescû cu pecetea orasiului, unîl ca aceia negresitû să se dea in birû cu numele lorû pela satele unde se află siediëtôrî.

15. Asiediământulû fiesî-căruia satû să se facă după suma ómenilorû ce va avè, si să se dea in scire tuturorû că după intocmirea asiediământulû nimenî nu mai are voie să doséscă in altă parte, fiindû-că unde 'lû va apucă asiediământulû, acolo are să si rămăie cu sălăşluirea, si in cislile aceluî satû unde 'sî va dobândî hălăduintia. de unde si cândû se va îndrăsnî să fugă vreunû îndêrëtnicû, săteniî aû voie dată de către domnia mea, ca si după cincî anî să-lû iea să-lû aducă la urma lui, si să împlinéscă dela dënsulû câtî banî 'lû va analogisi din dioa ce va fugî până in dioa ce-lû va aduce, cândû are să-lû bage éráşî in cislila satulû, si de care cumû-va intr'aceluî judeciû si in urma catagrafiî vorû fi venitû altî lăcuiitorî din alte judecie, să se asiedie la loculû ce se vorû află lăcuindû, si să se corispondariséscă orânduitî asiediământariî cu asiediământariî aceluî judeciû de unde vorû fi dositû unîl ca acestia, ca să se scadiă din suma catagrafiî de acolo, si să dea in scire sate-lorû că pentru acestia nu aû să mai facă nici unû felû de cerere, fiindû-că porunca si vointia domniî mele este ca, unû lăcuiitorû unde se află cu siederea acolo să-sî plătéscă si birulû ér nu la altû satû si judeciû streinû.

16. Fiindû-că neamû insciintiatû domnia mea că si prin sate chiarû pintre lăcuiitorî se urmésză indestulă népăstuire la cislile ce facû între dënsî, asuprinduse unîl mai multû peste starea si puterea lorû si altîl mai puçinû, de aceea poruncimû să se facă sciutû prin tóte satele, ca de acumû innainte si cislasi si părăcabilî să se orânduéscă de către ispravnicîi judeciulû cu scirea si alegirea satulû, si să nu aibă voie satulû a-î schimbă nici odată fără a nu dà in scire mai întăiû la isprăvnicatû, arëtândû cu bună dovadă invinovătirea celuî ce va fi să se schimbe, ca si isprăvnicatu cercetândû cislile satulû, cumû si indreptările aceluî prîtû, după dreptate să facă indestulare celuî ce se va cuveni, după acésta părăcabilulû satulû de acumû innainte să fie indatoratû cândû se va face cisle in vre-unû satû, orî pentru dăjdile vistierî, saû pentru cea mai puçină cheltuélă, să stringă pe totî cislasi i pe totî lăcuiitorî ce se vorû află pela casile lorû, cumû si pe preotulû satulû, si de façiî cu totî să facă cislă cu dréptă analogie ca să nu se népăstuéscă nimenea dintr'ënsî, ér cândû vre-unulû se va cunoşce népăstuitû, orî că l'aû ajunsû cislă banilorû vistierî mai multû peste a sa putere, saû că aû cunoscutû că pretiulû lucrurilor ce aû răspunsû satulû in cheltuelî s'aû trecutû in cath: i rabojulû cislîi cu încărcătură decâtû ceea ce se cuveniă, unulû ca acela fără cătusî de puçină sfîelă să jeluéscă la zapciû plăsiî si să-sî céră indestulare la népăstuirea ce aû cercatû, si atunci zapciû va fi indatoratû să cerceteze cislă satulû, si să indrepteze cele ce va fi cu népăstuire, si cândû nici de hotărîrea zapciulû nu va fi multiumitû, éráşî fără sfîelă să jeluéscă la isprăvnicatû de unde negresitû urmésză să-sî afle indestularea după poruncile ce avemû date domnia mea.

17. Fugarî si tocmitorî nici cumû să nu mai fie priimitî pe nicăiri, decî boeriî asiediământariî să dea in scire tuturorû părăcabilorû si lăcuiitorilorû du prin sate, că celuî ce se va îndrăsnî să priméscă fugariî du prin alte sate, saû va tocmî vre-unulû precumû obicînescû, cumplitû si strajnicû va fi pedepsitû de către domnia mea, pentrucă nici odată nu vomî sporirea si intemeierea unû satû cu dërăpînarea altuia, ci hotărîmû ca fiesî-care din lăcuiitorî birnicî să se afle in cislă satulû unde 'sî va află si hălăduintia, si să éşă din capulû unora ca aceia relile cugetări si nêrăvirî ce aû cu a sări din locû in locû, fără a fi vre odată ingrijitorû pentru intemeierea stăriî si pîrlegiulû lui, ér pentru ca să inceteze acestû catahrisis cu totulû, boeriî asiediământariî să indatoreze pe părăcabilu satulû, ca îndată ce se va iuvi vreunû fugarû saû tocmasiû să-lû facă cunoscutû la zapciû plăsiî, si zapciû la dumnealorû ispravnicî, ca să-lu trimitiă innapoî la urma lui, si cândû părăcabilu se va îndrăsnî să-lû tăinuéscă, cumû si zapciû nu va fi următorû poruncîi de mai susû, amëndoi de

o potrivă cumplită se voră pedepsi, indatorinduse a plăti dela dânsii totă suma baniloră ce va analogisi cislă pe acelu fugarū, asijderea si dumnealorū ispravnicī cândū nu vorū fi cu băgare de sēmă la acēsta, negresitū vorū fi cădiutī in mare răspundere ca nisce nerīvitori buni in tocmiri.

Ion Ioanu George Caragea W. boj. mil. i gospod. zeml. Vlah.

Dumnea-vōstră boerilorū ce v'atī orânduitū cu asiediāmēntulū lăcuitarilorū tierii domnii mele dintr'acelu judeciū, vē poruncimū domnia mea, intocmai după coprinderea acestorū ponturi să fitt următori, fără de a face cătusī de pučină smintélă sau cusurū, că-cī veti rēnānē a dā răspunsū innaintea domnii mele, si atātū aceste ponturi cătū si poruncile ce sunt date pentru acēsta, si către dumnea-vōstră si către lăcuitori, din cuvēntū in cuvēntū să se trecă in condica judeciului, si să le aveti innaintea ochilorū, pentruca să nu vē abateti cătusī de pučinū din căte vē poruncimū domnia mea. 1814 Avg. 1.

XX

17. carti gospod slobode catre lacuitori la judegie de opsce pentru asiezamentu. 1814 Avg. 1.

Pisah gospod. Vōuē părcălabilorū sindiilorū si tuturorū lăcuitarilorū din sud (*locū albū*) cugetu domnii mele pornitū fiindū cu totu spre indreptarea tuturorū celorū intru nestatornicie urmate, pintre căte altele amū voitū să intocmimū domnia mea cu desēvirsită si bună orânduélă, cea mai āntāiū osērdie ce s'au clăditū in chibzuirile nōstre, au fostū si este până astādī de a se iuvi in vederea tuturorū fericirea acestii pravoslavnice tieri ce dintru a milostivuluī nostru Dumnedieū bogată milă s'au datū de către prē-puterniculū nostru inpēratū suptū oblăduirea si credintia domnii mele. Dreptū-aceea intru acestū felū de bune-voīntie hrānindune precātū neāū fostū prin putintia amū depārtatū căte puteā să fie supēralnice pentru voi supusilorū nostri lăcuitori, si vēdiēndū in faptā necazurile si nenorocirile ce atī cercatū in totă vremea rēsboiuluī trecutū, cumū si după pace inprēschiarea nēprasnicii bōle a ciumii ce prin multe locuri au popritū alișverisiurile ce arū fi pututū să se urmeze spre intemeierea vōstră, neamū induplecātū cu milostivire pentru unile ca acestea, ca să ingrijimū cu totă rīvna pentru buna petrecere si rēpaosulū vostru, si amū judecatū fără de trufie că pātimirile vōstre simtīndule chiar insīne domnia mea suntemū după a legii fire următori poruncilorū dumnedieirii, că-cī inplīnimū o datorie ce se cuvine să aibā unū oblăduitorū de norodū, si nu tādūimū lăcuitarilorū că suntemū datorī si ca unū oblăduitorū si ca unū părinte, să vē ocrotimū, să vē cunoscēmū pāsurile, si să chibzuimū cele mai bune mijlōce pentru indestularea fiesi-cāruia după cuviintia, dar amū luatū sēma cu de a mēruntu si la cea de opsce stare a tierii, si amū vēdiutū că se aflā intru o necumpānire fōrte mare, care acēstā necumpānire nu numai că este pentru voi fōrte nēpāstuitōre, fiindū-cā la cislile ce vē faceti pentru verice cheltuélă se va intēmplā in satele vōstre, unii cērcā usiurintia cu sporirea ōmenilorū ce au, si altii ērāsī greutate, din pricina inpučinārī ce au ajunsū cu feluri de ocrotiri ce se urmēzā, dar si pentru insīne domnia mea mijlocū de instrimtorare la verice hotāriri ce după trebuīntia s'ar cuveni să dea, de aceea amū socotitū că se cuvine si trebue negresitū să intocmimū o asiezare de isnōvā ca să depārtāmū cele ce sunt depārtate de dreptate, si nēdēduimū că cu acēsta se va face cunoscutū si adēvēratū cugetu alū oblăduirii domnii mele, si voi sciindū fiesi-care starea intru care vē veti aflā, si rēmāindū inpārtāsiti cu a vōstră multiumitā de milostivirea domnii mele, nu pučinā veselie veti cercā vietuīndū de acumū innainte intru liniscitā petrecere, după care sunteti datorī să dati laudā si multiumitā milostivuluī Dumnedieū, ca unii ce veti rēmānē cunoscētori fīintiei dreptății, si mai vērtosū că cu acēstā asiezare fiesi-care are să scie datorīa rēsponderii sale fără de smintélă; deci vē facemū cunoscutū că după chibzuirea ce s'au făcutū pentru cheltuelile cele trebuīnciōse ale

tierii de către prè o sf. duhovnicescu nostru părinte mitropolitu tierii, iubitor de Dumnediș părintii episcopii si totă opscea dumnealorū cinstii veliți boerii, care cheltueli au să se răspundă in datorii ce trebuie să istovescă tiēra, adică haraciulū inpērătescū si altele, ilefile celorū ce slugescū tierii, beșletiu, ogiacuri, dregători si alții, s'au găsitū cu cale ca să se alcătuescă răspundere de fiesi-care lude pe anū po tl: 200, in sieșe sferturi, si două orândueli ale minzilororū, dar domnia mea socotindū că va căde cu greu asupra vōstră, lăcuiitorilorū birnici, amū hotărîtu să răspundeti pe anū numai po 163 lei, inpartinduse ērăsi in 6 sferturi, in care sferturi intră si haraciulū inpērătescū si două orândueli ale minzilororū, precumū pe largū in giosū vi se arată. Inșă:

ti:

- 22, sfertu lui Avg. si Septemv.
- 22, sfertu lui Octomv. si Noemv.
- 29, haraciū pe Dikemv. si Genar
- 22, sfertu lui Fevr. si Mart.
- 22, sfertu lui Aprilie si Maiū.
- 12, sfertu lui Iunie si Iulie.
- 12, orânduēla minzilh. de tōmnă.
- 12, orânduēla minzilororū de primăvară.

163.

ēr peste acesti bani să răspundeti si răsura po parale 8 la leu, pentruca să se dea in socotēla lefilorū ce se răspund dela vistieria domni mele, si mai multū să nu dati nimurū nici o para cu nici un felū de pricinuire, că-cī tōte leamū ardicatū domnia mea de asuprăvē, si v'amū hotărîtu acēstă răspundere de bani spre a cunōsce cu totiī usiurintia, si să vē puteti invesei, peste acestia nu au să vē cēră nici ispravnicii nimicū, fiindū-că domnia mea avemū să le plătimū simbrī de acumū innainte cu indestulare, si voi trebuie să rămāneti mātuiti si nesupērati de tōte cererile; ēr cāndū se va indrēzni cineva orī din zapciī sau altī meemuri să vē jefuescă cu cereri mai multū peste porunca si hotărîrea domni mele, vē dāmū voie si vē poruncimū fāră cātusi de puçinā sfielā să veniti cu jalbā la noi, si să vē arētati pāsurile vōstre i nēpăstuirile ce veti cunōsce, si vē incredintiāmū că fāră cea mai puçinā in-tārdiare veti cunōsce cuviincioșă indreptare spre a vōstră odichnā, fiindū-că utile divanului domni mele a pururea sunt deschise pentru voi. Spre a se sēvirsī inșă tōte acestea cu vo-intia multiumita si folosulū vostru, amū orānduitū domnia mea asiezāmēntarū la acelu judeçiū pe (*locū albū*) inpreună si cu (*locū albū*) ispravniculū judeçiului, cariī alesi fiindū cu tōtă sciintia si idea acelu judeçiū cumū si vrednici i credinciosi si povētiuiti de către domnia mea, indată ce vorū sosi acolo au să incungiure tōte satele, din plasā in plasā, ca să-sī iea sēma cu scumpētate, si să intielēgā curatū starea si puterea vōstră, după care se va face asiezāmēntulū fāră de gresiēlā si cu drēptā cumpānire orānduindū in fiesi-care satū ludele ce se cuvine să pōrte. Dar ca să cunōsceti si voi milostivnica mângāiare si multa ajutorintia ce are să vi se facā cu dare de multorū feluri de omeni in cisile vōstre, amū datū domnia mea 17 ponturi intārite cu pecetea domni mele in māna orānduitilorū boerii, povētiuitōre in ce chipū au să urmeze cu asiezāmēntu si indreptarea fiesi-cārui satū, si leamū poruncitū ca din cuvētū in cuvētū să vi le citescā intru audiulū tuturorū si in vilēgū de obsce; ci dar citinduvisē aceste ponturi inpreună si cu acēstă carte slobodā ce vē scriemū domnia mea, să intielegeti cu cātā rivna purtāmū de grijā pentru a vōstră odichnā si incetare de verice bāntuēlā si nēpăstuire, si să multiumiti lui Dumnediș. ēr ca să nu se urmeze si din partea vōstră vre ficlenie nēpăstuitōre pentru cei mai nemernici dintre birnici, vē poruncimū domnia mea să vē arētati de sine-vē la boerii asiezāmēntari, ca să vē facā asiezāmēntu cu dreptate si precumū se cuvine, si să nu tainuiti pe nici unulū măcarū, că-cī atunci se va face asiezāmēntū fāră cumpānire, si reu alū vostru va fi, pentru care si trebuie negresitū să dati inși-vē de față dreptu adevērū. Să sciti inșă că mai cu sēmā amū poruncitū domnia mea, fiesi-care birnicū să se asieze in cislā satulū, sau unde 'si va avē si halāduintia acumū la intocmirea asiezāmēntulū, după care intocmire nimenea nu mai are voie să sara din locū

in locū, ci să-si plătescă dăjdiile in loculū unde se află sălășluitorū; de aceea si se cuvine ca voi, cei mai statornici si neobcīnuiti la acestū felū de netrebnice urmări, de acumū in-nainte nici să mai îngăduiti pe cineva a dosi dintre voi, nici să priimiti tocmași după la alte sate, că-cl după cercetările ce avemū să facemū domnia mea in urma asiezhământulū, pe voi avemū să vē pedepsimū fără milostivire de o potrivă pentru amēndouē aceste. Asemenea ingrijire avēndū domnia mea si pentru voi cei mai nemernici, vē facemū in scire că, insci-ntiāndune de nēpăstuirile ce cercati la cislile vōstre de către fruntasi satelorū, cari vē in-datorēză la rēspunderi mai multū peste a vōstră putere, obicīnuiti fiindū a face māncătorfi fără de a judecă că cu acēstă urmare care este depārtatā de ale omeniri legi, pēcătuescū si innain-tea inpēratulū cerescū si innaintea stāpāniri, amū hotāritū si poruncimū ca de acumū innainte si cislasi si pārcālabu satulū să se orānduēscā de către ispravnicii judeciulū cu alegirea satulū, si să nu fie volnici sātenii a-i schimbā cāndū vorū voi, ci si de se va cuveni să-i schimbe pentru vreo in-vinovātire a lorū, mai āntāiū să jeluēscā la ispravnicatū ca să se cerceteze pricina cu scum-pătate, si apoi de se va aflā cine-vasi invinovātītū, nu numai să-lū schimbe după cererea si geluirea satulū, ci încă să-lū si pedepsēscā ca pe unū indērētnicū nēpāstuitorū, jefuitorū, si neurmātorū poruncilorū domni mele, tolco pisah gospod.

XXI

17 Carti gospod slobode ce s'au datu ia mână dumnealoru boeriloru asiezhamentari. 1814 Avg. 1.

Pisah gospod. Māntuitorulū nostru Isusū Christosū indeletnicindū incredintierea oblā-duiri acestui pāmēntū suptū ingrijirea domni mele, neaū si luminatū a nu depārtā către tōtā opseca lăcuiitorilorū acestii tieri, câte se cuvine să lucreze unū oblāduitorū si opscescū pārinte, spre a vedē prin tōte pārtile inflorirea fericiri, si intr'aceste cugētāri aflāndune, pu-rurea cu ingrijire neamū sērguitū din tōtā vērtutea, să aducemū intru mai bună stare câte amū cunoscutū depārtate de bunā intocmire. Dar luāndū sēma si asupra stārii judeciilorū si a satelorū, amū intielesū că este cu totu in vedere necumpānirea din care, si vistierfi dom-nii mele se pricinuesce multā pagubā si lipsā, nefiindū dările sciute intru statornicie, si lă-cuiitorilorū birnici o mare invālmāsire la rēspunderile ce sunt indatorati să sēvirsēscā, dāndū unii peste cuviintā si dreptate, si altii ocrotinduse cu feluri de mijlōce nēpāstuitōre; dreptū aceea si amū hotāritū domnia mea că, acumū la inceperea dājdiilorū celorū intocmite, să punemū hotarū la tōte cele ce cu nestatornicie s'au urmatū, si să facemū o opscēscā indrep-tare cu multiumita tuturorū, prin care si insīne domnia mea inpreună cu toti sēvirsitorii a-cestii bune intocmiri să dobāndimū pofhalā, si lăcuiitorii birnici cunoscēndū in faptā facere de bine si indestulare cu a lorū multiumitā să dea laudā lui Dumnedieū, bucurānduse si ve-selinduse pentru a lorū bună petrecere si odichnā. Si ētā cā orānduimū domnia mea la sud (*locū albū*) precumū si la alte judecie, asiezhāmēntarū pe (*locū albū*) si pe (*locū albū*) ispravnicu ju-deciulū, cari amēdoi priimindū acēstā domnēscā a nōstrā poruncā, inpreună si cu osebite ponturi intārite cu pecetea domni mele, povētiuitōre in ce chipū aū să urmeze cu asiezh-āmēntulū, cumū si cārtile cele slobode către lăcuiitorii, să le cetēscā tōte cu mare luare aminte, si indatā esīndū in judeciū, mai āntāiū să cetēscā cartea cea slobodā a domni mele către lăcuiitorii, prin tōte satele intru audiulū tuturorū, si apoi cu cele mai iscusite mijlōce si cu cuvinte dulci si povētiuitōre să facā a intielege pe fiesi-care multa rīvna si buna-vointiā ce avemū spre a-i vedē intru fericire si nebāntuiri de veri-ce ar putē să le fie cu neplācere si nemultumire, si intr'acestū chipū urmāndū să facā asiezhāmēntū fiesi-cāruia satū, după sta-rea si puterea ce va avē; si după suma ludelorū ce 'lū va asiezhā să dea ecstractū iscālītū de amēdoi, pe fiesi-care plasā, in mână zapcifulū, cumū si cidulā pe fiesi-care satū in mână pārcalabulū, ca să scie că pe acele lude aū să inplinēscā banii ce cu osebite porunci ale domni mele va fi să rēspundiā lăcuiitorii birnici. Decī poruncimu domnia mea cu strājnicie orānduitorū asiezhāmēntari, să vē feriti fōrte de voie veghiatā, hatāruri si entoresuri, nesfi-

înduvă de locu asupra dreptului, si să asiediatî fiesî-care satu după starea ce va avă, cău-
tându si la numărul ômeniloru si la negociulu loru i locul unde se hrănescu, ca nici să
încărcatî mai multu peste puterea sateloru si in urmă să fie silită vistieria domnii mele a scăde din
ludete ce veti asieza, nici să asiezatî vreunū satu cu lude mai puține decâtu ceea ce se cu-
vine. Acumū este vremea ca să vi se cunoscă vrednicia si credintia, si cându prin amên-
două acestea aplecândū osêrdia ce se cuvine să puneti ca nisce alesî intru acestă meserie, vė
veti arêtă cu slujbă plăcută, vė incredintiămū că veti fi cu indestulare inpărtesiti de mila
domnii mele, cumū si inpotrivă, cându vė vomū dovedi că nu suntetî următorî celorū nouē
plăcute si pricinuitore de a Dv. laudă, érası vė incredintiămū că ne vomū turburā forte si
veti rămâne a dă greū răspunsū innaintea domnii mele; pentru care si să sciti că avemū să
vė facemū cercetare, si urméză să vė luatî séma prè-bine ca să nu vė depărtati cătusî de
puçinū din datorîa ce aveti, nici măcarū să gresiti din vreo neingrijire, că-cl si pentru acé-
sta de o potrivă vė veti dojeni. Suma ludelorū ce nêdêjdumū domnia mea să se facă intr'a-
celū judeçiū peste totū după socotéla catagrafiilorū ce sunt in vistieria domnii mele se adună peste
(*locu albū*), dar nu o hotărîmū domnia mea, fiindū-că suntemū incredintiati din hărnicia Dv.
si nêdêjdumū că veti lămurî cu indestulă scumpătate câte prin ponturile domnii mele vi se
arată spre folosulū si alcătuirea ludelorū, de aceea si se cuvine ca îndată ce veti isprăvi
asiezământulū judeçiului desêvirsitū, numai decâtū să faceti ecstractū si fără zêbavă să-lū
trimiteti la domnia mea; intr'acéstă diastimă însă să vė corisponderisiti forte adesea cu vis-
tieria domnii mele, si să trimiteti perilipsis de asiezarea ce veti face in fiesî-care plasă in-
dată ce veti sêvirsî-o, ca să vedemū de ajungeti la suma cea nêdêjduită; ér acumū cu buna
incepere a asiezământului puindū tôte in lucrare, să insciintiatî urmarea ce veti incepe a face.
Tolco pisah gospod.

BOERII CE S'AU ORANDUITU ASIEZAMENTARI

<i>Judeçiele</i>	<i>Asiezamentarii</i>	<i>Ispravnicii cei impreuna</i>
Slam-Râmneçū	Sărdarū Ianco	Păcharn. Cercezū
Buzeū	Slug. Nicolae Greceanu	Păcharn. Mihăitiă Filipescu
Saacū	Cluc. Ionitiă Fălcoianu	Cămin. Ianco Căcorescu
Prahova	Treti-log. Răducanu Voinescu	Păcharn. Dumitrache Slătineanu
Ialomitia	Pitarū Peticarū	Păcharn. Matache Necolescu
Ifovū	Dumnealū vor. Michalache Manulū	Căm. Ianco Filipescu
Dêmbovitia	Log. Dinulū Rătescu	Dumnealū cluc. Șcarlatū Mihălescu
Vlașca	Medeln. Dinulū Starostea	Dumnealū cluc. Ioanū Stirbeiū
Teleormanū	Stol. Ștefanū Voinescu	Stol. Grigorie Grădisceanu
Muscelū	Medl. Nicolae Gigărtū	Sărd. Pavlache
Argesiū	Treti-vistierū Marinū Butculescu	Dumnealū cluc. Ștefănică
Oltū	Sărd. Aleco Comăneanu	Dumnealū cluc. Șcarlatū Rosetū
Romanati	Sărd. Cost. Ștefănescu	Dumnealū cluc. Haralamb
Vâlcea	Slug. Ioanū Meresiescu	Dumnealū cluc. Ioan Gănescu
Doljū	Medl. Grigorie Meresiescu	Dumnealū cluc. Dincă Brăiloiu
Gorjū	Medl. Ioan Stoenescu	Dumnealū păch. Otetelesianu
Mehedinti	Sărd. Răducanū Fărcășianu	Dumnealū cluc. Cost. Socoteanulū

XXII

1 Carte gospod sloboda pentru asiezamentulu din polithia Bucuresciloru. 1814 Avg. 1.

Pisah gospod. Molitfelorū vōstre protopopilorū i preotilorū, boerilorū de nêmū, boeri-
nasilorū, manzili, cumpanistilorū, căpitanilorū, breslasilorū, negutiătorilorū, slugitorilorū ru-
feturilorū, si tuturorū lăcuitarilorū din veri-ce cêtă, ce lăcuiti in cinstitū orasiū alū scau-

nului domnii mele București. Cu ajutoru lui Dumnezeu indeletnicinduse incredințierea oblăduirii acestii pravoslavnice tieri suptu ingrijirea domnii mele, din césulă ce amă sosită aici nu amă incetată a ne sêrgui pre câtă neau fostă prin putință, ca să depărtămă câte cu nestatornice ară fi putută să fie nesupărâlice pentru totă opscea supusilor nostri lăcui-torî, socotindă acēsta o datorie ce se cuvine să aibă unulă ce se inpărtășiesce de numirea si puterea oblăduitorului, si pentruca să intocmimă ună nizamă de opsce ce se cuvine să fie intr'acēstă tieră, amă adăstată sêvirsirea sorocului asidosii ce prin legăturile păcii s'au alcătuită. Decî sosindă acea vreme, si intr'acēstă felă de cugetări aflăndune domnia mea spre a se sêvirsî cele alcătuitore de nizamă ce voimă să se dea si aici in orasiu domnii mele București, étă că orânduimă domnia mea boeri asiezămēntari si aici, precumă prin tôte județiile, pe cinstitū si credinciosū boeru domnii mele dumnealū bivvel-vornicū Michalache Manulū, i pe dumnealū vel-vornicū alū polithii Alecsandru Nenciulescu, carii au să urmeze cu asiezămēntu orasiului, intocmai precumă intr'aceste ponturi se arată.

1. Fiindă-că din nenorocirea intēplării a nēprasnicii bôle a ciumii, catagrafia ce este dată in vistierie nu pôte a fi temeinică, de aceea se cuvine să se facă catagrafie de isnovă si fără de zăbavă pe fiesi-care plasă anume, si făcēnduse cunoscuti felurimea ômeniloră ce sălășluescū aici, să se osibescă cei privilegiați, adică boeri de nēmū, boerinasî, manzili. cupeti, cumpanisti, cumă si scutnici i cei din brēsla slugitorescă câtî vorū avē peceturi prin mîini, si făcēnduse o apă peste totū, însă cu arētare fiesi-care la orânduēla ce va fi asiezatū, să se protocolescă numele lorū cu catastisile vistierii, si câtî se vorū găsi că se potrivescū si au sinetū la mână de privilegiu lorū, să se cunoscă de bunī intru acele orânduēli si să rēmāe nesupērati, câtî însă dintr'acestia vorū avē sineturi vechi si nu leau innoitū până acumū, sau si nu vorū avē sineturi de locū, cu cuvētū că sunt vechi si sciuti, pentru unī ca acestia să se facă osibitū cath: anume, si să se trimitiă la vistieria domnii mele spre a se dă cuviincioasă hotărîre, ér la totî cei-lantî de opsce bez mai susū numiti, adică ori breslasî sau poslujnici si altii cu alte feluri de numiri, să li se arate cu unū cuvētū că au rēmasū birnici.

2. Să se facă catagrafi si de câtî poslujnici se vorū găsi sălășluindū aici, si să le vedeti sineturile de sunt nouē sau vechi, ori si printre dēnsii de sunt fără sineturi, cu cuvētū că sunt vechi si sciuti, după care catagrafie să trimiteti cath. la vist. arētândū pricina fiesi-căruia.

3. Aseminea cath. să se facă si de feciorii de nēmuri i postelniceî, manzili, câtî adică dintr'acestia nu vorū fi intrati la vreo orânduēlă, si să se trimitiă la vist. ca să se dea hotărîre.

4. Polcovnici de județie, cămărasî de ocnă i după la schelă, vamesi, si altii asemenea ce se apēră si se ocrotescū cu numiri de slujbe, si nici caftane nu vorū fi inbrăcatū până acumū nici la vreo orânduēlă nu se vorū fi aflăndū, să se arate érasi cu cath: anume la viestieria domnii mele spre a se dă hotărîre.

5. Cumpania cea mare să se cerceteze, si câtî se vorū găsi după coprinderea catastihului celui peceti: să rēmāe bunī si nesupērati, ér câtî se vorū dovedi prisose, să li se facă cunoscutū că au rēmasū birnici.

6. Chrisovulū cupetilorū si alū cojocarilorū să se cerceteze cu scumpētate, si câtî se vorū dovedi trecutū in foile cele pecetluite, să se cunoscă de bunī, ér prisosele să rēmāe birnici.

7. Slugile cumpănasilorū câtî vorū fi insurati si se scutescū cu numire de călfi in prē-văli apērānduse de veri-ce orânduēlă inpreună cu stăpăniilorū, să rēmāe birnici.

8. Feciorii de preoti si altorū privilegiați ce numai pe numele părintilorū lorū s'au hērēzitū privilegiuri si milî domnesci, să se cerceteze cu de amēruntulū si să trimitiă cath: pentru dēnsii, arētānduse cu pricina lorū, ca să se dea hotărîre de aici, si de li se va cuveni, să se inpărtășiescă si aceia pe numele lorū de mila domnii mele.

9. Să se cerceteze si câte cărti de apērare nouē ér nu innoite se vorū găsi in mână fiesi-căruia, si de vorū fi pentru bētrānetie si slăbiciune sau sacatlicū, precumū si este orânduēla vistierii, să se lase acelora ce le vorū fi avēndū, carii să se si scutescă după coprinderea sineturilorū, ér de vorū fi cu stare si vorū fi avēndū acēstă felă de cărti, să se strîngă

cârtile pe de o parte de către boerii asiezământari, si să se trimită la vistierie, ér a-celora să li se arate că au rămas birnici printr'aceste sineturi; însă fiindu-că sunt unile cu coprindere că s'au hărăzit privilegiu pentru slujba si credintia cu care s'au purtat la meseria ce au fost orânduiri, acelui ce s'au împărțit de această milă, boerii asiezământari vor face cercetare cu scumpătate, si de se voru incredintia că unii ca aceia au slugit cu credintia si li se cuvine această milă, să rămăie nesuperați, ér de nu au slugit nici odată si s'au împărțit de acestu felu de sineturi prin feluri de mijloce, să li se ia cârtile dela mâini si să rămăie birnici.

10. Poslujnici din orasiu, cu unu cuvântu, a veri-căruia voru fi, să se dea la biru, bez slugile casii cumu si chelari.

11. Arendasi de mosii, de mori, si alti ómeni asemenea ce se negutiătorescu aici in polithia si umblă fără nici unu căpetaiu, de nu voru fi intrati la vreo orânduila, să rămăie birnici, ér pre care diatr'astia voru cunósce boerii asiezământari că sunt cu deosebire si li se cuvine să intre la vreo orânduila, să-l deosebescă, si după cuviintia fiesi-căruia să-l arate la vistierie cu osebită insciintiere ca să li se dea sineturi după cererea boerilor asiezământari, să fie însă la acesta mare băgare de seamă, ca nici cei ce nu li se cuvine să dobândescă vreun privilegiu, nici pentru vreo pismă să rămăie birnici cei ce se cuvine să se osebescă.

12. Câti lăcuescu afară pela orasie i sate, si plătescu dăjdiile lor aici in polithia, să se scadia de aici si să plătescu dăjdiile lor acolo unde se află lăcuind; asemenea si câti din sateni du prin alte judecie se află sălășlitori aici, si-si plătescu dăjdiile la satele de unde au dosit, să se scadia de acolo si să rămăie birnici al orasiului, fiindu-că domnia mea amu hotăritu, unu lăcuitoru unde se află cu hălăduintia acolo să-si răspundă si dajdia lui ér nu in alta parte, si pentru unii ca aceia să se corisponderisescă boerii asiezământari de aici cu boerii asiezământari dela acele judecie.

13. Fiindu-că s'au datu hotărîre câti iamacii să aibă fiesi-care ogiacu, să facă cercetare si la acesta, si câti se voru găsi mai mult preste insemnarea ce s'au datu de aici, să rămăie birnici, si aceia însă ce voru rămăie buni si cunoscuti de iamacii, să li se dea adeverintiele vistierii spre a fi cunoscuti totdeauna, făcendu ingrijire ca să nu fie negutiatori, arendasi de mosii de mori de cărciumi, rachigii, jocari, calpacii, si alti asemenea ómeni cu negutiatorii, ci să fie ómeni de rându si mai vortosu streini cari nu au nici unu felu de orânduila.

14. Pentru suditi a veri-ce protecii voru fi, fiindu-că este datu porunca domnii mele, a se face alegire după care să se dea hotărîre, câti au să rămăie buni suditi fiesi-căruia consulatu, si celoru rămasi să li se protocălescă patentile de către vistierie, si fiindu-că această alegire încă până acumu nu s'au sevirsitu, boerii asiezământari urmază ca să aibă ingrijire de o cam dată a face numai catagrafie pentru suditi, si să-l lase nesuperați până cându se va da alu doilea poruncă; de voru dovedi însă că printr'acesti suditi sunt si unii cari au câti de privilegiuri, să li se stringă acele câti si să se trimită la vistierie, fiindu-că unul ce se ocrotescă suptu protectie streină, nu se cuvine să fie si împărțitu de privilegiu pământulu.

15. Câti voru fi rale si voru avé tovărăsie cu suditi cumu si slugi ale numitoru si voru fi insurati si cu stare si se voru ocroti in puterea tovrășii lor sau a stăpănilor, să li se arate cu unu cuvântu că sunt birnici si au să se asieze după starea ce voru avé.

16. După alegirea ce voru face boerii asiezământari a tuturor acestora ce voru fi ca să rămăie birnici, să osebescă dintr'ensii lude (*locu albii*) si să-l asieze in brésla slugitorescă după osebita foie ce li se va da dela vistieria domnii mele, si după ce-l voru asieza, să le trimită chipurile si numele lor la vistierie după orânduila ca să li se dea peceturi, ér pe cei-lanti birnici ce voru mai rămăie să-l asieze la ruptasi după starea si puterea ce voru avé, osebindu in trei stări, însă cea d'intăiu dela tl. 60, până la 40, cea de alu doilea dela 40, până la 30, si cea de alu treilea dela 30, până la 25, intr'unu anu, asemenea să asieze după stare si putere si pe Armeni i Ovrei ce sunt legati la vistierie cu numele lor, făcendu cunoscutu tuturor acestoru ruptasi că darea răspunderii lor are să se urmeze

de trei ori într'unu anu, socotinduse fiesi-care dare pe patru luni, si incepënduse dela dîr  nt i  de Septemv.

Poruncim  domnia mea or nduitor  boeri asiez m ntari, intocmai după coprinderea acestor  mai sus  ar tate ponturi să fiti următori; intocmind  asiez m ntu orasiului Bucurescilor  cu dreptate si după vointia si hot r irea domnii mele, fără de a face c tus  de pu in  smint l  sau cusur ,  r după s v rsirea asiezământului să trimiteti catagrafie curat  la vistierie cu rigle de c te felurimi de  meni se află s l şluito  aici in orasiu, inp rtinduse ac st  catagrafie pe pl si si mahalale, si deosebit  de ac sta să trimiteti si cath. a- nume de c ti ruptasi se vor  alege bun , ar t nd  fiesi-care cu sinul  si porecla i locul  s l şluirii ce va av , cum  si c te c t  s'au asiezat  la rupt  fiesi-care, asemenea să trimiteti si osebit  catastih  de streinii birnici ce vorŭ fi aici. Tolco pisah gospod.

1814 Avg 1

XXIII

Intarirea anaforalii dumnealor  velitoror  boeri, ce s'au facutu pentru lei.

Ion Ioanu Georgie Caragea W. i gospod. zeml. Vlah.

Cu t te c  pr -s ntia sa părintele mitropolitu i iubitorii de Dumnedie  sfîntia lor  episcopoi, si t t  opseca dumnealor  velitoror  boeri, ne facă ar tare printr'ac st  anafora, c  ajung nd  suma ludelor  tierii numai la num rul  de 18000,  r nu 25000, precum  se socotise la trecuta lun  lu  Mai  l t  1814, nici că este prin putintia să se întimpine cheltuelile vistierii domnii mele, si g sesc  cu cale a se implini din ti r  numai pentru trebuintia viestierii si a menzilorilor tierii po tl: 200 tocmai de lude pe un  an  f r  răsură, inp rtinduse ac sti bani in cinci sferturi i un  haraci  si d u  or ndueli de minzilhanale, fiesi-care sfert  i haraciul  po tl: 27, bani 60 de lude, cum  si fiesi-care or nduel  de menzilhanale po tl: 17, bani 60, asemenea de lude;  r pentru neajungerea banilor  să se mai adaoge pe lângă acestia, alti tl: 78 de lude pe an , inp rtinduse si acestia dela d r  nt i  a următorului Fevr. in si se diminéti, po tl: 13 noui de lude la fiesi-care diminfe, si ac sti bani f c nduse tacsil  prin dumnealor  ispravnicii judeciului, să se dea negresit  in lefile slujbasilor  tierii prin or nduit  intr'adins  boer  nazir  al  casii lefilor  ce se va intocmi osebit ; dar domnia mea socotind  ac st  schimonosire de opsce la t te d jdiile, dicem  c  f c nduse acum  va pricinui l cuitarilor  mai v rtos  turburare de c t  folos , pentruc  uninduse t te d jdiile du peste an  (ins  numai cele ce sunt intocmite pentru cheltuelile vistierii), si analogisinduse pe cinci sferturi i un  haraci  una peste alta po tl: 27, bani 60, de lude, vine pe fiesi-care d u  luni mai multă de lude tl: 1, bani 12, de c t  ceea ce s'au hot rit  la asiez m nt , adică po tl: 22 si răsura po parale opt  la le , care ac sti prisos  si de se inbracă in c te cinci sferturi cu analogie din adaosul  ce se urm z  la s ma haraciului după a asiezământului intocmire hot rit , fiind  haraciul  de lude po tl: 29 si parale opt  la le  răsură, dar negresit  vine mai cu usurare l cuitarilor  să pl tesc  de lude la fiesi-care d u  luni po tl: 22 si răsura cea intocmit , si tocmai la s ma haraciului po tl: 29 i răsura, pentruc  ac st  sum  se urm z  tocmai la luna lu  Dikemv. si Genarie c nd  lăcuitarii se află după s v rsirea a tot  lucru dupeste an , si 'si pot  face negociul  si alisiverisiul  cu cel  mai bună preti , afl nduse fiesi-care inprejmuit  cu tóte cele trebuinci se at t  pentru hrana casii sale c t  si pentru nutretil  vitelor  ce va av , si mai v rtos  c  sciind  fiesi-care o s m  mai cu osebite la luni hot rite, cu inlesnire se c pucesc din vreme să-si implinesc  datoria fără de a simti vreo greutate sau strimtorare. De aceea si hot rim  domnia mea, c t  pentru sferturile i haraciul  să se urmeze implinirea banilor  in t t  ti r  intocmai si nestr mutat  precum  s'au hot rit  si s'au publicarisit  l cuitarilor  la asiez m ntu prin c rtille domnii mele, adică la fiesi-care sfert  po tl: 22 de lude, i la s ma haraciului po tl: 29, si la toti ac sti bani răsură po parale opt  la le , care răsură să se so-

cotescă pe sēma cheltuelilor visterii domnii mele,  r nu in socot la lefilor  tierii, precum  s'au fost  hot rit  atunci c nd  se n d jdui  suma ludelor  tierii c  vor  ajunge p n  la 25000, asemenea urm nduse si la d jdiile breslilor  i astreinilor , si c nd  se vor  adăogă ludele peste suma ce acum  sunt, atunci se va face de domnia mea chibzuire pentru a se scăde lăcuiitorii dajnici din banii ce s'au hot rit  a r spunde pe fiesi-care sfert  i haraci ;  r pentru banii menzihanelilor , fiind -c  după suma ludelor  ce s'au alc tuit  acum , nu se ajung  acei c te tl: 12 i r surile ce s'au fost  hot rit  la fiesi-care or ndu l  de si se luni, hot rim  să se implinesc  de lude po tl: 13, bani 90 i răsura ce s'au ar tat  po parale opt  la le , care va să dic  d n ceea ce ni se arată acum  mai pu in  de lude cu tl: 2 peste an , si toti acesti bani să se dea in priimirea epistatilor , precum  s'au hot rit , si cu t te că cu acesti bani după suma ludelor  nu se vor  put  ecsoflisi epistatii casii menzilirilor  p n  la un  ban , dar pu in  cusur  ce va mai r m n  se va plăti din banii visterii, ca să nu cerce lăcuiitorii adaos  sim tor  nici vreo schimb re de chipu d jdiilor  ce li s'au ar tat ; pentru care si poruncim  domnia mea, asi  să se urmeze negresit .  r pentru tl: 78 ce se g sesc  cu cale să se adaoge la lude peste an , in si se dimini , incep nduse de la urm torul  Fevr. po tl: 13 noui de lude, care bani string nduse in osebit  cas , să se dea in plata lefilor  suljbasilor  tierii, cu t te că este indestul  sum  peste cei ce s'au hot rit  a se dă, dar cunosc nd  si domnia mea fiantia neputinii din pricina neajungerii ludelor  la ceea ce s'au fost  n d jduit , priimim  chibzuirea ac sta ce ni se arată printr'ac st  anafora, si poruncim  dumitale cinst: si credincios  boer  al  domnii mele visterii, să se sc ti  ac st  dimin e, ar t nduse si l cuiitorilor  prin c rti slobode  ale domnii mele chibzuirea ce prin sfat  de opsce s'au f cut , si să facă si chrisov  al  domnii mele pentru osebirea lefilor  tierii din visteria domnii mele ca să se or ndu sc  osebit  cas , si să or nduim  domnia mea si osebit  boer  otc rmuitor  si nazir  al  ei, căruia i se vor  d  si cat. pecet. de către domnia mea pe fiesi-care dimin e, ca să scie in ce chip  să urmeze cu darea lefilor ; asjderea poruncim  dumitale ca să publicesc  pe unde vei socoti si va fi trebuint  inplinirea sorocului contractului dumnealor  epistatilor  menzilirilor  dela viitor  Avg: ca să se g sesc  mu terii, de va fi prin putintia, să se inbrace si cu f nul  i orzul  postilor , d ndulise banii ce prisosesc  din cheltuelele visterii, si să lipsesc  natura, precum  ni se arată mai gios  intr'ac st  anafora, spre a lipsi mijlocul  de n p stuire ce inc pe la priimirea acelor  naturi, si către ac sta poruncim  ca să lipsesc  cu totu si felurimea or nduelilor  in natur , cu urmare intocmai precum  mai gios  se arată.

1815 Fevr. 20.

Vel-log.

(pecetea gospod)

Pr -innăltiate D mne

După luminat  porunca m rfi tale ce prin pitac  ni s'au dat , adun ndune cu toti  la sf nta mitropolie, am  v diut  lipsa ce are visteria, neput nduse intimpin  trebuinci sele dupeste an  cheltueli, din pricin  că-ei la intocmirea d jdiilor  tierii ce s'au fost  f cut  prin obsc ca n str  anafora dela Mai  din anul  trecut , si la Avg. s'au asiezat  d jdiile, se socotise că la asiez m nt  se va sui suma ludelor  dajnici p n  la 25000,  r acum  ispr vinduse asiez m ntu d'abi  au ajuns  suma ludelor  la 18000, pentru care fiind -c  cheltuelele tierii dupeste an  ce s'au fost  inbr cat  pe 25000 lude sunt neapărate si mijloc  de inpu inare nu este, cu sfat  de opsce am  g sit  cu cale să se adaoge d jdiile după suma de 18000 lude ce s'au putut  intocmi acum  la asiez m nt , adică să dea de lude pe an  po tl. 200, drepti f r  răsură, in si se sferturi, la sfert  de lude po tl. 27 bani 60, in care sferturi intr  si haraciul  inp r tesc , si se facă pe anŭ la lude tl. 165, incep nduse aceste d jdi  dela viitor  Aprilie  nt i , si la lude 18000 facă pe an  tl. 2970000, lângă care ad og nd  si tl. 276000, in   180000 ce sunt d jdiile breslilor  cu răsură cu tot , si au a-i r spunde si de acum  innainte fără de a se pomeni nume de răsură, fiind  obic nuite breslile a d  aceste d jdi , i tl. 96000 d jdiile streinilor  asemenea fac  tl. 3246000, din care sc di nd  tl. 3103960,

cheltuelile vistierii dupeste anū, in care sumă intră si fênulū i orzulū grajdiulū gospod i alū pitării, socotinduse tôte in banī, rămânū prisosū tl. 142040, si cu tl. 95425, ce sunt legati prin contractū epistatiū postilorū ca să plătescă orzulū si fênulū ce se aducea la postī, însă carulū de fênū po tl. 5, si chila de orzū po tl. 6, faciū tl. 237465, cu acestī banī să ingrijescă vistieria a face contractū orī cu insusī epistatiū postilorū saū cu altī in vreme cuvinčiosă, cărora să le dea si banī din vreme spre a cumpără fênulū si orzulū celū trebuinciosū, cumū si comisīa i pităria si isprăvnicia de curte, tôte naturile căte sunt trebuincioase pentru curtea domnescă să le cumpere cu riza-pazar din banī ce li se vorū dā dela vistierie, ér din tiéră să nu se iea nimicū cu orânduélă in natură, nici pentru aceste trebuintie nici pentru alte obraze verī-cine va fi orânduélă să nu se facă nimunū măcarū de câtū de pučînū natură saū altă angarie; să mai dea tiéra si pentru cai i alte cheltueli ale postilorū de lude pe anū po tl. 35, in două sferturi, unulū primăvara si altulū tōmna, la fiesī-care sfertū de lude po tl. 17 banī 60, însă sfertu de primăvară de estimpū alū postilorū să se începā dela 15 ale viitorulū Mart., spre a nu veni cu greū lăcuitarilorū, dar să se socotescă dela Fevr. 1, ér pentru tōtā suma lefilorū celorū ce slugescū tieriī să se iea deosebitū banī din tiéră de lude po tl. 78, din care să nu iea vistieria nici unū banū cu nume de havuetū, si să se răspundiā acestī banī ai lefilorū in siése diminfi, la fiesī-care diminfi de lude po tl. 13, care răspundere să se începā dela di āntāiū a acestī lunī Fevr., si fiindū-cā de multe orī nu numai se zăticiā plata lorū din vremea cea hotărită, ci încă se întēplā de rămāneā si pāgubasī unī de căte două triminfi intregī, din care nu pučînā măchnire li se pricinuiā, pāgubinduse de drēptā simbrīa lorū, alte orī luāndū vistieria banī dintr'ai lefilorū cu numire de inprumutū, si neinpīrleginduse a-i răspunde in vremea ce se plăthiā lefile, se pricinuiā aceeași măchnire si pagubā; de aceea cu totī de obsce ne rugāmū mării tale, să se intocmescā o deosebitā casā simandichi, unde să se orānduescā de către măriā ta unulū din dumnealorū boeriī pāmēntenī simandichi si evcatastati, cu lēfā după cumū se va găsi de către măriā ta cu cale, a fi nazirū casī, avēndū si unū samesiū pentru priimirea si inpārțirea banilorū lefiī, indatorinduse ispravnicīi dela tôte judečiele prin luminatele poruncile mării tale, ca banīi lefilorū săi strīgā deosebitū, si să nuī amestece in banīi vistierīi, nici săi lase in remāsitiuri, ci pe tōtā diminfiā săi istovescā si săi trimitiā dreptū la casā unde să dea si vistieria ecstractū, ca să scie casa cătā este suma ludelorū la fiesī-care diminfi, binevoindū măriā ta a se face pentru acestā casā a lefilorū si luminatū chrisovū mării tale după chrisovu mării sale Costandinū vodā Ypsilantū, cu hotărire ca de acumū innainte să nu se mai amestece intru nimicū vistieria la banīi lefilorū, ci dela isprăvnicaturī să se trimitiā dreptū la casā de unde pe fiesī-care două lunī să se plătescă lefile cele orānduite de măriā ta, avēndū datorie boerū nazirū alū casī, la fiesī-care siése lunī a-si dā socotēla la opscea dumnealorū velitilorū boeri. Ér pentru tl. 1320304 banī 96, ce se vēdū că lipsescū spre plata datorilorū tieriī i a cheltuelilorū vistierīi până la sfirsitu lui Genarie lētū 1815, i pentru tl. 60642, din tl. 180642, lipsa a ludelorū 6842 si pe sfertu lui Fevr si Mart. bez tl. 120000, ai lefilorū ce se implinescū pe acestū sfertū, in usiurarea acestorū datorīi găsimū cu cale ca si intr'acestū următorū anū să se vēndiā busmeturile cămării totū cu adaosulū ce s'au vēndutū in trecutu anū, adică dijmăritu po parale diece, i oeritu po parale diece, si vinăriciu po parale cinci, din care să-si iea cămara numai banīi dreptī ce au fostū obicinuitī din vechime de luā, adică dela dijmăritū po banī 13, i dela oeritū po banī diece, si dela vinăriciū po banī 5, ér prisosu să se dea in plata numitelorū datorīi, si apoi la anulū viitorū să rămāe slujbele acestea a se urmā totū cu plata cea obicinuitā din vechime, fār de vreunū adaosū, si pentru cusuru datorīilorū ce va mai rămāne neplătitū, după ce se va dā adaosulū mai susū numitelorū slujbe, vomū chibzui de unde să se dea. Aceste intocmiri se socotirā de către noi si se hotărirā că se cuvinū a se urmā, care de se vorū găsi si de către măriā ta cu cale, se vorū întāri si se va dā poruncā a se pune in lucrare si a se urmā până cândū prin cea vrednicā de laudā si dorire de tiéră ce ai măriā ta se va mai adaogā suma ludelorū peste 18000, ce sunt acumū, ér atunci să se scadiā ceea ce se va cuveni după analogie din tl. 278, ce dicemū să dea peste totū ludele pe anū; atāta numai ferbinte ne rugāmū mării tale, ca naturile i orānduelile si havalele să lipsescā cu totū a nu se cere nici de cumū

dela tiéră (afară numai din havalele ce se ceră cu porunci înpărătesci); astjderea ne rugămă a se dà de către măriă ta strajnici porunci spre a se face o dréptă cumpănire tuturoră sateloră fiesi-căruia judeciă, ca nu unile să fie ocrotite si altele năpăstuite, ci tôte de o potrivă după suma birniciloră ce au să-si pórte sarcina dăjdiiloră, si unulă la altulă privindă să cunoscă în faptă că se păzesce dreptatea fără de osebie; să lipsescă si catahrisis ale ispravniciloră i jafurile zapciloră i a polcovniciloră si a căpitaniloră ce au suită avaturile la pretiuri mari pe care le împlinescă dela sërmanii lăcuioră cu feluri de eftirale si pricină nedrepte, cumă si a slujbasiloră husmeturiloră, că-cl s'au năravitū reū a asupri si a încărcă pe ticălosii lăcuioră, pe care noi ca nisce pământeni 'i dorimū, si măriă ta ca unū domnū dreptū si milostivū se cuvine a-l ocroti de tôte hrăpirile, că-cl de se si adaogă suma de bani a dăjdiiloră după cumă arētāmū mai susū, dar lipsindū naturile si orânduile de havalele i catahrisis si jafurile slujbasiloră după afară, care pricinuescă mare stingere si sërăcie lăcuioriloră, socotimū că nu vorū simti atăta greutate, si vomū rămānē si noi cu totū pururea rugători către milostivulū Dumnediū pentru bună-starea si întărirea mării tale în prē-luminatu scaunū până la adēnci bătrānetie.

1815 Fevr. 12.

(urmăză iscăliturile)

XXIV

Chrisovulu mării sale Ion Ioann Georgie Caragea W., ce s'au datu cumpanii streiniloră din Bucuresci.

Pintre facerile de bine ce s'au sērguitū totī oblăduitorī după vremi să intocmescă la cei de suptū a lorū stăpānire, nu pučină îngrijire au avutū, precumū pildele arată la totī de opsece, si pentru căti din streinī, din pricina vremelniceiloră întēplări, părăsindusi hălăduintile nacerii lorū, au nēvāliti suptū hrana nēdejdiī la umbririle acelorū stăpāniri, si intru adevērū multī s'au înpărăstītū de cele mai cuviinciōse mângāiări prin care cunoscēndū datorīa multiumitei au pricinuitū si indestulă bucurie oblăduitoriloră, ca unora cariī înbrăcisiāndū ale iubiri de omenire legi, s'au arētati în faptă limanū isbăvitorū celorū rătēciti. Asiā-dar nēvālindū si intr'acestă pravoslavnică tiéră ce din bogată milă a dumnediirī s'au incredintiatū suptū oblăduirea domnii mele, o sumă de omeni dela Alvanitohorulū de decindea, cariī din întēplările trecute lāsāndusi pământurile si negutiātorīle de acolo, siaū alesū locū de vietuire aici, si 'si facū alișverisiurile prin mijlocirile negociulū acestui pământū, au cădiutū cu rugăciune către domnia mea, să fie legatī cu dajdia lorū la unū locū, prin alegere de staroste, ca o sēmă de negutiātorī suptū numire de cumpanie, spre a nu fi smācinatī în vreunū felū de cerere de către zapci, slujbasī ai polithiī Bucuresciloră, adăogāndū intru acestă rugăciune că, ca nisce omeni streinī, să li se hērēzescă acestă milă de mângāiare, intocminduse asiezarea lorū, precumū se va socoti de către stăpānire. Deci priimită fiindū domnii mele acestă cerere si rugăciune a lorū, leamū datū acestū domnescū alū nostru chrisovū prin care 'lū alcātuimū legatī la vistierīa domnii mele suptū numire de cumpania streiniloră ot Bucuresci, cu legăturile ce mai giosū se arată.

1. Cāti se vorū alege să se arate la vistierie cu fōie anume, ca după acea fōie făcēnduse cercetarea cea cuviinciōsă de către cinst: si credinciosū boerulū domnii mele dumealū vel-vist., si dovedinduse că intru adevērū sunt streinī, precumū mai susū se arată, să se facă cath: aseminea la vistierie de numele fiesi-căruia, si să se incredintieze cu pece-tea domnii mele, ca nu care cumvasi printr'acestă numire de cumpanie, fără cercetare si prin violenție, să intre si alte felurimi de omeni ce vorū fi la altă orânduēlă.

2. Prin cererea celorū mai mari ai lorū să se facă alegere de unū staroste dintre dēnsi, pe care să-lū arate la vistierie ca să se orānduēscă prin osibitā carte a domnii mele intr'acestă epistāsie.

3. Dajdia lorū să fie de capū în capū po tl: patru-dieci si cincī peste totū anulū, care banī făcēnduse tacsilū de starostea lorū să se dea la vistierie prin log. dela calemu bresliloră,

răspundiënduse po tl. cincî-spre-diece de omŭ la fiesî-care titraminfe, precumŭ se urmăză dăjdiile si celorŭ-laltî cumpănasî, ér de nu vorŭ fi totî in stare ca aceea încâtŭ să pótă-răspunde peste anŭ po tl: patru-diecî si cincî tocmaî, aŭ voie să se cisluească intre dēnsiî după starea si puterea ce vorŭ avē, dar la vistierîa domnîi mele să istovēască după cumŭ mai susŭ s'aŭ disŭ, si la sfîrsitulŭ fiesî-căriia titraminîi să fie datorŭ acelŭ staroste să alégă aceea fôie pecetluită cu log: calemului, ca câtî vorŭ fi mortî si fugitî să se scótiă, arētānduse însă cu bună dovadă, cumŭ si cândŭ i se vorŭ mai adăogă, să se alătoreze, si intr'a-cestŭ chipŭ să se pecetluēască altŭ cath. de isnóvă.

4. Acéstă cumpanie legată fiindŭ la vistierîa domnîi mele, orî-ce pricinî se va urmă intre dēnsiî aŭ să se caute de dumnealui vel-vistierŭ, fără de a se supēră de către vreunŭ altŭ dregētorŭ.

5. Aŭ voie, găsinďŭ si altî streinî asemenea lorŭ, să-î alătoreze la acéstă cumpanie, însă arētāndui mai āntāiŭ starostea la vistierîe, ca să se facă cercetare cu de a mēruntu, si să se dovedēască de vorŭ fi intru adevērŭ streinî si fără de nici unŭ felŭ de altă pricină, cariî încarcānduse cu numile lorŭ la cath. celŭ pecetluitŭ de către domnîa mea, datorŭ este starostea să răspundiă si pentru aceea po tl. patru-diecî si cincî pe fiesî-care anŭ, măcarŭ de si nu vorŭ fi totî in stare ca aceea, pentrucă de-î vorŭ priimî intru a lorŭ orānduéla si dintr'ēnsiî nu vorŭ avē stare bună, sunt datorî acestî cumpănasî să se însărcineze la ale lorŭ răspunderî si cu prisosulŭ ce va mai fi până la implinirea de tl. patru-diecî si cincî ce cere vistierîa domnîi mele din capŭ in capŭ peste anŭ.

6. Slugile si călfle dela prēvālfile lorŭ câtî vorŭ fi neinsuratî să fie nedajnicî suptŭ ocrotirea stăpānilorŭ, însă până la vērstă de două-diecî de anî, ér câtî vorŭ fi insuratî cumŭ si cei ce se vorŭ insură de acumŭ innainte, să fie dajnicî, si de-î vorŭ priimî in cumpania lorŭ (fiindŭ însă streinî) asemenea să-î arate la vistierîe ca să se asieze in cath: celŭ pecetluitŭ, răspundiēndŭ si acela érāsî po tl. patru-diecî si cincî pe anŭ, ér prēvālfile ce vorŭ tînē să fie supuse la tóte dările după obiceiŭ pāmēntului.

7. Pentru acéstă intocmire ce din mila domnîi mele li s'aŭ hērēzitŭ, să dea chezásie unulŭ pe altu cu zapisŭ către vistierîa domnîi mele că intocmaî vorŭ fi următorî celorŭ legate.

8. Si spre a fi sciutŭ fiesî-care dintr'acestia la slujbasîi polithîi cumŭ si la altî dregētorî că este din orānduéla acestîi cumpanîi după catastihulŭ ce se va pecetlui de către domnîa mea, să se dea in mână fiesî-căruia adevērintia starostiî protocālită si de log: calemului, care log. pentru fiesî-care adevērintiă să aibă a luă cu numire de avaetŭ câte patru-diecî si cincî banî.

Si spre a se păzi tóte acestea neclintite si nestrāmutate leamŭ intāritŭ domnîa mea acestŭ domnescŭ alŭ nostru chrisovŭ cu credintia si pecetea domnîi mele, martorî puindŭ pe prē-iubitîi nostri fîi, Georgie voevodŭ si Constandinŭ voevodŭ, si pe totî cinstitî si credinciosî velitî boerî dregētorî al divanului domnîi mele, panŭ Radu Golescu vel-vist. etc. etc. si s'aŭ scrisŭ chrisovulŭ acesta in cinstitŭ orasiŭ alŭ Bucurescilorŭ, scaunulŭ domnîi mele, intru alŭ treilea anŭ alŭ āntāiî domnîi nóstre, de Nicolae log. za vistierîe, la anulŭ dela mântuirea norodului létŭ 1815 Mart. 26.

XXV

Anafora dumealui vel-vistieru, pentru prosthichiu la diimaritu la oeritu si la vinariciu.

Prē-innālitate Dómne

După cumŭ dintru inceputŭ cugetulŭ si vointia innāltimei tale aŭ fostŭ pentru multe bunătătî patrii si lăcutorilorŭ acestîi tierî cu felurî de usurărî ale trebuincióselorŭ cererî si cheltuelî, asemenea vēdiutŭ este că si pentru salahorii si carăle cetătilorŭ inpērătescî, ca să-sî ai-

bă lăcuiorîi răpaosul si odichna până la sfîrsitu lui Maiu, a-sî face semênăturile cu indestulare pentru hrana si alişverisiul lor, teaf milostivitu inuăltîmea ta si af trimisû de aû găsitû ômenî din tiéra turcésca cu plată de banî si s'aû datû dreptû ceruta sumă a salahorilor si a carălor; a căroră plată cu tôte că până acumû s'aû urmatû pe lude si se rês-pundeă cu cislă de către lăcuiorî, dar spre cea de sêvîrsitû bunătate si cugetû alû innăltîmei tale către a lorû usiurare, fiindû-că este si sumă mare de banî, eû gădescû cu cale a nu se mai cislui acestî banî pe ludele tierîi, ci încă si la acêsta rêvêrsându se milostivirea mării tale, să fie luminată poruncă cu a se mai face unû prostichiû la câte trele husmeturile încă de câte două parale, adică la dijmăritû i oeritû, peste parale diece ale vëndiărîi anului trecutû si bez treî parale ale prosthichiului, pentru trebuintia chieltuelilor Adaliî, alte două parale, cu care se facû la fiesî-care husmetû parale cincî-spre-diece, ér la vinăriciû peste parale optû, însă cincî ale vëndiărîi si treî ale prosthichiului, érasî câte două parale, si să se facă parale diece, fiindû-că cu acestû chipû, atâtû cumpêratoru ce va fi alû acestorû husmeturî nu are nici o pagubă, de vreme că cu acestû prosthichiû prin contractû i se dă dela cochîi-vechî, si lăcuiorilor este o bagatelă, că-cî plătescû acestû prosthichiû, fiindû mai cu usiurare a rêsponde acêstă datorîe pe drepte bucatele lor, de câtû cândû totî banî pentru plata salahorilor si a carălor până la sfîrsitu lui Maiu, s'ar împlîni cu cislă pe lude érasî de către dênssi, ér hotărîrea cea de sêvîrsitû rêmâne a se face de către măriă ta.

1815 Apr. 26.

XXVI

Obscescu zapisu de imprumutare dela kir G. Sachelarie.

Ion Ioanu Georgie Caragea W. boj. mil. i gospod. zeml. Vlah.

Vêdiënduse si de către noi acestû obscescû zapisû alû părintilor archierei si alû obscîi dumnealorû boerî, următorû intru tôte anaforalî ce érasî de către părintîi archierei si obscea dumnealorû boerilorû ni s'aû făcutû dela 11 totû a acestîi lunî, 'lû întărimû domnia mea spre a-sî avê fîntia si urmarea sa nestrămutată, ca să fie adică răfuitû din adaosul dijmăritulû si a oeritulû viitorulû anû cu létû 1816, intocmai precumû se arată mai giosû, care adaosû să fie si zălogû acestîi imprumutărî, până la cea desêvîrsită rêspondere, spre mai multă incredintiare a imprumutătorulû.

1815 Noemv. 19.

(pecetea gospod)

Vel-log

După multa si netăgăduita trebuintă ce are tiéra a se imprumută tl: 420000, spre rădicarea ostirilor din Craiova, ce aû fostû orânduie de prè-innaltă si vrednică de închinăciune înpêrătésca poruncă in potriva Adaliilor, găsînduse mai ântăiû mijlocû de rêsponderea acestorû banî din adaosul dijmăritulû si alû oeritulû anului viitorû cu létû 1816, precumû in deosebită anofora ce amû făcutû către măriă sa vodă se arată pe largû si cu deslusişre, incredintiâmû cu acestû obscescû zapisû, adeveritû prin iscăliturile nôstre, că la acêstă mare trebuintă s'aû imprumutatû tiéra tl: 420000, adică patru sute două-diecî de mîi lei, dela dumnealû kir Georgie Sachelarie, care banî să se rêspondiă dumisale din adaosul ce mai susû s'aû disû, adică a dijmăritulû si a oeritulû viitorulû anû cu létû 1816, împreună cu dobânda lorû po tl: siépte si jumătate la pungă pe lună până la cea de sêvîrsitû rêspondere; si spre mai bună incredintiare i se dă zălogû mai susû numitulû adaosû de dijmăritulû si oeritulû viitorulû anû cu létû 1816, ca să fie plătitû si rêfuitû de acêstă imprumutare, fără cătûsî de puçînă pricinuire

1815 Noemv. 13.

Ungro-Vlah Nectarie, Costandie Buzeu, Costandinû Filipescu vist, Radu Golescu biv-vel-banû, Grigorie Brâncoveanu, Costandinû Cretiuлесcu, Barbu Văcărescu vel-vist., Dumitraşco Racovitiă, Costandinû Bălăceanu vel-vorn., Michalache Manu vel-vornicû, Istrate Cretiu-

Ilescu, Dumitrache Racovitiă, Grigorie Băleanu vel-vornică, Grigorie Filipescu, Theodorache Văcărescu vel-vornică, vel-log., Costandinu Filipescu log., vel-log., vel-log., Alecsandru Filipescu vel-vornică.

Ion Ioanu Georgiu Caragea W. boj. mil. i gospod. zem. Vlah.

Priimită fiindu domnii mele arătarea si chibzuirea ce ni se face printr'acéstă anafora a părintilor archierei si a obscii dumnealorū velitilorū boeri halea si manzili, o întărimu domnia mea, si hotărîmū ca să se urmeze adaosulū si pe anulū viitorū cu létū 1816, la aceste două husmeturi dijmăritu si oeritu, spre indeletnicirea răspunderii cheltuelilorū Adalii, intocmai după coprinderea ce mai giosū se arată, care adaosū să fie zalogū la kir Georgie Sachelarie pentru tl: 420000, cu care aū inprumutatū tiēra in trebuintia mai susū numitelorū cheltuell, după cumū se adevereză prin obscescū zapisū; dreptū-aceea si poruncimū dumnealū vel-vist., acumū de o cam dată până la răspunderea banilorū acestui adaosū din huzmeturi să se facă venitū la vistieria domnii mele inprumutarea de tl: 420000, ér după ce se va plăti si se vorū rēfui cu cea intocmită dobândă a lorū, atunci se va face venitū acelū adaosū si se va stînge inprumutarea din catastisiele vistierii ca o socotélă rēfuită si isbrănită

1815 Noemv. 15.

(pecetea gospod).

Vel-log.

Prè-innăltiate Dómne

După luminatu pitacū alū mării tale scrisū dela 10 ale următorului Noemv., si coprin-diētorū că cu ajutoru milostivului Dumnedieū prin puterile biruitōrelorū ostiri ale prè-puternicului nostru inperatū (a căruia mărire fie vecinică intru slave si biruintie) se apropie sēvirsirea necazurilorū Adalii, prin care se iuvesce intru fiintă si cu bucurie la tōtă opseca isbăvirea acestii ticăloșe tieri, si că nu pučină cheltuélă urmânduse, să vedemū socotelile ce s'aū trimisū innăltimii tale de către dumnealū caimacamu Craiovi, asupra cărora făcēndū chibzuirea răspunderii, să arētāmū innăltimii tale prin anafora, ér mai cu deosebire să dovedimū acumū de o cam dată mijlocū a se găsi in sorocū de cinci sau multū optū dile, tl: 400000, adică patru sute de mil, cariī să se răspundă spre cea de sēvirsitū isbăvire, că-cī intr'altū chipū nu este prin putintia a se rēdică ostirile; intocmai următorii fiindū, étă astă-dī la 11 totū ale următorului strîngēdune cu totī la sfânta mitropolie, amū cerutū mai ântăiū socotēla ce s'aū trimisū de către dumnealū caimacamu, si amū vēdiutū că este intocmită dela Iulie trecutū, adică in urma socotelii ce ni s'aū mai arētatū dela Noemv. alū anului trecutū si până la sfirsitu lui Iunie alū acestui următorū anū cu létū 1815, pentru care s'aū făcutū chibzuirea si prin anafora s'aū arētatū mării tale, si cumcă se adună acēstă socotélă in sumă de tl: 602219, adică siēse sute două mil două sute nouē-spre-diece, până la 15 ale următorului Noemv., asiā-dar chibzuindune de nnde este mijlocū a se răspunde acesti bani, altū venitū nu amū pututū găsi, de câtū să se urmeze adaosū la două huzmeturi ale anului viitorū, adică la dijmăritū si la oeritū, si acestū adaosū să fie cu o parā mai multū peste ceea ce s'aū urmatū intr'acestū anū cu obscēcă anafora, ér din tōtă suma vēndiării scādiēduse pe sēma domnii bani si vorū analogisi după vechiulū obiceiū, cei de adaosū ce vorū rēmânē să se dea in socotēla sumii ce mai susū se arată de tl: 602219, că-cī intr'acestū chipū făcēdune socotēla, intocmindū insă vēndiările precumū s'aū datū intr'acestū anū, se ajunge bani; si spre mai bună pliroforie a mării tale, insemnarāmū la vale si socotēla ce amū făcutū:

tl:

260000, s'au vëndutū dijmăritu, po parale 10 litra.

367000, s'au vëndutū oeritu, asemenea po parale 10.

627000.

188100, analogisesce celū din urmă adaosū de trei parale numai dela aceste două huzmeturi precumū s'au vëndutū după opscésca anafora in socotéla cheltuelilorū Adaliū.

851100.

62700, ipacū analogisesce adaosū de o pară peste cele trei la tl: 627000.

877800, se adună peste totū vëndiënduse po parale 14 amëndouē.

242333, se scadū cei ce au să rămăe pe sēma domnii după vechiulū obiceiū, însă:

tl:

120000, dijmăritu, socotinduse po bani 14.

122333, oeritulū, asemenea socotinduse po bani 10.

242333.

635467, rămănū a se răspunde in mai susū numita sumă. Țr după sēvirsirea acestiū chibzuirī vëndiëndu trebuintia numărătorii netăgăduită acumū, si mai vērtosū după coprinderea luminatului pitacū alū mărī tale prin care ni se poruncesce a se găsi in sorocū de cinci dīle saū multū optū, tl: 400000, la care trebuintia si cu osebite privindū ca pentru o isbăvire a tieriū, amū intratū in vorba acestorū bani spre rēdicarea ostirilorū din Craiova, si vëndiëndū cā altū mijlocū a se numērā nu este decātū a se luā cu inprumutare, amū chematū totū aciū la mitropolie innaintea nōstrā pe kir Georgie Sachelarie, si făcēndū cunoscutā marea trebuintia cumū si binele ce are să sēvirsiescā de obsce la totī de va face acēstā inprumutare, cu tōte cā au provalisitū neindeletnicirea inprumutārilorū ce se urmēzā, nu din nevointia ci din pricina trebuintii ce are fiesi-care asupra negotiului, dar in cele după urmă cunoscēndū insusi grabnica si netăgăduita trebuintia s'au arētātū cu totū osērdnicū, fāgăduinduse cā negresitū până in sorocū de diece dīle va numērā tl: 400000, unde i se va porunci, dānduse însă si tl: 20000, agio po tl: cinci la sutā, pentru paguba ce dīce cā are să cerce cu trasulū politilorū din alte piatie, cumū si incredintiānduse cu zapisū din partea tieriū, adeveritū prin iscāliturele nōstre tuturorū, si intārītu si cu luminata pecetea mărī tale, prin cancelaria logofetfi divanului, dānduse si printr'acēstā plecatā a nōstrā anafora zalogū spre rēfuirea acestiū inprumutārī, adaosulū dela vëndiarea dijmăritului si a oeritulū a viitorulū anū cu létū 1816, care, spre mai bună incredintiare a numitulū inprumutātōrū, bine ar fi, de se va socoti de către innăltimea ta, să se vëndiā de se vorū găsi mușterī după călcarea létului 1816, făcēnduse havalea cumpērātōru cā in vreme să răspundiā banii ce se va cuveni inprumutātōrului; asiā-dar amū si făcutū zapisulū inprumutārīi de tl: 420000, adeverindulū cu totī, si l'amū datū in mână numitulū negutiātōrū, care intārīnduse de către innăltimea ta, i se va porunci unde să răspundiā banii, Țr pentru ȳresi-ce lipsā ce firesce se urmēzā după a nōstrā chibzuire din socotéla dobāndiū ce are să se răspundiā inprumutātōrului până la spargerea zapisului, dicemū, de se vorū vinde aceste două huzmeturi cu mai mare pretiū de cātū estimpū, să se răspundiā dintr'acelū adaosū, Țr de se vorū vinde precumū s'au vëndutū intr'acēstū anū saū si mai pučinū, să se facā cădiuta indreptare cu chipulū ce se va socoti. Acēsta este a nōstrā părere, pentru care după poruncā nu lipsirāmū a o face cunoscutā mărī tale, Țr aniū innăltimei tale fie dela Dumnediēū multī si îndelungatī intru fericire.

1815 Noemv. 11.

Ungro-Vlah. Nictarie, Costandie Buzeū, Costandinū Filipescu vist., Radu Golescu biv-vel-banū, (etc. etc.)

XXVII

Opsecescu zapisu de inprumutare dela dumnealui Ioanu Mosh.

Ion Ioanu Georgie Caragea W. boj. mil. i gospod. zeml. Vlah.

Dumnealui vel-vist. priimită fiindu domnii mele acéstă anafora a dumnealorū boerilorū, poruncimū ca să se pue in lucrare, cu urmare intocmai precumū mai giosū se coprinde.

1815 Dichemv. 5.

(pecetea gospod).

Vel-log:

Prè-innălțiate Dómne

După luminată porunca mării tale ce prin pitacū ni s'au datū pentru madéoa lipsii leflorū ce au arêtatū innălțimii tale dumnealui bivvel-banū Grigorie Brâncoveanulū nazirulū casii leflorū, că lipsescū casii până la sfirsitulū viitorulū Genar. tl: 213000, cumcă nu pôte fi suferită la părintésca ingrijire ce ai innălțimea ta pentru lăcuiitorī de a fi supêratī cu cătusi de puçinū la acéstă lipsă, ci să găsimū mijloculū inplinirii din altă parte, si să arêtāmū mării tale prin anafora; neamū adunatū aici la domnésca mării tale curte, si altū mijlocū nu puturāmū găsi decâtū să se vëndiā vināriciu anulū viitorū 1816, cu adaosū de două-dieci si doi de banī peste cei canonisiti din vechime cinci banī de vadrā, adică din banī 31 ce au fostū estimpū de vadrā să se scadiā banī patru, ca să cunósca lăcuiitorii usiurintia, si la anulū viitorū să se vëndiā peste totū po banī 27 de vadrā, care facū parale nouē i pārpārulū după obiceiū, si vëndiēnduse intr'acestū chipū după asemēnarea vëndiārīi acestui anū, urmēzā să prindīā adaosulū tl: 225831, banī 40, precumū se aratā in socotēlā mai giosū:

tl:	banī:	
335833:	40,	s'au vëndutū estimpū, po par. diece si unū banū.
43333:	40,	cei ce analogisescū pe patru banī de vadrā.
292500:	—,	rēmānū vëndiēnduse po banī două-dieci si siēpte adică nouē parale.
66668:	80,	se scadū cei ce se cuvine pe cinci banī, si rēmānū pe séma domnii, si a mililorū ce sunt hērēzite prin chrisóve domnesci.
225831:	40,	rēmānū ai adaosulū.
213000:	—,	se scadū dintr'acestia cererea casii leflorū ce are până la sfirsitulū lui Genar.
12831:	40,	mai prisosescū.

Dar fiindu-că până la numărătórea banilorū viitorulū vināriciū este indestulā zēbavā si casa leflorū nu pôte să aibā acéstă adăstare, fiindū indatorată a face răspunderea leflorū la orândnita vreme, mai vêrtosū că intre lefasī sunt multī ómeni sêrmanī cariī numai la acéstă lēfā nēdējduescū, amū socotitū că se cuvine să se facā éráši o obscē-cā inprumutare cu zapisū adeveritū prin iscāliturele nóstre, puinduse si dreptū amanetū pentru sigurantia inprumutătorulū adaosulū acestui vināriciū ce mai susū se aratā, intocmai precumū s'au urmatū si la trebuintia cheltuelilorū Adaliī la cele-lante huzmeturi a dijmāritulū si a oeritulū, care banī să se răspundiā toti in cath. la casa leflorū, ca să pótā dumnealui fratele bivvel-banū Grigorie Brâncoveanulū să intimpine trebuintia si să multumēscā pe toti lefasii de dréptā lēfā ce au a luā până la sfirsitulū viitorulū Genarie; pentru care amū pohititū cu toti pe dumnealui fratele vel-vist., ca să găsească vreunū negutiātorū să inprumute casa leflorū cu tl: 213000, ce are lipsā, incredintiāndulū cu chipulū ce mai susū arêtāmū, si fiindū-că inprumutătorulū după pilda ce avemū si după canónile negutiātorii urmēzā să cérā si agio si dobāndā po tl: siēpte si jumētate la pungā pe lunā până la vremea vināriciulū, care banī pôte să se urce până la tl: 40000, si prisosulū din adaosū nu este mai multū decâtū tl: 12831, banī 40, precumū se aratā la socotēlā mai susū, si lipsescū aprópe de tl: 28000, dicemū că de se va vinde vināriciulū cu pretiū mai mare decâtū intr'acestū urmā-

toru anu, să se dea si acelū adaosu totu intr'acastă socotélă de agio si dobândă, ér de va lipsi óresi-ce după vëndiare, fiindu o bagatela, să se facă de către vistierie cuvincioasa chibzuire, după chipulū ce se va socoti, si de se va găsi cu cale de către innăltîmea ta.

1815 Dichemv. 2.

Ungro-Vlah Nictarie, Costandie Buzeu, Costandinu Filipescu vist., Radu Golescu bivvel-banu, (*etc. etc.*)

Ion Ioanū George Caragea W. boj. mil. i gospod. zem. Vlah

Védiënduse si de către noi acestu opscescu zapisu a părintiloru archierei si alu opsciū dumnealorū boeriloru, următoru intru tóte anaforaliū, ce érási de către părintiū archierei si opseca dumnealorū boeriloru ce ni s'au făcutu dela 20 ale trecutū lunī lui Noemv., si-lu întărimu domnia mea spre a-si avē fiintia si urmarea sa nestrămutată intru tóte intocmai precumu mai giosu se arată.

1815 Dichem. 12.

(L. P.)

Vel-log.

După netăgăduita datorie ce are tiéra a se inprumutā tl. 223650, adică două sute două-dieci si trei de mil siése sute cinci-dieci, spre intimpinarea lipsiū lefilorū ce este ca să se plătescă celorū ce slugescu tieriū până la sfirsitu viitorulū Genarie, găsinduse mijlocu mai ântăiū de răspunderea acestorū bani din adaosulū vinăriciulū anulū viitorū cu létu 1816, precumu mai pe largu cu deslusire se arată prin anaforaoa ce amū făcutu către măriā sa vodă, incredintiāmū cu acestu opscescu zapisu adevéritu prin iscăliturile nostre, că la această trebuintiā s'au inprumutatū tiéra tl: 223650, adică două sute două-dieci si trei mil siése sute cinci-dieci, dela dumnealū bivvel-vist. Ioanū Mosh, care bani să se răspundiā dumi-sale din adaosulū vinăriciulū din tótā tiéra a anulū viitorū cu létu 1816, precumu mai sus s'au dişu inpreună cu dobânda lorū câte tl: siépte si jumătate la pungă pe lună, până la cca desēvirsitū răspundere, ér de nu se va ajunge suma adaosulū vinăriciulū spre desēvirsitā rēfuire a acestu zapisu, sigurivsiindū pe dumnealū inprumutătorū printr'acestu zapisu. ca, de se va intēplā la anulū viitorū scădere la rodirea viilorū, si nu va coprinde adaosulū vinăriciulū suma ce va avē să iea inprumutătoru, lipsa ce va fi să se adaoge orī la acelaşi vinăriciū saū la oeritu din anulū viitorū; si spre mai bună incredintiare i se dā dumnealū zalogū mai susu numitu adaosu de vinăriciū, ca să fie plătitū si rēfuitū de această inprumutare cu chipu ce se arată, fără cătusī de puginā pricinuire.

1815 Dichemv. 1.

Nictarie Mitropolitū, Costandie Buzeu, Costandinu Filipescu vist., Radu Golescu bivvel-banu, Costandinu Cretulescu vel-banu, Dumitraşcu Racovitiā vornicu, Michalache Manu vel-vornicu, Grigorie Filipescu vel-vornicu, Theodorū Văcărescu vel-vornicu, Michalache Racovitiā vel-log., Scarlatū Grădisceanu vel-log., Fotache Stirbeiū vel-log.

XXVIII

Anaforaoa dumnealū vel-vist. pentru poslujnici.

Prē-innăltiate Dómne

La létu 1814, innaintea intocmiriū asiezământulū, prin opscescā chibzuire a prēo sfinţiū sale părintelū mitropolitu tieriū i a iubitorilorū de Dumnedieū părintiū episcopū si a tuturorū dumnealorū velitilorū boeri halea si manzilū, s'au datū hotărîre ca prin doi boeri, adică dumnealū bivvel-vornecū Barbulū Văcărescu si dumnealū bivvel-vornecū Grigorie Băleanulū, să se facă alegirea catastisilorū poslujnicilorū, si după chibzuirea ce vorū face dumnealorū, să se hotărască, câti se cuvine să aibā fiesi-care, privindū însă la acēsta ca să se păzescā

căderile tuturor de opsce după starea mosfilor și după haractirul obrazului, după care si stringându-se dumnealor numiții boeri la un loc, au făcut alegirea ce au găsit cu cale pe carea dându-i în theorisis opscescă la sfânta mitropolie s'au mai îndreptat, și în cele după urmă s'au dat caral prin sfatu tuturor, ca suma poslujuicilor în totă țiera să nu fie mai mult decât 10546, precum într'acest alăturat cath. supt No. 1, care s'au fost păstrat atunci în vistierie, drept matcă numărului celui hotărit, se arată cu deslusire, însemnându-se căți are să rămăie pe numele fiesi-căruia.

Intr'această alegire și hotărîre puind temelii și vistieria, s'au întocmit ponturile asiezământului cu asemenea coprindere dicîndu la fiesi-care judeci sumă poslujuicilor acelui judeci are să rămăie atîta, după osibit cath. ce se trimite, și acest atîta dela toate judeciile și polithia Bucurescilor se cuvînia să coprindă numărul celui de opsce hotărit, dar în ce chip s'au lucrat această urmă, nu știu, că în loc de 10546, ce se cuvînia să rămăie după venirea catastisilor asiezământarilor, s'au pomenit vistieria cu 16660, care va să dică, nu numai prisos peste cel hotărit, ci și peste cel știut vistierii mai mult, și cel mai de mirare lucru este, că într'aceste catastisie se coprinde și obraze care nici cum nu au fost cunoscuți vistierii că au poslujici; eu însă sluga mării tale, după datorîa îngrijirii ce trebuie să am la slujba ce mi s'au îndreptat, vîdiîndu cu osebie catahrisis înpotriva hotărîrii opsci dumnealor boerilor, am asternut acest alăturat cath. supt No. 2, coprindîtor numai de suma poslujuicilor du prin judeci și orasie după afară, cum și altă cath. de suma poslujuicilor ce se află aici în polithia Bucurescilor, și arăt mării tale plecata mea părere: Poslujicii Bucurescilor să rămăie buni nesuperați ca un osebit har, atît pe boeri, cum și de mare trebuință la nise omeni sîraci și iupănese vîduve, sau și de i se va face vreo alegire și vreo puînă îndreptare la unile obraze, să se facă prin vistierie, ăr pentru poslujicii după afară, adică dela judeci și orasie duprin judeci, să se orînduască trei-patru boeri ce se vor hotărî de către înăltimea ta, cari puind de isnovă supt vederea dumnealor toate aceste catastisie să facă alegirea ce vor chibzui pe judeci, după cea d'întăiu opscescă hotărîre a dumnealor, făcîndu-se însă acesta musaadea la suma de 10546, ce s'au fost hotărit atunci să se socotască numai pe judeci, ăr nu și în orasiu Bucurescilor, rămăind acestia din orasiu pe din afară, precum s'au disu mai sus, cum și peste cel hotărit la unile obraze să rămăie precum s'au întocmit la asiezământ, fiind trebuincios după stările mosfilor dumnealor unde 'l au. Asemenea să se deosebască și vierii celor ce vor fi avînd numai vî ăr nu și mosfi, și pescarii pe unile obraze cu deosebire, fiind o bagatelă și har obișnuit din vechime; ăr după ce se va face această alegire și se va arăt mării tale prin anafora de către dumnealor orînduții boeri, pe de o parte acel ales cath. să se tîie în domnesca vistierie, drept matcă și sumă legiuită a fiesi-căruia, ăr pe de altă parte să se scotiă catastisie pe fiesi-ce judeci, arătătoare de căți are să tîie fiesi-ce obraz, și să se trimiță iscalite dela vistierie către dumnealor ispravnicii judeciilor, poruncindulise că suma ce se coprinde într'acel cath. să o cunoscă de buni poslujici, ăr prisosul ce va fi, pentru care și acesta se vor trimite osebite foi, să-î încarce pe sate cu lude, corisponderisîndu-se pentru starea și pîrlegiu lor cu vistieria. Asemenea să încarce și pe cei ce vor fi cu totu necunoscuți vistierii, și după ce va luă sîvîrsire această asiediere de către ispravnic, să trimiță și dumnealor la vistierie catastisie, arătîndu aume pe poslujicii ce are fiesi-ce obraz, numîndu cu deosebit condei pe vierii celor fără mosfi, și pe pescarii pe judeci ce vor fi, a căroră sumă să se adune întocmai după ceea ce li se va trimite dela vistierie, trimițîndu asemenea și perilipsis de ludele cu care vor spor judeci pe plîși și pe sate, ca să se vadiă în ființii folosul acestor urmă. Dar după această deslusită întocmire să fie strajnică poruncă a mării tale, ca să nu mai aibă voie ispravnicii nici a schimba poslujici nici a da altii în locul celor morți nici a adăoga peste cath. ce li se va trimite, ci unile ca acestea să se facă cu poruncă dela vistierie, și vistieria va îngriji ca să fie totdeauna suma cea hotărită în pîră fără a se mai inpuînă ca un lucru de opsce hotărit, priimit și mării tale, și într'acest chip să se păzască totdeauna nizamul hotărîrii; asemenea să se îndatoreze ispravnicii ca să dea foi iscalite în mîinile pîrcalabilor, arătătoare de numele po-

slujniciloră ce voră fi in fiesi-ce sată, ca să se facă sciută si lăcuitariloră acéstă hotărîre, si să nu li se iea ómenî din sată cândă va fi vointia slujbasiloră, fiindă-că acéstă este spre dărăpînarea sateloră, si din ană in ană să se prefacă catastisiiele județeloră anume, ca să fie totdeauna sciintă cu lămurire de numele aceloră ómenî ce se voră află suptă numirea poslujniciloră, si să nu se strămute nicî odată prin scădere suma ce se va hotărî la fiesi-cine, ér hotărîrea cea de sêvirsită rămăne la buna-vointia mărî tale.

1815 Noemv. 29.

Vel-vist.

Prè o sfîntia ta părinte mitropolite si sfîntia sa iubitoriloră de Dumnedieă episcopî si totî dumneavóstră velitî boerî halea si manzîlî, să theorisiti arătarea ce ne face printr'acéstă anafora dumnealui vel-vist., si chibzuindă cele cu cale să arătati domnî mele in scrisă.

1815 Noemv. 29.

Vel-log.

Ion Ioanu George Caragea W. boj. mil. i gospod. zeml. Vlah.

Măcarcă peste suma poslujniciloră ce se coprindă in obscésca anafora ot létă 1814 Maiă 8, peste adaosulă ce s'au măi lăsată la unile obraze in urma acestî întocmirî (bez vierî celoră ce au număi vîl, i pescariî deosebiteloră obraze) se măi face acumă si osebită adaosă de poslujnicî ce găsesă cu cale sfîntia loră părintî archierei si dumnealoră boerî printr'acéstă opscésca anafora, dar fiindă-că in rândulă boeriloră pămētenî sunt si altiî sālășluitî si asiezatî aici in pămēntulă tierî cu starea căsniciî loră după vremî, uniî însă măi din nainte, altiî măi din urmă, si au rămasă nestrămutatî de aici, care totî acestia s'au cinstită după cuviintă si cu cinurî de boerî, avēndă aici si case i mosî (precumă sunt si chiară din cei trecutî in cath.), si uniî ca acestia ce nu s'au trecută in cath. si au mosî ca nisce pămētenî avēndă trebuintă si cădere de poslujnicî, priimită este domnî mele de a se inpărtaşî si aceia de acestă domnescă ală nostru hară de poslujnicî, după întocmirea poslujniciloră ce s'au hotărîtă prin opscésca anafora ot létă 1814 Maiă a părintiloră archierei si a dumnealoră velitiloră boerî halea si manzîlî innaintea asiezămēntulă. Dreptă-aceia, inpreună si cu adaosu de măi susă arētată, întărimă domnîa mea si acéstă de acumă opscésca anafora, si poruncimă dumnealui vel-vist. ca întocmă să se urmeze

1816 Genar. 25,

Vel-log.

(pecetea gospod).

Prè-innălțiate Dómne

După luminată porunca mărî tale adunāndune cu totî aici la domnésca curte, amă vēdiută arētarea ce au făcută mărî tale printr'acéstă anafora dumnealui vel-vist. pentru rândulă poslujniciloră, la care facēndă si noi cuviinciósă chibzuire, arētāmă innălțimî tale că suma poslujniciloră ce prin sfată opscēsă s'au hotărîtă a fi 10737, si s'au arētată mărî tale prin opscésca nóstră anafora carea s'au întărită si cu luminată pecetea mărî tale, se cuvine să rămăne totdeauna a se păzi nestrămutată, dinpreună însă si cu adaosulă de poslujnicî ce s'au măi lăsată in urma acei întocmirî la unile obraze, fiesî-căruia căte cătă s'au socotită după starea si trebuintia mosîiloră ce au, i vierî celoră ce au număi vîl ér nu si mosî, si pescariî unora deosebite obraze, fiindă o bagatelă, si obicînuită diu vechime a avē acele obraze pescariî, i poslujnicî de aici din orasiu Bucnrescî, ce s'au lăsată érășî pe sēna obrazeloră ce-i au; si osebită de acestia, fiindă-că unile obraze din boerî pămētenî ce li se cuvine să aibă poslujnicî, si la întocmirea catastihului sumî cei hotărîte de 10737, s'au uitată de nu s'au pusă, să se dea acumă si acelora trebuinciosi poslujnicî după starea fiesî-căruia, ér cei-lantî cătî prisosēsă din suma adaosului ce arată dumnealui vel-vist. că s'au găsită după catastisiile boeriloră asiezămēntari, să se facă venită vistierî, cumă si nizamulă

ce aŭ chibzuitŭ dumnealŭi vel-vist. a se urmă de acumŭ innainte la acéstă madea a poslujnicilorŭ, l'amŭ găsitŭ si noŭ cu cale, si se va dă luminată porunca mării tale de a se pune in lucrare si a se urmă intocmai, ér hotărîrea cea de sêvirsitŭ rêmâne a se face de către măria ta.

1816 Genar. 12.

Nictarie Mitropolitŭ, Costandie Buzeŭ, Cost. Filipescu vist., Radu Golescu vel-banŭ, (*etc.*)

XXIX

Anafora a dumnealoru velitiloru boeri pentru a se bitirdisi in bani salahorii si carile ce urmeza a se da din tiera in lucru cetatiloru inperatesci.

Ion Ioanu Georgiu Caragea W. boj. mil. i gospod. zeml. Vlah.

Priimită fiindŭ domnŭi mele acéstă obscescă anafora a părintilorŭ archiereŭi si a dumnealorŭ boerilorŭ, o întărimŭ domnŭia mea, si poruncimŭ domnŭia mea dumnealŭi vel-vist. să se facă domnescile nŭstre porunci către ispravnicŭi judeŭielorŭ, coprindiêtŭre intocmai precumŭ mai giosŭ se arată.

1816 Martie 26.

(pecetea gospod).

Vel-log.

Prè-innăltiate Dŭmne

După luminată porunca mării tale ce priu pitacŭ ni s'aŭ datŭ, că priimită fiindŭ mării tale rugăciunea ce amŭ făcutŭ prin anafora de opsce dela 7 ale următorŭi lunŭi, cu coprindere de a se bitirdisi in banŭi salahorŭi si carăle ce urméză a se dă din tiéră in lucru cetătilorŭ inpêrătesci si intr'acéstă vară a următorului anŭ, pentru destoinicile cuvinte ce arêtămŭ intr'aceeasŭi anafora, aŭ bine-voitŭ măria ta să se indeletnicescă si acéstă strădanie a sêracilorŭ, si scriindŭ unde s'aŭ cuvenitŭ, s'aŭ găsitŭ mijlocŭ de a se bitirdisi; ci să chibzuimŭ in ce chipŭ să se urmeze acéstă implinire dela tiéră si să arêtămŭ mării tale prin anafora in scrisŭ: următorŭi fiindŭ neamŭ adunatŭ cu totiŭ aici la domnescă mării tale curte, unde ne-aŭ arêtatŭ dumnealŭi fratele vel-vist., că la tôte cetătŭile sunt trebuinciosŭi intr'acestŭ anŭ 3400 salahorŭi si 580 de cară pe lună, pentru care ne arêtă dumnealŭi fratele vel-post. că după osêrdiŭsa silintiă ce aŭ pusŭ măria ta s'aŭ catorthositŭ acéstă bitirmea de salahorŭi si de cară, a se plăti de fiesŭ-care salahorŭ si carŭ pe dŭ po tl: unulŭ, banŭi trei-dieci, de care amŭ si rêmasŭ cu totiŭ multumitŭ si rugătorŭ către milostivulŭ Dumnedieŭ pentru acéstă mare facere de bine ce aŭ arêtatŭ măria ta către sêraca tiéră cu acéstă mare usiurintiă ce i se face, Domnulŭ Dumnedieŭ să te păzescă intru luminatu scaunŭ până la adêncŭi bêtrânetie cu tôte cele de fericire, ca să aibă ticălŭsa tiéră totdeauna mângăiare si usiurintiă la acestŭ felŭ de greutătŭ si nevoi ce se întêmplă, ca dela unŭ părinte doritorŭ ce amŭ cunoscutŭ pe măria ta dintru'ntâiasŭ dată; si asiă, făcêndŭ socotêlă de trebuinciosŭi banŭi, adică adunândŭ suma salahorilorŭ si a carălorŭ in 3980, po parale cincŭ-dieci pe dŭ, facŭ pe lună tl: 149250, si analogisindŭ la lude 16000 ce se ată astădŭ tiéra, vine de lude po tl: 9, banŭi 40, pe lună, si acéstă implinire să se începă dela April. 1, indatorinduse boerŭi ispravnicŭi ca după istovulŭ banilorŭ aŭ fiesŭ-căriia lunŭi să trimitiă la vistierŭe ecstractŭ si perilipsis de socotêlă, poruncinduse de către măria ta boerilorŭ ispravnicŭi, ca să infrêneze pe zapcŭi a luă acestŭ tl: 9 si banŭi 40, făr de răsură si altă încărcătură, dândŭ si rêvasie zapcŭiŭ iscălite de dênșŭi la mâinele pârçălabilorŭ pe fiesŭ-care lună de priimirea acestorŭ banŭi. 1816 Martie 21.

Ungro-Vlah. Nictarie, Costandie Buzeŭ, Costandinŭ Filipescu, Radu Golescu, (*etc. etc.*)

XXX

Anafora si intarirea pentru vendiarea huzmeturilor.

Ion Ioanu Georgiu Caragea W. boj. mil. i gospod. zeml. Vlah.

Vădiënduse si de către domnia mea coprinderea de mai giosă, ca de se va găsi mușterii să se răfuiască socotela ce se arată, să se dea, ăr de nu, să se vândă fiesi-care huzmetu in vreme, si priimită fiindune arătarea ce ni se face asupra acestii vëndiari, amă induplecată insine pe kir Georgie Sachelarie să le ia intr'acestă pretiū, încă cu tl: 6374, mai multă peste acestă socotelă, adică peste totu dreptu tl: 1363357, din care, acesti tl: 6374, sunt adăogire dobândii până la facerea zapisului de vëndiare; pentru care si poruncim domnia mea dumatiale vel-vist. să se facă zapisulū vëndiari de acestu pretiū pe numele numitului negutiătoru, si răspunderea baniloru să fie precum se arată mai giosă, adică cei legiuiti bani din vechime ai fiesi-căruia huzmetu să se răspundiă la obicnuitele soroce in căsciurile cele sciute, ăr banii adaosului dela tôte să se răspundiă la facerea contractului, pe care răspundere să ingrijesci dumneata a se luă opscescile zapise de împrumutare răfuite cu dobânda lorū de sėvirsitū, si căutarea fiesi-căruia huzmetu să se urmeze in vreme precum s'aū urmatū si in anii trecutū.

1816 Maiū 10.

(L. P.)

Vel-log.

Prē-înmăltiate Dōmne

După luminată porunca mărfi tale ce prin pitacū ni s'aū datū, ca să ne adunămū la unū locū, si să facemū chibzuire pentru datoría ce ni se arată că mai este tiēra datore tl: 1356983, capete i dobândi si agiile amēndouē, spre a se ecsoflisi tōtă acestă datorie ce o arētāmū mai giosū in condee anume, in care sumă a datorii intră si dreptulū cămării domnesci ce are a luă dela aceste trei huzmeturi, si se găsi cu cale ca oeritulū pe acestū anū létū 1816 să se răspundiă de oe po parale două-dieci si siēse, i dijmăritu po parale 17 de litră, si vinăriciulū de vadră po parale diece, si găsiñduse mușterii cu acestu pretiū, dreptū tōtă răfuirea si plata datorii i a dreptului mărfi tale la vreme, cumū si tôte cheltuelile si avăeturile cele canonisite, asiā se vorū dā de acumū huzmeturile si va remānē tiēra slobodă de datorie, fără a mai avē datorniciū a mai cere dela tiēră vreo dobândă, câtū de pučină cerere; ăr cândū nu se vorū găsi mușterii a cumpără huzmeturile cu aceste adăogiri spre răfuirea a tōtă datoría tierii, urmēzā a fi ingăduitori datornicii până se vorū vinde huzmeturile la vremea lorū, si atunci li se va plăti datoría, cumū si dobânda câtă se va face până se vorū vinde câte trele huzmeturile, însă acestă vëndiare a huzmeturiloru cu adăogire ce se arată, peste răspunderea cea din vechime obicnuită să se facū numaī pe acestū anū, ca să scape tiēra odată de datorie, ăr de aici innainte să se urmeze după vechiulū obiceiū, însă dijmăritu po banī trei-spre-diece, vinăriciulū po banī cinci, si oeritu po banī diece; acestă chibzuire amū făcutū si nu lipsimū a arētā mărfi tale.

1816 Maiū 8.

(urmēzā iscăliturile).

SOCOTELA DE BANII CE ESTE TIERA DATORE.

tl.	banī.	
400000	»	împrumutarea ce s'aū făcutū dela kir Sachelarie.
20000	»	agio după asiezământulū ce aū fostū.
420000	»	Noenv. 13, létū 1815.
37800	»	dobânda acestorū banī socotinduse pe siēse lunī.
202219	»	ipacū luatū cu împrumutare dela numitulū negutiătorū, spre răfuirea socotelilorū celorū până la 15 Noenv. 1815, care s'aū arētātū la sfânta mitrop.
15166	51	dobânda acestorū banī pe 5 lunī dela 13 Dichem. până la 13 Maiū.
235503	54	ipacū in trebuintia lipsii lefilorū, însă :

TABLA TOMULUI II

I.	Ioppecourt, Histoire des troubles de Moldaue. (Istoria turburârilor din Moldavia, de Ioppecourt).....	5—136
II.	Lugubre Monumentum Annae Madylownae. (Monumentu lugubre la mormântul Anei Movila).....	137—144
III.	Okolski, despre Movilescî	145—149
IV.	7 Documente Ms. din biblioteca contelui Dzialynski din Kornik in Posnania.	150—158
V.	Chronografulu Tierei-Rumânesci, de Dionisie Eclisiarculu. Ms.....	159—236
VI.	Istorie a prè-puterniciloru Inperatî Othomani, de Iannache Văcăresculu. Ms.	237—302
VII.	Condică din dîlele mării sale Ion Costandinu Alexandru Ypsilantû voevodû, in care se trece numai fermanuri, chrisóve, etc. Ms.....	303—344
VIII.	Condică din dîlele mării sale Ioanû Georgie Caragea voevodû, in care se trecu numai fermanuri, chrisóve, etc. Ms.....	345—401

FINELE TABLEI.

ERRATA CORRIGE

In tomul I o eróre esentiale a rămasă neindreptată:

Pag. 396	ⲉⲥⲣⲁ	ⲉⲥⲣⲓⲁ
— —	7104	7114

IN ACESTU TOMU:

Pag. 32, ord. 2,	aveàās	aveà să
— 48, — 11,	Pasiac	Pasia
— —, — 13,	crediniosū	credinciosū
— 334, inf. 4,	pāzīsī	pāzi si
-- 364, — 2,	filothorimă	filodorimă

Alte erorī de tipariū mai puçinū insemnate usiorū le va îndreptă lectorele binevoitoriu.
Altele sunt erorī ale originalelorū care le lăsarămū neatinse.

